This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

B 442206

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY OF MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

FROM THE LIBRARY OF
CHRISTIAN JENSEN

I. Thiele.
DL
204
.1768

Udvalg af Breve

fra Mænd og Qvinder

skrevne gjennem en lang Række År

til

P. Hjort

og nu udgivne

med biografiske og literærhistoriske Anmærkninger

af

Modtageren.

Ny Samling.

Kjobenhavn.

I Kommission hos Wilhelm Prior.

Trykt hos J. H. Schultz.

1869.

DUNNING
HILL
12-14-39
39883

Indhold.

	Side
Fortale	V.
Liste på deres Navne, af hvem Breve findes i denne Samling	VII—VIII.
J. P. Mynster, II.	1—80.
Nic. Fogtmann, II.	81—282.
Chr. Wilster	283—298.
Adam Oehlenschlæger og Hustru	299—314.
Per Dan. Am. Atterbom, I.	315—374.
Mange Andre Forskjellige, II.	375—464.
Paludan-Müllerne	465—477.
Tillæg til de oehlenschlægerske Breve	478—480.
Min Kaldelse til Kjøbenhavn i Året 1849	481—542.
Slutnings-Betragtning til sidste Kapitel	542—544.
Trykfejl og Rettelser	544—546.
Fortegnelse på patriotisk-politiske Skrifter af Forfatteren	547—548.

Et oplysende politisk Billede er klæbet bagest i Bogen:

Det er ikke nogen Prætendent-Brøde, som det udtrykker, men des tydeligere udtaler det den groveste schleswigholsteinske Forbrydelse.

Liſte

paa deres Navne,

af hvem Breve findes i denne Samling.

Side

Agerbek ..... 377.
H. C. Anderſen ..... 394.
Anonymus. Franſk fra Holland ..... 386—90.
Ditto. Tydſk fra Tydſkland ..... 396—97.
Ditto. Tydſk fra Berlin ..... 540—42.
Atterbom ..... 315—74.
Bluhme ..... 380—81.
E. Buntzen ..... 382.
Fr. Böhmer ..... 382—84.
Chriſtian Auguſt, Hertug af Slesv.-H. 485—503. 504—5. 520—30.
H. N. Clauſen ..... 385—6.
Cotta'ſche Buchhandlung ..... 540.
E. C. ..... 517—18.
H. F. Eſtrup ..... 463—64. 506—8.
N. Fogtmann ..... 81—282.
Hall ..... 390.
Hanſteen ..... 390.
C. Hauch ..... 391—4.
Heiberg ..... 394—96.
Henr. Hertz ..... 397.
Henriette Herz ..... 398—9.
P. Hjort .. 18—19. 39—40. 42—43. 49—51. 54—55. 62—63. 67—68. 514—16.
Homann ..... 399—402.
G. Homeyer ..... 402—4.
A. F. Krieger ..... 532—33. 533.
G. Laub ..... 404—8.
A. P. Liunge ..... 408—13.
Løwenhielm ..... 532.
Madvig ..... 413—14.

Side

Manderström ..... 414—15.
A. W. Moltke ..... 518—19.
J. P. Mynster ..... 1—80.
Fr. Münter ..... 415—16.
Nathanson ..... 416—17. 534.
C. Neergaard ..... 536—38.
Niethammer ..... 417—21.
Nyholm ..... 421.
Oxholm ..... 422.
C. Paludan-Müller ..... 471—74.
F. Paludan-Müller ..... 474—77.
J. Paludan-Müller ..... 467—71.
J. H. Paulli ..... 423.
N. M. Petersen ..... 423—26.
P. Petersen ..... 426—27.
S. K. Povelsen ..... 427—31.
K. L. Rahbek ..... 432—38.
Reuterdahl ..... 438—39.
M. Rosenørn ..... 439—40. 512—14. 538—39.
C. F. Scharling ..... 440—43.
J. H. Schrøder ..... 443—44.
L. Seidler ..... 444—47.
Sibbern ..... 447—50.
T. L. Simonsen ..... 426—27.
Sommer ..... 450.
Chr. Stampe ..... 450—51.
Jap. Steenstrup ..... 451.
Cl. Steffens ..... 452.
E. Tang ..... 453.
E. Tryde ..... 454—57.
C. Ullmann ..... 457—58.
T. Algreen-Ussing ..... 458—61.
Welhaven ..... 461—62.
Werlauff ..... 462—64.
Chr. Wilster ..... 283—98.
Oehlenschlæger og Hustru ..... 299—14.
H. C. Ørsted ..... 464.

J. P. Mynſter.

II.

Audiatur et altera pars.

Anm. Da man, en Stund før År 1861, beredede Udgivelſen af „Breve fra J. P. Mynſter", henvendte Vedkommende ſig til mig med Anmodning om at bidrage til dette Skrift ved at overlade Udgiveren den rige Samling af ſådanne, ſom jeg vidſtes i Beſiddelſe af; men jeg måtte ſvare, at jeg endnu anſå det for at være for tidligt at offentliggjøre juſt det Bedſte i dem, og at det vilde være Synd at beklippe dem for at undgå noget Anſtød.

. Men da jeg nu ſiden, opmuntret ved den udkomne Samling og flere lignende, ſom vidſtes i Vente, beſluttede ſelv at udgive en Samling af Breve til mig, beviſte Ihændehaveren af mine Breve til Biſkoppen mig den ſå kjærkomne Venlighed at tilbyde mig flere af diſſe til at indſættes i den af mig udgivne Bogs Række på flere Steder, hvor .de ſyntes at kunne tjene til de Mynſterſkes Oplysning.

Jeg modtog begribeligen dette imødekommende Tilbud, ſkjønt det gik udenfor min lagte Plan, og aftrykte flere af dem i min

1ste Samling. Ni af dem gjemtes, efter Tidsfølgen, til denne min 2den Samling, og jeg optager dem med så megen desstørre Glæde, som jeg ved hint mit første Afslag ikke havde erhvervet mig Krav på en sådan Forekommenhed.

Så meget mere må jeg da slutte med at beklage, at den Billigelse, som jeg så inderlig måtte attrå at få også til dette ny Udvalg af Biskoppens Breve til mig, ikkun for største Delen har været at opnå. For et og andet deri har den været uopnåelig, da det viste sig, at Basis for Rådslagningen derom var bleven opfattet af mig med en så bestemt Begrændsning, at Udførelsen på ingen Måde kunde tilfredsstille den ærede Deltager i Forhandlingen, og jeg således så mig nødsaget til at afbryde denne, uden at Enighed vandtes. Det har gjort mig ondt, men min Samlings Henstgt og mine Grundsætningers Opretholdelse medføre min Urokkelighed. Skulde der kræves Ansvar, så har altså jeg dette udelukkende at bære.

Roeskilde d. 8de October 1835.

Hermed, kiere Ven! faaer De en Pakke Prædikener. Den ene er naturligviis bestemt til Dem, de andre tillader jeg mig at bede Dem tilstille Estrup, Hauch og Ingemann. Prædikenen var vanskelig nok at skrive[1]), da den jo ikke blot skulde være en Prædiken, men ogsaa en borgerlig Tale. Det kommer nu an paa, om den kan bestaae sin Prøve uden det mundtlige Foredrags Hielp, thi vistnok er en læst Tale egentlig en contradictio in adjecto.

En anden vanskelig Opgave havde jeg her at løse, da jeg i 2 Timer maatte skrive Tak-Addressen til Kongen[2]). Om man i Sorø river Hovedet af mig og Colleger for den, som paa Børsen, faaer jeg at lade staae derhen.

Jeg havde foresat mig at tage Deres sidste Brev ud med mig, for at besvare det herfra, men jeg glemte det. Da Indholdet ikke mere er i levende Erindring, vil jeg indskrænke mig til den Bemærkning, at det vel vil være en Selvfølge, at

---

[1]) Den er særskilt udgiven: Prædiken, holden i Roesk. Domk. ved Åbningen af Provindstalstændernes Forsamling.

[2]) I Anledning af de heftige Angreb og Beskyldninger meddelte Mynster mig siden, at Bang og Hvidt, de to Andre i Komiteen, naturligvis havde ment, at han måtte forfatte den; Hvidt havde jo sagt, da de hørte M—s Udkast, at nogle Små-Ændringer skulde gjøres; men Bang havde erklæret sig for det Uforandredes Underskrift. — Og dog vil man erindre, hvilken rig Kilde til Bitterhed mod Mynster den Begivenhed senere hen afgav for Oppositionen!

Akademiet maa tabe i Tillid, naar Vedkommende ſelv ingen Tillid viſer dertil. En Bygning vil ikke kunne fuldføres, naar man idelig rokker ved Grundvolden; og en Indretning kan ikke finde Forældre og Værger villigere til at betroe ſig til den, naar den ſelv hvert Halvaar kundgiør, at den arbeider paa, ſnareſt muligt at blive en anden. Tiltro vindes kun ved en ſtadig Fremſkriden i den ſamme Vei; den er en Plante, ſom kun trives ved kierlig Omhu, men hvis Vext forſtyrres ved idelige Omſkiftninger.[1])

For Øieblikket har jeg det meget roligt her i Roeskilde, og kunde gierne ſætte en Stokkemand i mit Sted. Næſten alle de Sager, ſom her forekomme, ere ſaadanne, hvorom jeg maaſkee vel, ſom en Anden, kan ſige min Mening i et Selſkab af gode Venner, men hvorom jeg ingen velbegrundet Formening kan yttre, hvor det gielder om, hvad der ſkal ſættes i Værk. Det er jo viſt aldeles tilbørligt, at Nogle af Geiſtligheden have Sæde i denne Forſamling, men jeg veeg gierne min Plads til en Anden.

Lev vel, og erindre med Venſkab

Deres

Mynſter.

Roeskilde d. 8de Decbr. 1835.

Jeg har ret længtes efter at komme til at tilſkrive Dem, høiſtærede Ven! for at takke Dem for den intereſſante — af mig aldeles hemmeligt holdte — Efterretning om Forfatteren af Brevet fra Provindſerne. De vil uden Tvivl ſelv have bemærket, hvor ſtor Nysgierrigheden har været i denne Henſeende, men tillige, hvor velkommen en Røſt, ſom lød med en anden Tone, end den, man nu hver Dag hører, har været for de Allerfleſte. Der er en almindelig følt Trang til en kraftig

---

[1]) Dette ſigter iſær til Realſkolelærernes og andre Læreres ſtadige Uvilje imod Stiftelſens Hovedkarakteertræk: Forening af Akademi og Skole — ſom jeg ſtedſe holdt på absolut.

og forſtandig Oppoſition, ikke mod Regieringen, — thi af den har man mere end nok — men imod de Blade, der nu kunne kaldes de almægtige, og ſelv de Ultra-Liberale, naar der endnu er lidt Forſtand ved dem, ækles ved Kjøbenhavnspoſten, og føle, at den Retning, Tingene nu have taget, er altfor eenſidig. At jeg i Særdeleshed har glædet mig ret meget derover, ogſaa inden jeg kiendte Forfatteren, vil De let vide; men ſaare Mange, foruden jeg, ville viſt med ſtor Glæde læſe flere ſaadanne Breve fra Provindſerne. Dog er det ſikkert godt, derſom De vil unde os flere, at de komme anonymt, thi ſom Folks Gemytter nu ere, bidrager det Meget til et Skrivts Lykke, at man har Lov til at gjette om Forfatteren.

Dommen i Davids Sag har — efterat den første Vivats- og Champagne-Ruus er forbi — frembragt hos Skraalerne en vis Stumhed, en Følelſe, jeg maatte ſige, af Skamfuldhed, thi de maae ſelv erkjende, at denne Dom er aldeles uventet, at den derfor maa ſtøtte ſig paa ſvage Grunde, og kun kan vente ſig lidet Bifald i Folket. Ogſaa tænker man med en taus, jeg veed ikke om, Ængſtelighed eller Ligegyldighed paa de ſandſynlige Følger, og Mange ſynes at erkiende, at, derſom vi frembeles ſkulde have en Trykkefrihed, ſom den nærværende, da maatte vi ogſaa have dygtige conſervative Folkeſkrivter, og andre Retter, end vi have.

Her i Roeskilde gaae Tingene deres uendelig langſomme Gang. Enkelte Exploſioner fraregnede have endnu egentlig ingen Partier udviklet ſig, og man ſøger langt mere at giøre ſig det lange Ophold her nogenlunde behageligt, end man intereſſerer ſig for Sagerne, ikke engang for dem, der meeſt kunne kaldes Partieſager, f. Ex. Offentligheden. Forſamlingen tæller omtrent en Snees dygtige Medlemmer, deriblandt Nogle meget dygtige; af de Øvrige ere der et Par, ſom trætte Alle, undtagen dem ſelv, med uendeligt Brævl, en ſtor Mængde ere blotte Nuller, Adſkillige ere meget agtbare Mænd i deres Kreds, men her aldeles deplacerede. Dog afgive de alle deres Stemme, og vor Pluralitet har derfor ingen Agtelſe for ſig ſelv, veed

ofte ikke, hvilken Stemme den afgiver, og forundrer ſig mangen Gang over det Udfald, hvortil den ſelv har bragt Sagen. De Dygtige ere ſaa langt fra at have noget Sammenhold, at tværtimod Enhver følger ikke blot ſit Hoved, men ſit øieblikkelige Indfald, ſaa at man aldrig tør regne paa nogen Underſtøttelſe. Adſkillige af de forſtandigſte Liberale have tilſtaaet mig, at deres Ophold her har lært dem, hvor godt[1]) det er, at vor Forſamling ikke er lovgivende — altſaa, at den kun er raadgivende — altſaa, at det er godt, der ikke er ſkeet „den mindſte Forandring i Regieringsformen“ ved den vigtige og ønſkelige Inſtitution af 28. Mai.

Stænder-Tidenden viſer nokſom, at Sagerne her for det Allermeſte behandles langt mere juridiſk end politiſk, hvilket da ogſaa bidrager til Discuſſionernes Uendelighed, fordi Juriſterne altid finde Indſigelſer, og ikke pleie at opgive deres Paaſtande. Regieringens Politik med Hensyn til Stænderforſamlingen ſynes at være den, at ſnoe ſig igiennem den vanſkelige Tiid, uden at det paa nogen af Siderne kommer til et Udbrud. Dette kan være godt nok, men Inſtitutionen taber ſin Betydning, Det, ſom egentlig ſkulde udtales, bliver aldrig udtalt og Aanderne ikke prøvede. Forſamlingen ſtaaer endnu og vakler, og Ingen kan forudſige hvad Reſultatet bliver, naar det da engang omſider kommer til Afgiørelſe i de virkelig vigtige Sager. Ørſted formaaer, uagtet al den Agtelſe og Yndeſt, han nyder hos Enhver, Intet over Forſamlingen; hverken i det Større eller Mindre kan han ſætte igiennem, hvad han beſtræber ſig for; kun bidrager hans Perſonlighed umiskiendelig til den gode Tone iblandt os, eller til at vi leve med hverandre i den ſtørſte Cordialitet — hvilket er meget behageligt, men maaſkee ikke ſaa ganſke tienligt. Algreen-Uſſing formaaer unegtelig langt mere over Forſamlingen, ſkiøndt

---

[1]) Og alligevel tiltog den modſatte Stemning ſå haſtig, at Man blot efter 1 Luſtrums Forløb højt og lydeligt krævede Lovgivnings-Magten!

Enhver betragter ham ſom uberegnelig, og de Forſtandigere raillere med hans Overdrivelſer og Smagløsheder. Dette opnaaer han ved en, ſkiøndt underordnet dog virkelig Dygtighed, f. Ex. i at fremſætte en Sag klart, føre en Protokoll udmærket o. desl., deels ved at imponere med ſine Drillerier, deels ved at kiele for Bønderne — de have alene 9 Stemmer, foruden de Fleres, der ikke kunne regnes for Andet end deres Lige[1]) — deels ved de Fleſtes jammerlige Frygt for at blive upopulære, en Frygt, der i diſſe Tider ofte kommer nær til Landsforræderie eller dog Fornegtelſe af Sandhed og Pligt.

Hvor maadeligt endog Forſamlingen nu er ſammenſat, er det dog godt, at der vil hengaae flere Aar, før nye Valg ſkulle foretages, efterdi Valgene uden Tvivl i dette Øieblik endnu vilde falde maadeligere ud. Mange af dem, der forrige Gang ambitioneerte at blive valgte, ere hiertelig lede af deres Ophold her, og føle ſig tilovers, ſaa de vilde træde tilbage, og formaae andre Ligeſindede til det Samme.

Til Charakteertrækkene af vor Indifferentisme hører ogſaa dette, at Beſlaget paa Uſſings Taler[2]) her aldeles ingen Opſigt vakte, og at Høieſterets-Dommen var glemt med det første Døgn.

Hvad der i det Ovenſtaaende er ſagt, er viſt ingen Hemmeligheder; dog beder jeg Dem, ikke at lægge mit Navn til, thi der gives Ting, ſom ethvert Menneſke veed, men ſom det er en ſtor Forbrydelſe at udſige[3]).

---

[1]) Man vil erindre ved dette og flere andre Steder, at næſten en hel Menneſkealder ligger imellem diſſe Stænders og den nuværende Rigsdags Medlemmer af Bondeſtanden, en Menneſkealder, opdragen, ja næſten omſkabt ved alle Sammenkomſterne og deres enorme Følger.

[2]) Nemlig: da denne Folkemand ikke kunde vente med, at Stændertidenden bragte hans Taler om Realvæſenet (Sml. min Kritik i Heibergs Flyv. Poſt, i Breve fra Provindſerne, 1836, Nr. 86, ꝛc.), men ſelv vilde give dem ud i Trykken iforvejen.

[3]) En Gang for alle må jeg erklære, at det er aldeles uretfærdigt, når man vil betragte ſådanne Steder ſom ſkrevne igår, og derefter laſte mig for Udgivelſen nu. Jeg kan jo feile, men jeg har vel overvejet alt; ogſå i de ſenere Mynſterſke Breve.

Papiir og Tiid ere ſaa nær til Ende, at jeg kun kan tilføie, at jeg ſender Dem — ſom De ſeer — en lille Bog[1]), der har koſtet mig mere Uleilighed, end jeg fra førſt af havde tænkt. Men naar man kommer ind i det bibliographiſke Roderie, har det noget Tiltrækkende.

Hilſen og Venſkab!

Mynſter.

Stænderſalen d. 27 Febr. 1836.

Saavidt jeg erindrer, tilſkrev jeg engang i vore Seſſioners Begyndelſe Dem, min Ven! her fra denne Sal, og nu, nær ved Slutningen, da juſt en Sag om Brændeviinsbrænderierne keder mig umaadeligt, tager jeg dette Stykke Papiir, for at opfylde, hvad jeg længe har havt iſinde, nemlig at overbeviſe Dem om, at jeg tænker paa Dem.

Dette ſkulde ſkee ved Tilbageſendelſen af Bergqviſts Katechismus, og nu mindes jeg om, ikke at forlade Roeskilde uden at give Dem, hvad Deres er. Bogen kiendte jeg; Forfatteren er unegtelig en god Katechet, men en Katechismus ſkulde juſt ikke indeholde den fuldſtændige Katechiſation, derimod vel flere Bibelſprog, af hvilke kun faa endog blot ere citerede, og den blotte Citering er dog ikke nok, da man ikke faaer Børnene til at ſlaae efter, eller dog ikke ſaa ofte, ſom behøves for at indprente Ordene i Hukommelſen. Undertiden forvilder Forfatteren ſig til Paaſtande, ſom man ikke kan give Medhold, f. Ex. i Læren om Daaben.

Vore Forhandlinger gaae nu til Ende, og med hvor forſkjellige Anſkuelſer vi endog ſkilles, ere vi dog alle enige i et: Gudſkeelov! thi iſær have de ſidſte Uger været drøie, da vi have havt 2 Seſſioner daglig, og ſaaledes aldeles ingen Tiid havt til at foretage noget Andet. Jeg for min Deel længes uſigelig efter at kunne ſidde ved mit Skriverbord i Kbhavn, uden at ſkulle foreſtille mig, at jeg den næſte Morgen ſkal reiſe til Roeskilde.

---

[1]) Om de danſke Udgaver af Luthers Katechismus. 1835.

Men hvor beſværligt endog alt dette Væſen har været, ſaa kan jeg dog ikke negte, at det har været gavnligt, at vi have været ſamlede ſaa længe. Hele Inſtitutionen har derved vundet en Uddannelſe, ſom den vanſkelig havde kunnet naae i kortere Tiid. Ogſaa hvert enkelt Medlem har lært Meget i disſe 5 Maaneder, og ikke blot i Henſeende til enkelte Gienſtande, men i ſin Betragtningsmaade af det Hele. Uden Tvivl forlade vi hverandre fornuftigere, end vi kom ſammen. Et af vore bedſte Hoveder[1]) tilſtod mig forleden, at han ved ſin Ankomſt her hørte langt mere til Reformerne, end nu, da han havde lært at indſee, hvor mange Vanſkeligheder der ere ved enhver Reform, og at han nu antog, at Statens Tilſtand var langt bedre, end den almindeligen blev anſeet for (nemlig blandt Kiøbmændene). Adſkillige ſkikkelige Folk, der ved Ankomſten hørte til de Ultra-Liberale, have her havt ſaa meget at gjennemgaae af deres eget Partie, at de ere nær ved at gaae over til det modſatte. Hvor meget Forkeert der endog er gledet ind med i vore Beſlutninger, er der dog ikke blot præſteret Meget, men ogſaa meget Dygtigt, og kyndige Folk mene, at vi godt kunne maale os med de bedſte Stænderforſamlinger i Tydſkland. Sikkert er det, at den Itzehoer Forſamling i alle Henſeender ſtaaer langt tilbage for vor, og efter denne Forſamlings maadelige Udfald kan jeg ikke negte, at jeg med en vis Glæde tænker tilbage paa en Yttring, der for en Tiid ſiden ſtod i Kieler Correſpondenzblatt, at Danmark i dette Aarhundrede var gaaet meget tilbage i Dannelſe. Ogſaa yttre Breve fra Holſteen Forundring over den Dygtighed, der ſaa ſnart har udviklet ſig i vore Forſamlinger. Hvad jeg i denne Henſeende meeſt befrygter for Fremtiden er, at Mange af de Dygtigere have fundet deres Repræſentantſkab forbundet med ſaa mange Opoffrelſer, Beſværligheder og Ærgrelſer, at de, ſaa ſnart de nogenledes kunne, ville trække ſig tilbage, og da overlade Pladſen til Folk, der komme her for at giøre ſig vigtige, eller for at trække Diæterne. Men

[1]) ſikkerlig N. L. Hvidt.

upaatvivlelig foreſtaaer der Inſtitutionen betydelige Forandringer, og det er vel mueligt, at vi leve den Dag, da begge danſke Forſamlinger kun udgjøre een.

Den Almeenaand, ſom ved vor Forhandling er vakt, er imidlertid desværre en temmelig materiel Aand, og Videnſkabeligheden har nu i lang Tiid ſtaaet tilbage. Man har bebreidet os, at vi ikke mere have ſysſelſat os med de immaterielle Interesſer; men det vilde have været en ſtor Daarlighed i en Forſamling, der aabenbar kun er organiſeret til at varetage „perſonlige og Eiendoms Rettigheder". Ogſaa herved kunde vel i Tiden ſkee Forandringer.

Desværre har den ſidſte Tiid af mit Ophold her været ſørgeligen betegnet med Dødsfald, ſom have gaaet mig nær til Hierte. Vel ikke det i ſig ſelv ſørgeligſte, men det, ſom jeg vanſkeligſt vil forvinde, var min kiere, trofaſte Hegers[1]), ſaa den unge Grev Moltkes[2]), ſaa Fru Bølling[3]), ſaa Præſten Kalls[4]) i Søllerød, hvem jeg i Sommer havde lært nøiere at kiende og faaet kier, og hvem jeg havde haabet i næſte Sommer at træffe i en ny lykkelig Stilling, en Exiſtents, ſom jeg havde bidraget til at ſkaffe ham; ſaa den velſignede, yndige Hanne Hegermanns[5]) ſaa høiſt ſmertelige Tab; og derpaa her i Roeskilde Juſtr. Jacobſens[6]), med hvem jeg vel ikke havde ſtaaet i nærmere Forbindelſe, men hvor Omſtændighederne bragte mig midt ind i al Jammeren. Den lange Række ſluttes —

---

[1]) Carl Heger, Fru Rahbeks Broder.

[2]) Søn af Grev A. W. Moltke, der ſelv havde været Mynſters Diſcipel.

[3]) Bibliotekar A. Bøllings Huſtru, fød Dumont.

[4]) Søn af Prof. Abr. Kall, † kun 52 Aar gml.

[5]) Yngſte Datter af Gen.-Løjtnant Hegermann-Lindencrone († 1849), gift med Konſul og Grosſerer D. Iſaachſen i Chriſtiansſand.

[6]) Stænderſekretær hos d. k. Kommisſarius A. S. Ørſted.

Den 26de.

Jeg blev forleden afbrudt, og vilde endnu kun have omtalt den gamle Bruns[1]) Død, ſom vel ikke var ſørgelig, men det har dog noget Veemodigt, naar et ſaadant gammelt Huus falder fra hinanden, og naar vi nu ſidde og rode i hans Skabe.

Videre kan jeg nu ikke tilføie, da jeg ſkal pyntes for at være tilſtede ved Forhandlingernes Slutning.

Undſkyld det viſt paa mange Maader forſtyrrede Sprog. Stedſe

Deres
Mynſter.

Taarnby d. 15. Juni 1836.

Længe, kiere Ven! har jeg villet og ſkullet henvende et Par Ord til Dem, men er ikke kommen dertil før nu, da jeg, ved paa Viſitats at opholde mig her, ſynes at føle en dobbelt Forpligtelſe til at ſende Dem en venlig Hilſen fra deres Fødeby. Jeg ſkal ſiden i Formiddag ſee Deres fædrene Huus, ſom nu er bleven forvandlet til et Fattighuus; og i Øvrigt finder jeg det ret interesſant at drage om i dette Land, hvor man dog paa mange Maader mindes om, at man ikke er i Siælland.

Hvad jeg iſær har villet ſkrive Dem, er min oprigtige og hiertelige Tak for Brevet fra Provindſerne[2]), hvoraf De uden Tvivl kan have al ønſkelig Satisfaction. Der er ſikkert ikke længe i disſe bevægede Tider udkommet et Skrivt, ſom har frembragt en gavnligere Virkning, og jeg troer tillige at kunne ſige, at Virkningen har været ſtor og almindelig. — Det har været mig ſærdeles behageligt at erfare, hvorledes ikke blot

---

[1]) Geh. Råd Brun, Biſkop Fr. Münters Svoger; Biſkop Mynſter var ſom nær Slægtning en af executores.

[2]) i Heibergs flyvende Poſt. Se ogſå mine Krit. Bidr., Polit. Afd. 1852. S. 83—171.

Folk, der allerede ſtode paa denne Side, have fundet deres Sentiments udtrykte her, men hvorledes ogſaa forſtandige Mænd, der ellers hørte til Bevægelsespartiet, erkiende, at de her have fundet ſaare meget Træffende, og ſom har beſtyrket dem i den Omvendelſe, hvortil Mange af dem ere meget tilbøielige. — Jeg undrer mig ikke over, at Heiberg ønſker flere Bidrag, thi det er dog fornemmelig disſe Breve, der igien have givet Flyvepoſten det Relief, den høiligen behøvede. Hvad Deres Anonymitet angaaer, da tør jeg juſt ikke ſige, at den er ganſke uafſløret, thi Deres Navn høres ideligen, hvor Talen er om Brevene; imidlertid er det dog kun en Hypothes, og der ere Mange, ſom finde Fornøielſe i at opfinde andre Hypotheſer. Saaledes maa da jeg ogſaa her undertiden gielde for den Anonyme — Folk ere overalt kun lidet kritiſke.

Mindre enig er jeg i, hvad De i den ſenere Tiid har yttret angaaende Gymnaſial-Underviisningen. Hvad enten man vilde forene denne med Skolerne, eller oprette et Par Gymnaſier i Landet, og da føre de Unge om fra Sted til Sted, forekommer Uleilighederne mig langt at overveie Fordelene. Og ſelv derſom man vilde antage, at maaſkee Fordelene kunde være overveiende, da ſkal man neppe i ſaa tvivlſomme Tilfælde foretage en radical Reform, ſom vilde medføre ſtor Bekoſtning og Anſtrengelſe, og hvorved Lidet vilde være vundet, men mueligen ſaare Meget tabt. Jeg havde ogſaa herved Lyſt til at gaae i Rette med Dem — forſtaaer ſig da ogſaa med ikke faa andre gode Venner — fordi De ſkriver i Kjøbenhavnspoſten. Jeg er ſaa ſtærkt af den Mening, at man paa ingen Maade ſkal befordre det Slette, at jeg aldrig engang har villet ſubſcribere paa denne Pompe. Dette nu næſten almindelig foragtede Blad vilde dog ſnart gaae tilgrunde, derſom alle ſtikkelige Folk afholdt ſig fra al Deeltagelſe deri. Vel er man nuomſtunder forlegen for et Sted, hvor man kan faae Noget indført, ſom man vil have læſt; men i „Dagen" kan man dog omtrent lige ſaa vel være bekiendt at lade Noget indrykke, ſom i

Adreſſe-Aviſen; og derſom man endog derved fandt lidt færre Læſere, maatte man før bringe dette Offer.

De har da ſeet, at jeg uheldigviis er bleven Medlem af Commiſſionen for Realſkolerne. Jeg vilde have bedet Kongen at lade mig være fri, men da jeg, ved at føle mig for i Cancelliet, troede at bemærke, at man ikke tænkte paa mig, fandt jeg det flaut at bede mig fritaget for Det, man ikke havde iſinde at overdrage mig. Nu har jeg det paa Halſen, og dermed Realiſterne tillige, ſom hverken ere eller ville blive tilfredſe med mig. Maaſkee begynder Krigen allerede i Anledning af medfølgende Tale[1]), ſom jeg ingen Grund havde til at tilbageholde, da ſaa mange af Tilhørerne begierede den trykt, men ſom ikke vil ſmage Realiſterne.

Da jeg i diſſe Dage er ganſke amagerſk, kan jeg vel overſende en Hilſen fra Amagerne til Deres Compatriot.

Deres hengivneſte

Mynſter.

Kbh. d. 23. Nov. 1836.

Kiere Ven!

Ved at begynde diſſe Linier til Dem, kan jeg ikke undlade at tillægge mig den Roes, at jeg er meget ordentlig i min Correſpondence; jeg lægger nemlig alle ubeſvarede Breve i et Rum, meget ordentligt, og det er mig en Glæde at ſee, hvorledes ordine cuncta vigent, hvorledes man efterhaanden kan faae en deilig Pakke opſamlet. Saaledes finder jeg nu ogſaa alle de Breve, jeg har modtaget fra Dem, ſiden jeg ſidſt ſkrev, meget ordentlig ſamlede, det koſtede mig ſlet ingen Umage at finde, hvor mange det var — men jeg tilſtaaer, at jeg forbauſedes over Deres Godhed at vedblive at ſkrive til en ſaa uefterrettelig Perſon, ſom jeg er. Det er imidlertid meget ſmukt af Dem, thi jeg modtager ligeſaa gierne Breve, ſom

---

[1]) ved Indvielſen af Frederiksborg lærde Skoles nye Bygning den 26 Maj 1836. Se ogſaa M—s Blandede Skrifter. 3. S. 1—20.

jeg er treven til at beſvare dem — og dette er ikke ſaa lidet ſagt.

Nu at begynde fra Begyndelſen, vilde hverken baade Dem eller mig. Jeg vil derfor hellere begynde med Slutningen, og ſige Dem, at Fogtmanns Idee om Beſættelſen af Directorpoſten længeſiden*) har været min, at jeg allerede, da der, medens jeg endnu var i Directionen, forrige Gang var Tale om Eſtrups Fratrædelſe, har følt mig for, hvorvidt man vilde goutere denne Idee, og at jeg atter nu ved flere og betydende Leiligheder, der have tilbudt ſig — thi jeg ſøger aldrig Leiligheden til at blande mig i Directionens Anliggender — har ſagt, hvad jeg vilde anſee for det Retteſte, nemlig det Samme ſom Fogtmann. Hvorvidt nu dette i ſin Tiid — thi for Øieblikket er Sagen ſtillet i Bero — vil finde Indgang, tør jeg under det Virvar af Meninger, ſom giærer i Vedkommendes Pander, aldeles ikke ſige noget om. Hvad Andet man kunde giøre, der var bedre, veed jeg ikke, og jeg haaber, at De, naar De havde overvundet de førſte Beſværligheder, vilde finde Dem vel i denne Stilling. Da imidlertid enhver ſaadan Forandring har noget Uviſt, ſaa maae vi overlade Sagen til det Øie, der ſeer mere end vi. Derom har jeg ogſaa uforbeholden ſagt min Mening, at det Galeſte, man kunde giøre, var at kalfatre Indretningen i Bund og Grund ved at ſkille Akademiet fra Skolen. I Øvrigt kaſter jeg mig, naar Talen er om Sorø, i den Poſition, at jeg paaſtaaer, det gaaer ret godt derude. Dette er virkelig min Mening, thi Mangler kan man finde allevegne, men jeg tør paaſtaae, at Videnſkaberne ikke have at klage over, hverken de akademiſke Lærere, der arbeide i Sorø, eller de Studenter, der komme derfra. Exceptio non tollit regulam. *) Særhed.

I vor Realſkole-Commiſſion ere vi endnu ikke rykkede meget vidt frem. Saavidt jeg kan mærke, er der Ingen af os, der troer paa diſſe høiere Realſkoler uden Schouw og det unge Menneſke Geh.-R. Rothe, der altid higer efter nye Projecter. Vi ville naturligviis have en ſtor Deel Sprog og Videnſkaber

docerede i Skolen, dog vil Schouw ikke tillade mere end 5 Skoletimer daglig, og ikke for meget Arbeide hiemme; vi ville naturligviis have Alting lært videnſkabeligt, dog maa man undgaae Syſtemer og Udenadslæren. Det vil neppe kunne undgaaes, at man forſøger Anlæggelſen af en eller to ſaadanne Realſkoler, og for mig maa man gierne kaſte de Penge og den Umage bort med ſaa meget Andet, naar man kun derover ikke vil opoffre Anſtalter, der kunne være gavnligere.

Da jeg herved ſender mine Reformations-Prædikener — hvorved jeg maa bede undſkyldt, at jeg ikke har penere Exemplarer — ſaa mindes jeg derved om den forøſte Reformationstale, om hvis frappante Indhold jeg ogſaa fra andre Sider har hørt. Mon den ogſaa ſkal berige vor Jubel-Litteratur, der allerede er ſaa ſtor, at man har Umage med at arbeide ſig igiennem den?

Det er mærkeligt, at Alt er ſaa ſtille om Prof. Clauſens trykte Forelæsninger, medens de ved det mundtlige Foredrag fandt ſaa megen Deeltagelſe. Jeg har foretaget mig ikke at lukke min Mund op derom, ſaalænge Ingen taler til mig; og da kan jeg forſikkre, at jeg, ſiden de udkom, ikke har hørt et eneſte Ord derom; ingen Boghandler, ingen Candidat, ingen Klubgieſt har nævnet dem for mig, end ikke have mine Sønner ſpurgt mig, om jeg havde faaet dem, hvilket ellers pleier at ſkee med ethvert literairt Product, der giør nogen Opſigt. Heller ikke den nordiſke Kirketidende har endnu havt en Stavelſe om disſe Forelæsninger. Mange vilde læſe Bogen, og troe, at den er meget chriſtelig, og at Luther er ſkildret meget træffende og ret con amore. Dog fattes juſt det Vigtigſte og meeſt Charakteriſtiſke. Thi Luthers „Troeskraft" var ikke bygget paa en almindelig og løs Troes Grundvold, men juſt paa den ſpecielleſte Tro. Hvo der læſer nogen af Luthers mange Udviklinger af de Ti Bud, vil erkiende, at han ſaae Guds Lov i en Fylde, et Omfang, en Klarhed og Reenhed, ſom kun faa Dødelige; ved Siden deraf ſaae han Menneſket ikke blot i dets Afmagt, men i dets dybe Fordærvelſe; og da

fandt han ingen Tilflugt uden under Chriſti Kors. Af Katholicismen har El. kun givet en, dertil uklar og ufuldſtændig Udvikling af Læren om Aflad; for Reſten ſeer man ikke, hvorfor Luther giorde ſaa ſtore Ophævelſer, eller hvad han paaſtod imod Katholikerne. Clauſens Iver for de Reformeerte ſynes ogſaa iſær at være grundet i en Attraa efter at have Noget at forekaſte vor Kirkes Beſtyrelſe, thi ellers kan intet Menneſke miskiende, at vi leve høiſt broderligen med de Reformeerte, og ligeſom en Union vilde giøre den reformeerte Kirke aldeles overflødig — thi to tydſke Kirker i Kbhvn er dog mere end nok — ſaaledes vilde den foraarſage Uleilighæder, mod hvilke den eneſte Fordeel, at nemlig i de faa blandede Ægteſkaber mellem Lutheranere og Reformeerte — maaſkee ikke over 10 — Mand og Huſtru kunde communicere ſammen, aldeles ikke kunne komme i Betragtning.

Talen fra Frederiksborg vedlægges, og det øvrige Indlagte vil De vel have den Godhed at beſorge.

Deres

Mynſter.

Kiøbenhavn d. 22. Juni 1837.

Høiſtærede Ven!

Da jeg nu tør haabe om en 14 Dages Tiid ſelv at ſee Sorø, ſaa kunde jeg vel ogſaa have opſat at beſvare Deres ſidſte Brev, ligeſom jeg desværre har giort det med ſaa mange tidligere. Men da dette ſidſte Brev forekommer mig noget ſpydigt[1]), ſaa vil jeg dog forinden mit Komme forklare mig over dets Indhold. Det er nemlig ſaa langt fra, at jeg ſkulde betænke mig paa at ſee mit Navn i Deres Børneven, at det tværtimod vilde giøre mig ondt, derſom det ikke ſkulde findes der. Aarſagen hvorfor jeg alligevel ikke har villet givet noget

[1]) Da jeg — ved at tie — kunde erklære mig for truffen, ſå må jeg udtale, at jeg ikke mindes nogenſinde at have kjendt en Fornemmelſe mod min ſå dybt ærede Ven, der ſkulde have vovet en ſådan Form for ſin Meddelelſe.

Løvte, er naturligviis heller ikke den, at jeg ikke ſkulde kunne faae Tiid til at ſkrive ſaamange Bogſtaver, ſom kunde fylde et Par Sider, men ganſke ſimpelt den, at, førend man kommer til Bogſtaverne, maa man førſt have en indvortes Form for det, man vil ſige, at denne Form endnu ikke har villet opgaae for mig de Gange, jeg har henvendt mit Sind dertil. Men at denne Sindets alvorlige Henvendelſe til Gienſtanden, uden hvilken jeg Intet kan udrette, ikke oftere har fundet Sted, ligger atter deri, at jeg er nødt til ideligen at henvende Sindet til ſaa mange og heterogene Ting, at jeg for disſe ikke kan faae indvortes Ro til at tænke mig ind i Det, jeg ſelv vilde. Det er nu vel 3 til 4 Maaneder ſiden jeg har kunnet foretage det Mindſte ved de literaire Arbeider, jeg ſelv har for; jeg har havt en uſædvanlig Maſſe af lange og vanſkelige Betænkninger at ſkrive, har i Foraaret havt 2 Ordinationer, hvoraf hver, med ſkrivtlig og mundtlig Prøve og med Talen, borttager mig over 8 Dage, har været henved 4 Uger paa Viſitats, og i de 3 Uger, jeg er hiemme, har jeg maattet cenſurere to Priisſkrivter til Videnſkabernes Selſkab, ſkal prædike paa Søndag, og ſkal have en latinſk Tale færdig til Provſte-Indſættelſe ved Landemodet — ſom koſter mig lige megen Umage, ſkiønbt Ingen hører eller forſtaaer den; derpaa ſkal jeg atter 5 Uger paa Viſitats, ſkal, ſaaſnart jeg kommer tilbage derfra, atter holde Ordination, ſkal i September celebrere den gamle Provſt Kruſes Jubilæum i Høielſe (3 Dage og en Tale), ſkal tænke paa hvad der kunde være at ſige ved Rector Flemmers Indſættelſe i Frederiksborg, ſom formodentlig ſkal finde Sted i Efteraaret, o. ſ. v. Naar det endnu dertil ideligen gaaer mig ſom idag, at Klokken bliver 2 inden jeg er iſtand til at ſætte Pen til Papiret, ſaa mener jeg, at jeg er retfærdiggjort[1]), naar jeg ikke giver Løvter om at præſtere, hvad ſaa let kan blive mig umueligt.

---

[1]) Ja, det ſkal Gud vide! — Det må egentlig glæde mig at have ved en Misforſtaaelſe foranlediget dette Stykke Biografi af den ſjældne Mand.

Det havde vel ikke været nødvendigt at bruge ſaa mange Ord herom, ſom jeg nu har brugt; men til Straf, fordi De har forledet mig dertil, vil jeg igien fra min Side ſpørge: hvorfor vil De endelig være den ſidſte ſtikkelige Mand, der ſkriver i Kjøbenhavnsposten? Den Løn, der tilſidſt venter dette Blads Underſtøttere, har Sibbern faaet.

Det giorde mig meget ondt, kun et Øieblik at ſee Deres Kone, da hun ſidſt var i Byen. Jeg var i de Dage altfor ophængt til at ſøge hende, og hun kom ikke igien, ſom hun dog ſaa temmelig havde lovet. Nu haaber jeg dog at kunne aflægge hende et Beſøg, da jeg har beregnet en Dag længere for Sorø, end Viſitatſen egentlig behøvede.

Stedſe

Deres hengivneſte

Mynſter.

Sorø d. 18 Januar 1838.

Deres Højærværdighed!

Jeg takker meget for den lille Piece om Juleferien; det var en interessant Opdagelſe om Sadolin[1]). — Ogſaa jeg har havt at gjøre i denne Tid med den „Hellig Aand", thi jeg ſamler nogle gamle Pſalmer, til Brug ved Undervisningen. Ligeſom archæiſtiſke Ord gjælde undertiden ſom Prydelſe i Poeſien, ſaaledes kunde jo en archæiſtiſk Skrivemaade ogſaa have en vis Vægtighed for Øjet. Det er derfor ypperligt, at de anfører af C. III's Bibel de to Hovedſteder, hvor „hel." ſtaaer ſom Adjektiv! Det er ſlaaende og giver frit Raaderum; thi Archæismen er nu kun halvgammel, og det Naturlige er heel gammelt.

Waage har fortalt mig, at De er ſaa flittig med Ritualet. Det var en Guds Lykke, at det faldt i D. H s Hænder. Det var mit gamle Ønſke og Forſlag. Forreſten kunne — og ſkulle — Alle ikke ſatisficeres. Saaledes bliver ſagtens mit Yndlingsønſke om faſte Pſalmer, ligeſaa godt ſom faſte Texter, idetmindſte paa alle Feſtdage, neppe opfyldt. De Grunde, ſom D. H. i den gamle Afhandling gjorde gjældende for Texterne[2]), gjælde

---

[1]) o: at det var ham og ikke Knud Gyldenſtjerne, ſom først overſatte Luthers Katechismus.

[2]) Se Blandede Skrifter I, 133, o. fl.

maaſkee for en ſtor Deel om faſte Pſalmer ogſaa. Saa undgik man tillige den Maſſe! Hvor kan et Antal af 600 Pſalmer alle due? Hvilken Nation har 600 gode Romanzer, eller 600 gode Drikkeviſer? — end ſige Pſalmer? Saa kunde man lade ſine Børn lære disſe viſſe Pſalmer udenad, ſaa vidſte man, hvad der ventede En i Kirken, naar man havde faſte Pſalmer, og ſaa blev Tjeneſten mere ceremoniel, mere ſymbolſk, naar den var regelrettere[1]).

Saa kunde det blive D. H. let, efter Ritualet at ſkaffe os en Pſalme- og Bønnebog, baade til at ſupplere Gudstjeneſten med, ligeſom nogle tydſke Agender ſupplere Evangeliet med en tredje Text, og til Huus-Andagt. Deres „Betragtninger" indeholde næſten Alt, hvad en ſaadan „den Danſke Kirkes common prayer" ſkulde indeholde af Proſa. Og en 50—60 Pſalmer bleve viſt nok deri. Den blotte Maſſe er mig fraſtødende i de nuværende Pſalmebøger; end ſige den ſtørre Deel af Indholdet.

Har De havt Tid at ſee paa Grundtvigs „Sangværk"? En ægte grundtvigſk Bog! Genialſk og fær; høj-poetiſk og høj-ſvulſtig; ofte uforſtaaelig eller i det mindſte dunkel; ordriig og opfyldt med ufødte Tankefoſtre; trodſig og ſelvraadig, iſær i den ſkammelige Vilkaarlighed, hvormed herlige danſke Sager ere omgjorte; et kjærnefuldt danſk Sprog, nationalt, indtil Koketteri! Og dog ere der ſaa faa „Pſalmer" deriblandt; mange flere lyriſke Digte. Grundtvig er ikke ydmyg nok til at ſkrive egentlige Pſalmer; Poeten og Hierarchen og Patrioten komme altfor meget frem. —

Før var det underligt for mig af ſkrive et langt Brev til Nogen, uden at fortælle noget om Akademiet, men nu veed jeg ſaa godt ſom Intet at fortælle. Jeg underviſer i Tydſk og lader den hele Snees drive ſit Væſen ſom den lyſter; thi jeg har mærket, at jeg er ikke kaldet til at være Pædagog i dette Land, eller i det mindſte i denne mærkelige By — jeg corrigerer mine Stile og tier.

Jeg ønſker D. H. et glædeligt Nytaar og heulever med Højagtelſe og Kjærlighed

Deres

P. Hjort.

---

[1]) Deraf behøvede ikke at følge, at faſte Pſalmer udelukkende anvendtes; jeg mente kun Grundlaget, Kjernen, hvilket jeg andenſteds har forklaret.

Kiøbenhavn d. 20de Jan. 1838.

Høiſtærede Ven!

Megen Tak ſor den mig tilſendte og tilegnede[1]) lille Pſalmebog[2]), ſom jeg har læſt med ſærdeles Interesſe. De gamle Pſalmer vare mig naturligviis velbekiendte, men af nyere Digtere har jeg fundet Adſkilligt, ſom ikke var mig i levende Erindring; deriblandt bevægede mig i Sardeleshed de 4 Linier af Ingemann „I Verden er ei Nød ſaa ſtor, Guds Naade er dog ſtørre pp.“. Jeg veed ikke, hvorledes disſe Ord tilforn have undgaaet min Opmærkſomhed, men de fortiene uden Tvivl at tælles til de dybeſte Toner i vor, ellers virkelig rige, Pſalmedigtning. Blandt de optagne Pſalmer er ingen, ſom jeg ønſkede udeladt, derimod ere der mange, ſom jeg havde ønſket optagne, men denne Indvending bortfalder for en ſtor

---

[1]) Denne Tilegnelſe lød ſaaledes:

Herrens Tjener, Ordets Prædiker,
Vor Kirkes Piller,
Hr. Biſkop og Confeſſionarius, Dr. Theol.
J. P. Mynſter,
Storkors og Dannebrogsmand,
helliges
denne lille Samling
med
Taknemmelighedens og Venſkabs Følelſer,
ſamt
ſom en ærbødig Opfordring,
til
at virke for Tilveiebringelſen
i
de danſke Menigheder
af
en bibelſk og ægte poetiſk
foruden almeenfattelig
Pſalmebog.

Og tolv År ſenere, da jeg ſad i Roſengården i Kbhvn. og ſkrev imod Schleswigholſteinerne, havde jeg dog den Opmuntring, at Hr. Dr. Theol. Fr. Hammerich trådte ind til mig, overleverede mig Conventets 1ſte Pſalmebog og hilſede, at jeg burde være En af de Førſte, ſom modtog et Exemplar af dette Forſøg, på Grund af den Fremhjælp, man under Arbejdet havde funden i min Samling.

[2]) Pſalmer og Bønner, udvalgte og lempede efter vor Tids Trang. 1838. 92 S.

Deel ved den belovede anden, forøgede Udgave[1]). Imidlertid havde dog vel Boye fortient den Anerkiendelſe, at Noget af ham allerede nu var blevet taget med[2]). Behandlingen eller „Læmpningen" af Pſalmerne fortiener i det Hele al Roes; neppe er Noget bortſkaaret, ſom jo burde gaae ud; derimod havde jeg vel ønſket nogle flere Rettelſer i det, ſom er beholdt, thi de Gamle giorde ſig det ofte meget let, og ſatte Alleſlags ind for at faae Linien udfyldt, eller et Riim. For Exempel i Pſalmen: „mit Barn, frygt den ſande Gud", er den førſte Linie meget heldigt forandret ved en blot Omſætning af Ordene; derimod er den uheldige Linie: „ær Forældre uden Nag"[3]) beholdt. — Mod Titelen har jeg den Objection, at den leder vild. Vel kan en Deel af de optagne Digte kaldes „Bønner", men i Modſætning mod „Pſalmer" venter man Andet end hvad man finder. Betyder endog Ordet „Pſalme" egentlig en Lovſang, ſaa ere vi dog nu ſaa længe vante til at tale om „Bedepſalmer", at denne Sprogbrug neppe lader ſig udſlette; og vi have for den en meget uforkaſtelig Autoritet i Davids „Pſalmer". — Ved det andet Oplag vilde et Regiſter efter Begyndelſes-Ord være at ønſke, thi man har nu Vanſkelighed med at finde hvad man ſøger.

Hvad nu Indførelſen af en ny Pſalmebog angaaer, da anſeer jeg den under nærværende Conjuncturer for et meget misligt Foretagende. Førſt rører den ved et meget ømt Sted, nemlig ved Pengepungen, og det kan ikke negtes, at en ſaadan Forandring falder Almuen meget trykkende, og paa

---

[1]) I 1843 kom den 3dje meget forøgede Udgave, der alt i mange Aar har været udſolgt. Til en 4de er Meget ſamlet og ikke lidet færdigt, men —

[2]) En idioſynkratiſk Ængſtelighed for alt af Stortalenhed (sesquipedalis) ſmagende eller blot lugtende kan måſke noget undſkylde mig.

[3]) Om denne Tanke ſaa nogen bør kunne komme frem i en Pſalme, må jeg kalde meget tvivlſomt; den er egentlig for tør proſaiſk til Poeſiens Stil. Men i og for ſig rammer den, efter min Kundſkab til Landets Almue, en ikke ſjælden tilværende Følelſe, ogſå nu, 30 Aar efterat min Beſlutning toges om at beholde dette mørke Træk.

mange Steder neppe uden Tvang lod ſig iværkſætte i Tider, da Præſterne have ſaa liden Autoritet i deres Menigheder. Dernæſt troer jeg, at en ny Pſalmebog, langtfra at dæmpe den religiøſe Gæring, tværtimod betydelig vilde forøge den, og jeg troer, at man nuomſtunder lettere faaer Pluraliteten til at forene ſig om et nyt Ritual, end om en ny Pſalmebog; og kom man med begge Dele paa eengang, blev det nok reent galt. I Tider, da Nogle blot mene at behøve at nævne Kingo's eller Grundtvig's Navn for at Pſalmen ſkal erkiendes ſom fortræffelig, og Andre igien mene blot at behøve at afſkrive disſes Pſalmer for at de ſkulle erkiendes ſom aldeles forkaſtelige; da Nogle ganſke kaſte al Smag overborde ſom unyttig Ballaſt, og Andre igien ere ſaa ſmagfulde, at de intet kraftigt Ord kunne taale; da Nogle endnu ſtedſe kun ville det plat Populaire, og Andre phantaſtiſk Klingklang, og Andre pietiſtiſke Leflerier med det Hellige; da der voxe Pſalmedigtere op ſom Svampe, og Enhver af dem naturligviis Intet leverer, uden hvad der fortiente at ſynges af alle Menigheder: hvorledes ſkulde man der forene en Pluralitet af Stemmer for en Pſalmebog? — Her maae vi uden Tvivl vente til vi faae en Wallin, ſom med ſaa giennemgribende poetiſk Kraft kan behandle den danſke Pſalme-Maſſe, ſom han den ſvenſke; og da maa der ikke til ſamme Tiid være en Grundtvig, ſom har Kraft og Indflydelſe nok til at faae Menigheder, Præſter og Candidater til at løbe løbſk med ſig. Lad os først faae en Pſalmebog, ſom kan ſkaffe ſig ret Indgang; den finder nok en Forlægger uden at være autoriſeret, og den faaer nok Autoriſation, naar den virkelig har giort ſig gieldende. — Tiden forbyder mig at indlade mig i de øvrige af Dem fremſatte Forſlag om Sangen i vore Kirker. Jeg tilſtaaer, at jeg ikke ſeer nogen Fordeel af at faae flere faſte Pſalmer, iſtedetfor dem, der kunne vælges, og jeg veed ikke, hvor man i de fleſte Søndage vil finde noget ſaa Charakteriſtiſk, at man derefter kunde give dem faſte Pſalmer. Heller ikke troer jeg, at den blotte Chorſang vilde befordre Andagten; den maatte i det

Mindſte da være meget ſkionnere[1]), end vi kunne forſkaffe den. Hvad Tiden til ſtille Andagt angaaer, da kan jo Enhver, ſom vil, lade være at ſynge med, ſom ogſaa nu Mange giøre[2]).

Altſaa: indtil Videre, mener jeg, maa vi indſkrænke os til Forarbeider, og for nærværende Tiid tør jeg ikke love min Biſtand til Mere, end til at erholde et lidet Tillæg[3]) til den nu brugelige Pſalmebog.

Undſkyld det Rhapſodiſke i diſſe Bemærkninger!

Stedſe Deres

Mynſter.

Kbhvn. d. 23. Marts 1838.

Da jeg nylig, efter Anmodning, ſkulde holde en Tale i Selſkabet for Efterſlægten, beſluttede jeg, af Henſyn, ſom min høiſtærede Ven uden Tvivl let begriber, at vælge „Arbeidſomhed" til mit Thema. Denne Tale ſkal vel trykkes, men kun for Selſkabets Medlemmer, og kommer ikke i Boghandelen, ſaa at den er at anſee ſom Manuſcript. Jeg havde ventet allerede for 14 Dage ſiden at kunne have ſendt Dem den trykt; men da jeg mærker, at denne Trykning gaaer i Langdrag, ſaa har jeg ladet tage hosfølgende Afſkrivt. Meningen af at ſende denne Afſkrivt er den, at derſom det endnu er tidsnok, og derſom der af denne Tale lod ſig uddrage Noget, ſom De kunde bruge i Deres Læſebog, ſaa er den til Tieneſte[4]). De vil meget bedre kunne giøre dette Uddrag, end jeg, da De er inde i Bogens Plan og Indretning, og kiender de forſkiellige Former, hvoraf Forfatterne have betient ſig. Jeg lader mig gierne alle Forkortninger og Forandringer, ſom Beſtemmelſen giør fornøden, behage. Er det derimod nu for ſildigt, eller

---

[1]) Iſær i dette Stykke har da Menighedens Evne mægtigen udviklet ſig.

[2]) I alt Sligt har dog i Gudstjeneſten det Faſtſatte, Ceremonielle og Fælles en ganſke anden Betydning og Kraft fremfor det perſonligen Valgte.

[3]) Dette kom ſom bekjendt og gjorde ſin gode Virkning til ſin Tid.

[4]) Mynſter havde nemlig måttet afſlå andre Bidrag til Bogen; ſe S. 12.

Bidraget ikke paſſer i Deres Kram (dette Ord er her brugt i al Ære og Reſpect), ſaa ſikker jeg mig ogſaa gierne deri; jeg har kun paa denne Maade, om endog noget ſeent, villet vise min gode Billie. — Det er mig særdeles kiært, at De ſamler Pſalmer, et Arbeide, ſom baade i Almindelighed er nyttigt, og i Særdeleshed kunde komme mig meget vel tilpas, da jeg tænker paa, at naar dog de nye Collecter og Texter ſkulle trykkes ſom et Anhang til Pſalmebogen, ſaa kunde man maaſkee lade medfølge et Par Ark Pſalmer, der kunde bruges ved Gudstjeneſten; thi en heel ny Pſalmebog tør man, ogſaa for Koſtbarhedens Skyld, ikke tænke paa i diſſe Tider.

I Biſpegaarden er Alt vel, og jeg haaber, det er ligeſaa hos Dem.

Deres
Mynſter.

Kjøbenhavn den 3die Juli 1838.

Venlig Hilſen!

Jeg har efterſeet i mit Archiv og vel fundet et ſtort Rum med Overſkrivt: Pſalmebogen, men deri Intet af hvad vi ſøgte; derimod 1. vidtløftige Indberetninger om den nye Pſalmebogs Indførelſe, ſom ere til ingen Nytte. 2. et Brev og et Regiſter henhørende til den Guldbergſke Pſalmebog. 3. endeel Breve fra Deres Fader, Plum, Pavels og Flere til Balle i Anledning af en dengang paatænkt Pſalmebog for Land-Almuen, ſom nok ſkulde været et Pendant til den Guldbergſke Pſalmebog[1]). 4. en ſtor Pakke Pſalmer af Fru Boye — dengang M. Herz — med en Mængde Rettelſer af en fremmed Haand, formodentlig benyttet ved den Guldbergſke Pſ.bog. Derſom de ſidſte Artikler kunne interesſere Dem, kunne de erholdes paa mit Contoir, hvor jeg har ſagt Beſkeed derom, naar De ved en eller anden Kommisſionair vil lade dem afhente. Hvor Kommisſionens Forhandlinger ere blevne af, veed jeg aldeles ikke. Maaſkee have de kun været ſtrevne

[1]) (ſom ſå ſkulde være) for de Dannede i Kjøbſtaden!

paa løſe Blade, ſom efterhaanden ere blevne tilintetgjorte. Det glæder mig, at De har faa mange Pſalmer færdige. Den Bog vil uden Tvivl være velkommen. Da jeg faa at ſige ſkriver dette med den ene Fod i Reiſevognen, kan jeg kun henkaſte den Bemærkning, at hvad der idelig vanhelder ſaavel Balles Lærebog ſom den evangeliſk-chriſtelige Pſalmebog er Mangel paa Logik, paa Orden og Sammenhæng i Tankegangen.

Deres

Mynſter.

Stænderſalen, d. 25de Oct. 1838.

Min høiſtærede Ven maa ikke forarges over, at jeg fra et faa helligt Sted expederer et privat Brev; jeg har nu faalænge hørt paa Debatter om Bygningernes Aſſurance, at jeg gierne kan give mig lidt Frihed. — Hvad den omſpurgte Sag angaaer, da er Rygtet ikke blot blind Allarm, men paa den anden Side er Faren juſt ikke overhængende, og ikke engang ſandſynlig. Det forholder ſig rigtigt, at Cancelliet altid med Jalouſie har betragtet Univerſitets-Directionen, og gierne vilde opſluge ſamme. Denne Plan fandt Begunſtigelſe ved Udſigten til, at det nærværende første Medlem efter Sandſynlighed ſnart vil paa een eller anden Maade vige ſin Plads, og ved Vanſteligheden ved at finde en Efterfølger for ham. Imidlertid var endnu Intet beſtemt desangaaende. Nu blev for nogle Uger ſiden Conf.-R. Laſſen[1]) farlig ſyg — og er det tildeels endnu — og den almindelige Mening betegnede Etats-R. Roſenvinge ſom hans Succesſor. Derved fik hiint Rygte ny Næring, man kom ved Univerſitetet i ſtor Bevægelſe, og Prof. Clauſen drog herud for at conferere med Prof. Schouw, om man ikke ſkulde indgive en Petition til Stænderne om Oprettelſen af et eget Cultus-Miniſterium. Man confererede i denne Anledning med Ørſted, ſom da meddeelte, at efter en Conference, ſom han nylig desangaaende havde havt med Stemann, var Reſultatet blevet, at en Forening af Cancellie og Univer-

[1]) Kanſelli-Deputeret den Gang for det geiſtlige Departement.

ſitets-Directionen er ugiørlig, da der under Directionen ſortere mange Sager, ſom nærmere vedkomme Rentekammeret end Cancelliet, og da Cancelliet allerede har mere at beſtille, end det kan overkomme. Hertil kommer, at Roſenvinge aldeles ingen Lyſt har til at komme ind i Cancelliet, og at det vilde være meget vanſkeligt at ſkaffe ham en Gage, der ſvarer til hans nærværende Indtægter[1]), da en ſaadan Gage meget vilde overſtige den der er tillagt de øvrige Cancellie-Deputerede.

Af Foranførte vil De ſee, hvorledes Sagen ſtaaer. Der er fikkert endnu ingen Beſtemmelſe tagen, men da det vel var mueligt, at man igien kunde gaae over til Tanken om Foreningen, ſaa kan det vel være gavnligt, at Sagen bliver underkaſtet en offentlig Drøftelſe. Dette, ſaavelſom i alt Fald en Petition fra Univerſitetet til Kongen, vil uden Tvivl være virkſommere end en til Stænderne, ſom Intet forſtaaer af ſlige Ting.

Sagen om Jøderne beroer her hos Uſſing, da Treſchow og jeg, og uden Tvivl den ſtørſte Deel af Forſamlingen, fraraade, at nogen Petition i den Anledning indgives. Angaaende Sognebaandet er det dog mueligt, at der i Committeen, ſom førſt ſyntes at ville afgive 5 forſkiellige Vota, kan fremkomme et Majoritets-Votum, ſom vil faae 4 Underſkrivter, og da kun eet diſſentierende Votum[2]). Men herom vilde det nu være for vidtløftigt at udlade mig.

Undſkyld de Feilſkrivninger, der let indſnige ſig, naar man idelig omſurres af mangehaande løs eller faſt Snak.

Stedſe
Deres
Mynſter.

Roeskilde d. 22. Dec. 1838.

Kun en venlig Hilſen og en liden Skoletale. Den ſidſte har De maaſkee ſeet i vedkommende Skoleprogram, men da

---

[1]) ſom Prof. juris ꝛc. og Medlem af Univerſitetsdirekſionen.

[2]) Diſſe og tilſvarende Jdeers ſenere Skiæbne er bekiendt nok.

jeg har nogle ſærſkilte Aftryk, ſaa tillader jeg mig at overſende et. Talen giør ingen Pretenſioner, og er kun bleven trykt paa Flemmers Anmodning, ſom jeg ingen Grund havde til at afſlaae[1]).

Deres Børneven venter jeg ſnart, og glæder mig til den. Ogſaa det ſidſt tilſendte Ark behagede mig meget. — Tiden tillader mig ikke at melde, hvad jeg gierne vilde, om nogle interesſante Stænderſager. Kun ſaa Meget, at vi have endt i Sandhed grandioſt, i det Forſamlingen i Gaar har beſluttet at petitionere Kongen om at ophæve Lotteriet, men da at forelægge Stænderne Forſlag til en Skat, ſom kan dække det Deficit (for Danmark omtrent 250,000 Rd.), ſom derved vil opſtaae i Finantſerne. Det Nærmere vil De erfare af Stændertidenden. Diſſe Linier ſkulde kun være et Beviis paa, at jeg erindrer Dem, og anbefale mig til at erindres af Dem. Glædelig Juul og Nytaar!

Deres
Mynſter.

Kbhvn d. 19. Juni 1839.

Det er desværre ſaa længe ſiden, at jeg ſkrev til Dem, min kiære Ven! at jeg aldeles ikke veed, hvor jeg ſlap. Jeg vil dog haabe, at jeg har takket Dem for Deres danſke Læſebog. Skulde jeg have været forſømmelig nok til ikke at giøre det, da giør jeg det nu, og det af ganſke Hierte. Det er en fortræffelig Bog, og det glæder mig, at den almindelig erkiendes derfor. I een Landsbyſkole har jeg truffet den indført, og jeg har recommanderet den allevegne, og de fleſte Steder fundet villige Øren. Jeg forſtaaer ikke ret, hvad Eſtrup fortalte mig, at han havde kiøbt 30 Expl., ſom han vilde forære til ſine Skoler, men at man der ikke turde bruge den; thi

[1]) Se ogſå: Efterretninger om Frederiksborg lærde Skole for Skoleåret Okt. 1837—Okt. 1838.

Birchs Læſebog er dog ikke autoriſeret, ſkiøndt man engang i Cancelliet var nær ved at giøre det. Eſtrup fortalte mig, hvad jeg ogſaa ellers har erfaret, at Bønderne med megen Begiærlighed læſe denne Bog[1]). Kort, det vil nok gaae dermed. — Hermed følger en anden Bog, med hvilken det ikke vil gaae ſaa godt, nemlig mit Forſlag til det nye Ritual. Jeg beder Tilſendelſen ogſaa betragtet ſom en Opfordring til at meddele Commisſionen Deres Bemærkninger[2]), hvilket, ſom bekiendt, behageligen maatte ſkee inden 6 Maaneder.

Mere har jeg ikke Tiid til at ſkrive, da det er ſildigt, og jeg nu i henved 4 Timer har examineret 3 Candidater, og i Morgen ſkal ſkrive, og i Overmorgen holde en Ordinationstale. Maaſkee ſeer jeg Dem paa min næſte Reiſe, hvilken endes med en Rector-Indſættelſe i Slagelſe.

Deres
Mynſter.

Kbhavn d. 28 Jun. 1839.

Bis dat, qui cito dat; og derfor, næſten i ſamme Øieblik, jeg har modtaget Deres Anmodning, ſlaaer jeg en Convolut om medfølgende Exemplar af Alterbogen*) — til beleiligt Brug.

Megen Tak for Deres venlige Tilbud om et Herberge i Sorø. Men da jeg efter en Maaneds Omflakken vil giøre bedſt i at ſøge Hiemmet, vil jeg denneſinde neppe kunne beſøge det for mig ellers meget tiltrækkende Sted.

Deres
Mynſter.

*) hvilket Udkaſt et meget værdigt Menighedens Medlem ønſkede at kiende.

---

[1]) Den ſamme Efterretning fik jeg i Årenes Løb oftere både fra Geiſtlige, Skolelærere, o. A., og det glædede mig inderlig at vide, at mange voxne Landsmænd havde jeg paa den Måde hjulpen i deres Udvikling. I 7 Oplag er Bogen nu udbredt i 78,000 Expl. (1 Opl. på 3,000, 1 på 5,000, 3 à 10,000, 2 à 20,000). Et 8de er i Arbejde.

[2]) Sml. i Kritiſke Bidrag ꝛc., i Kirkelig-etiſk Afdeling, 1856, Nogle Bemærkninger ꝛc., S. 225—52.

Kbh. d. 23 Jan. 1840.

Kjære Ven!

Til Svar paa Deres ſidſte venſkabelige Skrivelſe modtager De herved mine Sørgetaler[1]), og da disſe indeholde endeel Ord, maa De undſkylde, at jeg kun tilføier faa andre. Min Sygdom var Roſen, men af en grundigere Charakteer, end Roſen pleier at være, da den gik dybt ned i tela cellulosa, og ſatte ſig til en 5—6 Bylder, ſom moleſterede mig i 6 Uger. Roeskilde-Reiſen giorde mig ingen Skade, og jeg haaber ſnart en restitutio in integrum.

Profeſſor David har giort mange Indvendinger mod en Paaſtand i min Sørgetale, men jeg veed Mere om Sagen, end han, og ſkiøndt jeg ikke er i Beſiddelſe af noget Actſtykke, tør jeg dog ganſke rolig lade Hiſtorien dømme os imellem. Naar David paaſtaaer, at det kun var hos Wiens Befolkning Kongen vandt Yndeſt, da hørte dog Keiſer Alexander ikke til die guten Wiener, og det er bekiendt nok, at han ved Afſkeden ſagde til vor Konge: vous avez gagné tous les coeurs, hvortil Kongen ſvarede[2]): mais pas une âme.

Deres Betænkning om Ritualet, maa jeg udbede mig ſnart, thi jeg har allerede begyndt at ſætte de indkomne Betænkninger i Circulation, og efter min Ordre ſkulde jeg allerede have lukket Boutiken, hvilket jeg dog endnu ikke har giort. — Hvad De ſkriver om en intenderet Indſtrænkning af Lectorernes Antal i Sorø er, efter derom indhentet Erkyndigelſe, her ganſke ubekiendt, og vilde ingen Indgang finde. Derimod taler Rygtet om en høiere Indgriben ved denne Poſts Beſættelſe, hvorved der mere vilde blive ſeet paa perſonlig Gunſt, end paa det græſke Sprog. Faaer Directionen frie Hænder, bliver uden Tvivl enten Overlærer Lange eller Dr. Boieſen (ved Borgerdydsſkolen) Wilſters Eftermand.

---

[1]) over Frederik VI; holdne i Sørgepalaiet og i Roeskilde Domkirke d. 15. og 16. Januar 1840.

[2]) meget vittigen.

Det er mig ſærdeles kiert, at Deres Pſalme-Samling er færdig. Skulde Sagen om Underſtøttelſe til dens Udgivelſe komme til min Betænkning, ſkal den viſt blive anbefalet. Ogſaa glæder det mig, at Deres andre Skrivter trænge til nye Oplag, ſom jeg da i Sandhed glæder mig ved Alt, hvad Godt og Glædeligt Dem vederfares.

Deres
Mynſter.

Kiøbn d. 6 Marts 1840.

Til adſkillige Smaaſkrivter af mig, ſom ville findes i Deres Bogſamling, føies herved et nyt, ſom er af en ſtridbarere Natur end de fleſte af de andre, imidlertid ikke nær ſaa krigeriſk, ſom de, paa hvilke det ſkal være et Svar.[1]) Hvorvidt det vil opnaae ſin Hensigt, nemlig — ikke at omvende de Forhærdede, hvorpaa Ingen kan tænke, men — at befæſte de Svage, og at ſætte fornuftige Læſere paa det Standpunct, hvorfra Sagen ſkal bedømmes, maa Tiden viſe. — I Henſeende til Ritualet maa jeg endnu bemærke, at naar Commisſionens Møder rigtignok ere udſatte til næſte Vinter, da er Grunden den, at Sommeren ſkal anvendes til at læſe de indkomne Betænkninger, og at Terminen for diſſe altſaa ikke er udſat, hvilket heller ikke ſtaaer i min Magt. Hvis altſaa min ærede Ven vil give os nogle Bemærkninger, ſom jeg meget ønſker, da maa jeg endelig udbede mig dem ſnart, da Commisſionens Medlemmer ved Circulationen gjøre deres Extracter, og efter den Kglige Reſolution ere beføiede til at fordre, at Betænkningerne ſkulle være indſendte i rette Tiid.

Om Akademiets Anliggender veed jeg ſtedſe kun ſaare Lidet, da jeg med Fliid afholder mig fra at ſpørge om Directionens Forhandlinger, fordi jeg ikke vil have nogen Miſtanke om at ville blande mig deri.

---

[1]) Oplysninger angaaende Udkaſtet til en Alterbog og et Kirke-Ritual for Danmark, 1840.

Tiden tillader mig kun at tilføie venligſt Hilſen til Dem og Frue.

Deres

Mynſter.

Tør jeg bede det ene Exemplar tilſtillet Prof. Hauch med min bedſte Hilſen.

(til P. Hjort i Kbhavn.) (Onsdag) d. 15 April 1840.

Det forholder ſig kun altfor rigtigt, høiſtærede Ven! at de foreſtaaende Dage ere travle og urolige. I Morgen Kl. 1 communicerer Kongen og Dronningen; paa Fredag Kl. 12 ſkal jeg prædike i Gemakket, og paa Søndag Kl. 10 i Slotskirken.

Undſkyld derfor, at jeg i Morgen ikke veed at anviſe nogen Tiid, da jeg kunde være fri. Men paa Fredag efter Kl. 2 vil det være mig en Glæde at ſee Dem. Dette vil uden Tvivl ogſaa være tidsnok, thi De vil dog neppe kunne faae Audients før Løverdag — hvis ſaa[1]).

Deres

Mynſter.

Roeskilde d. 22 Aug. 1840.

Høiſtærede Ven!

Skiøndt jeg ſaa nylig har havt den Glæde at tale med Dem, kunde der gierne være Stof til et langt Brev. Men da det ingenlunde ſeer ud til, at dette ſaa ſnart ſkulde komme iſtand, ſaa vil jeg ikke opſætte at ſende hosfølgende liden Tale, ſom ſelv maa fortælle ſin Anledning og ſit Indhold.[2])

Modtag den, og erindre mig med ſædvanligt Venſkab, og beed deres Frue troe, at det venlige Glimt, vi havde af hende her i Roeskilde, var mig ſærdeles kiært.

Deres

Mynſter.

---

[1]) Hos Kong Chriſtian VIII. om Hjælp til mine Skolebøgers Udbredelſe.

[2]) De ordinatione ecclesiastica. Oratio synodalis habita Roeskildiæ d. 8vo Julii 1840. — Sml. Nord. K. T. 1840, Nr. 39—41.

Stænderſalen d. 3die Sept. 1840.

Min Vens Begiering om, under nærværende Seſſion at erholde et Brev fra denne Helligdom, undlader jeg ikke herved at opfylde. Og da jeg ſkriver herfra, maa jeg melde den nyeſte Obſervation — men ſom tillige er den ældſte —, nemlig at der er et ſtort Antal af de ærede Deputerede, ſom vaafer meget ſlemt; og da dette juſt idag viſer ſig meget ſtærkt, har ikke blot jeg, men ogſaa begge mine Naboer, fat os til at ſkrive paa ganſke uvedkommende Ting. Imidlertid maa jeg dog have i det mindſte eet Øre henvendt til Forhandlingerne for at iagttage, om noget Mærkeligt ſkulde forekomme, da disſe Forhandlinger angaae en af mine Comiteer, nemlig om Landcommunevæſenet, og De maa derfor undſkylde, at disſe Linier bære Præg af en større Adſpredthed, end ſædvanligt.

Det tilſendte Brev[1]) følger med Tak tilbage.

Agerbek er, efter Alt hvad jeg har erfaret om ham, en meget brav Mand, men hans Anſkuelſer ere uden Tvivl noget eenſidige, og hans Dom om „de Opvakte" derfor noget for gunſtig. Jeg indrømmer aldeles, at man ofte gior dem Uret; men naar A. mener iblandt alle de Opvakte ikke at have fundet een Hykler, da beroer det paa, i hvad Mening man vil tage Ordet. Derſom man kun vil kalde Den en Hykler, ſom *med Bevidſthed*, for at opnaae Ære eller Fordeel, lyver med Ord eller med Gebærder, da findes der ogſaa ſaadanne Hyklere (man mente blandt Andet, at flere Bønder og Andre paa Holſteinborg hyklede for at erholde Begunſtigelſer), men de ere ſieldnere; hvis derimod Phariſæeren i Templet var en Øienſkalk, hvis de ere Hyklere, hvis Gudsfrygt dog ikke gaaer ud af et ſundt og ærligt Hierte, ſom dog have Øinene henvendte paa Andre, ſom ville drage deres Øine hen til ſig, vække Opmærkſomhed og ſamle et Partie omkring ſig, og ſom ſøge at bedrage ſig ſelv, inden de bedrage Andre, da ville Saadanne

---

[1]) See denne Bogs Bind I. S. 400—7.

jævnligen være at finde blandt de Opvakte. Det maa indrømmes, at der blandt disſe findes Færre, end blandt de Verdsligſindede, ſom hengive ſig til grove Laſter; derimod ſeer man oftere usle, ſkumle, halvforrykte Menneſker, tabte for det nærværende Liv, og ingenlunde forberedte for det tilkommende, og ſom dog mene ſig kaldede til at ſpille en vis Rolle. Overalt er det egentlig aandeligt Hovmod og Fordømmelsesſyge, der iſær ligger til Grund for det ſeparatiſtiſke Væſen*); det forſtaaer ſig, at de tilſkrive „Aanden" al deres Ypperlighed, men de kunne ikke nokſom beundre, at Aanden juſt har valgt deres Ringhed til et ſaa fortrinligt Redſkab. *) i 1840.

Men nok herom. Og egentlig har jeg ikke mere at fortælle dem, thi hvad der paſſerer ved Stænderne beretter Stændertidenden jo høiſt fuldſtændigt og temmelig ſnart. Ogſaa har den berømte Sag om Skattebevillingsret m. m. endnu ikke været for; den vil ventelig komme til foreløbig Behandling paa Tirsdag, og man vil da ſnart faae at læſe den høiſt kunſtige, men dog ſiden modificerede Betænkning, hvori Comiteen har ſøgt at ſnoe ſig igiennem alle Klipper og Skiær, og da omſider er kommen til det Reſultat, at overlade Alt til Hs. Majeſtæts Viisdom! Hvad Reſultat Majoriteten i Forſamlingen vil komme til, er ikke let at forudſee, undtagen forſaavidt, at der vil — og bør — blive andraget paa en Forandring i Henſeende til Valgbarheden, dog naturligviis ikke i den af Prof. Bang foreſlagne Retning, hvorefter Enhver, ſom er 30 Aar gammel og ikke har været i Tugthuſet, ſkulde kunne vælges.

Til Læsning af Andet end af Aviſer, er her juſt ikke Tiid og Ro; og derfor vil jeg kun endnu takke Dem ret meget for den nye Udgave af Deres tydſke Læſebog, og fordi de deri har optaget Marheinekes velvillige Beretning om Reformations-Jubelfeſten. Dette er mig deſto kierere, da vore Efterkommere ellers let kunde troe, at det havde været en kiedſommelig Feſt, hvorved Nogle havde drukket ſig fuld, og man havde ødt en ſtor Deel Penge; thi ſaaledes omtrent lød vore Blades Beretninger, uagtet det var en meget ſmuk Feſt, ſom baade i og

udenfor Kiøbenhavn blev celebreret med megen Deeltagelſe, og ſlet Intet koſtede uden til Medaillerne; thi at Kongen gav et ſtort Taffel, var dog vel tilladt.

Lev vel!

Deres
Mynſter.

Stænderſalen 21 Sept. 1840.

S. T. Hr. Prof. Dr.
Hjort, Ridder.[1])

Tieneſten gaaer i disſe Slutningsdage ſaa ſtrængt paa, at jeg maa indſkrænke mig til ganſke faa Ord.

Da det er endog næſten det Sædvanligſte, at Taler af dette Slags[2]) blive trykte, faa ſeer jeg ikke, hvorledes det kunde regnes til Forfængelighed, at denne Tale, ſom vil være Mange velkommen, og indeholder meget Smukt, bliver trykt. Om Kiøbenhavnspoſten og Fædrelandet ville tage det ilde op, at der commenteres over et Udſagn af en ſaa ubetydelig Perſon ſom en Konge — dette kan vel være det Samme[3]).

Da Tiid og Ro ikke tillader mig at gaae videre ind, og fremhæve hvad jeg i Særdeleshed anſeer for Vigtigt og Træffende, ſaa ſkal jeg blot bemærke, at jeg for min Deel har faaet en anden Anſkuelſe af Pompejus, og at nogle Udtryk forekomme mig noget vel legende, nemlig Sammenligningen mellem Præſidenten i Statsraadet og den i Videnſkabernes Selſkab; Ordet „Finter"; og Beregningen om Evas Høide.[4])

Deres **Mynſter.**

---

[1]) Jeg var et par Måneder iforvejen bleven udnævnt til R. a. D. Ellers ſkrev han det naturligvis aldrig.

[2]) Den 2den Tale i mit Skrift: „Tvende Taler, holdne på Hs. Maj. Kongens Fødſelsdag, d. 28. Jan. 1828 og d. 1ſte Sept. 1840, ved Sorø Akademis årlige Feſt." Kbh. 1840. 83 S. Ledſagede af hiſt. og lit. Anmærkninger.

[3]) Jeg fortalte der og belyſte (S. 82) tvende Træk af Frederik den Sjette, der ſiden in proverbium evaserunt, ſom Corn. Nepos udtrykker ſig.

[4]) Se i Bogens Anmærkninger en ſatiriſk Beretning om en franſk Lærd, der udfandt, at Evas Højde må have været 81 Alen.

Kiøbenhavn d. 28. Jan. 1841.

Min høiſtærede Ven!

Da jeg er en Ven af *To* rapere in medias res, ſaa vil jeg begynde med at ſpørge, om det er en Maneer (ɔ: en rigtig Maneer) at ſkrive i Kiøbenhavnspoſten? Jeg mener dette ikke blot for det Selſkabs Skyld, ſom man der kommer i, men fordi en Skribent dog gierne vil læſes af ſkikkelige Folk, og da ingen ſkikkelige Folk længere holde denne Pumpe, ſaa: fiat applicatio. Saaledes har jeg aldeles ikke kunnet faae at læſe, hvad De har ſkrevet angaaende den umodne og ubetimelige Propoſition i Viborg om et Tillæg til Pſalmebogen[1]); thi i denne Uge kunde jeg ikke komme op i Athenæum, og da jeg ſpurgte om det paagieldende Nummer hos den Eneſte af mine Bekiendte, der holder dette Blad, var det allerede gaaet alle Kiøbenhavnspoſters Gang.

Derimod takker jeg meget for Deres Pſalmebog[2]), ſom i mange Henſeender har glædet og hiulpet mig, iſær ved at ſamle et lidet Heſte Pſalmer, ſom efter min Plan ſkulde ledſage det Tillæg til Pſalmebogen, hvilket det nye Ritual vil giøre fornødent. At jeg har ringere Tanker, end De, om Grundtvig ſom Pſalmedigter — thi ſaavel hans Begeiſtring ſom hans Eftertanke kan ſielden holde længere ud end til 2 eller 3 Strophер, og da han giør ſine Pſalmer ſaa umaadelig lange, ſaa faaer man meget Kling-Klang og meget Paſſiar at trækkes med[3]) —, at jeg vilde, iſær til Huus-Andagt, optaget mangen Pſalme, ſom De har forbigaaet; at jeg vilde ønſke, De endnu kunde have corrigeret mange flere matte og trivielle eller ſtødende Ord og Linier: derom ville vi ikke trættes, thi i ſaa Henſeende har enhver ſin Idioſynkraſie. Men idet jeg oprigtig

---

[1]) Kbhpoſt 1841, Nr. 2. S. 6—8.

[2]) d. e. 2den forøgede Udg. af Gamle og Nye Pſalmer. 1840. S. 543.

[3]) Jeg har tiere end en Gang, ved Siden af min Glæde over Grundtvigs Pſalmeſang, udtalt min Beklagelſe over, at mäſke knap en eneſte af hans Pſalmer var uden forſtyrrende Ord, Linier eller hele Vers, og at ikke få rent måtte ſtryges.

paaſkiønner, hvad der er præſteret, maa jeg blot tilſtaae, at jeg ikke kan finde mig i Ordenen — og heller ikke i Orthographien.

Jeg vilde ønſke, at jeg kunde ſige Dem noget om Kongens Reſolution paa Deres Anſøgning. Men derſom De ikke kan ſige mig det, ſaa kan jeg ikke ſige Dem det. Naar man endog, efter maaſkee et Par Gange at være gaaet forgiæves, opoffrer en halv Formiddag for at faae Audients, og derſom man endog er faa længe inde, at alle de, ſom ere udenfor, knurre, ſaa har man dog kun faaet talt om det halve af hvad man vilde.

Deres Betænkning om Ritualſagen er indſendt til Cancelliet med den hele øvrige Pakke, og kan der vente ſig en rolig Hvile. Men forinden den gik til Ro, er den ganſke ordentlig læſt af ſamtlige Commiſſionens Medlemmer. Om denne Ritualſag vil jeg blot tilføie, at da Prof. Clauſen ikke har kunnet ſætte ſine Meninger igiennem i Commiſſionen, ſaa har han nu foretaget ſig, i et eget Skrivt at appellere til Offentligheden.[1]) Den Fremgangsmaade ſynes temmelig eiendommelig, og det ſkulde giøre mig ondt, om jeg nu blev nødt til at levere en Bataille mod denne Potentat, ligeſom tilforn mod en anden.

Saa meget for at viſe, at jeg endnu er i Live, og at jeg tænker paa Dem. Tænk ogſaa med Venſkab paa mig, og undſkyld den abrupte Skrivemaade. Stedſe

Deres **Mynſter.**

Kiøbh. 26 Juni 1841.

Min Ven! I de mange Breve, jeg faa længe har havt at beſvare, er der viſtnok ſaare meget, ſom burde fortiene et ordentligere og udførligere Svar, end jeg er iſtand til at bringe tilveie. Den afvigte Vinter har hørt til de meeſt ſyſſelſatte

---

[1]) Under hvilken Form maa den reviderede Liturgie ønſkes indført i vore Menigheder. 1841.

Tider, jeg ſom Embedsmand har havt; derefter har jeg viſiteret 2 ſtore Herreder, er nu midt i Formælings-Høitideligheder, ſkal ſaa holde Landemode, Ordination og derpaa til Bornholm. Har der engang imellem været lidt Ro, da kan man ikke fortænke mig i, at jeg har brugt den til at arbeide lidt for mine egne videnſkabelige Øiemed.

Jeg ſkulde imidlertid have taget fat paa Pſalmerne, derſom jeg havde troet, derved at kunne udrette Noget, ſom var Umagen værd. Jeg kunde vel, og ſkal det ogſaa engang, opgive en og anden Pſalme, ſom efter min Formening ſkulde været taget med, og en og anden, ſom kunde været udeladt; men allerede naar man vil bemærke Stropher, ſom uden Skade, o: med Fordeel, kunde udelades af en ellers ſmuk Pſalme, kræver dette et virkeligt Studium af Pſalmen; og, ſaa let ſom det er ved Læsningen at antegne enkelte Udtryk eller Linier, hvorved man finder Anſtød, ſaa ſvært er det at ſætte noget Bedre iſtedet. Jeg har mange Gange, og i forſkiellige Perioder af mit Liv, forſøgt derpaa, men det har aldrig villet lykkes ſaaledes for mig, at jeg kunde vedligeholde Lyſt til at fare fort dermed. Hvad Deres Samling angaaer, da har De uden Tvivl i det almindelige Bifald, den har vundet, havt Opmuntring nok til at fare fort med at ſamle og bearbeide. Det Eneſte, hvori De vil have erfaret, at man er temmelig enig i at være uenig med Dem, er Ordenen. Det er en almindelig Klage, at man efter Indholdet ikke kan finde de Pſalmer, man ſøger, og at man maa ſøge beſlægtede Pſalmer paa forſkiellige Steder. Jeg tvivler ogſaa om, at det vil lykkes at finde en ſyſtematiſk Inddeling for disſe Udbrud af den religioſe Følelſe; og en Inddeling ſom den efter den offentlige Gudsdyrkelſe i Kirken, den uafbrudte Livets G. i Troen, den øieblikkelige G. i Bønnen, kan neppe frifindes fra Vilkaarlighed. I hvor forſkjellig Betydning tages ikke ſaaledes Ordet „Kirke" i Overſkrivter ſom: Kirkers Byggelſe, Kirkens Klokker, Jeruſalem, Kirkens Forbillede, Kirkens omſkiftende Skiebner, o. ſ. fr. Mig har ſtedſe Inddelingen i Pontoppidans

Pſalmebog tiltalt meeſt: førſt Feſt-Pſalmer, eller Pſalmer efter Kirkeaarets forſkiellige Tider; derefter Pſalmer om nogle dogmatiſke Hovedſætninger, og da Pſalmer for forſkiellige Sindstilſtande. Her ſynes mig endog, at ſelve Indholds-Fortegnelſen bliver opbyggelig, ſaaſom: „om aandelig Kamp og Seier, om Verdens og ſin Fornegtelſe, om kiærlig Længſel og Begierlighed efter Gud, om en Chriſtens Kors og Gienvordighed, om taalmodig Overladelſe i Guds Villie, om aandelig Frimodighed og Glæde i Gud" o. ſ. v. Det forſtaaer ſig, at hvilken Inddeling man end følger, vil man ſtedſe ved mange Pſalmer være uvis, hvor man ſkal ſætte dem.

Paa det nye Ritual gider jeg neppe tænke. Formodentlig bliver Reſultatet det, at Sagen ſkal for Stænderne. Det hedder rigtignok, at Stændernes Overveielſe kun ſkal gielde enkelte ſtridige Puncter, fornemmelig hvad Indførelſesmaaden angaaer: men disſe Puncter lade ſig ikke behandle uden at komme ind i det Væſentlige af Liturgien, og hvorledes dette ſkal discuteres i en ſaadan Forſamling, begriber jeg ikke. Det er da meget mueligt, at man i Stænderne kommer til det Reſultat, at man, forat undgaae Striid og Omkoſtninger, gior bedſt i at lade det blive ved det Gamle; thi hvad bekymrer Almuen og de Mange, der i Aandens Rige ere lige med den Privilegerede, ſig om en ny Liturgie? Dette er vel ogſaa i Grunden Prof. Clauſens Mening; thi, efterat han ikke har kunnet faae Dievelen og Læren om Fyldeſtgiørelſen ud, ſaa ønſker han viſt helſt, at det Hele maatte hvile ſaalænge, indtil, ſom han vel haaber, Pluraliteten vil være kommen paa den Fornuftigheds Høide, hvorefter den, efter hans Mening, bør ſtræbe. — Prof. Clauſens Hermeneutik er dog en meget ſvag Bog. Afbrudte Stykker af allehaande Videnſkaber, uden virkeligt Syſtem og uden faſte Principer. Naar man omſider kommer til Det, der egentlig ſkulde være Bogens Indhold, faaer man kun løſe Sætninger, intet Fyldeſtgiørende. Det Brugbareſte i Bogen er det Hiſtoriſke.

Vor nye Prindſeſſe[1]) er charmant. Uden at være nogen Skiønhed, er hun meget indtagende; hendes Anſigt fiint, hendes Væſen let, frit, ſikkert, venligt, beſkedent og dog med Værdighed. Hun har uden Tvivl baade Forſtand og Charakteer. Af min Prædiken i Anledning af Indtoget — en ikke ganſke let Opgave — modtager De herved et Exemplar; og De ville undſkylde, at jeg uleiliger med Omſendelſen af de øvrige hosliggende Exemplarer, for at ſpare mig den færſkilte Convolutering.

Kongens Læſion paa Siden af Benet menes ikke at være af Betydenhed, ſkiøndt i denne Tiid til betydelig Uleilighed.

Deres **Mynſter**.

(fra P. Hjort.)

Sorø d. 19de Oct. 1841.

Deres Højærværdighed!

Da jeg har overordentlig travlt (med nyt Oplag af 4 Skrifter paa 1 Gang), ſaa tør jeg vel i Tanken om, at jeg maaſkee ikke tiere ſkriver før 8de November, tillade mig at ſende en kjærlig og trofaſt Lykønſkning til hiin Dag, mindende om:

πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον.

(et virkeligt Hexameter i det Nye Teſtamente.)

Min Pſalmeſamling er nu udſolgt og ſkal oplægges igjen. Jeg havde i Slagelſe Audients hos Kongen, og han lovede mig en lignende Underſtøttelſe ſom ſidſt. Han ſagde blandt andet: „Det lader jo virkelig til at være en god Bog.“

Derfor vil jeg være ſaa frie at bede D. Højærværdighed at give mig en lille Fortegnelſe paa de Pſalmer, ſom De ſkrev, at De ſavnede iſær i min Samling. Jeg formoder vel, at flere af diſſe ville være iblandt dem, ſom jeg har under Bearbeidelſe; men det ſkader jo ikke; det beſtyrker mig kun i mit Valg. — Om Academiet ſkriver jeg Intet. Vi have da nu diſſe lovpriſte 1-aarige Klaſſer; alligevel var ſidſte Examens Reſultat: 56 Opflyttede, 37 Overſiddere eller Marodeurer.

---

[1]) Prindſeſſe Caroline Charlotte Marianne af Meklenborg-Strelitz, fød 1821; gift 10. Juni 1841; ſepareret 30. Sept. 1846.

Da jeg har kjendt og omgaaedes Chriſtiane Heger*) ligeſiden Vinteren 1808—9, ſaa kan De begribe, hvorledes den meſterlige Karakteriſtik i Deres Højærværdigheds Ligtale tiltalte mig.

Med Højagtelſe og Hengivenhed

Deres

ærbødigſte

P. Hjort.

*) Fru Oehlenſchlæger.

Kiøbenhavn, 4. Nov. 1841.

Det glæder mig meget, høiſtærede Ven! at Deres Skrivter gaae ſaa godt, og at in specie Pſalmebogen „lader til at være en god Bog", eller til at anerkiendes derfor. Hvor gierne jeg nu endog vil bidrage til, at man deri kunde finde Alt hvad man ønſker, ſaa har jeg dog ikke kunnet foretage vidtløftigere Operationer, end at giennemblade Pontoppidans Pſalmebog med Henſyn hertil. Der gives nu vel mange gamle Pſalmer ſom jeg gierne læſer, men da dette tildeels beroer paa en Idioſynkraſie, hvori jeg hos Andre ikke kan vente megen Overeensſtemmelſe, og da min Kierlighed til dem for en Deel kun beroer paa enkelte Stropher eller Linier, og en ny Bearbeidelſe vilde være meget vanſkelig eller næſten umuelig: ſaa vil jeg indſkrænke mig til at opgive nogle Pſalmer, ſom jeg nødigſt ſavner[1]). Ogſaa i diſſe vil nogen ſtor Forandring ofte være fornøden, og af nogle af dem er det kun enkelte Stropher, ſom jeg kunde ønſke optagne. Hvorledes de kunne dannes til et Heelt, vil jeg give Dem at betænke.

Jeg tillader mig altſaa at henvende Deres Opmærkſomhed paa følgende:

Op, glædes Alle, glædes nu.
Vor Jeſus kan ei noget Herberg finde.
O Gud! Fornuften fatter ei. —

[1]) Diſſe og lignende Betragtninger tabe, me judice, ikke deres egentlige Værd efterat Convents-Pſalmebogen er udkommen og nu ſå udbredt. Jeg arbejder ogſå endnu i al Mag på 4de Udgave af min Samling.

(Uagtet denne Pſalme ikke kan bruges ved Gudstieneſten, er den mig dog ſærdeles kiær.)

Man kan i denne Verden her.
O Gud, Du fromme Gud.
I Jeſu ſøger jeg min Fred.
Forfængeligt er Alt hvad Verden giver.
Med Sorgen og Klagen hold Maade.

Fornemmelig af de 2 ſidſte ville kun nogle Vers kunne bruges, men diſſe ere ogſaa meget ſmukke. Af „Naar vi i ſtørſte Nøden ſtaae" findes en kort og ret god Bearbeidelſe i den evangeliſk-chriſtelige Pſalmebog: „Naar vi i Nød og Fare ſtaae."

Af ſidſtnævnte Pſalmebog fortiente vel at optages:

Jeg kiender ham, hvem jeg har overgivet — og
Det er min Troſt, mit Haab, min Ære.

At Biſkop Hygom er Forfatter til Pſalmen: „Jeſu! din ſøde Forening at ſmage", vil de have ſeet af Tidsſkrivt for Literatur. Endnu kan jeg angive Forfatteren til 2 Pſalmer nemlig: „Alting tiener dem tilgode," og „Til Ende Aaret haſter", det er Provſt Joh. Jac. Lund, ſom 1775 paa Bekoſtning af Selſkabet for de ſkiønne Videnſkaber udgav: Forſøg i den hellige Poeſie. — Om hans Forfatterſkab var Biſkop Fogtmann kommen paa Formodning, og jeg har ved Efterſyn befundet Formodningen rigtig.

At ville diſputere med en Gramaticus om Orthographien, kan vel ikke nytte. Jeg har ogſaa for længe ſiden lært taalmodig at ſtikke mig i, at den kalligraphiſke Snirkel, ſom man i gamle Dage ſatte paa et „i", naar det ſluttede en Stavelſe eller en Række, er bleven optaget ſom et Bogſtav i Sproget under Navn af Jod, uagtet allerede den Omſtændighed, at vi intet ſtort Jod have i vor Skrift, ſynes at viſe, hvor uberettiget Perſonen er[1]). Sværere falder det mig at fordrage, at

[1]) Sml. et Stykke i A. Boyes Nyt Aftenblad 1825. Nr. I. S. 2—7, hvilket er af Mynſter.

man bruger Jod i Diphtonger, og f. Ex. ſkriver: „Eje, Veje", da man dog ſaa, naar Jod anſees for en Conſonant, efter alle Læsnings-Regler, ſkulde læſe: „E-je, Ve-je". Men en endnu ſtørre Gienvordighed er det mig, naar man udelader de dobbelte Vocaler, hvor de kunne findes. Saaledes læſte jeg forleden i Deres Pſalme-Samling: „Du er mig nær og ved", hvilket jeg først ikke forſtod, da jeg tog Ordet „ved" i Betydning af „hos", og kom til at tænke paa „Nær og fiern." — Dermed Gud befalet!

Deres hengivneſte **Mynſter.**

(Til Biſkop Mynſter.)

Sorø d. 14de Novbr. 1841.

Deres Højærværdighed!

Jeg takker ſaare meget for de opgivne Pſalmer; nogle havde jeg allerede i Arbejde, en er endog færdig; men flere havde jeg overſeet. Desuden er Deres Ord en ny vægtig Bevæggrund for mig til at ſtræbe ſelv med de allerede paabegyndte.

Af J. J. Lund har jeg brugt en „Lovſang" i min Børne-ven[1]), og jeg har 4, 5 i Arbejde foruden, til Pſalmeſamlingen. Jeg holder for, at Danſke Originaler, ſaa meget gjørligt, bør fortrinlig optages; dertil have de For-Ret, dertil ligger der en hemmelig Magi tidt i Original-Udtrykket, ſom en Overſætter yderſt ſjælden naaer under ſin roligere og adſplittede Conception. Morſomt nok, at den ſamme Dag, De ſkrev om Lund, fik jeg Brev fra Fogtmann om at optage noget af denne gamle hæderlige Digter. Nu har F. allerede min Prøve derovre. Saadant Sammenſtød er oftere hændet mig i denne Pſalmeſag, og det beſtyrker ikke libet min Plan, min Smags Grundſætninger og min Taalmodighed, thi der ſkal en ſtor Taalmodighed til diſſe lempelige og lette Endringer. Jeg maa ligeſom experimentere hver Gang paa mig ſelv, om Humeuret „i Dag" er til det. Det er et halvt Lotterie, at faae diſſe Indfald.

Har De ſeet Madvigs Grammatik? Feiler jeg ikke meget, ſaa er den næſten ubrugelig ſom Skole-Bog. Det er meget beklageligt! Det vil ſige: at det vil koſte en utilgivelig Tid og Kraft at faae mange af Reglerne i Hovedet paa Drengene. Han burde have ſkrevet 20—30 Afhandlinger, hvoraf en Skolemand ſaa havde dannet en ſand Lære-Bog. —

---

[1]) Se S. 343, i 7de Udgave.

Deres Højærværdighed har nok tænkt med den gamle hollandſke Vosſius (ɔ: G. V.) „nullum est pertinacius hominum genus Grammaticis“, og derfor opgivet at ſtrides med mig om Jod. Jeg er ikke ſaa ſlem.

1) Til Forſvar vil jeg nærmeſt anføre, at Jod efter en Vokal er en rigtigere Betegnelſe af Medlyderen, end y-et, ſom man brugte indtil for 30 Aar ſiden, da man indførte urigtigen et i, ſom er en Vokal, f. Ex. i: „Øye, ey, høyre, Arbeyd, høyeſte, Bey“, ꝛc. (disſe Exempler ere af Kingo, 1705). — Hertil føjer jeg endnu, at allerede Pſalmebogen af 1717 ſkriver „Vejen, høj, ej, overveje, højt, nøje, føje, pleje, neje, bøje“, ꝛc.

2) Dernæſt maa jeg bemærke, at Jod er et ældgammelt Bogſtav, thi allerede Gotherne betegnede dette Bogſtavs Lyd med det latinſke g, medens de betegnede Lyden af Ge med det græſke ſtore Γ. At her ingen Misforſtaaelſe finder Sted, viſer den gothiſke Talrække; de betegnede, paa græſk Maade, Tallene ved Alphabetet; men nu betydede Γ (ɔ: vores Ge) hos dem det 3die Tal, hvorimod g (ɔ: vores Jod) betydede det 15de Tal, nemlig 60.

3) Endelig maa jeg bemærke, at Islandſk, Gothiſk, Tydſk, Engelſk, ꝛc. i de allerfleſte Tilfælde viſe, at dette mellemſtaaende Bogſtav er en Medlyd og ingen Selvlyd f. Ex.:

Islandſk.	vega,	ega,	har,	auga,
Gothiſk.	(Frankiſk. wegan,)	aiginn,	hauchs,	augo,
Tydſk.	wiegen,	eigen,	hoch,	auge,
Engelſk.	weigh,	own *)	high,	eye,
Svenſk.	väga,	äga,	hög,	öga,
Danſk.	veje.	eje, (egen).	høj.	Øje.

*) men v og g ere bevisligen i alle vore Nord-Sprog meget nær beſlægtede.

allerhengivenſt

P. Hjort.

Roeskilde d. 23de Julii 1842.

Vel ikke fra Stænderſalens Helligdom, men dog, ſaa at ſige, fra dens Forgaard modtager herved min høiſtærede Ven 3 Taler paa 2 Sprog, om hvilke jeg intet videre har at til-

føie, end en Anmodning om at ville lade de Pakker, jeg har tilladt mig at vedlægge, aflevere efter Adreſſen.

Stænderſalens politiſke Discuſioner ere ikke endnu ret aabnede, men derſom man tør dømme efter Aſpecterne, turde det endda gaae nogenlunde fredeligt af. Uſſings Finants-Petition vil i dens ene Deel finde almindelig Anklang; den anden Deel, ang. Budgettets Forelæggelſe før dets Approbation, vil man formodentlig ſøge en Udvei for ved at henviſe til det permanente Udvalg af ſamtlige Stænderforſamlinger[1]) ſom Kongen har proponeret, og i Henſeende til hvilket Comitee-Forhandlingerne hidtil gaae meget roligt. I Dag faae vi Trykkefriheds-Selſkabets Petition, ſom kun indeholder det Sædvanlige. Videre af ſær politiſk Betydning er endnu ikke annonceret. Om geiſtlige Sager af Betydenhed hører man, imod al Forventning, Intet.

Hvad Fru Klaumann angaaer[2]), da bortfaldt hendes Mands Sag, fordi Ingen kunde paatage ſig at erklære ſig overbeviiſt om, at der var ſkeet ham perſonlig Uret. Sagen beroede nemlig, ſaavidt jeg erindrer, paa det almindelige Regierings-Princip, at Staten ikke er forpligtet til at godtgiøre Vedkommende de Tab, ſom de lide ved Overformynderes Fallitter eller deslige. Om dette Princip er rigtigt, kan være tvivlſomt[3]), men da maatte der være ſtillet almindelig Propoſition om dets Forandring. Derimod var der, efter dette Princip, ikke ſkeet Kl. nogen Uret; det var gaaet ham, ſom alle Andre i lignende Tilfælde.

Hans Enkes Penſion var en reen Naadesſag, hvormed Stænderne ikke ere beføiede til at befatte ſig, og jeg beklager, ingen anden Vei at have at anviſe hende, end fornyet Anſøg-

[1]) En under den daværende Statsforfatning fortrinlig Tanke, ſom man hos os desværre ikke fattede, A. S. Ørſted nok ene undtagen!

[2]) Enke efter Branddirektør, Major Klaumann.

[3]) Jo, det ſkulde jeg tro.

ning til Kongen, hvori hun jo kan forklare alle Sagens Omſtændigheder.

Tiden tillader mig kun at tilføie venligſt Hilſen.

Deres

Mynſter.

Kiøbenhavn, 5. Jan. 1843.

Høiſtærede Ven!

Som en liden Nytaars-Preſent tillader jeg mig herved at ſende en liden Tale[1]), og — —.

Hvad angaaer den i Deres ſidſte venſkabelige Skrivelſe ommeldte Sag, da vil De have bemærket, at jeg ſiden min Udtrædelſe af Directionen har holdt mig ſaa langt ſom mueligt fra alle Directions-Sager; jeg undgaaer helſt at høre, og endnu mere at tale derom. Saaledes veed jeg om Akademiet intet Andet, end at der i Fredags ſkulde gaae en Foreſtilling op desangaaende; men om den virkelig er afgivet, hvad den indeholdt, og hvorvidt Kongen deri er enig, er altſammen blevet mig ubekiendt, ſkiønt jeg vel kunde have erfaret det, derſom dette havde været mit Ønſke. Jeg har ſaameget mere afholdt mig fra alle Sorøſke Anliggender, ſom Tilſtanden der ofte har bedrøvet mig, og det dog ikke vilde været mig mueligt at komme til en klar Dom om Sagernes virkelige Stilling. Det maa vel antages, at Waage har begaaet Misgreb, men paa den anden Side maa jeg tilſtaae, at den Tone, hvori De i længere Tiid har omtalt ham, har været mig, ſom hans oprigtige Ven, meget krænkende[2]). Overalt troer jeg, at den Tone, der ogſaa offentlig er bleven iſtemt, har i den almindelige Mening

---

[1]) Tale ved Indvielſen af Roeskilde Cathedralſkoles nye Bygning, den 21de Oct. 1842.

[2]) Den Smerte, at måtte meddele denne „Tilſtaelſe" offentlig, bevæger mig til ogſå at meddele, til Belysning af mit rette Forhold til den ſå ædelttænkende Waage, flere Breve fra ham til mig længere hen i Bogen.

skadet Oppositionen og Akademiet mere end Waages Reputation. Den Høiagtelse og Hengivenhed, Waage havde vundet, hvilede paa en meget fast Grund[1]), og med den dybe Smerte, som ikke blot hans Venner, men hele Landet har følt ved hans Bortgang og hans Families sørgelige Skiebne, er den Beklagelse ogsaa bleven almindelig, at hans retskafne Villie og hans mange fortrinlige Egenskaber ikke i Sorø har fundet anden[2]) Paaskionnelse, end at han skulde døe med et brudt Hierte.

Jeg sagde Waage det strax, at af alle de Poster, Kongen har at bortgive, var der ingen, jeg nødigere vilde modtage end Director-Posten i Sorø. Han havde bedre Haab — men som desværre blev sørgeligen skuffet.

Deres **Mynster.**

Kiøbenhavn, 12. Oct. 1843.

Det er længe siden, min Ven! at De saae nogen Linie fra min Haand. Vor Correspondence standsede egentlig ved de ulykkelige Forhandlinger om Waage, som jeg tilstaaer berørte mig saa smerteligt, at jeg ikke kunde have Lyst til at lade mine Tanker dvæle længere derved, end jeg ikke kunde undgaae. Ogsaa senere er Sorø ikke en Gienstand, som jeg gierne sysselsætter mig med. Det var en skion Idee[3]), som jeg i sin Tiid har pleiet med megen Kierlighed, men desværre har det viist sig, at det — hvori saa Skylden ligger — ikke har været mueligt at udføre den; og hvad der nu er tilbage er noget saa Usammenhængende, at jeg ikke veed, hvorledes man skal

---

[1]) Dog må jeg, som Udgiver, til Sammenligning henvise til Fogtmanns Breve i dette Bind.

[2]) Dette er sikkerlig meget for strengt sagt. Man kunde meget godt påskjønne Waages fortrinlige Personlighed og til samme Tid højlig beklage hans misgribende Bestyrelse. Vi talte stadigen i Fortrolighed om hans fatale Stilling, især når han timevis besøgte mig. I en af de sidste Samtaler sagde han: Ja, jeg troer nu mer og mer, at jeg må skifte System. Jeg svarede: Vel! men det må saa gjøres meget forsigtigt! Pas endelig det!

[3]) Ja tilvisse. Og den kunde have virket højst velgjørende i vort Fædreland! Men den gamle fine Malling var ikke Manden til at frede og opretholde den med Kraft. Sml. denne Bogs Bind I. S. 75.

faae Noget ud deraf, ſom nogenledes ſvarer til Ideen. Men lykkeligviis hviler den Byrde ikke paa mine Skuldre.

Naar De har troet, at jeg havde forbigaaet Dem med Tilſendelſen af mit Program, giør De mig Uret. Deres Frue lovede ved hendes Nærværelſe her at ſende ſin Søn til mig, naar hun ſkulde reiſe; men da dette formodentlig blev forglemt, bad jeg Bornemann medtage et Exemplar, ſom jeg haaber han har afleveret.

Hermed følger en liden Skoletale[1]); de flere Exemplarer deraf ville De vel have den Godhed ved Leilighed at tilſtille Ingemann, Hauch og Wegener, ſom var ſaa god at bringe mig ſin Fr. d. 6tes Krønike. Det er ubetydelige Blade, jeg ſender, men de kunne dog i alt Fald gielde ſom Viſitkort.

Megen Tak for Pſalmerne; ved Leilighed faaer jeg vel de manglende Melodier. Med Tillæget til den evangeliſk-chriſtelige Pſalmebog ſeer det endnu vidtløftigt ud, da Circulationen af den ſtore Mængde Betænkninger gaaer meget langſomt, og ved Forhandlingerne, naar de engang kunne begynde, vil der, ſaavidt jeg forud kan mærke, blive afvigende Anſkuelſer nok. Dette er ogſaa et Beviis paa, hvorlidet man for nærværende Tiid kan tænke paa en heel ny Pſalmebog. Det kan nu ikke hielpe at discutere denne Materie, da det er reſolveret, at der kun ſkal udgives et Tillæg; men, ſkiønt jeg ikke, før Reſolutionen blev fattet, har afgivet Betænkning i Sagen — uden forſaavidt at Ritual-Commisſionen androg paa et ſaadant Tillæg — maa jeg dog tilſtaae, at jeg er ganſke enig med Reſolutionen. For ikke at omtale de øvrige Vanſkeligheder, vil jeg blot nævne den, at vi mangle ſaadanne Bearbeidelſer af de gamle Pſalmer, ſom kunde være værdige at optages i en Pſalmebog, der nu leveredes til Brug i vore Kirker; thi til det Smagløſe og Krasſe ſkulle vi jo dog ikke vende tilbage. Jeg paaſkiønner viſt Fortieneſten af Deres Samling, jeg veed, at man ikke tør fordre, hvad nu ikke kan præſteres, og jeg erkien-

[1]) Tale ved Rector-Indſættelſen i Vordingborg lærde Skole.

der, at Meget kan optages i en Samling, ſom er beſtemt til Huusbrug, hvilket derfor ikke fyldeſtgiør ſtrengere Fordringer. Jeg for min Deel kan ikke uden videre erkiende Grundtvig for en fortrinlig Pſalme-Digter[1]). Han kunde have blevet[2]) det, men ſom han nu digter, har han vel leveret en Mængde meget ſmukke Stropher, men næſten ingen heelt igiennem reen Pſalme, hvorfor ogſaa hans Sangværk kun har fundet ſaa liden Indgang i Folket. — Ogſaa mod andre Digtere har De været meget naadig ved Optagelſen. — Jeg paaſtiønner, at der i Deres Samling findes mange heldige Forandringer, og jeg veed af egen Erfaring, hvor yderſt vanſkeligt det er at borttage Pletterne uden at ſkade Formen. Men ved det Skeete kunne vi dog ikke blive ſtaaende. Tillad mig at anføre et Exempel. I Pſalmen „Jeſu din ſøde Forening at ſmage" har De ladet den Linie ſtaae:

„For Du til Slutning paa Bønnen maa tegne";

dog gives der vel intet mere proſaiſt Billede, end det, der er taget fra en paa en Anſøgning tegnet Reſolution; og det bliver her deſto uheldigere, da denne Paategning ſkal blive Svaret paa „et Raab", altſaa paa en mundtlig Begiæring. — Overſættelſen af „Vor Gud han er ſaa faſt en Borg" er viſt meget bedre end de, vi hidtil have havt. Dog ſiges der i 3die Strophe, at Dievelen er bunden til Helvede, uagtet det lige foran er antaget, at Dievle kunne mylre frem paa Jord, oſv. Min Overbeviisning er, at, ville vi nu ikke nøies med et Tillæg, ſaa bliver der et ſaadant Røre, at vi aldeles Intet faae: ſee Ritualſagen.

Deres
Mynſter.

---

[1]) Dette er viſtnok ſandt, når Godt og Ikke-Godt karakteriſerende ſtilles ſammen. Men en Forfatter af ikke få ganſke fortrinlige Pſalmer må man holde ham for at være — og glæde ſig taknemmelig derved — hvor vanſkeligt det ogſaa tidt er falden ham, under ſin Boldſomhed og rige Egenhed at holde nogen Pſalme rent pletfri.

[2]) „have blevet" var dengang Sprogſtik for være bleven.

Sorø d. 16. Oktober 1843.

Deres Højærværdighed!

Som bønlig Anmodning om flere concrete Udſættelſer fra Deres Haand, lig den paa Luthers Pſalmes Bearbejdelſe, tillader jeg mig at ſende Dem min Ændring med Haab om, at den ſkal blive bifaldet[1]):

Luther:	Min gamle Overſættelſe:
thut er uns doch nicht,	Thi Chriſtus Sejr vandt,
das macht, er iſt gericht.	Han ham til Helved bandt.

Min nye Overſættelſe:

Thi han har faaet ſin Dom,
Da Chriſt til Jorden kom.

Deres hengiveneſte

P. Hjort.

Sorø d. 14. Nov. 1843.

Deres Højærværdighed!

Der var to Spørgsmaal i Deres ſidſte venlige og lærerige Skrivelſe, ſom jeg opfatte at ſkrive om. a) Først Pſalmebogen. Jeg maa gjøre opmærkſom paa, at ogſaa Ev. Pſ.-Bog har paa Titelen „Kirke- og Huus-Andagt." Jeg mener derfor, at enhver større Pſalmebog maa beregnes paa begge Dele. Men ſaa har Forfatteren et viſt Spillerum for ſin Optagelſe, og det kan ikke alene gjælde ſom Grund mod en Pſalme, at den ikke er til Kirke-Brug. Thi ſaa kan jo Enhver bruge i Kirken, hvad han vil. Jeg mener herved at forvare mig imod den Kritik, at flere af mine Bearbejdelſer ikke ere paſſende for Kirken. Om hver enkelt Pſalme, ſom Deres Højærværdighed ſaaledes vilde udpege, ſom mindre ſkikket til Kirkebrug, vilde jeg formodentlig give Dem Ret. Men Spørgsmaalet ſtilles da ſaaledes: Kan Hjort ſkaffe tilveje — i tilſtrækkelig reen Form — det fornødne Antal til Gudstjeneſtens Brug? Og jeg mener at deraf kunde ſkaffes en 150—60 ſaadanne, ſom den ſtrengeſte Smag vil lade paſſere. Men det var dog viſt nok?

Dernæſt maa jeg bede Deres Højærværdighed ved Lejlighed at ſige mig, i hvad Grad De misbilliger flere altfor ſimple

[1]) hvilket Håb ogſå opfyldtes.

Pſalmer: om 1) De nemlig ved Deres udtalte Misbilligelſe vil bekræfte, hvad jeg ſelv ſiger herom i Fortalen, eller om 2) De gaaer et eller flere Skridt videre i at forkaſte en eller anden, ſom jeg ikke har tænkt paa at behøve at udſkyde? Kunde der engang blive Tid til, at De beviſte mig og Bogen den Belgjerning, med Nr.'s Angivelſe at melde mig alle de forkaſtelige? (Ikke at tale om en lille Grunds Tilføjelſe; hvilket kunde være mig en vigtig Ledeſtjerne i flere Tilfælde.)

Regjeringens Plan med Tillægget ſynes mig ſkadelig i den Henſeende, at den a) enten ſtiltiende lader, ſom om den erklærede baade Bogen og Tillægget for gode i og for ſig, ved at parre dem ſammen, b) eller ogſaa, at den kun bidrager, ved Modſætningen til at vække endnu mere Lede for alt det Slette, ja Utaalelige, i Bogen. Men i ſidſte Tilfælde ere de 40 Pſalmer altfor lidt Erſtatning. Denne Plan, ſom maaſkee kan ſtifte en vis Fred i nogle faa Aar, maa derfor paa begge Maader, enten den lykkes eller mislykkes, eller forſtaaes eller misforſtaaes, vanſkeliggjøre det Ønſkeligſtes ſnareſtes Udførelſe: En heel ny Bogs Tilvejebringelſe. Hvad man anfører i oeconomiſk Henſeende, gjælder i Sandhed ikke for Hver den, ſom veed, hvor villigen Almuen har kjøbt mange Tuſinder af de forſkjellige Oplag af eenſidige gamle Samlinger[1]). Thi hvor langt lettere ſkaffer den ikke da Pengene til en ſtor alſidig Samling, ſom tillige Kirken anbefaler.

Skraal vil der komme, og Krig vil der opſtaae; det er upaatvivleligt. Men naar man engang vil tillade (og tildeels ønſke), at Alles Mening kommer for Dagen om Alt, ſaa er Enighed og Sindighed og Klarhed umueligen at opnaae alletider. Saa maa man lade nogle ſkraale i deres Navn, og da i Guds Navn handle, ſom man tykkes bedſt. Man er virkelig i vor Tid tildeels altfor human, idet man ſkjenker adſkilligt Intetſigende for meget Henſyn. Fra først af ſkulde denne almindelige Snakken med, Dommen, ꝛc. ikke været taalt. Men nu er engang Ævret opgivet; Regjeringen ſpørger og ſpørger atter; ſaa maa den ogſaa forſtaae at lukke ſine Øren til i rette Tid. Lad dem ſaa ſkraale! Den taknemmelige Menigheds fulde og glade Chor vil ſnart overdøve dem. — Næſte Gang om Sorø-Academie. Jeg henlever Deres højagtelſesfulde og trohengivne

P. Hjort.

---

[1]) Af Brorſon haves næſten 40 Udgaver, når de ældſte tønderſke medregnes. Foruden de mange kbhvnſke Gjentagelſer ere ſådanne trykte i Viborg, Horſens, Odenſe, Chriſtiania, Stavanger, Bergen. Af den odenſeiſke Samling (Holm's) haves, i Oktav og Duodez, en halv Snes ſtore Oplag. En ren literær Udgave er Arlauds omhyggelige fra 1867.

Højvelbaarne Højærværdige
Hr. Dr. Theol. Mynster,
Ordensbiskop, Storkors og
Dannebrogsmand, m. m.

Sorø d. 14. Nov. 1843.

Ærbødigst Promemoria!

Jeg udbeder mig Deres Højvelbaarne Højærværdigheds Opmærksomhed for det hoslagte Skrift, nemlig den 3dje Udgave af min Psalme-Samling. Jeg vover at oversende min Bog til en stor aandelig Autoritet, Hr. Dr. theol. Mynster, og en høj kirkelig Autoritet, Sjællands berømte Biskop. Jeg veed, at jeg vil faae en streng Dom, men jeg veed, at jeg vil faae en sammvittighedsfuld Dom. Jeg vover ved denne Oversendelse, i al Ærbødighed og al christelig Kjærlighed, at træde i Skranken imod Regjeringens Plan at sammenvikle det gode Gamle med det nye Ikke-Gode, tildeels Slette. Aldrig kunde man valgt en bedre Vaulunder til dette nye Gudfrygtighedens Pandser, end Sjællands altgjennemskuende, alt formaaende Biskop — jeg beder om Tilgivelse for min frie Tale — men den (saakaldte) Nye Psalmebog skulde jo dog, efter Planen, blive som den var; og det er det, som Menigheden i Danmark ikke længer vil lade sig nøje med, da den ikke kan lade sig nøje med Ord og Phraser for Tanker og Følelser, med Skin istedenfor Virkelighed, med Vand istedenfor Viin, med evige Gjentagelser, og med forsigtig Tavshed istedenfor christelig aabenhjertig Tale: med Frugtens golde Kjernehuus istedenfor dens liflige vederqvægende Saft. Menigheden kræver noget andet, fordi den trænger til noget andet end Talemaader, som den Hjertelige føler sig benauet ved, og den Eftertænksomme bliver tankeløs over. Men en saadan Virkning har den nærværende Kirke-Psalmebog ofte.

Dette Grund-Onde maa hæves! Men om ogsaa hint fortræffelige „Tillæg" som et Figenblad kommer til at dække dens Blusel, saa vil dens Nøgenhed ligefuldt fremskinne og afskrække.

Det er derfor mit underdanige Raad — og da min Betænkning er bleven forlangt i Ritual-Sagen, anseer jeg det ikke for usømmeligt at fremsende et saadant ogsaa i denne Sag — at man søger at udarbejde en heel ny Psalmebog. Et brugbart Forarbejde, turde da vel nærværende min Samling gjælde for.

Det danske Cancellie saavel som det Theologiske Fakultet har jeg tilskreven herom.

Underdanig
P. Hjort.

Kiøbenhavn d. 19. Jan. 1844.

Det er vel Tiid, høiſtærede Ven! at jeg engang igjen lader Dem høre et Par Ord fra mig. Først Tak for Deres ſidſte Brev. Artikelen i Intelligentsbladene fauer at udrette hvad den kan. Sligt fremgaaer af en indre Nødvendighed, og gavner dog ſaa Meget, at de nye Philoſopher ikke ganſke beholde Ordet alene, ogſaa er vel derved allerede fremkaldt en meget priſelig Yttring i den charmante Artikel om Virtuoſitet[1]), hvor den ufortrødne Heiberg har ſlaaet omkring ſig til alle Sider, men har giort det paa en ſaadan Maade, at han dog ſynes at faae Pluraliteten paa ſin Side, og de ikke ſynes at mærke: de te fabula narratur. Hvorvidt H. iøvrigt er conſequent, vedkommer ikke mig. Det er curioſt, at de Yttringer af ham, hvormed man i „Fædrelandet" har villet ſlaae mig af Marken, allerede i ſin Tiid have fremkaldt en Modſigelſe af mig i Danſk Ugeſkrift. I Øvrigt er hans Mening meget forſkiellig fra de nye Herrers, thi han vil kun, at Religionen hos de Dannede ſkal gaae over i Philoſophie, ſaa at dog det væſentlige Indhold blev, hvorimod de Nye ville have Indholdet ſelv udſlettet.

Mag. Adler er ſuspenderet, og formodentlig vil en Vicarius blive overſendt for at fungere i hans Sted indtil Videre, ſom det pleier at ſkee med Præſter, der gaae fra Forſtanden, da man jo, ſelv imod Haab, bør forſøge, om de igjen kunne komme til den. Jeg tilſtaaer, at jeg, efter Udgivelſen af hans Prædikener, forhalede Sagen noget, deels for at ſee, om han ogſaa i ſine andre Forhold vilde viſe ſig ſom forrykt (hvilket dog juſt ikke har været Tilfældet), deels af Medlidenhed med hans Forældre, ſom dengang allerede havde 2 Børn i Daareanſtalten i Slesvig. Men efter Udgivelſen af hans „Studier" var han ikke længere at ſkaane. Han var en halv Snees Dage i Kbhavn, uden at hans Forældre vidſte det Mindſte om hans Ankomſt før efter hans Afreiſe; han har neppe ſeet noget Menneſke af ſit Bekjendtſkab undtagen Bogtrykkeren.

[1]) i Intelligentsblade, udgivne af J. L. Heiberg. Nr. 43.

I den omſpurgte Sag ang. Deres Anſættelſe og Betingelſerne derved er jeg ikke iſtand til at afgive noget egentligt Vidnesbyrd, da jeg kun meget dunkelt erindrer Sagen[1]). Saavidt jeg — men ſaare dunkelt — kan mindes, tænkte Malling paa Kunſthiſtorien, og jeg paa Philoſophien. Men da der intet ſtaaer derom i Deres nugieldende og nu alene exiſterende Beſtalling, kan jo Forfatter-Lexiconets Udſagn Intet have at betyde, ligeſaa lidet ſom dets Udſagn om det paa Henderſon forøvede Mord, hvilket jeg i Sommer, da han ſpiſte hos os, havde den Fornøielſe at foreläſe ham og hele Selſkabet. Jeg ſkal gierne tale med Etatsr. Hanſen derom, naar jeg ſeer ham, men dette ſkeer meget ſiælden, da han boer ude i Emdrup og kun ſiælden lader ſig formaae til at komme i noget Selſkab. Saavidt jeg veed, har Foreſtillingen om Sorø allerede i lang Tiid ligget hos Kongen, uden at man har kunnet bringe den videre frem. Hvad der ſtaaer i den, veed jeg ikke, og takker min Gud, at jeg ikke har dermed at giøre. Nogle mene, at Grunden til Udſættelſen er Grundtvigs Motion om en danſk Høiſkole i Sorø.[2])

Pſalmecommisſionen har omſider kunnet begynde ſine Forhandlinger, men det gaaer meget langſomt dermed, da det er meget vanſkeligt at finde en Tiid til Samlingerne, ſom convenerer Alle, iſær da En af Medlemmerne boer i Søllerød[3]) — ikke at tale om Den, der boer i Ribe.[4]) Det paaligger Commisſionen at udarbeide et Tillæg til den ev. chriſtelige Pſalmebog, og ikke Videre. Om da Nogle af Commisſionens Medlemmer ville andrage paa, at der nu ſkulde udarbeides en heel ny Pſalmebog, ſtaaer dem frit for; men de ville Intet

[1]) Herved ſigtes til et Sted i Erslews Forf.-Lex., Bind I, Side 661, om en mig pålagt „Forpligtelſe", om hvis Anvendelſe Rygtet mumlede. Sml. denne Bogs I. Bind, S. 67.

[2]) Muligvis også mine til Hs. Maj. Selv allerunderdanigſt afgivne forſkjellige Betænkninger.

[3]) nemlig: Provſt B. F. Boiſen; nu i Gjentofte.

[4]) nemlig: Biſkop Tage Müller.

udrette dermed, ſaameget mere ſom Kongen allerede i ſin Reſolution har ſagt, at han „finder dette utilraadeligt“. Jeg for min Deel maa tilſtaae, at jeg finder det ligeſaa. Det viſer ſig nokſom, at det endnu mangler paa tilſtrækkelige Forarbeider, og vi maae levere de Pſalmer, vi optage, ikke ſom det var ønſkeligt, men ſom vi kunne. Ogſaa viſer det ſig nokſom, hvor lidet man i nærværende Tiid vilde blive enig om Valget. Mange, ſom meget ſtærkt ivre mod den ev. chriſtelige Pſalmebog, ſtaae dog i poetiſk Henſeende ikke paa ſynderlig høiere Standpunct, end denne Pſalmebogs Redacteurer.

Alt Godt i det nye Aar!

Deres

Mynſter.

(fra P. Hjort.)

Sorø d. 21. Jan. 1844.

At Deres Højærværdighed har taget Dem Tid til at ſkrive mig 3 ſtore Qvartſider til, det er jeg meget taknemmelig for, ſaavelſom for de mange Bemærkninger og Meddelelſer heri.

Idag vil jeg blot tillade mig at ſige et Par Ting om Pſalmebogen. Jeg mener, at man for Øjeblikket opnaaer alt Ønſkeligt, naar man ved et Andragende om en „heel ny Pſalmebog“ gjør — ſom jeg ligefrem ſkrev til Cancelliet — Regjeringen vaklende i ſin Plan med et Tillæg. Derſom Pſalmebogen var god, men havde Lacuner eller var eenſidig, ſaa kunde et Tillæg tænkes at bøde paa denne Mangel; men Pſalmebogen er heelt igjennem knap taalelig! Et Tillæg forudſætter en Kjerne, et Støttepunct; men dette haves ikke i Ev. Pſ. Bog! — Et Tillæg er under diſſe Omſtændigheder ſom en Lap paa en Kjole med 6—7 Huller. Det forſtaaer ikke, hvor ypperligt det er. (Og jeg erkjender, at det valgte Tillæg er fortrinligt.)

Vil Regjeringen blot vente 5—7—8 Aar, ſaa er der ſaadan en Gjæring, og ſaadan bevidſt Liv i vort Pſalme-Væſen, at ganſke af ſig ſelv et Antal af 1,000 Pſalmer ville være at vælge imellem til en Kirke-Pſ.-Bog. Vælges nu Halvparten omtrent, ſaa har man 500 el. 560 Pſalmer, med hvilke den nu brugte Pſ. Bogs 560 Pſalmer ikke i noget af alle Partiers Øjne ſkal kunne ſammenlignes! Dette er virkeligen at betænke, D. Hhed! Men ſaa har man den forønſkede Kirke-Pſ.-Bog af ſig ſelv, uden Møje, uden Strid.

Et Tillæg af 40 Pſalmer kan kun vække ſtørre Lede ved den

gamle trivielle, end hidtil; men alene at bruge Tillægget er umueligt; Tillægget vil ſaaledes fremſkynde det Ønſke, ſom man vil trænge tilbage ved dets Udgivelſe. Endeligen maa jeg ſige, at jeg beſtemt antager, at den Ev. Pſ. Bog aarligen berøver Kirken og Chriſtendommen mange Tilhængere, o: negativt, ved ikke at drage dem til ſig. Den mangler nemlig i paafaldende Grad Pſalmer om Anger og Omvendelſe, og dem er det dog, ſom Menigheden hyppigſt ſøger; og Tillægget har kun to. Jeg takker for Antydningen af, at et eller maaſkee flere Medlemmer mueligen ſtemme med mig; i det mindſte har jeg ikke forſtaaet Deres Højærværdighed anderledes. Dette Vink er mig ſaameget des vigtigere, ſom jeg derved ſeer mig dispenſeret fra at ſkrive i de offentlige Blade om Sagen, hvilket jeg højſt nødig vilde. Lad nu vor Herre raade! — At jeg troer, at Ds. Hhed har Uret i denne Sag, vil De tilgive mig. Jeg haaber at De ikke har misbilliget min Handlemaade; i det mindſte har jeg ſtedſe tænkt paa at undgaae min gamle Beſkytters og Velynders Dadel i denne Sag.

Med Højagtelſe og Tillid

kjærligſt
P. Hjort.

Højvelbaarne
Hr. Biſkop Dr. Mynſter,
Storkors m. m.

P. S. Beſtallingsſagen har den Knude, at jeg har, for at læſe Engelſk, Extra-Betaling, ligeſom flere Lærere herude. Men nu har en vis Mand ſagt, at jeg ikke fik Gage-Tillæg, men Ingemann og Rothe fik, da denne Extra-Betaling ikke tilkom mig, ifølge den 1ſte Beſtallings Ord. Men det er en ſkammelig Uretfærdighed, om man gjør det.[1])

Kbhvn d. 27 Aug. 1844.

Da De, høiſtærede Ven, formodentlig ikke er Medlem af Samfundet til den danſke Literaturs Fremme[2]), ſaa er De

---

[1]) Tilſidſt, i 1849, gjorde den daværende Regjering det dog ikke, men behandlede mig ganſke retfærdigt.

[2]) Jo det var jeg. Opfordret af J. Deichmann o. A. var jeg netop indtrådt for at underſtøtte Selſkabets Fornyelſe ved Brondſted; thi H. C. Ørſted, der i ſin Iver for at vinde Midler til ſine mange ſmukke Planers Udførelſe havde kaſtet ſine Øjne på Selſkabets Smule Kapital, vilde nu have denne ſkjenket til Videnſkabernes Selſkab, om jeg huſker ret.

formodentlig ikke heller i Beſiddelſe af den Biographie, ſom herved indſtiller ſig. Jeg har nogen Formodning om, at De ikke har betragtet Brøndſted med ſamme Øine, ſom jeg; men det er vel mueligt, at Biographien vil viſe ham fra en anden Side, end de, der kom i Conflicter med ham, fik Leilighed til at lære at kjende ham fra.

Jeg har erfaret, at De har været i Jylland. Der vil De da have hørt ſaa megen Politik, at De kan tære deraf i lang Tiid. Heller ikke har jeg Tiid eller Lyſt til at ſkrive om hvad der ſkeer eller ikke ſkeer i Sorø, paa Fohr, i Berlin, i Glaucha og mange andre Steder. Jeg vil derfor blot ſige, at jeg paa mine Viſitatſer med Glæde ſeer Deres fortræffelige Læſebog indført paa ſtedſe flere Steder, og naar den ikke bliver indført næſten overalt (og ſkaffer Dem en Indtægt ſom den, Birch har havt af ſin Læſebog), da hidrører dette nok fornemmelig fra:

1. Orthographien, ſom Ingen kan forlige ſig med, og ſom mange Præſter anſee ſom ſkadelig for Børnene, da de derved afvænnes fra den Orthographie, ſom er den ſædvanlige i danſke Skrifter, og ſom man derfor mener, at i det mindſte Almuens Børn burde holdes til.
2. Den betydelige Forſkiel mellem Udgaverne, ſom rigtignok er til megen Hinder ved Brugen i Skolerne.
3. Bogens Priis. Denne er rigtignok ſaa lav, ſom efter Omſtændighederne mueligt, men Skolekaſſerne ere for det Meſte fattige.

Dermed ville vi for denneſinde blive ſtaaende.

Deres

hengivne

Mynſter.

Stænderſalen d. 13. Dec. 1844.
Aften Kl. 8½.

Da jeg i Morges modtog Deres Brev, Høiſtærede Ven! var det ſtrax mit Forſæt at ſende Dem et Par Linier her fra

Salen; men at jeg allerede nu udfører dette Forſæt har rigtignok ſin Grund deri, at jeg er ret hiertelig keed af de Forhandlinger i Landbofagen, ſom kaldes „endelige", men ſom ſynes at ville blive uendelige. Der har vel været noget Underholdende deri, forſaavidt ſom vore 3 Demagoger have faaet den velfortiente Revſelſe, men nu er det gaaet meget for vidt i Perſonligheder, og omſider har Provſt Plesner ganſke dræbt min Taalmodighed. Den gode Mand begreb ikke engang, hvad det Ord „Conſervativ" betyder, men antog det for ligebetydende med: „god Borger, Fædrelandsven", og var meget forbittret over, at Scavenius havde yttret, at de ſtore Godseiere efter Sagens Natur i Almindelighed ere de meeſt conſervative[1]). — Om Profeſſor Clauſen her har fundet det „tunge Sind", hvormed han yttrede at han kom, lettet, tør jeg ikke ſige. Imidlertid har han dog ved flere Leiligheder faaet ſin Vrede ret rigelig udøſt over Commisſarius. Hans Opførſel imod denne fortræffelige Mand har vakt ikke liden Indignation. Jeg maa desuden bemærke, at Ørſted i Viborg ikke har ſagt, at Clauſens Skrivt[2]) var „eenſidigt", men at Sagen kun var forhandlet offentlig „fra den ene Side", hvilket er noget ganſke Andet, da der naturligviis fra den anden Side vilde været fremført andre Data og andre Argumenter. I Øvrigt kan man ogſaa gierne kalde et Skrivt, der ikke blot indeholder ſkieve Raiſonnements, men aldeles urigtigen fremſtillede Facta, eenſidigt. — Om Deres Læſebog har jeg ikke havt nogen Indberetning

---

[1]) Jeg har oplevet noget Tilſvarende med den gode Plesner. Jeg var i Roeskilde ved Stændernes Åbning. Mynſter ſkulde holde Prædikenen; jeg gik lidt tidlig til Kirke og kom til at ſidde i Stol med Plesner, hvis Bekjendtſkab jeg juſt havde gjort, da vi havde korreſponderet om Sønnen i Sorø. Nå, ſagde Pl., nu ſkal vi da høre en Prædiken af den berømte Mynſter! — Så, ſvarede jeg, har D. H. aldrig hørt ham før? — Nej, ſagde han, jeg kjender ham aldeles ikke. — Af hans trykte Prædikener kan man dog for en vis Del allerede kjende ham. — Ja, men jeg har det Princip aldrig at læſe trykte Prædikener. — Ja ſå! måtte jeg ſvare.

[2]) Om Beſtyrelſen af Kirke og Skole i Danmark 1844.

at afgive, men jeg har yttret, at, naar jeg paa mine Viſitatſer anbefaler Bogen til Indførelſe, møder dens Orthographie mig jævnlig ſom en Indvending. Vi ville nu ikke disputere om dens Rigtighed; jeg lever naturligviis i et ganſke andet orthographiſk Haab, end De, og, ſaavidt jeg veed, er De den eneſte Skribent af Conſideration, der orthographerer i denne Retning. Men unegtelig er det en ikke ringe Inconvenients, naar Børnene i en Skole ved Skrive-Øvelſerne vænnes til en Orthographie, og Deres Læſebog har en ganſke anden. —

Dette maa være nok fra denne Stænderforſamling. Lev vel, og en glædelig Juul!

Deres
Mynſter.

Kiøbenhavn d. 23. April 1845.

Det er temmelig ſeent, jeg opfylder det Løvte, jeg gav Dem, Høiſtærede Ven! at ſende Dem den nu medfølgende Afſkrivt. Aarſagen har været, at min Afſkriver var paa anden Maade ſyſſelſat, ſaa at han først nu har kunnet tilendebringe Arbeidet; men det vil formodentlig endnu være god Tiid. Den hele Afhandling er vel egentlig kun ſkreven for Conventet[1]), men den er læſt af ſaa Mange, at jeg ſlet ingen Anledning har til at giøre nogen Hemmelighed deraf, men gierne ønſker den læſt af Flere.

Jeg har ſiden endnu maattet ſkrive et Par Betænkninger til Cancelliet i Baptiſtſagen. Foruden Kierkegaard har ogſaa iſær Dr. Rothe ſat ſig op, og ſkrevet en lang Afhandling, hvori han beviſer Utilladeligheden af „Tvangsdaab" — nemlig Voxnes —, og ſlet ikke har truffet cardo quæstionis. Hvorledes Afhandlingen er affattet, kan De vel omtrent foreſtille Dem, men han har ſelv ſaa ſtor Tillid til den, at han har forlangt den Kongen forelagt.

---

[1]) Det kjøbenhavnſke Præſte-Convent.

Efter det Kiøbenhavnſke Conventś Opfordring har jeg dog maattet ſkrive en Betænkning om Pſalme-Comiteens Prøveheſte. Jeg har ſøgt at affatte den ſaa moderat ſom mueligt, men det Skarpe kunde og burde ikke ganſke undgaaes. Som jeg hører, ſkulle alle indkomne Betænkninger om dette Pſalme-Heſte omtrent gaae ud paa det Samme. Biſkop Faber ſkal have ſendt Conventet en heel Bog derom.

Conferentsraad Engelſtoft er igien paa Benene. Nogle tale om, at Etatsraad Hanſen igien ſkulde ind i Rentekammeret, der rigtignok ſtaaer paa ſvage Fødder.[1])

Deres

Mynſter.

Kbhvn d. 20. Sept. 1845.

Efter min ærede Vens Opfordring undlader jeg ikke at melde, hvad jeg veed om Pſalmebogen. Comiteens Prøveheſte har ligeſaa lidet giort Lykke i Conventet, ſom andenſteds. Conventet har derfor paataget ſig det Arbeide at giennemgaae Prøveheftet, for at viſe Comiteen, hvorledes en Pſalmebog ſkal være. Hvad der kan komme ud, naar en Snees Mennesker ſidde og flikke paa Poeſien, kan man vel vide. Den gode Tryde, ſom altid er ſangviniſk, nærer de meeſt glimrende Forhaabninger; Andre af Conventets Medlemmer ſige, hvad ſandſynligt er, at det bliver noget Flikkerie. Begyndelſen er nylig bleven Comiteen tilſendt; Grundtvig er bleven ſmækvred, de Andre finde Bearbeidelſen uheldig. At den nærværende Comitee bliver ved at arbeide, er ikke meget ſandſynligt. Maaſkee indſætter Conventet en ny Comitee, hvori da Grundtvig viſt ikke vil tage Deel, og hans Tilhængere ville blive yderſt forbittrede. Imidlertid ſkal Grundtvig arbeide paa at bringe en Petition iſtand fra ſine Tilhørere om, at Prøveheftet maatte i Vartou

---

[1]) Sml. hermed i min „Bekjendelſe", 1837, Krit. Bdr., Pol. Afd. S. 180, Frederik d. Sjettes Ord.

Kirke blive indført iſtedenfor Tillægget. Hvad der kommer ud af, maa Tiden lære.

Tak for Deres ſidſte Brev!

Deres
Mynſter.

Kbhvn d. 13. Oct. 1845.

I Henſeende til Deres Reiſer, min Høiſtærede Ven! har jeg vel hørt ſpøge over, om det ſkulde lykkes Dem at omvende Hertugen, eller omvendt, men jeg har Ingen hørt, ſom har fundet disſe Reiſer mistænkelige, hvilket de jo ikke heller let kunde være, da Deres Forhold til Hertugen er bekiendt.

Hvad det Omſpurgte angaaer, da maa jeg tilſtaae, at jeg kun er lidet ſtikket til at meddele ſlige Beretninger. Jeg holder mig for det Meſte ſaa langt fra Politiken, ſom jeg kan, taler ſielden derom, glemmer ſnart Detaillen af hvad jeg hørte, erfarer kun lidet Paalideligt, og det Paalidelige tør jeg ikke altid fortælle. Imidlertid er det endog af den ſlesvigſke Stændertidende klart, i hvor, ſom mig ſynes, uanſtændig en Oppoſition Hertugen er traadt mod Kongen og Regeringen, og at han med ſine erkeariſtokratiſke Grundſætninger ikke har forſmaaet at træde i Forbindelſe med de crasſeſte Demagoger, og at han i Særdeleshed af al Magt er gaaet løs paa det dog ſaa aldeles billige Sprogreſcript, ſom endda er fremkaldt ved en Petition fra den ſlesvigſke Stænderforſamling ſelv. Han har nylig erklæret, at han i ſine Præſtekald ikke kunde anſætte Andre end tydſke Candidater, eller dog Saadanne, ſom ere examinerede i Hertugdømmerne; han arbeider ikke blot paa at ſkille Holſteen fra Danmark, men ogſaa paa at faae Slesvig erklæret for en tydſk Provinds, og at faae det ſtormægtige Rige Schleswig-Holſtein oprettet, og at han i denne Henſeende intriguerer ved fremmede Hoffer, lider neppe nogen Tvivl. Hvor vidt han maa være gaaet, kan ogſaa ſees deraf, at vor Konge, ſom dog ellers ingenlunde er uforſonlig, mod ham har været ubøielig. — De veed, at Rudelbach har taget ſin Af-

ſkeed i Glaucha. Efter at han har været en af Hovedmændene til at fremkalde de ſørgelige Bevægelſer med Lysvennerne, gaaer han nu ſin Vei, da Striden juſt er i ſin Hede. Han har allerede ſendt ſine Bøger, og ſtoler viſtnok paa, at, naar han førſt er her, bliver han nok anſat — hvilket vel ogſaa vil ſkee. Alle ſkielve for ham, hvad enten han ſkulde blive Biſkop eller Profeſſor.

Saa Meget i denne Skynding.

Deres

Mynſter.

Kbhvn d. 12. Marts 1846.

Ved hermed i al Haſt — da jeg har mange Expeditioner — at overſende Dem, høiſtærede Ven! hosfølgende Taler[1]), ſom jeg haaber venligen modtagen, har jeg ikke Tiid og Lyſt til at raiſonnere, og Intet videre at melde, end at jeg af Hiertet paaſkiønner det Venſkab, hvormed De vedbliver at erindre mig, og at jeg ligeledes af Hiertet beklager det ſtakkels Akademies vaklende Tilſtand, og maaſkee endnu mere den endelige Beſtemmelſe, ſom engang kan ventes. Da Alt nu gaaer ud paa at populariſere og materialiſere Videnſkaberne, ſaa har jeg ligeſaa lidet Raad at give, ſom man forlanger dem af mig, ſaa lever jeg i en vis Forſtokkelſe in den Tag hinein, ſpørger ikke om hvad man har for, og mener, at jeg kun altfor tidligt faaer det at vide.[2]) Imidlertid læſer jeg baade danſke og tydſke Aviſer, og ſtaaer for nærværende Tiid, ligeſom alle Andre, og gaber paa de polſke Affairer, ſom en Ko paa en Veirmølle.

Gud befalet!

Deres

ærbødigſt hengivne

Mynſter.

---

[1]) Fire Prædikener og en Præſtevielſes-Tale. 1846.

[2]) Her ſkrev Lütken på Randen, thi han læſte alle ſlige Breve: Dette er meget ſørgeligt.

(fra P. Hjort.)

Sorø d. 18. Juli 1846.

Deres Højærværdighed!

Det gjorde mig saa meget mere ondt, at see af Stændertidenden, at De var syg, som jeg faa Dage iforvejen havde modtaget det lille friske Program til Bispeindvielsen fra Dem, for hvilket jeg takker skyldigst og venligst. Jeg vil nu, ikke uden Spænding, eftersee hvert Stænd. T. Nr., for at erfare Deres Ankomst.

Det var da en Glæde med det aabne Brev! Et aabent og bestemt Ord i det afgjørende Øjeblik. Det er ret modigt af Kongen, da han om fjorten Dage skal over til dem.

Jeg hører af en Rejsende, at Alt er gaaet saa smukt ved de Svenskes Ophold.[1]) Det har været en sand Recreation for Kongen. Gid han nu vilde faae Mod til at behandle Ritual-, Baptist-, etc. Sagerne med samme Bestemthed som Arvespørgsmaalet, saa kunde man faae Ro engang til at leve! Endsige, om han satte Etatsraad Hansen Stolen for Døren[2]), og emanciperede sig fra hans Kunstgreb og Bureaukratisme. Det er uværdigt for en Konge at staae under en Contoirmands Tøffel.

Men jeg taler om saa meget Fremmed, uagtet jeg kun vilde tale om min inderlig kjære og højagtede Biskop, min unge Alders Beskytter, min ældre Alders ophøjede Ven! Jeg beder Gud at beskjærme Dem. Vel har Deres Højærværdigheds Livs-Skib (efter den gamle Psalme) „doubbleret Cap Moses", og har Ret til, i det 71de Aar, at ville søge Havn og Ly for Sørøvere og Storme. Men De maae dog endelig endnu holde rum Sø for Guds og Menneskers Skyld. Hvad kan ikke Grundtvig endnu falde paa? Og hvo skal saa tilsidst standse ham? Og nu hans Eftersnakkere! Desuden have vi f. Ex. P. Kierkegaard[3]) der taler om Bondestand og Skolevæsen og Præsteliv med et Sofisteri, som jeg i Korthed umueligen kan karakterisere. Den gode Ferd. Fenger[4]) holdt en Missionsprædiken forleden Dag paa vores Prædikestol og spillede[5]) livagtigen en fuld Matros dertil! Han

---

[1]) Kong Oscars Besøg på Bernstorf med en udmærket Suite.

[2]) Det i Universitets-Direksjonen enerådende Medlem. Sml. denne Bogs Bind I. S. 85–86.

[3]) I Pedersborg.

[4]) I Lynge.

[5]) — under en god Skildring af vore Sømænds Farter på fremmede Have og Havne —

er en rar Mand, med ſjældne Egenſkaber; en fortræffelig Menigheds-Forſtander, men tillige et Menneſke uden jordiſk Forſtand.

Men jeg maa ſlutte. Gud ſtyrke Dem!

Med uforandret
Hengivenhed og
Højagtelſe.

P. Hjort.

Højvelbaarne
Hr. Biſkop Mynſter.
Storkors, m. m.

Kiøbenhavn d. 10. Mai 1847.

Høiſtærede Ven!

Da jeg paa Løverdag reiſer paa Viſitats, og paa Torsdag ſkal prædike, har jeg Meget at expedere, og derfor ikke ſyndęrlig Tiid til at indlade mig i de vidtløftige Materier, der ellers kunde være at omtale. Dog maa jeg bemærke, at man giør Univerſitets-Directionen Uret, naar man tilſkriver den alene den nye Plan for Sorø. Det er blevet allerhøieſte Vedkommende ſagt af Alle, at man, naar denne Plan blev iværkſat, vilde om faa Aar være nødſaget til at giøre en ny Fundation; men —.

Derſom Sagnet har meent, at det var afg. Gh. R. Rothe, der ſøgte at faae mig ud af Directionen, da er man feil underrettet. Han giorde ſig visſelig al Umage, for at beholde mig, men Frederik VI vilde ikke, at en geiſtlig Mand ſkulde kunne komme til at ſtaae i Spidſen for et Collegium. „De kan jo døe", ſagde han til Rothe i den Anledning. For mig var det meget heldigt, at jeg ſaaledes paa en god Maade kom ud af det, thi ellers maatte det have ſkeet paa en anden Maade, da jeg hverken havde kunnet bequemme mig efter Tidsaanden, eller forhindre dens Virkninger. Det er den, vi ſkylde alle de nye Indretninger i den lærde Stat, og naar vi engang faae et Cultus-Miniſterium, ville Geiſtlighedens Ordførere nok faae at ſee, hvad de have giort, hvad enten ſaa Rudelbach (under den nærværende) eller Clauſen (under den paafølgende

Regering) bliver geiſtligt Medlem. — Undſkyld den Bemærkning, at det nok ogſaa er Tidsaanden, man ſkylder den Orthographie, hvorved Deres, allerede tilforn ikke meget læſelige, Haandſkrivt er bleven end mere utilgængelig. — Jeg har idag ſkrevet til Fru Hegermann med Lykønſkning til Guldbryllluppet d. 26de. Der er for 2 Dage ſiden kommet Brev[1]); de befandt dem vel, vare da i Nizza, men agtede nu at gaae over Genua, Mailand, Venedig, hvor mit Brev meentes at kunne træffe dem, og da over Wien, Dresden, Berlin og hiem, omtrent til 1ſte Julii, da Sønnernes Permiſſion til den Tiid er udløben.

Stedſe
Deres ærbødigſt hengivne
Mynſter.

Kjøbenhavn d. 21 Sept. 1847.

Høiſtærede Ven!

Jeg tilſtaaer, at det ikke er ganſke tilbørligt, at jeg i faa lang Tiid ikke har ladet høre fra mig; men dette er nu et fait accompli, og dermed er det jo retfærdiggiort! Derimod vilde jeg ikke kunne tilgive mig ſelv, derſom jeg undlod at ſende Dem min hiertelige Lykønſkning[2]). Jeg havde næſten ventet, at denne Dag var falden ſammen med Nidløſe Kirkes Indvielſe, og da kunde jeg perſonlig have bragt den. Men da dette ikke er lykkedes, maa jeg nøies med mundtlig at have lykønſket Deres Frue[3]), og herved ſkriftlig at forſikre Dem, at jeg med megen Glæde erindrer den Dag, da jeg for 25 Aar ſiden kunde være den Førſte, der ønſkede Lykke over Deres Forening[4]). Per varios casu[s], per tot discrimina rerum ere

[1]) Den hele Familie var rejſt til Italien i Vinteren 1846—47, for på den Måde at fejre den ſkjønne Familiefeſt. Jeg beſøgte dem i Wiesbaden i Sept. 46, fra Frankfurt af, da jeg juſt var ved Germaniſt-Forſamlingen der.

[2]) til mit Sølvbryllup d. 25. September.

[3]) da hun et Øieblik var i Kbhavn.

[4]) Idet at det nemlig var ham, ſom viede os.

dog diſſe 25 Aar hengledne ret godt, og Deres gamle Præſt er dog endnu iſtand til at gientage ſine hierteligſte Ønſker, og tør haabe, at hvor og hvorledes end Dagen tilbringes, ville dog Brudgom og Brud paa den venligen tænke paa ham.

— Det Følgende bør ikke ſtaae paa ſamme Side, derfor dreier jeg Bladet om. —

Der gives dog mange underlige Perſoner i Verden, og til ſaadanne hører viſtnok den Herre[1]), der har gidet ſamle, og altſaa vel og ordne, 20,000 Autographa. Goethe havde vel ogſaa den Orm, men drev det dog neppe ſaaledes i det Store. Derſom Anmodningen om at forøge denne Samling var kommen til mig for et Aar ſiden, vilde jeg have kunnet levere ikke ubetydelige Bidrag, thi jeg gjennemgik juſt dengang mine Brevſkaber for at caſſere hvad der ikke burde ligge efter mig, eller var ganſke ubetydeligt. Iblandt den ſidſte Claſſe fandtes dog endeel betydelige Mænds ubetydelige Billetter, men dem har nu Vulcan ſlugt, og ved hurtigt at gjennemſee hvad der ſiden har ſamlet ſig finder jeg kun Lidet, ſom det ikke vilde være indiscret at ſende ud i Verden. Fra fyrſtelige Perſoner har jeg vel adſkillige Haandbillets, ſom tildeels ikke ere at giemme paa, men da de Alle endnu leve, tør jeg dog ikke lade dem komme fra mig, da det dog mueligen paa een eller anden Maade kunde komme dem for Øre, at jeg havde meddeelt Andre, hvad der kun var mig tiltænkt, og dette vilde være en Slags crimen læsæ majestatis. For imidlertid at giøre Noget, ſender jeg herved nogle Skrivtprøver af Paſtor Boye, Major Baggeſen, forhenværende Statsminiſter Grev Otto Moltke, Profeſſor Guldberg, Profeſſor Schrøder i Upſala, og Dr. Johanſen[2]). Hvad min egen Haandſkrivt angaaer, da er De maaſkee i Beſiddelſe af en og anden Prøve deraf, ſom kunde ſendes. Jeg har ſelv ikke Noget ved Haanden, ſom egnede ſig

[1]) en Bekjendt af mig i Tydſtland, hvſter jeg ikke feil, den ivrige Samler Bibliotekar Falkenſtein i Dresden.

[2]) den Tid Præſt ved Petri Kirke i Kbhavn.

til dette Brug, men for i alt Fald at ſupplere Mangelen har jeg ſkrevet medfølgende Linier.[1])

Om Sorø Academie ſkriver jeg Intet. Det, man nu har for, er ſaa forgængelige Sager, at jeg ikke har Lyſt til at tænke mig ind deri. Med ret megen Fornøielſe har jeg læſt Molbechs ſeneſte Skrivt[2]); derimod kan jeg ikke andet end beklage — —, hvad der nu bringer mig i Erindring et Sted, jeg forleden læſte i et Skrivt: Der deutſche Proteſtantismus — ſom ſkal være forfattet af en Profeſſor Hundeshagen, der nu er kaldet til Heidelberg — af hvilket jeg for at fylde det ledige Rum vil afſkrive Følgende:

„— — — daß in derjenigen Geſinnung, welche in der deutſch-katholiſchen und lichtfreundlichen Bewegung jetzt ſo gewaltig „Lawine macht", auch ein tüchtiges Stück von jenem platten Alltagsverſtand, von jener philiſtröſen Richtung auf das bloß geſchäftlich Nützliche, von jenem gemeinen Utilitarismus mitrumort, der ſchon längſt den claſſiſchen Studien, der hiſtoriſchen Baſis unſerer Bildung, den Tod geſchworen hat."

Med gientagne Ønſker for de foreſtaaende Aar

Deres

ærbødigſt hengivne

Mynſter.

Kiøbenhavn, 8. Dec. 1847.

Skiøndt to Aar og een Maaned paa hiin Side Graven, tillader jeg mig dog at give Livstegn, og ſkal det glæde mig,

---

[1]) Diſſe løde ſåledes: Jeg veed ikke, om De kiender følgende herhid hørende Anekdote? Metternich ſamler ligeledes paa diſſe Rariteter, og havde i den Anledning anmodet den Østerrigſke Miniſter i Paris om at forſkaffe ſig et Autographum fra Jules Janin. Miniſteren kiendte Janin, og da denne engang kom til ham, bad han ham om at ſkrive et Par Linier til dette Brug. Janin ſatte ſig da hen og ſkrev: „At jeg af Hs. Durchl. Fyrſten af Metternich har modtaget 25 Bouteiller Cabinets-Viin, bliver herved tilſtaaet. J. J." — Naturligviis maatte Anvisningen honoreres.

[2]) Om Sorøe Academie, dets Skiebne og dets Fremtid. 1847. 42 S.

om det maatte befindes, at der endnu er noget Liv, ikke blot i de gamle Fingre, men ogsaa i det gamle Hierte.

Det vil sige: Ret meget takker jeg Dem for den Venlighed, hvormed De har erindret min Fødselsdag, og ved at overſende min høiſtærede Ven hosfølgende Product, eller egentlig Producter, takker jeg Gud, at jeg endnu uagtet Alder og Grippe hidtil befinder mig saa vel, at mange Yngre kunde have godt af at følge mit Exempel. Viſtnok gaaer Grippen omkring som en brølende Løve, og man veed ikke, naar man bliver opſlugt af den, men det er dog ikke saa galt som i Sverrige, hvor Choleraen grasſerer, juſt ikke legemligen, men aandeligen, thi alle Efterretninger melde, at Folket ſkielver og bæver for det blotte Navn. Saaledes læſte jeg i Gaar. et Brev fra en ung ſvenſk Pige, hvori hun ſkildrer, hvorledes hun har det om Aftenen, i det nemlig hendes „Mamma", for at søge Efterretninger om Choleraen, holder „Tidningen" bag ved Lyſet, saa den Unge ikke kan ſee at ſye.

Om vigtige og alvorlige Ting ſkriver jeg Intet, fordi man ikke hører noget Vigtigt og Alvorligt o: ſom er alvorlig meent, men idel Planer, Tanker, Vaklen frem og tilbage. I den medfølgende lille Bog[1]) vil jeg haabe, at der er Noget, ſom ikke vakler.

Stedſe Deres

ærbødigſt hengivne

Mynſter.

(Fra P. Hjort.)

Sorø d. 6. Maj 1848.

Deres Excellence!

Må jeg tillade mig at forære Dem hoslagte af mig forfattede Bog? Mit Navn er kun betegnet, ikke udtalt, på Titelbladet[2]), da jeg endnu ikke kan vedgå Forfatterſkabet. —

---

[1]) Prædikener, holdte i Kirkeaaret 1846—47.

[2]) Udtog af Breve til en Ven i Sjælland om det ſlesvig-holſteenſke Røre. 1—3 Del. Af L. S. Navne (o: Peder Hjort Lorenzens Navne). Kbh. 1847—8.

De og andre have venligen foreholdt mig mit Forhold til den nu faldne Hertug af Auguſtenborg; men det ſkede ikke med Rette. — Havde Flere ſåledes holdt på ham (ikke med ham), ſå var Ulykken ikke ſkeet, og den „Danſke Stat" havde været bevaret, foruden at en begavet og danſk Fyrſtelinie havde været frelſt fra Forbrydelſens Iværkſættelſe! — Foruden måſke et helt Hundrede Private Breve om Hertugens a) falſke Politik, b) ſande Kald, c) farlige Stilling, og d) urigtigt forſtåede Fordel (ſkrevne til Ham) har jeg ſkreven disſe Et Hundrede offentlige, og flere Gange ſendt ham et Exemplar af den Avis, hvori de først bekjendtgjordes. Jeg har ſkildret med ſande Træk hans Parties Afſkyelighed i disſe Breve; jeg har benyttet hans Venſkab — og jeg anſeer mig endnu for den Ulykkeliges Ven, thi jeg har kjendt hans Friſtelſer, og har begrebet, hvorvidt Misgreb af det danſke Folk og af den danſke Regjering med Nødvendighed beſtyrkede Hans grove Vildfarelſer — til at forſøge på at åbne hans Øjne; men det lykkedes ikke.

Jeg kan nu ſige, at jeg har ærligen gjort Mit; men det kunne Ørſted og Chriſtian d. Ottende næppe; det kunne Belſchow, Wegener og Larſen og Bornemann, ꝛc. ikke ſige. Disſe og ligeſindede Danſke kunde nemt have forhindret den ſidſte rædſomme Kataſtrofe ved ikke at tage på Ridderſkabet og Auguſtenborgerne ſom på Glas, men ved at traktere dem ſom holſteenſke Stude, der lyſtre Prygl. — I og for ſig havde Hertugen f. Ex. formaliter Ret, da han ſkrev til mig, at de Danſke måtte have Uret, ſiden deres Profeſſorer begyndte på en Gjendrivelſe af de 9 Kieler-Profeſſorers Skrift[1]), men ſiden lode denne ligge, ꝛc. — Men vi ville ſejre alligevel! Dertil er Folkeånden i England og Sverrig formeget i Bevægelſe til vor afgjorte Fordeel[2]).

Stedſe
Deres Excellences
trohengivne og
„tilgedane"
P. Hjort.

NB. Den Krigsſkats-Form er uklog og uforsøden[3]).

---

[1]) Men realiter havde han dog Uret, thi hvor have disſe begyndt på denne Begyndelſe?

[2]) Og jeg må også ſtadig holde på, at Kundgjørelſen 28. Jan. 1852 og Londonertraktaten af 8. Maj ſ. A. ere at betragte ſom afgjorte Sejervindinger. Hvorledes disſe Frugter ſiden gik til Spilde dels ved Misgreb fra vor Side dels ved Hiſtoriens uventede Omvæltninger, ſtal jeg nedenfor omtale.

[3]) Det vilde forreſten her blive for udførligt at forſvare eller blot forklare denne min Mening.

Kiøbenhavn d. 29. Aug. 1848.

Det er meget utilbørligt, høiſtærede Ven! at jeg i ſaa lang Tiid ikke har ladet Dem høre et Ord fra mig, og ikke engang takket Dem for den inſtructive Bog[1]), De har havt den Godhed at ſende mig, og ſom af dem, der i denne Tiid give ſig af med at læſe Andet end Aviſer og ſmaa Brochurer — hvilke juſt ikke ere mange — erkiendes for et vigtigt Bidrag. Jeg kunde jo nok anføre til min Undſkyldning, at jeg en lang Tiid har været paa Reiſer, at jeg ofte har været overvældet af Forretninger o. ſ. v.; men den egentlige Grund er den, at jeg ſlider Tiden op og lader Tiden ſlide mig, at jeg hører og læſer hvad Nyt der er, men hverken gider tænke eller tale om Ting, ſom dybt ſmerte mig, hvorpaa jeg ikke kan raade Bod, og hvor Forudſeenhed ſaa aldeles ikke er muelig.

Uagtet „Fædrelandet" meget haanlig har affærdiget dem, der fordriſtede ſig til at troe paa Vaabenſtilſtand, er det dog viſt, at den er underſkreven i Malmø, at man ikke tvivler om, at den jo bliver ratificeret i Berlin, og at de fremmede Miniſtre ſige, at Betingelſerne ere ſaadanne, at vi kunne være vel tiente dermed, ſamt antage, at ogſaa en Baſis for Freden derved er vunden. Derſom nu virkelig Betingelſerne — om hvilke man Intet hører — ere fordeelagtige, ſaa er det jo godt, thi Kriig er en meget uſikker Afgiørelſesmaade, og Jylland vilde man jo gierne frelſe. — Saa faaer den indvortes Kriig friere Raadighed, Rigsforſamlingen, med hvilken man har ſaadan Haſt, at man ikke kan oppebie den endelige Beſtemmelſe om Slesvig, og derved bereder ſig mange Forlegenheder, vil ſandſynlig blive aabnet i October, og man ſeer, at det ſkal gaae ſaa grandioſt til, at Præſidenten ſkal boe paa Amalienborg. Sagtens ſkal jeg ogſaa denne Gang have den Lykke at komme med — naturligviis blandt de Kongevalgte; min Pligt vil det nærmeſt være at ſøge at frelſe af den danſke Kirke ſaa Meget, jeg formaaer.

---

[1]) L. S. Ravne's Breve. ꝛc.

Om Sorø veed jeg aldeles Intet, men ſtaaer ogſaa der og venter paa, hvilken umoden Idee der ſkal ſeire. — Jeg afbrydes hvert Øieblik, og har dog foreſat mig, at disſe Linier ſkulle affted i Dag. Modtag dem derfor blot ſom et Livstegn og et Beviis paa, at jeg ikke har forglemt min gamle Hengivenhed.

Deres

Mynſter.

Kiøbenhavn, 16. Febr. 1849.

Høiſtærede Ven!

Det i Dag fra Dem modtagne Brev driver mig til i Aften at tage Pennen i Haanden. Jeg har længe ventet paa at kunne faae ſaaledes ryddet op, at jeg kunde tage fat paa al den Brevgield, jeg har paadraget mig, men der kommer ſtedſe noget Nyt, og, ſkiøndt jeg i denne Uge ikke har havt Rigsforſamlingen til at ſpilde min Tiid, har jeg igien havt Biſpe-Examen og Ordination. —

Men ſkiøndt der heri er Hindring nok, er dog vel den egentlige Grund, hvorfor jeg ikke ſkriver Breve, den, at jeg ikke har Lyſt. Thi Brevſkrivningen er dog egentligen kun en Recapitulation af det Virkelige, det, man oplever, det, man ſysſelſætter ſig med, og naar dette altſammen er ulyſteligt, er det jo tungt nok, at man ſkal opleve det een Gang, og man kan ikke føle Drivt til at leve det om igien, i det man ſkriver derom. Desuden er der jo om Grundlov-Udkaſtet og Rigsdagsforſamlingen og Landbocommisſionen, om Hr. Ree og Hr. B. Chriſtenſen og „den iſær ved ſin Ungdom intereſſerende" —, om Tſcherning, der ogſaa paa Rigsdagen tabte Modet, da det gieldte, og blev borte fra Forſamlingen i de Dage, da han maatte vide, man vilde gaae ham tillivs, om Grundtvig, om hvem B. Chriſtenſen forleden ſagde: „Da havde dog Forſamlingen været bedre tient med m i n Væver,"[1]) om Kongen af Preuſſen og

[1]) Denne vittige Alluſion til Grundtvigs politiſke Talevæv beroede på, at Bomuldsvæver H. Hanſen havde været Bondevennernes Kandidat (ſml. Beretning om Rigsdagen. B. I. S. 46).

Lord Palmerſton, om den ſom Theolog ſkiæve og ſom Politiker falſke[1]) Bunſen, om Sorø Akademie, om den Biſkop, Lolland nu nok med det førſte faaer, oſv. oſv. — hvad er der om alt dette at ſige, uden hvad alle Folk vide, og hvad de ønſkede ikke at vide?

Til diſſe mange rare Sager kunde jeg ogſaa regne ——.

Meeſt kunde der være at discutere om Adam Homo! Derſom den havde fundet en ubillig Modtagelſe, ſkulde jeg have været den Førſte til at fremhæve dens Fortrin, men da Folk ere aldeles forgabede, jeg kunde ſige „fornarrede", i den, er jeg meeſt tilbøielig til at kaſte mig paa den modſatte Side, og beſvære mig over, at man giennem en ſaadan Bredde ſkal følge den usle Pialt førſt paa alle hans vellyſtige Veie, ſaa paa alle hans Philiſter-Veie, indtil man naaer den ſidſte Sang, der rigtignok er baade moerſom og deilig. Verſene ere unegtelig bløde, men ogſaa blødagtige, lette, men ogſaa letfærdige, kort, det er en Wieland, men ingen Goethe eller Byron.

Sandſynligen bliver Mag. Zeuthen Præſt i Sorø, hvilket glæder mig ſaameget mere, ſom det vel ellers var blevet den kiedſommelige, hovmodige —. Dette maa være nok til, hvad dette Blad var beſtemt at være, et Livstegn.

Deres

Mynſter.

En højagtet Ven har bebrejdet mig at ville blotte den meget ærede Brevſkriver ved at offentliggjøre en „ſådan henkaſtet Dom om et berømt Digt"; men jeg antager alligevel, at jeg kun på ny derved blotter hans Genialitet og beſtemte Karakter. Jeg har forreſten på ny gjennemſtuderet dette dengang ſå beundrede Digt, og er bleven ſtærkt beſtyrket i mine Foreſtillinger om dets meget ejendommelige Værd, ſåvelſom deri, at jeg ſkylder Literatur og Landsmænd ikke at unddrage dem Kjendſkabet til hin træffende Udtalelſe. Jeg holder den ikke blot for et Vink, men for en Ledeſtjerne på vor Poeſies tidt ſå ſkyfulde Himmel.

---

[1]) Det påſtåes endnu, at det bårlige Skrift memoir on the const. rights of Schl. and Holst. Lond. 1848, ſom hans Navn ſtår på, er af Leg.-R. Gruner. ſml. mit Skrift „Oprøret i Holſteen." 1848.

Få Værker i vor poetiſke Literatur ere rigere på iſolerede Skjønheder, være ſig i Ord, Linier, Steder eller hele Skildringer. Fortællemåden er bøjelig og føjelig, og hvergang Læſerens Opmærkſomhed begynder at ſløves, knyttes en ny Vending eller Overraſkelſe til det Foregående eller et heldigt Spring fører os hen over en altfor bred Slette. Stilens blusſende Ordrigdom er forbunden med Farveglands og Klangfylde og ægte danſk Sprogtone. Nogle indførte Friheder, f. Ex. Vokalers hyppige Eliſion, eller Vexel i Skanderingen m. m., er man næppe beføjet til at klage over.

Opfindelſen i Perſonernes Fremtræden er ret original, talrige Livstræk ere med Klarhed gjengivne, Begivenhederne ret ſnildt anlagte og driſtigt gjennemførte, kun henimod den lange Kataſtrofe altfor trivielt beſtrevne. Og ikke overſe man hos denne ſå tænkſomme Poet, hvorledes han med Reflexionens Tråd kan knytte ſit Digts Nyghvirvler til hinanden.

Men nu kommer vi til hele Tonen og til Hoved-Perſonen, og i den Henſeende må jeg udtale mig i en meget anden Retning. Vel er Digtets Ydre godt ſammenhængende, ligeſom ved en konſtfærdig Textur, og ſomme Partier kunde ſammenlignes med romerſk, ſomme med florentinſk Moſaik, vel glimter ikke ſjælden godmodig Humor, munter Spøg, mild Sarkasme, Satire over Øjeblikkets Svagheder, ja ſelv højere Ironi frem af de livlige Skildringer; vel er Sprogets Behandling udmærket let, driſtig og endog delikat; vel er ſelv det Ækle, Abominable, fremſtillet med Talent, ja en vis Smag — men man ſtødes altfor tidt ved en Letfærdighedens Folie, ſom tydeligt ſkinner igjennem, der er behandlet med en egen Forkjærlighed (con amore), der ſlår ud i altfor ſandſeligen, lækkert lokkende, ja vellyſtigt ſmidſkende Hentydninger, der kun lidet dækkes ved en Smule Heine'ſk Sprellen, eller lidt Byron'ſk Rynkning med Brynet, i det den altfor mageligt vil have os til at tage det Løsagtige for det blot Skalkagtige. Denne Hovedanke kan endogſå med god Grund antage meget ſtrenge Toner. Man kunde nemlig ſige, at de virkende Karakterers ſtørre og mindre enſidige Pletfuldhed udtalte en Krænkelſe mod det hele Qvindekjøn i Danmark. Thi hvem iſær ere Dramatis Personæ? Det er en Rad af de qvindelige Væsner, imellem hvilke den ſåkaldte Helt Adam Homo, allerede fra Drenge-Alderen af, drages fra Scylla over i Charybdis ved de løſeſte Tilfældigheder, altid nedværdigende ſig, altid med Il glemmende ſig ſelv, ſine Løfter og Pligter. De ere nemlig: en ſmuk af ham voldført uſkyldig Tjeneſtepige, der ſiden — højſt plat-proſaiſk — fuldkommen ødelagt optræder ſom en Nemeſis, han dog kjøber ſig fri for med en Smule Penge; tvende offent-

lige Tøjter; en ſmuk Comtesſe — der ſom ung er kold, koket og hildet i Verden, ſiden ſom ulykkelig gift forføreriſk, men forſigtig — for hvem denne Digtets ſåkaldte „Helt" *fornegter* ſin Forlovede; en ung lyſtig emanciperet Baronesſe, med ſamt hendes Kammerpige, ſom han bliver hængendes ved, for hvis Skyld han *flår op* med ſin engang Elſkede, hvem han får til Kone, lever med ſom Kammerjunker, Kammerherre, Baron, Storkors ꝛc., lader begrave, da hun dør af Livsnydelſe og Fedme, og derefter ſlutter ſin Bane langs ad denne Række med at „fæſte" en robuſt bygget Jfr. Friſk til ſin Husbeſtyrerinde, til ſit „Et og Alt", og til at ſpille Piket med om Aftenen, hvorpå ſå „Spillet ender med en dyb Fortrolighed." (II. 306.)

Dette er Hovedperſonens Kometvandring, på hvilken han gjennemfarer alle Trivialitetens lyſende Skin-Stadier, drømmende tillige, efter Digterens Sigende, om Idealitet og Fuldkommenhed, men aldrig rigtigt angrende, om og i Lynglimt anende, ſin Synd ſom individuelt Chriſtenmenneſke. Uvigtige, kun Redſkaber meſt ved de qvindelige Hjuls Omdrejning, ere af Mænd Fire: en opſlidt Udhaler; en magelig udhvilende polert gammel Synder, nu kun ſtikket til med ſin Snak at dåre; en rigtig plat og verdsligſindet Guds-Ord-fra-Landet til Fader, og en tjenſtagtig Peberſvend, en vims Philiſter. —

Til Modſætning af alt dette Crépule er kun bleven anbragt en naiv elſkværdig Gartnerfamilie, hvis pulſerende Hjerte en ung Piges noble Ånd er. På denne høje Yndigheds rigt udfoldede Skildring har Digteren offret ſine reneſte helligſte Evner, og derved ſkjenket vor Literatur en af dens herligſte Prydelſer. Men denne Skildring er kun lagt ſom et Balſamplaſter *udenom* de Bunder, den uſelige Helt lader ſig ſlå den ene efter den anden: den griber ſlet *ikke ind* i hans ſå bredt udmalte flade Levnet. (Jeg vil blot påpege det ene Exempel, at Ad. Homo i Korsør tager Almas Breve frem og læſer dem; men på Smakken over Beltet ligger den ſmukke Comtesſe, han læſte med og forelſkedes i (og for hvis Opgivelſe Forbrydelſen med Lotte ſkulde „troſte ham", I. 171.), udſtrakt på Puder — — og han er ſtrax væk i det og opgiver ſin Rejſe hjem til Moderens Grav.)

Det Højeſte ſåledes, ſom Homo lærer i hin Fruentimmerſkole, hele halvhundrede År igjennem, kunde betegnes med, at blive værdig til — efterſom ſåkaldet Dannelſe beſtandig fremhæves og Titler ſpille en Hovedrolle i hans ynkelige Liv — at føre Titelen: Licentiatus voluptatis. Thi det er Reſultatet af alle Bendinger, Fraſer og Undſkyldninger hele Bogen igjennem, at Homo afgjort helder til den usle Side, men at Digteren trods alle de blottede Fejl alligevel vil have denne ſin „Helt", med hans ynkelige

„Grunde" (f. Ex., at den Faders Bilje bød ham (II, 70.) at ſlå op med Alma!), til ſyvende og ſidſt tilgiven og frelſt, og kun bruger Ironien engang imellem ſom Balancepind i ſin Vægtſkål. Det er dette Ingredients i den ſå fint tillavede Tærte, det varmende Kryderi — Renſet, Frigjort ved Anger —, ſom Læſeren dybt må beklage, at Digteren ingen Trang følte til at anvende. —

At dette, i det Enkelte ſå udmærkede, måſke endog grandioſe, men i ſin Helhed ſå forfejlede Læredigt, og derfor ſå forfejlede, fordi den ſkjærende Disſonants, det er baſeret på, ſlet ikke er bortmæglet („unvermittelt gelaſſen"), begrændſes i ſine Fortjeneſter ved en fortrinlig Kjenders ſkarpe Dom, kan jeg altſå ikke andet end glæde mig ved at have bidraget til.

Digteren ſiger til Læſeren om Adam (II. 303):

„Du vented Meget af ham" —

og i ſit eget Navn ſiger han om ham (II. 70):

„Han var en ærlig Karl" —

og ſlutter kjæk med (II. 303):

„Har han dig ſtuffet? Nei, tør nok jeg ſvare
Paa dine Vegne, har du hvide Haar."

Men efter at have læſt Bogen må man benegte begge Sagn ſåvelſom den den alderſtegne Læſer påduttede Erfaring. Det er juſt Ulykken, at Pjalten Intet lader vente, men Digteren helt igjennem dog ſynes at forlange, man ſkal vente ſig Meget eller i det mindſte Nok til at fatte, at ane, hvad der vel blev den kjærlighedsfulde Alma til et Nok.

Det er tungt, at ikke for længe ſiden en alvorlig Landsmand, med ſand Autoritet i Sligt, har kunnet tilråbe denne åndrige Digter: Hvor vil Du ſkamme Dig, ſåfremt Bevidſtheden engang vågner om hvad Du har budt Danmarks Døttre i denne med Bulmeurt omvundne af Vellugt ellers ſå duftende Blomſterkoſt! — Og hvor vare alle de med Troslæren om ſig ſlående Grundtvigianere henne, at de ganſke forglemte den bydende Etiks Krav? Så kunde vi vel have undgået den Sorg og Ængſtelſe, at allerede for 6 År ſiden en 4de Udgave er kommen frem af denne ſtore forføreriſke Bog. Der gives ſå talrige nutids Danſke, ſom kun ønſke få Ting hellere, end at lokkes på Glatis, iſær ſiden hint ældre — iøvrigt langt ærligere — Forſøg ſlog ſå godt an hos Forfædrene.

Kbhvn. 9. Mai 1849.

Høiſtærede kiære Ven!

Med inderlig og ſmertelig Deeltagelſe har jeg modtaget Efterretningen om Deres Huſtrues Bortgang. De veed, hvor agtværdig og kier hun ſtedſe var mig, og ſaaledes var hun i

den hele Kreds, hvor hun var kiendt. Hendes Savn vil føles dybt af Mange, men vistnok især i hendes Huus. Gudskeelov, at De har Døttre, som nogenledes kunne tage hendes Plads. — „Døden skulle vi betragte, ikke blot som en Bortgang, men som en Hengang", hørte jeg forleden i en Prædiken over Joh. 16, 5.

Det er sørgelige Tider, hvori vi leve. Vi faae vel nu en Grundlov, taliter qvaliter, ville derefter faae en Rigsforsamling og Love, taliter qvaliter, en Kirkeforfatning taliter qvaliter, faae vel ogsaa engang en Fred, taliter qvaliter. Anderledes bliver Livet i Danmark ikke herefter.

Deres hengivne

P. S. **Mynſter.**

General Hegermann[1]) er da nu ogsaa blandt de Hengangne.

Anmrk. Når ikke Mismod engang imellem, som i ovenstående tvende Breve, kuede hans Mod, så var Biskop Mynster sædvanlig oprømt stemt, ja oplagt til Spøg. — En mangeårig Form for hans godmodige Humor vare nedenstående Navne, som efterhånden ere blevne så bekjendte. Når han nemlig på Visitatser, efter mange Dages gjentagne Nydelse af disse almennyndede Delikatesser, engang var tilfreds over lidt Forandring i Anretningen, så kunde det hændes, at en ivrig Præstekone eller Herregårdsfrue just i modsat Retning kunde søge at lette sin Bekymring ved at beklage hendes forgjæves Bestræbelser for at have på Bordet „af Årets Nyt, endskjønt og uagtet, ɔc." Ironien over denne Modsætning fremkaldte da hos ham de to vittige Benævnelser, som han siden også brugte som det franske „toujours perdrix."

Kbh. 11. Juni 1849.

Da Asparges-Visitatsen er gaaet i Løbet formedelst Rigsdagen, og Jordbær-Visitatsen (se Anmrk.) endnu ikke er begyndt, har baade Deres Brev fundet mig, og jeg Papiret. Dette behøver jeg ikke mere, da jeg ikke alene har læst det, men ogsaa talt med Conf. R. Hansen derom, som syntes temmelig gunstig stemt for Sagen.

[1]) Gen.-Løjtnant Joh. Hegermann-Lindencrone, en mangeårig Ven af min Hustru, var død på samme Dag, som Brevet skreves.

Af godt Nyt vides Intet herfra at fortælle, og det Onde ſpørges nok.

Deres
Mynſter.

Anmrk. Og da jeg juſt i Sommer igjen har hørt ret fade kjøbenhavnſke Hentydninger til den uſkyldige Anekdote om disſe to botaniſke Ord, ſå anſeer jeg det for paſſende, at ſlutte det hele Kapitel med et Alvorsord af A. S. Ørſted om hans ſå højagtede Ven J. P. Mynſter. (ſe S. 304—311 af A. S. Ørſteds Skrift Af mit Livs og min Tids Hiſtorie. 1855. III, 1.)

Mynſter, der 1811 blev kaldet til Capellan ved vor Frue Menighed, var viſtnok den rette Mand til at bringe Lys og Kraft i de Elementer af det religiøſe Liv, ſom da gjærede. Han havde allerede nogle Aar tilbage med ſtor Alvor og Styrke udtalt ſin fulde chriſtelige Overbeviisning, navnlig i en i Minerva 1806 indført ſkarp Kritik over et Udkaſt til en ny Liturgi, der havde Udſeende af at vinde Antagelſe; og, ligeſom denne Kritik bar et kjendeligt Præg af aandelig Overlegenhed, var han og ellers bekjendt ſom en Mand af rige og ſunde aandelige Kræfter, forenede med Tidens bedſte Dannelſe. Skjøndt det kun var en liden Kreds, der umiddelbar blev paavirket af hiint Arbeide, ſaa udbredte denne Virkning ſig dog ogſaa til Flere. Adſkillige deels til den lærde Theologi, deels til Paſtoraltheologien hørende Afhandlinger, hvoraf de fleſte vare indførte i de „Videnſkabelige Forhandlinger ved Sjellands Stifts Landemode", havde og bidraget til at grundlægge hans Anerkjendelſe ſom en ualmindelig indſigtsfuld og chriſteligſindet Præſt, men kunde endnu mindre end ovenmeldte Kritik faae umiddelbar Indflydelſe paa den almindelige Mening om ham. Derimod havde han ſkaffet ſaavel ſig ſaavelſom ſelve Chriſtendommen mange Venner ved ſin i 1810 udgivne Samling af Prædikener, holdte i hans daværende Landsbymenigheder. Der vare ſaaledes allerede ikke Faa i Hovedſtaden, ſom inderlig ønſkede at høre Ordet af ham. Det viſte ſig og ſtrax, at mange Dannede, for hvem Kirken forhen havde været et ſaagodtſom fremmed Huus, flokkede ſig, naar han forkyndte Ordet, og han arbeidede ikke forgjæves paa at føre de Sandheder, ſom han med den dybeſte Overbeviisnings Kraft forkyndte, ind i deres Sjæle. Det var ikke blot fra Prædikeſtolen, at han virkede ſaaledes, men ogſaa ved ſin hele øvrige Embedsgjerning, i Skriftefstolen, ved de Unges Forberedelſe til Confirmation og ved denne Handlings Udførelſe, ved hans gribende Ord over de Hedengangnes Grave, og ved mange andre Leiligheder; ligeſom han og gjennem den perſonlige Omgang

blev Meget for Mange. Efterhaanden udbredte hans Virkſomhed ſig i videre og videre Kredſe. De, ſom ikke kunde anamme Ordet fra hans Læber, fandt det i hans trykte Prædikener og i hans Betragtninger over de chriſtelige Troeslærdomme, ved hvilke Skrifter han ikke blot trindt om i Danmark, men og for en ſtor Deel i Nabolandene, har virket til at udbrede chriſteligt Lys og Liv. Det er ingen Sjeldenhed enten her eller i Norge, at ſmaa huuslige Kredſe, naar de af en eller anden Aarſag ei i Kirken kunne ſøge den Opbyggelſe, hvortil de føle Trang, ſamles til at finde den ved Forelæsningen af en Prædiken eller et Affnit i hans Betragtninger. Ikke mindre betydende har hans Virkſomhed været ved den udſtrakte Indflydelſe, ſom han har havt paa Landets Religionslærere. Af disſe ere der Mange, ſom i hans Aand fortſætte det Værk, hvorfra han omſider er bortkaldet, og ſom med Glæde og Stolthed erklære ſig for hans Diſciple; ſelv de, der ikke ſaa ganſke have ſluttet ſig til ham, ere dog ſtørſtedeels paavirkede af ham i en for deres Gjerning frugtbar Retning. Som Biſkop fik han ogſaa i de ſidſte 20 Aar en riig Leilighed til i en ſtor Mængde af Menigheder, ſkjøndt kun enkelte Gange, at forkynde Ordet, og isvrigt paa mange Maader indvirke oplivende og veiledende paa det religiøſe Liv; og at det har været til Velſignelſe, er almindelig erkjendt baade af Præſterne og af Menighederne. Ogſaa det Indtryk, ſom han ved ſine herlige Ordinationstaler har gjort paa de Mange, ſom det faldt i hans Lod at indvie til Præſteembedet, maa have havt en velgjørende Indflydelſe paa disſe.

Da det ganſke ligger udenfor min Henſigt at udbrede mig over denne min forklarede Vens mange og betydningsfulde videnſkabelige Arbeider, der for en Deel gaae ind paa Grene af den aandelige Virkſomhed, der ikke ſtaae i umiddelbar Forbindelſe med Religionen, ſaa vilde jeg ikke have mere at tale om ham, og ſkulde end ikke ſaalænge have dvælet ved ham, ſom jeg allerede har gjort, ſaafremt ikke efter hans Død en Mand af en fremragende aandelig Natur paa en overraſkende Maade havde oplöftet ſin Röſt for at udtale, at det kun var en halv Chriſtendom, Mynſter havde udbredt i Folket, medens han ſynes at mene, at heller ingen anden Chriſtendom er til her i Landet, maaſkee end ikke i Verden. Vel har denne Tale, ſom man maatte vente, fundet kraftig Modſigelſe og neppe nogenſteds fuld Samſtemning, men der turde være Enkelte, ſom idet de erkjendte det Overſpændte deri, dog paa Grund af deres høie Mening om den Talendes aandelige Kræfter, mene, at der maa ligge noget Sandt paa Bunden af den ſælſomme Tale, og at der ſaaledes maa være en mærkelig Brøſt ved Mynſters Chriſtendoms Forkyndelſe. Jeg ſkal derfor tilføie nogle Ord, ſom for en ſtor Deel kun indeholde Vidnesbyrd om et perſonligt Indtryk.

Den Brøſt, ſom tillægges Mynſters Chriſtendoms Forkyndelſe, er, at han ikke ſkal have drevet paa den Afdøen af Kjødet, den Forſagelſe af Verden, det Had til Verden, der ſkal udgjøre Kjernen af det nye Teſtamentes Chriſtendom, men derimod beſtyrket den Indbildning, at man kan høre Chriſtus til, uden at bryde med Verden. Det Uretfærdige i denne Anke er allerede af Andre tilſtrækkelig efterviiſt. Men jeg føler en Trang til at tilføie min Bevidnelſe af den inderlige Overbeviisning, ſom jeg ſtedſe har havt om Mynſters Forhold til den Lære, han beſkyldes for at have forſømt. Jeg har netop fundet, at han idelig med ſtor Styrke og paa en hele Sjælen gribende Maade har udtalt Chriſtendommens Fordring paa en urokkelig Villie til med enhver Opoffrelſe at blive Chriſtus tro, uden at han nogenſinde har givet noget efter i denne Fordring, medens han og har ſøgt at bringe det til Enhvers Bevidſthed, hvor langt han ſtaaer tilbage fra dette Maal, og hvor nødvendigt det derfor er at arbeide paa at komme det nærmere. Men Chriſtus har ved Siden af det, han lærer om Verdens Forſagelſe, ogſaa lært meget andet. Chriſtus opfordrer paa den meeſt indtrængende Maade til trofaſt, udholdende, forſtandig Virkſomhed i den Verden, hvortil Guds Rige ſkal komme og hvori hans Villie ſkal ſkee, og for de Mennesker, ſom han har elſket, har givet det Bud, at de og ſkulle elſke hinanden indbyrdes. Det bliver ingen ſand Chriſtendom, ſom man udbreder, naar man eenſidig prædiker Verdens Forſagelſe og den alene. Dette vilde netop føre ſaagodtſom Alle ud af de Chriſtnes Samfund, og de Enkelte, ſom ogſaa i denne Forſtand vilde vedblive at kalde ſig Chriſtne, vilde ved aandelig Hovmod og Ukjærlighed fordærve de Spirer til et ſandt chriſteligt Liv, ſom iøvrigt maatte findes i deres Sjæle. Det gjælder ikke, at man kan paavise et enkelt Skriftſted, der, affondret fra alt, hvad Chriſtus og hans Apoſtle ellers lære, kunde ſynes at fordømme al Livsnydelſe, al Virken udad i Verden. De have ikke villet give deres Forſkrifter for Livets Førelſe i den ſkarpt begrændſede Skikkelſe ſom man ſøger i Syſtemerne, og det uden dog ret at kunne finde den. Deres forſkjellige Levnetsregler maae opfattes i deres indbyrdes Forbindelſe og Sammenhæng; naar man ikke gjør dette, maa man finde dem fulde af de aabenbareſte Modſigelſer, eller og vilkaarlig holde ſig blot til en enkelt og lægge de øvrige, i Forbindelſe med hvilke de først have ret Sandhed, tilſide. Mynſter der havde aaben Sands ſaavel for de enkelte Lærdomme i deres fulde Betydning ſom for det, hvori de ſamle ſig, har, under ſin hele Forkyndelſe af det guddommelige Ord, idelig og idelig med dyb Alvor indſkjærpet, at en Chriſti Efterfølger maa være beredt paa at forſage ethvert jordiſt Gode, naar det i Sandhedens og Retfærdighedens Tjeneſte fordres af ham, men har heller ikke forglemt at angribe den falſke Helligheds, der, udenfor de Tilfælde, hvori Nogen

kan anſees at have et ſærligt Kald til at føre et affondret Liv, trække ſig ud af det menneſkelige Selſkab, dets Pligter og dets Farer, fraſige ſig de uſkyldigſte Glæder, ſom Guds Godhed har beredet ham, og paalægger ſig ſelv Piinsler; og begge Dele har han ſtøttet til klare Skriftſteder. Det har og været mig indlyſende, at Troeslivet i ham med hans tiltagende Alder voxede i Styrke og Inderlighed. Naar jeg i de ſenere Aar hørte Ordet fra hans Læber, var det, ſom om han ſtedſe følte ſig Gud nærmere, ſom om han var paa Veien fra Tro til Beſkuelſe. Aldrig har dette ſtaaet ſaa levende for mig, ſom under hans ſidſte Prædiken paa anden Juledag 1853; og den Tanke paatrængte ſig mig da, at han ikke kunde afſlutte ſit ſkjønne Liv paa en ſkjønnere Maade, end om han ſtrax efter en ſaadan Prædiken blev kaldet fra denne Verden. Der kan have været noget perſonligt heri, men jeg holder mig forvisſet om, at de Mange, der, ſom jeg, ſtadig beſøgte hans Prædiken i de ſidſte Aar, deraf have faaet et lignende Indtryk, og hvo der læſer Samlingerne af hans ſenere Prædikener, deriblandt de efter hans Død udkomne Prædikener fra 1852 og 1853, vil uden Tvivl finde det ſamme.

Men ogſaa den borgerlige Ære og Lykke, ſom var falden i min forklarede Vens Lod, er blevet fremført ſom noget, der vidnede om, at der ei var ret chriſtelig Alvor i hans Forkyndelſe. En ganſke forunderlig Opfatning! Jeg tør med Sikkerhed paaſtaae, at Mynſters Liv ogſaa fra denne Side var et tro Billede af hans Lære, naturligviis med den fra menneſkelig Skrøbelighed, ſom Ingen dybere end han erkjendte, uadſkillelige Indſtrænkning. Han kunde ved ſin Lære ikke finde ſig opfordret til at ſkyde de Livsgoder fra ſig, der frembøde ſig, og ſom ikke vare ham til Hinder i at fortſætte ſit Arbeide for Guds Rige, men tvertimod gave ham Leilighed til i en videre Kreds at virke for ſit Livs Formaal. Men det var ikke til ſlige Ting, hans Hu ſtod. Han har ikke ſøgt noget af de høie Embeder, hvori han blev ſat, men de have ſøgt ham. Han har vel i de Meddelelſer om ſit Levnet, ſom han har efterladt ſig, med den uſminkede Oprigtighed, hvoraf de bære et umiskjendeligt Præg, vedgaaet, at det var ham en vis behagelig Følelſe, da han første Gang blev kaldet til en Embedsſtilling, der hører til de høiere; men denne Følelſe var dog langt fra at fylde hans Sjæl. Hvad i Særdeleshed de rige Indtægter angaaer, ſom han nød i ſine ſidſte Leveaar, ſaa burde de ſaa meget mindre give Stof til Forargelſe, ſom de ei alene ere ham tilfaldne uden hans egen Begjæring, men han endog med en Uegennyttighed, der forhøies ved den fordringsløſe Maade, hvorpaa det ſkete, har givet Slip paa en betydelig Forøgelſe af diſſe Indtægter, der af ſig ſelv frembød ſig. Iøvrigt har han rundelig meddeelt Andre af det timelige Gods, der var blevet ham beſkjæret. Det er fremdeles blevet ſagt om ham, at han var en

nydelſesſyg Mand. Men de der kjendte til hans daglige Leveviis, vide, at den var jevn og tarvelig, at hans Fordringer til det, man regner til Livsnydelſer og Bequemmeligheder, vare ſaa indſkrænkede, ſom de ſjeldent ere i Stillinger, der komme hans nær. Naar han jevnlig tog Deel i Selſkabslivet, ſaa var det ingenlunde, fordi han ſatte nogen ſærdeles Priis paa de Nydelſer, ſom der tilbøde ſig, men det var baade mod hans Natur og mod hans Grundſætninger at ſkye Samqvem med venſkabelig-ſindede Medborgere, hvilke Samqvem endog ofte vare forbundne med en aandriig livlig Underholdning. At de hverken afdroge ham fra den Gjerning, der hørte til hans Embede (ogſaa den borgerlige eller halv-borgerlige Deel af Biſkopsembedet røgtede han med en Nøiagtighed og Hurtighed, ſom fuldkomment kunde ſættes ved Siden af de dygtigſte Øvrighedsmænds), eller fra Sjælens vedvarende Uddannelſe for det høiere Liv, derom vidne Kjendsgjerninger, ſom ei behøve at udhæves.

Han havde en Ejendommelighed, ſom i denne og andre Henſeender kom ham veltilpas, at han med Lethed og uſvækket Kraft vendte tilbage til ſine Arbeider og Betragtninger, efter deri at have været afbrudt; og han havde, naar han ſildig vendte tilbage fra Aftenſelſkaber (hvilket i hans ſidſte Leveaar dog var en Sjeldenhed) gjerne endnu et Par Timer til-bage for det indvortes Menneſkes Pleie. — Det har koſtet mig Over-vindelſe at gaae ind paa Smaaligheder i den ædle Bortgangnes private Liv, men det Billede, man har ſøgt at give om dette, turde mere end den Dadel, der er henkaſtet over hans Forkyndelſe af Ordet, medføre en Fare for, at det kunde ſvække den for vor religioſe Tilſtand gavnlige Indflydelſe, ſom det maa haabes, at han længe efter ſin Død vil ved-blive at udøve. Det vil udentvivl almindelig indſees, at Daddelen er aldeles uholdbar, forſaavidt den ſkal bygges paa, hvad der foreligger om hans Lære; men det turde være, at den Tanke kunde opſtaae hos Nogle, at den heller ikke ſaa meget er grundet paa den Lære, han virkelig førte, ſom paa en anden, der ſkal have afſpeilet ſig i hans Liv, og maaſkee de paa Grund af den Betydning, de tillægge Angriberen, ere tilbøielige til at troe, at denne deri maa have havt en Berettigelſe, ſom man ikke kan finde i det, der var Anklagens egentlige Gjenſtand. Og af dem, der følte ſig fraſtødte ved den Strenghed, hvormed Mynſter prædikede det Evangelium, ſom det nu paaſtaaes, at han har tilhyllet, turde der være Mange, ſom tage denne Deel af Anklagen til Indtægt. Dette kan bedſt tilbageviſes ved Vidnesbyrd af dem, der nøie have kjendt den Afdøde, og et ſaadant troer jeg mig beføiet til at afgive.

Nic. Fogtmann.

II.

Favete linguis!

(**Forord.** Disse mig kjære Fogtmannske Breve meddeler jeg også af den Grund så udførlig, fordi de ere som en Slags Dagbogs-Udtalelser over literære og sociale Begivenheder, der ved fortløbende Sammenhæng vinde i Betydning.)

Ribe d. 14 Decbr. 1831.

Kjære Ven!

Nu er jeg da i Ribe. Jeg kom herkil den 8de Decbr., og tiltraadte mit Embede den 13de dennes, igaar. Contoiret er i god Orden, Regnskabet for de offentlige Stiftelser ligesaa.

Stiftsprovsten har modtaget mig meget venskabelig; men han vilde uden Tvivl hellere have seet, at jeg var bleven borte, og at han selv var bleven Biskop. Dog haaber jeg nok at komme ud af det med ham ved Forsigtighed og Høflighed.

Fra Deres Moder[1]) skal jeg hilse. Men jeg kan aldeles ikke huske, til hvad Tid Æsken til hende skal afleveres, og derover er jeg i største Forlegenhed og har mange forskjellige Planer i Hovedet. Kunde De ikke med et Par Ord i rette Tid rede mig ud af denne Forlegenhed. Folkene her ere, som bekjendt, gode Folk, men de ere for det meste Alle uden videnskabelig Interesse. Adjunkt Adler[2]) turde være een af de

[1]) der siden 1818 boede i Ribe som Enke efter den ripenſiske Biskop B. K. Hjort.

[2]) Forfatter f. Ex. til de lærerige historiske Programmer fra Ribe Skole i Årene 1831—38, foruden andre Småting; Broder til den velbekjendte Joh. Gunder Adler, også kaldet Prinds Christians Adler, der med Falsen skrev „Udkast til Constitution for Kongeriget Norge".

meest tænkende og studerende Mænd her i Byen. Et lidet Læseselskab, hvor han skulde være Sekretair eller Factotum, haaber jeg at faae i Stand. Det skulde erstatte mig Savnet af Læsesalen i Sorøe og af Athenæum i Kjøbenhavn, og vedligeholde eller vække nogen Sands for Videnskab og Politik hos enkelte Mænd her i Byen.

Jeg fandt mig sidst særdeles vel i Sorøe. Dersom Dr. Sommer engang skulde afgaae, og dersom jeg skulde blive kjed af at være Biskop i Ribe formedelst de mange og lange Visitatsreiser, saa vilde jeg søge om at blive Præst i Sorøe, at sige, naar De og Hauch og Lütken bleve der. De maa endelig skrive mig til og melde mig alt Interessant. Lev vel og hils Deres gode Kone og vore fælles Venner fra

Deres hengivne
N. Fogtmann.

Ribe d. 11. Jan. 1832.

Kjære Ven!

Et glædeligt Nytaar ønsker jeg Dem og Deres Kone og Børn. Tak for Deres Brev af 17de og 30te f. M. Æsken blev leveret til Deres Moder paa den bestemte Tid[1]). Baade hun og Deres Søster befinde sig vel. Fra deres Broder i Præstkjær[2]) har jeg havt Brev. Han søger i denne Tid et Embede i Nærheden af Veile og Kolding. Grev Holsteins Bog om Provindsialstænder har jeg faaet og for det meste læst. Den indeholder, som De siger, meget godt, og det er uden Tvivl det Bedste, som Grev Holstein har skrevet. Dersom Danmark havde mange saadanne Adelsmænd, havde det ingen Fare. Dersom jeg havde Tid, kunde jeg have stor Lyst til at anmelde denne Bog, for at vise dens Værd. Kunde De ikke have baade Lyst og Tid dertil? Det er virkeligt et christeligt, patriotisk Skrift. Saaledes vilde jeg kort characte-

[1]) nemlig Juleaften, så at „Forlegenheden" ikke blev så stor.
[2]) min ældste Broder, Niels. † 1842.

risere denne Bog. — Vi have nu faaet vort Læseselskab i Gang. Jeg venter noget, skjøndt ikke meget deraf; dog er noget allerede meget her, hvor der før intet var. — Saavidt jeg kan skjønne er der neppe, mellem os sagt, nogen her, som det egentlig kan interessere mig at omgaaes fortroligt. Men jeg maa søge min Tilfredsstillelse i mine Embedsforretninger og i Studeringer. Dette er ogsaa godt. Jeg staaer dog ikke Fare for at blive en Eremit; thi mit Embede medfører, at jeg maa tale med mange og forskjellige Mennesker.

Endnu har jeg ikke læst Ingemanns sidste polemiske Brochure. Jeg beder Dem, at De ikke tager Dem den Ting for nær[1]), men slaaer det hen i Veiret. — Rygtet om Prof. Clausens Kaldelse til Berlin havde jeg ikke hørt. At Abrahamson har taget sin Afsked fra den indbyrdes Undervisning, er dog uden Tvivl foranlediget ved hiin Anmeldelse[2]). Jeg haaber nu at indbyrdes Undervisning herefter kun vil blive indført og anvendt, hvor den virkelig er til Nytte, det er hvor der i en Skole er for mange Børn for en Lærer. Gjengangerens anonyme Almanak har jeg læst. Den er, som De ogsaa siger, meget arrogant og vil neppe forøge hans store Reputation. Fra Kbhvn. har jeg hørt, at Rygtet gaaer der, at Gjengangeren er en døbt Jøde, ved Navn Hertz. Det forekommer mig ikke usandsynligt. Der er ikke meget christeligt hos ham hverken i Aand eller Ord. — Det er Dem vel bekjendt, at Th. Münter er bleven skilt fra sin Kone og er flyttet ind i mine forrige Værelser i Klareboderne. Emil Langberg[3]) har udfordret den Pollon, som skal være hans

[1]) Det havde virkelig slet ingen Nød, som Figura udviste.

[2]) Alt længere Tid havde der herskket Uvilje imod A—s formeentlig blinde Iver for Indbyrdes Undervisning, men så kom den hårde Anm. af „Summarisk Extract af 8de Hovedrapport ꝛc." i Mdskr. f. Litt. 6 B. S. 357 og slog Hovedet på Sømmet.

[3]) Han var cand. philos. fra Sorø Akademi, gik til Mexiko, blev Adjudant hos St. Anna, og skal siden være falden der som General i et Slag.

Søsters Tilbeder. Endnu haaber man at forebygge denne Ulykke[1]).

Jeg har hørt, at Confessionarius Mynster skal have været meget syg. Jeg frygter for, at han sidder for meget inde og spadserer ikke i frisk Luft. Det maa man endelig gjøre[2]). Manchmahl durch Sturm gegangen, das macht gesunde Wangen und ein frisches Herz! Naar han kommer sig, vil jeg skrive ham til derom. De maa endelig ikke forsømme at spadsere flittig, og undertiden at tage Deres Kone og Børn med paa kortere Toure. Saa ofte De har Leilighed, beder jeg Dem at skrive mig til; men det vilde især være mig kjært, naar De ikke frankerede Deres Breve. Lev vel og hils gode Venner!

Deres hengivne
N. Fogtmann.

E. Sk.

Mon Steffens virkelig skulde blive Professor i Berlin? Steffens istedetfor Hegel var en mærkelig Forandring! — At Dr. Scharling (Lector ved Academiet) mod Godtgjørelse af Mundt (Adjunct ved Skolen) læser Religion i de 3de nederste Classer, har vel noget stødende ved første Øiekast; men i Grunden er det jo i sin Orden, at man faaer Betaling for sit Arbeide, og at man ikke faaer Betaling for det Arbeide, som man ikke gjør[3]). Jeg beder Dem og Wilster, hvis Vittighed jeg gjenkjender og paaskjønner, at betragte Sagen fra denne Side.

Ribe d. 21. Jan. 1832.

Kjære Ven!

Dersom det Rygte stadfæster sig, at Hr. Hertz er Gjengangeren, mener jeg, at dennes Anseelse vil falde, omtrent

---

[1]) Og det lykkedes også — om det var en Lykke.

[2]) og det var blandt det Karakteristiske hos Fogtmann, at han udførte dette som den strengeste Embedsforretning.

[3]) Men Læreren i Matematik burde aldrig have været sat til Skolens Religionslærer!

ligesom en demaskeret Gjenganger, og man vil sige, „var det ikke andet?“ Thi saaledes er Folk. Det fornøier mig virkelig forresten, thi denne Gjenganger nød en ufortjent Respect. Jeg synes i det mindste, mellem os sagt, at baade H. C. Ørsted og Mynster gjorde for meget af ham[1]). Et stort Efterligningstalent maa man dog indrømme ham. Det er ikke, som De kaldte det, et Abekatte-Talent; det er saadanne Udtryk som jeg ønsker De vilde bruge lidt sjeldnere; thi de synes forhaanende og fornærmende. Endogsaa de Personer, som ikke føle sig saarede derved, blive dog bange derfor; thi de vide ikke, naar de samme Udtryk kunne blive anvendte paa dem selv. Derfor faaer den, som bruger saadanne Udtryk, baade de Onde og de Gode imod sig.

Jeg frygter for, at „Mening“ ikke ganske har afholdt sig fra saadanne Udtryk i Stykket I af Kjøbenhavnsposten[2]). Dette Stykke synes mig at være for haardt imod Ingemann Han maa behandles med Lempe. Det skulde ikke undre mig meget, om mange syntes, at „Mening“ paa dette Sted hellere skulde hedde Lidenskab. Den sidste Sætning skulde i det mindste have været borte[3]). En Kritiker maa holde genus irritabile vatum noget tilgode, han maa ikke blive lige saa vred som den kritiserede Poet — ligesaalidt som en Pædagog maa blive lige saa harmfuld og heftig som den lidenskabelige Dreng, han revser og tugter.

Mynsters Mindeskrift om Livet paa Bakkehuset har fornøiet mig; men det synes mig at være noget partisk for Fru Rahbek; thi hun havde nok ogsaa sin Deel i dette Huses derangerede Omstændigheder. Dr. Pingel[4]) fortalte mig engang,

---

[1]) i deres to Recensjoner i Månedsskriftet.

[2]) Se Kjøbenhavnsposten for 1831, Nr. 186, Side 623.

[3]) Denne lød: „Ligesom Forf. i patriotisk Overspændthed helder til Grundtvig, uden dog at blotte sig for Latteren ved fædrelandske Drømmerier, således er han i religiøs Absolutisme en Grundtvigianer med Lindbergsk Determinertheb.“ Det var det Hele!

[4]) Sml. Krit. Bdr. B. 2. S. XLI.

at hun havde den Akkord med Karlen, at han skulde have 2 Rbdkr.[1]) for hver Rotte, som han fangede, og 1 Rbdlr. for hver Rotte, som han ikke fangede, men dog havde været paa Jagt efter. En saadan Akkord var ikke meget oekonomisk. Af Mynsters Skildring maatte man slutte, at det var blot Rahbek, som forstyrrede de oekonomiske Omstændigheder. Forøvrigt bør Stykket imidlertid læses; det er, som alt, hvad Mynster skriver, ypperligt skrevet.

Jeg længes nu efter at læse Deres „forvovne Tale“[2]) om Gjengangeren; men denne Længsel kan da vel blive stillet inden faa Dage.

At Bredsdorff ikke blot vil være en Polyhistor men ogsaa en Histrio, gjør mig meget ondt, fordi jeg holder meget af denne inderlig retskafne Mand[3]).

Deres hengivne

N. Fogtmann.

Ribe d. 28. Jan 1832.

Kjære Ven!

Det forekommer mig endnu ikke, at jeg gjør Dem Uret i Henseende til Ingemann. Thi jeg mener, at De bør, baade med Hensyn til hans særegne poetiske Natur og Blødhed, eller Svaghed, og til det Embedsforhold, hvori De staaer til ham, vise mere Mildhed imod ham og ikke tale saa haardt om ham og hans Arbeider. Eet er at have Grund til at være mis-

---

[1]) Mærk: i „slette Penge“.

[2]) Se Krit. Bdr. Lith. Afd., Bind 2. S. 194—229, hvor Beviset føres for, at den skjulte Forfatter til Gjengangerbrevene er den Samme, som Syv andre sig ligeledes skjulende Poeter.

[3]) Jeg skal ikke videre rippe op i denne tragiske Sag! Fogtmanns Karakterisering med de to sidste Gloser er rigtig. B.'s Hustru, begavet med en genial Naivetet, var Poul Møllers kjødelige Søster og bærede mig med sit Venskab. Men min pligtskyldige Strenghed som Udgiver byder mig at sige, at det var et sørgeligt Misgreb af den gamle fortræffelige Geh.-Råd Collin at få Bredsdorff anbragt som Pædagog i Sorø.

fornøiet med et mislykket Product, et andet er at yttre dette med ufornøden Strenghed. Hvor Strenghed og Haardhed er nødvendig, er jeg den sidste til at tale derimod. Men al Haardhed og Strenghed, som er anvendt mod Ingemann, synes mig at have været overflødig, og ikke alene til ingen Nytte, men til megen Skade. Ingemanns Værker og Væsen ere ingenlunde at henregne til litterairt Ukrud, som skal hades og udryddes. Det Ukrud, som findes i Huldregaverne og Opstanden, har en altfor haard Kritik plantet i hans Have, det er Klinte, som Fjenden har saaet i Ageren". Det er nu min Mening. — Dernæst troer jeg og er overbeviist om, at Ordet „Skilderie" er aldeles misforstaaet af Dem; thi dette Ord sigter uden al Tvivl til det Skilderie, hvorpaa en Recensent afbildes som en Hund, der p— paa en Violin. Dette er altsaa sagt ganske i Almindelighed[1]). At dette Skilderie især behagede Ingemann og forekom ham særdeles træffende at betegne Recensenternes Væsen, kan jeg meget godt erindre. — De Langbergske Spektakler[2]) i Sorø have, saavidt jeg kan skjønne, endnu langt overgaaet alle de Uordener, som have fundet Sted siden Academiets Oprettelse. Det glæder mig virkeligt, at de deeltagende Academister bleve følelig mulcterede. De skulle vel tillige pro quota betale Skaden, som er skeet. — Dersom ingen i Sorøe eier eller har læst Steffens Malkolm, skal jeg engang med det første sende Bogen dertil. — Deres Afhandling i Kjøbenhavnsposten, hvori De har viist Identiteten af 8 Forfattere, har fornøiet mig meget. Det kraftigste Beviis synes mig at være taget af Anvendelsen af Riim; derfor har De ventelig ogsaa sat det sidst, og det synes mig ogsaa at slaae Hovedet paa Sømmet. Hvad De iøvrigt siger om Grunden

---

[1]) Meget vel! Men at udtrykke dette „Behag" med tydelige Ord i en individuel Anledning, var meget fornærmeligt og den „bløde" Digter lidet værdigt.

[2]) Et trivielt Forsøg af flere Akademister på at gjøre en lille bitte tydsk Studenter-Skandale, hvorfor deres Punge tilbørligt lettedes. Det eneste forresten i sin Art, som indtraf.

til det urimelige Bifald, som Gjengangerbrevene vandt, og om det Farlige i denne Slags Poesie, er aldeles overeensstemmende med min Mening, og jeg anseer det for en fortjenstlig Sag at gjøre opmærksom derpaa og at tale alvorligt derom. Lev vel!

Deres hengivne

N. F.

E. Skr. Naar De seer Hauch, da beder jeg, at De vil hilse ham fra mig og takke ham meget for hans interessante Brev.[1]) Jeg skal svare med det første.

Ribe d. 11 Febr. 1832.

Kjære Ven!

Deres sidste Brev var meget tilfredsstillende for mig, paa det nær, at De ikke besvarede det Spørgsmaal, om De eller nogen i Sorøe har læst Steffens's sidste Roman Malkolm. Naar De skriver mig til næste Gang, haaber jeg, at De vil erindre dette. — Nu har jeg læst Sibberns Bog om Provindstalstænder[2]) og det med stor Fornøielse. Jeg anseer det for en sand Lykke, at Grev Holsteins og Sibberns Skrifter ere udkomne just i denne Tid. De kunne, de maae have en gavnlig Indflydelse paa Regjeringen og Folket. I Prof. Sibberns Skrift lever og aander en ædel Varme, en sand Fædrelandskjærlighed og Menneskekjærlighed. Derimod kan jeg ikke just rose Sproget; thi dette er neppe saa populært, som det burde være i et Skrift for Folket. Det er fuldt af fremmede Ord, som deels kunne være dunkle for mange Læsere, og deels kunne forlede mange til Efterligning. Dersom man ikke holder lidt paa Sprogets Reenhed, veed jeg ikke, hvorledes det tilsidst vil gaae med det danske Sprog, thi det synes mig at blive mere og mere udansk. Jeg troer forresten, at Sibbern ved dette Skrift vil have vundet meget i manges Øine, og navnlig op-

[1]) Desværre bleve alle Breve efter Biskop Fogtmann brændte ved Familiens Foranstaltning.

[2]) Bemærkninger ved den Kongelige Anordning angående Provindstalstænders Indførelse. Kbhavn 1832.

rettet det Tab, om jeg saa maa sige, som han i manges Øine har lidt ved andre litteraire Foretagender. Det glæder mig ogsaa meget; thi han er virkelig en god Mand, hvis Ord fortjene at agtes og følges eller tages til Hjerte. — I Trydes Dom om „Menings“ Personlighed og bestemte philologiske Characteer erkjender jeg hans sædvanlige Skarpsindighed og Dristighed. I god Betydning, eller i mindre ond Betydning, kan man desværre ofte sige om ham: inscitia audax. Thi han dømmer altid rask nok, enten han kjender nok til Omstændighederne eller ikke. Iøvrigt er han en meget brav Mand, sed nimia sui fiducia et opinione laborat.

Det, som De melder mig om en fremmed Persons Ophold i Sorøe, bedrøver mig. De har megen Ret i, at hendes Exempel er meget advarende i Henseende til Pigebørns Opdragelse.

Hvad De skriver om Hauchs nyeste og bedste Stykke Maastrichts Beleiring, har fornøiet mig meget. Han vil nok, naar han gaaer sin egen høie Gang, overvinde de Smaa-Angreb, som Gjengangerne og andre Formdyrkere have forsøgt imod ham. — Lev vel! Deres Moder og Søster leve vel!

Deres hengivne

N. F.

Ribe d. 29. Febr. 1832.

Kjære Hjort!

Herved har jeg den Fornøielse at sende Dem 19de Bind af nyt theol. Bibl., hvilket jeg ifølge mit Løfte skylder Dem. Tillige tillader jeg mig herved at sende Dem en Pakke til Prof. Hauch med Steffens Roman; thi naar jeg ret betænker mig, synes jeg at kunne erindre, at jeg har lovet at laane ham den; men jeg har bedet ham om at levere Bogen til Dem, naar De har Lyst til at læse den. Det er en mærkelig Bog; dog vel meer interessant at læse for Mænd end for Qvinder; men det er tillige en underlig Bog, og hele Fortællingen gaaer

besynderlig ud og ind. — Sibberns Skrift om Provindstalstænder har fundet Bifald baade hos Kongen og hos Prinds Christian. Her i Egnen bekymrer man sig ikke meget om Provindstalstænder. Dog har baade Holsteins og Sibberns Skrifter vakt nogen Interesse for denne Sag. Thi deraf har man seet, hvad Provindstalstænder egentlig skulde betyde. Har De hørt noget til eller om det Rygte, at Statsminister St. endnu skal vedblive at arbeide imod Provindstalstænder eller at ville indskrænke deres Virksomhed? Maaskee det dog er et falskt Rygte? De veed vel, at Prof. Ursin, fordi han ved sidste Examen ved det polytechniske Institut viste, at han var en slet Lærer eller forsømmelig Lærer, har faaet consilium abeundi fra dette Institut. En Copiist i Admiralitetet bliver nok nu Professor i Mathematik ved Universitetet[1]). Pastor Daugaard[2]) har nylig besøgt mig. Han er uforandret, arbeidsom, ærlig og munter, som sædvanlig, og forsigtig eller vaersom. — Den hoslagte Pakke til Justitsraad Brorson[3]) beder jeg Dem at bringe paa Postkontoiret i Sorøe. Det er det samme, om Pakken bliver sendt med Brevposten eller med Agepoſten; dog helst med Brevposten. Lev vel!

Deres hengivne

N. F.

E. S. Prof. Hohlenberg har tilskrevet mig et meget venskabeligt Brev, hvori han yttrer, at han ønskede, at Mynster vilde træde ind som academisk Docent. Dette Ønske forstaaer jeg ikke rigtigt. Vale!

---

[1]) Chr. Jürgensen, Cand. juris i 1828 og Fuldm. i Admiralitetet, Mag. art. 1832, konkurrerede s. A. med C. Ramus og ansattes siden i flere mathematiske Embeder.

[2]) Den senere Biskop; han var tidligere F—s og min fælles kjære Kollega som Adjunkt i Sorø.

[3]) Herlufsholms Rektor, Midtpunkt for Melchiors, Fogtmanns, Waages og Fleres smukke Samliv i lang Tid ved den mindeværdige Stiftelse.

Ribe 21de Marts 1832.

Kjære Ven!

Mange Tak for Deres Brev af 11te d. M. I Anledning af hvad De skriver om Wieland spørger jeg, om De erindrer Grundtvigs Dom om ham: „W. forgabede sig i denne Verden, derfor fik han Mund nok, men desto mindre Syn." En renset eller revideret Udgave af Deres 12 §§ kunde maaskee nu være fornøden og nyttig. Men da M. ikke er god at bides med, synes jeg ikke De skulde bide fra Dem, men ganske roligt lade Deres Sag forsvare sig selv. Jeg har med stor Fornøielse læst det Bidrag til en yngre dansk Digters Charakteristik, som for ikke længe siden læstes i Kjøbenhavns-Posten.[1]) Jeg formoder eller haaber, at De har skrevet dette Stykke. Det var i alle Henseender godt skrevet. Især var det godt sagt, at Gjengangeren havde Talent til at tage selv fornuftige Mænd ved Næsen. Jeg gad vide, om disse fornuftige Mænd ikke siden selv have følt det, og taget sig om Næsen for at komme til sig selv igjen og fordrive Fortryllelsen.[2])

Mynsters Afhandling om Udtrædelsen af Statskirken har behaget mig meget; thi den indeholder i mine Tanker just det, som derom var meest nødvendigt at sige, skjøndt der vel kunde siges noget mere endnu. Det er et mærkværdigt Beviis paa hans Klogskab og Forsigtighed, at han kalder Pastor Gads Skrift et fortræffeligt Indlæg i Sagen om Ritualet. Jeg har skrevet en Anmeldelse eller Recension af Gads Indlæg for Lit. Tid.; jeg har deri ligefrem sagt min Mening, og derved formodentlig stødt an mod manges Mening. Men det ændser jeg naturligviis ikke. For vor Tids Meninger har jeg ingen Respect; thi de ere som Skum paa Vand, eller som Bølgerne i store Belt, d: hastige og kortvarende, uden Grund og Fasthed, men heftige og opbrusende og ufordragelige og ubillige.

---

[1]) Se Krit. Bdr. B. 2. S. 194—227.

[2]) Et meget djærvt Ord, men måske ikke så usandt om to sådanne Kritikens Formænd, som H. C. Ørsted og J. P. Mynster.

Uselvstændighed er vor Tids, det er Mængdens Særkjende. Det var vel saa til alle Tider, men i forskjellige Grader. At Regjeringen har tilladt Grundtvig at prædike i Frederiks tydske Kirke[1]), anseer jeg for en meget rigtig Forholdsregel; thi derved betages Conventiklerne al Prætext. Gid nu blot Grundtvig vilde vise tilbørlig Maadehold og holde sig inden visse Grændser! Har De hørt noget paalideligt om hans sidste Prædikener? Det interesserer mig meget at høre noget derom. — Jeg har nylig havt et interessant Brev fra Mynster. Men det har forundret mig noget, at han har skrevet mig til, at han i en Recension af mit Program i Maanedsskriftet „har søgt at værge sig det bedste han kunde;" thi det klinger saaledes, som om han troede sig personlig angrebet; men dette er rigtignok kun Spøg. Kts. i Dansk Ugeskrift er uden Tvivl Mynster; thi det kan neppe være nogen anden. I Onsdags ordinerede jeg første Gang 2 Præster. Dette gjorde jeg med Fornøielse; thi det var to vakkre Candidater, begge med Laud. til Attestats. Med min Messe gik det ikke synderlig godt; thi min Synge-Stemme er som intet i den store, den uhyre store Kirke. Bedre gik det med Talen. — Jeg beder dem at hilse især Hauch og Lütken fra mig. Naar jeg faaer Tid skal jeg skrive disse til. Lev vel!

Deres hengivne

N. F.

E. Sk. Her har man dog ingen rigtig Interesse for Provindsialstænder. Det forekommer mig, at Rec. i Maanedsskriftet har gjort Grev Holstein Uret, idet han tillægger ham Inconseqvents, en ulykkalig Stræben o. s. v., og det synes mig at være Trods imod Sandheden, at han dog omtaler eller roser sig af sin yttrede Agtelse og Velvillie. Estrups Tale har

---

[1]) Grundtvig var Kapellan ved Frelsers Kirke på Chrh. fra 1822—26; blev fri Aftensangsprædikant i Frederiks-Kirken på Christianshavn fra 1831—39. I Mellemtiden gjorde han med Kongens Hjælp sine 3 Rejser til England. I 1839 blev han Præst ved Barton.

jeg endnu ikke faaet. Jeg mærker ved flere Leiligheder, at Phøbus spænder sine Heste for langt borte fra Ripensernes Bye. Vale!

Ribe d. 7de April 1832.

Kjære Ven!

Det er Skade, at Kjøbenhavnspostens Udgiver optager meget Snaus i sit Blad; især er det Skade, fordi der ikke er noget andet Blad, som holder dette Stangen. Ugeskriftet er, som De ogsaa har bemærket, meget godt for os „som lærde Folk, pro nobis studiosis;" men det er slet ikke for den store Mængde, paa hvilken der ogsaa skulde virkes paa en god Maade. Men den gaaer for Lud og koldt Vand. Der er udkommet et Skrift i Tydskland „über das Treiben der Zeloten in Kopenhagen." Det skal være af Dr. Johannsen.[1]) Det er i Grund og Bund clausenianst[2]); desuden fuldt af Großsprecherei. Der siges om Dr. Mynster, at han ved sin Afhandling i Ugeskriftet om Injurier i trykte Skrifter traadte op „höfisch vermittelnd und diplomatisch unterhandelnd." Dette kalder jeg skammeligt. En anden Sag er det, naar man beklager, at han har maattet „paatage sig en Hofmands Pligter." Endnu har jeg ikke faaet 2det Hefte af Sorøe Blandinger, men Deres Dom derover er ikke skikket til at vække Længsel derefter. Jeg maae tilstaae, skjøndt jeg ikke har yttret det før, at det forekom mig forunderligt, at Lütken valgte Bredsdorff til Medudgiver. Dog kan jeg nok indsee, hvad der har bevæget ham dertil; men det skulde dog forundre mig noget, om han ikke selv har fortrudt dette Valg. Prof. Poulsen i Kiel har udgivet et

---

[1]) Er nok uvist! Dr. Johansen var en Holstener, og stor Beundrer af Clausen. Valgtes til Præst ved Petri Kirke i 1825. Jeg traf ham i et Selskab, han troede, jeg var en Tydsker, var yderst venlig, men vendte mig Ryggen sans Adieu, da han uventet erfor, jeg var en Dansk.

[2]) Denne Sammenstemning om de Mynsterske Udtryk med den ældre, o: tidligere, H. N. Clausen bekræfter godt Anskuelsen om denne udmærkede Mands overraskende Fremgang i sin Videnskab.

Skrift, hvori han taler de Dansktalendes Sag i Hertugdømmet Slesvig. I dette Skrift forekommer denne Ytring: Hvormeget Forbuddet mod Brændeviinsbrænden paa Landet oprører den naturlige Billighedsfølelse, kan sees deraf, at det danske Cancellie har fundet det nødvendigt at indskjærpe dette Forbud. Forf. har dog vist ikke villet sige det, som han med disse Ord kan synes at have sagt.

— Især skulde det gjøre mig ondt, hvis L. Oehl. kunde frygtes at have mindste Indflydelse paa Fru Hauch, som jeg anseer for en meget brav Kone, og som jeg, da jeg sidst var i Sorøe, ogsaa med Fornøielse hørte saaledes omtale af Deres Kone.

Nu har jeg da faaet Estrups Tale[1]). De kan nok tænke, at den ikke behager mig, skjøndt jeg godt kan forstaae, at den kan have gjort Furore i Sorøe. Thi den er heelt igjennem ikke andet end captatio auræ popularis. Derfor er den mig især imod. Jeg mener, at man bør gaae ud paa det Modsatte. Malignum spernere volgus — det er mit Valgsprog. Bemeldte Tale er ogsaa temmelig smagløs, især hvor den ret skal være smagfuld. Ach! eure Worte, die so blinkend fein, sind unerquicklich wie der Nebelwind! Dette siger jeg om denne Tale, men ikke om den hele Estrup. For Estrups Characteer har jeg oprigtig Agtelse, men han er svag; dette maa undskylde ham noget. Jeg mener at Sorøe-Akademie ikke let nu kunde faae en bedre Director. Det maa ogsaa betænkes og tages til Hjerte. — Hvad jeg skal sige om Spillet af Comedie i Sorøe, veed jeg ikke; men jeg veed nok, at jeg som Lærer paa Herlufsholm dømte om denne Sag, ligesom De, og omtrent af samme, om ogsaa tillige af andre Grunde. Imidlertid maatte jeg der være taus Tilskuer. Noget maa man overse, og derhos maa man see desto mere paa det Øvrige. Nu gaaer det Rygte, at Etatsraad Engelstoft vil, i

---

[1]) holden ved S. A. d. 28. Januar 1832.

Anledning af Etatsraad Wads Død, tage sin Plads, som er ham forbeholdt, i Consistorium, og forlade sin Post i Directionen. Men da han flere Gange har talt derom, og ikke gjort det, saa veed jeg ikke, om det denne Gang er Alvor, hvilket man dog vil paastaae. Men hvem faaer man saa til hans Eftermand i Directionen? — Dersom E. ikke træder ind i Consistorium, kommer Prof. Petersen derind. For ham som Philolog maae de Torkil-Badenske Stilerettelser i Kbhnspoften være ubehagelige[1]). — Prof. Clausen, som nylig har tilskrevet mig et godt, meget venskabeligt Brev, yttrer deri, at der viser sig i Kbh. en stærk Antipathie mod Universitetet baade hos Høie og Lave. Noget sligt spores af og til i Kjøbenhavnsposten. Officererne ere især ilde stemte imod Universitetet. Thi de lærde Officerer mene, at Universitetet ikke erkjender eller respecterer deres Lærdom, som dog er langt nyttigere end Professorernes. Clausen skrev mig ogsaa til, at den lille Engelstoft ventelig bliver min Eftermand, og at dette efter Omstændighederne var det ønskeligste. Jeg er af samme Mening, da Bindesbølls Øine vedblive at være saa svage. — Det var maaskee en Feil, at jeg ikke blev ved Universitetet; men det veed kun den Alvidende. Jeg er i saa Henseende rolig. — Dersom E. senior nu gaaer ud af Directionen, falder Deres Formodning om T—'s Indflydelse rent bort. Saa snart kunne Aspecterne forandre sig. Derfor ville vi være vel tilmode; thi intet er daarligere end at være bekymret for Fremtiden, naar man kun gjør til enhver Tid, hvad man bør og kan.

Hils Deres Kone og vore fælles Venner fra

Deres hengivne **N. F.**

Ribe d. 2den Mai 1832.

Kjære Ven!

Det har glædet mig meget, at Lütken har faaet sin Hørelse igjen. Jeg haaber, at det vil blive af Varighed. Forresten er

[1]) Se Kjøbenhavnsposten 1832, Nr. 66.

det en meget forunderlig Sag, at Hørelsen kan saaledes pludselig komme og gaae. Man maa næsten troe, at der er kun noget Ubetydeligt kommet ind i Øret, som ved en vis Bevægelse kan blive kastet ud igjen. Dog, jeg forstaaer det ikke; men jeg ønsker, at dette Onde, i hvad det end er, nu maa være borte for bestandigt.

Estrups Bog om Slesvig har jeg endnu ikke seet.[1]) Det er en stor Lykke, at Hertugdømmerne ere vel fornøiede med de udvalgte erfarne Mænd. Den Misfornøielse, som mærkes her i det egentlige Danmark over Valget af disse for de danske Lande, er vel grundet men er ikke saa farlig. Naar Provindsialstænderne først ere ordnede i Hertugdømmerne, vil det ogsaa falde lettere at bringe Sagen i Orden for Danmark selv. Imidlertid er dette Valg vistnok et stort Misgreb, og det har bidraget meget til at svække den Tillid til Regjeringen, som just ved Provindsialstændernes Indstydelse skulde styrkes.

Det, som De fortæller om Hadersleveren er meget ubehageligt. Det er mig ogsaa ubehageligt, fordi De staaer i et nærmere Embedsforhold til ham, og det ikke er godt at staae i et saadant til een, som man ikke kan have fuld Agtelse for. Men jeg haaber, at De veed at vende Dem i dette vanskelige Forhold, for ikke at sige, at snoe Dem. Man maa dog virkelig snoe sig fra det Onde! Derfor har Christus ogsaa sagt: værer snilde som Slanger!

Det vilde særdeles glæde mig, om det maatte lykkes Ingemann at levere en god Samling af lyriske Digte. Jeg sætter en vis Priis paa Ingemanns Poesie; thi den er i det mindste et godt antidotum mod Gjengangerpoesien. At den „Anonyme Nytaarsgave" er ganske urimelig roest i Maanedsskriftet, er ogsaa min Mening. Men Tidens Aand har en anden Mening. Det sletteste, som nogensinde er sagt i hiint

[1]) Om Slesvigs og Holsteens Uadskillelighed efter Forsikringsacterne af Aar 1460. Kbh. 1832. — En udvidet Udgave staar i Bland. fra Sorøe. Hefte 3.

Maanedsſkrift, er dette, at man maa rette ſig efter Tidens Aand. Det er langt rigtigere at ſige, at man ſkal bekjæmpe eller modſtride Tidens Aand; thi denne er ſædvanlig, ja i de fleſte Tilfælde, ureen og uſtadig og fordærvelig, ſaaſom den er den ſtore og fordærvede Mængdes Aand. Men det rigtigſte er dog at ſige, at man ſkal prøve Tidens Aand, og beſtride den, forſaavidt den er ond, men underſtøtte den, forſaavidt den er god.

Det er ogſaa min Mening, og jeg har ſkrevet det til Mynſter, at det er godt, at Committeret i Rentekammeret Hanſen er kommen ind i Directionen, men at der burde foruden ham til ſamme Tid være indlemmet i ſamme en egentlig Videnſkabsmand. Nu er M. den eneſte Videnſkabsmand i Directionen, den eneſte, ſom egentlig kan have en Stemme om videnſkabelige Sager, om Profeſſorers Anſættelſe og Dueligheb, o. ſ. v. Det er urigtigt, og det forekommer mig underligt, at Mynſter ſelv ikke har ſøgt at forebygge dette. Lev vel og hils vore fælles Venner, iſær Lütken, fra Deres hengivne

N. F.

Ribe, 16de Juni 1832.

Kjære Ven!

Deres Brev af 2den d. M. kom hertil, inden jeg var kommen tilbage fra min første Viſitatsreiſe. Det gik ganſke godt med denne Viſitats. Noget af det Vigtigſte ved Biſpeviſitatſen er, at man lærer at kjende Præſterne i deres Huus og i deres Embede. Jeg havde den Fornøielſe at træffe paa denne min første Viſitats ikke faae duelige og værdige Præſter i Skodborg og Ginding Herreder. De have endogſaa et Par Læſeſelſkaber i diſſe Egne, af hvilke det ene er theologiſk og videnſkabeligt. Allevegne blev jeg modtaget med Velvillie. Jeg udholdt imod Forventning ganſke godt den Uorden i Levemaade, ſom en ſaadan Reiſe medfører, men bagefter falder det mig næſten vanſkeligt at komme i Ro igjen og arbeide i Stilhed.

Men dette finder sig nok, haaber jeg. I disse Egne, i Omegnen af Lemvig, hersker der for det Meste et meget godt Forhold mellem Præst og Menighed. Skolevæsenet er i god Orden, i det Hele taget, og ingensteds førtes officiel Klage, ligesom jeg heller ikke havde Anledning til betydeligere Anker eller Erindringer. Næsten allevegne klages der forresten over, at de jordløse Huses Antal bliver for stort, og Fattigskatten som Følge deraf for byrdefuld. Der maa uden Tvivl gjøres noget fra Regjeringens Side for at sætte Grændser for dette Onde. Det er vanskeligt forresten at fortælle Dem om min Visitatsreise; thi noget særdeles mærkeligt mødte ikke derpaa, og adskilligt interessant, som jeg hørte eller saae, lader sig ei fortælle i Korthed. Jeg har nu meget travlt; thi paa Onsdag skal jeg ordinere 3 Præster, og derefter følger Landemodet, ved hvilket en Provst skal indsættes, o. s. v.

At forlægge Forstinstitutet til Sorøe vilde ikke være uden store Farer; thi jeg anseer det virkelig for farligt for Skolen, at Forstacademiet skulde forbindes med det nærværende Academie. Men jeg kan ikke troe, at det i det Hele kan gaae godt med Academiet i Sorøe, saalænge det blot skal recruteres af Academiets egen Skole, skjøndt jeg er overbeviist om, at det gaaer langt bedre under Director Estrup, end det gik under Director Tauber.

Naar man seer, hvilke Uroligheder der forstyrre andre Lande med constitutionelle Indretninger, kan man undertiden blive bange for vore Provindsialstænder. Maanedsskriftet for Litteratur vil imidlertid kunne have megen og gavnlig Indflydelse paa den offentlige Mening, ligesaa dansk Ugeskrift. Men vi have mange andre skadelige Blade, som læses meget. Det Gode læses mindst. En dygtig og retsindig Avisudgiver er i vor Tid en vigtig Person. — Mange Tak for Deres Efterretninger fra Sorøe. Disse og lignende Efterretninger interesere mig, og De maa ikke anseе saadanne Smaanotitser for at være infra tuam aut meam dignitatem.

Provſt Tryde havde, mellem os ſagt, ſkrevet Recenſionen over Hornſylds Bog i Litteraturtidenden; han er ogſaa Recenſenten af Grundtvigs Prædikener. Han har vundet meget i Klarhed og Faſthed, ſiden han blev Provſt. Han har ogſaa ſkrevet Stykket i Danſk Ugeſkrift om de forſkjellige Synsmaader af Chriſtendommen.[1]) Mange Hilſener til Deres Kone og vore fælleds Venner i Sorøe fra

Deres hengivne N. F.

Ribe d. 7de Julii 1832.

Kjære Ven!

Inden jeg reiſer paa Viſitats igjen, anſeer jeg det for bedſt at beſvare Deres gode Brev af 3die d. M. Paa Mandag ſkal jeg reiſe paa en ny Viſitats i det Tørninglehnſke, hvilken Reiſe omtrent vil medtage en 3 Uger; men derſom De imidlertid vil fornøie mig med et Brev, ſkal De ikke opſætte det formedelſt min Fraværelſe, da alle private Breve blive mig ſendt under Viſitatſen. — Kongen var her, men ei længe, da hans Reiſe til Øerne i Veſterhavet medtog den ſtørſte Deel af Tiden. Han var ſom ſædvanlig ligefrem og godmodig. Den unge Prinds har vundet paa ſin Søreiſe[2]). Han taler gjerne med Folk og ſynes at lægge Mærke til, hvad han ſeer og hører. Lieutenant Dannemand forholdt ſig meget ſtille. Han betyder nok heller ikke meget; men jeg anſeer det for en Feil, at General Bülow[3]) tager ham med paa ſaadanne Reiſer. Jeg holdt mig tilbage fra alt dette Væſen, ſaameget ſom jeg kunde og maaſkee lidt mere end jeg burde; men jeg vil hellere for lidet end formeget af Sligt.

---

[1]) Se Danſk Ugeſkrift, B. I. Nr. 30: „Gives der ikke virkelig en Grundforſkjellighed i den religiøſe Overbeviisning blandt dem, der kalde ſig proteſtantiſke Chriſtne? Og kan dette lades ude af Syne, naar Talen er om hvad der bør ſkee for at tilvejebringe Kirkefrihed?

[2]) Den ſenere Frederik VII, ſom juſt var vendt hjem fra en Reiſe til Færøerne.

[3]) Frederik d. Sjettes General-Adjudant og Fortrolige Franz Bülow.

Hvoraf kommer det tydske Ord Weichbild[1]), som man nu saa ofte seer i Aviserne? Mon det ikke er en fordærvet Udtale af eet eller andet latinsk Ord fra Middelalderen?

At Estrup vil indføre den hamiltonske Methode, undrer jeg mig noget over, da det synes at stride mod hans egne erklærede Principer om Methodens Urigtighed i Almindelighed. Jeg er forresten af samme Mening som han, nemlig at Methode ikke vel lader sig foreskrive. Maaskee hans Yttring om de levende Sprog i Sorøe Skole egentlig gaaer paa Fransk og Engelsk, og i det Tilfælde kan der vel ikke siges meget derimod. Maaskee Estrup ikke kalder det tydske Sprog fremmed, da det ogsaa bruges som Regjeringssprog og Modersmaal i en Deel af det danske Monarchie[2]). — Hvad De melder om Lütkens tiltagende Svaghed bedrøver mig meget; jeg troede, at hans Helbred var i tiltagende Bedring, ligesom jeg haaber, at det er Tilfældet med hans Hørelse. Nu skal jeg skrive ham til med det første. — Det bedste Middel mod Cholera er uden Tvivl ikke at frygte for den. Efter al Rimelighed er den nærmere ved Ribe end ved Sorøe. Da den grasserede i Hamborg, holdt Bogtrykker Hyphoff i Ribe op med at drikke (han var temmelig forfalden); men da Choleraen holdt op at rase der, begyndte han igjen at drikke, formenende, at Faren var forbi. Om han endnu er af samme Mening, veed jeg ikke.

Deres hengivne H. F.

Ribe d. 4de August 1832.

Kjære Ven!

— — — Fakkeltoget[3]) misbilliger jeg i alle Henseender. Statsminister St. skal have sagt, at alle Deeltagerne burde

[1]) for Læseren: a) en Stads Grund, Gebet. b) en mindre med Mure (på tydsk) lukket By. c) Et sligt Landstykkes Grændse. I gml. H. T. er wih en By, i Lat. vicus.

[2]) Den livlige Estrup blev undertiden for en Stund vel let rørt ved noget Nyt.

[3]) som bragtes H. N. Clausen af Studenter ud til Tårbek, fordi han mentes forbigaaet ved Rektorskiftet; O. Lehmann holdt sin Jomfru-Tale i den Anledning i Studiegården.

fættes i Tugthuſet. Dette er nu for haardt, og det er neppe klogt ſagt, men —.

Scharlings Tale i Bibelſelſkabet i Sorøe er ganſke god, men den er ſnarere en Apologie for Bibelſelſkaber og Bibellæsning i Almindelighed end for de ſmaa Bibelſelſkaber, der oprettes uden ſynderlig Kraft og Lyſt, og det ſkulde den dog egentlig være. Mange Tak for Efterretningerne om Examen, o. ſ. v. Jeg ſkal en anden Gang gjengjelde disſe med nogle Efterretninger om min ſidſte Viſitats, ſom fandt Sted i det Tørninglehnſke. Fra deres Moder og Søſter ſkal jeg hilſe. Hører man noget fra de Oplyſte Mænd i Kjøbenhavn? Lev vel og hils Deres Kone fra

Deres hengivne N. F.

E. Sk. Derſom De, ligeſom Cicero, er fornøiet med et Brev, ſom ikke indeholder mere end disſe Ord: Si vales, bene est, ego quidem valeo, da kan De ogſaa være fornøiet med dette Brev. Vale!

Ribe d. 11te Auguſt 1832.

Kjære Ven!

Jeg har ſkrevet til Lütken og bedet ham lade mig vide, hvorlænge han bliver i Fyen, da jeg maaſkee kunde faae Leilighed til at beſøge ham der, hvilket hidtil ikke har været mig mueligt. Den mig ſendte Hilſen fra Provſt Tryde var mig kjærkommen. Ved Leilighed bedes han hilſet igjen. Han er bleven en dygtig Mand. — At Edv. Buntzen[1]) og flere juridiſke Studenter toge Deel i Fakkeltoget, viſer, mener jeg, nokſom, at det ikke blot var Interesſe for Clauſen, men Oppoſition mod Regjeringen, ſom fremkaldte Toget. Studenterne ſkulde ikke blande ſig i Politik eller opkaſte ſig til Regjeringens Dommere. Dertil ere de for ukyndige og ubeſindige. — Der er i det Hele ſtor, ſtor Mangel paa aandfulde, paa hjertelige,

[1]) Den førſte Student fra Sors Academi, i 1826, efter Fornyelſen i 1822; nuværende Højeſteretsadvokat.

forſtandige og dannede Mennesker! Det er forunderligt, at Menneskene ved de Evner, de have, saa sjeldent ere, hvad de alle burde være! — Det er stor Skade, at Prof. J. Møller snakker saa meget i Tale og Skrift. Han har saa mange gode og agtværdige Egenskaber, at man virkelig maa bedrøves over hans fremstikkende Feil. Hans sidste Mnemosyne har jeg endnu ikke faaet; men jeg haaber, at den indeholder meget godt; thi den indeholder kun lidet af ham selv. Christian den 6tes Breve skulle være mærkværdige og i det Hele hæderlige for denne Konge. Camillys Relation[1]) har jeg hørt oplæse i Skandinavisk Litt. Selskab; den var interessant endogsaa i Sammenligning med nærværende Tids lignende Forhold. — Har De læst Heibergs Philosophie for Officerer? Dersom man kan stole paa de i Kbhavnsposten leverede Prøver, maa det være et urimeligt og vindigt Skrift. Hans Argumenter ere Ordspil og tomme Indfald. Hvad vil Kritiken sige dertil? Hvad vilde den gode og grundige Prof. v. Schmidten. Heibergs Ven, have sagt dertil, dersom han havde levet endnu? Ja! hvad vil den grundige og adstadige H. C. Ørsted sige dertil? Det forekommer mig, at Maanedsskriftet maa komme i stor Forlegenhed med denne speculative Logik, forudsat, at den er saadan, som man maa slutte af de i Kbhnsposten leverede Prøver. Jeg ønsker meget at høre Deres Mening derom. Vil De tie til saadan Vanhelligelse af Philosophien? Hører man intet fra Poul Møller?

De meddeelte Efterretninger om de oplyste Mænds Forsamling have interesseret mig meget, og jeg takker Dem meget for samme. Det synes at gaae bedre, end man havde ventet. — Naar De igjen skriver mig til, da beder jeg, at De vil opgive mig den fuldstændige Titel paa Bogen „Briefe eines Verstorbenen."[2]) Jeg vil paa Deres Ord kjøbe og læse denne

[1]) Iblandt J. Møllers Fortjenester var den at have renset Christian VI Historie.

[2]) Den udkom anonymt, var af Fyrst Pückler-Muskau i Schlesien.

Bog, og skal da siden engang sige Dem min Mening om den. Det 7de Hefte af Maanedsskriftet har jeg endnu ikke erholdt, og altsaa har jeg ikke læst Madvigs Kritik over Lütkens Program. Men efter Prof. Madvigs Yttringer til mig kan jeg nok tænke, at den er streng. Madvig er en grundig og retfærdig Kritiker, men haard og streng. — Med Malkolm har det slet ingen Hast. Den er til Deres Tjeneste, saalænge De vil. Dersom Kammerherinde Hegermann-Lindencrone ikke skulde have læst Bogen, da vilde den vist interessere hende. Da jeg var i Kbhvn, laante jeg hende undertiden slige Skrifter; og det vilde være mig kjært, om De vilde laane hende denne. Lev vel!

Deres hengivne N. F.

E. Sk. Der blev ikke Tid til at fortælle noget om Visitatsen.

Ribe d. 23de August 1832.

Det har forekommet mig, at Recensionen over Meislings Oversættelser i Maanedsskriftet kunde være af Wilster[1]). Den er vittig og vel skreven. Lev vel!

Deres hengivne F.

E. Sk. De maa endelig melde mig noget om Lütken, naar han kommer tilbage til Sorøe. Jeg kan ikke komme til Fyen.

Ribe d. 25de August 1832.

Kjære Ven!

Nu har jeg endelig faaet og læst Madvigs Kritik over Lütkens Program. Den er ikke, saavidt jeg kan bedømme den, ubillig. Lütkens Program behagede mig aldeles ikke, endskjøndt enkelte Dele deraf behagede mig særdeles meget. Men det Hele syntes mig at være altfor overdrevet og uklart. — Derimod billigede jeg Deres Program[2]) i de væsentligste Punkter, men misbilligede enkelte Steder, som De veed, og Enden: „Ich

[1]) Jo, det var den. — Se Mskr. f. Litt. B. 7, S. 485—523.

[2]) Jeg skrev S. A.'s Prog. i 1829: Tanker til nøjere Eftertanke om lærd Undervisning og dens Formål. Lütken i 1830: Om almindelig Dannelse og dens Midler.

hab's gewagt." — Hvad Prof. Madvigs Kritik angaaer, da synes mig, at hans Stiil er meget difficil, og det er undertiden vanskeligt nok at følge eller fatte hans Tanker[1]). Hvad en Rec. i Litt. Tid. nylig med Rette har bemærket om hans latinske Stiil, det samme kunde siges om hans danske. De veed vel ikke, hvad Lütken siger om denne Kritik over hans Yndlingsproduct? Det skulde gjøre mig ondt, om han formedelst sin sygelige Tilstand skulde tage sig Sagen for nær. Dog haaber jeg, at han ikke gjør det; thi jeg er overbeviist om, at han har skrevet Programmet efter sin bedste Overbevisning og i den bedste Hensigt; og dette maa kunne berolige ham. Medmindre han skulde komme efter, at han har været altfor hidsig og ubillig i mange Yttringer; thi det kunde maaskee krænke ham. — Desværre faaer jeg neppe Tid til at besøge Lütken i Lumbye, hvormeget jeg end ønskede det, og hvormeget De end opmuntrer dertil — at opmuntre mig til dette Foretagende er i en vis Henseende det samme som Latineren kalder hortari currentem, og i en anden Henseende det samme, som at sige til en, som er bunden fast til en Pæl: „Løb". Nu er der desuden ikke mange Dage at løbe paa. — Jeg har for en 14 Dage siden, eller saa omtrent, seet Brev fra Lütken. Jeg seer deraf, at hans Helbredstilstand er betænkelig. Han synes at være forstemt. Jeg ønskede gjerne at tale med ham; thi jeg holder meget af ham. Men jeg haaber, at han ikke er Døden saa nær, som han selv synes at troe[2]). Dertil kommer, at jeg maatte gjøre Reisen paa en meget kort Tid, og i denne korte Tid kunde det vel træffe sig, jeg ikke kunde træffe et heldigt Øieblik at komme ham i Tale. Det gaaer nok med denne Sag, som det gaaer med en Deel andre Sager, at jeg betænker mig derpaa saa længe, indtil det er for sildigt.

For Deres Breve af 14de og 18de d. M. takker jeg

[1]) Dette var den Gang en almindelig og en meget billig Klage.

[2]) Den elskelige Lütken afgik ved Døden først 20 År efter. Hauch skrev et højst træffende Mindedigt over ham. (Se Fædrelandet 1856, Nr. 156.)

meget. Det overraskede ogsaa mig, at Forhandlingerne om Provindsialstænderne sluttedes saa tidligt, endskjøndt Hofjægermester Teilmann havde sagt mig forud, at de skulde sluttes til den Tid. Men han sagde ogsaa, at den hollandske Minister i Kjøbenhavn havde lovet at komme til en Jagt hos ham her i Jylland, hvis der ikke blev Krig, o. s. v. Her har gaaet det Rygte, at Statsminister St. skulde være Overpræsident i Altona, da Grev Blücher skal ønske sin Afsked. Dette Rygte kunde synes at ligne et Forvarsel. Forresten vilde det neppe være muligt at faae Mage til ham i Cancelliet. — Hvad De melder om Br. gjør mig ondt. Han er forunderlig taktløs og sandsesløs og leddeløs. Forresten er han en ærlig Sjæl og en lærd Mand. Men hvad kan det hjælpe i en Skole?[1]) Han duer neppe til andet end at være Inspecteur ved et Museum.

At De har taget de latinske Verba frem i Ferierne, kan være godt nok; men jeg troer, at det var bedre, at De undertiden skrev nogle philosophiske Kritiker og Kunstkritiker, dog ikke om Ingemann. Ingemann gjør visselig ingen Skade i Litteraturen; dertil har han ikke Kraft nok. Men jeg troer, at han gjør meget godt, fordi han vil det Gode. De fleste Digte i den sidste Samling ere rigtignok matte; men Tordenskjold og nogle andre Stykker ere gode.

Paa min sidste Visitats var jeg i 14 Pastorater i det Tørninglehnske. Jeg fandt den kirkelige Tilstand i det Hele god. Præsterne ere duelige og stikkelige Mænd; men der er ikke egentlig nogen Videnskabsmand iblandt. Thi Provst Aagaard er vel Skribent og en dygtig Mand, men det er i praktisk Henseende. Jeg var paa denne Visitats hos Pastor Ørbech[2]). Han er excentrisk og temmelig catholsk, men meget godmodig. Han holdt en forunderlig Prædiken, et Slags Homilie, hvori han sagde quidquid in buccam venit. Han anbefalede f. Ex.

[1]) I et pædagogisk Tidsskrift burde engang måske de mærkeligste Træk af denne moralsk agtværdige Lærdes psykologisk så interessante Fejlgreb meddeles til Advarsel.

[2]) Ø., en ram Jyde, var Student med mig fra Året 1811.

de Helliges Forbøn; og sagde sidenefter, at det var ikke, som nogle meente, at træde Christi Ære for nær, thi — jeg anfører ipsissima verba — „Christus er ikke jaloux". Han sagde, at Djævelen er en Løve, som vil opsluge os, en Bjørn, som vil sønderrive os, o. s. v. Mod mig var han meget høflig; men det var mig ikke behageligt at være i hans Huus og i hans Kirke. Han er dog afholdt i sin Menighed. Han sagde, at Synden kan tilgives Menneskene, fordi den kommer fra Djævelen; men Djævelens Synd kan ikke tilgives ham, thi den kommer fra ham selv[1]), o. s. v. I Nustrup Kirke saae jeg en Christus paa Korset i Klæder, nemlig i Kjortel med Belte om Livet, og med en Hovedbedækning, som ikke var Tornekronen. Dette Billede hang ikke i Chordøren, men i Enden af Kirken, eller nederst i Skibet, som et Pendant til det sædvanlige Crucifix, der hænger i Chordøren. Har De nogensinde seet noget sligt? Hvad vil dette paaklædte Crucifix sige? — I en gammel liber daticus i Lintrup Præstegaard saae jeg, at en Præst Hygom, som var der omtrent 1720, og som siden blev Biskop i Aarhuus, har skrevet[2]) den smukke Psalme: „Jesu,

[1]) Dette var nu en klodset Munke-Distingvering; men Sagen har også en anden Side. Jeg har, tildels bevæget af en grublende Håndværker, søgt adskillige Gange Oplysning hos Gejstlige om det Spørgsmaal: Når, på hvad Punkt i den åndelige Fremspiring, bliver Fristelsen, som søger mig, til min egen Fristelse? Eller: Hvor begynder min Skyld, min Synd? En af de Sindrigeste henviste mig fornemmelig til Kingos Psalme (Nr. 309 i min Samling. 3dje Udg.):

„Aldrig er jeg uden Våde,
Aldrig dog foruden Nåde, o. s. v."

Men jeg havde ønsket et filosofisk, ikke et religiøst Svar.

[2]) Efter de senere af daværende Kand. J. M. L. Hjort (nu Sognepræst i Elmelunde på Møen) meddelte Oplysninger (i Dst. Kirke-Tid. 1851. S. 204—5) må det anses for sandsynligst, at denne Hygoms Psalme: „Jesu din søde Forening" er en Bearbejdelse af den tydske Psalme: „Jesu, Jehova, ich such' und verlange, 2c.". Denne sidste forekommer trykt flere År før den danske, og tillige tale indre kritiske Grunde for den tydske Texts Originalitet. Det er også i sig selv langt sandsynligere, at Hygom kan i en beåndet Stemning have frembragt en Bearbejdelse af hin Tydske, der langt overgik denne Original, end at en original Forfatter af en så udmærket Psalme, som den danske unegtelig er, skulde have indskrænket sig til at frembringe denne ene udelukkende. — I senere tydske Psalmebøger forekommer derimod en ny slettere Text, der kjendelig er en Tilbageoversættelse fra det Danske af hin Hygoms Bearbejdelse.

din søde Forening at smage", af hvilken Mynster har citeret 3 Vers i en af sine Prædikener. Naar De skriver mig til igjen, da beder jeg Dem at melde mig, om De har hørt noget fra Lütken. — Har jeg fortalt Dem, at Biskop Plum skal have erklæret sig imod, at den odenseiske Kirketidende maatte forsendes med Posten, fordi denne Tidende er et fanatisk Blad? Jeg har endnu ikke læst samme. Man siger, at Præsten Visby venter, at Mag. Lindberg bliver landsforviist. Dommen vil vel snart falde. Der var ikke meget tabt ved at blive Lindberg qvit; men Landsforviisningen er jo afskaffet. Paa den anden Side er der heller ikke meget vundet ved at beholde Visby. Det er stor Skade, at der ikke er en Theolog som Prof. Twesten i Kiel ved Kjøbenhavns Universitet. Iøvrigt er jeg overbeviist om, at Prof. Clausen stifter stor Nytte ved Universitetet. Ogsaa ere hans theologiske Anstuelser og hans Foredrag nu saaledes, at der ei kan være noget med Grund at udsætte derpaa. Men det er dog maaskee ikke godt, at han, saa at sige, raader ene, og det gjør han dog.

Nu har jeg fortalt Dem en Hoben. Nu vil jeg fortælle noget, som De kan fortælle Deres Kone. Jeg har hverken paa mine Visitatser eller her i Ribe seet noget Fruentimmer[1]), som jeg kunde synes noget om. Derfor bliver alt ved det Gamle. Til første October skulde jeg, om Gud vil, flytte ind i Bispegaarden, som til den Tid formenes at være i beboelig Stand (den var meget forfalden og har modtaget betydelig Reparation.) Jeg har antaget en Enke til Huusholderske, en Madam Bennedsen her fra Byen, men født i Fyen. Hun skal være en god Huusholderske, men er forresten langt fra at være interessant. Derom bekymrer jeg mig da heller ikke; thi hun skal blot bestyre Huset, men ikke være til Selskab. Nu vil jeg prøve dette ad interim. At holde en Huusjomfru, som

[1]) Man behage at erindre, at dette Ord for en 40 Aar siden gandske almindeligen brugtes i ædleste Betydning. Se f. Ex. Bind I. S. 382.

Deres Moder raadede mig, turde jeg af flere Aarſager ikke. E malis minimum est eligendum. Lev vel!

Deres hengivne N. F.

Ribe d. 19. Septbr. 1832.

Kjære Ven!

I disſe Dage er jeg af og til tilſtede ved Examen i Kathedralſkolen, ſom her endnu hedder Latinſkolen. Skolen er, ſaavidt jeg kan mærke, i det Hele i meget god Orden. Da Profeſſor Thorup ikke har tilſtillet mig et Program til Dem, formoder jeg, at han ſelv har ſendt Dem et Exemplar. Hvis dette ikke er ſkeet, ſkal jeg ſende Dem et. Det var mig meget kjært med ſidſte Poſt at faae Brev fra Lütken. Jeg haaber, at han kommer ſig efterhaanden. De og Hauch maa ſee at ſætte Mod i ham. Han meldte mig, at der i danſk Ugeſkrift ſtod et Stykke af Mynſter mod hans Program. Dette Nr. af Ugeſkriftet har jeg endnu ikke faaet; men jeg formoder, at det er den Afhandling, ſom De forhen har omtalt[1]). Derimod har jeg læſt i Ugeſkriftet Nr. 39 en Afhandling, ſom er imod Tryde, og ſom viſtnok er, ſkjøndt man ikke bør ſige det, da Forfatteren ønſker at være anonym, af Dr. Mynſter. Det er godt, at Tryde faaer en ſaadan Reprimande; thi han bliver endnu altfor let hidſig og overmodig, naar han dogmatiſerer og polemiſerer. Bemeldte Stykke af Mynſter fortjener at læſes 3 Gange. Jeg raader alle, ſom det kan nytte Noget, at holde Danſk Ugeſkrift, ſom endnu er altfor lidt bekjendt. Jeg haaber dog, at jeg ved mine Anbefalinger har ſkaffet det 3 til 4 Abonnenter. Adſtillige Afhandlinger af Mynſter vare neppe komne for Lyſet, naar dette Ugeſkrift ikke havde været. — De nye Academiſter ſkulle have lovet hinanden, at De ikke vilde deeltage i Sviir eller Drik eller anden Uorden. Grevinde Sponneck har fortalt det efter hendes Søn. Jeg beder Dem at hilſe Wilſter. Jeg ſkal ikke omtale, at han er Forfatter til

[1]) D. U. Nr. 40. Nogle Bemærkninger om det lærde Skolevæſen i Danmark. Af Kts.

Anmeldelsen i Maanedsskriftet[1]). Jeg har vel allerede før den Tid yttret den samme Formodning for Prof. Petersen, men det siger Intet, da han maa vide det. Noget Specielt ønskede jeg nok at høre om Bæddelsbene i Slagelse. Navnlig ønskede jeg at vide, hvad de forstandigste og kyndigste Folk sige derom.

Prof. Davids Anmeldelse[2]) af Schmidt-Phiseldecks Bog har jeg læst med Fornøielse. Jeg troer, at han i det Hele har Ret, og at det ikke er ganske rigtigt, naar Schmidt-Phiseldeck synes at antage, at Folkesouverainitet har vundet Seier ved den franske Revolution. Derimod kan jeg ikke rigtig forstaae, hvad man kan have at indvende mod Kongemagtens guddommelige Oprindelse; og jeg kan ikke rigtig indsee, hvad Forskjel der er derimellem og den hellige Idee, som Prof. David omtaler. Tilsidst maa man dog komme tilbage dertil, at al Ret er grundet i Guds Villie og altsaa ogsaa den høieste Magt til at holde over Retten. Jeg gad nok vide, hvad Lütken egentlig har imod denne Afhandling i Maanedsskriftet og imod dens Tendents. — Die Briefe eines Verstorbenen har jeg faaet, men endnu ikke læst.

Deres hengivne **N. F.**

Ribe d. 8de Octbr. 1832.

Kjære Ven!

Jeg skulde dog ikke tænke, at Institutet paa Mørup gaaer ind for bestandigt? Kongen sagde engang til Grev Sponneck, Stiftamtmanden her i Ribe: „Nu vil Schønheyder i Viborg (dengang Stiftamtmand) ogsaa have et saadant Institut der i Stiftet; men det koster mange Penge, og Gud veed om det nytter noget.“ — Efter min Mening er det dog ganske godt og rigtigt, at Brugen af et dansk-latinsk Lexikon tillades ved Udarbeidelsen af den latinske Stiil ved Examen artium. Thi de opgivne Ord vare overflødige for nogle, men utilstrækkelige for

[1]) Se ovenfor, S. 105.

[2]) Mdsskr. f. Litt. Bind 8. S. 136.

andre og en betænkelig Nødhjælp for Stymperne. Der hører Forstand og Kundskab til at bruge et Lexikon. Nu kan man fordre, at Examinandi skulle skrive Stilen bedre, og Censuren kan blive strengere. Tilforn klagede man over, at de værreste Ord ei vare opgivne, at de opgivne Ord vare vildledende, o. s. v. Nu kan der ikke klages over sligt; men nu vil det vise sig, om Vedkommende have Dømmekraft. Det eneste betænkelige derved vilde være, om Lexikas Brug vilde medføre Smuglerier. Man maa ogsaa betænke, at i et dansk-latinsk Lexikon staaer hverken genus eller Declination og Conjugation omtalt.

Det har forundret mig, at jeg kunde noget Øieblik tvivle om, at Etatsraad Ørsted har skrevet Afhandlingen mod Tryde. Mynster kunde nu aldeles ikke have villet skrive den. Det er imidlertid en god Afhandling. Jeg troer ikke, at man kan sige, at Ørsted har skudt Maalet forbi. Thi deels har han sagt, hvad han forstaaer ved Troen paa Christus, nemlig dette, at han er en Veileder til Salighed, eller at Syndere o: Mennesker frelses ved ham, samt at han er sendt af Gud for at lære Menneskene at kjende Gud og det evige Liv, eller for at bringe dem til Gud og til det evige Liv. Ørsted mener, at den christelige Tro, eller Troen paa Christus, ei kan bestemmes nøiere eller nærmere, og at den, som har denne Tro, er en Christen. Men i denne Tro er der mange Varieteter og Grader, endskjøndt det er den samme Tro. Dette er uden Tvivl Ørsteds Mening, og det er i Hovedsagen og min Mening, som jeg er beredt til at forsvare, dersom De eller nogen anden vil disputere derimod. — Dette er det første Brev, jeg skriver til Dem i Bispegaarden. Jeg flyttede ind igaar. Det er forunderligt at boe ene i saa stor en Gaard. Men dertil er jeg imidlertid tildeels vant fra Sorøe. — Hils Deres Kone og andre Venner og lev vel!

Deres hengivne N. F.

E. Sk. Jeg har den Fornøielse at bemærke, at dette Brev er næsten ligesaa ulæseligt som enkelte af Deres; men

jeg haaber, at De arbeider Dem derigjennem, ligesom jeg gjør vice versa. — Vale!

Ribe, 20. October 1832.

Kjære Ven!

Jeg takker Dem meget for Deres venskabelige Brev af 13de og 16de d. M. Fra Estrup har jeg faaet Brev for en 14 Dage siden. Han syntes at være noget forlegen ved at være bleven Ridder, da den Udmærkelse kommer ham uventet. Han klager forresten over sin tiltagende Svaghed og Sensibilitet. Jeg troer, at Estrup virkelig mener det vel og er redelig; men hans legemlige Svaghed og hans sygelige Sindsstemning gjør, at han undertiden er altfor ængstlig og forlegen. Dermed bør man bære over og hjælpe derpaa, saavidt man formaaer. Estrups Afhandling om Slesvig er bleven haardt medtagen i Kieler Correspondenzblat[1]) formodentlig af Professor Michelsen. Jeg kan ikke dømme om denne Sag. Det er uheldigt, at denne Omstændighed træffer sammen med hans Udnævnelse til Ridder; thi nu troe vel Alle, at han er bleven Ridder just for denne Afhandling. Det er desto værre nok saa, at Etatsraad Hansen er kommen for tidlig ind i Directionen, d. e. for ung og for uforberedet. Videnskabsmand er han ikke, skjøndt han har skrevet en Bog og nogle Afhandlinger maaskee. Dette er allerede en stor Feil. Han er forresten arbeidsom og en duelig Forretningsmand. Men dette er ikke nok til at være Medlem af et *saadant* Collegium. At han ikke besøgte Lærerne ved Academiet, da han var derude, var vistnok en betydelig Feil, men det var vel mere, som De ogsaa mener, en Følge af Forlegenhed end af Fornemhed. Men den Forlegenhed, som følger af at være kommen i en Stilling, hvori man ikke rigtig veed at begaae sig, kan let see ud som Fornemhed. Han anseer uden Tvivl hele Læreanstalten

[1]) Kieler Correspondenzblatt, 1832; Litterariſche Beilage, Nr. 3, S. 11. Eller maaske af Udgiveren, Advokat Olshausen, selv.

for at være ham uvedkommende, og blot Godsbestyrelsen og Pengevæsenet vil han tage sig af. Det forekommer mig meget betænkeligt for Mynster, at han i mange Tilfælde maa anses for at udgjøre hele Directionen. At Brøndsted har faaet et Professorat uden Forretninger[1]), vil ganske blive skrevet paa Mynsters Regning. — — — Det er en stor Skandale med Mørup[2]). Den Sag bliver maaskee en Pind til Directionens Ligkiste. De 1200 Rbd., som Gjersing skal betale i aarlig Afgift, kan Academiet skyde en hvid Pind efter. Hvad vil den gamle Stemann sige dertil? Havde han vidst dette, da han kjøbte Mørup![3]) Jeg anseer dette endnu for det allergaleste, som er skeet, siden Academiets Gjenoprettelse. Da jeg fortalte Deres Moder denne Sag, blev hun bange for, at De i Overilelse skulde skrive noget derom. Men jeg sagde hende, at De havde i de sidste Aar nærmet Dem meget til Fuldkommenhed, og at det nu ingen Fare havde. Hun vidste noget herom; thi Deres hjemkomne Broder Hans havde skrevet hende til, at han fandt, at De havde tiltaget i Elskværdighed. Dette sidste er et mere populært Udtryk, som han havde brugt, da han skrev til sin Moder, og til hende havde han ikke yttret noget om Fuldkommenheds-Idealet. —

De veed vel, at Rask, saa at sige, ligger for Døden, eller kan ikke leve længe. Det er et uerstatteligt Tab, som Videnskaberne atter lide. Det var ikke usandsynligt, at Henrichsen, om han vil, kunde blive hans Eftermand. — Engelstofts Disputats røber Skarpsindighed og Lærdom, og han skal have forsvaret den fortrinligt[4]). De veed vel ogsaa, at der er

---

[1]) Han blev 1832 Professor ordinarius i Philologie og Archæologie, men hvortil ingen Post den Gang svarede ved Universitetet.

[2]) Det klogeligen saakaldte „Interims-Institut" stod tomt, da de første 9 Elever vare rejste, og Forstanderen fik saa Alt i Forpagtning, men døde et par Aar efter uden at have klaret for sig.

[3]) Sml. denne Brevsamling, Bind I. S. 95.

[4]) Den hed: historia populi Judaici biblica ad relationes peregrinas examinata. 1832.

kommet et Kongeligt Reſcript til Directionen, om at indberette og paaſee, at Forelæsningerne holdes ordentligt. Det gaaer nok iſær ud paa Juriſter og Medicinere[1]). Reſcriptet er ikke foranlediget af Directionen, men maaſkee af gamle Stemann. Fremdeles veed De vel, at Grundtvig, Fenger og Muus ville oprette en Skole med jus dimittendi efter en ny Plan, ifølge hvilken Græſk ſkulde træde i Stedet for Latin, og Danſk læres efter Grundtvigs Overſættelſe af Saxo, o. ſ. v.[2]) Lev vel og hils vore fælleds Venner fra

Deres hengivne
N. F.

Ribe d. 3. Novbr. 1832.

Kjære Ven!

Det fornøier mig, at De har paataget Dem Udgivelſen, eller Overſættelſen og Omarbeidelſen, af Wilmſens „Kinderfreund". Vi behøve en god Læſebog for Almueſkolerne. Gid det maa lykkes Dem at levere en ſaadan! Birchs er ikke populær[3]). En ſaadan Bog maa ikke være for ſtor og dyr. Jeg ſkal betænke mig paa et Udvalg af 20 Pſalmer, ſom jeg vil foreſlaae Dem[4]). Derſom jeg ſkulde glemme det, bedes De i Tide at ville minde mig derom. Det var efter min Mening bedſt, at Bogen blev indrettet for begge Claſſer i Almueſkolerne. Paa de fremſatte Spørgsmaal giver jeg diſſe korte Svar: 1) Geographie bør uden Tvivl komme før Naturhiſtorie, og derefter Naturlære. 2) Digtede Fortællinger om Hans og Peder og Karen kunne ikke forkaſtes ganſke, naar

---

[1]) En Gjentagelſe af en ſådan Påmindelſe kunde næppe være af Vejen engang imellem, ſåvidt man af og til hører.

[2]) Om denne Sammenblanding af Naſjonalſkhed og Romerhad har jeg aldrig ſiden kunnet erfare noget Beſtemt.

[3]) og desuden i ikke få Partier det værſte af Alt, ɔ: kjedelig.

[4]) Pſalmers Optagelſe opgaves ſnart igjen; men denne Tanke blev ſiden Grundlag for mit Skrift: Pſalmer og Bønner, udvalgte og lempede efter vor Tids Trang. 1838.

Bogen tillige er bestemt for 1ste Cl., men de maae dog være saa og kjernerige, ikke sluddervorne. 3) Krummacherske Parabler passe ikke for Almueskoler. Derimod synes nogle Fabler vel at kunne medtages, f. Ex. Fabelen om Brændebæreren som kaldte paa Døden, og bad den saa blot, da den kom, at hjælpe ham hans Byrde op. Man maa betænke, at Fabelbogen Reinecke Fos i Aarhundreder har været en populær Bog.*) Fabelen om Slangen og Manden, som havde reddet den, kunde f. Ex. ogsaa medtages. Jeg troer, at De kunde benytte nogle æsopiske Fabler. 4) Ubekjendte Steder og Personers Navne bør ikke nævnes som bekjendte; men med ubekjendte forstaaes naturligviis de, som ere Almuen ubekjendte. En anden Sag er det, naar deslige Mærkeligheder ikke blot nævnes, men beskrives og saaledes gjøres bekjendte. Dette har jeg foreløbig villet melde.

Hauchs sidste Tragedie[1]) er et Mesterværk. Jeg skal med det første skrive ham til. Jeg mener, at hans ubillige Kritikere nu ere betuttede.

Lev vel og hils vore fælleds Venner fra

Deres hengivne N. F.

*) ikke at tale om det Gl. Test.

Ribe d. 6 Novbr. 1832.

Kjære Ven!

Hoslagte 10 Rbdlr. Sedler bedes uddeelte til min forrige Opvarterske Stine Staldkarls og min Brændeskjærer Peder Jensen. Jeg mener, at det er meest passende at tildele Stine sit Qvantum i 2 Terminer, nemlig 4 Rbdlr. til Mortensdag og 4 Rbdlr. til Juul[2]). Lev vel!

Deres hengivne N. F.

---

[1]) Maastrichts Belejring. 1832. — Sml. Udv. af Breve. Bind I. S. 221—2.

[2]) Jeg optager dette Brev for at bekræfte Fogtmanns eget Udsagn om det så Forkastelige ved Nag (I. 283, o. fl. St.); thi jeg ved, at Somme havde meldt ham den (ikke ugrundede) Anstuelse, at denne

E. Sk. Deres Svoger Koch var forleden Dag her i Byen med sin Kone. Han er en brav Mand og en dygtig Præst. Han læser ogsaa en Deel. Deres Moder og Søstre leve vel; dog var Deres Moder i stor Angest for, at Kometen vilde have gjort Ende paa hendes og hendes Børns og Børnebørns Liv Natten den 29de Octbr. Men Faren er lykkelig overstaaet.

Vale!

Ribe d. 12. December 1832.

Kjære Ven!

Det glædede mig meget efter saa lang Tids Forløb at modtage Brev fra Dem igjen. Jeg seer imidlertid deraf, at De nu har saa meget at bestille, at De sjelden vil kunne have nogen Tid tilovers til at skrive Breve; dog haaber jeg, at De omtrent een Gang hver Maaned vil kunne finde Leilighed. Den Yngling, som De har faaet i Deres Huus[1]), er ventelig en Holstener. Deres Yttringer derom ere, for at bruge et Udtryk af Prof. Sibbern, noget nebuløse. Det er dog besynderligt, at Sibbern fører et saa underligt Sprog. Han har i Recensionen over Romancerne[2]) i Litt. Tid., sagt: det er til *sandt Bedste*. Jeg troer ikke, at man efter vor Sprogbrug kan sige dette. Man kan neppe sige andet end *mit, dit*, o. s. v. Bedste, *det almindelige* Bedste, eller med et Eiendomsord foran, f. Ex. *Byens, Kirkens* o. s. v. Bedste. Det er Skade, at vi ikke have nogen fuldstændig dansk Grammatik, hvori sligt undersøges eller omtales. Det forekommer mig, at vort gode Sprog har ikke siden Holbergs Tid været saa slet

---

Person især havde udspredt den i 1ste Bind omtalte dumme Bagtalelse, og hvis Gjendrivelse jeg vedvarende, både af subjektive og objektive Grunde, er veltilfreds med at have udført, mod ikke så Fås Misbilligelse.

[1]) Han var en Normand og blev hos mig i 4 År; det er nuværende Kammerherre, Overførster Eide.

[2]) Lit. Tid. 1832. Ved Romanc. menes de mange ved en Prisopgave fremkaldte Romancer, som Poul Møller skrev så ironisk over.

ſtrevet eller ſaa mishandlet og forhutlet, ſom det nu er. Det er forſtrækkeligt at læſe, hvilket Sprog Medici og Juriſter og Theologer ſkrive. Har de læſt de ſex Lægers Indbydelſe til et Tidsſkrift[1]). Har De læſt Stiftsprovſt Fabers ſidſte Skrift o. ſ. v.[2]). Slet Sprog og ſlet Stiil kommer tilſidſt af et ſlet Sind og forvirret Tænkning. De usle Overſættere og Bladſkrivere have en ſtor Deel af Skylden paa ſig; men der ere flere Skyldige.

Forleden ordinerede jeg 3 Candidater til Præſter. (I Aar ere 13 Candidati Theol. blevne anſatte i Ribe Stift). Iblandt disſe 3 var P. C. Tilliſch. Han viſte ſig ved Biſpe-Examen ganſke flink og ſkrev antagelig Latin. De andre 2 vare ogſaa flinke. Naar Ordinandi ere brave Folk, er det behageligt at forrette Ordination. Mellem os ſagt, troede jeg at mærke, at P. C. Tilliſch, og ventelig hele Familien, mener, at det havde været bedre for gamle Stemann, om han var vedbleven at være Amtmand i Sorøe. Jeg er omtrent af ſamme Mening. Fortſættelſen af Madvigs Kritik[3]) behager mig ikke. Derom mere en anden Gang.

Deres hengivne F.

Ribe d. 26. Decbr. 1832.

Kjære Ven!

Nu har jeg da faaet Skomagermeſterens Klage over Stiftsprovſt Clauſen. Jeg misbilliger aldeles Stiftsprovſtens vilkaarlige og uforſvarlige Fremgangsmaade[4]); thi ſaaledes er den baade med Hensyn til den gjældende Lov og til Sagen i

---

[1]) Se Kbhavnsposten 1832. S. 985 og 1014.

[2]) Overblik paa Almueſkolevæſenet i Danmark. Med et Tillæg om Geiſtlighedens Stilling ſom chriſtelig-proteſtantiſk Lærerſtand. Odenſe 1832.

[3]) Se i Månedsſkr. f. Litt., Bind 8 og 9, Om den lærde Skoleunderviisning. Sml. ovenfor S. 106.

[4]) Ved J. C. Lindbergs Hjælp udkom, i 3 ens Oplag: Skomag. Lars Jenſens Klage til Biſkop P. E. Müller over Stiftsprovſt H. G. Clauſens Forhold ved Daaben i Frue Kirke d. 4. Nov. 1832.

sig selv. Derimod er jeg enig med Ministerio Havniensi deri, at en Revision af Ritualet er, især under nærværende Omstændigheder, nødvendig. Det er Ulykken, at de saakaldte Clausenianere, og deres Tal er meget stort, ere saa upoetiske eller, som De maaskee vil sige, saa aldeles uden Phantasie, at de næsten ikke kunne forstaae det Aandelige og dets nødvendigen symbolske Betegning. De ere, for at bruge et poetisk og homerisk Udtryk, prosaiske Hunde, skjøndt de forresten ere meget skikkelige Folk.

Dersom Madvig bliver Bibliothekar, vil hans philologiske Studier maaskee lide noget derunder; men jeg maa forresten tilstaae, at han synes mig vel skikket til dette Embede; thi han er en meget ordentlig Mand og har en stor almindelig videnskabelig Iver. Man har sagt, at Overlærer Wegener[1]) ønskede denne Post. Han kunde vistnok ogsaa være skikket dertil; men naar Madvig søger eller attraaer Posten, gaaer det ikke an at forbigaae ham. Jeg længes nu efter at læse Deres Afhandling i Ugebladet[2]). Det er mig virkelig kjært, at De vil lade Deres Stemme høre i denne Sag.

Ligesom De i Sorøe har Plage af Sommer, saa have vi her i Ribe af Frost[3]). Der er en Liighed imellem disse Tvende.

Deres hengivne *F.*

Da jeg nu maa skrive mit Navn saa ofte, undertiden 30—40 Gange een Postdag, saa skriver jeg nu blot mit Tilnavn i alle Underskrifter, hvilket herved communiceres Dem til behagelig Underretning.

---

[1]) den nuværende Kgl. Historiograf og Geh. Arkivar; dengang Adjunkt i Sorø.

[2]) Se nedenfor Side 123.

[3]) Således løde Navnene på begge Byens Sognepræster. — Dr. theol. og Ridder Sommer var et mærkeligt Exempel på en Ratsjonalist. Han var fra tidligere Tider en ivrig Jæger og en kyndig Ornitolog, og havde hvad man kalder endel Læsning. Men i Teologien kom han nu snart i Vilderede om Alt. Vor Ankomst til Sorø

Ribe d. 16. Jan. 1833.

Kjære Ven!

En Anekdot vil jeg fortælle Dem om Geheimeraad Stemann, som har moret mig meget. Han laae for en Deel Aar siden paa sin Gaard, og var en Sommermorgen meget tidlig oppe, Kl. 4. Forvalteren, som kom op Kl. 5 og saae St. staae ved Vinduet, blev meget glad over, at han var kommen saa tidlig op og kunde nu strax hilse paa Geheimeraaden, og hilsede derfor med en vis Selvtilfredshed. Men St. lukkede Vinduet op og raabte ud til ham: „God Morgen, Hr. For-

overraskede ham. Han stræbte saa at slaa om, da han mærkede paa Ingemann, Fogtmann, Estrup, Daugaard o. Fl. hvad Klokken var slagen, at vi kunde komme ordentlig i Kirke om Søndagen, ɔc. Men saa blev hans Prædikener meget kjedelige; de kjække ratsjonalistiske, som vi hørte i Begyndelsen, vare dog underholdende, f. Ex. hans Forklaring af Fristelseshistorien. De Lærde, sagde han, plagede sig og Folket med alleslags Udtydninger, el. Ordforklaringer, og dog var Sagen saa simpel. Den saakaldte Djævel var en Udsending fra Keiseren i Rom; denne havde hørt om Jesu Magt over Folket og vilde betjene sig af ham til at erobre Landet. Udsendingen forlangte blot, at han skulde blive Keiserens „Lænsmand", når han havde bemægtiget sig Tøjlen over Landet, derfor fordrede han Knæfald, hvilket det græske Ord προσκυνέω netop betyder, og som skeer, når Nogen tager noget til Læn! — Til mig, der som Lærer blot i Tydsk jo kunde troes at trænge til en Forklaring, sagde han engang, da han klagede over sit store Tab, ved at Akademiets Bibliotek var brændt i 1813, der havde indeholdt saa mange patres, som han jævnlig trængte til at eftersee, at patres vare „disse gamle kirkelige Skribentere fra det femte og sjette Aarhundrede".

Et komisk Skjæbnens Drilleri var, at den eneste Bog, som frelstes fra denne Brand, var Th. Chr. Bruuns samlede poetiske Skrifter, 6 Bind, 1812, der var, som Nyhed, udlånt til Dr. Sommer. — Jens Møller, som var fuld af Universitets-Anekdoter, fortalte om Sommers mærkelige Kortheed i Udtrykket, da han disputerede for den teologiske Doktorgrad. Da En gjorde et ivrigt Angreb mod et meget lærd Argument og sluttede med sit Hvorfor, fik han kun til Svar af Sommer: modestiæ causa dixi. Og da En en anden Gang gjorde et svært Tilløb og bestemt krævede Grunden angiven, svarede S— blot: elegantiæ causa dixi. — Af Konfirmanderne hørte man de forunderligste Ting. Min Pensjonær Karl Witter beklagede engang, at nu havde Præsten brugt halvtredje Time til at gjendrive en Bog af en Prof., „som kaldtes Rask", om den ægyptiske Tidsregning — (R. Rask, „den ægyptiske Tidsregning", Kbh. 1827.) —, hvilket han hverken havde forstaaet eller kunde huske. Noget lignende hændtes næsten hvert Aar. Han spurgde f. Ex. paa Kirkegulvet en Frøken om den Hell. Ovadratus, Andre om lovpriste Mænd i Mallings Bog, ɔc. ɔc.

valter! De kan aldrig troe, hvad det var for et deiligt Veir i Norges!"

Har De læst Blichers nys udkomne Noveller? Der er et vist Liv og en vis Dansked i disse Fortællinger; der er meget Godt i dem, og noget Vaas[1]). De have dog i det Hele interesseret mig og behaget mig.

Veed De at Lindberg havde meldt sig til Optagelse i Athenæum, men faldt igjennem? Af 22 Stemmer vare 19 imod ham; af de tre øvrige var den ene Prof. Clausens. —

Det er formodentlig paa Deres Kones Vegne, at De har spurgt om, hvorledes det gaaer med Husholdersken. Jeg beder Dem at bringe hende dette Svar. Jeg har ikke egentlig en Husholderske, men en Værtinde, som besørger min Husholdning, men forresten har sin egen mig uvedkommende Husholdning. Jeg betaler hende maanedsviis, som om jeg kunde logere etsteds i Kbhvn. Hidindtil har jeg været vel tilfreds med Beværtningen. Den unge Grev Sponneck[2]) som spiste en Dag hos mig til Middag, vil ellers kunne fortælle, hvorledes det gaaer til hos mig. Lev vel! Deres hengivne *F.*

Ribe d. 23de Januar 1833.

Kjære Ven!

Det er et almindeligt Rygte, i det mindste er det trængt til Ribe, at Estrup ikke længere vil være Director, og at hans Forlovede ogsaa vil formaae ham til at fratræde denne besværlige Post. I hans sidste Brev til mig fandtes nogle Ytringer, som maaskee kunde hentyde derpaa; dog kunde de ogsaa tages i en anden Mening; men saameget er vist, at han ofte føler sig besværet af Vanskelighederne i hans nærværende Embede. Han kan vistnok ogsaa leve uden Embede, men det vil han dog neppe. Skulde der nu være noget sandt i hiint Rygte, hvem skal Academiet da faae til Director? Dette

[1]) Nu, 36 Aar efter, viser sig Beundringen som kulmineret hos Publikum, lige som Billedstøtten er bleven rejst i Viborg.

[2]) Sponneck sen. var dengang Stiftamtmand i Ribe, Sp. jun. Akademist i Sorø.

Spørgsmaal vil ikke blive let at besvare. Det er i det Hele mærkeligt og beklageligt, at der findes saa faa Mænd her i Landet, som ere skikkede til administrative Embeder og til overordnede Poster. Det gaaer saa vidt, at jeg i Sandhed kan være i temmelig stor Forlegenhed, naar jeg skal bringe en Præst i Forslag til at være Provst. Jeg skal nemlig egentlig indstille 3; men jeg har allerede 2 Gange været i det Tilfælde, at jeg maatte erklære, at der i hele Distrectet kun var een, som jeg kunde indstille. Cancelliet taug dertil og respecterede Indstillingen. Dog er det sidste Forslag endnu under Forhandling. Herved falder det mig ind, at Provst Dr. — i Sengeløse, der var indstillet næst efter mig til Biskop i Ribe, nu skal være overst indstillet til Præst ved vor Frelsers Kirke paa Christianshavn. Men han er aldeles uskikket til dette Embede. Han vil, hvis han der bliver Præst, blive til Nar for Kjøbenhavnerne. Jeg haaber dog endnu, at der bliver intet deraf. — Det, som De skriver om Heibergs Philosophie og hans Forelæsninger er mærkeligt, men ikke uventet. Hvorledes mon det gaaer med hans Poesie? Man siger, at Molbech skal strengt have kritiseret hans Oversættelse af Scribes Feiltrin, eller rettere dette Stykke selv.

De veed vel, at Cancelliet skal have deelt sig i 2 Partier i Ritualsagen, nemlig Præsidenten med 2 Deputerede mod de 4 andre Deputerede. Hvad vil der komme ud af dette? Det kan have meget betænkelige Følger.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Ribe d. 9. Febr. 1833.

Kjære Ven!

Man har vistnok ofte Leilighed til at sige med Juvenal: Ultra Sauromatas fugere hinc libet et glacialem Oceanum, men det vilde ikke nytte meget at gjøre det. Man maa omtrent indskrænke sig til at holde reent Huus hos sig selv og dermed være tilfreds. Og det kan man ogsaa være. Af sine

Omgivelser maa man ikke vente formeget. Nu har jeg endelig faaet og læst Deres Skrivelse i Dansk Ugeskrift[1]). Dette Stykke har interesseret mig meget. Dog kan jeg ikke finde mig i, at de Christne paa en Maade synes af Dem at inddeles i dem, som troe paa Christus, og i dem, som ikke troe paa ham, o: i Christne og Ikke-Christne. Hvad en Adskillelse angaaer, da holder jeg mig til Christus, som siger: lader Hveden og Klinten voxe tilsammen indtil Høstens Dag[2]). Sagen er kun, at Christi Evangelium bliver forkyndet. Derfor skal der sørges. Saa kommer det Øvrige nok af sig selv. Det er Sagen, men det er Ulykken, at faa vide og erkjende dette.

Fra Deres Moder og Søster skal jeg hilse; de leve vel.

Deres hengivne *J.*

Ribe d. 20de Februar 1833.

Kjære Ven!

Ritualsagen skal endnu ligge aldeles urørt hos Cancelli-præsidenten. Han vilde gjerne standse denne Sag; men dette gaaer dog neppe an.

En Præst i Ribe Stift har i et Brev til mig gjort saadan Critique over Deres Afhandling i Ugeskriftet: „Jeg læste for nylig et Stykke af Prof. Hjort i Ugeskriftet. I Hovedsagen var det fatteligt nok; men der var noget deri, som ei var for den „„dyriske Menneskeforstand."" De mærker vel nok, hvorfra denne Røst kommer? Denne Præst er en sær-

---

[1]) Se Schouws Dansk Ugeskrift. Nr. 55, Bind 2; eller Krit. Bdr. Kirkelig-etisk Afd. 1856. S. 197—211.

[2]) Men H. C. Ørsted, den Forfatter, som min Skrivelse var stilet til, syntes at benegte, at „der gives en virkelig Grundforskjellighed i „den religiøse Overbeviisning blandt dem, der kalde sig protestantiske „Christne", og det må jeg derimod, nu 36 År efter, vedblivende påstå (inhærere) med Forundring over, at denne Påstands Rigtighed omtvivles. — „Hvede og Klinte" gjælde ikke Erkjendelsens Forskjel men Frugtens Forskjel.

deles duelig og brav Mand. Men i Philosophien gaaer han ikke videre, end Holberg i Peder Paars og i hans moralske Tanker og historiske Skrifter. Ved denne Leilighed maa jeg ogsaa fortælle Dem aus dem Stegreife, at Jøden Kleisdorff, en stor Kjøbmand her i Ribe, saaledes critiserede Deres Skrift over de latinske Conjugationer: „Hvad vil han skrive om de latinske Conjugatsioner? Hvad komme de latinske Conjugatsioner ham ved? Kan han ikke lade dem være i Fred?" De har nok stødt denne gode Mand for Hovedet under et Ophold her i Byen. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Petro Hjort S. D. Nic. Fogtmann.

Propter angustiam temporis hodie breviter et latine scribam. Latine brevissime scribere licet. Indicem lectionum in schola Coldingensi ab Adjuncto Bryndum accepi. Sine ullo dubio hic index plena fide dignus est; sed quum ab ipso Rectore non sit exhibitus nec igitur authenticus vocari possit, in publicum edi nec potest nec debet[1]). Litterae tuae, d. 17. & 26. datæ, mihi pergratæ fuerunt. Sed per temporis brevitatem mihi non licet hodie illis rescribere. Spero tamen, mox mihi tantum otii relictum iri, ut longiores tibi litteras mittam. Proximus sive quartus Soranorum Miscellaneorum fasciculus mihi minime placet. Nam, exceptis iis, quæ de Academia Sorana bene narrata sunt, in nugis et tricis versatur sive occupatur. Vale!

Ripis Cimbr. d. 6tus Martii 1833.

[1]) Jeg arbejdede dengang på en forøget Udgave af mit Program for 1829, Om lærd Undervisning og dens Formål, der havde givet et godt Stød fremad; men Tiden overfløjede mig ved den Fart som den tog fra 1830 af, og jeg måtte snart kjæmpe på Livet fra den modsatte Side af. Se f. Ex. mine Breve i Heibergs flyvende Post for 1836 om Realspørgsmålet.

Ribe d. 9. Marts 1833.

Kjære Ven!

Jeg har 3 ubesvarede Breve liggende for mig, hvilke jeg nu vil stræbe at besvare ordine ac ratione. Dog maa jeg allerførst bede Dem undskylde, at jeg i min lille latinske Epistel glemte at undtage Wilsters Oversættelse af Iliaden 18de Sang, hvilken jeg ikke regner til nugæ et tricæ. Om denne nye Oversættelsesprøve, som i det Hele synes mig meget heldig, har jeg i Sinde engang at tilskrive ham selv.

Det undrer mig noget, at Dr. Mynster kan drage Hensigtsmæssigheden og Vigtigheden af Ritualsagens Revision i Tvivl. Jeg er aldeles enig med dem, som paastaae Nødvendigheden af en saadan Revision; men jeg er forresten meget uenig med de fleste af dem, som skrive om Ritualsagen. Ogsaa med Prof. Rosenvinge er jeg uenig ikke alene i hans altfor fordeelagtige Dom over Gads Skrift, men ogsaa i hans Yttringer om liturgisk Frihed[1]). Liturgisk Frihed er i en vis Henseende en contradictio in adjecto. Thi Liturgiens Form er just det Faste, det Uforanderlige og Nødvendige i Gudstjenesten. Jeg kan ikke godt lide, at Reformisterne beraabe sig paa Harms, og ville slaae med hans Autoritet. Thi skal man erkjende hans Autoritet i Ritualsagen, skal man ogsaa erkjende hans Autoritet i Dogmestriden. Den Omstændighed, at han er orthodox, gjør intet til Sagen; thi Andre, som ere lige saa orthodoxe, ere af en anden Mening om Ritualsagen. At argumentere saaledes o: at tage blot de Argumenter, som passe i eens eget Kram, synes mig at have en vis Lighed med den Maxime bonus lucri odor e re qualibet.

Nu er den theologiske Concurs vel begyndt? Det er forunderligt nok, om Cancelliet tillader Lic. Hald at tage Deel i samme, da der i denne Tid er stor Mangel paa Præster i Aalborg, hvor der nu hverken er Biskop eller Stiftsprovst.

---

[1]) Maatte vare disse fremsatte i Breve; R – og F— vare meget fortrolige Venner.

Efter hvad jeg har hørt og mærket, er den Applaus, som Mad. Phiſter har vundet, for en ſtor Deel at tilſkrive et viſt Partie, og er Frugten af en vis Oppoſition, men farlig nok kan den maaſkee, ſom De mener, være. Derimod glæder det mig, at Tordenſkjold har fundet meget Bifald. Jeg har endnu ikke faaet dette Stykke. Jeg har ikke engang, ſaavidt jeg erindrer, ſeet det averteret til Salg.

Rector Fibiger i Kolding har været ſyg i denne Tid. Hans Sygdom er Vatterſot. Adjunct Brynbum, ſom ſtaffede mig Timetabellen, er een af mine gamle Diſciple fra Metropolitanſkolen. Han er en duelig Lærer. Rector Fibiger ſelv er, endogſaa naar han er friſk, ingen flittig Lærer. Imidlertid er hans Svoger i Frederiksborg nok endnu dovnere. Det undrer mig noget, at mine Venner Lütken og Bredsdorff vilde optage hans Polſeſnak i de Soranſke Blandinger[1]). Jeg vilde have ſagt: sua farcimina sibi habeat! Grev Sponneck ſagde meget rigtig om de ſoranſke Blandinger: „de ere magre, men man interesſerer ſig engang for Stedet.“

Deres Næſeblod (hver Vaar) er kommet noget for tidligt i Aar, thi nu faae vi Vinter igjen. Forreſten ſiger Deres Moder, at de har arvet dette prognosticon efter hende. Imidlertid har ikke De allene, men ogſaa Stærene, ſtaaet i den Formening, at vi ſnart ſik Foraar. De have qvidbret[2]) derom i Lindetræerne[3]) udenfor mine Vinduer for nogle Dage ſiden; men nu føle de ſig refuterede og tie ſtille. Svalerne ſynes at være klogere; thi af dem har jeg endnu ingen ſeet vove ſig ud i Luften.

Clauſens Tillæg til Anmeldelſen af Grundtvigs Skrift om Daabspagten har jeg endnu ikke faaet[4]). Anmeldelſen ſelv

---

[1]) Sor. Bland. Hefte 4. S. 3—16.

[2]) ovenover har den nøjagtige Mand henſat: eller knæbbret.

[3]) ſml. Diſſe Breve, Bind I, S. 21.

[4]) „Belysning af Paſtor Grundtvigs Skrift om Daabspagten, med en Efterſkrift.“ 1833.

er i det Hele vel grundet[1]). Jeg troer ikke, at der skal staae den Onde i Fadervor; thi deels er denne Benævnelse slet ikke brugelig i det G. og ikke hyppig i det N. Test., og deels passer den ikke heller i Sammenhængen; derimod er der en meget passende Modsætning mellem πειρασμος og τὸ πονηρὸν. Dernæst troer jeg ikke, at man kan sige ῥυεσθαι τινα ἐκ τινος med mindre Talen er om en Ting eller en Tilstand, ligesom man i Latinen ikke kan sige eripere aliquem ex homine malo, men vel e malo. — Derom udbeder jeg mig Deres Tanker meddeelte til nærmere Eftertanke. — Dersom τοῦ πονήρου i Fadervor skulde være en Person, en personlig Djævel, maatte der staae ἐκ χειρὸς τοῦ πονήρου. Naar jeg faaer Clausens Skrift, skal jeg sige Dem min Mening derom.

Geheimeraad Rothes Skrift om Manuduction til juridisk Examen har jeg nu tilfældigviis faaet at læse. Det er langt bedre, end man havde troet, og det har virkelig glædet mig. Jeg indrømmer, at Manuductionen kommer for en stor Deel af den Aarsag, som De har angivet[2]). Men den kommer ogsaa deraf, at vor Tids Studenter ere altfor lidet fra Skolen af anførte og holdte til Selvflid og Selvstudium. De gaae for meget i Ledebaand. Det var bedre, at de læste en 5 Timer paa Skolen, og læste forresten for dem selv. Det var langt bedre. Derom er jeg overbeviist. Her i Skolen lære Disciplene 8 Timer paa Skolen. Det er Galenskab, det er fordærveligt! Det giver dem Ulyst til Studeringer. Det fører paa Afveie i moralsk Henseende; thi de nødes til at bruge Kneb, til at narre deres Lærere. Naar Disciplene mere henvistes til Selvflid, vilde rigtig nok de Dovne og Sløve ingen Veie komme; men det var saare godt. Nu drives de Dovne og Sløve frem med de Andre — til ingen Nytte, ja til stor Skade! Dixi et dicam, si Deus permiserit.

Deres hengivne *J.*

---

[1]) Se Mdsskr. f. Litt. Bind 8, S. 600.

[2]) nemlig at både Professorer og Studenter have glemt den store Betydning, der skulde ligge i Forskjellen på offentlige og private Forelæsninger.

Ribe den 17de April 1833.

Kjære Ven!

At Prof. Henrichsen faaer 200 Rd. aarligt til for Hebraisken, synes mig godt lønnet. Forresten kan jeg ikke indsee, at denne Sag med Hebraisken har nogen videre Indflydelse paa Academiets Stilling i det Hele, da ingen af Academisterne er *forpligtet* til at lære Hebraisk, og jeg er ligeledes temmelig overbeviist om, at man i Almindelighed ikke vil dømme anderledes om Academiet, end man dømte før[1]). At Academiet var hverken Fisk eller Fugl, har man allerede længe sagt, og desto værre med en vis Ret; men det kan ikke siges med større Ret nu end før. De husker vel nok, at Prof. Oluffen[2]) senior sagde, at Academiet med Skolen var Kjød og Fisk paa eet Fad.

Nu har jeg endelig for det meste læst Madvigs Anmeldelse af Skolestrifterne. Den sidste Deel af Anmeldelsen er forstaaeligere, end den første. Der er mange gode Bemærkninger i denne Anmeldelse.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Ribe d. 24de April 1833.

Kjære Ven!

Har De læst Heibergs Indbydelse til Forelæsninger over Hegels Philosophie? Den fortjente en alvorlig Kritik. Mon Forelæsningerne selv komme istand? Det maa være nogle Pokkers Damer, som kunne forstaae dem, „idet de forskjønne Kredsen med deres Nærværelse." Forresten er der vel et og andet sandt Ord i Indbydelsen; men som et Hele er den Vind.

---

[1]) Jo, det mente Flere med Grund, som vilde have Akademiets *statsmæssige* Karakter bevaret og fremmet.

[2]) Den for sin Vittighed berømte Agronom Oluffen, også Forfatter til den engang berømte Komedie Guldbåsen, var Prof. i Statsøkonomien 1815—27 ved Universitetet.

Er Steffens nu virkelig anſat ſom Prof. i Philoſophien i Berlin? Jeg har ſeet, at han holder Forelæsninger der; men i Beretningen derom ſtod tillige, at Hegels Plads endnu er ubeſat. Marheinecke kaldte i ſin Liigtale Hegel „Konge i Tankens Rige", og en anden Taler omtalte ham ſom en Frelſer fra al Nød. Et lignende Afguderie drives i Nordiſk Kirketidende med Grundtvig!

Jeg ſkal fortælle Dem den ſande Sammenhæng med den Fortælling om Aalborg Biſpeſtoel: Jeg yttrede i et privat Brev til Cancelliepræſidenten, at jeg maatte ønſke at bytte Biſpeſtoel og at komme til Aalborg, ſkjøndt jeg vidſte at jeg derved vilde tabe i Indtægter, men jeg ønſkede hellere at være der, da jeg her i Stiftet har baade Slægtninge og gamle Bekjendte, ſom for Slægtſkabs og Bekjendtſkabs Skyld fordre Urimeligheder af mig og oftere føre en uværdig Paſſiar[1]). Han meldte mig, at dette Ønſke maaſkee kunde opfyldes, og ſendte mig en Underretning om Aalborg Biſpeſtols Indtægter. Da jeg ſaae, at disſe blot beſtode i Tiender, ſom Biſkoppen ſelv ſkulde oppebære, uden at erholde faſt Gage, erklærede jeg, at jeg ikke ønſkede Byttet. Dette er Sagens ſande Sammenhæng. Men da det er en ganſke privat Sag, beder jeg, at De ikke taler derom til andre end dem, ſom allerede vide noget derom, og navnlig til Eſtrup, ſom ved denne Leilighed bedes hilſet fra mig. — Jeg er forreſten ganſke vel tilfreds i Ribe; men jeg maa tilſtaae, at jeg hellere vil, ſom Embedsmand, være iblandt Fremmede. Det Tillæg om en Skrædderfamilie i Ribe, der overhænger mig, er puur Digt. Maaſkee det er opkommet deraf, at en gammel Skrædder, ſom nu er død, kom til mig, da jeg var bleven Biſkop her, og bad mig om Underſtøttelſe, fordi han havde ſyet en Præſtekjole for min Fader. Denne Anecdot er temmelig bekjendt, og jeg kunde

[1]) En Sælgerſke på Torvet anbefalede f. Ex. ſine Varer ved at tilråbe de Forbigående, at hun var en Svogerſke til æ Biſp.

fortælle flere lignende. Forresten var det mærkeligste derved dette, at det viste sig, at denne Skrædder aldrig havde arbeidet for min Fader. — Noget af det, som jeg synes mindst om, i mit nærværende Embede, er den Bestyrelse af 28 Kirkers Oekonomie i det Slesvigske, som er overdraget Biskoppen i Ribe. Det er blot Regnskabs- og Pengesager, og det medtager ikke liden Tid. Vel faaer man derfor ganske god Betaling; men jeg vilde hellere undvære denne, naar jeg var fri for Arbeidet og Ansvaret. Fra Deres Moder og Søster skal jeg hilse. De befinde dem vel. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Ribe d. 25de Mai 1833.

Kjære Ven!

Tak for Deres Brev af 21de Mai. Jeg ønsker Dem og Deres Kone til Lykke med denne mindste (som de melder, temmelig store) Datter. Deres Moder har faaet Efterretningen og Anmodningen om videre Bekjendtgjørelse. Hun blev glad derover, men, for en anden Gangs Skyld være det sagt mellem os, tillige noget jaloux, fordi jeg havde faaet Efterretningen først. Damer ere Damer, enten de saa ere unge eller gamle, og de ville, som De engang selv har sagt, behandles cavalièrement indtil det Sidste.

Er det ikke mærkeligt, at gamle Stemann har skrevet et votum paa nogle Ark i Ritualsagen?

Det undrer mig, at det gaaer saa stille af med Heibergs hegelske Philosophie. Hvad bestille dog vore kjøbenhavnske Philosopher? Der er ellers nu Bevægelse i alle Ting. Dersom det er morsomt at gjøre og see Mudder, som de kjøbenhavnske Lapser kaldte det i mine Studenterdage, saa er det nu „Moro at leve", som der staaer i Visen. Lev vel og hils fælleds Venner fra

Deres hengivne *J.*

Ribe d. 6te Juli 1833.

Kjære Ven!

Tag tiltakke i Dag med et kort Brev! Jeg er nylig kommen fra en Visitats, er bleven Biskop i Aalborg, har holdt Landemode og creeret 3 Provster, og skal nu snart (o: om en 14 Dage) reise fra Ribe. Det var mig uventet, at jeg blev Biskop i Aalborg; thi jeg troede, at Sagen var falden ganske bort, da jeg intet hørte derom i 2 Maaneder. Jeg forlader ikke Ribe Stift uden Savn og Smerte, men jeg reiser til Aalborg med Haab og Mod. Hidindtil har Herren hjulpet, og han vil hjelpe fremdeles. Jeg haaber i Aalborg at faae lidt mere otium litterarium, end jeg har havt i Ribe; thi Stiftet er hverken saa vidtløftigt eller saa blandet.

Hvorledes gaaer det med Estrup? Gaaer han fra Academiet, da seer det betænkeligt ud. Det seer ogsaa betænkeligt ud for Directionen; thi den er nu paa en Maade, ved den nedsatte Commission i Anledning af Elberlings Skrift, sat under Cancelliet. Hvorfor fik den kun 36 Aar gamle og ikke af Skolevæsenet fortjente Rector Dorph Afsked med Pension? Saadant gaaer neppe godt! Den Historie, som fortælles om Biskop Bloch[1]) er næsten Mage til den, der fortælles om Biskop Koefoed, at han engang sagde til en Præst, som stod paa sin Ret: „dersom De ikke giver efter, skal jeg chikanere Dem paa alle muelige Maader". Frygt Gud og gjør Ret! Det er Hovedsagen. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Viborg d. 29de Juli 1833.

Kjære Ven!

Deres Brev af 23de d. M. modtog jeg 1/4 Time førend jeg skulde sætte mig paa Vognen for at reise til Aalborg, og jeg fik det først læst underveis. Disse Linier skriver jeg i

[1]) Jeg meddeler Intet herom, thi i mine Anmærkn. fortæller jeg kun vitterlige eller antagne Fakta, men ikke Rygter.

Viborg, da jeg opholder mig en Dag over i denne gamle mærkværdige Bye.

Deres Efterretninger om Sorøe Academie, eller om Wegener, have interesseret mig meget. Men de ere just ikke gode. Dog er det allerede godt, at Estrup har besluttet sig til at moderere Wegeners urimelige Strenghed. Deres Fremgangsmaade i Henseende til Wegener bifalder jeg aldeles. Saaledes skal man gaae frem. Ved denne Leilighed falder det mig ind, at jeg engang søgte at virke paa Wegener paa en lignende Maade; men jeg gjorde det maaskee med formegen Haardhed, hvorfor det ikke havde synderlig anden Virkning, end at han blev vred paa mig; dog vil han maaskee engang erkjende, at jeg havde Ret, da jeg sagde til ham, hvad Prof. Sibbern sagde om Grundtvig, at han havde en frygtelig Egoisme[1]) at bekjæmpe.

Det faldt mig ikke saa let at forlade Ribe Stift, som jeg havde ventet. Det syntes mig, at man nødig vilde miste mig baade i Ribe By og i Ribe Stift. Dette er imidlertid ingen ubehagelig Erfaring. Jeg troer alligevel, at jeg har handlet, som jeg burde; thi det er i Sandhed ikke godt eller raadeligt at være Biskop i sit Fødestift og i sin Skoleby, si ita dicere licet. Hvad det angaaer, at jeg har været kort Tid (kun 1½ Aar) Biskop i Ribe, da mener jeg, at denne Omstændighed snarere er for end imod min Forflyttelse. Thi 1) dersom jeg havde været Biskop i Ribe 5 eller 6 Aar, da havde jeg kjendt dette Stift saa nøie, at jeg ikke saa snart kunde have erholdt samme Kundskab til et andet Stift, og da vilde jeg ikke saa let have flyttet; 2) dersom jeg var bleven i Ribe 5 eller 6 Aar længere, da var jeg ogsaa bleven 5 eller 6 Aar ældre, og var da navnlig bleven over 50 Aar; men naar man er kommen

[1]) NB. Det var hos denne vores saa talentfulde Kollega egentlig den af stor Kraft og Dygtighed udviklede Selvfølelse, som til højre flog ud til Hårdhed og til venstre til Forsængelighed, der af Fm. betragtedes som Egoisme: thi den saa veltænkende Wg. var i højeste Grad opoffrende.

over denne Alder, er det mere betænkeligt at komme ind i nye Embedsforhold.

Fra Deres Moder og Søster i Ribe skal jeg hilse meget. Deres Broder Wilhelm[1]), natu minimus, statura maximus, er hjemme i denne Tid. Elberlings Bog om det juridiske Studium havde fortroldet ham. Og jeg kunde ikke løse Fortryllelsen ved mine Modforestillinger. Men saa lod jeg ham læse Recensionen i Maanedsskriftet, og da han havde læst den, erklærede han, „at han havde faaet sine Forestillinger berigtigede", hvortil jeg svarede, „at det kunde de ogsaa trænge til." Saaledes talte vi sammen i Ynde og Minde. Deres Broder er som unge Mennesker i Almindelighed, og som unge Mennesker i Særdeleshed i vor Tid, tilbøielige til at opponere mod det Gjeldende. Dog er han langt fra at være af de galeste. Han var f. Ex. ikke iblandt dem, som raabte Hurrah eller vivat for Capitain Tscherning. Det skal være ganske vist, at de allerfleste Studenter, som deeltoge i dette Tog, slet ikke kjendte Tscherning, og altsaa ikke vidste, om han var en Hædersmand eller en — —[2]). Saaledes at handle i Blinde eller at gaae i Taaget, sømmer sig ikke for Studenter. En juridisk Student, som gjerne vilde holde en Tale, havde hvervet en Flok Ledsagere og Tilhørere. Dette var hele Sagen. Jeg fortæller dette; thi saaledes gaaer det med de fleste demagogiske eller republikanske Adresser og Taler. Jeg maa tilstaae, jeg lover mig ikke meget af givne Constitutioner. De maae komme af dem selv. De maae voxe med Staten, som Barken voxer med Træet.

Da jeg reiste til Viborg, reiste jeg forbi Finderup og tænkte paa Erik Glipping. I Viborg Domkirke, som er meget smuk, i en behagelig Stiil, med en Krypta, nok den eneste i

---

[1]) død i 1867 som Kommitteret hos Generalpostdirektøren. Hin Gang var han netop 20 Aar gammel.

[2]) Det var den fogtmannske Nøjagtighed, der her troede dialektisk at burde supponere Modsætningen, ingenlunde nogen Frygt eller Formodning, som udtalte sig.

Danmark, saae jeg hans Rustning, som hænger bag Alteret, ligesom Herluf Trolles i Herlufsholms Kirke; og over hans Aske, da hans Levninger brændte med Kirken, er opreist en ny cippus med følgende Indskrift:

Ericum, ferro quem Finderup impia stravit,
Viborgi in cineres flamma redegit atrox.
Ne tamen exustum pereat cun rege sepulchrum,
Signa tibi et lateres marmora Sexte[1]) parent.

Dette Vers har jeg her afskrevet, ikke fordi det er vigtigt, men for at see, om jeg kunde huske det.

Kryptkirken i Viborg har ligesom Overkirken 3 Rader Hvælvinger, som understøttes af 2 Rader Granitsøiler. Den er omtrent 18 Alen lang og 12 Alen bred. Der findes nu ingen Ornamenter der, ikke engang et Alter; men Hvælvinger og Mure og Piller ere i god Stand, skjøndt de ere over 600 Aar gamle, maaskee henimod 700 Aar gamle. Viborg Domkirke har 2 Taarne, hvert med en forgyldt Kugle paa Spidsen, hvilket seer anderledes smukt ud, end det forgyldte Kors paa Frue Taarn i Kjøbenhavn.

Deres hengivne F.

Hobroe d. 30te Juli 1833.

Kjære Ven!

I Gaar Aftes blev jeg i Viborg overrasket af en Efterretning fra Sorøe eller om Sorøe, og derfor overrasker jeg Dem i Dag med et Brev fra Hobro, en ganske liden Stad med en Fjord af samme Navn. — Assessor Bruun i Overretten i Viborg fortalte mig nemlig, at det var ganske vist, at Director Estrup har søgt sin Afskeed, og at Directionen er i stor Forlegenhed i den Anledning. Jeg tillader mig at anstille nogle Betragtninger derover. Der er neppe nogen Mand i Danmark, som baade i sig selv og med Hensyn til Forholdene

[1]) Ericus Sextus: Erik Glipping. Hans nye Gravminde, opført 1733, er bygt af Teglsten, der ere marmorerede.

er ſtikket til Director i Sorøe, i det Mindſte for Øieblikket, og ſom tillige kan undværes paa den Poſt, hvorpaa han ſtaaer. Og derfor er denne Sag virkelig betænkelig. Jeg har tænkt paa Stiftsprovſt Schjødte i Viborg. Han er en gammel Skolemand, en dygtig Forretningsmand og en videnſkabelig dannet Mand. Jeg beder Dem at tale med Lütken om denne Sag; thi han kjender ham. Derſom Lütken ſkulde være af den Mening, at han kunde komme i Betragtning, da vilde jeg, naar De ogſaa meente det ſamme, ønſke, at De vilde meddele Confeſſionarius denne Tanke, ſom et Indfald, der fortjente nøiere at overlægges. Stiftsprovſt Schjødte var maaſkee ikke uvillig til at paatage ſig dette vanſkelige Embede; jeg veed det ikke; men Aſſeſſor Bruun, ſom førſt har faaet hiint Indfald, meente det. Og jeg troede, at jeg burde meddele Dem det; thi gode Raad ere maaſkee dyre.

Stiftamtmand Sponneck yttrede engang den Formodning, at Directorpladſen i Sorøe vilde blive tilbudt Profeſſor Thorup; men et uheldigere Valg kunde neppe tænkes. Han er vel en meget agtværdig og duelig Rector; men han er en yderſt mistænkſom (suspiciosus) og vanſkelig Mand, ſom paa ingen Maade kunde være Director i Sorøe. Han vilde blive aldeles ulykkelig, hvis han kom der, og han vilde udbrede Ulykke omkring ſig. Derſom De troer, at det er fornødent, at jeg yttrer dette for Mynſter, da beder jeg Dem, at De vil give mig et Vink derom.

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 27de Auguſt 1833.

Kjære Ven!

Det fornøier mig, at Eſtrup har ladet ſig overtale til at beholde Directorpladſen for det førſte. Han er dog uden Tvivl for nærværende Tid den dertil bedſt ſtikkede, ſkjøndt jeg indrømmer, at ingen er fuldt ſtikket til denne Poſt, ſom er en firkantet Cirkel. — Maaſkee det dog herefter vil gaae bedre, naar den veltænkende Wegener tager de velmeente Formaninger

til Hjerte. — Hr. von Thygeſon til Mattrup har beſøgt mig her i Aalborg. Han er nu en dygtig Land- og Forſtmand efter Kyndiges Sigende. Han ſagde ligefrem til mig, at han derfor anſaae .... for den udueligſte Lærer ved Academiet, eller rettere for den eneſte uduelige af dem, ſom han kjendte, fordi han ſlet ikke forſtod at ſætte ſig i Reſpect hverken hos Eleverne eller hos Academiſterne, og han beklagede denne retſindig Mands Anſættelſe ved Academiet. Han ſagde ligefrem om ſig ſelv, at han tilbragte ſin meſte Tid i Sorøe med at gaae paa Jagt om Dagen; men han troede, at det var en bedre Anvendelſe af Tiden end den, ſom andre gjorde, der ſadde og ſpillede Kort hele Natten.

Jeg er, ſom jeg ogſaa før har yttret, enig med Dem i Deres Dom om den flinke unge Sponneck, med hvem jeg ogſaa her i Aalborg har talt. Jeg troer, at det var godt, at man vilde tage Henſyn til hans Yttringer om — og foranledige, at den Sag blev underſøgt. Phædrus ſiger paa ſin Maneer: Nihil spernet auris, nec tamen credat statim. — At Sibbern ſkulde attraa Rectoratet paa Herlufsholm, kan jeg ikke troe; desuden vil Stiftelſen ikke kunne ſtaffe ham den Løn, ſom han behøver. Jeg haaber dog endnu, at Dichmann bliver Rector. Han er fortrinlig vel ſkikket dertil.[1])

Det gjør mig ondt for Lotte Oehlenſchläger! Hendes Fader har i April-Heftet af Prometheus kaldt hende en aandfuld Digter-Datter[2]). Hvad vil han nu ſige?!

Deres hengivne **F.**

Aalborg d. 17de Sept. 1833.

Kjære Ven!

Nu er min Eftermand i Ribe udnævnt. Det glæder mig, at det blev Tage Müller. Han har allerede ſkrevet mig til.

---

[1]) Guſtav Dichman, dengang Overlærer på Herlufsholm, blev det ſtrax efter og forblev det til ſin Død.

[2]) Sml. Wilſters Breve nedenfor.

Han er ængstelig og forsagt ved denne Forandring. Men det finder sig nok, naar han kommer i Embedet. Han er nu den 4de Biskop efter Deres Fader, og dersom man vil regne Biskop Tetens med, som var Biskop i Ribe i nogle Maaneder, er han den 5te. Gud give at T. Müllers Humeur og Helbred maae blive noget bedre. Stiftsprovst Frost finder sig neppe godt i, at han ogsaa denne Gang blev forbigaaet. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke troede, at han var bleven forbigaaet, skjøndt jeg ikke kunde ønske, at han skulde blive Biskop. — Nu bliver Estrup da for det første i Sorøe. Dette er uden Tvivl ogsaa det bedste. Forresten har Prof. J. Møller skrevet mig til, at GhRd. Rothe har, da Estrup havde indgivet sin Ansøgning om Afsked, sagt til ham: „nu maa De selv gaae som Director til Sorøe, eller nævne os en anden ligesaa dygtig Mand." Disse Ord har jeg ordret afskrevet af hans Brev, hvor de ligeledes findes med Citationstegn. Rothe har formodentlig glemt, at han har sagt disse Ord[1]). Forresten er det beklageligt, at Prof. J. Møller ved saa mange Leiligheder kommer galt fra det ved sin Tale. Hans Skrifter blive meer og meer vandede, skjøndt der vel altid er noget godt deri. Hans Nekrolog over Justitsraad Brorson i Litt. Tid. var høist maadelig og tildeels urigtig. Saaledes gaaer det, som han henfører til Biskop A. Brorson i Ribe, paa Biskop B. Brorson i Aalborg, hvilket han let kunde have mærket af Aarstallet; thi naar Christian 6te skriver i Aaret 1737 disse Ord: „denne Biskop

---

[1]) Upåtvivlelig havde Geh.-Råd Rothe, efter hvad han siden røbede for mig, ladet sig forlyde med Sligt. Jens Møller var en redelig Mand, men J. M. var tillige fremfusende og vel ærefyg og har ladet sig heri forlede af den ubetænksomme Gamle. J. M. kom i August Sommerferie s. A. rejsende gjennem Sorø med Familie, talte til mig om Estrups nære Aftrædelse altfor ubetinget, gik med hele sin Familie op i dennes Embedsbolig, under hans Fraværelse i Ferien, lod Folkene forevise sig den i stor Udførlighed, debatterede f. Ex. med sine Damer, om „det store Skab vel kunde stå på den Væg", „om —es Seng" vel kunde finde Plads i denne Stue her, o. s. v., o. s. v. De høfligen forevisende Tjenestefolk bleve ganske forbavsede over al denne Snak.

Broderſon overgaaer langt ſin Broder", da kan denne Biſkop ikke være Biſkop Brorſon i Ribe, men det maa være Biſkop Brorſon i Aalborg, ſom juſt i hiint Aar blev Biſkop her. Jeg har meldt ham denne Feiltagelſe tildeels for at gjøre ham lidt mere forſigtig. Men det hjelper desværre vel ikke noget. Samme Feil har han begaaet i Mnemoſyne 4de Bind. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 4de Nov. 1838.

Kjære Ven!

Jeg har havt travlt, ligeſom De, og derfor har jeg ikke kunnet ſkrive før. Nu ſender jeg dem herved, „theils in Baarſchaften, theils in Anweiſungen", 20 Pſalmer til Wilmſens Læſebog. Jeg haaber, at De vil kunne benytte nogle af dem, om de ikke kan optage dem alle. — Jeg ønſker Dem til Lykke med Deres literaire Arbeider. Gid De maa blive paaſkjønnede og brugte og bringe Dem en paſſende Fordeel! Mon en tydſk Læſebog paa 41½ Ark ikke er vel ſtor? Kan den vente tilſtrækkelig Affætning?[1]) Jeg længes virkelig efter den nye Udgave af Deres Program. Men da der endnu er ſaameget Røre i Underviisningsvæſenet eller i Skriveriet derom, var det maaſkee bedſt, at De endnu ventede lidet, indtil dette Røre har ſat ſig noget.[2]) Har De læſt, hvad Algreen-Uſſing og Joh. Hage have ſkrevet? Jeg ønſkede gjerne, at De, naar De igjen udgiver Deres Program, vilde tage, ſaavidt muligt, Henſyn til de ſildigere udkomne Skrifter, altſaa ogſaa til Handelscommis. Gads i Helſingør. Jeg har endnu ikke faaet Leilighed til at læſe diſſe Skrifter, og veed kun af Aviſudtog og mundtlig Omtale, hvad der ſtaaer i dem. — Hvad den megen

[1]) Nu har den dog i 1866 opnået 5te Oplag på 44½ Ark.

[2]) Jeg fulgte dette Råd ſå grundigt, at der nu i 35 År ikke er bleven noget af denne 2den forøgede Udgave, ſom dog ſå højlig intereſſerede mig. Men Røret tiltog jo også beſtandigt, og fjernede ſig fra al Rimelighed.

Tale om latinſk Tale ved Examen angaaer, da er jeg af den Mening, at latinſk Stiil ikke bør afſkaffes; men derſom der ikke kan ſkrives bedre Latin og tales bedre Latin ved Examen, end det nu er Tilfældet, da mener jeg, at den Latin-Skriven og Talen helſt maatte afſkaffes; thi hvad Algreen-Uſſing efter en Avisrelation ſiger om Latinen ved juridiſk Embedsexamen, det ſamme gjelder ogſaa, ſkjøndt maaſkee ikke fuldt i ſamme Grad, om theologiſk Embedsexamen.

Om Taubers Brænde-Hiſtorier har De ikke fortalt mig noget før, ſaa at jeg ikke kunde forſtaae den halvkvædne Viſe i Deres ſidſte Brev. — Hans Broder her er uden Tvivl en brav Mand og en dygtig Mand. Aalborg Skole, ſom har 70 Diſciple, er i meget god Orden og har gode eller duelige Lærere.

Prof. Sibberns Recenſion i Litt. Tid. af Prof. Heibergs Skrift om Philoſophiens Betydning[1]) har jeg læſt med ſærdeles Intereſſe. Jeg anſeer denne Recenſion for noget af det Bedſte, ſom Sibbern har ſkrevet. Imidlertid kan jeg ikke være enig med ham i, at det ſkulde være ligeſaa nødvendigt nu at ſtudere den hegelſke Philoſophie, ſom i forrige Generation at ſtudere den kantiſke; thi jeg troer ikke, at den hegelſke Philoſophie ſaaledes griber ind i alle aandelige Forhold ſom den kantiſke. Den er kun Skolephiloſophie og kommer neppe meget videre.[2]) Kjender De noget til Prof. Ritter, ſom er bleven Profeſſor i Kiel? Jeg kjender ham kun af en Afhandling i Ullmann og Umbrechts Studien u. Kritiken. Men at han ingen Hegelianer er, det kan jeg ſee deraf, at en preusſiſk Statsmand, maaſkee Ancillon, ſagde, da Ritter gik til Kiel: „Det tænkte jeg nok, at man vilde lade Ritter gaae; thi hans Philoſophie er forſtaaelig; men en Philoſophie, ſom kan forſtaaes, er ikke ynket her.“ —

---

[1]) Danſk Litt. Tid. 1833, S. 41—43. Sml. Kbhavnspoſt 1833. Nr. 155.

[2]) I 1833 kunde denne Dom vel nok endnu ſlå til.

Jeg lever her, Gud være lovet, ganske vel. I økonomisk Henseende har jeg ikke tabt lidet ved at flytte fra Ribe; men dette vidste jeg forud. I andre Henseender har jeg vundet. Imidlertid kommer jeg mere og mere til at erkjende, hvad jeg desuden altid har troet, at man kan leve lige lykkelig paa ethvert Sted. Det har meget glædet mig, at den brave Tage Müller blev min Eftermand i Ribe. Han blev nok ordineret i Gaar.

Jeg beder Dem at hilse Deres Kone og vore fælleds Venner, især Hauch og Lütken fra

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 25de Novbr. 1833.

Kjære Ven!

For Laanet af Director Estrups Breve til Dem takker jeg meget. Det kunde være godt, at Rector scholæ i Sorøe var forskjellig fra Director Academiæ. Thi derved ophørte for det Meste de i Skolen læsende Lectorers forunderlige dobbelte Forhold til Director. Men den, som skal være Rector scholæ maa naturligviis ogsaa styre alle Lærerforsamlinger, som kun angaae Skolen. Dersom Directionen bifalder Estrups Forslag, da mener jeg, at De bør antage hans Tilbud, dog helst kun paa Prøve; thi det er ganske godt, at kunne trække sig tilbage, naar eller dersom det ikke vil gaae, som det bør. At dette staaer aabent, gjør ofte, at man er mere forsigtig paa begge Sider. Jeg er enig med Estrup i, at De af alle Lærerne var meest skikket til at være Rector for Skolen og Opdragelsesanstalten. Jeg troer derfor, at De ikke skal modsætte Dem, dersom Directionen gaaer ind paa Estrups Forslag. Det vilde glæde mig, om denne Plan kunde lykkes, og det har allerede glædet mig meget, at der er et saa venskabeligt og ærligt Forhold mellem Dem og Estrup[1]).

[1]) Se fremdeles Rubrikken Estrup i dette samme Bind nedenfor.

Oehlenſchlægers Digt om Armbaandene og Guldhornet forſtod jeg ikke[1]). Har De forſtaaet det? Det har gjort mig ondt at høre, at Oehlenſchlæger under al den Ære og Glæde, ſom møder ham og er mødt ham iſær i Aar, ſkal have ſaadan hunslig Sorg.

Hvad ſiger De om Heibergs Svar paa Recenſionen i Litt. Tid.?[2]) Jeg kunde friſtes til at ſtudere den Hegelſke Philoſophie for at ſtride mod Heiberg; men da dette ikke gaaer, ſaa ønſker jeg, at een af vore philoſopherende Landsmænd vilde træde op imod ham. Han er i mine Tanker en farlig Mand, fordi han har Ret i meget og ſaa forſtaaer at give ſig Skin af at have Ret i Alt. Lev vel og hils vore fælleds Venner?

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 6. Jan. 1834.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 31te f. M. og inderlig Tak for alle Deres Breve i det gamle Aar. Jeg ønſker, at De i det nye Aar kunde faae Tid til at ſkrive mig til, og at De vilde tilſkrive mig ufrankerede Breve, naar De har noget, ſom De veed interesſerer mig at vide. Jeg ønſker Dem, Deres Kone og Børn et glædeligt og lykkeligt Nytaar. Maaſkee at det kan lykkes mig at beſøge Dem i dette Aar. — Dr. Mynſters „Betragtninger" har jeg endnu ikke faaet; men han har ſelv meldt mig, at de ere underveis til mig, og jeg glæder mig meget dertil og derover. Jeg har længe følt, at en Bog, ſom jeg tænker mig denne, ſavnes i vor Tid. Og jeg har ingen Tro til, at Heiberg eller Tryde ved den hegelſke Philoſophie vil kunne hæve den ſjunkne Religioſitet og føre Religionen frem eller op for Erkjendelſen. Heibergs Philoſophie fore-

[1]) Se Oehl.s Poet. Skrifter. 1860. Del 21, S. 301, og Anmærkning der S. 341, om det ſidſte Digt i Norgesreiſen, ſom ſammenſtiller Norges og Sverrigs yngre Tak med Danmarks ældre.

[2]) Se Dſt. Litt. Tid. Nr. 46. S. 365.

kommer mig for en stor Deel at bestaae i vittige Ordspil, og jeg kan ikke forstaae, hvorledes Tryde kan gjøre saa meget Væsen af det Kram. Forresten maa jeg reent ud sige, at Provst Tryde nu har viist en philosophisk Dybde og Klarhed, som jeg ikke havde tiltroet ham; thi det forekom mig altid tilforn, at han saa temmelig gik i Taaget; men nu er han i Sandhed kommen saa temmelig paa det Rene og i det Klare.

Jeg ønsker for Academiets, for Estrups og for Deres Skyld, at Estrup maatte bringe gode Tidender fra Kjøbenhavn. Forresten beklager jeg meget, at Academiet nu er saa uheldigt med sine Adjuncter. Hvor heldigt var det ikke med dem i Academiets Begyndelse, da det havde Adjuncter som Lütken, Wilster, Daugaard og Kaalund! Hvilken Forskjel, naar man tager de nærværende — naar man naturligviis undtager Wegener og Wendelboe.

Det glæder mig, at det bliver bedre med Lütken. Jeg beder Dem at hilse ham meget fra mig. Jeg har læst hans Bekjendtgjørelse i Sorøe Blandinger[1]) med veemodige Følelser. Gid han vilde anvende al mulig Forsigtighed og Omsorg for sit Helbred. Jevnt ordentligt Arbeide og ordentlig Søvn, idelig Bevægelse i fri Luft og ordentlig Diæt ere uden Tvivl de bedste Lægemidler for ham. De saakaldte Lægemidler ere mere eller mindre farlige[2]).

Da Pastor W. Rothe er Lic. theol. og Geheimeraadens Broderson, vil han ventelig blive Scharlings Eftermand. Imidlertid er der neppe nogen anden, som endogsaa uden Hensyn til Familieforhold kunde concurrere med ham. Dersom Pastor Hald nu ikke havde været Præst her, havde de maaskee faaet ham til Sorøe. Hald er en meget dygtig Præst.

[1]) Lütken tog i Nov. 1833 som en af Udgiverne Afsked med Læserne på Grund af stigende Svagelighed. Se Hefte 5, S. 149.

[2]) dem undgik den kjære Lütken også mueligst; Vandgrød, Kartofler, Havresuppe o. lign. vare hans jævnligste Spiser. Men han led af et ulægeligt Onde. Den gamle Bendtz, som med Højskolens Officerer var indquarteret hos os, sagde til mig: Når Hjernen en Gang er blokket ud, så kan den ikke snerpes ind igjen.

Jeg veed ikke, om Sch. med Rette er bleven kaldet ½ Clauſen. Jeg troer, at han er mere ſelvſtændig, ſkjøndt jeg indrømmer, at det havde været ønſkeligt, at en Mand af mere Vægt kunde have dannet en ſtærkere Oppoſition mod den Clauſenſke Overvægt.

„Mening"s Dom om Novellerne ſyntes jeg ſærdeles godt om. Den fine endæmoniſtiſke Lugt[1]) havde jeg ogſaa mærket. Det er virkelig mærkeligt, at en ſaadan Forfatter kan holde ſig ſkjult. Det er mærkeligt, at ſaamange unge Digtere, Novellernes Forfatter og Dandſerindens Forfatter, træde frem anonyme og præſtere ſaa meget. De behøvede ikke at ſkamme ſig ved Deres Navne.

Deres hengivne F.

E. Sk. Jeg lever, Gud være lovet, ret vel, men jeg føler mig, dog ikke af Mangel paa Omgang, ofte noget ene i mit ſtore Huus. Imidlertid har jeg ikke egentlig Lyſt til at gifte mig. Det er betænkeligt at gifte ſig, naar man er 45 Aar gammel. Og det er egentlig ikke heller det, jeg ønſker; men jeg ſavner fortroligt Selſkab og fortrolig Samtale. Derſom jeg troede, at det var mueligt, at en vis Dame, ſom jeg dog ikke vil nævne, vilde være mig en ſaadan Selſkaberinde og kaldes Biſpinde, ſaa vilde jeg maaſkee endnu gifte mig. De vil maaſkee ſige: det er en mørk Tale! Maaſkee De vil ſige: det er gal Snak! Det faaer at være altſammen, naar De ikke taler derom til nogen; dog undtager jeg ikke Deres Kone. Ogſaa ønſkede jeg nok at vide „Mening"s Dom derom, i hvor haard den end maatte være. Vale!

Aalborg d. 16de Jan. 1834.

Kjære Ven!

Jeg takker meget for Deres ſidſte Brev. Det, ſom jeg egentlig ønſkede at vide Deres Mening om, var det Alminde-

---

[1]) Sml. Krit. Bdr., Lith. Afd. Bind 3, S. 184.

lige, nemlig om De anfaae en faadan Forbindelfe, fom jeg havde antydet, for tilraadelig. Saavidt jeg kan fee af Deres Brev, er De af den Mening, at et faadant Ægteſkab vel kan finde Sted. Jeg vil nu tale noget videre derom, inden jeg gaaer til Sagen ſelv. Jeg har ikke egentlig Lyſt til at gifte mig; men jeg kan ikke godt leve uden en Huſtru o: Huusfrue (ſom Profeſſor Raſk har beviiſt at det egentlig hedder). Jeg maa i min Stilling føre et viſt Huus, og det er vanſkeligt at føre ved en Fremmed. Jeg maa ofte reiſe bort i flere Uger, og faa er alt overladt til Fremmede. Jeg har ingen Søſter eller Nærbeſlægtet, ſom kan foreſtaae mit Huus. Dertil kommer, at jeg ofte føler Trang til en fortrolig huuslig Omgang, ſom jeg nu favner. Dette føler jeg altid ſtærkere, og Klubliv o. ſ. v., hvori adſtillige finde Erſtatning for huusligt Liv er mig noget Vederſtyggeligt. Nu kommer det an paa, om noget Fruentimmer af Aand og Dannelſe vilde være mig en faadan Huusfrue, ſom vilde beſtyre mit Huus ſom en Huusmoder og ſkjænke mig den huuslige Omgang, ſom jeg favner. — Jeg maa ligefrem ſige Dem, at jeg juſt ikke har tænkt paa Nogen udelukkende. Men den, ſom ſkulde være for mig, hvad jeg ønſker og har antydet, maatte være en Perſon af en faſt Characteer, af en viis Selvſtændighed, ſom kunde ſtaae ene i Verden, naar det behøvedes. Hun maatte have Magt over ſig ſelv og nogen Intereſſe for mig. Hun maatte kjende Verden og vide at begaae ſig deri, uden dog at være hengiven til dens tomme Glæder og Forfængelighed. Hun maatte kunne finde ſig i at leve i Stilhed og Eenſomhed, naar det faa ſkulde være, og forſtaae at ſyſſelſætte ſig ſelv, naar jeg maatte arbeide i mit Studerekammer eller reiſte omkring i Stiftet. Dog — hvorledes ſkal jeg blive færdig med denne Beſkrivelſe? Men jeg haaber ogſaa, at den allerede er beſtemt nok, og at De vil indſee, at jeg ikke let finder en faadan Perſon. Derſom jeg nu gav Dem dette faſte Punkt at gaae ud fra og at ſammen-

holde med de andre givne nødvendige Punkter, hvad vilde De saa sige?[1]) —

I Henseende til den omskrevne Forandring i Skolens Bestyrelse er det faldet mig ind, at Mynster, eller rettere Directionen — thi jeg har nylig erfaret af et Brev fra Mynster til Hald, at Confessionarius ikke vil vide af, at man sætter hans Navn i Stedet for Directionens — kan have fundet Estrups Forslag betænkeligt, fordi det vilde medføre endnu mere Compliceerthed ved Academiet, end der allerede finder Sted. Fra denne Side forekommer Forslaget mig ogsaa betænkeligt. Dog troer jeg, at De burde indlade Dem derpaa, dersom Directionen skulde approbere det. Forresten var det maaskee bedre, at der heelt blev en anden Director. Dersom Estrup vedbliver at have Ulyst til denne Stilling, dersom ikke den Omstændighed, at De har nogle Formænd blandt Lectorerne, var i Veien, vilde jeg troe, at De kunde være vel skikket til at være Director.

Pastor Hald vilde gjerne have været Prof. ord. Theol. nu, men Directionen (egentlig Dr. Mynster) har privatim ladet ham vide, at han, som blev overvunden i Concurrencen, ikke kan gaae ind over denne i Facultetet. Dr. Mynster har derom skrevet et Brev til Hald, som denne kaldte et diplomatisk Mesterstykke, men hvormed han forresten ikke var synderlig fornøiet eller tilfreds. — Dr. Mynsters Betragtninger har jeg faaet, men ikke læst uden de 2 første. De synes mig næsten altfor oratoriske; men maaskee det kun er Begyndelsen. Dog, jeg vil ikke tale videre derom, førend jeg har læst videre deri. — Nu kommer flyvende Post jo ud igjen. Det er godt nok,

[1]) Måske tænkte han f. Ex. på det skjønne Forhold, hvori A. S. Ørsted levede med sin anden Kone, den så „gedigne" Mathilde Roggert, som bl. a. var Veninde i min Hustrues Vennekreds? Vi havde megen Medlidenhed med F—n, men hvad var at gjøre? — Min Fader opfordredes engang af en ældre Universitetsven, der endelig var bleven Præst, til at foreslå ham et Valg, og det gik særdeles godt; thi flere Sønner af dette Ægteskab med en Jfr. Lund ere nu bekjendte og ansete Mænd. Men hvo vovede at kalde på Heldet?

derſom den vil blive lidt mere grundig og alvorlig og tugte Kjøbenhavnspoſtens Fadaiſer. Har De f. Ex. ſeet i Kjøbenhavnspoſten[1]), at „Clauſen og Gad kunne kaldes Ultraer, forſaavidt Dyden og Fornuften kan overdrives"?

Lev vel og hils Deres Kone og Børn fra

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 10de Febr. 1834.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 4de d. M. Jeg vil nu nøiere overveie den Sag, ſom De har meddeelt mig Deres Betænkning om; men for det førſte foretager jeg mig intet videre derved. Jeg tænker paa at gjøre en Reiſe til Kjøbenhavn enten til Foraaret eller til Sommer, og da haaber jeg, at vi kunne tale ſammen om flere Ting, ſom det ikke er let at ſkrive om. — Det gaaer forunderligt til i Verden. Derſom jeg var bleven i Ribe, kunde jeg maaſkee nu være blevet Biſkop i Fyen. Men det tænkte jeg mig ikke ſom mueligt dengang, da Prof. J. Møller levede; thi han var en erklæret Candidat til Fyens Biſpeſtol. Forreſten bekymrer jeg mig ikke videre herom; thi jeg er ganſke vel fornøiet her, og det er et ſtort Spørgsmaal, om det var bedre at være i Odenſe, ubi aula est, og det hedder: exeat ex aulâ, qui volet esse pius. Jeg kunde nok have Lyſt til at være Hovedſtaden ſelv noget nærmere; men i andre Henſeender er det bedre at være langt borte derfra, da man i Afſtand er langt mere uafhængig og ſelvſtændig.

Major A. Seidelin har anmodet mig om at paatage mig Redactionen af theologiſk Tidsſkrift, ſom Prof. J. Møller udgav; men det tør jeg ikke, ſkjøndt jeg nødig vilde have, at dette Tidsſkrift ſkulde gaae ind. Derſom jeg boede Kjøbenhavn eller Hovedpoſtveien noget nærmere, turde jeg ſnarere paatage mig det.

---

[1]) Se Kbhp. 1833. Nr. 257, Sp. 1.

Angaaende Prof. Clauſens Afhandling om Djævlelæren er jeg enig med Dem i, at den er ſkrevet med ſtor Virtuoſitet; men der er meget imod den at erindre. Ikke blot er det at erindre, at han negter Djævelens Perſonlighed, uden at forklare, hvad han forſtaaer ved Perſonlighed, og S. 50 ſiger han endog, at Spørgsmaalet er om Djævelens phyſiſke Perſonlighed, hvorved hele Stridspunktet fordreies. Den chriſtelige Kirke tillægger ogſaa den Hellige Aand Perſonlighed; men det er naturligviis ingen phyſiſk Perſonlighed. Den onde Aands Perſonlighed er ligeſaa lidt phyſiſk. I Forbindelſe dermed ſtaaer Prof. Clauſens ugrundede Tale om, at Djævlene ikke kunne holde ſig under de nærværende Fremſkridt i Naturhiſtorie og Phyſik. Hvad har den onde Aand med Phyſik at gjøre? Det forekommer mig, at Prof. Clauſen, af Lyſt til at forſvare ſine egne, ſin Faders og ſin Svogers Meninger og Ytringer, har tabt Beſindigheden og har ſkrevet i Blinde, ſkjøndt i viſſe Henſeender med ſtor Klarhed. Jeg kunde have Lyſt til at ſkrive derimod; men Tid til at ſkrive har jeg ikke meget af, og jeg vil nødig indlade mig i litteraire Stridigheder i min nærværende Stilling[1]). Læſer De ikke Interimsbladet af flyvende Poſt i Sorøe? Hvad ſiger De derom? Heiberg er hvad Kjøbenhavnerne kalde „en Helvedes Karl"; det ſiger jeg for det første derom. Han forſtaaer at blande det Sande og det Falſke ſammen med ſtor Naturlighed og Ynde. Hvad ſynes De om det Ræſonnement: „enhver Skrivemaade er tilladelig undtagen den keedſommelige; altſaa er eo ipso det Phantaſtiſke tilladeligt." Dette har Heiberg ſagt, men ikke betænkt, at det phantaſtiſke ogſaa kan være keedſommeligt, naar det er uden Fornuft og Betydenhed eller Betydning. Jeg haaber, at De eller Hauch tager ham i Skole igjen. Det er nødvendigt baade for hans og for Publikums Skyld. Naar

[1]) Kort efter tillod jeg mig at ſkrive offentlig derimod i Heibergs Fl. Poſt. Interimsbl. Nr. 10. — Se ogſå Krit. Bdr. 1834. Kirkelig Afd. S. 215—24.

han siger, at Danmark skylder Holberg sit nærværende Kulturtrin eller sin nærværende Dannelse, da mener han uden Tvivl, at Danmark skylder og vil komme til at skylde ham, som er endnu større Digter og Skribent, endnu mere. Hæc hactenus. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

P. S. Jeg har havt den Fornøielse at modtage et Brev fra Deres Moder. Hun glæder sig nu ved den Tanke at besøge sine Børn og Børnebørn i Sjælland til Sommer. Hun og Deres Søster vare næsten de eneste Damer i Ribe, som jeg kunde tale med. Her i Aalborg er der ogsaa Mangel paa virkelig dannede Damer. Naar jeg undtager Generalinden, som næsten er en lærd Dame[1]), og som nu reiser herfra, og Stiftamtmandens Kone, som er meget vakker[2]), saa er det slet bevendt med Resten, at sige, saavidt jeg har mærket.

Aalborg d. 10 Marts 1834.

Kjære Ven!

Jeg har i Dag skrevet til Lütken. Da Forelæsningerne nu ere ophørte for ham; thi han læser jo ikke i Sommersemestret; saa kan han maaskee nu have Tid til at udhvile og forfriske sig lidt. Endnu har jeg ikke faaet det Nummer af flyvende Post, hvori Deres Indsigelse mod Prof. Clausens Afhandling staaer. Det var meget vel betænkt, at De lod den indrykke i flyvende Post. Paa Heibergs Taushed kan De vistnok stole. Prof. Heiberg er en besynderlig Person. Noget meer tiltrækkende og frastødende paa een Gang har jeg ikke bemærket hos nogen, eller rettere sagt: jeg kjender ingen, af

---

[1]) Sjæfen for 3die jydske Inf. Reg., Gen. Maj. F. B. v. Moltkes Ægtefælle.

[2]) Fru Kammerherrinde Castenschjold, fød Lüttichau.

hvem jeg føler mig saameget og saa ofte baade tiltrukken og fraſtødt. Men i det Hele holder jeg dog ikke af ham.

Jeg er ordentlig begjærlig efter at vide, hvem der har ſkrevet de af Heiberg udgivne Noveller. Iſær har Novellen „de lyſe Nætter" interesſeret mig meget; thi det er en beſynderlig livlig Skildring af kjøbenhavnſke Sæder og af mærkværdige danſke og andre Charakterer. Der herſker tillige deri en god Aand, en luttrende og oplivende Aand. Jeg har undertiden tænkt, at P. Møller kunde have ſkrevet diſſe Noveller; men det kan ikke vel paſſe med hans Ophold i Norge; dog veed jeg ingen Anden, ſom jeg kan tænke paa, men maaſkee Forfatteren er en Ældre; dette forekommer mig rimeligſt. At man endnu ikke veed, hvem Forfatteren er, er et Beviis paa, at Heiberg kan tie. Jeg kan ſlet ikke forſtaae, at Lütken kunde troe, at Andreas Saint-Aubain har ſkrevet diſſe Noveller[1]). Jeg længes forreſten efter at høre, hvad De og Hauch ſige om de lyſe Nætter; thi der er viſtnok noget deri, hvorom der kan være forſkjellige Meninger[2]). Imidlertid tør jeg ikke ligefrem ſige, at der er noget egentligt Uſandſynligt deri. Skildringen af Organiſten er fortræffelig, af Viinhandleren og af The- og Porcellainhandleren ligeſaa. Sara og Hanſine ere ypperligt tegnede og ret tagne ud af vor Tid. Diſſe Scener

---

[1]) Når man, ſom Lütken, allerede den Gang vidſte, at A. S.-A. havde ſkreven Novellen Nr. 7 ſe (Kbhavns flyvende Poſt. 1828. S. 79—82. 4°.), og forreſten kjendte dennes Smag og Maner, hvortil hørte hans ſtore Tavshed om egne Tanker og Færdighed i at tale om Bagateller, ſom han jo igjennem Årtier bevarede, ſå at Mange holdt ham for noget kjedſommelig, ja for ſå triviel, at en åndrig Mand beklagede, hans ſå ſkjønne Søſter Albertine (ſe diſſe Breve B. I. S. 387) kunde riskere aldrig at blive forlovet, da en ſå triviel Svoger måtte afſtrække fra Forbindelſen: — ſå kunde man nok gjætte på ham. Lütken havde dimitteret S.-A. til Artium.

[2]) Nu, i 1869, har man i flere År hørt Forundring over, hvorledes Fru Gyllembourgs Noveller for tredive År ſiden kunde gjøre den uhyre Lykke; nu trækkes oftere paa Skuldrene, ja man hører nu åndrige Damer imellem bemærke, at flere af dem kan man da ikke give unge Piger i Hænderne. Sml. de Vink, ſom jeg vovede at henkaſte i 1833 om de førſte (ſe Krit. Bdr., Lith. Afd. B. 2, S. 184, el. Kbh. Poſt. 1833, Nr. 232). Sic obscuratur gloria mundi.

med disse Personer bleve ved Læsningen saa levende for mig, at jeg syntes at have oplevet dem. Noget lignende har jeg da ogsaa oplevet!

Det Rygte har gaaet, at Prof. Rosenvinge skulde ind i Cancelliet som Deputeret. Det er ikke usandsynligt, men det juridiske Facultet vilde derved lide et stort Tab. — Har De hørt noget om det Rygte, at Kongen skal i den senere Tid af og til lide af Aandsfraværelse og være ligegyldig for Forretninger? Vist er det, at Foreſtillinger eller Indstillinger ligge usædvanligt længe hos ham i den sidste Tid. De urolige Tider kunne maaskee virke skadeligt paa Kongen; thi brændt Barn er bange for Ild. Og dersom Danmark nu skulde tage Parti, maatte Erindringen om de forrige Feiltagelser smertelig fornyes. — I Dag stormer det her saaledes, at Tagstenene flyve af Husene. Af Bispegaarden er en heel Deel sløine væk. Vinteren er i Aar bleven til Vind.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 24de Marts 1834.

Kjære Ven!

Nu har jeg læst Deres „Stemme fra Menigheden", som er aldeles overeensstemmende med min Mening, forsaavidt den opponerer mod Prof. Clausens Afhandlinger om Djævlelæren og Djævleforsagelsen. Jeg for min Deel takker Dem for denne Deres Remonstration og Protest. Især er jeg ogsaa af den Mening, at Spørgsmaalet om Djævelens Tilværelse er et virkeligt christeligt theologiskt Spørgsmaal; thi dette Spørgsmaal er ingenlunde afgjort med den Bemærkning, at Christus talede om Djævelen, naar han meente det Onde, efter den Tids jødiske Sprogbrug, og dernæst er Spørgsmaalet om det Onde selv endnu mindre afgjort ved denne Bemærkning. Thi for det første kan man aldeles ikke antage, at Christus vilde bruge et saadant Navn, naar det ikke i det Væsentlige var rigtigt,

d. e., naar han ikke dermed vilde betegne den onde Aands virkelige Tilværelse, eller betegne, at det Onde ikke er en ubevidst Masse, men en Person. Dette kan man ligesaalidt antage, som at han vilde have tilladt, at Benævnelsen Messias anvendtes paa ham, naar han ikke virkelig var den, der forventedes at skulle komme. Dernæst er jeg ogsaa enig med Dem i, at man ikke kommer et Skridt videre, men snarere kommer nogle Skridt tilbage, naar man antager, at det Onde er en Idee, maaskee en uendelig blind Magt, som de Gamles Fatum. Hvad De har sagt om de kirkelige Formularer, finder jeg ogsaa rigtigt, ligesom jeg mener, at Prof. Clausen ikke har rigtig forstaaet Christi Lære om at give Forargelse; thi det er Almuen, eller den store Mængde, som Forargelse ikke maa gives, men det er ikke de Høilærde og Dannede; thi disse vide nok at vogte sig for den givne Forargelse, naar de ville; og naar de ikke ville, saa tage de den selv, hvilket da er deres Sag.

Veed De, hvo Forfatteren er til den Anmeldelse af nyere danske Digte, som stod i det sidste Hefte (eller de sidste Hefter) af Maanedsskrift for Litt. for A. 1833. Dersom de veed det, og maa sige det, beder jeg Dem at lade mig det vide. Engang troede jeg at det var Etatsraad H. C. Ørsted, og jeg tilstaaer, at jeg endnu ikke veed nogen anden, som jeg kunde tænke paa.[1]) — Med forrige Post fik jeg Brev fra Prof. Clausen, men han skrev der intet om Djævlen eller Djævlelæren. Derimod meldte han mig, at Bindesbøll skal være overst indstillet til Lectoratet i Sorøe; men andre paastaae, at Rothe er overst indstillet. Maaskee Sagen allerede er afgjort. Bindesbøll er en særdeles duelig Religionslærer, en grundig Theolog og en agtværdig Person. Dersom hans Syn er blevet taaleligt, kunde Academiet ikke ønske nogen anden til den vacante Plads. Prof. Clausen meldte mig ogsaa, at Dr. Schack var overst indstillet til Biskop i Fyen, og at han ventelig blev det, hvorover

[1]) Det er ingen anden end Chr. Molbech. Han skrev skam oftere ypperligt.

han med Grund lamenterede; men nu er dog Faber bleven Biskop i Fyen, hvilket vistnok er meget bedre. Faber er en dygtig Mand, men der er noget hos ham, som jeg ikke kan lide, nescio quid. Dog maa jeg tilstaae, at han er en Mand, der godt kan være Biskop.

Hvorledes hænger det egentlig sammen med Prinds Frederik og hans Forviisning fra Hoffet? Kunde han ikke excluderes fra Thronen? Nogle sige, at han skal residere paa Aalborg Slot[1]). —

Prof. Clausen, hvis Brev er meget venskabeligt, fortæller mig, at det neppe vil lykkes at holde Liv i Litt. Tid., og han tilføier; at han forundrer sig over, at ingen af de Soranske Professorer vil paatage sig Redactionen af denne Tidende[2]). Det skulde gjøre mig meget ondt, om Litt. Tid. gik ind. Den maatte vedligeholdes, om ikke som andet, saa som et Oppositionsmiddel mod Maanedsskrift for Litteratur. I den Henseende og med Hensyn til theol. Bibl. maa man beklage Prof. J. Møllers Død. Hvad Universitetsqvæsturen angaaer, da skal den juridiske Prof. Bang erstatte ham mange Gange; hvilket jeg vil gjerne troe, thi Prof. J. Møller forstod sig neppe synderligt paa Godsadministration, o. s. v. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 3die April 1834.

Kjære Ven!

De forlangte Bøger skal jeg besørge kjøbte paa Millings[3]) Auction, i Overeensstemmelse med deres Opgivelse.

---

[1]) Prindsen drog, som bekjendt, på en stor Sætur i de nordlige Vande, hvor hans Raskhed, Udholdenhed og Ligefremhed skal have tiltalt Alle. Digte, Malerier og Beretninger skildrede Turen.

[2]) Et ugentligt Tidsskrift af den altomfattende Art kunde dog umueligen redigeres i det lille Sorø, skilt fra de lærde Kredse og alle de literære Hjælpemidler, såvelsom det hele Samqvem, som et saadant Skib skal svømme frem på.

[3]) Overlærer ved den lærde Skole der.

Jeg har den Mening, at der ikke bliver gjort noget tilfredsstillende i Anledning af Prinds Frederiks Fadaiser. Han slipper vel, saa at sige med at sidde 2 Gange 5 Dage paa Vand og Brød. Det Rygte har forresten gaaet, at han skulde residere paa Aalborg Slot, hvor ogsaa Dronning Caroline Mathilde skulde have havt Bolig, dersom hun ikke i Overeensstemmelse med den engelske Regjering var kommen til Celle.

Det forekommer mig, at Literaturtidenden vel kunde udgives i Sorøe, naar den trykkes i Kjøbenhavn. Thi med et Blad af den Natur kommer det ikke an paa, at det kommer tidligt eller ganske regelmæssigt. Men det har vistnok store Vanskeligheder at foretage slige Arbeider udenfor Kjøbenhavn. Derfor har jeg ikke heller turdet paatage mig Udgivelsen eller Fortsættelsen af det af Prof. J. Møller udgivne theologiske Tidsskrift. Imidlertid er det godt, at Proff. Clausen og Hohlenberg udgive et theologist Tidsskrift, som indeholder mange vigtige Stykker. I næste Hefte af dette Tidsskrift kommer, som Prof. Cl. skrev mig til, baade Pischons og Steffens's Tale over Schleiermacher. Steffens's Tale synes især at behage Clausen, hvilket næsten er meer end man turde vente, da Steffens's Skrift „die falsche Theologie und der wahre Glaube" var Clausenianerne en Torn i Øiet. Men der er vistnok en stor Forskjel, en stor Afstand mellem Prof. Clausen og Clausenianerne, som i Grunden ikke ere synderligt beslægtede med Professoren, men vel med hans Fader Stiftsprovsten. Dette maa betænkes vel, men glemmes ofte. Levvel!

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 15de April 1834.

Kjære Ven!

Hermed har jeg den Fornøielse at sende Dem: Ihres Dialectlexikon, P. Syvs danske Grammatik, Høisgaards danske do. Jeg har vedføiet Prisen, forat De kan see, at dette er i det Hele en Bagatel, den jeg beder Dem at modtage som en

Present fra mig tilligemed Sibberns Bog, hvilken jeg, da jeg har denne Bog in duplo, har vedlagt forat fylde Pakken eller, som det hed i gamle Dage, da det var tilladt at tale Latin, propter fugam vacui. De andre Bøger gik langt over den af Dem satte Priis. Levvel!

Deres hengivne *f.*

Aalborg d. 25de April 1834.

Kjære Ven!

At Rothe blev Lector i Sorøe, havde jeg ventet, men jeg havde ønsket, at Bindesbøll maatte være bleven det. Bindesbøll havde, hvis hans Syn er blevet bedre — hvilket man maa formode, da han har attraaet Ansættelse i dette Embede — været den meest skikkede af alle dem, som jeg kjender til at være Lector i Religion og Moral ved Sorøe Academi. Nu vil jeg ønske, at det maa gaae godt med Lector Lic. theol. Rothe, og det bør enhver ønske, da nu han er bleven det. Den Regel følger jeg altid. Jeg erklærer mig imod, hvad ansees for urigtigt; men naar det alligevel skeer paa lovlig Maade, modstaaer jeg det ikke, men staaer det bi, eller forsvarer det, forsaavidt jeg staaer i noget Forhold dertil[1]).

W. Rothes Skrift om de symbolske Bøger indeholder vistnok meget rigtigt og godt og er ganske vel skreven, og navnlig langt bedre, end jeg havde ventet, men noget betydeligt Arbeide synes det mig ikke at være. Sprog og Stiil er aparte eller affecteret. F. Ex. tilgaaende Præst f. tiltrædende eller begyndende; Symbolitet f. symbolsk Anseelse; spidsfindig Logikiseren f. Logik; densomhelst f. hvilkensomhelst; hver Nutids Mennesker f. Menneskene til enhver Tid; som her er forsøgt at udvikles f. som jeg har forsøgt at udvikle, S. 17; beaande Sjælen med virkelig den Hellige Aand o: virkelig beaande med d. H. A., eller beaande med

[1]) Denne Lære kjendte jeg godt! Den havde gamle Stemann indprentet os begge To; men det var godt at høre den nok en Gang.

den ſande H. A. — Jeg veed ikke, hvad ſaadan Særhed har at betyde! Forreſten tilſtaaer jeg, at Bogen er ganſke god og endog meget roesværdig ſom en ung Skribents Arbeide, da den baade er grundig og ſindig. Men jeg mener fremdeles, at den, ſom har læſt Prof. Tweſtens Vorleſungen über Dogmatik, let kunde ſkrive en ſaadan Bog, thi det Bedſte, ſom findes i Bogen, findes ogſaa hos Tweſten.

Det er mærkeligt, at baade Tweſten og Harms ere kaldte til Berlin, for at erſtatte Tabet af Schleiermacher. Det vil være et uerſtatteligt Tab for Kiel og for hele Holſteen og Slesvig, derſom disſe tvende Mænd gaae til Berlin.

Rygtet gaaer nu igjen, at Prinds Fr. ſkulde efter ſin Søtour komme hertil Aalborg og tage Reſidents paa det ſaakaldte Slot. Skeer dette, da vil det ventelig ikke lidet genere Embedsmændene og navnlig Officererne her i Byen. Thi hvorledes ſkulle de forholde ſig imod ham? Skal han betragtes ſom en Fange eller ſom en fri Fyrſte og Thronarving?

Min Ven Waage har faaet Prof. Stiftsprovſt Clauſens Poſter i seminario pastorali. Det behager mig ikke meget. Waage er en meget elſkværdig Mand og en god Præſt, men han mangler den videnſkabelige Dannelſe og den Dygtighed, ſom hiin Poſt udfordrer. Jeg vil nu ønſke, at det maa gaae langt bedre, end jeg formoder.

Prof. Schous Stykke om Trykkefriheden i Danſk Ugeſkrift[1]) har behaget mig ſærdeles meget, og jeg underſkriver det omtrent i alle Punkter. —

Skjøndt jeg havde mere at ſkrive om, maa jeg ſlutte, fordi Poſttiden minder. Levvel!

Deres hengivne *K.*

---

[1]) „Om Danmarks Trykkefrihed." Se Danſk Ugeſkrift. B. 5. Nr. 109. 1834. Sml. „Betragtninger over Trykkefrihed og Cenſur", af H. N. Clauſen, ſammeſteds B. 6 Nr. 133.

Kjære Ven! Aalborg d. 16de Mai 1834.

Nu har jeg to Breve fra Dem at besvare, det første af 29de f. M., det andet af 10de d. M. Jeg gjør Begyndelsen med det første. Jeg haaber at De nu har modtaget Bøgerne fra Auctionen efter Milling. Efter Sigende havde Director i Sorøe givet høie Commissioner, for at bruge Deres eget Udtryk, paa de øvrige. Det er ganske godt at vi slippe for Prindsen her i Aalborg. Det antages nu i Almindelighed, at han kommer til Frederits. — Kongens Reise til Jylland kommer mig ikke ret beleiligt, thi jeg skulde paa Visitats, men maaskee jeg kan først foretage Visitatsreisen, og derefter hilse paa Kongen i Viborg. At „hilse paa Kongen" er maaskee for familiært sagt; men der staaer i Helge: „De toge til deres brede Hat og hilste paa Kongen i mørke Nat."

Det var en slem Misregning, som Bredsdorff havde gjort, da han troede, at en Bog, som kostede 53 Specier, kunde faaes for 5 eller 6 Specier. Bredsdorff er næppe nogen god Practicus i nogen Henseende. At de vandt Seier[1]), fornøier mig; men jeg ønsker, at De vil bruge Seiren med Maadehold og holde Fred, saavidt det staaer til dem. —

Nu komme vi til „den prometheiske Correspondance." Jeg veed næsten ikke, hvad jeg skal sige derom; dog takker jeg meget for Laanet, og jeg skal sende alle Brevene[2]) tilbage med næste Pakkepost. Saavidt jeg kan forstaae, maae De nok have skrevet det Stykke i Kjøbenhavnsposten, som kaldtes Tillæg til Heibergs flyvende Post[3]), thi jeg husker intet andet Stykke, hvori Prometheus har været omtalt i Kjøbenhavnsposten. Jeg troede dog ikke, at De havde skrevet dette Stykke, thi det forekom mig næsten at være for bittert mod Heiberg[4]). Mod en

[1]) Der menes: ved den årlige Indkjøbsforhandling til Akademiets Bibliothek.
[2]) Disse bleve senere trykte. Se Krit. Bdr. Lithist. Afd. Bind 2, S. 243—265.
[3]) Se Krit. Bdr. Lithist. Afd. Bind 2, S. 228—242.
[4]) For bittert! Man behage dog at læse efter f. Ex. på S. 230—2 af nysnævnte Citat.

Modſtander ſom Heiberg maa Man være høflig og billig. Heiberg har viſtnok troet, at Molbech havde ſkrevet hiint Stykke. Nu til Correſpondancen! Jeg læſte Deres Kritik over Prometheus med Intereſſe, men med Frygt, deels for at Oehlenſchlæger — genus irritabile vatum — vilde blive opbragt derover, deels for at Oehlenſchlægers Fjender vilde triumphere ved at faae alle diſſe Knager til at hænge deres Hatte paa; thi de ſøge kun Smaafeil for at kunne overſee de ſtore Fuldkommenheder, og jeg troer endnu, at hverken Oehlenſchlæger har kunnet forſtaae, at De vilde forſvare ham, eller hans Fjender have villet forſtaae, at de Feil, ſom de har udpeget, ere Smaating mod Oehlenſchlægers ſtore Fortjeneſter. Forſaavidt frygter jeg for, at De ikke har opnaaet Deres gode Henſigt.

Dog er det viſtnok godt, at Oehlenſchlæger er bleven opmærkſom paa Manglerne ved Prometheus. Men jeg mener, at Kritiken ſkulde have været aldeles anonym, og at Oehlenſchlæger ikke ſkulde have havt en Anelſe om, fra hvem den kom. Deri er jeg enig med Hauch, ligeſom jeg er enig med ham i alt hvad den Sag angaaer, undtagen deri, at De ſkulde ſige B, fordi De havde ſagt A. Thi dette erkjender jeg hverken for rigtigt i Almindelighed eller for værdigt i dette Tilfælde. Jeg kan ikke ſkjønne rettere, end at De ikke vel kan ſkrive mod Oehlenſchlæger anderledes end anonymt, eller ſom en Røſt fra Aandens Rige, uden at noget Subjectivt eller noget menneſkeligt Forhold kommer med i Spillet. Det har gjort mig meget ondt, at De virkelig har faaet Udſeende af at være misfornøiet over, at De ikke var anmodet om Bidrag til Prometheus, ligeſom ogſaa Deres Klage over, at De var bleven ſat blandt Subſcribenterne, kunde mistydes, ſom den er bleven det! Oehlenſchlægers Breve ere hjertelige og kjærlighedsfulde. Han er dog med alle ſine Feil en god og kjærlig Sjæl. Om ham turde det engang blive ſagt af den høieſte Dommer, hvem den ſande κρίσις tilhører: „Hans Synder ere ham forladte, fordi han haver elſket meget“ (været meget kjærlig ſindet, Luc.

7, 47).[1]) Fru Oehlenſchlægers Breve ere grundige og meget velſkrevne, naar jeg undtager Udtrykket „avindſyg"; men hvad andet kan man vente af en heftigt elſkende Huſtrue? „Det er ikke godt at disputere med Fruentimmer, ſynderligt naar heftigt de elſke." Det glæder mig, at Fru Oehlenſchlæger ærer og elſker ſin Mand ſaa høit. Det har næſten glædet mig meeſt i denne ikke glædelige Sag. Deres Brev Nr. 6, a. ſynes mig at være for heftigt og lidenſkabeligt, ſom fra en fortvivlet Elſker. De kunde endnu være traadt tilbage. Dette havde ikke været noget „Wolkenſpiel"[2]). Thi De kunde i private Breve have gjort Oehlenſchlæger opmærkſom paa Manglerne ved Prometheus. Alle Hauchs Bemærkninger ere gode og rigtige paa den ene nær, at De ſkulde ſige B. Jeg anſeer det ſor et meget farligt Vovеſtykke, at ſige Nogen, og iſær at ſige Oehlenſchlæger, hvad han ſkulde gjøre eller digte[3]). H. C. Ørſted har engang ſagt mig, at Oehlenſchlæger havde ſkrevet Øen i Sydhavet, fordi Prof. J. Møller havde ſagt at Oehlenſchlæger ikke kunde ſkrive en Roman. Og Ørſted ſagde tillige, at naar man vil have Oehlenſchlæger til at ſkrive noget, da ſkal man ſige til ham eller lade ſige til ham, at han ikke kan ſkrive ſaadant. Dette er fuldkommen rigtig og ſandt[4]).

---

[1]) Til Sammenligning behage man at efterſe i Kapitlet „Mange andre Forſkjellige" tvende hermed ſå ſamſtemmende Yttringer af Hr. Prof. Fr. Paludan-Müller i Breve til mig.

[2]) Sml. Krit. Bdr., Lith. Afd, Bd. 2. S. 260.

[3]) Men det galdt, N.B., udelukkende om hvad der ſkulde undlades.

[4]) Jeg har dog ogſå et Ord at tale med her, og jeg finder Ørſteds Vittighed meget træffende i Almindelighed, men dette „fordi" erklærer jeg pſychologiſk og hiſtoriſk for uſandt, hvad Øen i S. angår. Øhl. ſkrev den Roman, fordi han længe havde følt Trang til at udvide ſig, at ſå rigtig Luft, af ſamme Grund, ſom han omgjorde Planen til Hroars Saga: for at ſlippe engang for det tragiſke Harniſk. Men Øhl. greb fejl, idet han antog, at Reflexionen kunde godt gå i Slobrok og dog ſe ud, ſom om den var fuldt påklædt. Derſom Baggeſen, der havde klart Øje herfor, havde begrændſet ſig til at påvиſe denne Mangel, ſå kunde han have forſvaret en Klage over Mangel på Dannelſe; men mange urene Elementer blandede ſig ſtrax i hans rene Jagttagelſe.

At foreslaae eller foreskrive en Mand, hvad han skal skrive, det er omtrent det samme som at sige til en selvstændig ung Mand, hvilken Pige han skal gifte sig med. I saadant vil man være fri, og være selv den første, der fatter Tanken, ellers bliver der intet af.

Vilde De have havt, at Oehlenschlæger skulde skrive et Læredigt over Poesie, da burde De have leiet nogle til at sige ham hver Dag, at han ikke kunde skrive et saadant Digt, at han ikke kunde skrive om ars poetica som Horatius ɔc., saa havde han ventelig skrevet et saadant, inden Aaret var omme. Nu skeer det vistnok aldrig. Vil man grave Skatte op, da skal man tie stille. Dette er nu min Mening. Gid dette maatte gaae bedre! Correspondancen skal blive sendt med næste Pakkepost.

Naar de kalder et af deres Breve til Fru Oehlenschlæger et „Kaiser-Nein", da er dette en Feil; thi Jean Paul bruger ikke dette Ord[1]) om en bestemt Benegtelse, men om et bestemt Forbud, et absolut Veto, og det kan ikke have anden Betydning med Rette, thi en „Keisers Benegtelse" siger ikke meer end et andet skikkeligt Menneskes; derimod siger en absolut Keisers Veto noget andet, end enhver anden Mands Nei. Dette Exempel kunde ved Leilighed ogsaa anføres i Fortegnelsen over de smaa Unøiagtigheder og Feil, som store Skribenter have begaaet. Jeg veed, at De tager alt, hvad jeg siger, i den bedste Mening, og jeg veed tillige, at De tager Feil, dersom De ikke tager det saaledes.

Angaaende Illuminationer er jeg aldeles enig med Dem,[2]) handler i saadanne Tilfælde ligesom De, hvorved jeg imidlertid

---

[1]) Levana. 1807. 3tes' Bruchstück. 6tes Kapitel. § 64. S. 216.

[2]) Engang, da Prinds Christian, på sin sædvanlige Flytningsreise fra Odense til Kbhavn, overnattede i Sorø Gjæstgivergård, vilde Flere absolut illuminere og trak således Resten med sig. Jeg kjørte bort med Familie, lod vaske Gulv ud til Gaden og alle Vinduer lukke op for at tørre. — Han blev mig siden lige nådig Konge for det.

her i Byen bliver ilde anseet af visse Folk. Her i Aalborg er Folk desperat gale med at illuminere, og saa takke Vedkommende efter Bryllppet for Illuminationen i Aviſen. Jeg forlanger ingen Deel i denne Tak og illuminerer derfor ikke.

Borgens latinſke Læſebog kjender jeg ikke. Det er Skade, om den ikke indeholder de gode latinſke Fabler, ſom findes i Gedikes. Disſe ere dog, forſaavidt de ere proſaiſke, overſatte af Græſken, og nogle ikke ganſke uden Sprogfeil.

Jeg er dog enig med Mynſter i, at man ſkal være tilfreds, naar man gjør, hvad man kan; men derſom man klager, da ſkal man klage med Grund og med Rolighed, og ſaaledes, at man blot ſeer paa Tingen og lader alt Perſonligt være udenfor. Det kommer meget an paa, hvorledes man ſiger noget. En Kalif havde drømt, at han havde miſtet alle ſine Tænder. Han lod en Drømmetyder kalde og ſpurgte: hvad betyder denne Drøm? Drømmetyderen ſvarede: „den betyder, at Du ſkal ſee alle Dine Slægtninge dø“. Derover blev Kalifen vred og gav eller lod give Drømmetyderen 100 Stokkeprygl. Han hentede derpaa en anden Drømmetyder og ſpurgte ogſaa denne: hvad betyder denne Drøm? Drømmetyderen ſvarede: „den betyder, at du ſkal overleve alle Dine Slægtninge“. Dermed var Kalifen tilfreds og gav Drømmetyderen 100 Pjaſtre. Den, ſom har Øren at høre med, han høre!

Jeg beder Dem meget at hilſe Deres Kone og Lütken og Hauch fra Deres hengivne

F.

E. Sk. I Efterretningen om Gartner Niſſens Død ſtod, at jeg ikke maatte lade Molbech ſee dette Brev. Jeg brød længe mit Hoved med at tænke over Meningen af denne Gaade. Tilſidſt fandt jeg dog ud, at det maatte nok være, fordi de havde brugt Ordet „Geburtsdag“; men derſom de har meent dette, da havde jeg ønſket, at Ordet havde været underſtreget, thi ſaa vilde jeg være ſluppet for dette Hovedbrud.

Lev vel!

Aalborg d. 27de Mai 1834.

Kjære Ven!

Efterat have modtaget Deres Brev af 20de d. M. maa jeg tilstaae, at det maaskee har været det rigtigste, at De er kommen ud af det betænkelige eller ikke klare Forhold, hvori De var kommen til Oehlenschläger, skjøndt det havde været ønskeligt, at dette kunde være skeet paa en anden Maade. Især skulde De have undgaaet det Skin, at De havde brudt Venskabet, fordi De syntes tilsidesat. At dette Skin er falskt, omtvivler jeg ikke; men de faldne eller skrevne Ord baade om Bidrag til Prometheus og om Subscribentlisten underholde dette Skin hos dem, som gjerne ville vedligeholde det. Men derved er nu intet videre at gjøre.

Madam Heiberg i Sæbye[1]), Byfogdens Kone, for hvem afdøde Præst Kaalund pleiede at læse sine Prædikener, førend han holdt dem, har i et Brev til mig forespurgt, hvo Forfatteren var til det Stykke i flyvende Post, som var stilet imod Prof. Clausens Betragtninger over Djævlelæren og Djævleforsagelsen. Hun syntes særdeles godt om dette Stykke. Men Forfatterens Navn fik hun ikke at vide. Derimod meldte hun mig, at Secretair Algreen-Ussing har skrevet Brevene fra en Reisende i flyvende Post, og at disse Breve ere skrevne til hans Broder, som er Districtschirurg i Sæbye. Maaskee vidste De dette før; jeg vidste det ikke. Kongen ventes hertil; men jeg kan ikke sige, at han er velkommen; thi han kommer for ofte, og det falder flere til Besvær. En Konge bør kun komme sjelden[2]), naar han vil være velkommen. Dersom Kongen

[1]) forrige Julie Wiehe, ændrig Søster til Skuespillernes Fader, min Omgangsven på Maler- og Teater-Konstens Vegne.

[2]) Denne Synsmåde havde jeg allerede hørt tilforn. Jessen, et af de bedste Hoveder i Fr. VI.'s Adjudantstab, fik Lov af Kongen til at studere Jura og lade sig examinere privat af Konf. R. Schlegel, der var Professor, og derefter at søge juridisk Embede: Han blev Stiftamtmand i Lolland-Falster. Han klagede til gamle Stemann, hvilket denne så betroede mig igjen, at disse hyppige Kongerejser svækkede Respekten for Majestæten. Han havde på en sådan Rejse fået Natteqvarter i et Værelse ved Siden af Dronning Marie Sophie, men sådan Nærhed var for stor, mente han.

reiser for sin Sundheds Skyld, da maatte han hellere reise paa en anden Maade.

Det traf sig saaledes, at Nr. 58 af Kjøbenhavnsposten ikke kom mig tilhænde. Derfor har jeg kun læst det første Stykke af „Tillægget til flyvende Post“[1]), og derfor kunde jeg ikke ret orientere mig i Ytringerne derom i den mig laante Correspondence.

Hvad De skriver om Skolens Brand i Hillerød, er mærkeligt, især fordi det mistænkelige Brænde først fængede. Prof. Tauber her i Byen mener, at hans Broder har havt sit Indboe forsikret i Landkassen. I dette Tilfælde lider han formodentlig intet Tab. Det er iøvrigt mærkeligt, at han bestandig bliver sig selv liig i Misgreb og Malconduite. Hans Broder her er en ganske anden Mand; thi han er en retsindig og en arbeidsom Mand.

Grundtvigs Forslag om Sognebaandets Løsning vil vel ikke blive paaagtet; men det kan ikke nægtes, at der er Noget deri. Og det er et Spørgsmaal, om Misbrugen, som derved kunde befrygtes, er større end de Misbrug, som allerede finde Sted. Imidlertid undrer jeg mig ikke over, at man nødig vil gjøre et saadant Skridt. — Nu har det Kongl. danske Cancellie da endelig forlangt hele Geistlighedens motiverede Erklæring over det Spørgsmaal, om og hvorvidt det er tilraadeligt at foretage Forandringer i Ritualet og Alterbogen, eller ikke. De fleste ville vistnok erklære sig for Forandringer, men angaaende disses Mængde og Maade ville Meningerne være meget deelte, og vanskelige at bringe til nogen Eenhed. Dog haaber jeg i hvert Fald, at en Revision af Ritualet vil blive foretaget.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

E. Sk. Deres Distinction imellem „grundig“ og „bündig“ forekommer mig vel grundet. Men da vi ikke have noget til

[1]) Se Krit. Bdr., Lith. Afd. B. 2. S. 228—242.

„bündig" ſvarende danſk Ord, bruge vi ſædvanlig grundig for begge. Jeg troer derfor ogſaa, at man kan ſige om det, ſom rigtigt er udledet af og ſtrengt ſammenhængende med en falſk antagen Grund, at det er grundigt; derimod var det viſtnok ønſkeligt, at vi havde et Ord dertil = „bündig". Efter min Mening og efter den gjældende Talebrug kan man ſige: „dette er grundigt, men dog ugrundet." Det er nemlig ugrundet, naar Grunden, ſom er lagt, er falſk; men det er dog grundigt, naar alt i ſtrengt Sammenhæng er udledet deraf og forbundet dermed. Vale!

Aalborg d. 20de Juni 1834.

Kjære Ven!

Nu ſkylder jeg Dem Svar paa 3 eller 4 Breve. Jeg har ikke havt Tid til at ſkrive før; thi for det første har jeg været paa Viſitats fra 1ſte til 16de Juni, og for det andet har Kongen været her ſiden og er her endnu, men reiſer dog om et Par Timer til Viborg. Kongen ſeer ud ſom ſædvanlig og er meget mild og ligefrem ſom ſædvanlig. Jeg har talt med ham om adſkillige, men kun temmelig ligegyldige Ting, fordi intet andet kom paa Bane. Det forekommer mig ikke *ufandſynligt*, at han endnu kan leve og regjere i en halv Snees Aar.[1])

Paa min ovenomtalte Viſitats gik det ganſke godt. Kun var det mig meget ubehageligt at træffe iblandt Præſterne en gammel academiſk Bekjendt, ſom baade Aften og Morgen lugtede ſtærkt af Brændeviin. Jeg gav ham i Anledning deraf en admonitio indirecta, ſom han vel forſtod og modtog uden Indſigelſe. Det kommer nu an paa, hvad det vil frugte. Det er forfærdeligt, at en Mand, fordi han ſidder i fortrykte Omſtændigheder, ſøger Trøſt i Flaſken, og derved ſtyrter ſig og Sine i dybere Nød og Elendighed; og det er næſten forunderligt, at en Mand, ſom idelig forlanger ſin Biſkops An-

[1]) det varede dog kun i den halve Tid.

befalinger paa Anſøgninger om Befordring, ikke kan tage ſig iagt i hans Nærværelſe. Forreſten var bemeldte Præſt ikke egentlig beſkjenket, men han havde drukket mere Brændeviin end tjenligt. Jeg beder Dem imidlertid ikke at tale om denne Sag. Endnu kan der maaſkee være Haab.

At Eſtrup havde taget eller ſøgt ſin Afſked, meldte Dr. Mynſter mig førſt. Jeg ſeer af Mynſters Brev, at Directionen var raadvild. Han tænkte paa Dem; men frygtede dog, at han vilde finde for ſtærk Modſtand. Dette bliver naturligviis mellem os. Nu, da Eſtrup tager ſin Anſøgning tilbage, falder denne Sag bort; men det forekommer mig, at Eſtrup ved ſin Vankelmodighed vil tabe noget af ſin Indflydelſe hos Directionen. Forreſten er det mig kjært, at Eſtrup bliver ved at være Director indtil videre. Thi naar jeg undtager Dem, veed jeg ingen, ſom foruden ham kunde være Director; men De har den Poſt imod Dem, at der er 3 Lectorer over Dem i Anciennitet. Denne Poſt ſkulde vel ikke veie meget, men gjør det dog.

Prof. Clauſen vil, efter min Mening, ingenlunde være Director i Sorøe; men derimod vilde han uden Tvivl nok være Biſkop i Sjælland. Jeg troede, at Biſkop P. E. Müller var kommen ſig, indtil jeg nu paany erfarer, at han er ſygelig endnu. Men da han længe har været ſvag, kan han vel holde længe ud, og der er forſaavidt ikke Grund til at frygte for hans Liv. Skulde han imidlertid afgaae, da bliver formodentlig Dr. Mynſter Biſkop i Sjælland, hvis han vil være det; men hvorledes gaaer det ſaa med Directionen?

Hvad De ſkriver om Exdirector Tauber, har General Bülow[1]) fortalt mig mundtlig. Han fortalte ogſaa, at Dronningen meget havde beklaget Taubers Tab af Bøger o. ſ. v.; men General Bülow havde forſikkret hende, at det var Snak altſammen, hvortil hun ſagde: „Gott bewahre!“ General B.

---

[1]) Franz Bülow, Frederik VI's Fortrolige.

sagde endvidere, at Tauber havde faaet alt reddet, og at han endog havde reddet et Fad Krebs.

Jeg er deels ved Visitatsen og deels ved Kongens Nærværelse kommen i saadan Uorden med min Læsning, at jeg endnu ikke har læst Deres Svar paa Oehlenschlægers Replik. Oehlenschlägers Replik eller Antikritik var imidlertid vel skreven og var et godt Forsvar. Jeg er endnu af den Mening, at De har Ret til at dadle meget i Prometheus; men De har gjort det for haardt, og dadlet smaa Feil med al for stor Strenghed.

Biskop Fabers Hyrdebrev behager mig ikke; thi deels vil Cancelliet eller Kongen høre hver enkelt Præsts Mening, og ikke enkelte Stemmesamleres eller Toneangiveres Mening; og deels er Brevet skrevet i en noget affecteret Stiil, som alt andet, hvad Faber skriver.

Jeg mener, at De efter Omstændighederne („bewandten Umständen nach" sige de tydske Embedsmænd) har gjort vel i at underskrive hiint Brev til Estrup.[1])

Saavidt jeg har kunnet forstaae eller mærke, bestaaer Prinds Frederiks Forseelse dog nok kun deri, at han har mishandlet og forhaanet sin Gemalinde, og det ventelig for at blive hende qvit. Dette er vistnok *meget* slemt; men dog ikke *saa* slemt, som Rygtet gaaer.

Prof. Clausens Betragtninger over Ritualforandringen ere atter saa dictatoriske, at de maae vække Uvillie hos enhver selvstændig Mand. Det er dog en egen Sag at paastaae, at den bedste Deel af Folket er misfornøiet med Ritualet, o. s. v. Jeg anseer det ikke for godt, om Prof. Clausen blev Biskop i Sjælland, skjøndt jeg tilstaaer, at han, fremfor nogen anden, Mynster allene undtagen, var dertil skikket i de fleste Henseender. Jeg finder det stødende, at Prof. Clausen indirecte opfordrer de andre Biskopper til at følge Fabers Exempel; thi de andre

[1]) Det udtalte en Bøn om at blive.

Biskopper have dog vel ogsaa Ret til at have en anden Overbeviisning og at følge den?

Hvorledes gaaer det med Provindsialstænderne i Sjælland? Her i Jylland hører man ikke meget tale derom. Det er forresten et temmelig upassende Udtryk at kalde denne Indretning Provindsialstænder, og det er latterligt, at nogle kalde den en ny Forfatning og Constitution, skjøndt Kongeloven staaer usvækket. De saakaldte Provindsialstænder ere, naar man skal sige Sandhed, intet andet end en ny[1]) Maade, hvorpaa Kongen[2]) vil indhente Betænkninger og modtage Andragender. Men hvad de kunne føre til, er en anden Sag. Enten maae de føre til Intet eller til noget Stort, som enten kan blive godt eller ondt[3]). Lev vel!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 24de Juni 1834.

Kjære Ven!

Herved har jeg den Fornøielse at sende Dem a) Deres Brev til Oehlenschläger fra A. 1818 med Bilag, b) to Nr. af Kjøbenhavnsposten med et Brev fra Prof. Lütken og et do. fra Biskop Faber. Jeg takker meget for Laanet af disse Ting.

Brevet til Oehlenschläger indeholder meget, som han burde have lagt mere paa Hjerte; men det er vel haardt og stødende. Oehlenschläger taaler f. Ex. ikke, at man siger „Fy!" til ham. — Det er meget godt og priseligt, at De baade før og nu har sagt Oehlenschläger Deres Mening; men det havde været meget bedre, dersom De havde sagt samme paa en mildere Maade. En ganske liden Forskjel i Udtrykket gjør en ganske stor Forskjel i Indtrykket, især naar man har at bestille med Poeter og Damer.

---

[1]) „og meget bedre". P. H. [2]) „tillige". P. H.

[3]) Man forstår nok hvad den velsindede og forsigtige Biskop og fin Konges tro Mand sigter til.

Deres Svar paa Oehlenſchlägers Replik har jeg nu læſt, og fundet ſamme i det Hele paſſende[1]); ſkjøndt De har talt noget om Ting, ſom det ikke var Pinen værd at tale mere om, f. Ex. om Bogſtaver. At Bogſtav kommer af eller er beſlægtet med Bøgeſtav, er dog ſaa rimeligt, at det ikke var værd at ſpilde Ord paa en Strid derom. Forreſten har De nu baade publice og privatim ſagt Oehlenſchläger Deres Mening om ham og hans Arbeider ſaa tydeligt og tilſtrækkeligt, at De ikke behøver at ſige eller ſkrive mere derom, og De kan i den Henſeende med Føie og med Ro ſige: sententiam dixi et animam liberavi.

Kongen[2]) reiſte herfra i Tirsdags d. 20de Junii Eft. Kl. 1½ el. 2. Han ſyntes at være tilfreds. Han indlod ſig kort før ſin Afreiſe i en temmelig lang og varm Samtale med mig, ſom han ganſke hovedkulds begyndte ſaaledes: „Jeg haaber, at vi have de ſamme Religionsprincipper, og at De, ligeſom jeg, ſkyer Extremerne og de fæle Ultraer". I denne Stiil eller Tone talede han ikke lidet om de religioſe Bevægelſer og Skandaler. Han citerede for mig 1 Theſſ. 5, 21 med diſſe Ord: „Der ſtaaer i den hellige Skrift", og han klagede over, at adſtillige Præſter gave Forargelſe ved Overdrivelſer og blind Iver. Han er forunderlig ligefrem at tale med, og det er ikke forunderligt, at han er perſonlig elſket.

Har De læſt eller hørt noget om et Stykke, ſom har ſtaaet i Norſke Morgenblad om Provindſialſtænder? I dette Stykke ſiges ligefrem, at Provindſialſtænder ere til ingen Nytte, men at de kunne maaſkee føre til en repræſentativ Forfatning. Fremdeles ſiges deri, at Danmark efter Frederik den 6tes Død formodentlig vil holde ſig til det Bernadottſke Dynaſtie, o. ſ. v. Det er beſynderligt at læſe ſligt paa Danſk, thi man mærker ikke ſtrax, at det er ſkrevet paa Norſk. Lev vel!

Deres hengivne F.

---

[1]) Krit. Bdr., Lith. Afd. B. 2. S. 286–97.

[2]) o: Frederik den Sjette.

E. Sk. Det havde vistnok været bedre, at Brevet til Director Estrup[1]) ikke var skrevet; men det var alligevel godt, at De skrev under med. Jeg er ogsaa enig med Dem deri, at De allermindst kunde lade det være. Jeg veed, at Ingemann og A. Rothe begge sætte saa megen Priis paa at beholde Estrup som Director, at jeg ikke undrer mig over, om De juble over hans Ansøgnings Tilbagetagelse.

Aalborg d. 25de Juli 1834.

Kjære Ven!

Det varer noget længe eller det har varet noget længe, inden jeg takker Dem for Efterretningen om Pastor Dichmans[2]) Forlovelse med Frøken Gr. Post. Imidlertid kan det tjene til min Undskyldning, at jeg ikke skylder Dem stor Tak for denne Efterretning; thi Secretair Deichmann havde fortalt mig det samme et Par Dage, førend jeg fik Deres Brev. Dog takker jeg Dem, fordi De vilde skrive mig et Brev til blot i den Anledning, skjøndt De er urigtig underrettet, naar De kalder bemeldte Frøken min gamle Veninde; thi jeg har ikke egentlig staaet i noget Forhold til hende, som kunde svare til hiint Udtryk. Men jeg kom med Waage, da han var forlovet med Jomfru Broager, som opholdt sig paa Broxøe (egentlig Brokſøe, efter en gammel Adelsmand Brok eller Brock, som har bygget denne Gaard), temmelig ofte der, og dette gav Anledning til Snak om, at jeg kom der for den uforlovede Frøkens Skyld. Mange andre af mine aldeles hensynsfrie og tilfældige Foretagender have givet Anledning til lignende Rygter. Jeg husker endnu godt den Mand, som troede, at min Spadseretour til Krebshuset eller til den Kant foretoges, fordi jeg vilde drikke en Pægel Viin eller saadant i Krebshuset, skjøndt jeg næsten aldrig kom blot derind.

Jeg har med Fornøielse hørt, at den Uvillie, som i Be-

---

[1]) nemlig om at formå ham til ikke at ville søge Afsked.

[2]) Vor fælles gamle Bekjendt, Præst i Store Magleby. † 1835.

gyndelsen yttrede sig hist og her mod Rector G. Dichman[1]), forsvinder meer og meer, hvilket da ogsaa kunde ventes; thi han er en retsindig og en dygtig Mand.

Professor Scharling har sendt mig sin Tiltrædelsesforelæsning. Jeg synes meget godt om denne Begyndelse. Forelæsningen er passende, grundig og god i alle Maader. Det har glædet mig. Jeg haaber, at han, naar Kraft og Sundhed gives ham, vil blive en god theologisk Professor og ingen Clausenianer, d: ikke afhængig af theologo primario. — Den unge Prof. Engelstoft ventes hertil i disse Dage. Jeg haaber nok at see ham, skjøndt jeg fra den 26de Julii til den 4de Aug. er paa Visitats i Vendsyssel. (NB. I Vendsyssel er et Sogn, som kaldes Dronninglund; i gamle Dage hedte det Hundslund, hvilket næsten er en Forandring, der kan sættes ved Siden af Skidenstræde og Krystalgade i Kbhavn.) I dette Sogn er der omtrent 3,700 Mennesker, altsaa ligesaa mange som i 10 smaa Sogne eller i et heelt Herred. Der er 4 Sognefogder i dette Sogn. Det falder mig derved ind, at jeg nylig læste, at der i Holsteen gjøres Forskjel paa Kirchspiel og Kirchenkirchspiel. Formodentlig er Kirchenkirchspiel det hele Kirkesogn, som kan være deelt i flere Sogne, af hvilke ethvert ogsaa kaldes Kirchspiel. Hvoraf kommer vel dette tydske Kirchspiel[2]). At det danske Sogn kommer af at søge og betegner et District, som søger samme fælleds Sted, enten Kirke eller

---

[1]) paa Herlufsholm. Fogtmanns Yndlingssted, hvor han i 7 Aar samlede Grundlaget til sit siden saa ansete Navn.

[2]) et Ord „Kirchenkirchspiel" er mig ganske ubekjendt; Indfaldet er forresten ret holstensk og ratsjonalistisk, og skal vel betegne Forskjellen imellem gejstligt og verdsligt Distrikt. — Roden til Hovedstavelsen i Kirchspiel maa søges i Oldn. spjall, Samtale; foraspel, Spådom; Agf. spell, Tale, Budskab, Sagn o. s. v.; T. Beispiel, Exempel (d: Fortælling ved Siden af); Oldn. gudspjall og E. gospel, Evangelium; gml. Frisk. eedspil, Gerichtszwang (d: saa langt en Dommer kan tage i Ed), Eng. og Holl. spell, bogstavere, o. lign. — Kirchspiel, Plat-T. karspel og kaspel, et Sogn, betyder altsaa: saa langt Kirkens Tale lyder.

Skole eller Thing, anseer jeg for afgjort, og det antager Sproggranskeren Ihre ogsaa.

Kongen skal især ønske den gamle General Castonier[1]) til at have Opsyn over Prindsen. Gen. Castonier skal ellers have forlangt sin Afsked i Aar; men Kongen sagde: „De har for 2 Aar siden lovet mig, at De vilde tjene endnu i 6 Aar, derfor maa De blive." Castonier svarede: „skal jeg blive ved, saa skal jeg blive ved; men saa maa jeg bede om en Instrux, naar Hs. Kongl. Høihed kommer til Frederits; og saa maa jeg bede om, at naar jeg skriver nogen Rapport om Hs. Kongl. Høiheds Forhold, saa maa det gjelde noget, og at jeg ikke skal oversmøre Papiret til ingen Nytte." Kongen lader General Castonier have frit Sprog.

Endnu har jeg virkelig ikke havt Tid og Roe til at læse Vilhelm Zabern; men nu skal det være een af de første Bøger, jeg læser. (Jeg har grumme ondt ved at faae alt det læst, som jeg bør og vil læse.) Deres Anmeldelse har jeg læst. Ogsaa har jeg læst det Vers i Kjøbenhavnsposten, hvori antages, at Forf. til Hverdagshistorien er den samme som Forf. til Vilhelm Zabern. Saa ingenieus er det let at være!

Exdirector Tauber skal endnu ikke være sluppet fra Kulsvierne[2]); thi flere Sogne skulle ville stævne ham. Endogsaa Byfogden i Hillerød skal have i Sinde at stævne ham for det, som han har sagt om Byens Brandvæsen. Sera tamen tacitis poena venit pedibus!

En Cand. juris Fougstad i Norge[3]) har skrevet en Bog eller et lidet Skrift om det norske Storthing i A. 1833. Han viser deri klart og tydeligt, at Bønderne faae og maae faae Overvægten i Regjeringen; men han haaber, at det vil blive godt, eller gaae godt, naar Bønderne blive mere oplyste og

---

[1]) Kommandant i Frederits på den Tid.

[2]) Dette Træk er undsluppen min Hukommelse, og jeg vil ikke synes forfølgelsessyg ved at efterspore det.

[3]) Se D. Ugeskr. B. 5. S. 269—293.

dannede[1]). Dette Skrift er meget lærerigt under nærværende Omstændigheder. De bør have det paa Læsesalen. Den samme Fougstads Piece om de danske Provindsialstænder har jeg endnu ikke seet. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 22. Aug. 1834.

Kjære Ven!

Det er nu 4 Uger siden jeg skrev Dem til. Der er løbet meget Vand i Havet siden den Tid. Fra Dem har jeg i den Tid ikke seet et Ord, hvorfor jeg har formodet, at De enten har meget travlt eller ogsaa har gjort en Reise i Ferien.

Jeg var paa Visitats i 10 Dage i Vensyssel, strax efterat jeg havde skrevet Dem til. Jeg udstod meget, eller led meget af Hede, paa denne Reise. Jeg kunde ikke ret sove om Natten, og der var en forfærdelig Qvalme i Skolerne om Dagen. Jeg tænkte paa Etatsraad Pram, som sagde, da han var kommen til Vestindien, at han kun havde 1 eneste Tanke der: „Det er en forfærdelig Hede." En saadan Hede mindes jeg ikke at have oplevet; thi det var neppe saa hedt, saa vedvarende hedt i Aaret 1826. Nu er Heden vel forbi, men jeg føler mig endnu mat derefter.

Da jeg maa lade en Deel Reparationer foretage paa Bispegaarden, og da dette koster meget, og da jeg fremdeles ikke kan faae Tid til at gjøre lange Reiser i Aar, saa bliver der intet af min paatænkte Reise til Kjøbenhavn og Sorøe. Her i Aalborg have vi havt Besøg af Secretair Deichmann og Familie. Hans Kone synes mig at være uforandret den samme, det er: godmodig, munter, ganske vittig og behagelig ligefrem; hans Søster ældes kjendelig. Deichmann selv er

[1]) Formodningen bekræftede sig, gjennem naturlige Udskejelser, sidenhen. Saa fulgte et andet Bølgeslag. Nu truer igjen et modsat Bølgeslag. Således foreslog Regjeringen d. 12 Nov. 1868, at Digteren Prof. Welhaven skulde have 1200 Specier i Pension, men Bondepartiet fik den nedsat til 800 Sp. — Ogsaa for Danmark, tykkes mig, at det kun skal blive Forfriskningens Bølgegang.

uforandret. Det fornøiede mig ret at see disse gamle Bekjendte igjen.

Noget, som i denne Tid giver mig usædvanlig meget at bestille, er Ritualsagen; thi jeg skal nu til at gjennemgaae 100 Præsters forskjellige og indbyrdes uforenelige Erklæringer, og over disse samt over Sagen i det Hele afgive min Betænkning. Naar jeg uden videre Hensyn maatte afgive denne, da vilde den lyde saaledes: Ritualet bør revideres.

I Dag er der kommet fra Cancelliet en Skrivelse, hvori Geistligheden underrettes om, at Magister Lindberg, efter hvad der er Cancelliet foredraget, reiser omkring i Landet for at holde gudelige Forsamlinger, der ere stridende mod Forordn. af 13de Jan. 1741, og for at samle Underskrifter paa en Ansøgning til Kongen om Sognebaandets Løsning, og hvori Geistligheden anmodes om at hindre hans Bestræbelser og Foretagender i Overeensstemmelse med bemeldte Forordnings 17de §. — Jeg frygter for, at Lindberg tilsidst bliver en complet Fanatiker; og det gjør mig ondt for ham; thi skjøndt han er for heftig og haard og urimelig i somme Paastande, har han dog Ret i meget, og det er beklageligt, at en saa sjelden Dygtighed gaaer tilgrunde.

Endnu har jeg ikke faaet Tid til at læse mere end omtrent 1/4 Part af Vilh. Zabern. Det er et grundigt og alvorligt Skrift; men det er ob id ipsum tvivlsomt, om det vil gjøre Lykke.

Confessionarius Mynsters Afhandling om den geographiske Underviisning[1]) var meget grundig og god. Det synes, at Prof. Schouw concederer, som han i mine Tanker ogsaa bør[2]). Naar man har Forkjærlighed for et vist Studium, er det farligt at skrive derom; thi man overdriver og forvirrer kun derved. Naar man skal skrive offentlig, maa man ikke have Forkjærlighed for andet end Sandhed.

---

[1]) o: hans Recension af Schouws „Om d. g. U." i D. Lit. Tid. 1834. Nr. 2.

[2]) se D. Lit. Tid. 1834. S. 88—112.

Dersom Rygtet er sandt, skulle Vælgerne her i Byen ikke være langt fra at vælge til Deputerede (Aalborg vælger To) to Mænd, af hvilke den ene siges at have været forrykt og den anden at være halvgal. Dog haaber jeg endnu, at dette kan forebygges. At disse Mænd ere dristige Snakkere, er det eneste, som kan have henledet Vælgernes Opmærksomhed paa dem. Heiberg har i Flyveposten sagt meget træffende om Provindsialstænder, men Sagen synes mig for alvorlig til at spøge med.

Man siger at Biskoppen i Sjælland er syg og farlig syg. Dog haaber jeg, at han kommer sig igjen, ligesom han saa ofte er kommen sig før, naar han meentes at være Døden nær eller vis. Hans Død vilde ellers være et føleligt Tab for Staten, Kirken og Litteraturen. Dersom han døer, bliver formodentlig Confessionarius Biskop i Sjælland. Men saa maa han gaae ud af Directionen, og naar Mynster gaaer ud af Directionen, maa Directionen vel gaae ind? Det er ikke gode Udsigter. Men jeg haaber, endnu at Biskop P. E. Müller kommer sig, og at Sagen saa indtil videre gaaer sin jevne Gang. Under nærværende Omstændighed er i Sandhed Sindighed og Betænksomhed, forbundet med Kraft, den allervigtigste Egenskab hos Embedsmænd paa høie og vanskelige Poster. Nu har jeg ikke Tid til at skrive mere. Naar De har Tid, haaber jeg at see et Par Ord fra Dem.

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 5te September 1834.

Kjære Ven!

— — De talte vel ikke med Oehlenschlæger, da De var i Kjøbenhavn? Hvad mon han[1]) siger om Vilhelm Zabern? Det faldt mig ind at tænke derpaa, da jeg nylig læste i Prometheus hans Bemærkninger om Dyveke. Jeg mener, at Vilhelm Zabern især ogsaa viser, at Samsøes Dyveke ikke

[1]) Oehlenschlæger var indtagen i det Digt. Se 1ste Saml. S. 234.

er et saadant Mesterstykke, som det en Tid lang gjaldt for. Oehlenschlæger siger, at der ikke er Genie i Samsøes Dyveke. Jeg vilde sige, at der ikke er Aand deri.

Det forekommer mig meget sandsynligt, at Pr. Chr. kommer engang ind i Directionen, ligesom hans Svigerfader[1]). Men godt er det vel neppe, og det vil vistnok være meget suurt og tungt at sidde i Raad med ham. Dog haaber jeg, at Dr. Mynster vil kunne begaae sig i denne vanskelige Stilling.

Om Neckelmann i Randers veed jeg endnu ikke noget vist. Jeg har blot hørt, at han er sat under Tiltale for Bestikkelse; men Udfaldet er mig ubekjendt. Han ansees ellers for een af vore dygtigste Embedsmænd i den Sphære. Desto værre er det, om han saa aldeles har ladet sig beherske af Egennytte[2]).

Stykket „Til vore Vælgere" i Dansk Ugeskrift synes jeg ogsaa meget vel om[3]). Det er Skade, at det Ugeskrift ikke er mere læst og udbredt end det er. Nogen Skyld har Redactionen ved undertiden at optage for lidet almeeninteressante Stykker. Heibergs flyvende Post er nok ikke heller meget læst. Derimod synes Kjøbenhavnsposten, som det hedder om, at den „fylder Landet med Dumhed", at finde mange Læsere.

Det forekommer mig dog, at Bornemanns Afhandling om Trykkefriheden[4]), naar nogle ungdommelige Spring og Dyst

---

[1]) Hertug Frederik Christian af Sl.-H.-S.-August., født 1765, død 1814, Enkedronning Caroline Amalies Fader.

[2]) Denne talentfulde Byfoged skaffede sig altfor let Fiender. Engang kom en høj Embedsmand for at tale med ham, men N— kunde ikke komme ud strax. Imedens gav den Fremmede sig i Snak med en lille Pige, som stod og betragtede hans Hånd med megen Opmærksomhed. Finder Du den Ring saa smuk? spurgte Manden troskyldig. Nej, svarede Barnet, jeg ser på Din Finger, for Fader siger, at der er langt mere Forstand i Din lille Finger, end i hele hans Hoved.

[3]) Det i sin Tid berømte Stykke af daværende Rektor Olsen i Viborg, Poul Møllers Følgesvend, som stod i Nr. 124.

[4]) o: Bemærkninger om Censuren i Danmark, foranledigede ved de nyeste Forhandlinger om denne Gjenstand. Se Mdsk. f. L. Bind 12, S. 56—86.

undtages, er grundig og god i det Hele; men jeg var ikke fornøiet med Prof. Davids. Prof. David er en Materialist[1]). Han antager, at Statens Lykke og Menneskers Dyd er en nødvendig Følge af Velstand og Riigdom. Han antager, at Fyrstegunst har Magt over alle Sjele, o. s. v. Det er en slet Tænkemaade. At han forresten ogsaa har Ret i noget og har sine Fortjenester, nægter jeg ikke. Men dersom hans nordiske Tilskuer ikke bliver i en bedre Aand, end hans Afhandling om Trykkefriheden, saa kan den hellere blive borte. Forresten behøve vi eller rettere trænge vi til et godt politisk eller rettere et publicistisk Blad.

At flere end Geistlige burde høres om Ritualet, er ogsaa min Mening; og det skeer vel ogsaa, inden noget foretages. De til mig indkomne Erklæringer ere meget modsatte. Det er især mærkeligt, at de bedre Hoveder for det meste erklære sig enten ubetinget for eller imod Ritualforandring. De andre lade Sagen staae in suspenso.

Det er dog besynderligt, at Molbech er bleven saa indtaget imod Hauch, at han ikke kan faae i sit Hoved, at Hauch har skrevet V. Z. Jeg troer, at jeg, endogsaa uden at have vidst hvem Forfatteren var, kunde have gjenkjendt ham, som ogsaa De yttrede i Deres Anmeldelse i Kjøbenhavnsposten. Naar jeg ovenfor talte om dette Blads Dumhed, saa undtog jeg jo i Tankerne for det første alt hvad De skriver deri; men jeg kan ikke vel undtage alt det, som min Ven Bredsdorff skriver deri. Hans Brev til Directeur Schultz syntes mig næsten dumt[2]).

Det vilde fornøie mig meget, om det kunde lykkes Dichman at faae 1aarige Classer paa Herlufsholm, det talte jeg ofte om den Tid, da jeg var der; men da kunde det ikke lykkes. I Sorøe lod det sig meget lettere gjøre.

---

[1]) Man iagttage, vel at mærke, Brevets Datum!

[2]) Jeg kan ikke nu huske, hvor dette stod, men det er vel også ligegyldigt.

Paludan-Müllers Amor og Psyche har jeg endnu ikke læst; og jeg maa oprigtig tilstaae, at jeg er bleven bange for at læse den, efterat jeg har faaet at vide, at dens Forfatter er erklæret udødelig[1]).

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 26. Septbr. 1834.

Kjære Ven!

Endskjøndt jeg har kun liden Tid i Dag, vil jeg dog skrive et Par Ord til Dem.

Med Hensyn til Sjællands Bispestoel er det gaaet, som jeg ventede og som det burde gaae; thi der kan ikke være nogen Tvivl eller to Meninger om, at jo Confessionarius Mynster er den ypperste af alle Danmarks Geistlige, og at han fremfor nogen anden er skikket til at staae i Spidsen for den danske Geistlighed.

Hvad Rosenvinges Optagelse i Directionen angaaer, da er jeg enig med Dem i, at han er vel skikket dertil for Universitetets Vedkommende, men det er aabenbar en stor Mangel ved Directionen, at der ikke er nogen skolekyndig Mand i samme; og De har fuldkommen Ret i, at en saadan Mand burde endnu indtræde i Directionen, førend den kan anseés for at være fuldstændig.

Det glæder mig at høre, at Saxo dog kan ventes udgivet, skjøndt P. E. Müller er død. Det maa have været en stor Glæde for denne lærde Mand, denne ægte Videnskabsmand og Patriot, at Runamo blev læst; især da han havde saa stor Deel i Undersøgelsens Foranstaltning.

Det er dog høist mærkeligt, at denne 1100 Aar gamle Indskrift nu først er bleven læst. Kong Valdemar den Førstes Runemester kunde ikke læse den[2]). Den i Runers Læsning særdeles kyndige M. F. Arendt, „das gelehrte Ungeheuer",

[1]) Jeg kjender ikke Stedet, men F— fejler sikkert ikke.

[2]) Men dette, synes mig, burde have gjort Tidsalderen mere skeptisk, end den da temmelig pludselig blev. — Og nu?

kunde ikke læse den; men han erklærede Indskriften for lusus naturæ. Havde han nu levet, var han sprungen i Flint[1]).

At Prof. K. Rosenvinge ikke har skrevet Polemik, kan jeg ikke indrømme; thi han har skrevet Recensionen af Pastor Gads liturgiske Stridsskrift, der var ubillig gunstig affattet for Gad, og temmelig kjæk mod Regjeringen. Desforuden har han ogsaa, men anonymt, skrevet den Recension, hvorover Maanedsskriftet kom i Strid med Rask og Abrahamson[2]). I det mindste skrev han noget i denne Strid[3]). I de andre Bemærkninger om hans Personlighed kan De have Ret. Han er en meget retsindig og velsindet Mand. Men er han selvstændig og kraftfuld nok?

Provst Flemmers Anecdote[4]) om mig er især mærkelig derved, at noget saadant eller noget lignende aldeles ikke har fundet Sted. Jeg har stedse staaet paa den bedste Fod med Provster og Præster, baade i dette og i Ribe Stift. En anden Sag er det, at jeg som Visitator undertiden maa gjøre opmærksom paa Feil og Uordner, og at en og anden kan blive

---

[1]) Som man nu ved, havde Uhyret dog Ret! (Sml. om ham Krit. Bdr. Lithist. Afd. B. 2 S. XXII—XXIII.) At Fogtmann stolede på Finn Magnusen, var iøvrigt aldeles i sin Orden. Mærkeligt er det, at Saxo var så vis i sin Sag i modsat Retning.

[2]) Se Mdsk. f. Litt. B. 4 S. 501—10. Det var dog vist Werlauff selv, som skrev denne formidable, el. knusende, Recension af Rafns Oversættelse af Jomsvikinga- og Knytlinga-Saga, 1830.

[3]) Rosenvinge skrev, i Mdskriftet B. 5, S. 167 o. s. v., Antikritiken af Rasks Gjenmæle imod Månedsskriftets nysnævnte Recension.

[4]) Er gåen mig af Glemme. — Flemmer, Sognepræst i Alsted, Fader til den så ansete Rektor H. M. Flemmer i Randers og Frederiksborg. Som Sognepræst i Alsted holdt han ved Præsternes Afskedsfest i Ringsted for P. H. Mønster, da denne var bleven Biskop i Århus, en latinsk Tale, det eneste af ham på Tryk, hvorom han sagde strax efter til mig: Det vil jeg kun påstå om Sprogets Renhed i min Tale, at Parallel til Alt skal kunne eftervises hos Cicero, selv om det var det lille Ord tot. — Hans Morten, sagde han ved samme Lejlighed, havde ikkun mig til Lærer, og han blev dog så flink: Hvad kan der da ikke blive af den yngre Broder, der har selve Hans Morten til Lærer!

ſtødt derover; thi dette er uundgaaeligt; men det har ingen videre Følger. Prinds Frederik ſkal hidtil have opført ſig særdeles vel og forſtandigt i Fredericia. Maaſkee der endnu kan være Haab om, at han vil forbedre ſig.

Præſten Daugaard[1]) beſøgte mig forleden Dag. Han er temmelig uforandret, men lidt federe. Han har tilligemed ſin Naboprœſt Stockholm, en Søn af Stiftsprovſt St., udarbeidet en Bibelhiſtorie for Almueſkolerne, ſom uden Tvivl vil afhjælpe et længe følt Savn. — Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 14de Oct. 1834.

Kjære Ven!

Herved tillader jeg mig at gjøre Dem Uleilighed med et Brev til Fru Borch, ſom i Aar oppebærer 35 Rbd. 2 Mk. 9 Sk. Sedler og Tegn af det Wisſingſke Legat, der beſtyres af Biſkoppen i Aalborg. I Brevet har jeg lagt de 35 Rbd. Men de 2 Mk. 9 Sk. Tegn beder jeg Dem at levere hende, og ville De behage at tage diſſe af den hosfølgende 1 Rbd. Seddel. Jeg har nemlig hoslagt 9 Rbd. Sedler. De 8 Rbd. ere til min gamle Opvarterſke Stine Staldkarls. Men den ene, ſom er tilovers, er beſtemt til at udrede hine 2 Mk. 9 Sk. og tillige Poſtpengene af dette Brev, hvorfor jeg har ladet det gaae ufrankeret.[2])

Da jeg modtog Deres Brev af 30te f. M., vidſte jeg endnu ikke eller havde endnu ikke hørt, at der var antaget en ny Frille, el. Fru — Nr. 2; men nu er Sagen bekjendt nok. Det er meget beklageligt, og det vil ventelig vorde fordærveligt i flere Henſeender. Dengang da den førſte Fru — antoges, kunde vel eet og andet ſiges til Undſkyldning; men nu er det anderledes. Jeg haaber dog, at det Rygte, ſom vil indblande

[1]) Den ſenere Biſkop i Ribe, vor fælles Ven fra Sorø, hvor han var Adjunkt fra 1822—27.

[2]) Da ſmålig Nøjagtighed ikke manglede i Biſkop F—s Karakter, ſå har jeg beholdt denne ene Prøve.

gamle Poul Stemann heri, er usandt. Han kan i denne Tid have nok at bestille med sine Rødkridtsstreger, som i Kjøbenhavnsposten løbe om i hele Landet[1]). I Fredericia skal der ogsaa være indrettet Hotel for en Fru C— som Prinds F—s Maitresse. —

Jeg spurgte Dem engang om, hvoraf „Weichbild" kommer? Det er siden faldet mig ind, da jeg saae, at det paa Fransk hedder banlieue, om det ikke skulde betyde et Billede, som stod ved Indgangen til Byens District, og som man skulde vige tilbage for, en Slags sauvegarde. Jeg formoder altsaa, at Ordet kommer af „weichen" og „Bild". Hvad siger De dertil?[2])

Var det ikke mærkeligt, at Kongen talte en heel Deel til mig, jeg nu ikke videre vil huske, om „Vielweiberei", som det under visse Omstændigheder ikke skulde nytte at ivre imod? Jeg svarede intet dertil, uden maaskee blot: circumstantiæ variant rem.[3]) Stiftsphysicus her i Byen siger, at det vil om faa Aar være forbi med Kongen, dersom det er sandt, at han har faaet en ny Frille.

Naar De har læst Sibberns Tale om Melchior, ønsker jeg at vide Deres Mening derom. Lev vel!

Deres hengivne

---

[1]) Jeg kjender ikke videre til denne Anekdote. Men det Forræderi, at stille den Mægtiges lovmæssige, om og muligvis forstokkede, Enfoldighed blot for Uvedkommendes Spot, kan ligne den hele Modstandsmåde fra 1834: Lehmann contra Stemann.

[2]) Se denne Bogs Side 102. Ordet banlieue kommer af gml. Tydsk bannen, at fastsætte Grændsen for noget.

[3]) Det var i al Fald ærligt af en Konge at bringe Sagen på Bane, og det var en begribelig Tilbageholdenhed af en Biskop, ikke i det Øjeblik at ville være en ny Biskop Bilhelm, eller at anse den private Stue for sin Embeds-Post. En Biskop må have Lov til at lære Tavshed af Jesus i givne Tilfælde. Men Johannes den Døber havde dog næppe, på sådan Tiltale, ladet sig nøje med at svare tre syriske eller chaldæiske Ord. Modsat kunde den, som tiltroede sig at turde fælde Dom her, spørge, om dog ikke just Frederik VI kunde tænkes modtagelig for et Skriftemåls Indtryk, da han virkelig besad Gemyt og Hjerte.

E. Sk. De Anmærkninger, som Sibbern skrev i Dansk Ugeskrift i Anledning af Fougstads Skrift[1]), indeholder meget godt, især hvad det angaaer om Despotie i Republiker, endog i de literaire Republiker, og om Trykkefrihed. Men nogle forunderlige Udtryk bruger han ogsaa. Man maa i vor Tid især være vaagen og staae paa sin Post. Vale!

Aalborg d. 24de November 1834.

Kjære Ven!

I Dag er jeg endelig bleven færdig med Revisionen af min Lærebog, og sender nu Manuskriptet til Forlæggeren. I det Væsentlige ere Forandringerne ikke store; men der er mange Forandringer i det Enkelte. Jeg har til dette nye Oplags Revision modtaget nogle Bemærkninger af Adskillige. De har maaskee seet, dersom fynske Kirketidende holdes i Sorøe, at Overlærer Kalkar har gjort nogle Udsættelser ved Bogen i bemeldte Tidende. Disse ere temmelig ubestemte fremsatte, naar den ene om Retfærdiggjørelsen undtages. Denne Post havde jeg imidlertid allerede, førend jeg læste Kalkars Anmærkning, forandret i Manuskriptet til 3die Oplag. Forresten maa jeg bemærke, at det ikke afskrækker mig, at man kalder en Lære katholsk, naar den forresten er christelig. Og skjøndt jeg aldeles holder paa den protestantiske Lære, at vi retfærdiggjøres *alene* ved Troen, og med Schleiermacher, ligesom med den augsburgske Confession, deri sætter den væsentlige Forskjel mellem den protestantisk-evangeliske og den katholske Kirkes Lære, saa mener jeg dog, at selve Begrebet Retfærdiggjørelse er mindre rigtig bestemt i den augsburgske Confession, eller rettere i de ældre theologiske Systemer, som have bygget paa conf. augustana. Kalkar er en dygtig Mand, men han er tillige paastaaelig og afgjørende, o: eensidig og selvtillidsfuld, som Jøde. Han er meget lærd og arbeidsom[2]); men den jødiske Haardhed og Stivhed

[1]) Dsk. Ugeskr. B. 5. S. 338—59.

[2]) Benner sige, f. Ex., at han aldrig går tilsengs, før han har besvaret alle Dagens Breve.

er en Djevel, som er meget vanskelig at drive ud[1]). Der findes kun faae, af hvilke den er saa aldeles drevet ud som af Dr. Neander i Berlin. Derimod findes der en Levning eller et Stykke af den hos Flere her i Landet.

Nu har jeg endelig læst Hauchs Forsvar for V. Zabern. Han har forsvaret sig meget godt, men maaskee vel skarpt; dog, det er vanskeligt at moderere Huggenes Skarphed, naar man er nødt til at værge sig. I det Hele har Hauch uden al Tvivl Ret. Hvad siger Molbech dertil? Epigrammet om Visdomsfuglen[2]) behagede mig ikke synderligt, fordi det syntes mig at stikle paa Molbechs Udseende. Jeg skulde dog ikke troe, at Wilster har skrevet dette Epigram?[3])

Mynster har været saa god at sende mig Talerne ved Bispevielsen. Mynsters Prædiken er i mine Tanker ypperlig, eller særdeles passende. — Har De hørt, hvorledes hans Stifbroder O. L. Bang nys i et Selskab udbragte hans Skaal? Han sagde: „Naar man bytter Sølv, pleier man at faae Kobber, og naar man bytter Guld, pleier man at faae Sølv; men her have vi byttet Sølv og faaet Guld igjen: Biskop Mynsters Skaal!" Der er vel noget deri, at Biskop Müller var som Sølv, og at Mynster er som Guld; men det synes mig dog ikke passende at *sige* sligt, især ikke for en Slægtning. Jeg kunde have ønsket at være tilstede ved Mynsters Ordination og at gjøre en Reise til Sjælland; men deels havde jeg ikke Tid dertil for Arbeide og Forretninger, og deels kunde jeg ikke reise bort paa den Tid, da Stiftamtmanden var borte paa 4 Uger og er endnu ikke kommen hjem. Jeg kan nu ikke komme til Sjælland før, om Gud vil, næste Aar.

Oehlenschlägers Dronning Margretha har jeg læst i disse Dage. Jeg anseer dette Stykke for en af Oehlenschlägers

---

[1]) Læseren overse endelig ikke Brevets Datum!

[2]) Se Kbhavnspost. 1834. Nr. 214.

[3]) Det troede rigtignok en stor Mængde.

bedſte Tragødier. Jeg finder deri den gamle Reenhed og Kortheb og Kraft.

Nu ſkal jeg endelig til at bedømme alle Stiftets Præſters Erklæringer over Ritualet og derefter indſende dem med min Betænkning til Cancelliet. De fleſte Præſter her i Stiftet have erklæret ſig for paſſende Forandringers Tilraadelighed; men nogle have ogſaa erklæret ſig imod alle Forandringer i Ritual og Alterbog, og deriblandt et Par meget agtværdige Præſter. De mene nemlig, at vor Tid ikke er ſaa gjennemtrængt af Chriſtendommen, at man kan haabe, at et ſandt chriſteligt Ritual, ſom det gamle er, i vor Tid kunde opſtaae eller gjenfødes.

Med Sibbern kan jeg ikke være ganſke enig med Henſyn til Djevleforſagelſen[1]). Ogſaa maa det vel betænkes, at naar et Barn døbes, da er dette det voxne Menneſkes anticiperede Daab, og derfor maa Barnedaab foretages ſom et voxent Menneſkes Daab; thi ellers burde den opſættes, indtil Barnet blev voxent. En af Herlufsholms Lærere, ſom nylig er bleven Præſt her i Egnen, har beſøgt mig. Han ſagde, at Rector Dichman ikke følte ſig ret tilfreds i ſin nye Stilling. Dette kommer dog vel meget deraf, at han er bleven deres Foreſatte, hvis Sideordnede han var før. Er dette Aarſagen, da vil den efterhaanden forſvinde. Lev vel!

Deres hengivne **F.**

Aalborg d. 18de Decbr. 1834.

Kjære Ven!

Det glæder mig, at De er rykket ſaa vidt frem med Deres literaire Arbeider. Jeg ønſker, at Deres Arbeider maae finde Paaſkjønnelſe og bære Frugter. De har vel læſt, hvad Rector Grønlund[2]) i ſit Program ſiger om Deres tydſke Grammatik.

---

[1]) ſe D. Lit. Tid. 1834. S. 187, i Anm. Sibbern vil have ſat „Forſager Du Synden" iſtedenfor „Forſager Du Djævelen".

[2]) i Kolding fra 1833 til 1844, da han afgik på Penſjon.

Han er en skikkelig Mand og kommer godt ud af det med sine Adjuncter, saavidt jeg veed. Men det skal ikke gaae synderlig godt med Rector Mülertz[1]), hvorfor alle hans Adjuncter, forsaavidt som de ere theologiske Candidater, skulle paa een Gang have søgt om Befordring til geistlige Embeder. Hvorledes det dermed hænger sammen, veed jeg ikke, og det er vel muligt, at Rector Mülertz ikke har Skylden alene; men en besynderlig Mand[2]) er han. Hvorledes gaaer det den ynkelige Tauber? Man siger, at han er sat under Tiltale for Udstedelse af falske Attester; men det er maaskee et falskt Rygte. Dog er det ikke usandsynligt; thi en Mand, som kan skrive falske Regninger, f. Ex. paa Madera til Kongens Fødselsdag, kan ogsaa skrive andre falske Attester. — Jeg skal nok erindre at anbefale Deres tydske Læsebog[3]) til Professor Tauber, som ikke er ἕτερος τοιοῦτος, men alter et prorsus diversus ab isto, og til vedkommende Lærer i Tydsk, som er Adjunct Frigast, en Mand, som besidder gode Kundskaber og gode Lærergaver og en liden Herregaard, som han eier qvit og frit, og hvorpaa han holder en Forpagter, som er hans egen Svoger, der betaler ham i Forpagtningsafgivt saa stor en Sum, som han kunde faae i Renter af den Capital, han har givet for Gaarden.

At De hører Deres Søn Johan i hans Lectier om Aftenen, er vistnok meget gavnligt; og det er uden Sammenligning bedre, end om De læste med ham; ja dette sidste vilde jeg endogsaa kalde skadeligt. Thi Børn maae læse selv, men de kunne ikke godt høre dem selv; thi dertil have de ofte ikke Forstand nok.

---

[1]) i Horsens fra 1830 til 1844.

[2]) „besynderlig" var i al Fald også den gode Grønlund! På en Gjennemrejse aflagde han mig et Besøg i Sorø. Blandt andre sære Ting sagde han: Når man står på Kathedret og retter Stil, er det meget nødvendigt at have 3 Lys, thi når de gå bort og så blæse Lysene ud, kunne de dog ikke nå det midterste; man har så straa et (herved gjorde han en kort Bevægelse med den lukkede Hånd først mod Venstre, så mod Højre), hvorved man kan tænde de to udblæste.

[3]) ny udkommen i det År netop.

Nu har jeg da endelig indsendt dette Stifts Geistligheds Erklæringer om Ritualet. Af Stiftets 100 Præster erklærede 60 sig for Forandringer, men i mange forskjellige Grader, 22 imod, og blandt disse nogle dygtige Mænd (dog troer jeg, at disse ikke egentlig erklærede sig imod Forandringer i det Hele, men imod en Totalforandring af Ritualet), og 18 have aldeles suspenderet judicium, ventelig fordi de ikke vilde have noget Ansvar for de muelige Følger af en saadan Forandring. Jeg er enig med Dem i, at der nødvendig maa skee noget; men jeg har ikke gjort noget bestemt Forslag, hvilket synes mig unyttigt; derimod har jeg deels fremsat nogle Grunde, hvorfor en Revision af Ritualet er nødvendig, og deels andraget paa, at der maatte vorde nedsat en Commission til at udføre Revisionen, samt at Resultatet af dennes Arbeider maatte offentliggjøres til almindelig Bedømmelse, inden et nyt Ritual sanctioneres. Prof. Clausen har nu atter skrevet om Djevlelæren[1]). Dette sidste Stykke er langt bedre, langt moderatere og billigere end det første. Thi skjøndt han endnu mener, at Antagelsen af en personlig Djevel er grundet i en for bogstavelig Fortolkning af Bibelen, saa indrømmer han dog, at man kan antage en personlig Djevel, uden at være et dumt eller et slet Menneske, hvilket han i sin første Afhandling ikke syntes at ville indrømme. Hvad den reservatio mentalis angaaer, som Prof. Sibbern antager at kunne forbindes eller forenes med Djevleforsagelsen, da troer jeg, at dette er een af Sibberns egne Drømme; thi at Djevlen og hans Væsen og hans Gjerninger indbefatter al Synd, veed nok enhver. Og saavidt jeg skjønner, kan saadan reservatio mentalis finde Sted ved enhver Forsagelse, ved enhver Forpligtelse; thi enhver kan altid sige hos sig selv: exceptis excipiendis, at sige, naar han er en Slyngel. Jeg bliver ved min Paastand, at „det er en falsk og farlig Mening, at en kirkelig Formular skal være saa-

[1]) Mdskr. f. L. Bind 11, S. 23—61. — Sml. Bind 12, S. 361—395.

dan, at den ikke kan misforstaaes"; thi denne Mening vilde lede til, at man ingen Formularer kunde faae faste; thi de maatte idelig forandres, naar man mærkede, at de misforstodes; og alt misforstaaes af den halvdannede og forqvaklede, eller fordannede, Forstand, qualis nunc est plurimorum. Endogsaa en mathematisk Sætning kan mistydes, skal den derfor afskaffes? Skal det Axiom, at et Heelt er ligesaa stort som alle dets Dele, afskaffes, fordi nogen paa Grund deraf vilde betale En en i 100 Stykker revet Bankoseddel som en heel Seddel o. s. v.? Den Præst sondenfor Kongeaaen, som har skrevet om Ritualet, er Stiftsprovst Frost i Ribe. Hans Mening er, at en Ritualforandring nu ikke er tilraadelig, fordi Orthodoxerne nu ere for mægtige, og fordi det nye Ritual altsaa vilde blive for orthodox. Dog siger denne kloge og kolde Mand ikke sin Mening ligefrem; men det er klart nok, at dette er hans Mening. Han anfører adskillige af mine Paastande, dog uden at nævne mig, som Extremer. Dersom De ikke faaer denne Bog paa anden Maade, skal jeg engang sende Dem den tilligemed Sibberns Mindeskrift over Melchior, hvilket er ligesaa varmt, som hiint er koldt. Hæc hactenus. — Lev vel!

Deres hengivne **F.**

Aalborg d. 29de December 1834.

Kjære Ven!

Nu fortsætter jeg min d. 18de afbrudte Skrivelse. De veed vel ikke endnu, om Secr. Deichmann bliver Deputeret, eller han bliver staaende som Suppleant. Det vil især komme an paa, om de Deputerede, der ere valgte iblandt Embedsmænd, erholde Kongelig Tilladelse, eller ikke. Jeg frygter for, at Deichmanns Boghandel vil lide derunder. Han har allerede nok eller formeget at bestille. — Hvad siger man i Sorøe og i Kjøbenhavn om, at Prof. David er sat under Generalfiskalens Tiltale? Jeg kan ikke ret forstaae, hvorledes han har kunnet sættes under saadan Tiltale for noget, som er sagt i „Fædrelandet", uden det skulde være den Yttring i Nr. 12, at man

nu kan haabe, at Kongen vil opgive noget af sin indskrænkede Magt[1]). Denne Yttring er uforsigtig og maaskee juridisk strafværdig. Men Regjeringen maatte dog hellere overse en saadan Yttring. Jeg frygter for, at Regjeringen vil tabe meget ved denne Sag, hvad enten den saa vinder eller taber den ved Domstolene.

I Viborg forlanges ogsaa 2 Rbd. eller 1 Rbd. 3 Mk. daglig for Logis til de Deputerede, naar de ville have 2 Værelser; men de, som ville nøies med eet Værelse, kunne faae det for 1 Rbd. daglig. I den Henseende gjør det ikke nogen liden Forskjel, om en Deputeret er Bonde eller ikke; thi en Bonde vil kunne have Logis langt lettere, og vil i det Hele kunne bestaae ved den den Deputerede tillagte Betaling; men med en Mand af høiere Stand, som endogsaa maa føre en Tjener med, vil det Modsatte være Tilfældet.

Jeg vidste allerede af en Efterretning fra Pastor Daugaard, at den unge Lotte P—[2]) havde aflivet sig selv; men jeg vidste ikke, at det var skeet ved Opium. Veed man, hvad der har bevæget hende til denne Beslutning? Dette ønskede jeg nok at vide, dersom De veed det[3]).

Estrup maa være glad ved, at han beholdt sin anden Kone; det glæder ogsaa mig. Det er ofte farligt for en Kone, som er kommen til Aars, første Gang at komme i Barselseng[4]). Derpaa har jeg hørt flere betænkelige Exempler. Fru Estrup er vel nogle og tredive Aar gammel. Over 30 Aar er hun da vist.

Mange Tak for Deres øvrige Smaaefterretninger fra

---

[1]) Det var just især fra de Malte-Brunske Tider af stedse det kildne Punkt endnu den Gang.

[2]) En meget talentfuld Halv-Søster til en af F—s Kolleger fra Sorø.

[3]) Det qvindelige Naturels Rørelser vare en stadig Gjenstand for Fogtmanns dybe Grandskning. Nogle angave: Livslede.

[4]) Lægen erklærede den hårdt pinte Fader, „at Forløsningen sikkert, ved Konstens Anvendelse, vilde medføre Moderens eller Barnets Død," hvortil så denne smertefuldt udbrød: Frels i hvert Fald Moderen!

Sorøe. Er der endnu altid nogen af Statsminister Stemanns Døttre i Sorøe? Den gamle Stemann er endnu som sædvanlig. En theologisk Candidat, som jeg nylig ordinerede til Præst, fortalte mig, at St. sagde til ham, da han første Gang meldte sig som Supplicant: „Pas nu paa, at det, som De søger, ikke bliver for smaat, saa skal vi her i Cancelliet nok passe paa, at det ikke bliver for stort."

Det skal egentlig have været Prof. Clausen, som havde gjort Forslaget til Pladsernes Numerering paa Auditoriernes Bænke. Tingen kunde være god nok i sig selv; men det er galt at byde Studenterne sligt i vor Tid. Det var mueligt, at Prof. Clausens store Popularitet derved har lidt et Skaar hos Studenterne. Man siger, at Scharling og Engelstoft have fraraadet denne Forholdsregel. Dette vilde jeg ogsaa — ob contumaciam Studiosorum — have gjort, dersom jeg endnu havde været i Facultetet.

Jeg bliver efterhaanden meer og meer tilbøielig til at troe, at Prof. Heiberg selv er Forf. til Novellerne af Forf. til en Hverdagshistorie. Thi deels kan jeg ikke paa anden Maade forstaae, at Forfatterens Navn saa længe kan blive skjult, og deels finder jeg, især i det sidste Bind (ɔ: Nye Fortællinger 1ste Bd.), at denne Forfatter aldeles følger Heibergs Orthographie[1]); ogsaa synes jeg, at det Hele ligner Heibergs bedste Produkter. Vel siges disse Fortællinger at have mere Dybde end Heibergs Vaudeviller; men det beviser her intet. I det Væsentlige er der en stor Liighed. De to nye Fortællinger ere ypperlige. De ere skjønne og særdeles lærerige[2]). Den, som med Eftertanke og Forstand læser disse Fortællinger, lærer at kjende det menneskelige Hjerte og Liv fra en Side, hvorfra det ogsaa bør kjendes, ja fra flere mærkværdige Sider[3]). Der-

[1]) Da de udgaves af H—, var dette intet Bevis.

[2]) nemlig: Jøden og Hvidkappen.

[3]) Og det var langtfra ikke en Egenhed, at just Fogtmann spekulerede herover; mange af de vigtigere Mænd tænkte og talte tidt herom i de Aringer.

som Heiberg virkelig er Forfatteren, er det i Sandhed smukt, at han saa oprigtig paaskjønner Værdien af Deres og Hauchs Recensioner. Forsvaret mod Beskyldningen for Epicureisme er ganske heldigt og formeentlig grundet.

Om Mynsters Embedsførelse hører jeg intet; men han har blot meldt mig, at det første Aar vilde gaae hen med at blive hjemme i hans nye Embede, og at han ikke før efter den Tid kunde haabe igjen at komme i en rolig og jevn Virksomhed.

Jeg slutter med at takke Dem for Deres Venskab i det gamle Aar; og i det nye Aar ønsker jeg Dem og Deres Kone og Børn megen Velsignelse og Glæde.

Deres hengivne *F.*

Efterskrift. Da jeg ikke veed, at De i Sorøe har nogen provindsiel Avis, hvori Artiklen om Mørup staaer, sender jeg Dem herved det Nr. af Ribe Avis, hvori Stykket af Aarhuus Avis er optaget[1]). Hvo har skrevet dette Stykke? Det indeholder Sandhed og er ganske sindrigt. Vale!

E. Sk. 2. Da jeg ved nøjere Eftertanke har fundet det upassende, at De skulde udrede mit Bidrag til Seminarist Bredahls Underholdning paa Seminariet, tillader jeg mig at hoslægge de udlagte 15 Rbd. Sedler. Saaledes anseer jeg vore Mellemværender i Pengesager for at være aldeles afgjorte[2]). Lev vel!

Aalborg d. 2den Februar 1835.

Kjære Ven!

Jeg skylder Dem Svar paa eller dog Tak for 2 eller 3 Breve, som jeg har havt den Fornøielse at modtage, siden jeg sidst skrev Dem til. De veed, at Kongen har udnævnt mig

---

[1]) Se A. A. 1834. Nr. 202. — Riber Stifts A. 1834. Nr. 102. Stykket er meget vigtigt.

[2]) F— sagde engang: Det kan være meget rart at have Familie, men det må nok koste svært, så at mange kunne komme til at miste den store Glæde at give.

til Ridder af Dannebroge. Hvad der kan have foranlediget dette, veed jeg ikke; men jeg formoder næsten, at det er gaaet saaledes til: Prinds Christian[1]) har formodentlig indstillet Biskop Faber til at blive Ridder, og da dette var skeet, er saa Kongen bleven gjort opmærksom paa, at jeg ikke burde forbigaaes, naar Biskop Faber skulde have denne Distinction. Iøvrigt nægter jeg ikke, at det har fornøiet mig under disse Omstændigheder, at jeg blev Ridder, da det kunde for dem, som ikke kjendte de særegne Omstændigheder i Fyens Stift, have det Udseende, som om jeg var tilsidesat for en yngre Biskop, hvilket adskillige ved Leilighed kunde benytte. Misundelsens og Bagtalelsens Kunster og Kneb ere mangfoldige. Jeg gaaer min egen jevne Gang og stoler paa Gud og paa en god Samvittighed. Saaledes bevæbnet kan jeg med Rolighed malignum spernere vulgus.

Hvad Prinds Christians Indstillinger angaaer, da har en vis Mand nylig sagt, at Prinds Christian burde vexelviis være Gouverneur i alle danske Provindser, for at der kunde skee dem alle lige Skjel. Efter min Mening maa man dog helst være fri for saadan Nærværelse og Naade.

Dersom jeg havde været i Kjøbenhavn den 27de Januar og kunde have faaet Adgang til Kongen, vilde jeg have sagt ligefrem til Hs. Majestæt, at det uden al Tvivl vilde være rigtigt, at der paa hans Fødselsdag udgik den Befaling, at Sagen mod Prof. David skulde falde bort. Maaskee andre have havt samme Tanke, der kommer af sig selv eller paatrænger sig selv. Maaskee er det skeet. Jeg vilde ønske det, thi der kommer intet godt ud af denne fordømte Sag. Her i Provindsen er Stemningen ganske god, men hvorledes den vil blive, naar Stænderne have forsamlet sig, det veed jeg ikke. Det er en egen Sag, at visse Deputerede, nemlig Bønderne, kunne hver Dag lægge ikke lidt op af deres Diætpenge, medens

[1]) som Guvernør over Fyen.

andre Deputerede ikke kunne komme ud af det med deres, hvilket næsten vil være Tilfældet med alle dem, som skulle medbringe en Tjener eller Opvarter. Dette kan ogsaa, ligesom i Norge, bidrage til, at Bønder fortrinlig vælges. I Norge er det forsaavidt endnu værre dermed; thi der faae Storthingsmændene ikke alene Diætpenge, men de faae ogsaa Værelser anviste, og disse leie de ud til andre (thi Huusleien er høi i Christiania), og boe selv i et ringere Herberge, hvorved de profitere ikke lidet foruden Diætpengene. Bonus lucri odor é re qualibet, sagde Vespasianus.

Skjøndt jeg ikke, som De, har maattet musicere[1]) paa Kongens Fødselsdag, saa har jeg dog maattet være med 2 Aftener i Byens 2 Klubber. Jeg kan nu endnu mindre end tilforn taale Nattevaagen og Natteviir. Jeg kommer eiheller ellers i Aftenselskab, men paa Kongens Geburtsdag er det en anden Sag; da gjelder det: „Falder nogen for denne Ruus, han falder for Kongen og hans Huus." Imidlertid er dette en maadelig Trøst; og jeg vil herefter i alt Fald ved saadanne Leiligheder kun komme i den ene Klub. — I Aftes, da Kongens Fødselsdag celebreredes i den dramatiske Klub her i Byen, fortalte Regimentscommandeuren, Kamhr. Moltke mig, at Biskop Jansen, her af Byen, spiste engang til Middag hos Prof. Hauchs Fader, og spurgte da Sønnen om hvad han studerede. Denne svarede, at han studerede Philosophie. Dertil siger Biskop Jansen: det fører ikke til Brød. Hauch svarede atter og sagde: Mennesket lever ikke af Brød alene. Dette var ypperligt sagt, og det maa uden Tvivl have sat den verdslige Biskop i nogen Forlegenhed. Forresten var den Biskop Jansen homo duræ frontis.

Jeg er nu, især efter at have læst Skuespil af Forfatteren

---

[1]) Akademiets Musiklærer, den ivrige Kapelmusikus Fredr. Pedersen var min Ven. Han trængte bestandig til en Klarinettist, og da jeg i Ungdommen havde trakteret dette Instrument, så måtte jeg stadigen assistere, så godt jeg formåede.

til en Hverdagshiſtorie, aldeles enig med Dem i, at J. L. Heiberg ikke er denne Forfatter; thi disſe Skueſpil har han ingenlunde ſkrevet. Men at det ſkulde være hans Moder, kan jeg endnu ikke ret troe, ſkjøndt hele Gaaden lader ſig let løſe ved at antage dette.[1])

Det er dog beſynderligt nok, at Kammerraad Povelſen[2]) er bleven Juſtitsraad. Det ſynes mig at være uklogt med Henſyn til Forholdene. Hvad vil nu Kammerraad Grüner i Ringſted ſige? Allerede da jeg var Profeſſor i Kjøbenhavn, fandt han det umueligt, at en Academieforvalter ſkulde være virkelig Kammerraad, og han derimod, ſom var Univerſitets-forvalter, ſkulde kun være Kammerraad o: een af „de andre Kammerraader"! — Det er dog ſørgeligt, at det ſaaledes gaaer Krebsgang med Academiet. Er der intet derved at gjøre? Kan De ikke ligefrem ſkrive Deres Mening til Roſenvinge? Jeg er enig med Dem i, at de fleſte Diſciple ville have langt bedre af at ſidde 3 Aar i 3die end i 4de Claſſe; 2 Aar i 4de Cl. er alt nok. — Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 19de Februar 1835.

Kjære Ven!

Director Eſtrup har ſkrevet mig til nylig, og han roſer Deres Læſebog, idet han kalder den „en omhyggelig ſamlet, vel udarbeidet og vel redigeret og meget paſſende Læſebog". For min Skyld haſter det aldeles ikke med det Exemplar af Læſebogen, ſom De har tiltænkt mig. — Jeg er enig med Dem i, at det var ønſkeligt, om een eller anden kyndig og dygtig Skribent vilde tage ſig for at opklare eller veilede den offentlige Mening om Prof. Davids Skrift og Sag. Jeg ønſkede ogſaa, at De vilde ſkrive noget i denne Sag. Hvad Sibbern ſkriver, er godt, er meget godt; men det er ikke

[1]) Det viſte ſig dog ſiden at være rigtigt gjættet. Sml. 1ſte Saml. S. 390.

[2]) Sorø Akademies meget talentfulde Godsforvalter og Kaſſerer.

blankt og skarpt nok; derfor falder det ikke i Øinene, og trænger ikke ind i Folk.

Skjøndt jeg har paa Deres Ord forsikkret Folk her, at Gjersing er død af Brystsyge, saa ville de dog hellere troe det udspredte Rygte, at han har aflivet sig selv.

Af Haagens Indlæg har jeg ikke læst meer endnu end Extracten i Kjøbenhavnsposten. Dersom Extracten er godt gjort, da maa Haagens Indlæg være meget slet skrevet. Først i Dag har jeg faaet Indlægget selv. Naar jeg faaer det læst, skal jeg sige Dem min Mening derom. Der er hverken Ende paa eller Maade med Kjøbenhavnspostens Dumheder: den anseer „et Alternativ" for = et Extrem eller Forlegenhed eller Ulykke; den antager, at Normændene paa Grund af „Rettroenhed ikke ville taale udøbte Jøder i Norge"; den sammenligner de 10 Guds Bud med Carl den 10des Ordonnantser! Det er stor Skade, at vi ikke have et bedre liberalt Dagblad. Kjøbenhavnsposten er det meest læste af vore Blade.

Det har gjort mig meget ondt, at Chr. Wendelboe er død[1]). Han var en meget agtværdig og retsindig Person. Hvorledes gaaer det nu med hans Forlovede? Maaskee bliver hun hos den gamle Fader?[2]) Jeg maa ellers tilstaae, at jeg ved at see Chr. Wendelboe oftere har havt den Tanke, at han ikke saae ud til at leve længe. Sligt er forekommet mig med Flere, og det har viist sig saaledes; men jeg kan ikke tydeligere sige, hvori det bestaaer.

Biskop H. F. Janson, fra Aalborg, var ikke Biskop i Aalborg, men i Aarhuus. Han var en lærd Mand, der ikke maa forvexles med Rasmus Jansen, som var Biskop i Aalborg, og om hvilken sidste der neppe er meget godt at sige, naar man skal sige Sandhed.

---

[1]) Søn af Lægen i Sorø, Kanselliråd Wendelboe, og hans Amanuensis, almindelig respekteret allerede da han var Skolens Discipel.

[2]) Jo, indtil hun År efter ægtede en Enkemand, Præsten Lindegaard i Slagelille, nærved Sorø, en Skolekammerat af mig.

Dersom Kongen lader sig besnakke til at lade Sagen mod Tauber[1]) falde bort, vil denne dog neppe kunne blive i sit Embede. Men det var dog en forfærdelig Skandale, om han skulde atter beholde sine ufortjente Vartpenge.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

E. Sk. Hvad siger De om Molbechs kritiske Epistler og om Hunden Berganzas Tilskrivt? Hauchs Svar har jeg læst og det synes mig at være meget godt; dog var det ønskeligt, at denne Strid[2]) var bleven ført med lidt mindre Bitterhed. Jeg vilde ønske, at Overlærer Dahl vilde anvende ligesaa megen Tid og Flid paa at forsvare Treschows Opus posthumum *) mod Redacteuren af Fædrelandet[3]), som han har anvendt paa at forsvare Molbechs danske Ordbog mod Prof. Torkel Baden. Vale!

*) Dahl var nemlig i sin Ungdom en brændende Treschowianer.

Aalborg d. 5te Marts 1835.

Kjære Ven!

Ret megen Tak for Exemplaret af Deres tydske Læsebog! I Henseende til det, som jeg kunde have at sige om denne Bog, vil jeg helst henholde mig til hvad Biskop Mynster har sagt om den; thi noget bedre kan jeg ikke sige, og jeg kan især ikke sige det cum tanta auctoritate, da jeg ingenlunde er saa competent en Dommer, som han. Imidlertid vil jeg dog tilføie, at jeg vel kan skjønne, at den er i den Grad Deres Arbeide, at De kan kalde Dem Bogens Forfatter, hvilket en Læsebogs Udgiver ellers i Almindelighed ikke kan. Forsaavidt kan jeg ogsaa billige Efterskriften, der ligner noget Luthers Tilskrift til Eftertrykkere, som han tiltaler saaledes: „meine

[1]) Jeg har måttet forklare så meget Slemt om denne Stakkel, at jeg nu er træt. Men Soros tragiske Skjæbne kræver Kjendsgjerningernes Omtale.

[2]) Se Kbhavnspost 1835, hele Januar Md., især Nr. 21 og 25.

[3]) Se Fædrelandet (Davids), Bind 1. S. 262—72.

liebe Diebe!" At De har antaget en saakaldt ny Orthographie i Danſken, ſynes jeg mindre om, da intet ſynes mig derved vundet, men vel noget tabt. Jeg troer ogſaa, at man bør være, for at bruge et Udtryk af H. Grotius, procul ab omni affectatione non necessariæ novitatis. Jeg har endnu ikke læſt meget i Deres Bog; men jeg har i Sinde at læſe den heelt igjennem.

Da jeg for 8 Dage ſiden talte med Rector Prof. Tauber, havde han endnu ikke faaet Deres Bog; maaſkee har han faaet den ſiden; thi den var ventelig ſendt ham med Skibsleilighed. Forreſten ſagde han, at der behøvedes en god ny tydſk Læſebog i Skolen. Naar han faaer Deres, ſiger han vel: quod petis hic est. (Jeg tillader mig endnu at tale undertiden et Par latinſke Ord, inden dette Sprog bliver ganſke affkaffet.)

W. Rothes Tale kan være mærkelig nok; men mig har den ikke ſynderlig behaget. Hvad ſiger Rothe nu, da Kongen ſiger: „Ingen uden Vi alene kan være iſtand til at bedømme hvad der er Statens og Folkets ſande Gavn og Bedſte!"[1]) Hvad ſiger Rothe dertil? Dog, det er mig ligegyldigt. Jeg ſiger dertil: En abſolut Monarch kan ikke tale ſynderlig anderledes, og dette ſtaaer ikke heller i Strid med Anordningen om Provindſialſtænder; thi Kongen har ikke tilladt Stænderforſamlingen at bedømme Statens og Folkets ſande Gavn og Bedſte, men kun at raadſlaae derom og at indſtille deres Tanker og Meninger til Kongens Bedømmelſe. Saaledes maa det abſolut forſtaaes. Men ſaaledes vil Folk ikke forſtaae det; og derfor hedder det galt. Det gaaer i Sandhed ikke an at forene den abſolute Regjeringsform med repræſentative Former. Jeg er enig med Dem i en Yttring, ſom De for en Tidlang ſiden meddeelte mig, at en fuldkommen Trykkefrihed havde været bedre for Danmark end diſſe Provindſialſtænder, ſom ere intet, men ville med Vold og Magt være noget, ja være meget.

---

[1]) Se Coll. T. 1835, Nr. 9; forreſte Side.

Det gaaer ikke godt dermed. Dog gaaer det vel godt under Kong Frederik den 6te.

Hvad siger Folk i Kbhavn om den Kgl. Resolution? Her i Aalborg (Aalborgenserne ere i alt Kjøbenhavnernes Efterabere) samledes ogsaa Subscriptioner paa en Ansøgning til Kongen om Censur; men saavidt jeg veed, affendtes Ansøgningen ikke, fordi Svaret forinden læstes i Collegialtidenden. Ulykken er denne, at Folk troe, at Kongen ved at udgive Forordningen om Provindsialstænder har givet en repræsentativ Forfatning og afskaffet den absolute Enevoldsmagt! Da en af de aalborgske Demagoger læste den Kongl. Resolution i Collegialtidendens sidste Nr., sagde han: „Kongen holder os alle for Nar!" — Jeg vilde ikke underskrive Ansøgningen, fordi jeg, som jeg erklærede, ansaae den for i ethvert Tilfælde overflødig.

Derimod anseer jeg det ikke for overflødigt at virke mod Trykkefrihedens Misbrug. Dog maa dette efter min Formening især skee ved Pennen, eller ved Skrifter og Blade.

Læser De i Sorøe „Nordisk Kirketidende"? Grundtvig har deri (Decbr. Hefte) skrevet eller sagt noget om Sognebaandets Løsning med den Titel: „Professor Clausens Kneps ad Sognebaandets Løsning", og med det Motto:

„Enten man ta'er det paa Langs eller Tvers,
Løierligt er det som Lüttichaus Vers."

Det hele Stykke er ellers ganske ordentlig skrevet. Hvad Sognebaandets Løsning angaaer, da anseer jeg denne for en temmelig uvigtig Sag, hvorfor jeg hverken er enig med Forfatteren eller Modstanderne deraf. Lindberg taler i samme Kirketidende om „den herskende Overtroe, at Bastholm i Slagelse er en Philosoph og hans Avis et Orakel." Dette er nu en Overtroe af en anden Art end den, som Bastholm efter sin Mening bestrider.

Dersom en Forordning om Blade udkommer uden at forelægges Stænderne, da kan jeg ikke egentlig see noget paa-

faldende[1]) deri; thi Stænderne kunne jo ikke begynde at virke, før de ere samlede; hvad der skeer, før de blive samlede, vedkommer dem ikke. Sic sentio, Salva sedes sententium sententia!

Det Kongl. Svar til Trykkefrihedsvennerne, eller rettere sagt til de conspirerende Petitionsmagere, løber mig meget om i Hovedet. Forresten mener jeg, at Kongen kun har gjort Brug af eet af sine Prærogativer. Men Lord John Russel har nylig sagt: „naar Prærogativernes Sværd først er draget fra Kronens Side, da bliver det nødvendigt at holde Skjold og Pandser i Beredskab, til at værne om Folkets Rettigheder." Der kan maaskee gjerne udkomme et Rescript, hvori bekjendtgjøres, at Folket ikke viser sig modent til Forhandlinger i raadgivende Stænder, hvorfor disse indtil videre ikke skulle sammenkaldes. Debemus ad omnia & in omnia esse parati. Vale!

Deres hengivne S.

Aalborg d. 19. Marts 1835.

Kjære Ven!

Mange Tak for Deres Breve! Jeg faaer ved dem dog noget at vide, som jeg maaskee ellers blev uvidende om, skjøndt det tildeels kan være vigtigt. Dertil regner jeg dog just ikke Lotte Phisters Død; thi jeg kjendte hende for lidt til selvstændig at kunne have nogen Mening om hende. Imidlertid troer jeg, at De har Ret i, at hendes efterladte Børn maaskee kunne blive et Middel til Gjenoplivelse af Inderligheden imellem Oehlenschlæger og hans Kone. — Det var slemt, at Oehlenschlæger sendte Deres trykte Læsebog tilbage; men det er maaskee godt, at De ikke kommer i nogen ny Forbindelse eller Berøring med ham for det første.

Hvad kan Stemann have gjort de saakaldte Rusfer imod? Det er dog beklageligt, at saadanne Drenge ville opkaste sig til politiske Dommere. Det kommer tildeels af den slappe

[1]) Jo, nok meget påfaldende, men strengt ikke ulovligt: det skede da iøvrigt ikke.

Opdragelse. Det kommer ogsaa maaskee noget fra Studenter-Klubben. Jeg troer neppe, at Studenterne i vore Studenterdage vilde været falden paa, eller have været at formaae til, at raabe pereat for Statsminister Kaas eller en anden saadan Mand[1]). Har De siden hørt noget, om der optoges Forhører angaaende Pereats-Raabet paa Høiesterets Aabningsdag? Dersom Stemann tager sin Afsked, vil det nok vise sig, at det ikke vil være saa let at faae hans Plads besat igjen, og vil det saa gaae bedre? Paa den anden Side kan en Mand i hans Alder dog ikke længe blive paa en saadan Post, og det er i Sandhed rigtigst at trække sig tilbage itide.

Det er vistnok meget betænkeligt, dersom det er sandt, at Exdirector Taubers Sag bliver neddysset. Han burde straffes „for alt det Onde, som han har gjort." Endskjøndt denne sidste Sag atter skal angaae en ringe Sum, bliver det i flere Henseender en stor Sum, naar man dertil lægger Summen af de foregaaende smaa Defraudationer. — Nu veed jeg da med Visshed, at Professor Tauber her i Byen flere Gange indstændig raadede sin Broder fra at modtage Directoratet i Sorøe. Men tilsidst svarede denne ham: „jeg mærker nok, at Du selv vil være Director for Sorøe-Academie." Denne Tak fik Professor Tauber, som kunde have været Director i Sorøe, dersom han havde villet være det, for sin gode Villie og broderlige Oprigtighed! Dette Træk, som Stiftsphysicus Justitsraad Hansen, der er Prof. Taubers fortrolige Ven, har fortalt mig, er fuldkommen characteristisk for Exdirectoren, hvis Grundform var lav Egennytte.

Det er meget godt, at Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug vil udgive et Ugeblad, naar det blot maa blive redigeret

---

[1]) Dette sigter til, at man, efter nymodens Skik, havde ved Opslag kaldt Studenterne sammen til Lindetræet, for at drage til Badstuestræde, hvor St. boede. En Slump mødte også, men for lutter Taler kunde de aldrig komme afsted. Vice-Inspektor stod derfor op på Bænken under Træet og opfordrede dem til a) enten at gå hjem hver til Sit, b) eller „hen i Badstuestræde og få Prygl." Det sidste valgtes, men Politiets Forholdsregler vare så gode, at det Hele blev til Vind.

af en dygtig og upartisk Mand, og naar det saa vilde være de lumpne Degnskrivere altid og med Eftertryk paa Nakken. Clausens Stykke om Trykkefriheden i dansk Ugeskrift var skrevet snildt[1]), men det behagede mig dog ikke; thi det syntes mig at smigre Folket ved at stikle paa Regjeringen. Men af al Smiger er Smiger for Folket det farligste Slags.

Det var derfor i mine Tanker det Bedste, at Stænderforsamlingen kunde komme istand snarest muligt; thi saa fik Folk andet at tænke paa. Men nu kan en saadan Forsamling vel ikke finde Sted førend til Efteraaret; thi da Fleertallet af de Deputerede er Landmænd, kunne de vel ikke kaldes ind om Sommeren. Dog burde denne Omstændighed ikke komme i afgjørende Betragtning.

Hermed følger Udtoget af Rothes Tale og Estrups Examens Spørgsmaal. Dette sidste er vistnok meget besynderligt. Estrup har mere Skarpsindighed end Dømmekraft. En fast Dømmekraft har ingen, som ikke har en fast Villie. Svage Characterer have ogsaa svag Dømmekraft. Derfor er vor svage og characteerløse Tid ogsaa saa riig paa skjeve eller og intetsigende Domme. Man mærker det paa saa mangen en Dom, at den er dicteret af den nu herskende Tone, Lyst, Tilbøielighed eller Lidenskab. Man maa bede med Kong David: „Herre! skab i mig et reent Hjerte, og forny i mig en stadig Aand!“ Som sagt, det kommer an paa en god og fast Villie. Dette var et Skriftsprog af det Gamle Testamente. Et andet, som jeg nylig læste, mindes man undertiden ogsaa om; det lyder: „En flittig Hustru er sin Mands Krone; men en uflittig er (som) Edder i hans Been.“ Dette staaer Sal. Ordsp. 12, 4. Davids ovenommeldte Bøn staaer Dav. Ps. 51, 12. Ved at omtale disse Skriftsprog kommer jeg til at tænke paa et kraftigt Sprog af Luther, som jeg ogsaa nylig læste, og som man ofte kan have Anledning til at tænke paa i vor Tid. Han siger nemlig om det Værk, som han satte i

[1]) se D. U. Bind 6. S. 305.

Bevægelse ved Reformationen og Bibeloversættelsen, og om de derved foranledigede ubillige Domme og slette Foretagender: „der kot wird sich an das rad hengen.“ Det er et besynderligt treffende Billede, thi saaledes gaaer det, naar noget Stort og Godt kommer i Bevægelse i en slet og ureen Tid. Nu maa De dermed tage tiltakke for denne Gang. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 24de April 1835.

Kjære Ven!

Nu har jeg atter 2 Breve fra Dem at takke for og at besvare. Hvad den Lectors Søgen-om-Raad for Mangel af Conduite angaaer, da er dette en meget mislig Sag. Det er omtrent det samme som at søge Raad for Mangel af Forstand. Det nytter ikke meget. De husker jo nok, hvad den gamle Stemann sagde til en Herredsfoged, som hos ham søgte lignende Raad. Han sagde nemlig: „De skal bruge Conduite, og dersom De saa begaaer nogen Feil, skal jeg nok klappe Dem.“ Det er forresten beklageligt med begge disse Lærere! Imidlertid har hverken De eller nogen anden dygtig Lærer noget at frygte. Skoledrengene vide, ligesaagodt som Gadehundene, hvem de kunne forfølge og drille.

De siger, at Tauber i Aalborg ligner Broderen lidt. Han ligner ham i visse Henseender saare meget. Han ligner ham saameget i Udseende eller i Physiognomie, at det er mig ubehageligt at tale med ham propter memoriam rerum anteactarum et ob exspectationem casuum similium. Men naar jeg har sagt, at han ikke lignede sin Broder Exdirectoren, saa meente jeg dermed, at Rectoren i Aalborg er en meget duelig Rector og en meget ordentlig og arbeidsom Embedsmand. Deri ligner han ikke sin Broder.

Han havde laant Deres Læsebog til Læreren i Tydsk, Adjunct og Proprietair Frigast, og jeg veed, at Frigast erklærede sig derover saaledes: „Prof. Hjorts Læsebog er meget hensigtsmæssig og har Fortrin for de her i Skolen indførte“

(nemlig Behrmanns prosaiſte og Rahbeks poetiſte tydſke Læsebog), „men da diſſe Bøger ere nylig indførte her i Skolen og anſtaffede af Diſciplene, kan jeg ikke tilraade nu at indføre Prof. Hjorts Læsebog."

Om Trykkefrihedsſelſkabet mener jeg, at det maa holdes for opløſt; thi naar et ſaadant Selſkab har optaget 1100 Medlemmer af Krethi og Plethi, ſaa duer det ligeſaa meget til at virke for Trykkefriheden, ſom et Fjerdingkar Kalk, hvori man har kommet 2 Tdr. Sand, duer til at mure med. Forresten anſeer jeg nu det hele Selſkab for Spilfagterie. Mysterium hujus societatis hoc est: Prof. Sibbern ſkrev mig nylig til, omtrent ſaaledes: Vi have havt en Action for at forebygge en Agitation. „Da ligt der Hund begraben!" — Dog vilde jeg nu helſt foreſlaae, at de dermed ſkulde understøtte Udgivelſen af gode Bøger, f. Ex. af Deres danſke Læsebog, eller Børneven. De ſkulde gjøre et Forſøg derpaa!

Har De læſt, hvad C. Bagger har ſkrevet i Søndagsbladet om Digterne i og ved Sorøe?[1]) Han er frivol. Han anſeer alle Ting for gode, iſær Menneſkenes Tilbøieligheder og ſandſelige Lyſter, og han anſeer neppe noget for ondt undtagen ſtreng Iver for Sandhed og Ret, for Religion og Dyd; thi ſaadan Iver anſeer han uden Tvivl for Ondſkab eller Sygelighed. Han er en af dem, om hvilke Prof. Dr. Carl Haſe[2]) ſiger, „ſie predigen das Evangelium der Frechheit und des Fleiſches!"

Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 22de Mai 1835.

Jeg tvivler meget paa, at jeg vil kunne levere Dem noget Bidrag til den danſke Læsebog. Nu kommer Viſitats-

---

[1]) Nr. 14: Hauch ſeer ſnurt, Bredahl brummer, Ingemann vaander ſig, Wilſters Latter ſynes Krampelatter.

[2]) Anſeet kirkehiſtoriſk Lærer i Leipzig. — I Rom boede jeg i Hus med ham.

reiserne, som borttage mig megen Tid, og jeg kan ikke, som Biskop Plum, paa disse Reiser arbeide paa græske Anthologier eller paa danske Almueskrifter.

De politiske Cardinalstykker af X og Trediemand, i dansk Ugeskrift, ere i mine Tanker af Mynster og H. C. Ørsted[1]).

Hvad Frantz Bülow angaaer, da skal han have vedtet med en Vagtmester af Livgarden om, at denne vilde blive Overtoldbetjent i Aalborg, og Vedtemaalet skulde gjelde 1,000 Rd. Vagtmesteren tabte Pengene, men vandt Embedet. Dette er skeet i dette Aar.

Prof. David skal være frikjendt af Hof- og Stads-Retten. Jeg blev ikke egentlig overrasket derved; thi Trykkefrihedssager lader sig dreie som en Voxnæse.

Dersom Rosenvinge kommer til Sorøe, saa haaber jeg, at han nok seer, hvad han bør see. Han er en klarsynet Mand og en velsindet Mand. De kunde jo ogsaa anvise ham det rette Synspunct, om andre have fordreiet det. De bør skrive undertiden til Rosenvinge og sige ham alt, hvad han bør vide. Han vil det Gode og kjender det Rette. Det kan nok hjelpe. Mynster havde ikke heller, saavidt jeg veed, gaaet i en offentlig Skole; men han vidste dog god Besked om Skolevæsenet.

Det er rigtig Skade, at De ikke har Tid til at skrive om Dagens Anliggender; thi det kunde haardt behøves. Men der kommer vel ogsaa Tid dertil. Carl Bagger er nu nok den virkelige Redacteur af Kjøbenhavnsposstens Søndagsblad; derfor er det ogsaa et frivolt og flaut Blad. I sidste No., som jeg har seet, i en Novelle om H. Hjorvardsøn, har han kaldt Christus — „en berømt Misdæder", og yttret den Mening, at Jorden har været formørket ved ham nu i 1800 Aar. Sligt burde ikke taales, skjøndt det kan foragtes. Mag. Lindberg har nogen Ret, naar han paastaaer i sin Kirketidende, at Tidens Aand er den onde Aand, eller Djevelen, og at vor Tidsalder,

---

[1]) Se D. U. Bind 7. S. 137—149 og 249—257. Jeg troede det samme.

som har hengivet sig til Tidens Aand, derfor krymper sig ved at forsage Djevelen og alle hans Gjerninger. — Der er i Sandhed noget deri; men det var bedre, at det blev sagt af en anden, end Hr. Lindberg. Tidens Retning er frygtelig materialistisk og bliver let djevelsk.

Det er dog mærkeligt, dersom det er sandt, at Prof. David ikke skal have skrevet en eneste af de Artikler, hvoraf Generalfiskalen har hentet gravamina mod ham; men disse Artikler skulle være af Joh. Hage, Lehmann og Sager! Hvad Udfaldet af Prof. Davids Sag angaaer, da er hans Frikjendelse malum minus, dersom der tages Hensyn til Følgerne. Men jeg formoder ogsaa, at Tøilesløsheden nu vil blive større, ifald Trykkefrihedsselskabet ikke kan hemme den.

Deres Broder Smith-Hjorts Afhandling i Kjøbenhavnsposten[1]) indeholder noget Rigtigt og noget Urigtigt. Til det sidste regner jeg hans seminaristiske (ɔ: pedantiske) Bemærkning om Balles Lærebog; thi hvad der staaer om Amphibier er aldeles uvæsentligt og ikke værd at nævne, og „besynderlig" istedetfor „særegen" er godt gammelt Dansk, ogsaa gamle Treschow sagde besynderlige Pligter for særegne Pligter; jeg vilde heller ikke tage i Betænkning at sige og skrive besynderlige Pligter i Modsætning til almindelige, ligesom man siger i Besynderlighed i samme Betydning som i Særdeleshed. Det, som Deres Broder har sagt om de gamle Psalmer, er ogsaa uforstandigt sagt; thi enkelte store Pletter kunne ikke reent tilintetgjøre disse gamle Psalmers uforgjængelige Glands. Selv Psalmen, eller rettere Visen, hvori disse Ord staaer, at de lette Laare ikke hjelpe Ludzi, eller Lucie, naar Straffen kommer, fra hvilken hun ikke kan løbe, er vel smagløs nu; men den var det ikke tilforn, og Stedet er ikke stødende for Almuen, hvis Sæder endnu ere ufordærvede, og det er i sig selv aldeles rigtigt og sandt. De gamle Psalmer med alle deres Knuder

[1]) Om Folkeskrifter. Se Kbh. P. 1835. Nr. 106, 7, 8, 10, 13.

og Pletter ere langt bedre end de nye med deres Glathed og tomme Glands. De gamle Pſalmer ere aandfulde, men tildeels ſmagløſe. De nye Pſalmer menes at være ſmagfulde, men de ere aandløſe. Hvad er bedſt? Det er vor Tids Ulykke, at den ſeer meeſt paa et glat Udvortes, paa en elegant Form, og ikke taaler den nøgne, haarde Sandhed. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 14de Juli 1835.

Kjære Ven!

Jeg haaber, at De har modtaget de faa Linier, hvormed jeg tilbageſendte Provſt Trydes Bidrag til Deres Læſebog[1]). I det Hele taget ſyntes jeg meget godt om Stykket. Den Gang havde jeg ikke Tid til at ſkrive mere. I Dag har jeg lidt mere Tid. — Det er mig kjært, at De har faaet den Engellænder i Huſet til at underviſe i Danſk og Tydſk. Da han jo ikke ſkal lære Engelſk, indſeer jeg ikke, hvorfor den engelſke Lectors Huus kunde ſynes at have noget Krav paa ham.

Det ſkammelige Dictum om et Sted i Mynſters Betragtninger var dog vel aldrig af Paſtor Baſtholm? Det er utroligt, hvor vrede og bittre Rationaliſterne kunne blive, naar de modſiges godt. Forreſten maa den, ſom kan ſige ſligt om Mynſter, være ſelv enten „et Fæ eller en Hykler," ɔ: enten dum eller falſk. Derſom jeg havde været tilſtede, vilde jeg have ſagt dette med faa Ord, og beviiſt det med et Par gode Grunde. Dette kunde have ſkeet uden at ſtøde eller at opbringe den Fortællende, da man ikke holdt ſig til ham, men til hans paaberaabte Autor eller Hjemmelsmand. Man bør ikke tie til ſligt, men modſige det med Sagtmodighed og Grundighed.

Prof. Wilſter har ſelv meldt mig, at han har ſkrevet de Recenſioner, ſom De formoder, at han har ſkrevet, eller hvori

[1]) nemlig det vakkre Stykke til Slutning: Farvel til de Unge, ſom ſkulle gaae til Confirmation.

De gjenkjender ham. Recensionen af Chr. Winthers Digte synes jeg i det Hele godt om. Poul Møller har nok strevet imod den i Kjøbenhavnsposten; men dette Stykke har jeg endnu ikke seet[1]). Hauch har ikke Ret i at excipere W. fra Adelstanden, thi W. er en Adelsmand, vide ejus sigillum.

Efter Visitatsen i Thy har jeg været plaget af en haardnakket Forkjølelse, som endnu holder ved og udmatter mig ikke lidet. Dog har jeg ikke opgivet Reisen til Sorøe og Herlufsholm. Derimod har jeg ikke i Sinde at komme til Kjøbenhavn; thi Reisen dertil vilde alene tage mig 8 Dage bort, og jeg kan ikke anvende mere end 14 Dage paa hele Reisen. „Hvo som haver et Embede, tage vare paa Embedet!" Jeg skal en Dags Tid iforveien underrette Dem om, naar jeg kommer; men jeg agter og ønsker at logere hos Gjestgiveren i de 2 eller 3 Dage, hvori jeg maaskee kan opholde mig i Sorøe. Iøvrigt takker jeg Dem og Deres Kone venskabelig for Deres gode Tilbud.

Veed De, hvo Forfatteren er af Novellen Johan Gordon? Jeg har læst denne Novel, som danner en skarp og gavnlig Modsætning til Carl Baggers Noveller i Søndagsbladet, med en høi Grad af Interesse. Det er et godt Læredigt[2]).

Rector Flemmer i Randers skal have brækket sin Arm paa Reisen til Sjælland, hvor han vilde søge om Rectoratet i Frederiksborg. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 4de Aug. 1835.

Kjære Ven!

Efter lang Betænkning har jeg for det første opgivet den paatænkte Reise, fordi jeg ikke har kunnet komme til nogen fast Beslutning desangaaende. Quod dubitas, ne facias.

---

[1]) Sml. denne Bogs 1ste Saml., S. 246 o. fl.

[2]) Den var af nuværende Lic. theol. P. E. Lind i Sæby i Sjælland, hvis Disputats handlede om coelibatu Christianorum per tria priora secula; en rar flindrig Præstemand.

I Dag eller med næste Post skal jeg skrive til Biskop Faber. Den Omstændighed vil især være imod Dem, at Provst Birchs Læsebog ansees af Fynboerne, som ere meget patriotiske, for et non plus ultra. Jeg skal gjøre mit Bedste. Den mig meddeelte trykte Prøve, som jeg skal sende Biskop Faber tilligemed den skrevne conspectus, synes mig at være særdeles god og tilfredsstillende.

Poul Mollers Svar til Chr. Wilster behagede mig ikke; thi det indeholdt rigtig nok meget godt og rigtigt, men det var dog skrevet i en lidenskabelig Tone og ubilligt i det Hele. Angaaende Lignelserne eller Billederne om Træet i Regentsgaarden har P. Møller Uret, og Wilster Ret, og det baade i Principet og i Anvendelsen i nærværende Tilfælde[1]). Wilsters Recensioner ere maaskee vel skarpe, men de ere i Hovedsagen vel grundede og gode. Jeg finder det derfor ikke ganske i sin Orden, at De kalder hans Recensioner bittre og haarde. Jeg kunde næsten fristes til at anvende paa Dem, naar De vil tage det i den bedste Mening, disse Juvenalis Ord: Quis tulerit Gracchos de seditione querentes? Hvilket Grundtvig har oversat i et haardt Hexameter saaledes: „Oprøres maa man, naar over Oprør Gracherne klage!"

Med Herlufsholms Skole gaaer det, som jeg hører, fremad til det Bedre. Det glæder mig meget baade for Tingens eller Sagens Skyld og for Dichmans Skyld. Det var dog nok en Feil af Stemann, at han antog den unge Fr. Münter til Adjunct; thi jeg mener her, at han er bleven Adjunct for Biskop Fr. Münters Skyld, hvis Fader var Stemanns Ven. Nogen Nepotisme kan Stemann nok ikke frikjendes for, d. e. i vidtløftigere Betydning, skjøndt han langtfra ikke driver det saa vidt som Møsting. Møsting og Stemann skulle begge have speculeret paa Amtsforvaltertjenesten i Ringsted; den første for en Krag, forlovet med en Frøken Krogh fra Trondhjem, den

[1]) Se Kbh. Post, 1835, S. 638—9 og 681—2, om Harmoni imellem et lyrisk Digts forskjellige Billeder; af Wilster. S. 706; af P. Møller.

anden for en Fonds, forlovet med Comtesse Schmettau; men Møsting seirede, som bekjendt. — Mon det ellers skulde være sandt, at Kongen eftergiver Stemann i Skatter af Valdbygaarden et Aar 8000 og et andet Aar 12000 Rbdlr.? Andre Godseiere i Sjælland paastaaer saadant! Jeg har ikke villet skaffe mig Nærmere at vide herom, da jeg i al Fald vidste, at usus har forqvaklet slige Forhold reent[1]). Dog, det er bedst ikke at tænke paa sligt.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 25de Aug. 1835.

Kjære Ven!

Nu har jeg da endelig faaet Manuscriptet om Bibelen. Det synes mig i det Hele at være et meget godt Arbeide, og det vil være en Prydelse og Berigelse for Deres Børneven. Fremstillingen er, paa nogle enkelte Pletter nær, meget passende. Fra Biskop Faber, til hvem jeg skrev under 11te d. M. har jeg endnu intet hørt. Det De bemærker om Understøttelse af Fonden ad usus publicos, som jeg raadede at søge, synes mig vel grundet. Deres Bog er langt mere ad usus publicos end mangt et Skrift, som har faaet Understøttelse af hiin Fond, og som har været ad nullum nec publicum nec privatum usum.

— — — Jeg veed nok, at en tydsk Læge og Skribent har nylig sagt, at det er inhumant at udlede Sygdomme af moralske Feil. Men det er dog alligevel ret og tilbørligt. Det er besynderligt nok, at man i vore Dage er mere bange for at være og at synes inhuman, end at være og at synes ugudelig og uchristelig. Jeg maa ofte troe eller tænke, naar jeg betragter Tidens Tegn, at Fichte ikke havde stor Uret, da

[1]) Man påstod f. Ex. i 1840, at medens Stemann endnu ikke var kommen ret fast i Sadlen hos den nye Konge, havde Geh. Råd A. V. Rothe, hos hvem Finantserne iforvejen havde en halv Tønde Guld tilgode, fået et nyt Lån på 8,000 Rd. allernådigst tilsiået, hvortil så St. overrasket havde udbrudt: Allerede!

han betegnede vor Tidsalder som den fuldendte Syndigheds Periode. Forresten begynde nogle Skribenter at mærke det samme, endog i Paris; thi en fransk Skribent har nylig kaldt Staden Paris den civiliserede Verdens forraadnede Indvolde (les entrailles pourries du monde civilisé). St. Simonismen var en Slags Forgudelse af den menneskelige Egennytte og Forfængelighed, eller af den syndige menneskelige Natur. Den var ogsaa et stort Tidens Tegn.

Det glæder mig, at Herlufsholm er i stadig Opkomst. Men det er sørgeligt, at Sorøe Skole er i saa stærkt Aftagende. Her i Aalborg er Discipeltallet i Tiltagende. Efter Dimissionen i Aar bliver Antallet af de Tilbageblivende 60, og 20 nye Disciple ere indmeldte. Aalborg Skole er ogsaa en jevn god eller solid Skole; men den er streng humanistisk, eller hvad man vil kalde det; thi Sprogene spille her Hovedrollen. Tydsk og Fransk læres her godt eller bedre end i de fleste andre Provindsskoler. Men der læres kun det Befalede, altsaa skrives der ikke i disse Sprog.

Under de offentlige Debatter om Nepotisme[1]) og Salg af Embeder skal atter et Sø- og Land-Krigscommissair-Embede i Fyen være blevet solgt for 1000 Rbdlr. og en Halvblodshingst af den store, bekjendte Embedssælger og Beddemaalshelt. Jeg frygter for at Kongen er for svag. Det nye Overskjæg gjør ham neppe stærkere. — Man maa nu sige med dobbelt Alvor: Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 18de Sept. 1835.

Kjære Ven!

Der bliver intet af min Reise til Sorøe i denne Maaned, og maaskee ikke i Aar. Den 20de Sept. og følgende Dage skal jeg være i Thy for at overvære Dimissions-Examen ved Seminariet i Snedsted. (Derfra skal blandt andre dimitteres en Student Just, som gik paa theologiske Forelæsninger, da

[1]) Sml. f. Ex. Kbh. Post, 1835. Nr. 182 og 83; af Johannes Hage.

jeg var Professor ved Universitetet). Og den 14de Oct. skal jeg ordinere 3 Candidater til Præster. Dertil kommer, at Stiftamtmanden nok vil foretage en Reise i October Maaned, og begge kunne vi ikke være borte paa een Gang.

Med megen Interesse har jeg læst Deres Betænkning om en Real-Classe eller om Realclasser i Sorøe[1]). Jeg mener, at De i Grunden har Ret, og at der lod sig noget udrette paa denne Maade. Estrups Forslag er ikke udførligt.

Sophus Zahle havde i sin Recension af Melchiors Skrift om Danmarks Pattedyr sagt, at Melchior først havde indført, ja først havde tænkt paa at indføre naturvidenskabelig Underviisning i Skolerne her i Landet. At dette er aldeles urigtigt, har jeg viist i en anonym Berigtigelse i Kjøbenhavnsposten[2]). Det er forunderligt, at en saadan Uvidenhed kan finde Sted, og at Maanedsskriftets Redactions-Medlemmer have ladet en saa aabenbar falsk Paastand passere. De andre maae dog vide, at Underviisning i Physik og Naturhistorie har været indført først i Frue lærde Skole i Kbhvn., og at den efter dette Exempel indførtes paa Herlufsholm og i nogle andre Skoler. Jeg har desværre den Mening, som jeg, ligeledes desværre, har fundet bestyrket ved flere Leiligheder, at Redactionen ikke har rettet denne grove Feil, fordi den Paastand, at den naturvidenskabelige Underviisning er en Opfindelse af de nyeste Tider, eller af de sidste Dage, passer bedst i Maanedsskriftets Kram. Thi de rose hvad der passer i deres Kram. Ei engang H. C. Ørsted undgaaer at strande paa denne Klippe. Havde han saaledes roest Welhavens tvungne Sonetter, dersom Tendentsen ikke havde passet i hans Kram? Es ist eine schwere Sache, gerecht zu seyn! Men retfærdig bør man være; det er Sagen.

Dersom Cometer kan have Indflydelse paa Veiret her paa Jorden, da vil jeg troe, at den Halleyske Comet er Skyld i det

[1]) For sent til at stryges mærkede jeg, at her viist et Stykke af Luften forvexledes; se Kbhp. 1835. Nr. 180.

[2]) Kbh. P. 1835. S. 854—6.

forunderlige, ustadige og slette Veir, som vi have havt her i de sidste 2 Maaneder. Forresten har jeg ikke seet Cometen endnu. Jeg længes efter at see den, „den gamle Kæmpe stærk". Dog var det ikke den Comet, om hvilken Oehlenschlæger skrev sin Sang; men det er det samme; thi den Sang gjaldt enhver stor Comet. En ny Embedsmand her i Byen har kjøbt dette sit Embede ved at give sin Formand 4000 Rbdlr. i Afstaaelse, og en vis Mand 3000 Rbdlr.s Værdi i Douceur. At gjøre sligt i vor Tid, er det samme som at stjæle under Galgen eller med Strikken om Halsen.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 19de Octbr. 1835.

Kjære Ven!

Det er nu temmelig længe siden, jeg skrev Dem til. Interim aliquid factum est. For det første er Stænderforsamlingen aabnet. Den er aabnet paa en værdig Maade. Mynsters Prædiken er, som sædvanlig, udmærket og særdeles passende. Ørsteds Tale er ypperlig, og i visse Henseender ligesaa god som den bedste Prædiken. Hvad Takadressen angaaer, da kunne maaskee Meningerne derom være deelte; men det var høist vanskeligt at skrive en saadan Takadresse uden at faae Utak fra een eller anden Side[1]). Hvad Oversigten over Finanzerne angaaer, da er det godt, at den er kommen, men den synes dog ikke at være ganske tilfredsstillende. Det er maaskee godt og rigtigt, at det ikke er tilladt Avisskriverne at fortælle noget paa fri Haand om Stænderforhandlingerne, thi Avisskriveriet vilde vistnok sætte Lidenskaberne i en altfor heftig Bevægelse; men paa den anden Side er Kjøbenhavnsposten fnysende vred derover, og den vil gjøre alt det Onde, den kan. Det skal især være 2 Candidati juris Lehmann og Sager, som skrive de publicistiske Stykker i Kjøbenhavnsposten.

[1]) Sml. disse Breves 1ste Saml. S. 188.

Det var dog alligevel Skade, om dette Blad, hvad man undertiden kan befrygte, skulde saaledes forivre sig, at det maatte ophøre.

Jeg har seet af Rector Flemmers Program, at Deres tydske Læsebog skal indføres eller er nu indført i Randers Skole, og af Professor Madvigs Program, at De af ham er kaldt vir doctissimus, Professor Soranus. Begge Dele have fornøiet mig; men denne Madvigs Omtale vilde især have fornøiet Deres og min gamle Ven O. D. Bloch, som satte megen Pris paa sligt. Han vilde uden al Tvivl have antegnet disse Ord i sit Exemplar af Deres Bog om de latinske Conjugationer.

I Onsdags ordinerede jeg Adjunct Balslev fra Frederiksborg til Præst her i Stiftet. Han fortalte, at Exdirector Taubers Sag i denne Maaned skal paadømmes i Høiesteret. Man meente, at han vilde beholde sin Ære og slippe med Embedets Fortabelse. Han skal incredibile dictu have sagt, at han vilde bosætte sig i Sorøe. Det forekommer mig, at man maatte være noget forlegen med ham i Sorøe[1]).

Samme Dag ordinerede jeg ogsaa en Hr. Damkjær, som nylig havde fyldt sit 25de Aar, og som havde udgivet en Prædiken, og en Afhandling om Religionsunderviisning samt en Bibelhistorie. Jeg havde ventet, at han maatte være en betydelig Person; men det var Vind, det meste. Han undsaae sig endogsaa ikke ved i en Prædiken, som han holdt her i Byen den næstfølgende Søndag, at indflikke en heel Side af een af Mynsters meest characteristiske Prædikener, og hele hans Prædiken var en Samling af saadanne purpurei panni. Han har ingen Dømmekraft, og en stor Selvtillid og Forfængelighed. Det er yderst ubehageligt at gjøre en saadan Opdagelse.

Stiftsphysikus Justitsraad Hansen holdt den 8de Sept. sidstleden sit 25 Aars Embeds-Jubilæum. Saadanne egoistiske

---

[1]) Ja, tilvisse! Men hvad kunde den stolle Erik Gjørup ikke finde på at „sige", uden at det derfor skede?

Feſter behage mig ikke. De tage, ligeſom al anden Egoisme, ſtærk Overhaand. Kjøbmand Spreckelſen her i Byen, ſom er gift med Secr. Deichmanns Søſter, har i diſſe Dage gjort Fallit, man ſiger paa 30,000 Rbdlr. Deichmanns Eleve Lundt, der havde nedſat ſig her i Byen ſom Boghandler, har ogſaa falleret. Hans Fallit ſkal være paa 10,000 Rbdlr. Han kunde meget godt have ſtaaet ſig her, naar han havde holdt ordentligt Huus; men han vilde føre et ſtort Huus, og være med allevegne, hvor der blev drukket Champagne, ſom vor Stiftamtmand ſagde om ham. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 3die Decbr. 1835.

Kjære Ven!

Mange Tak for Laanet af Biſkop Mynſters Brev, ſom har interesſeret mig meget. I Anledning af Talen deri om Litteratur-Blätter tænkte jeg først paa Dr. Menzels Dom over Goethe, hvilken Fordømmelſe[1]) i det mindſte er retfærdigere end Goethes Forgudelſe. En Kammerherre Moltke (Sø- og Landkrigs-Commisſair A. Moltke, ſom ſkriver Vers, nu i Randers, før paa Hald ved Viborg) nævnte nylig Goethe ſaaledes: „Goethe, Jeſus Chriſtus og Napoleon ere 3 overordentlige Mænd, med hvem andre ikke kunne ſammenlignes.“ Det var i mine Tanker at ſætte Chriſtus igjen mellem 2 Røvere. Forreſten gad jeg nok vide, hvad Prof. Sibbern og Goethes andre, tildeels blinde, Tilbedere ſige til Menzels Dom over Goethe. Det forekommer mig, at de ikke kunne modſige den, ſkjøndt de vel kunne ſige eet og andet derimod. — Menzel er en meget reſpectabel Mand; det er virkelig meget fortjenſtligt, at han ſaaledes bekjæmper de nye Poeters og Skribenters Ugudelighed og Uſædelighed. Det er ogſaa mærkeligt, at Börne bekjæmper Heine. Deraf ſeer man dog, at den ene Ravn undertiden hugger Øinene ud paa den anden.

[1]) 1835. Nr. 68, i en Rec. af Uhlands Gedichte; 9te Aufl. f. Ex. „Der weſentliche Inhalt ſeiner Dichtungen iſt eigene Selbſtvergötterung“. Sml. Fr. Schlegels Ord: „vor Tids Voltaire“.

Jeg veed ikke hvortil Mynſter ſigter, naar han ſiger, at Prof. Clauſen har fundet *oſterlandſke* Phraſer i Takadresſen[1]). Hvor har Prof. Clauſen ſagt noget ſaadant?[2]) maaſkee i Folkebladet, hvori han ſiger flere underlige Ting, f. Ex. at *Selvfølelſen* er Kilden til alt godt og Midlet mod alt ondt. Man kunde ligeſaa godt ſige det Modſatte, thi det kommer an paa, af hvad Udſpring og *Art* den Selvfølelſe er.

Hvad Finanzerne angaaer, da maa der viſtnok nødvendig gjøres noget derved. Dette maa Regjeringen ſelv erkjende. Indſtrænkninger af Udgifter til Hoffet o. ſ. v. vare nødvendige. Jeg kan ikke heller indſee, at Stænderne kunne have Lyſt til at befatte ſig med noget af det Hele, naar de ikke maa røre ved Finanzerne. Conferentsraad Ørſted[3]) ſelv har viſt været forlegen med denne Sag, da der uden Tvivl har været Strid mellem hans egen Mening og det ham givne Commisſorium. Det er ſtor Skade, at der ſkeer meget, ſom vækker Misfornøielſe med Beſtyrelſen af Finanzerne. Saaledes døde nylig her i Byen Etatsraad Hornſyld, ſom blev removeret for Kaſſedeficit. Han efterlod en ugift raſk Datter paa 20 Aar og en halvvanvittig Søn paa 25 Aar. Nu har i diſſe Dage Sønnen faaet 200 Rbd. og Datteren 120 Rbd. aarlig Penſion af Statskaſſen, eller ſom det hedder af Kongens Kaſſe. Dette er galt. Lad os kun betænke, at en gammel pastor emeritus faaer kun 200 Rbd. i Penſion. Lad os betænke, at en redelig og ordentlig Embedsmands Børn neppe havde faaet en ſaadan Penſion. Præſten Hornſyld har ventelig udrettet dette. Galt er det. Vil nogen ſige: hæ nugæ sunt, ſaa ſvarer jeg: hæ nugæ in seria mala ducunt.

Nu har Prof. Sibbern med ſine politiſke Intelligentsblade

---

[1]) Se: Om den Konſt at takke. Dſk. F. Bl. 1835. Nr. 27.

[2]) Det er ſagt i Dſk. Folkeblad, Årg. 1, S. 107, af H. N. Clauſen.

[3]) A. S. Ørſted var den Kgl. Kommisſarius den Gang.

begyndt at virke imod den ſlette Tone, ſom nogle yngre Grobianer og Fuſentaſter angive iſær i „Fædrelandet" og Kjøbenhavnspoſten, det er meget godt, derſom han vil holde ud dermed; thi ellers er det intet. Det er dog et Spørgsmaal, om han har den nødvendige Rolighed i Sindet og Klarhed i Fremſtillingen. Det var viſtnok meget godt, at vi havde et moderat politiſk Blad, og det var, ſom Mynſter ſiger, godt eller ønſkeligt, at Flyvepoſten[1]) vilde danne ſig til et ſaadant. Det er meget galt, at det ene Partie næſten ene fører Ordet. Det gjør megen Skade. Det ſkulde være et Blad, ſom Kjøbenhavnspoſten, der ſkulde virke imod denne eenſidige, partiſke og bittre Stiklen og Skrigen. Et Skrift ſom Prof. Sibberns er ikke ſkikket dertil, fordi det ikke læſes af de ſamme Læſere.

Det glæder mig, at De vil ſkrive noget igjen om Real-Underviisningen. De bør, ſaavidt De kan, modvirke den ſkjæve Retning, ſom Politik og Litteratur hos os i flere Henſeender begynder at tage. Lev vel!

Deres hengivne *K.*

Aalborg d. 10de Decbr. 1835.

Kjære Ven!

Da jeg forudſeer, at jeg ikke faaer Tid til at ſkrive Dem til med næſte Poſt, tillader jeg mig herved at ſende Deres Broders Brev med megen Tak for Laan. Jeg betaler gjerne engang imellem Portoen af ſaadanne Breve, og De ſkulde ikke have betalt Portoen af det ſidſte. Forreſten frygter jeg for, at Deres Broder Hans har for meget af den Selvfølelſe, ſom Prof. Clauſen anpriſer, og hvoraf de Danſke efter hans Mening have for lidet. Han ſynes at ſtole for meget paa ſin egen Dygtighed[2]). Gid det maa gaae godt. Men jeg er bange derfor. Vale!

Deres hengivne *K.*

---

[1]) o: J. L. Heibergs Kjøbenhavns flyvende Poſt.

[2]) Desværre må jeg ſtemme med Fogtmann. Dette og flere pſychologiſk inſtruktive Breve af min talentfulde yngſte Broder vil jeg ſenere meddele.

Aalborg d. 11te Januar 1836.

Kjære Ven!

Jeg pleier ellers at overgaae mine Correspondenter i Expedithed; men denne Gang er jeg bleven meget tilbage med at skrive Dem til. Deres sidste Brev er af 15de Decbr. f. A. Dog er jeg temmelig lovligen undskyldt; thi jeg har altid saameget at bringe i Rigtighed ved Nytaarstid. I Dag skriver jeg egentlig for at takke Dem for Deres venskabelige Meddelelser i det gamle Aar, og for at ønske Dem og Deres al Lykke og Velsignelse i det nye!

Jeg takker ogsaa for Laanet af Mynsters Brev. Jeg havde samme Dag faaet Brev fra Mynster tilligemed et Exemplar af hans Skrift om den danske Udgave af Luthers Catechismus. Men hans Brev til mig var ikke saa omstændeligt, som Brevet til Dem, skjøndt det i det Væsentlige indeholdt det samme. Hvad siger De om Joh. Hages „Fædreland"? Det har baade Næb og Kloer. Han vil absolut, at man skal tage Partie for eller imod. Alle andre kalder han, saavidt jeg seer, „fornemme Conservative" o. s. v.

Der er almindelig Glæde over, at Abrahamson er kommen bort fra sin indflydelsesrige Stilling[1]). Forresten er hans Stilling langt sikkrere nu, end den vilde have været, dersom han var bleven staaende. Men hans Stilling er bleven mindre glimrende og mindre riig paa Udsigter til at blive tjenstgjørende General-Adjutant eller Minister o. s. v.

Angaaende mig selv, da har jeg nu besluttet, at jeg vil holde min egen Husholdning fra 1ste Mai. Jeg kunde ret ønske at tale med Dem og Deres Kone i denne Anledning; thi der er meget at betænke derved. Dersom der ikke var saa langt til Sorøe, saa vilde jeg have bedet Dem om at have noget Tilsyn med mit Huses Indretning, ligesom De i Sorøe

[1]) Han var Undervisningsdirektør v. d. mil. Højskole, Divisjonsquartermester, Medlem af Direksjonen for Garnisonsskolevæsenet, (enerådende) Medlem af en, noget mystisk, såkaldet Tabelkommisjon for hele det lavere Skolevæsen m. m.

havde med min Have, der siden blev saa ynkelig ødelagt.[1]) Maaskee jeg en anden Gang tillader mig at skrive noget nærmere derom. Dersom jeg vidste, at det lod sig gjøre, vilde jeg helst slutte et saakaldt Convenienz-Ægteskab, som jeg ikke anseer for utilladeligt, naar begge Parter ere enige. Dette bliver naturligviis imellem os, fra hvilke jeg dog ikke udelukker Fru Hjort.

Lev vel!

Deres hengivne J.

E. Sk. Jeg har i Dag første Gang læst i „Gelehrte Anzeigen", som siden sidste October Maaned udgives af det Kongl. bayerske Videnskabernes Academie. Det er et Oppositionsskrift imod Nutidens Svimmel og Galskab. Det skulde holdes af Sorøe Academie, dersom det ikke allerede holdes. — Vale!

E. Sk. 2. Naar Folk spørge: „er det rigtigt, at E— som opsigthavende Embedsmand har sig en Herregaard tillige at bestyre?" — saa svarer jeg, at dette er ligesaa rigtigt som en stor Mængde andre Feil, som Regjeringen taaler, og som gjøre, at det oftere falder meget tungt for en ærlig Mand at holde med Regjeringen.[2])

Aalborg d. 8de Februar 1836.

Kjære Ven!

Nu har jeg da endelig og omsider faaet Heibergs Flyveposf og deri læst Deres Fragmenter af et Brev fra Provindserne. Jeg har læst det med stor Interesse, og jeg mener virkelig, at

---

[1]) Hans Embedsbolig blev nemlig Sygehus for Akademiet og Haven rent omgjort til forskjellig Brug.

[2]) I mangfoldige Aar var således, skjøndt Loven forbød det, Geh. Råd Stemann a) Amtmand i Sorø Amt og b) Besidder af det store Gods Valdbygård i Sorø Amt. — I Estrups Forhold kunde man vel synes, at den daglige Opsigt med Skole og Akademi i Detail forbød Dobbeltstillingen: men Estrup kjøbte sikkert Kongsdal kun i den Tanke at ville forlade Sorø. Det forandrer da Sagen helt!

De har Fortjeneste deraf, at De først har taget til Orde mod Bladenes, navnlig mod Kjøbenhavnsposstens og Fædrelandets, Insolents og Sophisterie og derved brudt Isen for andre. Dette har ogsaa virkelig frugtet. Man har nu tabt sin ubegrændsede Frygt for disse Blades Almagt. Kjøbenhavnsposten har selv pralet af, at den & Comp. var meer frygtet end Kongen og Collegierne, ja den kunde gjerne have sagt, at den var meer frygtet end Gud selv; men hver Djevel regjerer kun til sin Tid! Flere gode Stykker ere siden skrevne mod disse Blades Overdrivelser og Uforskammenhed. Noget af det Galeste, som jeg har læst i disse Blade, er Student Ostermanns Afhandling eller Prat i Nr. 71 af Fædrelandet. Det er forunderligt nok, at Hage har været saa blind, at han har kunnet optage dette Stykke. Det er dog altfor galt at udlede Journallitteraturens Liv fra Winthers Raket. Det er ogsaa at stille Journallitteraturen en meget slet Nativitet. Men foruden den Fortjeneste at have brudt Isen, indeholder Deres Bemærkninger og Betragtninger ogsaa i sig selv meget sandt og godt i flere Henseender. (Jeg lider ellers ikke de, i mine Tanker udanske, Superlativer af danske Participia, f. Ex. modsatteste istedetfor de meest modsatte o. s. v. Dette kan man ligesaa lidt sige paa Dansk, som modsattere for mere modsat o. s. v.) Hvad De har sagt om Prof. Clausens Forklaring af Liberal[1]), er meget rigtigt, under den Forudsætning, at han modsætter Liberale de Conservative; men naar Liberal kun bruges i Modsætning til Servil, saa har Prof. Clausen meer Ret. Jeg maa undertiden ordentlig tvinge mig selv for ikke at skrive noget publice om disse Dagnanliggender; men jeg bør det ikke, især fordi der er meget andet, som jeg først eller før bør gjøre. — Naar Hage klager saa stærkt over Journalisters Vilkaar og Miskjendelse, da bliver jeg omtrent stemt, som naar jeg hører en vis Person træde frem og sige: „Jeg er Mer-

[1]) Se ogsaa Krit. Bdr., Politist Afd. 1852. Side 101—3. Sml. Dansk Folkeblad. Årg. 1, Nr. 9. Af H. N. Clausen.

curius og gid jeg var det ikke." Hvorledes mon det gaaer med Trykkefriheds-Plakaten? Efter min Mening burde Udtrykket utilbørlig noget nærmere bestemmes, f. Ex. paa en usømmelig og forhaanende Maade, og dernæst burde Mulcter ikke medføre speciel Censur. Naar Plakaten saaledes modificeredes, burde den, i mine Tanker, antages eller bifaldes.

Jeg takker Dem meget for det Raad, som De har givet mig, at jeg skulde skrive til Deres Kone om den bevidste Sag. Jeg skal tillade mig at følge dette Raad, naar jeg har tænkt endnu lidt nøiere efter over den.

Det er ikke upassende at kalde Estrups Bog en Flintesteenshistorie[1]). Jeg er aldeles af samme Mening som Prof. Hauch, i hans Afhandling i Prometheus[2]) om den høiere Aandsdannelse, i det, som han siger om Historien og om det aandelige Liv, som deraf bør kjendes.

Det er dog mærkeligt, om Tauber skulde slippe for Straf, fordi han lider af Hæmorrhoidalske Tilfælde. Dette vilde være at indskrænke Tilregneligheden altfor meget. Paa den Maade kunde næsten enhver Forbryder blive brødefri og ansvarsløs. Forresten stemmer det godt med Mængdens materialistiske og fatalistiske Meninger.

Dersom det Rygte skulde være sandt, at Prof. Engelstoft er bleven Præst i Høie-Taastrup, saa er dette ogsaa mærkeligt; saa kunde maaskee Bindesbøl blive Professor, dersom han vil være det. Martensen er ellers uden al Tvivl den dygtigste af de yngre Theologer.

Det næste Brev, som jeg tillader mig at sende Dem, bliver formodentlig til Deres Kone. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

---

[1]) Den, som har Stålet i Hånden, eller i Ånden, kan slå mangen lysende Gnist ud af Bogen; men Bogen lyser rigtignok ikke for hver den, der tager den i Hånden som en Stage med et Lys i.

[2]) Øhlenschlägers Prometheus. Bind 6. S. 167—215: „Betragtninger med Hensyn paa Menneskets høiere Opdragelse".

P. S. Jeg har med stor Interesse læst Dr. Menzels Recension af Guzkows Roman[1]). Menzel er en vældig og agtværdig Kjæmper for alt det Gode og Skjønne og en frygtelig Modstander af alt det Slette. Jeg agter ham høit, fordi han siger og kan sige: „Jeg stræber ikke at kjøbe forsængelig Roes i Dagbladene, men at fortjene Nationens varige Agtelse". Og fordi han siger til de umoralske og ugudelige Skribenter, som true med at overspømme Tydskland med deres Uhumskheder: „Aber ich setze meinen Fuß in euern Schlamm."

Vi behøve her i Landet en dansk Dr. Menzel. Det maa De og andre endelig betænke. Vale!

Aalborg d. 29de Februar 1836.

Kjære Ven!

Indlagte Brev bedes leveret til Deres Kone. Jeg er hende meget forbunden, fordi hun saa ganske aabent har sagt mig sin Mening om det Adspurgte. Jeg maa tilstaae, at jeg selv var af samme Mening; men jeg ønskede, saa at sige, en høiere Autoritets Afgjørelse, som jeg nu har fundet.

Hauchs Afhandling om den nærværende Tids Fordringer indeholder meget godt, jeg skrev nok om den sidst.[2]) Hans Guldmager har jeg endnu ikke faaet læst; men jeg læser, naar jeg har Tid. Man vil nok indvende imod den, at den indeholder endeel Usandsynligheder. Hvad siger De om Prof. Clausens skarpe Stykke mod Biskop Mynster i „Fædrelandet"? De foregivne 9 aarhusiske Præster[3]) fortjente at tilbagevises med deres drengeagtige Opfordring. Naar jeg siger „foregivne"

---

[1]) Se Menzels Lit.-Blatt. 1835. Nr. 93, af „Wally", die Zweiflerin.

[2]) den ovenfor nævnede Afhandling i Prometheus.

[3]) I Årh. A. 1836, Nr. 19 klagede 9 Præster spydigen over, at Biskop Mynster ikke en eneste Gang havde „opløftet sin Stemme for den danske Geistlighed" ved Provindstalstænderne. Mynster afviste Klagen tilbørligt (Dagen Nr. 33). Clausen tog under en meget nærgående

Præster, vil jeg ikke sige, at de ikke sidde i Præsteembede, men at de ikke ere virkelige Præster, thi virkelige Præster ere ikke virkelige Lapse. Men paa den anden Side er det ogsaa vist nok, at der er adskilligt i Kirkevæsenet, som burde bringes frem ved Stænderforsamlingerne. Dog dette kan jo skee en anden Gang. Rom blev ikke bygget paa een Dag. Prof. Clausen er derimod bleven meget harmfuld over, at Mynster med et Par Ord vilde tilbagevise hans 5 Forslag. Jeg ønskede at nogen vilde stille nogle Amendementer til disse Forslag. Det vigtigste er det om en bedre Forberedelse for de theologiske Candidater. Dette er en trængende Fornødenhed. Mange, de fleste af dem, komme saa at sige ganske profane ind i det geistlige Embede. Clausen har skrevet saa skarpt som mueligt mod Mynster, hvilket han ogsaa selv har mærket, da han har sluttet med at sige, at Mynster ellers i andre Henseender er en ganske rimelig Mand. Det er høist mærkeligt, at Prof. Clausen saa tydelig lader forstaae, at det at være af hans Mening er Hovedsagen; dog er det smukt, at han indrømmer, at man kan være en brav Mand, uden at være af hans Mening. Mon Mynster vil svare noget paa Prof. Clausens Indvendinger mod hans Erklæring? Det synes mig ikke, at han vel kan undgaae at gjøre noget. Lindbergs frimodige Gjendrivelse af Biskop Mynsters Afhandling om Luthers lille Catechismus har jeg endnu ikke læst. Een af de dueligste Deputerede ved Stænderforsamlingen i Viborg, nemlig Etatsraad Brinck-Seidelin har frasagt sig Deeltagelse i næste Forsamling. Forsamlingen i Viborg vil uden Tvivl komme til at staae langt under den i Roeskilde. Det er dog en stor Lykke, at Conferentsraad Ørsted og Professor Schouw ogsaa komme til Viborg; thi ellers frygter jeg meget for, at der kommer for faa, som egentlig ere dygtige til at tage Deel i Forhandlingerne.

Form (Fædrel. Nr. 75) Anledning til en Fornyelse af sine Reformplaner, m. m.

Veed De, hvem Recenſenten af Deres tydſke Læſebog er? Der herſker en vis Kaadhed deri. Han ſynes at være „eine ſpaßhafte Beſtie". Det er uden Tvivl den ſamme Recenſent, ſom anmeldte Selmers academiſke Tidender[1]); thi i denne Anmeldelſe fandtes ogſaa endeel Kaadhed. Gamle P. E. Müller havde ikke taalt ſligt. Jeg er enig med Dr. Kalkar i, at Danſk Litteraturtidende burde have en navngiven Redaction.

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 28de Marts 1836.

Kjære Ven!

Det hele Stykke om Gudsdyrkelſen til Deres Læſebog behager mig ikke; thi det er ikke populært, og adſkilligt deri er problematiſk. Jeg kan ikke raade til at optage det, med mindre Formen kunde blive ganſke forandret. Jeg anſeer Stykket for upaſſende, og er enig med Dem i, at der er for meget om den uſynlige, eller ideale, og næſten intet om den ſynlige, eller reelle, Kirke. Det havde været langt bedre at ſige: „de Chriſtne dyrke Gud i Kirken offentlig og i Forſamling, ligeſom enhver bør dyrke Gud i ſit Hjerte og i ſit Huus; til denne Gudsdyrkelſe ere viſſe Dage beſtemte, og diſſe ere iſær Søndagen, ſom er beſtemt til Gudsdyrkelſe fremfor de andre Dage i Ugen, fordi Chriſtus paa den første Dag i Ugen ſtod op fra de Døde, og dernæſt diſſe ſtore Feſtdage, ſom minde om udmærkede Begivenheder i Chriſti Liv her paa Jorden og i Kirkens Liv efter hans Himmelfart, nemlig Julefeſten, Paaſkefeſten og Pindſefeſten, o. ſ. v." NB. Dette er kun primæ lineæ til et Udkaſt, ſom kunde blive paſſende. — Iſtedetfor dette medfølgende Stykke var det i mine Tanker bedre at tage nogle Stykker af Silvio Pellico's Menneſkets Pligter, nemlig de religioſe Stykker af denne fortrinlige Bog.

Deres Stykke om Realſkolen har jeg læſt med Behag.[2])

[1]) Underligt nok har jeg ikke kunnet bringe dette i Erfaring.

[2]) ſe Kbhavnspoſt. 1836. Nr. 78.

Jeg fik nylig at vide af en Præst, som har talt med Grundtvig, at han erklærer Realskoler for Galskab. Den samme Præst fortalte mig, at Grundtvig var meget glad over Provindsialstændernes gode Gang. Det overgik langt hans Forventning, at det gik saa godt.

Man siger, at Provst Tryde vil disputere efter Indbydelse for Doctorgraden, naar han maa disputere paa Dansk, og dette skal Facultetet ville indrømme; men mon Directionen vil? Man siger, at Lic. theol. Rothe er bleven vred, fordi han ikke blev indbuden, og at han alligevel vil disputere.

Dersom Deichmann sender Dem nogle Exemplarer af min Lærebog, bedes de uddeelt efter en medfølgende Anviisning. Et Exemplar er da naturligviis bestemt for Dem selv pro studio et labore, som det hed i gamle Dage. Det var dog underligt nok, om al Latin skulde blive afskaffet i vor Tid. Dersom det er en simpel Jesper, som skriver mod Prof. Clausen i Dagen,[1]) saa maa De kalde mig Mads; jeg mener ham, som kalder sig Prof. Clausens ubekjendte ×, hvilket kan oversættes paa Latin saaledes: Ignota Clausenii Crux. —

Deres hengivne F.

Aalborg d. 21de Mai 1836.

Kjære Ven!

Skjøndt jeg ikke har produceret saameget som De, og ikke været saa forhindret som De i Brevskrivning, saa har jeg dog ogsaa havt nogle Forhindringer, og jeg har skrevet en Anmeldelse for Dansk Litt. Tid. af Prof. J. Møllers theologiske Tidsskrifts 2 sidste Bind, af hvilket det ene var eller er et opus posthunum. — Det glæder mig meget, at Prof. Scharling og Engelstoft junior ville fortsætte dette Tidsskrift; jeg haaber, at Aanden deri vil blive god, og jeg ønsker, at Bidragene maae blive bedre end i J. Møllers Tid; thi han var for „glimpflich"

[1]) Se i Dagen (1836, Nr. 54) det yderst skrappe Stykke: „Biskop Mynster, Prof. Clausen og nogle Andre".

i at optage Bidrag og i at levere dem, skjønbt han selv leverede mange gode Stykker. 2 Redacteurer kunne ogsaa lettere være strenge, som de bør.

Med Stiftamtmanden Khr. Castenschiold var jeg den 7de Mai i Viborg, for at hilse paa Conferentsraad Ørsted. Det er en heel Dags Reise fra Aalborg til Viborg, nemlig 11 Mile. Vi traf Ørsted hjemme, og han var særdeles opmærksom og venlig imod os. Han undskyldte sig for at tage Deel i et Aftenselskab, hvortil han var indbudt, for at han kunde see os hos sig. Der var nu alle 4 Nørre-Jyllands Stiftamtmænd samlede, thi de 2 ere Stænderdeputerede, den 3die boer i Viborg og den 4de fulgte med mig. Ørsted er vel uforandret i Aand og Livlighed og Kraft, men det kom mig dog for, som at Alderen havde begyndt at kjendes mere paa hans Ansigt. Han syntes ellers at være veltilfreds. Afstanden mellem de 2 Stænderforsamlinger erkjendte han vel, men talede ikke meget derom. Af de roeskildske Deputerede roeste han især Prof. Bang for Grundighed og Dygtighed. Adskillige af de andre store lumina syntes han ikke at agte meget. Han dømmer meget sundt, og taler klart om Alt.

Prof. Schouw var syg, da jeg var i Viborg. Vicepræsidenten, som meget savnedes i Committeerne, maatte præsidere i 14 Dage. Schouw meente, at hans Sygdom var en Følge af Fugtigheden i Stænderhuset, dog ikke egentlig i Stænderselen, men i det Værelse, der i samme Huus er ham anviist som Contoir. Han talede, som sædvanlig, meget forstandig. Han sagde blandt andet, at det var Skade, at de første Valg skulde gjelde for meer end 2 Aar. Deri havde han fuldkommen Ret i mine Tanker, især hvad Jylland angaaer; thi nu veed man bedre, hvem man skulde vælge, end da man første Gang valgte. Dertil kommer, at adskillige af de Valgte ere efter 6 Aars Forløb udlevede Mænd, f. Ex. Møller Wulf, som allerede nu er 73 Aar gl.

De to vigtigste Sager, som ere bragte paa Bane af Stænderforsamlingen i Viborg, og som ikke kom for i Roes-

kilde, var Forslagene om en forandret Lovgivning for Fattigvæsenet og for Skolevæsenet. Trangen dertil føles vel ogsaa mere i Jylland end paa Øerne. Jeg mener, at Rettighed til at faae Understøttelse af Fattigvæsenet maa medføre Forpligtelse til at arbeide, naar de, som forlange Understøttelse, ere arbeidsføre. Men dette er ikke saaledes nu. Nu kan næsten enhver doven og ærelos Kjeltring tiltrodse sig offentlig Understøttelse. Dernæst mener jeg ogsaa, at man gaaer forvidt i Skoletvangen. Den skulde lempes mere efter Leiligheden. Der er meget galt i disse 2 Ting. Ole Kirk, som gjorde Forslaget om Skolevæsenet, er en simpel, men meget vel oplyst og klog Bonde fra Fialtring Sogn i Ribe Stift.[1])

Da Stiftamtmand Castenschiold kom hjem fra Touren til Viborg, kom han hjem til dobbelt Sorg; thi han fik samme Dag Efterretning om sin Svoger Stiftamtmand Cederfelds Død i Odense, og han fandt sin Kone syg og sengeliggende. Hun døde efter omtrent 8 Dages Sygeleie. Hun var en Datter af den Lüttichau, som forlod Landet efter at have tabt sin Proces og at Kammerherre-Nøglen var bleven ham fratagen, for den Maade, hvorpaa han forsvarede Godseiernes Rettigheder i Anledning af Stavnsbaandets Løsning, og som derefter blev tydsk Rigsgreve og preussisk Minister og døde 1805.[2]) Fruen døde for Kongens Skyld, om jeg saa maa sige; thi hendes Sygdom var uden al Tvivl fremskyndet af den Uro og Flytning og Malning o. s. v., som maatte foretages i Stiftamtmandsboligen for Kongens Skyld. Hendes Død er et stort Tab. Hun var en sjelden god og from Kone, og en kjerlig og forstandig Moder, og i det Hele meget be-

[1]) O. K. var en interessant Personlighed, høj, slank, mørkladen; stille, alvorlig, dog venlig; han var ung kommen på et Kontor, hvilket havde uddannet hans gode Anlæg. Men han tede sig som den belevne Bonde.

[2]) Han var en ivrig Skribent om statsborgerlige Anliggender, især på Tydsk, da han havde studeret i Göttingen og var Dr. juris i Oxford. Han fortjente måske en literær Karakteristik, da han trods stor Eensidighed og grove Fejl var en ganske mærkelig Mand.

hagelig eller venlig i Samtale og agtværdig i sit hele Væsen. Hun var efter General Zütphens Families Afreise herfra den eneste Dame, som man kunde have nogen fortrinlig Interesse for; de allerfleste andre ere fære eller udannede eller indbildske eller paa anden Maade besatte. Det er den pure Sandhed.

Jeg har læst en Deel af Deres nye Brev i flyv. Post, men neppe alt. Efter min Mening er Deres Betragtning af Underviisningen og navnlig af Realskolerne meget vel grundet. — Det er i mine Tanker ogsaa meget galt i mange Henseender, at omdanne de lærde Skoler til Gymnasier. Jeg mener ogsaa, at De og Ludvig Christiansen[1]), som har skrevet i „Fædrelandet", har Ret i, at der bør være 2 eller 3 Gymnasier, som Mellemtrin mellem Universitetet og Skolerne. Dog mener jeg, at disse 2 eller 3 Gymnasier skulle være aldeles adskilte fra Skolerne, hvorfor jeg ikke kan billige, at Ludv. Christiansen vil, som det synes, beholde Sorøe Academies Skole i Forbindelse med Gymnasiet. Ogsaa troer jeg, at Sorøe er for lille en By for et Gymnasium. 100 Studenter i Sorøe ville dominere i Byen langt værre end 2 til 300 Studenter i de smaa tydske Universitetsstæder. Dersom Directionen skulde falde paa at forvandle alle større lærde Skoler til Gymnasier eller at give dem en Gymnasialclasse, saa gaaer det galt baade med Lærere og Disciple og med det hele Væsen. Saa maa det langt heller blive som det er. Siden første Mai har jeg overtaget min Huusholdning for egen Regning. Hidtil er det gaaet ganske godt, men det er kun i Begyndelsen endnu.

Om 8 Dage reiser jeg, om Gud vil, paa Visitats, som skal holdes i Refs Herred, der er den sydvestlige Deel af Thy. I sædelig og religios Henseende ere Thyboerne de bedste af Folkene i Aalborg Stift, hvilke kunne henføres til 3 Stammer: 1) Vendelboer, 2) Morsinger og 3) Thyboer. Thyboerne og Morsingerne ere bedre end Vendelboerne. Vendelboerne ere

[1]) Skribenten Constant Dirckink-Holmfeldt, den dels vel miskjendte, men dels til ilde Omtale velfortjente.

ſtivſindede og temmelig uſædelige; dog er der Forſkjel, og der er flinke Folk iblandt dem. Det var iſær disſe tre Folkeſtammer, ſom ſtode op under Skipper Clemens i Grevens Feide. En ſamtidig Digter nævner dem ſaaledes i et af Slagene, ſom tabtes af Oprørerne:

Først da flyede de Morſinger,
Og ſaa de Forrædere af Thy;
Efter ſtode de Vendelboer,
De vilde ikke fly.

Digteren St. St. Blicher beſøgte mig for kort Tid ſiden. Han talte om, at han vilde behandle Skipper Clemens Hiſtorie, forſaavidt jeg kunde forſtaae, i en Novelle eller en Roman. Denne gode Digter er en meget ulykkelig Mand, fordi hans Kone er en grov adultera. Han veed det nok, men har ikke Kraft til at ſkille ſig ved hende. Det er en meget ſlem casus, iſær for en Præſt.

Naar jeg kommer fra Viſitatſen, ſaa kommer Kongen. Derſom jeg var Konge, ſaa troer jeg, at jeg ikke vilde komme til Aalborg iaar; thi det er en egen Sag at tage ind med et glimrende og larmende Selſkab i en Mands Huus, hvis unge Kone er død og begravet for en 3 Uger ſiden. Men ſligt Ræſonnement gjelder vel ikke til Hove. Under disſe Omſtændigheder vil det vel vare noget, inden De igjen ſeer Brev fra mig. Men derſom De kan faae Tid, ſaa ſkal De ikke derfor undlade at ſkrive mig til; thi Brevene ſendes til mig, hvor jeg er paa Viſitats, fra mit Contoir.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 8de Juli 1836.

Kjære Ven!

De ville undſkylde, at jeg nu først beſvarer Deres Brev af 26de Mai. Dette Brev modtog jeg paa Viſitatſen i Thy; og da jeg kom hjem fra Viſitatſen, kom Kongen. Derved fik jeg end mere Arbeide, da jeg tillige maatte prædike. Jeg holdt

en aldeles simpel christelig Prædiken over Dagens Evangelium Luc. 15, 1—10.[1]) Det er nok mueligt, at Herodianerne og de Skriftkloge forargede sig derover; men Kongen sagde til mig: „Tak for Deres Prædiken. Det var en god Prædiken." Efter Kongens Afreise maatte jeg holde Ordination. Derefter kom Landemodet. Alt dette har givet mig nok at bestille, især da jeg, som sædvanligt efter en Visitats, ikke var oplagt til at bestille noget.

Den nye Postindretning, som har sat Dem i Forundring, falder ogsaa mig lidt forunderlig. Den falder Postmesteren her i Byen ligesaa, og han gav derfor Kongen, som spurgte ham: „Naar gaaer Posten?" et forkeert Svar. Han opfyldte saaledes det Ordsprog, som lyder: „Man kan ikke huske alt", sagde Postmesteren, „da han glemte Postsækken." — De har vel læst Biskop Mynsters Tale ved Frederiksborg Skoles Indvielse. Hvad siger De, hvad siger Folk om denne Tale? Det er en kjek Tale og en kraftig Tale. I det Væsentlige er jeg ogsaa aldeles enig med Mynster. — Mynster har meldt mig, at Rasmus Sørensen nu skriver imod Sognebaandets Løsning. Da Magister Lindberg har erklæret, at R. Sørensen er een af vore bedste Theologer, kan et theologisk Skrift af ham imod Lindberg ikke ansees for ubetydeligt. Det er forunderligt at see, hvorledes Menneskene indvikle sig i Snarer, naar de ikke ville følge Sandhedens rene Vei.

Man mener, at Stiftamtmand Castenschiold bliver Stiftamtmand i Fyen. Det var at ønske for hans Børns Skyld, da han ikke vel kan faae sine 4 Børn, alle under 12 Aar, opdragne her i Byen. Dersom det skeer, da bliver maaskee Grev Sponneck Stiftamtmand i Aalborg, og saaledes samles vi igjen. Da jeg forlod Ribe, sagde jeg just til ham, som beklagede Skilsmissen: „vi kunne maaskee samles endnu en Gang." Han er en habil Mand. Men det er Castenschiold

[1]) Om Jesu Omgjængelse med Toldere og Syndere.

ogsaa. Jeg er kommen godt, meget godt ud af det med begge. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

P. S. Bindesbølls Recension af Skrifterne om Troesbekjendelsen[1]) er mig ikke bestemt nok; Hr. Mag. Møllers Svar derpaa er meget skarpt, næsten valde amarum, men forresten godt og grundigt.[2]) — Vale!

Aalborg d. 22de Julii 1836.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 9de d. M. og for Laanet af Mynsters to Breve af 15de og 23de Junii, hvilke hermed tilbagesendes. Jeg erkjender ligesom Mynster baade Fortrinligheden af Deres Provindsbreve og Vigtigheden af Deres Anonymitet. Deres Stykke i Kjøbenhavnsposten om vore Skolereformers Udviklingsgang har jeg ogsaa læst med stor Interesse.[3]) Jeg er ogsaa af den Mening, at vore saakaldte lærde Skoler trænge til en Reform, og at denne Reform kan og bør være saadan, at de saakaldte Realskoler blive aldeles overflødige.

Jeg kan dog ikke troe, at det skulde være sandt, at Directionen, et nominatim quidem Kolderup-Rosenvinge, tænker paa at forandre nogle af de største Latinskoler til Gymnasier, som skulle være paa een Gang baade Skole og Høiskole, en Mellemting mellem Skole og Academie, omtrent som Sorøe Academie! Jeg kan ikke troe, at dette er sandt. Er da det advarende Exempel, som det store Misgreb i Sorøe Academies nye Indretning har givet og fremdeles giver og fremdeles vil give, ganske spildt? Jeg vilde sige, at Sorøe Academie, saa galt det endog var indrettet, var til stor Nytte, dersom man deraf vilde lære, hvad man bør, at en saadan Indretning er

[1]) Mdskr. f. Litt., Bind 15, S. 337—94.

[2]) Se „Antikritiken" i Dansk Litt. Tid. 1836. Nr. 14, S. 209—27.

[3]) Kbhpost., 1836, Nr. 189. Sml. Nr. 78, 167—8, 197, 227—8, 241 og 43.

Galenskab og Absurditet. — Dersom der skulde tænkes paa at realisere en saa fordærvelig Plan paa andre Steder, vil jeg, om Gud vil, ikke være en taus Tilskuer derved; men jeg vil skrive derimod, og jeg vil vidne, hvad jeg veed.

Henrichsens Program[1]), som han har sendt mig, har jeg læst en Deel af. Det er et grundigt Skrift. Vil nu Professor Bloch enten gaae i sig selv og finde sig i al Rimelighed, eller vil han skjære Tænder og springe i Flint?

Fra Wilster har jeg nylig havt Brev, hvoraf jeg seer, at han ikke har nogen Anelse om, at De er Forfatter til Brevene fra Provindserne, skjøndt han roser begge Dele. Hvad iøvrigt Kjøbenhavnsposten angaaer, da er jeg temmelig enig med Biskop Mynster. Man bør ikke holde paa dette Blad ved at skrive deri. Dersom alle dygtige Skribenter trække sig tilbage derfra, da vil dette Blad snart gaae under, og da vil der blive Plads for et langt bedre Blad, som ogsaa jeg ønsker redigeret af Dem. Men dette Sidste har vistnok store Vanskeligheder. — At en heel Deel Drenge og Slyngler skrive af og til i Kjøbenhavnsposten, kan der ikke være nogen Tvivl om. Med dem bør man ikke arbeide, skjøndt man arbeider i en modsat Retning; thi man styrker dog Bladets Anseelse og derved Drengenes og Slynglernes Anseelse, naar man leverer gode Bidrag til dette slette Blad.

Hvad siger De om Overlærer Hage[2]), som vil lægge Sag an mod Cancelliet og „af al Magt omstøde" dets Resolution? Det er næsten ligesaa dristigt som det norske Storthings Beslutning at anlægge Sag mod Kongen i Sverrig; thi det er dog snarere Kongen af Sverrig end Statsminister Løvenskjold, som man vil tillivs. — Dersom Overlærer Hages Paastand, at Domstolene skulle afgjøre, om noget er Politik eller ikke,

---

[1]) Om den Nygræske eller saakaldte Reuchlinske Udtale af det Helleniske Sprog. En kritisk Undersøgelse. 1836. — Rektor Elberling, Prof. F. C. Petersen og F. Kind (Berl. Jahrbücher) udtalte sig derom.

[2]) Se Davids „Fædrelandet", 3dje Årg. Nr. 93, S. 22.

skal tages tilfølge, da maae vi have andre Domstole. Thi de nærværende kunne neppe antages at fælde competente Domme i saadant Tilfælde.

Paa Mandag skal jeg reise til Mors paa Visitats. Om jeg skulde faa Tid til at gjøre en Reise til Sorøe, da vilde den falde i September Maaned; men det beroer paa Omstændigheder, som endnu ikke kunne kjendes. Jeg længes virkelig efter at komme til Sorøe, mindre efter at komme til Kjøbenhavn. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 19de Aug. 1836.

Kjære Ven!

Naar De vil lade Deres Kone læse indlagte Brev, kan hun fortælle Dem noget sjeldent Nyt.[1])

Fra Sorøe fik jeg nyelig en Hilsen ved Pastor Hald; men han havde ikke faaet seet andre af Lærerne end Ingemann og Wegener. Han sagde rigtignok til mig, at han vilde for min Skyld have hilset paa Dem, men fik ikke Tid dertil. Men jeg agter ikke meget, hvad han i saadanne Ting siger. Han sagde ogsaa, at Overlærer Wegener var bange for, at hans Doctordisputats var brændt i Schultzes Gaard, og andet mere deslige — —.

Forresten er det min Mening, at det er galt fat med det theologiske Facultet in essentialibus. Det er utroeligt, hvor uvidende mange af de unge eller yngre Candidater ere om, hvad Christendom egentlig er, og hvor uvidende de ere om, hvad det er at prædike. Nylig prædikede een af de Dygtigere for Dimis for mig. Jeg sagde til ham: „Deres Prædiken var i Formen god nok; men De talte ikke om det, som Texten især opfordrer til at prædike om, nemlig om Forsoningen." Dertil svarede

[1]) Efter flerstidig Granskeu og Grublen over Familieliv og Menneskepligt havde F— nemlig forlovet sig med Frøken Frida Hesselaida Dons, Datter af Etatsråd Dons på Lolland. Hun døde allerede fire År, efterat dette Brev skreves, i en Alder af 36 År.

han: „Der er ingen af Professorerne, som holder paa Forsoningslæren.“ Dertil sagde jeg: „Dette er ikke saaledes; men var det saaledes, da var det det samme som at sige at ingen af Professorerne holdt paa Christendommen.“ Dette Svar af Candidaten er desværre meget mærkeligt, thi de vigtigste Lærdomme fordunkles nok ved Professorernes Forelæsninger. — En ung Præst, som nylig er kommen hertil Stiftet, har nylig sagt til sin Provst, at det kunde være det samme, hvad Tro man havde, naar man kun handlede retskaffent; og han antog, at Prof. Clausen lærte det samme. Dette er nu atter en Misforstaaelse, men en Misforstaaelse, hvori Prof. Clausen nok selv er Skyld. Det theologiske Facultet i Kjøbenhavn mangler en Mand som Tholuck.

Jeg er nylig kommen hjem fra en Visitats paa Morsøe. Denne Ø er et frugtbart Land og et smukt Land. Det mangler kun Skov. Jeg traf der et Par flinke Præster, men adskillige maadelige. Mange klagede over, at Præstekaldene ere for ringe, og det er tildeels sandt; men der er langt mere Grund til at klage over, at Præsterne ere for ringe; thi altfor mange af dem vide slet ikke, hvad det er at være Præst. Provst Birch i Fyen indsatte nylig en Præst, som prædikede saa slet, at Tilhørerne loe ham ud. Dette er sandt, men forfærdeligt. Der maa gjøres noget alvorligt for, at Præsterne kunne faae en mere præstelig Dannelse, og at Præstekaldene kunne vorde bedre besatte.

Jeg har i disse Dage havt Besøg af mine to Brødre fra Kjøbenhavn. Den ene er en forlagt eller forsadt Contoirist, han er temmelig lærd men meget upractisk[1]); men den anden er en dygtig og driftig Urtekræmmer og Handelsmand, men aldeles ulærd og udannet. De ere, Gud skee Lov, begge ganske

[1]) Følgende var dog ret praktisk: Han vilde gjerne se London, men hans ringe Løn i et Kontor i Rentekammeret kunde ikke skaffe Rejsepenge. Så lejede han sig et Rum i et Skib, som gik til Themsen, boede der, medens det lå der, gik om Dagen flittig om i London, og kom glad hjem med mange indhentede Kundskaber.

skikkelige Folk; den sidste har allerede 2 Sønner i Efterslægtsskolen. Det er dog en Realskole, hvori man kan sætte sine Børn. Men ogsaa i denne Skole have de formeget at bestille, eller maa sidde stille for mange Timer om Dagen.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 6te Sept. 1836.

Kjære Ven!

Nu har jeg da faaet Troen i Hænder, at Estrup vil tage sin Afskeed; thi Professor Kolderup-Rosenvinge har skrevet mig det til, og Estrup selv har skrevet mig det til, saa at der ikke kan være nogen Tvivl derom. Jeg havde skrevet til Rosenvinge, at De burde være Director, da De var den eneste, som kunde foreestaae dette urimelige Embede. Men han svarede, at han var enig med mig deri, dersom der skulde være en Director, men Directionen har nu andre Planer. Jeg kan vel en anden Gang skrive mere derom. De har flere Gange skrevet, at et Par Lærere nu vare den egentlige Ulykke i Sorøe. Man har truet mig med, at en Collegieherre i Kbhavn. ogsaa vilde blive min Ulykke her; thi Rygtet har sagt, at en Saadan skulde være Stiftamtmand i Aalborg. Id quod Deus avertat! Jeg vilde komme i stor Forlegenhed, om denne Fallent og Sqvadronneur blev Stiftamtmand her. Skeer det, saa maa jeg salvere mig ved Flugten o: søge et andet Embede.

Deres Grammatik har jeg først faaet i Dag. Formodentlig har den ligget længe paa Søen. Jeg skal siden tillade mig at sige Dem min Mening om den. Jeg skal da ogsaa nytte mine ringe Tanker om deres „ærbødigste Mening", at Deres Indretning af Syntaxis burde være et Mønster for alle Sprogs Grammatiker.

Jeg længes efter at komme til Sorøe, og jeg kommer der maaskee ogsaa engang i Aar. Jeg har nemlig i Sinde at gjøre en Reise med min Forlovede til Lolland; men det kan ikke blive før langt ud paa Efteraaret.

Har De læst Grundtvigs Fiirkløver? Der er noget Godt og meget Sært deri. Det bedste deri er den rigtige Paastand: „at det tvungne Fattigvæsen er en konstig Afgrund, som kan opsluge al Engellands Riigdom, uden at den fylder det mindste deri.“ Det er sandt; det er en sørgelig, for sildig lært Sandhed.

Det har gjort mig ondt, at den arme Tønder blev saa ynkelig myrdet! Jeg havde Medlidenhed med ham og kjøbte undertiden nogle Numere af hans Blade. Forresten var han et sært og ikke agtværdigt, halvgalt Menneske. Men et skjændigere Mord end det, som er begaaet paa ham, er neppe begaaet her i Landet[1]).

Recensionen i Bind 16, S. 37—89, af Maanedsskr. f. Litt., over Pastor Gads Skrift om Realunderviisningen, indeholder meget mærkeligt og godt. Det er noget af det Fornuftigste, som i den sidste Tid er skrevet om den Sag[2]). Jeg mener, at det nu vil lykkes, da De har brudt Isen og slaaet Fjenden, at bringe Folk noget ud af det realistiske Vilderede og Galskab. —

Lev vel!

Deres hengivne *K.*

Aalborg d. 27de Sept. 1836.

Kjære Ven!

Jeg har meget at skrive om; men kun liden Tid. Derfor maa jeg fatte mig kort, i det jeg besvarer Deres sidste 3 Breve. Først beder jeg Dem meget at takke Deres Kone for hendes venskabelige Brev. Jeg kan ikke give hende den forlangte Beskrivelse af min Forlovede; men vil blot sige, at hun er en meget forstandig og dannet Pige, som er beundret af den Kreds, hvori hun lever, tildeels fordi hun har et stort Fortrin for

[1]) Se nærmere herom i Kbhpost. 1836. Nr. 248.

[2]) Lütken og jeg vare begge af denne samme Mening. Vi holdt vor Kollega C. A. Rothe for den fortjenstfulde Forf., en Lærd, med hvem vi oftere havde haft den Fornøjelse at samstemme ved pædagogiske Qvæstioners teoretiske Løsning; medens hans Praxis mindre tiltrak.

alle de andre, skjøndt hun ikke gjør dette Fortrin gjældende. Ubehageligt er det for mig, at jeg ikke gider kommet i det Huus, hvor hun er, da jeg ikke vil eller kan have noget med disse Folk at bestille. Dette foranlediger ikke faae Bedrøvelser. Jeg betragter min Forlovede som Gouvernante paa Herregaarden —, men Folkene der, d. e. Proprietairen og hans Kone, betragte hende som deres Datter, og ville tildeels betragtes som mine tilkommende Svigerforældre. Men det bliver der intet af. Herren der er en altfor simpel Landmand eller Studepranger, og hans Kone er en overspændt og for mig ulidelig Dame. — Jeg har besluttet ikke at holde Bryllup førend til Foraar. Vinteren over vil min Forlovede opholde sig paa Lolland hos sin Søster, Fru Lund paa Fredsholm ved Nakskov. Det er tildeels for at komme ud af det ubehagelige Forhold til det —ske Huus. Disse Efterretninger ere naturligviis kun bestemte for Dem og Deres Kone[1]). Jeg kommer ikke til Sorøe førend maaskee til Foraar, om Gud vil.

Jeg har atter skrevet til Rosenvinge og sagt ham, at man endnu burde gjøre et Forsøg med en Director ved Sorøe-Academie, fordi den første var for slet og den anden for svag, til at man kunde uddrage nogen Slutning om Director-Embedets Hensigtsmæssighed eller Uhensigtsmæssighed og deres Embedsførelse. Derpaa har han ikke svaret. Nogle af de Betænkeligheder, som ere ved at ansætte en Rector ved Skolen, har jeg ogsaa meddeelt Prof. Rosenvinge. Jeg kan især slet ikke forstaae, i hvilket Forhold han skulde staae til Lectorerne, og i hvilket Forhold Lectorerne skulde staae til Directionen, naar der ingen Director er. Jeg mener, at De bør skrive til Rosenvinge og meddele ham omtrent de samme Betænkeligheder, som De har meddeelt mig[2]). Jeg har sagt Rosenvinge min

---

[1]) Dette galdt i Året 1836. Men nu, en fuld Menneskealder efter, ere de uundværlige i den hele Skildring; jeg må i den Anledning indhærere den Paastand, at jeg har haft Ret i at optage Stedet paa Side 296 i 1ste Sml. netop således som jeg gjorde.

[2]) Men dertil kunde jeg naturligvis ikke overtale mig.

Mening ligefrem, temmelig i Overeensstemmelse med Deres Mening; men jeg ønsker dog endnu, at De i al Korthed vil fremhæve for ham de Momenter, som især tale mod en Rectors Ansættelse. Den Omstændighed, som De har bemærket, at Director og hans Familie kommer til at boe som Arrestanter paa Academiet, har jeg ikke gjort Rosenvinge opmærksom paa; men den er dog overmaade rigtig, og det vil i Fremtiden let kunne have den fordærveligste Indflydelse paa Skolen og Academiet, om Director havde en uforstandig Kone eller ditto voxne Døttre; men dette ikke sjeldne Tilfælde vil Directionen ikke kunne forebygge.

At jeg nu skriver noget sjeldnere til Dem, kommer tildeels af, at jeg af og til skriver til min Forlovede. Jeg troer ikke, at jeg kunde have gjort et glædeligere Valg end det, som jeg har gjort, og jeg føler mig lykkelig derved. De mødende Vanskeligheder, som udspringe af hine tidligere Forhold, haaber jeg at overvinde, især da min Forlovede er paa min Side. Vor Ven Lütken sagde engang, at enhver Mand faaer en eller anden Kamp med sin Kones Familie og Bekjendte at bestaae, førend han kan leve ret lykkelig med hende. Dette har jeg for en Deel ogsaa mærket; men jeg lader mig ikke let rokke fra min Beslutning, forblivende tenax propositi.

Jeg har modtaget en Lykønskningsskrivelse fra Conferentsraad Ørsted, som har glædet mig meget; ligesaa fra Biskop Mynster, som gaaer saa vidt, at han mener, at en Biskop bør være gift, hvilket jeg dog ikke kan indrømme; skjønt jeg indrømmer, at det er godt at være gift, naar man er godt gift, men ellers er det noget nær det værste, som kan være til.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 14de Oct. 1836.

Kjære Ven!

Med Tak for Laan sender jeg Dem herved Deres Broders Brev fra Norge. Han taler ikke noget om Prof. Hersleb.

Har De hørt noget om denne brave Mands sidste Dage? Grundtvig har i sin nu sædvanlige Maneer skrevet et Digt over ham i Septemberheftet af Nordisk Kirketidende. Lindberg siger i Anledning af hans Død, at det theologiske Facultet i Christiania nu er uddød; dog er der istedetfor Stenersen bleven ansat en Professor Kalser, som er mig aldeles ubekjendt.

Det seer iøvrigt noget uroligt ud i Norge. Den svenske Konge er gammel, men fast, og Nordmændene ere stive. De have ikke ret lagt paa Hjerte, hvad Grundtvig sagde dem A. 1812 eller 1813:

„Bøi, Norge, bøi din stive Nakke,
Det Ære er og ingen Skam at takke!"

I det mindste synes de ikke at ville takke Kong Carl Johan, som han efter sin Mening fortjener at takkes af dem. —

Nu kommer vi til Deres andet Brev af 9de d. M. Estrup, som har sendt mig Programmet til Reformationsfesten, har ligefrem fortalt mig, at Prof. Schouw har afslaaet den ham tilbudne Directorpost. Jeg kan ikke paa nogen Maade troe, at jeg skulde behøve at skrive til Rosenvinge, at jeg proprio motu havde skrevet til ham om Dem. Imidlertid skal jeg dog lade et Par Ord derom indflyde. Jeg har fra Forstningen af troet, at Kongen ikke vilde indvillige i, at der skedte nogen betydelig Forandring med Academiet i Sorøe, og at han navnlig ikke vilde bifalde den paatænkte Plan med a) en Rector Scholæ og b) med „Lectorernes magnefiqve Rectorat" (Wilsters Udtryk)! Derfor har jeg ogsaa troet, at Directorembedet vilde vedblive indtilvidere. Jeg troer ogsaa, at De bør modtage dette Embede, dersom det bliver Dem tilbudt eller betroet, og jeg haaber, at De vil kunne overvinde de Vanskeligheder, som ville møde derved, og som møde allevegne, især i de overordnede Embeder. Ogsaa troer jeg, at Deres Kone vil kunne godt begaae sig i denne nye Stilling. Imidlertid maa jeg indrømme, at De i visse Henseender vilde tabe ved at blive Director. De maatte indskrænke Deres Skribent-

virksomhed, dersom De blev Director og dette var vistnok sand Skade. — Og dette er en stor Trøst, dersom De ikke bliver det.

Jeg ønsker oprigtig, at De maa faae Held til det Konststykke, at redde den unge — fra det kielske Bursschevæsens Indflydelse.

Jeg takker Dem og Deres Kone meget for Deres gode Tilbud, at ville modtage min Kjæreste i Korsøer og ledsage hende til Vordingborg. Men for det første reiser hun ikke over Korsøer, men over Kallundborg. For det andet reiser hun fra Kallundborg over Kjøbenhavn til Vordingborg. For det tredie har hun en Broder og Søster paa Holbek Ladegaard, af hvilke den ene nok ledsager hende til Vordingborg, hvor hun modtages af sin Søster eller Svoger paa Lolland.

Igaar fik jeg W. Rothes Skrift „det danske Kirkeaar". —

Wilster har skrevet mig til og bragt mig sin Kones og sin egen Lykønskning til min Forlovelse. Forresten skriver han meest om sin Oversættelse af Homer, samt om de forskjellige Rygter om, hvem der skal være „Etatsraad" i Sorøe.

Det Udtryk: „jeg var excluderet af Fadderne," er tvetydigt; thi det kan baade bemærke: ab honore testium baptismatis exclusus eram, og: a testibus baptismatis æde vel domo exclusus eram[1]). Men det betyder ventelig det første. Forresten bør man ikke lægge Vægt paa sligt. I saa Henseende har jeg, laus sit Deo, overstaaet fatalia.

Lev vel!

Deres hengivne *f.*

P. S. Ved den forestaaende Reformationsfest skal jeg prædike 2 Gange: 1ste Gang efter Kongelig Befaling, 2den Gang efter Pastor Halds Anmodning, da han skal være ved Festen i Kjøbenhavn. Vale!

---

[1]) Hvad dette sigter til, kan jo være det samme, men jeg tager det med som godt Træk i hans Korrespondents.

Aalborg d. 21de Oct. 1836.

Kjære Ven!

Jeg har aldrig havt synderlig Tillid til —; thi jeg har for længe siden mærket, at han talte anderledes om Folk end til Folk. Dog havde jeg ikke tænkt, at hans Falskhed var gaaet saavidt, som jeg seer af Deres Brev. Men det er godt, at man faaer sligt at vide, og jeg takker Dem derfor.

Iøvrigt behøver jeg vistnok ikke at sige Dem, at der ikke er et sandt Ord i alt det, som Hr. — og Fru — snakker; men jeg kan deraf slutte, at de staae i en Forbindelse med Folk, der ere mig fjendske og formodentlig have udspredt eller meddeelt saadant. Et Uheld er forresten indtruffet i Dag, som vel vil give saadan ond Tale Næring, nemlig det, at en Pige, som tjente her i Bispegaarden og blev forført af Gaardskarlen, har født et uægte Barn etsteds her i Byen. Saadanne Uheld kunne ikke forebygges, men de give vistnok ondskabsfulde Mennesker ønskelig Anledning til Bagtalelse; skjøndt disse, naar de vilde, let kunde erfare den sande Sammenhæng. Jeg er nu engang vant til at foragte saadanne Rygter og bekymrer mig ikke videre derom; men det gjør mig ondt, naar de, som kalde sig mine Venner, opføre sig eller vise sig som mine Fjender; men dertil maa man da ogsaa vænne sig.

Lic. Rothes Bog[1]) indeholder meget, som er godt; naar den var skreven paa Latin, kunde han gjerne have faaet Doctorgraden for den. Man seer dog, at de ville holde noget paa Latinen endnu. Det har forfærdet visse Folk, som troede, at Latinen var foragtet og afskaffet, at 70 Russer i Aar have faaet Noncontemnendum for latinsk Stiil. Man troede ikke, at man saaledes vilde chicanere de haabefulde unge Mennesker for den lumpne latinske Stiils Skyld!

Nu maa jeg slutte af Mangel paa Tid. Dog maa jeg endnu bemærke, at det Rygte, at Prinds Frederik skulde blive

---

[1]) W. Rothes Skrift „det danske Kirkeaar". 1836. 2den Udg. 1843. 3dje Udg. 1858.

commanderende General i Nørre-Jylland og boe i Aalborg, har foruroliget de Velsindede og glædet de Slettænkende her i Byen. Det norske Blad „den Constitutionelle" er blevet forbudt i Danmark ved et Kongeligt Reskript, fordi der staaer en Artikel deri, hvori der siges, „at der formedelst den danske Thrones præsumtive Thronfølgeres paastaaede Udueligheed til at regjere er gode Udsigter til, at de 3 nordiske Riger kunne vorde gjenforenede under Prinds Oscar." Det er Skade, at Kongen og Regjeringen lægger saa megen Vægt paa Sligt. Det gjør ondt værre. Det gjør Sagen farligere. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 25de October 1836.

Kjære Ven!

Det er nu omtrent paa den Tid, at jeg pleier at sende Dem noget til min gamle Opvarterske. Ved at afgive disse Penge kommer jeg til at tænke paa den Yttring, som De hørte af den bevidste Frue, med Hensyn til mit Giftermaal, om mine huuslige Udgifter. De kan, om De vil, sige hende, at jeg med det roligste Sind kan forelægge min Forlovede Fortegnelsen paa samtlige mine Udgifter.

Min status bonorum er ikke god, fordi jeg har maattet anskaffe meget Bohave, som har kostet og fremdeles koster meget, og fordi jeg maa sætte en betydelig Sum i Enkekassen, og maa afdrage denne Sum i svære Terminer[1]), og endelig fordi mit Embede er meget bebyrdet med Embedsgjeld og andre Byrder. Renter og Afdrag af Embedsgjelden er aarlig 400 Rbdlr. og Contoirholdet koster mig ligeledes aarlig omtrent 400; hvorfor ogsaa Stiftamtmand Castenschjold sagde til mig, da han lykønskede mig til min Forlovelse: „Naar De blot kan have Deres Udkomme som gift!" Dog haaber jeg nok, at dette vil gaae an; men det gaaer ikke an uden hvad man i min Stilling vil kalde stor Indskrænkning. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

[1]) Fogtmann var den Gang 48 År gammel, hans Forlovede 32.

Aalborg d. 28de Novbr. 1836.

Kjære Ven!

Rygtet om Professor Schouws Udvælgelse til Director har ikke siden stadfæstet sig, saa at jeg næsten begynder at tvivle, om det er sandt. Jeg er af samme Mening, som De, at Schouw er for god til at være Director i Sorøe. Dermed vil jeg ikke sige, at han er bedre end De; men De er der nu en Gang. Dersom De var Professor i Kbhvn., da vilde jeg ikke raade Dem at blive Director i Sorøe. Nu troer jeg derimod, at De burde være det, fordi De er, saa at sige, inde deri, og behøver ikke at sætte Dem ind deri. Schouw er, som de bemærker, ikke Skolemand; og det er især Hovedmangelen ved ham.

Det glæder mig meget, at De nu tænker paa at udgive et Værk om dansk Litteratur og Tænkemaades Historie med et Tillæg om nogle danske Konstsager[1]). Et saadant Værk vil være af stort Værd og Virkning, som jeg haaber. Har De læst Geijers Minnen? Deri mindes De og Deres Kone.

I Løverdags, o: iforgaars, døde Stiftsprovst Krarup, kun 53 Aar gammel, efter kortvarig Sygdom. Dagen før sin Død udfærdigede han endnu en Embedssag og underskrev den med fast Haand. Dette Brev fik jeg om Formiddagen, og Kl. 3 om Eftermiddagen fik jeg Bud om hans Død, som da overraskede mig meget. Han efterlader sig 10 Børn, af hvilke det ældste er 18 Aar gammel. Et sørgeligere Dødsfald kan neppe tænkes her i Byen. Han var min Formand ved Herlufsholms Skole. Her blev jeg hans Foresatte. Han var altid meget høflig og tjenstvillig mod mig. Han var en meget duelig og arbeidsom Embedsmand. Men han gjorde sig ikke tilstrækkelig Motion, og han studerede ikke synderlig, fordi han havde for mange Embedsforretninger. Han arbeidede med Lethed. Nu bliver maaskee Dr. Hald Stiftsprovst. Han vil blive fastuosus & imperiosus.

---

[1]) Da Politiken, selv efter Fogtmanns Opfordringer, kom imellem, begyndte dette først at udkomme en Snes År efter som de „Kritiske Bidrag".

Jeg gad nok vide hvad Prof. H. N. Clausen siger eller vil sige om Dr. Estrups Reformationstale, dersom den bliver trykt. Clausen taler anderledes om Reformationen. Clausens Foredrag over Reformationstiden ere interessante, skjøndt Sproget kunde være bedre eller klarere. Der rører sig forresten en bedre Aand i adskillige unge Theologer. Saaledes har en ung Theolog Bornemann skrevet en mærkelig Recension af Dr. Frosts Oversættelse af Visdommens Bog, i Dansk Litteraturtidende. Prof. Clausen er ogsaa mindre rationalistisk, end han har været[1]).

Det har undret mig noget, at Estrup vilde udgive den unge Fr. Wendelboes Liigsteensindskrifter, og det har forundret mig endnu mere, at et ungt Menneske har gidet sysle med dette Kram, hvorom det med Rette kan siges: lad de Døde begrave de Døde! Formodentlig har den unge Wendelboe følt, at han ikke levede længe. — Det er en sørgelig Tilskikkelse, som rammer denne Familie. Nu er Wendelboes Svigerson Pastor Høyberg ogsaa død, og det førend Naadensaaret var udløbet. Hans sidste Befordring vil saaledes neppe have forbedret hans økonomiske Tilstand.

Dr. W. Rothe har sendt mig sin underlige Disputats med et temmelig underligt Brev. Det var vistnok paafaldende, at Grundtvig vilde opponere paa Latin, da han i sit sidste Skrift, eller i eet af sine sidste Skrifter, har klaget over, at han ikke kunde faae Smagen af den forgiftige Latin ud af sin Mund. — Dr. Hald har fortalt mig, at Proff. Madvig og Molbech kom slemt fra det ved det store Professor- eller Doctor-Selskab paa Skydebanen. Madvig gjorde Begyndelsen. H. C. Ørsted var især den, som dæmpede Tumulten. Iøvrigt kom nok Striden deraf, at Madvig og Molbech ikke vilde have, at en upassende eller smagløs Sang af Dr. Med. Otto skulde synges, og de havde vist Ret i Sagen eller Tingen selv, men Uret i Formen eller Fremgangsmaaden. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

[1]) og det gik glædeligen stadig fremad i den Retning.

Aalborg d. 19de Decbr. 1836.

Kjære Ven!

Forlænge siden skulde jeg have besvaret Deres Breve af 29de Novbr. og af 2den Decbr. Men deels har jeg havt travlt med Embedsforretninger, og deels anvender jeg en Deel af den Tid, hvori jeg før skrev til mine Venner, til at skrive til min kjæreste Veninde. Derfor maa De venskabelig undskylde, at min Brevskrivning hverken bliver saa stadig eller saa omstændelig, som den undertiden før har været, i Vinterens Løb. Om Gud vil, holder jeg Bryllup i April Maaned. Det gjør mig ondt, at jeg er aldeles kommen af Gang med at skrive til vor Ven Lütken. Naar de seer ham, beder jeg Dem at forsikkre ham, at der ikke er indtruffet noget, som har formindsket mit oprigtige Venskab for ham, men Tiden har ikke villet strække til, og jeg troede, at han meer end andre vilde undskylde en saadan Forsømmelse. Saadan Tak faaer man for sin Godhed!

Hvad Prof. Sibbern har skrevet om Oehlenschlägers Socrates har jeg endnu ikke læst. Derimod har jeg læst Socrates med Interesse; men jeg seer nok, at dette Stykke ikke kan gjøre Lykke paa Skuepladsen. Man siger, at det, som meest har skadet Oehlenschläger hos Magthaverne, er den Omstændighed, at han bestandig anholder om Gratialer. For sin Reformations-Cantate forlangte han og fik 50 Rbdlr. Hans Kone, siges der, skal være saa uhusholderisk*), og hans Pengeforlegenhed skal være meget betydelig.

*) sml. Rubrikken Oehl.

De 10,000 Rbdlr., som Universitetet vilde have havt af Sorøe-Academi, faaer det nu af Communitetet.

Geijers Minnen haaber jeg at kunne sende Dem, Hauch og Lütken til Gjennemlæsning engang i Januar eller Februar Maaned, dersom De ikke har faaet Bogen før. Han siger deri blandt andet, at Danmarks Afmagt er en Følge af Kongens Enevoldsmagt. Derfor kan hans Bog neppe undgaae at blive supprimeret, dersom den bliver oversat paa Dansk.

Har de læst Rector Dr. Bjørns Program til Reformationsfesten? Han taler deri om Dem og Deres Program[1]). Han har paa en underlig Maade citeret dette. Dette hans Citat er et Bovestykke; ligesom De brugte U. v. Huttens „Ich hab's gewagt"; hvorledes han er kommen derfra, maa De bedømme.

Deres Broder Carls Program er et ganske agtværdigt Skrift[2]). Nu er 4 af Biskop Hjorts Sønner[3]) Skribenter. Det bliver en lærd Familie.

Jeg har i Folkebladet læst et Stykke om Finantserne af Prof. Bang[4]). Det synes mig at være ganske fortrinligt, og et Ord i rette Tid[5]).

Deres hengivne *F.*

P. S. Overlærer Wegener har sendt mig sin grundlærde Doctordisputats. Jeg har forresten i denne Tid faaet altfor mange Disputatser og Programmer, saa at jeg er nær ved at være ør i Hovedet deraf.

---

[1]) Mit Program hed: Tanker til nøjere Eftertanke om lærd Undervisning og dens Formål. 1829. 4°. Egentlig taler Bjørn ret klogtigen imod det.

[2]) Forskjellen imellem den katolske og den protestantiske Lære om Retfærdiggjørelsen. Maribo. 1836.

[3]) Pastor Niels Schjørring Hjort skrev f. Ex. Vitæ asceticæ Latinorum cum re militari Romanorum comparatio, Ripis 1821, og Vita Laurentii Thuræ, episcopi. 1822. Pædagogen Smith-Hjort skrev f. Ex. Den belgiske Revolution i 1830; efter Avtopsi. Etatsråd, Postkomiteret Vilh. H. er den bekjendte Oversætter og Fortolker af den hele Edda. — En 6te er Justitsråd, Herredsfoged Siegfred H., af hvem Skriftet „Politiet som Stifbarn" er. 1862. — En Fortsættelse af Rækken er den bekjendte Teolog, Provst Jens M. L. Hjort, Udgiver af Evangelist Ugeskrift, skarp Kritiker, m. m.

[4]) Den roeskildske Domprovsts temmelig berømte Søn Peter Georg, der nåede lige til at blive Konseilspræsident. Jeg så hans stærke Rødmen ved den uventede første Bestigelse af Ærens Trappe. Jeg sad ligeoverfor ham ved en Diner hos den almægtige Stemann, der mod Slutningen af Tafflet sagde til ham: „Hr. Etatsråd, må jeg have den Ære at drikke et Glas med Dem." Bang, som ikke havde denne Titel, blev blodrød og famlede efter sit Glas ved det overraskende Bink om, hvad der måtte foreslå. Min Sidemand Justitsråd A— gav mig et lille Puf i Siden. Bang blev det strax efter.

[5]) Se Folkeblad 1836. Nr. 43—4.

Aalborg d. 9de Januar 1837.

Kjære Ven!

Tak for Deres Venskab og for Deres venskabelige Breve i det gamle Aar. Et glædeligt Nytaar ønsker jeg Dem og Deres Kone og Børn.

Af Prof. Rosenvinges sidste Brev saae jeg, hvad der gjorde mig ondt, at Pluraliteten i Directionen finder Betænkelighed ved at udnævne en af Lectorerne til Director, naar denne ikke just er den ældste eller den øverste i Rækken. Det er vist nok, at den Betænkelighed finder Sted ved en saadan Overspringen,[1]) at de Oversprungne blive misfornøiede, ut sunt homines o: fragiles et sui amantes. Jeg har nu sagt Prof. Rosenvinge, hvad jeg kunde sige om denne Sag. Biskop Mynster har uden al Tvivl ogsaa sagt sin Mening. Nu faaer Vedkommende at gjøre, hvad de trøste sig til at kunne forsvare.

Directionens Plan med Ingemann og Henrichsen synes mig reent absurd.[2]) Hvo i al Verden har vel kunnet lægge en saadan Plan? Det er ikke gode Aspecter for Akademiet, at en saadan Plan har kunnet lægges af Directionen. Jeg maae isvrigt tilstaae, at ogsaa jeg længes efter at see Enden paa disse Deliberationer.

Omstændighederne ere vistnok betænkelige i mange Henseender, og det ikke blot for Sorøe Academie, men for hele Danmark. Kongen har været syg og er maaskee endnu syg. Prinds Christian er reist eller har været reist bort. Alt dette og meget meer er vistnok betænkeligt. Skulde der være noget

---

[1]) Fogtmanns dybe patriotiske og pædagogiske Interesse lod ham stadigen med Varme forfølge Sorø Akademis vexlende Skjæbner; man har idelige Prøver derpå i disse Breve; senere hen vil man erfare min Anskuelse af dette Hovedpunkt; her vil jeg blot statistisk bemærke om mig og de tre andre øverste Lektorer, at vi alle 4 vare udnævnte på *samme* Dag, nemlig d. 23de Juli 1822, ved Akademiets Oprettelse.

[2]) Et kbhavnsk Rygte havde nemlig meldt, at Regjeringen vilde sætte Digteren Ingemann til *særskilt* Overbestyrer af Akademiet og den så ansete Filolog Henrichsen til *særskilt* Rektor for Skolen. — Det Samme forsøgtes ikke længe efter på lignende Måde med Ingemann og Bojesen: De sørgelige Følger for Akademiet udeblevе ikke.

i, at den gamle Statsminister Stemann skulde være Finantsminister? Han er dog for gammel til nu at modtage et nyt Ministerium. Der er virkelig Mangel paa dygtige Mænd. Og de faa dygtige, som findes, vil man undertiden ikke tage i Tjeneste. Jeg har kun den Trøst: Dominus providebit.

Det fornøier mig, at De slap for at være Æresmedlem af det Selskab for Orthographien. Det er mærkeligt nok, at nogen, som har Liv og Aand, kan i denne Tid, da der er ganske andre vigtige Ting at interessere sig for, interessere sig saa meget for Retskrivningen, hvori Forandring i det mindste ikke er nogen presserende Fornødenhed.

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 19de Januar 1837.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 10de d. M. Jeg takker Dem ogsaa for et særdeles interessant Brev, som vor Ven Lütken har skrevet mig til i Anledning af en Hilsen, som De havde bragt ham fra mig. Jeg har allerede skrevet til Lütken igjen; men jeg havde travlt og kunde derfor ikke skrive et Brev, som svarede til hans, om jeg endogsaa ellers havde kunnet det.

Om Striden mellem Dem og Biskop Faber kan jeg ikke vel dømme, da jeg ikke kjender alle Acterne i denne Proces. Især kjender jeg navnlig ikke hans Bedømmelse af de første Ark af Deres Børneven. Forresten synes jeg, at De var gaaet ham noget vel nær paa Livet, i det De sans façon forudsatte, at han var en *saa* stor fynsk Patriot, at man deraf kunde forklare hans Forkjærlighed for Provst Birchs Læsebog. Jeg tvivler noget paa, at man bør bruge slige Argumenter; thi om de endogsaa ere sande, saa kunne de dog ogsaa være usande, og de kunne ligesaa let retorqveres, hvorved Striden bliver personlig.

Det har i høi Grad forundret mig at høre, at min forrige Collega paa Herlufsholm, Waage, skulde være udseet til Director i Sorøe. Det undrer mig, om han tør modtage

denne Post, hvori han vil finde sig i en overordnet Stilling til Mænd, som for en Deel ere ham langt overlegne i Hoved, Kundskaber og videnskabelig Dannelse. Iøvrigt er Waage en meget veltænkende, velsindet Mand; og han har unegtelig nogle af de Egenskaber, som en Director i Sorøe bør have. Han forstaaer godt at omgaaes Folk af alle Stænder og at vinde alles Ynde. Han kjender ogsaa en Deel til Underviisnings- og Opdragelsesvæsenet og har Interesse derfor. Men han har dog hverken den videnskabelige Dannelse eller den selvstændige Charakteer, som hører til at staae i Spidsen for Academiet i Sorøe. Forresten ønsker jeg oprigtig, at det maatte gaae godt, dersom Waage bliver Director. Waage havde efter min Erfaring mere Interesse for Skolefaget end for Præsteembedet. Det var engang summa votorum for ham at blive Rector paa Herlufsholm. Dertil troer jeg ogsaa, at han kunde have været ganske vel skikket. Men det er noget andet at være Director i Sorøe. — Der falder mig en forunderlig Tanke ind. Dersom jeg ikke havde tænkt og ønsket, at De skulde være Director i Sorøe, havde jeg maaskee indstillet mig selv dertil; men det var alligevel vist godt, at dette ikke skeete; thi skjøndt jeg vel troer, at jeg har nogle af de Egenskaber, som dertil fordres, saa mangler jeg dog flere, og jeg vil da helst blive udi det Kald, hvori jeg er kaldet. — Jeg kommer tilbage til den nye Director. Det er vel mueligt, at Stemann har anbefalet Waage, og det er ikke usandsynligt, at Mynster ogsaa har gjort det, naar han først havde mærket, at Directionen ikke vilde vælge den, som han havde tænkt paa, og som han ansaae for den fortrinligste Candidat. Mynster sætter Priis paa Waage, og anseer f. Ex. hans Doctordisputats for et respectabelt Arbeide.[1]) De omgikkes ogsaa meget.

Jeg faaer nu ikke Tid til at skrive mere idag; men jeg vilde dog gjerne vide noget om Prinds Christians Reise eller

[1]) De aetate articuli, quo in symbolo apostolico traditur Jesu Christi ad inferos descensus. 1836.

dens Grund. Er det Hensigten, at han vil ikke tage Deel i ubehagelige eller upopulære Statsraadsforhandlinger, da viser han sig derved som en usikker eventuel Regent og vinder derved ikke nogen sand Popularitet.[1])

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 6te Februar 1837.

Kjære Ven!

Herved har jeg endelig den Fornøielse at sende Dem Geijers „Minnen". Naar De, efter at De selv har læst Bogen, vil lade Professorerne Hauch og Lütken læse den, dersom de have Lyst dertil, som jeg skulde troe, saa maa De gjerne beholde Bogen som Deres Eiendom. Bogen er virkelig værd at læse. Man lærer noget deraf; man har godt deraf.

Jeg har nu læst Etatsraad Ørsteds Stykke om den rette Iver i Troessager.[2]) Det er meget godt, særdeles godt. Men jeg tillader mig følgende Bemærkninger i Hensende til Sproget, som ogsaa i det Hele er meget godt og populært:

S. 185, 1 Sp. „stille Folk Snarer" bør være „stille Snarer for Folk".

S. 185, 2 Sp. „Lunkenheden er Tegn" — bør være Lunkenhed o. s. v. fordi der tales ganske i Almindelighed.

S. 186, 2 S. L. 15. „Vi tør neppe paastaae, at være" — bør hedde: „Vi tør neppe paastaae, at vi ere frie for Laster fremfor Folk o. s. v. Eller: „Vi tør neppe paastaae, at vi ere mindre lastefulde".

S. 187, 2 Sp. L. 12. „hans Gjerninger, dem vi daglig" — læs: hvilke vi daglig, o. s. v.

S. 187, 2 Sp. Lin. 9. fra n. „Kundskaber over guddommelige og menneskelige Ting" — læs: „Kundskaber om".

S. 188, 1 Sp. L. 4. „vedligeholdt alt" — læs: „vedligeholder alt".

s. S. s. Sp. L. 14. „Kjærligheden til vor Næste" — bør være: „Kjærlighed til vor Næste". Her er ingen Grund til bestemt Artikel, thi der tales ubestemt og i Almindelighed.

---

[1]) Adskillige nærede dengang netop samme Tanke.

[2]) „Om d. r. J. i T.", en Samtale imellem Michel, Morten og deres Præst. Se Dsk. Folkeblad. II. Nr. 47.

S. 188, 2 Sp. L. 22. „Saligheden" — læs: „Salighed"; thi her menes Salighed i Almindelighed, og ikke en bestemt Art. Desuden klinge Substantiva paa „hed" temmelig ilde i Prosa med bestemt Artikel i Enden; derfor bør de ikke bruges saaledes uden Nødvendighed.

S. 189, Sp. 2. L. 28. „noget Ualmindeligt" — læs: „noget Stort" eller „noget Udmærket".

f. S. f. Sp. Lin. 5 fra n. „til at erhverve sig, og endnu mindre til at udbrede" — bør være: „til at erhverve sig de høiere Religionskundskaber og endnu mindre til at udbrede dem". (Den anden Construction er for haard for Folket.)

S. 190, Sp. 1. L. 1. „Livsforskrifter" — bør være: „Forskrifter for Livet" eller „de store Bud", de „store guddommelige Bud".

f. S. Sp. 2. L. 12 fra n. „usammenligneligt(!) langt videre" — læs: „ulige langt videre", eller „uden Sammenligning langt videre"; „ulige langt videre" er dog bedst.

Vi vide begge To, hvilken streng Sprogmand H. C. Ørsted er, saa han ikke kan fortænke mig i et nøie Gjennemsyn!

De har vel læst i sidste Hefte af Molbechs Nordiske Tidsskrift Moldenhawers Plan til Sorøe Academies Gjenoprettelse. Denne Plan har i visse Dele Fortrin for den, som blev udført, og det væsentlige Fortrin. Derimod blev Mallings slettere Plan foretrukket. Moldenhawer har allerede seet rigtig og sagt: „Eine besondere Vereinigung seltener Eigenschaften wird in der Person des Directors erfordert". Jeg kunde ved at læse disse Ord ret forestille mig Moldenhawers Forundring, da han hørte, at Tauber var bleven Director, om hvem han har sagt: „det er en Bæst".

Hvad siger De om Thorvaldsens Museum? Jeg kan ikke lide, at man med Vold og Magt vil faae Folk til at bidrage til dette Museum. Billedhuggerkunsten er her i Landet, saa at sige, den meest ubekjendte og mindst populære af alle Kunster. Hvorledes kan Folk da troe, at Folket i det Hele skulde have nogen Begeistring for Thorvaldsen? Jeg anseer Indbydelsen og Folkebladets Tale derom for Declamation. Den falske

Enthusiasme er en meget slem Ting. Prof. Clausen er nok ikke uden stor Deel deri. — Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 4de Marts 1837.

Kjære Ven!

Med sand og stor Fornøielse har jeg læst begge Deres Stykker i Kjøbenhavnsposten angaaende det Thorvaldsenske Museum, især det sidste Stykke, fordi det er mere bestemt og klart end det første. De har ikke skrevet meget, hvori jeg har været saa fuldkommen enig med Dem som i dette Stykke.[1])

Billedhuggerkunsten er den mindst populære eller den meest upopulære Kunst i Danmark. En Enthusiasme i Folket for Thorvaldsens Museum maa derfor blive falsk; men en falsk Enthusiasme er en farlig Ting. Det har glædet mig, at Prof. Heiberg saa oprigtig har erklæret sig enig med Dem i Hovedsagen. Han er dog en ganske anderledes dygtig Redacteur end Secretair Liunge. Forresten formoder jeg, at De er bleven meget upopulær i Kjøbenhavn ved Deres Yttringer om Thorvaldsens Museum; thi nu at tale i Kjøbenhavn mod Museet, det er det samme som om man i Aaret 1830 eller 1831 vilde have talt imod Paradiisbrevene. Det har især glædet mig, at De tilbørlig i det sidste Stykke, det andet, har fremhævet den altfor store Vægt, som personlige Hensyn have i Enthusiasternes Tale om Thorvaldsens Museum. Jeg vilde tvertimod disses Mening tilraade ikke at begynde med Opførelsen af et saadant Museum, førend Thorvaldsen var gaaet hjem til sine Fædre. Det er ret hæsligt at see, hvorledes det Personlige og Egoistiske spiller Hovedrollen eller allevegne stikker Hovedet frem i vor Tid.

Det er ogsaa besynderligt at see, at en theologisk Professor taler saa varmt om Verdens Ære. I gamle Dage ringeagtede Theologerne Verdens Ære eller talte med Ringeagt derom. Da heed det, som der staaer i en gammel Psalme:

---

[1]) Saml. Krit. Bdr. Pol. Afd. 1852. S. 355—66.

„Det, som er for Fornuften stort,
Det agter Du*) ei meget;
Men det, som Verden kaster bort,
Det kalder Du Dit eget."

*) Tiltale til Gud.

Nu har man vendt alt dette om, og deraf kommer en perversa sentiendi ratio, som kaldes Rationalisme.[1])

Det har især forundret mig, at Prof. Clausen og Skribleren i Kjøbenhavnsposten begge to have misforstaaet Deres Udtryk om de nøgne kridhvide Figurer og om Sandhedsgudinden fra Rom. Det er Beviis paa, at deres Forstands Glød har opbrændt deres Phantasies Vinger; men uden Phantasie kan man ingen høiere Sandhed fatte, fordi man ikke kan opfatte et levende Billede, hvorunder al høiere Sandhed maa opfattes.

I Øvrigt holder ogsaa jeg meget af Prof. Clausen. Jeg troer ogsaa, at man kan stole paa ham i Farens Stund. Man kunde sige til ham og flere: „Spar Dit Mod, Din Kraft, min unge Kjæmpe! Til Fjenden spar det." Jeg er enig med Dem i, at der forestaaer snart en Tid, hvori Mod og Kraft behøves, men hvori de dog ikke kunne bruges til nogen Nytte, naar de ikke styres af et rent Sind og en klar Indsigt.

Jeg vil nu blot ønske, at Prof. Clausen vil paa en ærlig Maade drage sig ud af Kampen. Prof. Høyen, som er saa lidenskabelig, vil der neppe være noget Udkomme med, naar hans Skrift om Thorvaldsens Museum er udkommet. At dette Skrift har været anseet for at være fornødent, viser imidlertid nokſom, at man ikke har fundet den Enthusiasme, som man havde gjort Regning paa. Det er forunderligt, at saa forstandige Folk kunne bære sig saa galt ad.

Om Gud vil, holder jeg Bryllup om en 5 eller 6 Uger. Jeg kan ikke ret vænne mig til denne Tanke. Det vilde synes mindre fremmed for mig, om jeg skulde være Anfører i et Feldtslag. Lev vel og hils Dercs Kone fra

Deres hengivne *F.*

---

[1]) Dog må man ikke overse Billedhuggerkonstens *store* Opkomst hos os ligefra Bissen af. „Men der var megen politisk Agitasjon i den æstetiske Henrykkelse.

Aalborg d. 23de Marts 1887.

Kjære Ven!

Da 1ste April nærmer sig, og er endnu kommet nærmere, naar De modtager disse Linier, saa vil jeg ikke forsømme i Tide at takke Dem for Deres venskabelige Skrivelse af 3die d. M. og for Deres Meddelelser om Waage. Hvad Waages Skrivelse til Dem angaaer, da finder jeg, at den kunde vistnok have været bedre, el. have sagt noget mere. Den er temmelig diplomatisk og intetsigende. Endskjøndt jeg virkelig havde ønsket, at Waage havde afslaaet at modtage Directoratet, saa forstaaer jeg let, at han ikke kunde modstaae den store Fristelse, hvori han blev sat af den blide Bjørn[1]), der kom som Kongens lovlige Budskab, og bragte de lokkende Tilbud.

Jeg mener at kun faa Mennesker, nemlig saa sjeldne Mænd som Prof. Schouw, vilde have kunnet modstaae en saadan Fristelse. Dertil kommer, at Waage er en meget velsindet Mand, kyndig i Skole- og Opdragelsesvæsenet, og han besidder ikke saa faa af de Egenskaber, som en Director i Sorøe bør besidde; derfor haaber jeg ogsaa, at han vil vorde modtaget med Velvillie i Sorøe, skjøndt han neppe vil kunne udrette det, som burde udrettes. Det er besynderligt, at Directionen bliver fast i sin Mening, at en Director i Sorøe skal være maître des plaisirs. Det var i Sandhed een af Aarsagerne, hvorfor Tauber kom saa slemt fra det.

Har De hørt noget om den Constitution, som Prinds Christian skal udarbeide i Forening med Etatsraad Adler og Professor David? Det er et besynderligt, meget varslende Triumvirat. Er det sandt, saa kan Prof. David maaskee blive Finantsminister. I mine Tanker burde Prof. Dr. juris Bang være Finantsminister. Store Forandringer forestaae.

---

[1]) Geh. Råd Rothes Fornavn var Andreas Bjørn; han var udmærket bøjelig og føjelig, derfor spøgede man med Betydningen. Undertiden kaldtes han den Pliante, da pliant bl. a. betyder en Feltstol, som kan lægges fladt sammen.

Gud styre det saaledes, at disse Forandringer maae blive til Danmarks Lykke.

Da Prof. Lütken var Adjunct, sagde han, ligesom hiin Frue, De nævner: „ethvert Menneske hader sine Foresatte." Det husker De nok. Men han meente sligt ikke saa ilde; jeg vil haabe, at det gaaer hiin gode Frue ligedan.

Prof. Clausen har ikke svaret directe paa deres Replik. Derimod har han i visse Dele indirecte[1]) svaret derpaa, nemlig i Folkebladet Nr. 60 og 61. Jeg bliver ved at være af den Mening, at Thorvaldsens Museum vel er et nationalt, men ikke et populært Anliggende, og at man desuden ikke skulde skride til Udførelsen deraf førend efter hans Død. Jeg vil intet Bidrag give dertil, tenax propositi.

Dr. Hald er bleven Stiftsprovst her. Jeg har intet derimod, men er vel fornøiet dermed. Jeg ønskede langt hellere ham end en gammel eller aldrende Præst, som ikke kunde sætte sig ind i dette vanskelige og vigtige Embede. Stifts-Provstiet er ikke vanskeligt; men det er det store Sognekald, som er forenet dermed, og Provstiet i Aalborg Bye og Landdistrict og i Kjær Herred i Vendsyssel Herred. Dersom Dr. Hald vil blive ved, som han har begyndt, saa bliver han en dygtig Provst; thi han har i de 3 Maaneder, hvori han har været constitueret, udrettet meer end afgangne Stiftsprovst Krarup udrettede i de 3 Aar, hvori han var det.

Poul Møllers Afhandling har jeg læst med stor Interesse.[2]) Det har glædet mig meget, at han har faaet Øinene op og faaet rigtigt Syn paa Hegelianismens Tomhed. Jeg vilde ønske, at dette Systems Huulhed ogsaa maatte gaae op for Provst Trydes Erkjendelse!

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

---

[1]) Dansk Folkeblad 1837.

[2]) Se Mdskr. f. Litt., Bind 17, S. 1—72, og 422—53: „Tanker over Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed, med Hensyn til den nyeste derhen hørende Literatur."

Aalborg d. 30te Marts 1837.

Kjære Ven!

In re incerta certus cernitur amicus. Dermed vil jeg begynde, idet jeg vil takke Dem for Deres Deeltagelse i Uheldet med min Forlovedes Tøi. Imidlertid var Ulykken ikke saa meget stor. Det var nemlig ikke vort Bohave, thi det har jeg for det meste og har tildeels havt i længere Tid; men det var en Deel Dækketøi og Sengklæder, som var en Levning eller en Hoveddel af min Forlovedes Fædrenearv, som blev havareret ved at synke paa Kjøbenhavns Rhed i Sluppen, der knustes af Isen. Sagerne bleve bjergede, og kunne næsten alle blive brugbare; men det har kostet meget i Bjergeløn og i Betaling for Istandsættelsen. Den halve Værdie er tabt; og min Forlovede, som derved troede at bringe mig en liden Medgift, har derved bragt mig en ikke liden Udgift. Imidlertid finde vi os ganske godt deri, og vi savne dem ikke heller for Øieblikket, da jeg iforveien havde anskaffet, om ikke det Fornødne, saa dog det Nødvendige. Det var en Lykke, at min Broder i Kbhavn[1]) strax fik Sagerne opfiskede, opsprættede og udluftede, thi havde de ligget længe i Saltvandet, saa var det blevet totalt fordærvet. Forresten har min Forlovede selv nogen Skyld i dette Uheld; thi hun havde uden mit Samtykke ladet disse Sager afgaae ved Vintertid. Havde jeg vidst det, saa skulde det have biet til Foraar. Lykken var imidlertid noget bedre end Forstanden; thi det Hele kunde let have gaaet reent tabt. De seer, at jeg uden Persons Anseelse giver, som jeg pleier, suum cuiqne.

Jeg vilde ogsaa gjerne, som jeg pleier, give alle Folk, som jeg ikke kan lide, en god Dag, hvilket er en rar Ting; men det falder vanskeligere, naar man forlover sig og gifter sig. Imidlertid har jeg det nu fast i Sinde, og, om Gud vil, holder jeg Bryllup den 7de April i Aarhuus.

Kongen skal være i Bedring. Det er en Streg i Prinds

---

[1]) Broderen Grosserer L. Fogtmann, † for flere År siden.

Christians Regning. Mon det skulde være sandt, at et stort Middagsselskab hos Biskop Mynster ikke kom tilbords før Kl. 7, fordi man saa længe maatte vente efter Etatsraad Adler, skjøndt Gjæsterne vare budne til Kl. 5? Ventelig er der noget overdrevet deri. Der vil, hvis Kongen døde, nogle falde og nogle stige. Nu vippe de op og ned.

Det glæder mig meget, at Pastor Luplau vil give Dem Bidrag til Børnevennen. Han er den fortrinligste blandt populære Skribenter her i Landet. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 15de April 1837.

Kjære Ven!

Skjøndt jeg har kun liden Tid, vil jeg dog melde Dem to forunderlige Ting: 1) At jeg i Gaar 8 Dage, d. 7de April, havde Bryllup i Aarhuus, og har nu allerede levet en heel Uge med min Kone her i Bispegaarden; thi vi reiste strax efter Brylluppet. Jeg er veltilfreds og har godt Haab. 2) At der er bleven lyst til Ægteskab her i Aalborg for Hr. Harder i Sorøe. Dette er forunderligt, men det har dog sin Rigtighed, og maa vel have sin Aarsag og gode Grund.[1])

Mon den Misfornøielse med Herlufsholms Skole, som nu er saa almindelig udbredt, skulde være grundet? Det vilde gjøre mig meget ondt. Det gjør mig allerede ondt, at Herlufsholms Skole har tabt sin Credit. Taler De nogensinde med Rector Dichman?[2])

Med Kongens Helbred bliver det dog nok betydelig bedre? Hvorledes det gaaer med Prindsen i Fredericia, veed jeg ikke, da jeg næsten aldrig hører noget herfra.

Det glæder mig at Deres lille Danmarkshistorie i Børnevennen indeholder alvorlige Tanker og Ord, som desværre

---

[1]) Tegnelærer Harder ved Sorø Akademi var nemlig bleven forlovet med en Datter af Løjtnant Prydtz i Ålborg, ansat i Postvæsenet.

[2]) Sml. disse Breves 1ste Samling. S. 449.

ere Sjeldenheder. Man slaaer eller vil slaae alt hen i Spøg og i Veiret.

Lev vel og hils Deres Kone venligst fra

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 16de Mai 1837.

Kjære Ven!

For begge de sidste Breve takker jeg meget, ligesom jeg i Særdeleshed takker, tilligemed min Kone, fordi De og Deres Kone og Børn have drukket vort Velgaaende. Hidindtil er alt gaaet vel. „Hidindtil har Herren hjulpet, Han vil ogsaa hjælpe fremdeles"! Dette er i alle Henseender mit Haab og min Trøst, og dette Haab vil visselig ikke beskjæmmes.

Det var ikke rigtigt, hvad Aviſen fortalte, at jeg blev viet i Aarhuus Domkirke. Vielsen foregik i Frue Kirke i Aarhuus. Frue Kirke er ogsaa en smuk og anseelig Kirke, en gammel Klosterkirke; men den er dog ikke at ligne med Domkirken. Imidlertid har den dog et Taarn, som er 89 Alen høit. Frue Kirke selv er bygget omtrent 1280; Domkirken er noget ældre.

Det er mig meget kjært, at De synes ligesaa godt som jeg om Geijers Bog. Det vilde ogsaa fornøie mig at høre, hvad Lütken siger om den, naar De har ladt ham læse den. Man maatte ønske, at Norden havde flere saadanne Mænd. Der er ingen Ting, hvortil der er større Trang.

Det, som Deres Kone ved Hjemkomsten har fortalt om Kjøbenhavn, er vistnok destoværre vel grundet, nemlig hvad den tiltagende Luxus og Forlystelsessyge angaaer, og den deraf følgende Fordærvelse. Naar jeg hører derom og tænker derpaa, da rinder det mig i Hu, at Fichte den ældre kaldte den nærværende Tid den fuldendte Syndigheds Tid. Deri er mere sandt, end de fleste vel ville indrømme.

Hvad Biskop Mynster angaaer, da have Folk jo været opbragte paa ham, siden han skrev Takadressen til Kongen, om ikke længe før. Den Olrickske Sag, som der nu snakkes om, gribe de som en kjærkommen Leilighed til at fornye og for-

ſtærke deres Adel. Forreſten havde Provſt Olrick fuldkommen Ret i at afviſe den Confirmand, ſom ſpurgte om hans Tilladelſe og alligevel overtraadte hans Forbud. Deri er jeg enig med Dem. Men det vil godt Folk ikke lægge Mærke til, fordi deres Øie er ondt.

At Waage ikke benytter de Oplysninger, ſom man kunde eller vilde meddele ham, har formodentlig ſin Grund i en vis Frygt for at lade ſig beſtemme af andres Meninger, inden han ſelv har fundet Leilighed til at danne ſig en faſt Mening. Forſigtighed er jo en Borgemeſter-, altſaa ogſaa Director-Dyd.

Hvad Trykkefrihedsſelſkabet angaaer, da beſtaaer dets ſtørſte Lykke deri, at Folk troe, at dette Selſkab er Regjeringen imod. Mange ville ogſaa gjerne have Bøger og Blade for godt Kjøb, inter quos ego non ultimum locum teneo. Prof. Tauber her, Erik Gjørups Broder, var af ſamme Mening, og vilde derfor gaae ind i Selſkabet; men han vilde dog ikke ſtøde Regjeringen; derfor indmeldte han ſig under det Navn: Litteratus Emmanuel Henrikſen. Han hedder Emmanuel Tauber og er Henrik Taubers Søn. Men Knebet blev opdaget, og han faldt igjennem. Minder denne Feighed og falſke Fiinhed dog ikke om Broderen? Dog er Emmanuel langt bedre og langt dueligere. Men dette var dog dumt; det er nylig paſſeret her i Byen i Filialſelſkabet.

Man havde ventet, at Hr. Harder var kommen hertil for at holde Bryllup i Pintſen. Der maa være kommet noget i Veien. Hans tilkommende Svigerfader, Poſtfører paa Routen imellem her og Kolding, ligger ſyg af et apoplektiſt Tilfælde dernede. Jeg beder Dem at hilſe Deres Kone og Børn ſamt Waage fra

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 23de Juni 1837.

Kjære Ven!

Deres Brev af 3die d. M., ſom Hr. Harder bragte til Aalborg, modtog jeg paa en Viſitats i Børglum Herred, denne

„classiſte Egn", ſom Conferentsraad Engelstoft ſiger. Saameget er viſt, at Børglum Kirke er den i architektoniſk Henſeende ſmukkeſte Kirke i Aalborg Stift, ligeſom den ogſaa engang har været Stiftets Hovedkirke; men den er nu aldeles blottet for Mærkværdigheder. Den eneſte Mærkværdighed er den ſkjønne, anſeelige, ſymmetriſke Bygning. Den danſke Vitruvius, ut ita dicam, Laurentius Thura, ligger der begravet. Hans Fader var ogſaa Biſkop i Ribe. Levninger af et andet mærkeligt Kloſter, nemlig Vreilev Kloſter, ſaae jeg ogſaa paa denne Viſitatsreiſe. Man finder dog heller ingen gamle Mærkværdigheder der, men vel nogle nyere, nemlig mærkelige Malerier paa Lærred, hvormed Væggene ere betrukne. Smagen er ikke god, men Udførelſen virkelig god.[1]) Kirkerne ere nu næſten det eneſte, ſom er tilbage af diſſe 2 gamle Kloſtere.

Det gjorde mig ondt, at jeg ikke kunde faae min gamle Collega Harder i Tale; men det glædede mig dog, at han talte med min Kone. Jeg havde meget at ſpørge ham om, og han ſagde ogſaa, at han havde adſkilligt at fortælle mig; men alt dette maa nu opſættes til en anden Gang. Han vil kunne fortælle Dem og de øvrige Soranere adſkilligt om Aalborg.

Hvad Deres Stykke om Sorøe Academies Betydning[2]) angaaer, da maa jeg tilſtaae, at det har intereſſeret mig meget; ligeſom jeg fandt det i det Hele vel grundet og vel ſkrevet; dog tør jeg mene, at det havde været rigtigere, at De ikke havde nævnet Perſonerne eller Perſonlighederne, men talt mere i Almindelighed og ladet Læſeren ſelv ſøge Exemplerne. De har viſtnok i det Hele Ret; men Folk ere ømſkindede, og de taale nok at høre Sandheden, men ikke at den anvendes paa dem ved Navns Nævnelſe.

Jeg har ſaa travlt i Dag, ſom jeg altid har paa Poſtdagene efter min Hjemkomſt fra en Viſitats. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

---

[1]) Jeg tillader mig, af hiſtoriſke Grunde, at nære Tvivl herom.

[2]) Kbhavns-Poſt 1837. Nr. 142 og 144.

Aalborg d. 21de Juli 1837.

Kjære Ven!

Det er rigtignok silde, men det er lige oprigtigt, jeg takker Dem for Deres Brev af 27de Juni om den unge Fru Neergaards Død[1]) og om flere vigtige Ting. Jeg havde i de Dage travlt med Landemodet, hvorved jeg maatte indsætte 4 Præster, og derved holde en latinsk Tale ifølge Ritualet, hvilket jeg pro parte virili holder i Ære.

Fru Neergaards Død har vakt almindelig Deeltagelse; dog har man ikke undladt ved denne Leilighed at give et Sidehug til hendes Faders politiske Troesbekjendelse, som det kaldes. Jeg maa tilstaae, at jeg syntes meget godt om den Afdøde, skjøndt hun røbede en vis Brede imod mig, da jeg sidst talte med hende i Kjøbenhavn i November 1831; men det havde vel sine Grunde. Hun var dengang meget sophistisk stemt, som Damerne ere, naar de dadle i Uvillie. Den gamle Stemann synes iøvrigt med usvækket Kraft at røgte sit Arbeide igjen. Han er dog en mærkværdig og agtværdig Mand. Efter hvad jeg har hørt af en troværdig Mand fra Kjøbenhavn, begynder hans Upopularitet at forsvinde, hvorimod denne Upopularitet falder alt mere og mere tilbage paa Majestæten. Dette er i en vis Henseende godt; thi Stemann er visselig en Mand, som vil det Rette og det, som er tjenligst for Landet, men det er dog meget at beklage, at Souverainen ikke sætter den tilbørlige Priis paa en saadan Mand, eller ikke har den fornødne Tillid til ham. Man kan ikke uden en vis Ængstelighed see den næste Stænderforsamlings Aabning og Arbeider imøde.

P. Tutein hentyder i sin Anmeldelse[2]) af Bergsøes Priisskrift ogsaa dertil, at Kongen var i sine yngre Dage villigere

---

[1]) Statsminister P. C. Stemanns yngste Datter Louise, gift med Kmrherre Joachim Neergaard til Svenstrup, døde efter første Barselseng i en Alder kun af 30 År. Hendes interessante Søster Petronella, 3 År ældre, Veninde af min Hustru, fulgte hende i Brudekammeret og i Graven i Løbet af 2 År, ligeledes efter første Barselseng.

[2]) Mdskr. f. Litt., B. 17, S. 425—549.

til at følge sine Ministres, navnlig Reventlows, Raad. Forresten har jeg det imod Tuteins Afhandling eller Anmeldelse, at han allevegne antager, at det Fordeelagtigste og Bedste vil komme af sig selv uden Regjeringens Medvirkning, og at det Onde maa gaae sin Gang og tilintetgjøre sig selv. Det er vistnok sandt, at det er galt, at regjere for meget; men det synes mig dog, at Tutein vil have for lidet Regjering. Dog er dette og andet mere ikke at betragte anderledes end som en naturlig Reaction.

Jeg længes efter at vide, hvorledes det er gaaet med de omskrevne Forslag*) til Sorøe Academies Forbedring. Det er rigtignok meget besynderligt, og næsten ubegribeligt, at en saadan Sag skulde være glemt af Director i flere Uger. Der stikker formodentlig noget andet derunder, f. Ex. at Regjeringen ikke egentlig har villet have denne Sag fremmet. — Allein sie ist mir nicht geheuer.[1])

*) af P. H.

Hvad siger De og Hauch og Lütken om Heibergs Perseus? Jeg har endnu ikke læst mere end Heibergs Forord til Læserne og Indledningen til Recensionen over Dr. Rothes Disputats. Den Roes, som Rothe faaer, kan paa Latin udtrykkes saaledes: „ut desint vires, tamen est laudanda voluntas". Derimod faaer alle de andre Theologer og Professorer en skarp Dadel, thi de erklæres næsten alle, som Speculationens eller den sande Philosophies Opponenter, for Ignoranter. Det var dog ikke forunderligt, at Maanedsskriftets Redaction negtede at optage dette Bidrag uden at en liden Anmærkning tilføiedes.[2]) Iøvrigt indeholder Recensionen, saavidt jeg er kommen, ogsaa noget særdeles Interessant.

Dersom Biskop Mynster skulde være i eller komme til Sorøe i disse Dage, beder jeg Dem meget at hilse ham fra mig. Til Sorøe kommer jeg ikke i Aar, men, om Gud vil, ad Aare. Dette ubestemte Udtryk er det eneste, som jeg tør

[1]) Dens Standsning forblev for bestandigt en Gåde.

[2]) Sml. Perseus selv.

bruge; thi det falder mig ikke let at gjøre en lang Reise. Mine Visitatsreiser gjøre mig det broget nok. Paa en af mine sidste Visitats-Reiser traf jeg een af Deres gamle Skole-kammerater, Hr. Kjølbye. Jeg blev bange ved at see ham; thi han seer ud saaledes, at man hvert Øieblik kan frygte for, at der udbryder en Ildslue af hans Ansigt eller af hans Hals. Det er meget beklageligt, naar en Præst seer saaledes ud. Han er just ikke drikfældig og vel ingensinde beruset; men han drikker langt mere stærk Drik, end han har godt af, og han snakker umaadelig meget løst og fast, og praler ikke mindre[1]). Han synes at være lykkelig i sin egen Indbildning! En anden Præst her i Stiftet, som engang var næsten lige-saadan, men som dog i de sidste Par Aar overvandt den ulykkelige Lyst til stærk Drik og blev ordentlig igjen, er nylig død, nemlig Architekten F. F. Friis's Broder, Christian Friis. Han efterlader Enke og 7 Børn, af hvilke det ældste er 13 til 14 Aar gammelt, i den yderste Armod. Formodentlig var dog Svækkelse af den tidligere Drikken den fornemste Aarsag til hans tidlige Død.

Paa Løverdag i næste Uge skal jeg igjen paa Visitats. Det vilde glæde mig meget snart at høre noget fra Dem og fra Sorøe og fra Litteraturens og Politikens Adyta. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Kjære Ven! Aalborg d. 25. Aug 1837.

Mange Tak for Deres lange og indholdsrige Brev af 24de, 26de og 28de f. M., ligesom ogsaa for den Hilsen, som De paa Gjennemreisen sendte mig fra Aarhuus ved Prof. Engelstoft. Nu vil man vel snart faae noget at høre om en Realskole i Sorøe? At det dermed gaaer godt, troer jeg ikke, førend jeg seer det. Det er sagt, enten af Dem eller af Biskop Mynster, at der til Realskoler mangler her i Landet 3 væsentlige Ting, nemlig Penge og Lærere og Lærlinge. I

[1]) Man fortørnedes så meget, da En sagde i 1840: at drikke som en Præst i jydsk Ensomhed; men slige Meddelelser støtte den bittre Tanke.

Sorøe vil der vel hverken mangle Penge eller Lærere, men rimeligviis vil der mangle Disciple; og den Mangel er væsentlig nok for en Skole. Skal der for hver Discipel eller Elev i Realskolen udredes omtrent 350 Rbdlr., kan kun et lidet Antal ventes, og saa bliver der jo intet af Skolen.

Jeg har med megen Interesse læst Deres Skildring af Mynsters Visitats i Sorøe[1]). En Visitats af ham er noget ganske andet end det var af hans to nærmeste Formænd.

Jeg er vel enig med Dem i, at det kan være godt, at Kjøbenhavnsposten existerer, og at man ikke kunde ønske, at den gik ind. Men det var dog at ønske, at dens Opposition var mere moderat og anstændig, naar Regjeringen og Kongen er Gjenstanden. En anden Sag er det, naar Enkeltes Underskæb og Rovsyge omtales. Jeg forsvarer oftere Kjøbenhavnsposten med Ciceros Ord i Talen pro Roscio Amerino (det staaer dog maaskee i en af de andre Taler): ubi multi sunt fures, ibi multi debent esse canes. Men deraf følger ikke, at jeg selv vil skrive i Kjøbenhavnsposten; og Biskop Mynster turde have Ret i, at De skader Dem selv i Magthavernes Øine ved at skrive i Kjøbenhavnsposten[2]). Dersom der var noget sandt i Rygterne om Prinds Oscars Reise, da kunde der maaskee ogsaa være noget sandt i, at Etatsraad Adler reiser i Prinds Christians Ærinde i Holsteen. Det kan see broget nok ud, naar Prinds Christian skal bestige Thronen, med mindre han vil gjøre store Concessioner; men disse kunne ogsaa blive meget farlige. Den næste Snees Aar (1837—57) vil blive saare vigtig i Danmarks Historie; men det er meget vanskeligt at sige, hvilken Vending Tingene kunne tage.

Efterretningerne om Lütken og Wilster ere ikke gode, men de kunne vel blive bedre; thi da de begge have skrantet saa

[1]) Jeg troer nok uden Forfængelighed at turde beklage, at samtlige mine Breve til F— brændtes efter hans Død, ligesom flere andres.

[2]) Men hvor da ellers? Da „Fædrelandet" pludselig begyndte, 2½ Aar efter, hvilket af Lehmann, da han engagerede mig dertil, lovedes at skulle blive en „anstændig Kjøbenhavnspost", så indlod jeg mig strax! Men hvorlænge varede det? Vide mine Krit. Bdr. Pol. Afd., 1852.

længe og holdt ud saa længe, saa kunne de vel holde ud en Tid endnu. Saadanne Constitutioner ere ikke sjelden de stærkeste.

Hvad siger de saa om Heibergs Perseus? Hans Anmeldelse af Dr. Rothes vindige Disputats er høist interessant;[1]) men der er, med alt godt, som den indeholder, noget deri, som ikke er godt, hvortil jeg især regner, at det uden videre antages, at Philosophie er = Hegels System. Imidlertid er dog Perseus et af de bedre Tidens Tegn. Recensionen og den svære Roes af Svend Dyrings Huus behager mig mindst.

Hvad Klagen over min og Kones Tilbageholdenhed angaaer, da har den, forsaavidt den har nogen Grund, den Grund, som De formoder, nemlig at der gives her faa, som vi kunne saaledes stemme med, at vi kunne have egentlig Omgang med dem. Iøvrigt gaaer jeg min Gang og handler efter min Overbeviisning og lader saa Folk sige, hvad de ville. Den nye Stiftamtmand, som vi have faaet, er en meget veltænkende Mand; men noget raa, skjøndt udvortes poleret; og det er ikke egentlig interessant at omgaaes ham, skjøndt det vel kan interessere at tale med ham imellem. Han synes at være en stor Royalist, og han synes ikke at frygte for, at Kongemagten kan være i Fare. Men derfor kan Faren være stor nok. Han har omtrent samme Dannelsesgrad og Retning, som Kammerherre Stemann i Sorøe.

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 10. Octbr. 1837.

Kjære Ven!

Da jeg skyldte Waage 5 Rbdlr, som han for en Tid lang siden havde udlagt for mig i Kjøbenhavn, saa modtager De dette Brev formodentlig fra hans Haand. Jeg havde meget at skrive til Dem om, men jeg har ikke Tid i Dag. Derfor maa jeg opsætte det til næste Gang. Dog vil jeg berøre det. Tangam capita rerum.

---

[1]) Perseus. Journal for den speculative Idé. 1837. Nr. 1, S. 3–89.

Deres „Bekjendelse" i Kjøbenhavnsposten[1]) har jeg læst med stor Interesse, men den synes mig dog at være altfor fordeelagtig for Bladet. Jeg troer næsten, at De kommer til at skrive en Slags Retractatio deraf[2]). Thi Kjøbenhavnsposten er bleven for stolt deraf. Det som De har sagt om et Regjeringsblad og om Folkebladet, synes mig især vigtigt. At Kjøbenhavnsposstens Sag er Danmarks Sag, det kan ikke hjelpe det mindste, naar Aanden og Tonen i Bladet ikke er god. Thi selv en god Sag bliver slet ved en slet Tone, ved en ond Aand, hvori den føres. Man skal vistnok takke Gud for alle Ting, som han giver og tilsteder. Men man skal dog ikke takke for det Slette, som Menneskene give og gjøre. Ja det er besynderligt nok at takke for mala necessaria, for Bødler og Hunde, o. s. v. Man maatte derom heller bruge et andet Udtryk. Kjøbenhavnsposten har ved flere Leiligheder viist en Slags Modbydelighed eller Uvidenhed om den christelige Tro. Det er en Feil, som i vor Tid neppe kan undskyldes, ikke engang hos Publicister, som ere vildledte af franske Blade. Derfor tager Kjøbenhavnsposten det ikke heller nøie med Samvittighed, thi det er, som Calvinus siger: bonæ conscientiæ fundamentum est fides; imo est ipsa conscientiæ bonitas? Det forstaaer Publicisterne ikke, naar faa undtages. Derfor hedder det ogsaa til dem: „Høsten er stor; men Arbeiderne ere faa!"

Er det sandt eller er det ikke, at Overlærer Hage har aflivet sig selv, saa burde han ikke roses saaledes i Kjøbenhavnsposten, især da han tillige var dømt ved Høiesteret; thi Høiesteretsdomme maae dog respecteres[3]).

---

[1]) Kbh.-Post., 1837, Nr. 266. Gjødwads Svar står Nr. 268—69. Se ogsaa Krit. Bdr. Pol. Afd., 1852, S. 175—88.

[2]) F—n sigter til Augustin's bekjendte Efterskrift efter dennes Bekjendelser.

[3]) Flere af H.'s Venner troede det Rygte, at han en Morgen var funden saaledes i Sengen.

Har Regjeringen forpligtet sig til, eller kan den kaldes forpligtet til at sammenkalde Stænderne til hvert andet Aars 1ste Oct.? Hvad sige de Lov- og Stats-Lærde derom?

Hæc hactenus! Vale!

Deres hengivne F.

Aalborg d. 27de Octbr. 1837.

Kjære Ven!

Hvad Deres Artikel om Kjøbenhavnsposten angaaer, da maa jeg tilstaae, at jeg i det Hele synes meget godt om den; dog troede jeg, at den skulde have været noget strængere og dadlet eet og andet noget skarpere. Men det er vel mueligt, at jeg deri tager feil; thi jeg maa indrømme, at Deres Artikel om Kjøbenhavnsposten maatte indrykkes der i Bladet selv, men deri var den vel ikke kommen, dersom den havde været strengere. Det turde saaledes være, at Deres Artikel er skrevet saaledes, som den efter Omstændighederne bedst kunde og burde skrives. Det var mig dog ubehageligt, at Gjødwad ligesom tog den i en anden Mening[1]). Imidlertid vil jeg fremdeles indrømme, at Deres Artikel har gavnet meget baade ved at fremkalde Gjødwads Svar og ved at veilede den offentlige Mening om Bladet.

Universitetsdirectionens Bekjendtgjørelse om Forandringerne ved Sorøe-Academie er vistnok meget ufuldstændig og utilfredsstillende. Jeg tvivler ogsaa meget paa, at denne Bekjendtgjørelse vil kalde flere Elever fra Provindserne til Sorøe. Thi deels veed man ikke, hvad den deri ommeldte Realunderviisning har at betyde, og deels ere Bekostningerne, endog efterat Betalingen er nedsat, endnu ligesaa store for Forældrene, som Bekostningerne for en Søn i een af de lærde Skoler her i Landet. Betalingen for en Elev i Sorøe er nu 128 Rbdlr. Men her i Byen modtages en Discipel i Kost og Logis for

[1]) Redaktør Gjødwad leverede sit Forsvar efter Aftale, og derfor kunde det naturligvis ikke undgå en tydelig Enfoldighed.

80 Rd. el. 90 Rd. og Skolepengene ere omtrent 40 Rbdlr.; altsaa er Betalingen omtrent den samme; men Klæder og Bøger koste mere i Sorøe. Derfor vil den nedsatte Betaling ikke lokke mange; og Realunderviisningens Navn har allerede for en Deel tabt sin Tryllekraft, saa det lokker vel heller ikke mange. Hvad Waage angaaer, da har jeg altid troet, at han ikke var characteerfast nok til at være Director. Han er, som saa mange andre godmodige Mænd, temmelig svag, og vil vel noget for meget captare auram popularem. Dog haaber jeg endnu, at han vil, experientia edoctus, blive noget fastere, skjøndt det vil falde ham vanskeligt.

Prof. Clausens Forsvar for Trykkefrihedsselskabet og Folkebladet synes mig meget heldigt. Det er, som om baade han og flere allerede have vundet mere Sindighed, uden at have tabt i Kraft. Nu skulle Stænderne dog nok sammenkaldes respective til 1ste Febr. og 1ste April. Det er ganske klogt, at de jydske Stænder først skulle sammenkaldes. Prof. Blochs Program er ganske mærkeligt[1]). Det maa De dog læse, dersom De ikke har læst det. Det er besynderligt nok, at intet af de offentlige Blade har paatalt den store Ubilligheb, at Skolefondet, saa at sige, ene har baaret Udgifterne for Universitets-Directionen og sammes Contoirhold; og at Universitetet og Sorøe-Academie intet, eller saa godt som intet, har bidraget dertil. Lev vel!

Deres hengivne F.

(Anmrk. Da disse Dagbogsbemærkninger i Form af Breve må afbrydes ved et nogenlunde passende Tidspunkt — jeg vælger Overgangen til Christian VIII's Regjering — så ere flere ellers herhid passende Breve udeladte.)

Aalborg d. 18de Mai 1838.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 11te d. M. og for det indlagte Forsvar, som iøvrigt ikke havde været fornødent.

---

[1]) Tanker og Erfaringer det lærde Skolevæsen ang. Hefte 2. 1837.

Min admonitio amica i Skrivelsen af 4de d. M. var langt fra at være noget Angreb. Men jeg vilde blot sige, at jeg troede, at De burde være temmelig forsigtig med Deres Yttringer om Director, naturligviis ikke til mig, men til andre, for at ingen skulde faae Paaskud til at sige, at De ved altfor stor Iver var tilbøielig til at være ham imod. Jeg for min Deel tvivler aldeles ikke paa, at De jo i Sagen selv har Ret; men selv naar man har Ret, er det undertiden vanskeligt nok at træffe den rette Maade, og at følge Regelen: leniter in modo, fortiter in re, som de gamle Munke sagde. Forresten takker jeg Dem for Forsvaret, fordi jeg deraf endnu tydeligere seer, hvad det er, som De har Anledning til at klage over; og som ogsaa stemmer overeens med det, som jeg ved mit Kjendskab til Manden kunde formode.

Stiftamtmand Krieger døde virkelig 1/2 Time efter at jeg havde sluttet min Skrivelse af 7de Mai. Jeg stod i et meget godt Embedsforhold til ham. Han var en duelig og ordentlig Forretningsmand, og i Omgang ærlig og oprigtig. Interessant i høiere Forstand var han just ikke, fordi han hverken havde religiøs Sands eller videnskabelig Dannelse og Interesse. Men der var meget godt hos ham, og han havde god Gave til at omgaaes Folk og sætte sig i Respect. Fra Faderens [1]) Huus af havde han beholdt vel megen Matros-Raahed i Udtryk, skjøndt han ellers havde et godt og fiint Væsen. Sin engang betydelige Formue havde han for det meste anvendt paa Udenlandsreiser og til at gjøre vel mod mange Trængende. Han døde af Asthma og Vatterfot. Gud give, at vi kunde faae en retsindig og dygtig Stiftamtmand igjen. Det er en meget vigtig Sag ikke alene for mig, men for hele Stiftet! Jeg talte nogle Mindeord ved Stiftamtmand Kriegers Kiste i Sørgehuset. Det er forunderligt, hvor stort Indtryk simple og sande Ord gjøre ved en saadan Leilighed. Kun ved saare faa

[1]) Kammerherre og anseet jydsk Stænderdeputeret, Kommandør J. W. E. Krieger, til Bornesgård.

Leiligheder føler jeg mig bevæget til at tale saaledes om en enkelt Mand eller Person. Hvad er der dog at sige om de Fleste? Om Stiftamtmand Krieger var der dog noget at sige. En ganske kort Necrolog over ham har jeg ogsaa skrevet i Aalborg Avis.*) *) Nr. 77.

Forresten er Hr. Gjødwad i disse Dage her i Aalborg i Besøg hos sine Forældre. Han har ogsaa været hos mig og hos Stiftsprovst Hald, som haver paa det alvorligste formanet ham til mere Sindighed og Billighed. Disse Formaninger have vel ikke frugtet meget. Da de have gaaet i Skole sammen og ere Dusbrødre, saa talte de ganske fidelt sammen. Med Hr. Gjødwad talte jeg ikke synderlig om Politik. Han anseer Finantsfagen og Stænderforsamlingernes Forening for de vigtigste af alle Sager. Jeg mener dog, at Stænderforsamlingerne ikke bør forenes, i det mindste ikke strax; thi Jylland har dog ikke faa særegne Interesser, og disse vilde aldeles blive tilsidesatte, naar de jydske Deputerede udgjorde kun en bestandig Minoritet i Stænderforsamlingen.

Det glæder mig meget, at De samles hos Deres Broder[1]) med Biskop Mynster sidst i denne Maaned. Paa denne Maade haaber jeg, at jeg kan faae gode og sikre Efterretninger baade om Mynster og om Deres Broder. Jeg beder Dem, at De vil hilse begge disse Mænd meget fra mig.

Dersom Kongen vil følge sin gamle Regel, at den skal være Stiftsprovst, som vedkommende Biskop ønsker, saa kan man vente, at Provst Tryde bliver Stiftsprovst i Sjælland, at sige, dersom den mig meddeelte Efterretning er paalidelig.

Lev vel!

Deres hengivne *f.*

Aalborg Bispegaard d. 26de Juni 1838.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 12te d. M. Jeg modtog det paa min Visitats i det nordlige Vendsyssel. Derfra er

[1]) min ældste Broder Niels, Præst i Tommerup ved Kallundborg.

jeg nu kommen tilbage for faa Dage siden. Jeg haaber dog, at Waage vil af Erfaring lære, at større Strenghed i Disciplin er nødvendig. Det har fornøiet mig at høre, at De har faaet et langt Brev fra Grundtvig. De besvarer det dog privatim, om De endogsaa ikke vil skrive noget derom publice. Forresten har Prof. Falck i Kiel nu ogsaa skrevet en heel Deel om Sorøe Academie, efter hvad jeg har læst i Aviserne. — Jeg maa tilstaae, at 2 Universiteter synes at være for meget for det lille Danmark. Men Sorøe Academie burde dog nok være noget andet end det er. Dr. Hald har været hjemme[1]) i Aalborg i Pindsen. Han var vel tilmode, men var vred paa Cancelliet, fordi det ikke vilde, at det skulde gjøres Præsterne til Pligt at udføre hans Embedsforretninger i hans Fraværelse. Han meente nemlig, at der skulde udskrives en Vacancetour i hans Fraværelse; men derpaa vilde jeg ikke indlade mig, fordi Vacance kun indtræffer ved Dødsfald og Forflyttelse eller Afgang fra Embedet; og Cancelliet gav mig Medhold. Forresten kommer jeg godt ud af det med den nye Stiftsprovst. Kjøbenhavnspostens Angreb paa ham er tildeels ugrundet og tildeels altfor haardt. Han havde, som skrevet, en skarp Samtale med Hr. Gjødwad, da denne var i Aalborg; og noget af Kjøbenhavnspostens Dadel er nok Tak for sidst.

Skribenten Consul J. N. Skovgaard er død. Han døde i Usselhed i alle Maader. Han havde iøvrigt klart Hoved og gode Kundskaber og det begge Dele i en virkelig fortrinlig Grad. Nu var han saa svækket af Drik, at han hver Dag maatte have i det mindste 1/2 Pot Brændeviin. Han vedblev dog at arbeide paa litteraire Arbeider indtil det Sidste. Han har efterladt nogle Optegnelser om Kong Hans's Dødsmaade. Kong Hans skulde derefter være bleven dræbt her i Aalborg enten af sin Søn Christian II eller af sin Kammertjener. Der skal og være fundet et Hul i hans Hjerneskal, da det undersøgtes i Begravelsen i Odense for en Deel Aar siden.

[1]) Han var dengang sydsk Stænderdeputeret i Viborg.

Jeg haaber nu snart at høre gode og glædelige Efterretninger fra Dem, og jeg beder Dem venligst at hilse Deres Kone fra

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 14de September 1838.

Kjære Ven!

Siden jeg sidst skrev Dem til, har Conferentsraad Ørsted været her i 2 Dage, nemlig den 28de og 29de August. Dog var han den sidste Dag tildels paa Herregaarden Restrup, hvor Auditeur Roulund boer. Han logerede hos mig. Men Byen gav ham et Festmaaltid den 28de, hvortil han med begge sine Secretairer var indbudt, og hvortil Billetten kostede, for alle de Øvrige, 6 Rbdlr eller nøiagtigst 5 Rbdlr. 74 ß. pro persona, og hvorved der blev drukket Viin for 216 Rbdlr., skjønt Gjæsternes Antal var kun 70 eller saa omtrent. Iøvrigt gik det godt nok. Men der blev dog drukket et Par ikke passende Skaaler, især een paa Stænderforsamlingernes Forening. Denne Skaal drak Ørsted ikke med, men han sagde derimod, idet han blev siddende, ganske rolig: „Jeg ønsker ogsaa Stænderforsamlingernes Forening, nemlig en Forening i Sindet, ikke paa Stedet." Ørsted befandt sig i det Hele vel efter Stænderforsamlingens Slutning. Naar han nu blot kan holde ud i Roeskilde, hvor Kampen maaskee bliver endnu hedere. Han saae her Byens Mærkværdigheder og talte med mange, som kom for at hilse paa ham. Han har en sjelden Godmodighed; men det var maaskee bedre, om Folk stolede lidt mindre paa hans Godmodighed; thi saa vilde de holde sig lidt mere i Tømme i hans Nærværelse. Det er næsten ogsaa det eneste, som man savner hos denne store Mand.

Paa Søndag 8te Dage skal jeg, om Gud vil, indvie Agger Kirke. Den gamle Kirke blev ikke nedbrudt 1835, som der staaer i Deres Læsebog, S. 297, men et Aar eller 2 tidligere. At Kirken ikke blev opført førend nu, dertil er Grunden denne: Vestervig Kirkes Eier er pligtig til at vedligeholde Agger

Kirke; og da Regjeringen havde ladet Agger Kirke nedbryde, meente Cancelliet og Ørsted med, at Vestervig Kirkes Eier skulde opføre en ny Kirke i den nedbrudtes Sted; men Eieren blev frikjendt ved Høiesteretsdom, fordi han vel var forpligtet til at vedligeholde Agger Kirke, men ikke til at opføre en ny. Det er forresten en tvivlsom Sag. Ørsted meente endnu, at Vestervig Kirkes Eier burde have opført Kirken. Kirken er nu for det meste bleven opført for de Penge, som indkom til Aggerboerne efter Stormfloden i Aaret 1825, og af hvilke en Deel henlagdes til Brug i Fremtiden.

Etatsraad Erik Gjørup Tauber bragte mig igaar en Hilsen fra Sorøe og fra Dem(!). Han er den samme Vindmager og Storpraler. Han fortalte mig, at han reiste „incognito", o. s. v. Forresten siger han, at han søger efter gamle Documenter og Brevskaber. Han modsagde ofte sig selv. For Ex., at han ikke kom oftere til Jylland, og kort derefter, at han vilde komme igjen til næste Aar, o. s. fr.

Nu siger man endelig, at Etatsraad Bluhme i Nestved skal være Stiftamtmand i Aalborg. Brinck-Seidelin[1]) skal have kunnet blive det, men vilde ikke. Lev vel!

Deres hengivne *J.*

E. Sk. Var Conferentsraad Ørsted ikke i Sorøe paa Tilbageveien? Han roste Deres Psalmesamling.

Han er i Sandhed en religieus, en christelig Mand.

Aalborg d. 6te November 1838.

Kjære Ven!

Det har gjort mig meget ondt, at Deres ældste Søster er død. Hun savnes haardt af Mand og Børn. Hun var en meget agtværdig Dannequinde; skjøndt ikke vant oprindelig til Landsbylivet, var hun dog bleven en særdeles god Landsbypræstekone.

Hvorledes gaaer det i Roeskilde med Sognebaandets

[1]) Den bekjendte Finantsmand og Politiker, Amtsforvalter i Hjørring.

Løsning? Jeg stemmer for den i en vis Grad og inden en vis Grændse. Jeg finder ikke noget betænkeligt i, at det tillades enhver at communicere hos hvilken Præst han vil, ligesom ogsaa at lade Daab og Confirmation foretage af hvilkensomhelst Præst, naar kun den fornødne Control dermed holdes.

Kongen har, ut ita dicam, nylig løst Sognebaandet mellem Sognepræsten og Byfogden i Skagen, d. e. Cancelliet har ad mandatum tilladt, at Byfogden maa benytte hvilken Præst han vil og kan, eller som det hedder i Bevillingen: „han maa i sin Salighedssag lade sig betjene af den Præst, som han vil og dertil kan formaae". Byfogden og Præsten i Skagen ere nemlig Fjender i den Grad, at de ikke kunne taale at see hinanden.

I en Gravsang over sal. Prof. Hersleb[1]), som jeg nylig læste, fandtes dette mærkelige Vers:

„Han stod paa Zions høie Volde
I Cymblers og i Harpers Suus,
Og deelte Sværde ud og Skjolde
Til Troens Kamp for Davids Huus.
Da steg Propheters Skygger ned,
Og gav ham Lønnet, mens han stred."

Og saaledes skal en theologisk Professor staae og uddele Sværde og Skjolde til Troens Strid; men de staae ofte og uddele Tinsabler og Potteskaar, som due til ingen Ting. — Efter Stiftamtmand Bluhmes Fortælling gaaer det ikke godt med Herlufsholms Skole. — Man siger, at Etatsraad Hansen er i Grunden det styrende Medlem i Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, fordi han veed altid at faae Rothe paa sin Side, og saa har han strax plurima vota. Er det sandt, er det sørgeligt; men saadant kan let skee, naar der er kun 3 i et Collegium, og naar den ene er en Nathue eller noget lignende. Lev vel og hils Deres Kone.

Deres hengivne *F.*

[1]) Hersleb havde, som Adj. ved Frue Skole i Kbhavn, i et afgjørende Øieblik så at sige udruget min Tænkning; se Krit. Bdr., Kirkelig Afd., Fort. S. 1. Til ham var derfor min Sc. Erigena dediceret.

Aalborg d. 18de December 1838.

Kjære Ven!

Af Pastor Fogh her i Byen, som nylig er kommen hjem fra Kjøbenhavn, fik jeg at vide, at Conferentsraad Lassen[1]) i Cancelliet er aldeles ustikket til Forretninger og har ikke deeltaget i samme i det sidste Halvaar. Cancelliet bestaaer altsaa af Præsidenten og Etatsraaderne Lange, Hansen og Bentzen, saalænge Ørsted er i Stænderforsamlingen. Det er alligevel et dygtigt Collegium; og der seer man, hvad det er at have en Dygtighed i Spidsen.

Pastor Fogh fortalte mig, at han havde talt med een i Kbhavn, som havde læst Kommittee-Betænkningen angaaende Sognefrihed. Denne Betænkning skal gaae ud paa, at Frihed til at søge Altergang og Confirmation hos hvilken Præst man vil burde tilstaaes. Derimod vilde man ikke have samme Frihed indrømmet med Hensyn til Daaben. Jeg for min Deel er ogsaa aldeles imod Sognebaandets Løsning uden videre; men jeg mener dog, at dette Baand ikke bør strammes saa stærkt, at det medfører trykkende Aandstvang. Derfor mener jeg ogsaa, at der bør findes en passende Sognefrihed, navnlig hvad Altergang og Confirmation angaaer. Thi man sige, hvad man sige vil, saa er det dog ubilligt, haardt og tungt, at man skal lade sine Børn confirmere af en Mand, som nu eengang ikke tilfredsstiller paa nogen Maade. Ikke at tale om, at Kirkestyrelsens Langmodighed fra dens høiere Standpunkt ikke altid kan fattes af den Enkelte i Menigheden. Almuen vil i Almindelighed ikke meget benytte denne Frihed, naar enkelte Opvakte undtages. Mangen Præst kunde have meget godt af at vide, at hans Sognefolk ikke ere bundne til ham anderledes, end at de kunne, naar det bliver alt for spændt, søge til en anden Præst, som bedre kan lempe sig. Det er ikke godt, at man er altfor sikker. Jeg troer, at en større Sognefrihed vilde være gavnlig og virke opvækkende i flere Henseender. Dette

[1]) Den, indtil Stemans Tid kom, så alene rådende Sjæf for Kanselliets gejstlige Departement.

har jeg ogsaa med faa Ord skrevet til Biskop Mynster. — Biskop Tage Müller i Ribe skrev i et Brev til mig forleden Uge følgende Ord om Deres Søster: „Et saare tungt og med Grund almindeligen beklaget Dødsfald var Mad. Kochs i Allerup. Ligesom hun var en meget dannet Kone, saa var hun ogsaa en meget agtværdig Kone, og ligesom hun i sin Ungdom udmærkede sig ved sine Talenter, saa viste hun sig i et ligesaa fordeelagtigt Lys som Hustru, Moder og Husbestyrerinde i en Landsbypræstegaard." Jeg tænker, at De med Deeltagelse læser disse Ord af den retsindige og sandhedskjærlige T. Müller. T. Müller er bleven anmodet om at anmelde Giessings Skrift i Maanedsskrift for Litt., men jeg veed ikke med Vished, hvorledes det gaaer dermed. Prof. Petersen vil nu fortsætte dette som Eneudgiver. Det er mærkeligt nok, at De aldrig, saavidt jeg mindes, har skrevet noget i Maanedsskriftet. Maaskee det var af Frygt for eller Had til den hemmelige Ret.[1]) Lev vel!

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 11te Februar 1839.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev af 29de f. M. Det har glædet mig meget, at De er tilfreds med mine Antegninger til Deres Psalmesamling.

Efter Sigende skal der have været et Oprør mellem Disciplene i Sorøe. Efter vor Tids Retning er det i sin Orden, at man giver ikke Disciplene, men Lærerne Skylden. Imidlertid frygter jeg noget for, at Skylden for en stor Deel kan ligge i en altfor slap Disciplin. Naar Disciplene engang vide, at Disciplinen er streng og fast, saa vove de ikke saadanne Brud paa god Orden og Lydighed.[2]) Forresten kjender jeg Sagen kun eensidigt, nemlig efter mundtlig Fortælling om det,

[1]) Nej, det var Trang især til at stå dem lidt bi ved Modstanden. Sml. mine Krit. Bdr., Lithist. Afd., Bind 3, S. 197—202; B. 2, S. 131, og de B. 3, S. 197 citerede Steder.

[2]) Det var slemme, men forresten ret naturlige, Drengestreger.

som 2 Elever her fra Byen have skrevet hjem; og disse Beretninger stemmede ikke overeens. I alt Fald er det godt, at denne Forseelse ikke er gaaet hen uændset. Ja, man tør nok haabe, at en strængere Disciplin for Fremtiden vil blive Frugten af denne Tumult.

Prof. Clausen har sendt mig sit Skrift om Universitetets Virksomhed. Jeg har endnu ikke faaet det heelt læst. Det er i mange Henseender mærkeligt.

Megen Tak for de 3 Exemplarer af Deres Børneven. Denne Læsebog har uden Tvivl Fortrin, stort Fortrin for alle lignende Bøger i vort Sprog. Jeg vilde gjerne bidrage til dens Udbredelse. Jeg sender det ene Exemplar til Dr. Brammer i Snedsted. Det andet har jeg leveret Stiftsprovst Hald, som syntes at finde Behag i Bogen. Til de andre Provster har jeg udbedet mig 5 Exemplarer af den Gyldendalske Boghandel, for at de kunne gjøre sig bekjendte med Bogen.

Det glæder mig meget, at De fandt saa god en Modtagelse hos Kongen. Jeg haaber ogsaa, at Gud lader ham leve endnu flere Aar. Det vilde, saa vidt vi Mennesker kunne dømme, være saare gavnligt. Kommer Prinds Christian engang paa Thronen, saa kommer der Uroligheder.

Prof. Engelstoft junior havde søgt det andet Præsteembede ved Domkirken i Roeskilde og var øverst indstillet af Cancelliet, og næst efter ham Pastorerne Visbye i Kjøbenhavn og Spang i Udbye. Men Ingen af dem fik Kaldet, som gaves altsaa umiddelbart af Kongen til den Afdødes Søn, Provst Gad paa Langeland.

Man maa langt hellere være, som De skriver om Mynster, forladt af alle, end forgudet som Ussing. Det er yderst beroligende og tilfredsstillende, at see en Mand, som staaer ene, dog at staae saa fast og rolig. En saadan Mands Stilling er god og sikker. Derimod er den Forgudedes Stilling i mange Henseender usikker og farlig.[1]) Iøvrigt mener jeg, at

[1]) Den skarpseende Tage Algreen-Ussing så det godt selv. Jeg sad en Tid efter ved hans Side, ved gamle Stemanns Taffel. Jeg hviskede

Mynſter har ikke faa ſande Venner. Jeg gad ellers nok vide, hvad Folk kunne mene med det, ſom de kalde Mynſters Hyklerie? Mene de dermed, at hans Liv ikke ſvarer til hans Lære, eller mene de, at han ikke ſelv har den Tro, ſom han forkynder? I begge Tilfælde ville de dog ikke kunne have andet at ſtøtte ſig paa end deres egne onde Tanker — og det er ſlette Beviſer. — Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Aalborg d. 8de April 1839.

Kjære Ven!

Jeg har altid troet, at Waage godt forſtod at vende ſig, og at han havde megen Sands for det Paſſende. En ſaadan „Gewandtheit" er iſær vigtig for en Director i Sorøe. Men derſom Directoren i Sorøe kun har givet 2 Rbdlr. til de Vandlidte eller, ſom Cancelliet altid og rigtigere ſiger, til de ved Stormfloden Skadelidte, ſaa er det et ſtort Misgreb, ſom jeg neppe vilde troe kunde finde Sted.

Fra Dr. Brammer ſkal jeg hilſe og takke for det ham tilſtillede Exemplar af Børnevennen. Han yttrer ſig forreſten ikke ſynderlig om den, men ſiger blot, at han anſeer dens Fremkomſt for en Vinding for den pædagogiſke Litteratur. Deſto udførligere har Provſt Ingerslev, hvem jeg ogſaa havde ſendt et Exemplar, yttret ſig derom. Jeg meddeler hans Yttringer med den Bemærkning, at han er en ſtiv Grundtvigianer, men derhos en dygtig og driftig Mand. Maaſkee huſker De ham fra Univerſitetet under Navn af Peder Ingerslev? (Han kaldtes ogſaa af adſkillige Studenter Hellig-Peder.) Han ſkriver nu om Deres Børneven ſaaledes: „Prof. Hjorts Bog har forſkaffet iſær mine Børn megen Glæde. I det Hele deler jeg ganſke Deres Høiærværdigheds Mening om denne Bogs Fortrinlighed i Sammenligning med alle dens Forgjængere. I Særdeleshed finder jeg mig tiltrukken af dens livfulde og naturlige Sprog, og af Materiernes Valg og Diſpoſition. Kun finder jeg det

til ham: Hvorledes har Deres Guldpokal det? Begynder den ikke ſommetider at blive lidt urolig? Han ſvarede: Jo, jeg har ſåmænd oftere ventet en Deputaſjon for at hente den igjen. — Han har nu alt længe nået den „Faſthed og Roligheb".

noget voveligt, at bringe Molbohiſtorier[1]) ind i Skolerne, da der viſt vil fordres mere Conduite, end der ſædvanlig kan ventes af Seminariſterne, til at behandle dette Slags Spøg ſaaledes, at det Comiſke ikke ſkal blive for latterligt for Børnene paa det Sted. Heller ikke vilde jeg tilraade, i Læſebøger at forudſætte det Copernicanſke Syſtem ſom afgjort Vished, uden engang at berøre, at man kan komme til de ſamme[2]) Reſultater, i Henſeende til Himmellegemernes Forhold og Tidens Beregning, ved at gaae ud fra Forudſætninger, der ere lettere at bringe i Overeensſtemmelſe med Bibelen og den daglige Erfaring. — Skade er det imidlertid, at Skolekaſſernes Fattigdom, der er unndgaaelig, ſaalænge de ſkulle udrede alle Apparater til Underviisningen, undertiden til 5 à 6 Skoler i 1 Paſtorat, og dertil ſaa meget til Tabelkaſſen, de fleſte Steder viſt vil lægge Hindringer i Veien for Anſkaffelſen af en ſaa god Bog, der er ſaa billig, og hvortil man ſaameget trænger."

Nu har jeg givet Dem Provſt Ingerslevs Yttringer ipsissimis verbis, litteris et punctis. Hvad hans Klage over Skolekaſſernes Fattigdom angaaer, da iſtemmes den af flere Provſter her i Stiftet. Provſt Michelſen har dog allerede meldt mig, at han har indført Bogen i Thiſted Byes Borgerſkole; men han frygter ogſaa for, at den ikke kan blive indført i mange Landsbyeſkoler i hans Provſtie. I de fleſte Landsby-

[1]) Sml. i disſe Breves 1ſte Saml., S. 173, Biſkop Paludan-Müllers Yttring.

[2]) En udmærket Kjender, hvem jeg meddelte denne Kurioſitet, yttrede: Formelt er det i ſine Henſeender temmelig ligegyldigt, om man lader Solen bevæge ſig omkring Jorden eller omvendt; iſær gjælder dette med Henſyn til Tidsregningen. Således tales ogſå i Aſtronomien ſtadig om „Solens Bevægelſer, Solbanens Elementer, Soltavlerne, o. ſ. v." Forſåvidt vilde der altſå ikke være noget at indvende imod den i Brevet forekommende Udtaleſe. — Men faktiſk kan der ſlet ikke blive Tale om det Copernikanſke og noget andet Syſtems Lige-Berettigelſe, da, ſom bekjendt, beſtemte Phænomener ene kunne hidrøre fra og lade ſig forklare ved Jordens både Omløbs- og Omdrejnings-Bevægelſe. Det kan være nok at erindre om Aberrationen og om afdøde Foucaults Opdagelſe, Pendulſvingningsplanets Rotation, foruden A. m.

ſkoler nøies man med Juſts og Wilſtrups Læſebøger eller med Provſt Krarups Landoeconomiſke Skoleven, ſom Landhusholdningsſelſkabet ſælger for 2 à 3 Mk. Jeg vilde dog gjerne have, at hver Skole her i Stiftet havde et Par Exemplarer af deres Børneven. Der er omtrent 300 Skoler her i Stiftet.

Deres Anmeldelſe af ſamme Læſebog[1]) har jeg læſt med ſtor Interesſe. Da De har talt ligefrem og ſagt Sandheden reent ud, vil formodentlig een og anden blive vred derover, iſær Provſt Birch og hans Venner. Jeg maa forreſten tilſtaae, at Provſt Birchs Bog ogſaa forekommer mig at være tør og ſtiv. Jeg tænker, at iſær dens glatte Sprog og characteerløſe Anſigt har ſkaffet den ſaa meget Bifald. Thi det, ſom glider glat ned og ſom ikke vækker op af Søvne, finder meget Bifald hos de Halvdannede og Falſkdannede. — Jeg gad dog gjerne vide, hvilket Stykke i Børnevennen De efter en vis Mands Raad ſkulde have brændt.[2])

Man ſiger, at Prinds Chriſtian kommer her til Sommer for at ſee, om Aggercanalen kan blive lukket, eller ikke. Forhen vilde Thyboerne og Morſingerne ikke have den lukket, men den ſidſte Vandflod har for en Deel forandret deres Tanker.

Lev vel!

Deres hengivne *F.*

P. S. Den 5te April gik man endnu over Liimfjorden paa Iſen; men Dagen efter blev Vandet aabent. Dog fryſer det endnu baade Nat og Dag. — Man vil vide, at Prindſesſe Wilhelmine og Gemal ſkulle blive ſaaledes chicanerede i Kiel, at de ikke kunne blive der. Er det ſandt, er det meget ſlemt, iſær fordi Dronningen der vilde vælge ſit Enkeſæde; men hun behøver maaſkee intet Enkeſæde? — Har De læſt Prof. Sibberns Forſvar for Ørſted, Caſten-

[1]) Se Peterſens Tidsſkrift for Litt. og Kritik. 1839. B. 1. S. 167—196.

[2]) Det var ſåmænd Stykket, i Fjerde Del, ſom hedder: „Den naturlige Eftertanke og den guddommelige Åbenbaring". Og Manden var en Dr. theol.

schiold og Povelsen? Bladenes Tale om Ørsteds Slutningstale er altid forekommet mig høist harmelig. Kammerherre Castenschiold har mere Ret, end man vil indrømme, i Foreningssagen. Ligesaa Justitsraad Povelsen. Forresten er jeg aldeles af samme Mening, som De, at Povelsen ikke passer til Nr. 1. Han behøver i flere Henseender at arbeide under en Overmand. Vale!

Aalborg d. 14de Juni 1839.

Kjære Ben!

Nu er jeg da kommen hjem fra min Visitats i Thy. Jeg fandt mig ganske tilfreds med denne Visitats. Kirke- og Skolevæsen er i Thy i god Tilstand i det Hele. Kirkerne ere fulde hver Søndag, naar den allertravleste Tid undtages. Thyboerne ere dygtige Folk og i det Hele sædelige. I Hassing Herred, hvor jeg denne Gang visiterede, vare alle Præsterne yngre end jeg; men ogsaa har det undertiden hændt sig, at de alle eller de fleste Præster i et Herred, hvor jeg visiterede, vare ældre end jeg. Ogsaa i Thy havde man hørt, at De skulde være Rector ved Realskolen i Aarhuus. De kunde jo nok blive det, naar De vilde være det; men det er et Spørgsmaal, om De var tjent dermed.

For Wilsters skjønne Sang over P. Winding[1]) takker jeg meget. Det staaer sig godt med Wilster, saa længe han kan[2]) skrive saa smukke Sange.

Jeg er i disse Dage efter min Hjemkomst saa overløbet af Folk, at jeg ikke har Tid til at skrive mere. Prinds Ferdinand kommer her paa Søndag med sin Gemalinde. Dette forvolder ogsaa en Deel Uleilighed og Snak. Hospitalsforstanderen, Kammerraad Juul, er død, og hans Post søges af mange, som føre megen unyttig Argumentering. Denne Mand

[1]) Stort musikalsk Talent i Sorø Skole; døde ung.

[2]) Da Fogtmann holdt af Wilster, som jeg, så var dette sikkert en Allusion til den Spaltning, eller hvad jeg skal kalde Tvejen, i hans Sinds Udvikling. Wilster kunde gå ud ad i 2 Retninger; Hauch smeltede mer og mer sammen i 1 mægtig Retning.

var en retsindig og agtet Mand og derhos formuende. Men han havde faaet den fixe Idee, at han var fattig, spiste næsten intet, afkræftedes aldeles og døde rolig, 45 Aar gammel.

Det bliver, Gudskelov, meget bedre med Kammerherinde Moltke. Dog vil hun ikke kunne see eller tale med sin fordums Legesøster Prindsesse Caroline.

Dersom De ikke kan faae betydelig større Gage som Rector ved Realskolen, da bør De efter min Formening ikke modtage dette Embede. Lev vel og hils Deres Kone fra

Deres hengivne *F.*

P. S. Grundtvig blev dog Præst til Vartou[1]). Det er mærkeligt; men dog vel i sig selv rigtigt, skjøndt det synes besynderligt. Den nye Cancelliedeputerede L. J. Holm er en særdeles brav Mand[2]). Det glæder mig meget, at han blev Conferentsraad Lassens Eftermand. Vale!

Aalborg d. 13de Aug. 1839.

Kjære Ven!

Jeg har i denne Tid foretaget 2 Reiser. Nemlig en Embedsreise til Skagen, hvor en ny Kirke bygges, der forvolder Stiftsøvrigheden megen Uleilighed, især fordi Kirkeinspecteurerne, Sognepræsten og Byfogden, ere dødelige Fjender. Den anden Reise, som jeg foretog, var en Reise til min Moder, som lever i Bork, ved Sydenden af Ringkjøbing Fjord, i sit 84 Aar. Jeg fandt hende, Gud være lovet, i ret god Tilstand. Menneskene i den Egn ere fortrinlig veltænkende, forstandige og sædelige. Det er virkelig glædeligt at træffe saadanne Mennesker. Det er utroligt, hvilken Godhed og Omhyggelighed Bønderne

---

[1]) Sml. Krit. Bdr., Kirk. Afd., Bind 1, S. 18—19.

[2]) Han var den ældste af de i Århundredets Begyndelse så bekjendte og agtede Brødre Lars, Hans og Carl, Sønner af Konferentsråd O. P. Holm, dette udmærkede Exemplar af den ældre Embedsstand, flittig Statens Tjener, trofast Ven, hjælpsom Rådgiver, dannet Selskabsmand (han spillede f. Ex. fortrinlig sin Rolle i Klostergadens Selskab), forud. m.

vedblive at vise min Moder, skjøndt det nu er over 25 Aar, siden hun blev Enke. De drive hendes lille Gaard og sende hende Foræringer, ligesom om hun endnu var Præstekone. Deres Svoger Tang[1]) er nu bleven Assessor i Landsoverretten i Viborg. Han skal have særdeles Lyst til denne Embedsvirksomhed, hvortil han ogsaa er fortrinlig vel skikket; thi han er, som en Dommer bør være, baade indsigtsfuld og retsindig og derhos besindig i høi Grad.

Prof. Wegener besøgte mig uventet i Gaar. Han var kun nogle Timer her i Byen. Jeg talte derfor ikke meget med ham. Han syntes dog at mene, at det gik ganske godt med Academiet. Især meente han, at Director havde nu indseet Nødvendigheden af at anvende mere Strænghed. Det var mig meget kjært at høre. Hæc hactenus! Vale!

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 27. Decbr. 1839.

Kjære Ven!

Tak for Deres Brev af 10de d. M. Det er ikke forunderligt, at der nu baade er Sorg og Forventning i Danmarks Lande. Vi have mistet en gammel, afholdt Konge, som de Yngre kun have kjendt som Konge, men vi Ældre have hørt nævne som Regent i over 50 Aar. Vi have faaet en ny Konge, som kjender Tiden og som har vakt store Forhaabninger. Men jeg haaber, at han ikke retter sig efter Tiden mere end tilbørligt er. Det er en stor Lykke, at Christian den 8de kan saaledes tale, som han kan, og stoppe Munden paa de høitstrigende Demagoger. Gud give ham Kraft til at iværksætte de nødvendige Forbedringer, uden at forledes til overilede Forandringer, og Kraft til at modstaae alle ubillige og uvise Fordringer, uden at lukke Øret for fornuftige og betimelige Forslag og Raad!

Jeg har ogsaa paa Embeds Vegne skrevet en Lykønskningsskrivelse til Kongen. Efter at have udtrykt Deeltagelse i den

[1]) Christen Noe, yngre Broder til Ejeren af Nørre-Vosborg ved Ringkjøbing.

billige Sorg over Kong Frederik d. 6tes Død yttrede jeg de gode Forhaabninger, som Kong Christian den 8des Thronbestigelse vækker, og den Formening, at Han var kaldet til Thronen i rette Tid, da Han kjendte den urolige, gjærende Tid, og vilde styre den paa bedste Maade. Derpaa har jeg nu i Dag faaet Kongens Svar, hvori han yttrer Tilfredshed og tilkjendegiver sin allernaadigste Tak med disse Ord: „Vi tilkjendegive Dig herved vor allernaadigste Tak saavel for de gode Ønsker, Du har udtrykt Os i Anledning af vor Thronbestigelse, som for den Tillid og Hengivenhed, hvormed Du seer vor Regjering imøde."

Biskop Mynster skal have været syg og sengeliggende af Rosen i Benet. Jeg haaber dog, at han er kommen sig. Jeg ønsker oprigtig, at han maa være rask i denne Tid, da vigtige Forhandlinger, nemlig Ritualcommissionens Arbeider og Stænderforsamlingens Møder forestaae. Har De læst Grundtvigs Frisprog? Det er slemt nok, at saadanne Indsigelser nu komme frem, thi skjøndt de ere ubillige i høi Grad, kunne de dog skade Sagen. Parmo Carl Petersen, som nu er Skolelærer her i Stiftet, har indgivet en Protest mod den nye Alterbogs Indførelse. I disse Dage skal jeg skrive min Betænkning over Udkastet til Alterbog og Ritual. Jeg vil gjøre det i al Korthed; thi der er snakket og skrevet alt for meget om den Sag.

Dersom Kongen skal besvare alle de Adresser, som han faaer, kan han dermed faae nok at bestille i længere Tid. Hidtil skal alle have faaet Svar. Endogsaa enkelte Privatmænd, som have skriftlig lykønsket Kongen, skulle have faaet Svar og Tak. De, som ville have Constitutionen, ere ikke ret tilfreds med Kongens Svar. Men nogle unge Studenter skulle have sagt: „Kongen skal ikke troe, at han kan slippe med glatte Ord. Vi skal nok nøde ham til at give en Constitution."

Tak for det gamle Aars Venskab og Meddelelser! Gud give Dem og Deres hele Huus Lykke og Velsignelse i det nye

Aar! Jeg beder Dem venligst at hilse Deres Kone fra mig. Ligeledes beder jeg Dem at hilse Hauch og Lütken fra

Deres hengivne *J.*

Aalborg d. 31te Januar 1840.

Kjære Ven!

Jeg har i denne Tid havt travlt med min Sørgeprædiken over Kong Frederik den 6te og, foruden med Embedsforretninger, med mange andre Ting. Derfor bedes De undskylde, at jeg ikke har skrevet før. Min Sørgeprædiken indeholder nuda veritas. Jeg veed ikke, om jeg vil lade den trykke.

Maleriet i Commissionstidenden var fælt. De var næsten sluppen bedst af alle. Det viser vistnok et slet Gemyt eller en slet Stemning; men maaskee kun een er Ophavsmanden[1]). Wilsters Død gik mig nær. Han var en interessant Person, skjøndt jeg ikke tør sige, at jeg egentlig holdt af ham, eller havde ret Tillid til ham; men der var meget godt ved ham.

Ingemanns Sang over Fr. d. 6. var meget smuk; men der er dog noget koldt eller maaneskinsagtigt deri. Den griber ikke mig saaledes som Grundtvigs, endskjøndt denne har sine Pletter. Det er vel Enkedronningen, og ikke den regjerende Dronning, som har faaet de største Klatter skyllet af? — Det er dog meget beklageligt, at Grundtvig kan skrive saadant noget som hans Frisprog mod Biskop Mynsters Udkast. Vel har han nogen Ret i nogle „Poster", men han har Uret i alle „Maader".

Jeg haaber, at De er saa god at melde mig Udfaldet af Sørgefesten i Sorøe. — Det vil vel ikke være uden Indskydelse paa Waage, at Wilster er død. Waage har vel gode Evner og Gaver; men han er langt snarere en Vedbende end en Eg. Jeg mener, at han ikke vel kan staae ene i sin betydelige Stilling.

Jeg vil dog haabe, at det bliver bedre med Lütken. Gud bevare ham! At Bredsdorff var bleven saa svag, havde jeg

[1]) Jeg har ladet dette stå som en Literatur-Gåde, uden at efterse Stedet.

ikke tænkt. Jeg troede ogsaa, at han havde et roligere Sind og kunde lee ad Recensenter, o. s. v. Man maa virkelig vænne sig til at følge den korte og gode Regel, som jeg engang saae anpriist som den høieste Viisdom: „Nimm's ruhig."

For Ingemanns Sang over Wilster takker jeg meget. Den vil jeg ikke kritisere. Den er god for sig. Den er meget god. Der er meget Godt i den, som der er i alt, hvad Ingemann skriver paa Vers.

Subscriptionsplanen paa Wilsters Euripides skal jeg tage mig af efter Evne og Leilighed.

De veed vel, at Ritualcommissionen ikke træder sammen før til Efteraar? Det var meget godt, om Deres Psalmesamling kunde komme ud imidlertid. Thi det er min Overbeviisning, at Indførelsen af en ny Alterbog og en ny Psalmebog bør, om mueligt, ske samtidig.

De maa fremfor alt i denne Tid stræbe at bevare et roligt Sind og godt Mod; thi uden dette kan man ikke virke noget til Fædrelandets Tarv. Man maa holde sine Kræfter samlede til Arbeide og Virksomhed. Især maa man holde fast ved Tillid til Gud, fra hvem al Kraft og Velsignelse kommer. Jeg øver mig hver Dag i at kunne bringe det saavidt, at jeg kan sige med Sandhed.

Og faldt end Himlens Hvælving ned,
Jeg ikke blundede derved!

Jeg har virkelig godt Haab baade for dette Liv og for det tilkommende. Danmarks Stilling er bedre, end den var for 20 Aar siden, og den kan med Guds Hjelp blive bedre endnu. Der er dog nogle Mænd i Landet, som erkjende det Rette og Gode, og som holde derpaa. Og der er een i Himlen, som opholder disse Mænd og som styrer det Hele. Lev vel!

Deres hengivne *F.*

Christian Wilster.

(**Forord.** Chriſtian Fr. Emil Wilſter havde et ſjælden hurtigt Hoved, og var en mærkværdig Sammenſmeltning af ſpillende Vid (og Bitterhed) med let rørt Sentimentalitet (og Svaghed). Hans afgjorte poetiſke Talent er bekjendt nok og trænger ikke til min Pris. I hans Tale og i hans Stil afprægede ſig denne Dobbelthed, ſom oftere ſkaffede ham Uvenſkab, når den viſte ſig altfor enſidig. Han blev ved ſin Skarphed og Hurtighed meget ſlink til Forretninger, men kunde vel nok ved Smålighed ſynes egoiſtiſk i Detaillen; men hans Lethed til Omgang, når juſt intet kom ivejen, var ſærdeles behagelig. Han var unegtelig forfængelig, hvilket betydeligt udviklede hans Drift til at more Andre. Hans Spot over Stakkelen Tauber var ſommetider magniſik, ſom hans Buk og Blidhed ligeoverfor ham ufattelig. Han forſtod fortrinlig at rette ſig efter ſin Mand og ſlå an i de Stores Tone, ſå man ſkimtede den Folie, ſom Adelſkabet lagde under hans Levnet. Hans Omgangsvenner tabte virkelig meget ved hans Død.

Jeg har valgt de Breve, hvori hans Individualitet bedſt afprægede ſig. Hans Stilling midt imellem Hauch og Ingemann var højſt intereſſant, men han magtede den ikke, og jeg begreb aldrig, hvorledes han kunde forblive ſanddru i den.)

Sorøe Juli 1826.

Her har De mit ubetydelige Videtur! Charmante Stile paa min Ære! Cest quelque chose à faire honneur à la petite Académie! Parcourez les thèmes français, s'il vous plait, seulement pour la curiosité du fait! J'en ai la tête toute remplie; voilà pourquoi je vous écris en français.

Monsieur, J'ai l'honneur d'être
Votre très humble serviteur
Chr. Wilſter.

Anmærkning. Den første Ex. Art. i Sorø, Sommeren 1826, som vi Lektorer afholdt tilligemed 3 Professorer, frembød flere Vanskeligheder. En Skik skulde indføres under Vejledning af de tre Fremmede; her udfordredes megen Konduite; de kunde forresten ikke være bedre valgte, nemlig P. E. Müller, H. C. Ørsted, F. C. Petersen; de havde et Øje på hver Finger, men vare tillige af Natur retfærdige, af Øvelse humane. For mig, som tydsk Lærer, vare de et skrapt Tilsyn, thi i dette Sprog følte sig alle Tre i Grunden ganske hjemme. Men ved Stilecensuren satte de Fordringerne højere, end Skolen på nogen Måde endnu kunde være nået til i så ligelig Grad, hvilket jeg allerede forudså af Yttringer, der faldt ved det forudgående Mundtlige. Da nu Adjunkten i Tydsk, Chr. Wilster, var en ganske fortrinlig Sproglærer, fik jeg ham til underhånden at bedømme de tydske Examensstile, og han afgav efterstående Votum, som jeg stiller ved Siden af de to Kjøbenhavneres:

	Ørsted.	Petersen.	Wilster.
Bunken	2	2	2½
Malling	4	4	4
Schmettau ..	1	1	2½
Bagger	2	2	2½
Fiedler	2	2	3
A. Wendelboe	2½	2	3½
C. Wendelboe	2	2	3
Tygeson	1	2	2½
Petit.....	2	2	3

Meget humant indlod Ørsted sig strax på at nævne sine Hovedgrunde; men jeg kunde ikke lade disse gjælde. De Trende troede at være fuldt øvede i Sprogets Detail. Jeg troede det samme, men jeg var En imod To. Dog fik jeg Schmettaus Karakter hævet til Haud. Ø— havde nemlig medbragt Schillers 30-Årskrig til Prøve i mundtlig Stil; jeg mindedes nu et Sted i denne Bog, som forsvarede det mest angrebne Udtryk, og Ø— gav strax efter. Men derved blev det, så at de andre lede Nederlaget!

Anm. Jeg havde overhovedet ved Sorø Artium en langt vanskeligere Stilling end mine Kolleger, thi de fleste danske Lærde kunne Tydsk til Husbehov, men slet ikke til at bedømme tydske Stile. Jens Møller f. Ex. var meget flink i flere levende Sprog, men manglede dog sikkert Overblik: Således skrev nuværende Geh.-Råd Grev Sponneck en Stil ligefrem til Laudab., især når man så på Ånden i den, men J. M. og Kemikeren Zeise vare enige om at nedtrykke den til Haud., og det blev uretfærdigen derved. Den Første, som havde ganske Ret i, at Verbet **ermöglichen** den Gang (1832) var et ukjendt Ord, begreb ikke, hvor Meget det anbefalede Stilen, at Kandidatens Sprogsands havde ledet ham til at danne sig dette Ord (formodentlig efter det velbekjendte verwirklichen), og forlangte det betragtet som en ret grov Fejl; den anden kjendte ligefrem ikke den så bekjendte Inversion was er nicht Alles og kaldte den en meget grov Fejl. De stode altså på et tørt Haud.

En anden Gang havde nuværende Baron Hoff-Rosencrone, på Rosendal ved Bergen, udmærket oplært i Tydsk ved i flere År at have været på Catharineum i Lybek, brugt det klassiske Hervorbringungen om en Digters Frembringelser, og den rigtige Genetivsform Volkes; Prof. Ramus, en klog Mand, fandt Stilen uden Fejl, men gav dog kun Karakteren 3¾, („da „der jo let kunde være en eller anden fin Fejl, som jeg ikke kan se"); men en ung Teolog blandt Kjøbenhavnerne gav glat væk kun 2, stærkt accentuerende „Bommerten" Volkes, og Kandidaten mistede således sit så vel fortjente præ cæt. En tredje Gang gik jeg, på Estrups Bøn, i Solheden rundt med Adelungs tunge Lexikon under Armen, for at få en ligeså urigtig Udsættelse omresolveret; men det lykkedes ikke. — I flere År var jeg Medcensor i latinsk Stil, men der havde jeg aldrig Differents med Madvig om Bedømmelsen.

(Til P. Hjort i Kjøbenhavn, Akademiets Kommissionær ved Münters Bog-Auktion.
Se disse Breves 1ste Saml. S. 163 o. fl.) Sorøe 13 Marts 1831.

Amicissime! Det er jo frygteligt, hvor det gaaer til paa den Münterske Auction[1]); jeg tænker næsten, Specierne falde ved de mange fremmede Penge, som kommer ind i Landet for salig Bispens Folianter, og det netop paa samme Tid, som vi faae en ny Finantsminister[2]), der er saa holden, at han næsten kan stille Caution for det Anbetroede. Det bliver rigtignok et Afbræk for vort Bibliothek, men lad os trøste os med, at Arvingerne ere skikkelige Folk, hvem vi unde Alt hvad der kan indkomme. Hvad nu Dem in specie angaaer, da glæder jeg mig over Deres Moderation med Budene, thi da vi trænge til saa mange literære Nødtørftigheder, saa synes det mig ikke Umagen værd at betale kirkehistoriske Folianter i dyre Domme, lad da Stiftsbibliotheket kun fryde sig over Labbeus. Skjøndt nu Begyndelsen af Deres Expedition, til hvilken De rustede Dem med stor Iver og de skjønneste Forhaabninger, ikke er spændt af efter Ønske, saa tør man dog nok haabe, at det endelige Udfald vil blive tilfredsstillende, og at De vil erobre Acra, om de end ikke kunde tage Jerusalem; det forekommer

[1]) Wilster var Akademiets Bibliotekar.

[2]) Grev A. W. Moltke til Bregentved.

mig nemlig, at de fleste fremmede Kjøbere have forkjøbt sig — kanskee en pudsig Patriotisme af deres indenlandske Commissionærer — og snart er vel Ammunitionen opbrugt, siden der er bleven fyret saa svære Salver — lutter Hædersskud for den berømte Biskop —; og naar nu Fienden saaledes har forsødt sine Kræfter, da rykker De frem med Deres Artillerie, som en anden Fabius Cunctator; med dette Haab kunne vi sikkert smigre os. Hvem er Commissionær for Herlufsholm? Det maa være en Biblio-Berserk, siden han giver 8 Rbd. + n for Hammers Redekünste, der kun koster 3 Thlr. fra ny; har Poul[1]) faaet saadan Daarlighed at vide, saa har han nok rystet sin Ægide, *μέγαν δ' ἐλελίξει Ὄλυμπον*. — Kjøbet af Meursius er velgjort; Vedkommende vidste nok, at det ikke var Grams Udgave. De skriver til Estrup, at De vil udslette adskillige Sager, som haves i Bogladerne; mig synes, det er bedre at lade dem blive staaende paa Deres Liste, men derimod være moderat i Budene paa samme. Entre nous, glem ikke Stolbergs Iliade; jeg længes ret efter den, thi Voss er mig saa slikket. Vil De sige Bølling, naar De seer ham, at han blandt de sidst sendte Bøger har glemt Weishaupts das verbesserte System der Illuminaten, fra Rahbeks Auction. — Og hermed nok om Bøger! Det glæder mig, at dog ikke al Deres Tid tilbringes i den støvede Auctionsluft; jeg har hørt et heelt Repertoire over de Middags- og Aftenselskaber, hvori De afvigte Uge har været; det lader til, der er Rift om Dem, ja selv Ungersvenden Charles[2]) giver jo imorgen et engelsk-dansk Middagsgilde; Byen bestaaer da altsaa ikke af lutter Heibergianere, Gjengangere og æsthetiske Illuminater, af hvilke Hr. Hald (relata refero) dog til Dato er den maadeligste og hovmodigste: at ville agere Holberg, uden at eie saa meget Salt, som der hører til 1 Æg, er dog noget vel driftigt. — Hvad Nyt der

---

[1]) Geh.-Statsminister P. C. Stemann, Herlufsholms Patron.

[2]) Den af mig dimitterede Student Kortright. Se 1ste Saml. S. 224 o. fl.

maatte være indtruffen i vor lille Bye siden sidst, er vist alt meddeelt Dem af en kjærere Haand. Akademiet betræffende er der Intet at fortælle. De veed vel, at Wegener har mistet sin Fader, og i den Anledning gjorde en Reise til Fyen. — Med Efterretningen om de til ham besørgede Bøger var han godt fornøiet.

Ved Deres Hjemkomst venter Dem et critisk Arbeide; jeg er nemlig færdig med 16de Bog af Homer; jeg arbeider som en Smed i denne Tid, for at løsrive mit Sind fra de forurolige Griller, der jo ere saa naturlige i nærværende Glædes- og Engsteligheds Tidspunkt. Min Kone er endnu meget rast; fra hende og Svigerske mange Hilsener. Hilsen til Oehlenschlæger, Fogtmann, o. Fl. God Fornøielse og god Handsel, som Jøderne sige. Jeg længes meget efter videre Rapport om Deres Feldttog.

Deres hengivne
Chr. Wilster.

Sorøe 25de Marts 1831.

Med stor Roes over Deres Punktlighed leverede Estrup mig igaar den Liste, som De har forfattet over de indkjøbte Sager; og naar jeg til denne Accuratesse føier den Iver, som endog drev Dem til at gaae til Hs. Maj. og skildre ham vor Bogsults Tilstand, saa beklager jeg, at der ikke længere gives nogen Patriotist Tilskuer eller noget andet godt Blad, hvori man kunde indrykke et encomion over Monsieurs bene merita de republica nostra. Hvad nu Listen angaaer, da kom jeg til at grue ved at opdage, at jeg havde brugt 2 samfulde Timer til at dechiffrere den; hvad Skriverie vil det ikke medføre i mit Bureau, især da der skal skrives 3 Exemplarer. Dette er den eneste betydelige slette Egenskab, som Listen har, hvis Physiognomie og gode moralske Egenskaber iøvrigt fortjener det bedste Skudsmaal; thi hvo vil regne et Par Fregner, f. Ex. Udslettelsen af det Nummer, som betegner Cramers Noter til Juvenal, hvilket vi jo dog har faaet, samt et Par Leverpletter,

f. Ex. Politianus og Mori Utopia, hvilke vi allerede har faaet fra Rahbek, men som jeg i Forslagene ikke havde faaet betegnet med ○, fordi jeg gjennemgik dem, inden jeg havde faaet Regningen fra Rahbeks Auction. Naturligviis savner man adskillige Sager, som man havde spækket sig paa, men da Efterretningerne om Feldtslaget løde saa blodige, saa har det glædet os af vor Generals Rapport at see, at der langtfra ikke ere blevne paa Valpladsen saa mange af vore Folk, som vi havde Grund til at befrygte, men at tvertimod et betydeligt Antal baade af Kanoner, Cavallerister og Infanterister ere i god Behold trods Fjendens Kartæskild, og snart kunne ventes at begive sig paa Hjemmarschen til den fredelige Kaserne; for hvilket vor General en chef tilkjendegives vor høieste Tilfredshed. Med Længsel see vi Rapporten imøde om Feldttogets endelige Slutning. Endnu staaer Alting hos mig ved det Gamle — inter spem metumque. Jeg arbeider dygtigt, og har allerede oversat 200 Vers af 17de Bog af Iliaden[1]).

Fra Deres Kone faaer De vel Efterretning om alt foranst Mærkværdigt, og nu kan jo de Feriereisende supplere disse Tidender. Men muligt er det, at dog Ingen har seet det mærkelige Syn, som jeg igaar var Vidne til. A— havde faaet sine nye Heste, disse vare igaar spændte for den gule Wienervogn, for at gjøre Generalprøve inden Kjøbenhavnsreisen i Ferien; paa Bukken sad A— i egen høie Person; midt i Vognen stod Kudsken saa høi han var, for at besee sin Herres Kjørsel og rette Tøilerne; Vognhelten, ἱππότης, styrede med megen Forknyttelse de udødelige Gangere rundt om Akademiet og ned ad Philosophgangen; især vare Vendingerne miserable. Han forekom mig som en levende Parodie paa Automedon eller Oreftes paa Hippodromen i Sophocles's Electra.

Hermed Punktum og Hilsener fra Kone og Svigerske. God Handsel!

---

[1]) Jeg kan ikke skjule, at jeg gjør mig til af, at en saadan Forfatter brugte min Raadførsel; ligeledes, naar C. Wegener søgte min Medhjælp ved sine tvende Konge-Programmers Affattelse.

Vil De tjene mig i at kjøbe mig en Penneknib med 1, høiſt 2 Blade, mere brug- end koſtbar, f. Ex. hos Hois[1]), thi jeg har tabt min.

Deres **Chr. Wilſter.**

Sorøe d. 19de Juli 1832.

Gratulor, amicissime! Alt hvad godt og kjært er! Den Proſit, ſom kom ſeent oſv. Jeg er i denne Tid ret en Trompeter, hvad Hukommelſe angaaer; førſt nu da Klokken er næſten 9 Aften, kommer jeg til Beſindelſe[2]), og ſlagen af Samvittighedsnag over min Dumhed griber jeg Pennen, og ſkriver ſidſt ſom førſt: gratulor, amicissime!

Deres

Chr. Wilſter.

Kbhavn d. 18de Aug. 1832.

Kjære Ven!

Midt fra „Stadens fortumlende Suus" ſkriver jeg endelig det aftalte Brev, hvis Symbolum er Hjemreiſe, og i Henhold til Deres venſkabelige Løfte bebyrder jeg Dem med den Commiſſion, at ſige til Rasmus Nielſen, ſom udentvivl i ſin Utaalmodighed allerede har været hos Dem, at vi agte at reiſe hjem til Sorøe næſtkommende Torsdag Morgen den 23de, og at han maa være ſaa betids i Kjøbenhavn, at hans Heſte kunne faae god Hvile; thi disſe Dyr forholde ſig til de Auguſtenburgſke Væddeløbsheſte omtrent ſom Digteren (sic) Anderſen til Oehlenſchlæger.[3])

Hermed er Commiſſionen forbi; nu til andre Ting! Vi

---

[1]) Den ene af de dengang ſåkaldte Nürnbergere, på Østergade; den anden, vigtigſte, var Blankenſteiner på Kjøbmagergade; begge endel fornemmere, og iſær dyrere, end de ſædvanlige Jernkræmmere.

[2]) om at det var min Fødſelsdag.

[3]) Sml. dette Sted fra Året 1832 med Saml. 1, S. 215, og „Postscriptum til Skriftet Udvalg af Breve o. ſ. v."; ligeledes C. Hauchs Roman „Slottet ved Rhinen, eller De forſkjellige Standpunkter". 1845.

befinde os meget vel herinde, og ere idelig paa Farten; fra Selskab til Selskab, og overalt den største Venlighed og Forekommenhed; hvad vil man forlange mere, naar man netop er kommen til Hovedstaden i det Øiemed at more sig og at afryste Skolestøvet? Dog — ogsaa af det Gode kan man faae for meget, og skjøndt min Helbred er saa god, at den trodser den sværmende Commerce, som er en sand Kontrast til det stille Liv i Klosterstaden, saa er jeg, skjøndt et gammelt Kjøbenhavnerbarn, allerede saa soranisered, at jeg af og til føler nogen Hjemvee, saameget mere, som jeg længes efter ordentlig Beskjæftigelse, og ikke ganske kan være i mit Es, naar jeg gaaer ledig paa Torvet og ikke gjør for 2 Skilling Gavn. Af fælleds Bekjendtere har jeg ikke truffet Mange; fra Adskillige kan jeg hilse, men et Skal-hilse har jeg fra Oehlenschlægers, hvor vi i Tirsdags tilbragte en meget behagelig Dag; han er i Grunden noget forknyt, om ikke for den huuslige Tragi-Comoedie, der efter alle Julemærker vil ende ligesom alle Comoedier fra Menanders Tid til Dato, nemlig med Forældrenes Samtykke,[1]) men for den Lunkenhed, der vises mod hele hans poetiske Færd, og for den Iver, hvormed Modstanderne stræbe at undergrave alt hvad han i sin bedste Tid har opbygget; med Bemodighed taler han om, at hans hengivneste Venner boe 10 Miil borte, og at hans gamle Venner i Hovedstaden blive koldere og koldere.

Paa Nyheder er der for Tiden stor Mangel; i de første Dage efter min Ankomst talte man meget om en vis Dame d'honneur, som var bleven Dame de dishonneur; senere havde man meget travlt med at expectorere sig i Anledning af hvad Embede hendes Hr. Gemal skulde have sig. Nogle raabte Skam og Skandale, Andre holdt et formeligt Cursus over Moralitet og Anstændighed og atter Andre satiriserede over en nyopdaget Vei til Lykkens Tempel o: til Embeds Erholdelse, thi disse Udtryk ere synonyme i Kjøbenhavnernes Mund. Og

[1]) Sml. Saml. 1, S. 172, 223, o. fl.

nu tier man bomstille derom saavelsom om den hele Affaire, thi efter et Par Dages Forløb er jo enhver Nyhed her glemt igjen.[1]) Hvad har man da nu paa Tapetet? spørger De. Nogle Enkelte tale om de „Vise Mænd", som igaar fik et Afskedsfoder ved Hove, om hvad gamle Danmark kan vente sig af den megen forenede Viisdom; men da Patrioternes Antal kun er saare ringe, saa begriber De let, at sentimentale politiske Forhaabninger kun sysselsætte faa Tunger, men at man med større Graadighed lytter til Fortællingen om den Djærvhed, som baade Peter Erasmus og især en Agent Fogh, eller Voigt, fra Faaborg skal have udviist mod en vis Mand, som efter Sigende haver villet usurpere en Myndighed, der ved lang Vane er bleven til anden Natur hos ham.[2]) — Da Theatret, som De veed, er Centret for Kjøbenhavnernes Interesse, saa er det naturligt, at jeg i disse Dage har døiet megen Passiar om de nyligen bortauctionerede Loger; Nogle prise det Held, at have faaet Plads, Andre opføre Jeremiader over feilslaget Haab, og hvo der blot kan nævne et Par Stykker, som skulle spilles i September, kan ikke undgaae at blive anseet for et meget interessant Menneske. Her har De Grundtrækkene af Hovedstadens Nyheder; naar vi sees, falder der mig sagtens et og andet ind, som jeg i dette Øieblik ikke husker, eller som bedre egner sig til mundtlig Meddelelse. Og hermed lev vel for denne Sinde! Gid dette Brev maae finde Dem og Deres i god Behold. Mange Hilsener til Dem og Deres Kone fra min Hustrue og fra Deres hengivne

Chr. Wilster.

Vil De lade Bonden underrette vores Pige om Ankomsten.[3])

---

[1]) Sml. Fogtmanns Ord i Skrivelse fra Kbhavn om samme Hovedstadens Dispositjon. Samling 1. S. 290.

[2]) I Analogi hermed bør fremhæves vor Kollega Henrichsens Rapport, ved Hjemkomsten efter Sommerferien, i høje Toner om A. S. Ørsteds Elskværdighed og „Frisindethed", der havde vunden alle Deltagernes Hjerter.

[3]) Jeg tør ikke undse givne Advarseler om dog at udelade alle Bagateller, da jeg just holder det for vigtigt at tage dem med for at

Sorøe. April 1833.

Kjære Ven!

Hvorledes ſtaaer det til med Dem og hos Dem? Jeg er bleven indſkreven i Lagrippiſternes ſtore Orden, og er derfor Fugl i Buur; kan f. E. ikke komme op paa Bibliotheket og faae den Deel af Schlegels Kritiſche Schriften, hvori Voſs er tampet, men maaſkee kan og vil De laane mig den; item har jeg Noget at fortælle Dem fra Kjøbenhavn, men jeg er jo fangen; kan De komme til mig, ſaa gjør det, jeg længes efter en Paſſiar.

Har Deres Kone Lyſt og Leilighed til at læſe Ingemanns ny Roman,[1]) ſaa lad mig ſee Deres Søn Johans hulde Aaſyn. God Morgen!

Deres **Chr. Wilſter.**

Kjøbenhavn d. 20. Aug. 1833.

Kjære Ven!

Gjennem Deres belgiſke Broder fik jeg igaar gode Tidender om Dem og Deres, og af det Par Linier, ſom jeg herved ſkriver til Dem, vil De ſee, at jeg og Mine befinde os vel, og at vi endog more os ſaa godt, at vi ere blevne trevne til at vende hjem til den ſtille Kloſterſtad. — Det var min Hensigt at komme tilbage den 23de, ligeſom iſjor, men flere Grunde bevæge mig til at forlænge mit Ophold nogle Dage. Vil De i den Anledning have den Godhed at ſige min Bonde, ſom har Ordre til at indfinde ſig hos Dem imorgen tidlig, at han maa være ſaa betids i Kjøbenhavn, at vi kunne reiſe herfra næſte Tirsdag (27de) tidlig om Morgenen.

---

give Fremtiden et beſtemt Billede af hint første ſoranſke Livstræ, ſom man omhuggede midt under dets Blomſtring iſtedenfor at fortſætte dets konſtmæſſige Røgt og iſær dets Frigjørelſe fra de Eſpalier-Bånd, ſom knugede det ſå fladt i ſin Stilling — ikke at tale om dets døſige uduelige Gartner Gjørup.

[1]) Kong Erik og de Fredløſe. Alle grebe i den Tid begjerligt efter de 4 Romaner!

Til Gjengjeld for den Uleilighed, jeg derved volder Dem, maa jeg meddele Dem et Par Kjøbenhavnske Nyheder. Jeg vil ikke tale om de mange ulykkelige Hændelser, der i den senere Tid have tildraget sig paa Søen, eller om lignende Begivenheder, der kunde være værdige Bidrag til Mariboe[1]) Aviis, saameget mindre, som Kjøbenhavnsposten jo tracterer en abondance med slig Kost; jeg vil heller holde mig til Sager, som ligge udenfor Avisskrivernes Enemærker. Maaskee har De allerede hørt, at Theaterdirectionen i tør juridisk Stiil har nægtet at antage Madam Phister som Skuespillerinde, men foreslaaet hende at indtræde som Elev, hvilket hun paa ingen Maade kan indlade sig paa. Hun seer ud som Jammerens Billede; der er Graad og Tænders Gnidsel i Familien, og stor Harme hos Publikum, der rigtignok anslaaer hendes Talent lavt, og derfor smiler over Faderens Ord („det lader til, Du kommer over")[2]), men som dog endnu, trods alle Vaudeviller — har saa meget tilovers for Oehlenschlæger, at det finder slig Behandling mod hans Datter høist uværdig. Medens Sagerne staae saaledes til hjemme, er Oehlenschlæger i Norge paa Glædens høieste Spids; i sine Breve omtaler han sit Besøg i Christiania som sit Livs gladeste Begivenhed, og medens han omfavnes af Prinds Oscar og hyldes af Nordmændene, sidder hans argeste Antagonist bag Kulisserne som Souffleur paa Smaatheatrene[3]) i Jylland. Forskjellen mellem Begges Stilling er eclatant satirisk. Jeg maa dog fortælle Dem, at da bemeldte Johan Ludvig axlede sit Skind og reed under Øe til Jyllands Kyst, søgte han om 200 Rbd. for at foretage en videnskabelig Reise; og — man Manden intet nægte vilde, og det er ilde, at man Sligt ei nægte vilde. Som Forfatter til Hverdags-

[1]) Se næste Side i denne Bog.

[2]) Se det smukke, men Målet forbisthydende, Digt: „Til Charlotte Phister", Februar 1833. Står i Liebenbergs Udgave i d. 21de Del, S. 219.

[3]) Nogle af Teatrets vigtigste Medlemmer, deriblandt Fru Heiberg, gjorde en Konstreise i Sommerferien, hvor Heiberg fulgte med som Rådgiver, ɔc.

historien har jeg hørt anføre Andreas Saint-Aubain, og gode Grunde[1]) understøtte denne Formodning. Oehlenschlæger kommer fra Norge paa Torsdag; skulde der ikke blive gjort noget Gilde for Ingemann[2]), da mener man, at Grunden tildeels kan ligge deri, at hele Christianias Vinforraad er opbrugt for at hylde Hakons Digter. — Og hermed lev vel. Hils De tilbageblevne Venner, og vær selv tilligemed Deres Kone venligst hilset af min Kone og af

Deres hengivne **Chr. Wilster.**

Kjøbenhavn d. 24de Aug. 1833.

Kjære Ven!

Megen Tak for Deres Brev og den udførte Commission. De Bøger, De ønsker at tage i Bibliotheket, staae paa Reolen nærmest Disken tilvenstre, omtrent paa 4de Hylde, i samme Reol som Memoires de l'Academie des Inscriptions. Paa Onsdag henved Middag kommer jeg til Sorøe, men tager til Slagelse et Par Timer efter. Jeg har lovet Lorenzen at besørge hans partes paa Løverdag ved Rekruternes Examination i Dansk og Tydsk; gjerne gad jeg bleven i Slagelse til paa Søndag, men hiint Løfte er mig i Veien. Jeg tør vel ikke transportere denne Vexel paa Dem? Overtænk nu denne Sag, og skaf mig et tilfredsstillende Svar, naar jeg besøger Dem paa Onsdag Kl. 12 et Øieblik. Forleden besøgte jeg Brønsted, som noget angelegent erkyndigede sig om Estrups Helbred.[3]) Her er lutter Mariboe-Nyt[4]), f. Ex. at to Børn ere blevne opædte paa Larsens Plads forleden Nat af to store Bulbidere. Oehlenschlæger er kommen hjem og finder sig

---

[1]) et ganske rimeligt Rygte, når man erindrer S.-A.s Slægtskab og hele øvrige nære Forhold til Frn Gyllembourg og hendes Søn.

[2]) deroppe.

[3]) hvis Post han dengang spekulerede på trods sit Ubekjendtskab med Pædagogik og tilsvarende Ting.

[4]) I Århundredets Begyndelse var Maribo-Avis, udgiven og redigeret af Pastor L. E. Schultz — der sommetider omtaltes på Grund af sin belønnede Prisafhandling ved Universitetet: Num philosophari de Deo possumus sine Anthropomorphismo? Et si non possumus, qualis non repudiandus? — berygtet, fordi den fortalte om så mange virkelige og nok især ikke-virkelige Ulykkestilfælde.

med Taalighed i den lumpne Adfærd, man har viiſt hans Datter.[1]) Man børſter ikke Molbech uſtraffet! Endnu har jeg ikke truffet Adam, men imorgen Middag ſkal jeg ſpiſe hos ham, og da ſkal jeg ikke glemme at bringe ham Deres Hilſen. Salutem!

Deres **Chr. Wilſter.**

I diſſe Dage faaer Hegermann af Regimentet en Æresſabel i Anledning af 50 Tjeneſteaar i Armeen.

Kjøbenhavn d. 22de Aug. 1835.

Kjære Ven!

Nu lakker det ad den Tid, man ſkulde tænke paa at vende Næſen hjemad, og da jeg har beſtemt næſte Torsdag den 27de til Hjemreiſe, maa jeg bede Dem ſige til Rasmus Nielſen, ſom efter Aftale vil indfinde ſig hos Dem for at høre Beſked, at han maa være ſaa betimelig i Roeskilde med ſin Vogn, at vi kan kjøre derfra om Formiddagen Kl. 10 à 12; det bliver altſaa bedſt, at han indfinder ſig i Prindſen Onsdag Aften. — Naar man ſkriver et Kommisſionsbrev, burde man til ſkyldigt Vederlag give en lille Poſe Nyheder i Courtage, men naar Byen er fattig paa ſlige Artikler, ſaa er man jo lovlig undſkyldt. Den Smule Mærkeligt, ſom kan være paſſeret, bruges jo ſtrax til at ſpæde Kjøbenhavnspoſten med, og kommer altſaa ligeſaa tidlig til Deres Kundſkab, ſom et Brev, der afgaaer en Løverdag. Hvad jeg derfor har at meddele Dem beløber ſig til Følgende: Fædrelandets Redacteur reiſer herfra om faa Dage, ſom man ſiger, for beſtandig. Man vil vide, at han i Udlandet ſkal trække Penſion herfra; da man nemlig indſeer, at Loven ei kan fælde ham, og dog har ſat ſig i Hovedet, at han er en farlig Perſon, ſom man gjerne vil være qvit, er man gaaet paa Accord med ham.[2]) Men derved er man kommen af Dynen i Halmen, thi nu ſkal Joh. Hage redigere Fædrelandet, og han er meget glubſk, hvilket man klarlig ſeer af hans, af flere Juriſter ſigtede og reviderede,

[1]) nemlig ved Teatret. Den udtalte Mistanke mod Molbech var viſt ugrundet, men den geniale Wilſter blev, ſom ſå mange vittige Hoveder, altfor let mistænkelig.

[2]) I alle Fald viſte dette ſig ugrundet, om ogſå endnu i 1835 ſådanne Tanker kunne have ſpøget i en eller anden Hjerne.

Stykke om Nepotismen, som A. P. Liunge har maattet honorere med en Excellence o: 100 Dalers Seddel. Dagen efter fik Bladet 45 nye Subskribenter.

Det lader til, at Krigen med Poul Møller er endt, thi endnu har han ikke svaret. Hvor let det end havde været at smøre ham igjennem for hans uanstændige Maneer,[1]) saa er jeg dog glad ved at have brugt moderate Vaaben, og deri give enkelte Bravfolk mig Medhold, skjøndt jeg nok mærker, at de Fleste hylde den Mening, at man i vore Dage skal betale med samme Mynt. En morsom Samtale med Søtoft i den Anledning skal jeg mundtlig meddele Dem.

Hvad Hovedformaalet for min Reise angaaer, nemlig min Iliade, da har jeg været langt heldigere, end jeg ventede. Saavidt jeg husker har jeg fortalt Dem, at Holm, hvis der kom 200 Subskribenter, vilde give 150 Rbd. Honorar og lade Bogen trykke til 8 Rbd. pr. Ark paa Papir til 24 Rbd. Ballen, altsaa maadeligt Papir. Hvad vilde Enden være bleven paa slig Accord, især da der i hele Kjøbenhavn kun er 11 Subskribenter, hvoraf 2 Landofficierer og 1 Søofficier? Men Reitzel veed, at det ikke er Moden at subskribere, og da vi har sanket henved 100 Subskribenter, har han ikke ladet sig afskrække fra at honorere Bogen anstændig (12 Rbd. pr. Ark), og udstyre den standsmæssig, paa Papir til 44 Rbd. Ballen og med nye Typer hos Bianco Luno til 9 Rbd. pr. Ark.

Fru Ingemann er indsat til Arving efter den gamle Mandix i Norge. Forresten intet videre, end mange Hilsener til Dem og Deres Kone, saavelsom til Hauchs. Vi befinde os Alle vel, men nu begynder jeg at længes efter Sorøe og min Arbeidsstue. Salutem!

Deres hengivne **Chr. Wilster.**

Lad Bonden ikke glemme at faae Kjøreseddel hos Povelsen.[2])

[1]) Sml. dog i Saml. 1 af disse Breve, S. 246, Hauchs Ord der.

[2]) Den Gang var det nemlig et Privilegium for Akademiets Embedsmænd at kunne tage Godsets Bønder til Rejser; Andre måtte tage Extrapost eller, som det hed, Bogn på Rullen, d. e. hos Formandslaget i Kjøbstæderne, hvilket var endel dyrere.

Adam Oehlenschlæger

og

Hustru.

(**Forord.** Flere, tildels meget vigtige, Breve fra denne Hånd ere udførligen optagne i mine Kritiske Bidrags Lithist. Afdelinger, hvorfor de her ere udeladte, endskjønt træffende Bidrag til Karakteristiken af hver Brevskrivende, som er et Hovedformål for disse Samlinger, derved savnes. — Det her så fremtrædende finantsielle Element (sml. Begges Breve) er dog ikke medtaget som Fyldekalk, „eller for at fordyre Bogen", (hvilken stygge Hensigt tillægges mig i Lieblein's Norden, Bind 5, Hefte 1—2, S. 127), men udtrykkelig som malende psychologisk Stof. — Den opmærksomme Jagttager vil mod Slutningen bemærke nogle svage Forbud på det næste Års Prometheus-Uvejr.)

Kiøbenhavn d. 6. Juni 1825.

Her kiæreste Hiorth sender jeg Dem 3die og 4de Deel af min Roman, som De ikke ville forsmaae! De glemte sidst — eller, rettere sagt, jeg glemte — at levere Dem den manglende 3die Deel af de samlede Digte, som ogsaa hermed følger. De er vel saa god at være min Cassérer fra de lærde Sorøske Mænd, nemlig: Adjunct Wilster, Ditto Fogtmann, B. S. Ingemann, Doctor Tauber. — Palludan, Cancelliraad i Slagelse, udenbys Medlem. Pengene fra disse gode Mænd er de vel saa snild at sende mig ved Leilighed. Exemplaret af 3die og 4de Deel koster 5 Rbd. 2 Mk.

Jeg beder at hilse Deres kiære Hustru mange Gange, samt Fogtmann, hvem jeg lærte at kiende hos Hegermanns og fik særdeles kiær. Lad mig see, De snart kommer ind og besøger mig og ikke glemmer

Deres gamle Ven

A. Oehlenschlæger.

den 13. Auguſt 1825.

Kiæreſte Hiorth!

Derſom De ſkulde være forhindret fra at komme til Kiøbenhavn i diſſe Dage — og derſom De ſkulde have indcaſſeret Pengene for Den i Sydhavet — ſaa giør mig den Tieneſte, kiære Ven, at ſende mig dennem. Jeg har ſkrevet Eberhard Julius til, at han ſkulde ſende mig lidt af de Skatte, ſom han ikke behøver paa ſin velſignede De; men da Veien er lang frem og tilbage, ſaa kan det vare længe, inden jeg faaer Svar — ikke at tale om at Skibet med mit Brev, eller med Ladningen, kunde forgaae. Men allerhelſt ſeer jeg at De bringer Dem ſelv i diſſe Dage. Det glæder mig ſærdeles at De er fornøiet med min De[1]); det vilde fornøie mig endnu mere at ſee en lille Afhandling af Dem derover.

Hils Fogtmann, Wilſter og alle aandelige Paarørende i Sorøe, ſom mindes mig med Venſkab.

Den ſtakkels Hauch maatte dog miſte ſit Been![2])

Deres og ædle Huſtrues

hengivne Ven

A. Oehlenſchläger.

den 6te Juni 1829.

Kiæreſte Hiorth!

Endſkjøndt jeg i Hauchs Brev ogſaa omtaler Dem, og beder Dem hilſe, finder jeg dog, det er min Pligt umiddelbart

---

[1]) Atterbom, ſom juſt den Gang opholdt ſig hos mig, glædedes ogſaa ved dette Digts poetiſke Indhold, ſom han nød under et højt gammelt Lindetræ i min Have, uden at være blind for Haſtværksarbejdet og den grove Realisme i flere Partier.

[2]) På Gaden i Paris, hvor der intet Fortoug var og hvor Vogne i Gaden kunde ſtrabe med Axelenden i Huſenes Mure, kom Hauch engang, da han foretog ſin lange Rejſe (fra 1821—27), i Klemme imellem en Mur og en af de klodſede tunge Karrer, med dennes uhyre ſtore langſomme Heſt for, og fik den ene Fod beſkadiget; i Italien forværredes Skaden, da han i Heden ofte ſad med bare Fødder på Stengulvet under Fiſkeſtudierne i Nizza; i Neapel måtte Benet ſættes af noget over Ankelen. Han led flere Gange betydelig Pine deri. I 1838 fik Brøndſted en hjertelig Medlidenhed med hans

at takke Dem for den Omſorg, De altid har for min litteraire Ære, og den Broderlighed, hvormed de altid tager Dem af min Sag. Saaledes ogſaa ſidſt. — Nu har det Fiog igien taget til Gienmæle. Jeg mener, det er ikke værdt at ſpilde[1]) et Ord meer paa ham. Faaer De derimod Tid til „at ſee ind til“ Heiberg, ſaa vilde det meget glæde mig[2]). Hvorledes lever De? Jeg kommer ſnart engang ud og beſøger Eder, alle mine kiære Venner i Sorøe. Man mærker, at Abſalons Aand omſvæver Eder; og ſkiøndt den ogſaa burde ſvæve over Axelſtad, ſaa mærker man dog ikke noget til det. Imorgen ſkal vi indvie Frue Kirke. Jeg har læſt Biſpens[3]) Tale; den er god; Skade at han ikke kan holde den.

Lev vel! Tuſinde Hilſener til Deres gode Kone fra alle Mine og fra Deres gamle Ven

A. Oehlenſchlæger.

d. 12. Auguſt 1829.

Undſkyld, kiæreſte Hiorth! at jeg nu førſt takker for det Venſkab og den Giæſtfrihed, De viſte mig i Sommer! Ligeledes min inderlige Tak til Hauch! Sig ham, han faaer ſnart Brev fra mig. Mit Levnetsløb har opholdt mig, fra at ſkrive Eder til, og nu ploier jeg i Novellerne.

Wilſter er her i Byen for at gifte ſig, og altſaa maa jeg bede Dem, være min Commisſionair ved 3die Deel af mine Nye poetiſke Skrifter. Det ſkulde glæde mig, hvis mine litteraire Venner i Sorøe fandt, at jeg heller ikke ganſke uheldigt undertiden dyrkede Thalia. Hav den Godhed at give Hauch medfølgende Deel fra mig, ligeſom der er een til Dem,

---

mangelfulde Konſtben, og ſatte igjennem, at han i London kunde hente ſig et meget fuldkomnere, der nu i tredive År har båren Manden med glædelig Lethed, ſkjønt ikke uden Gêne og Smerter af og til.

[1]) Altſå ſpilder jeg heller ingen Anmærkning derpå. P. H.

[2]) Jeg havde i 1828 gjort dette ſå udførligt, at jeg ikke holdt en ſnar Gjentagelſe for rigtig eller klog.

[3]) Biſkop Fr. Münter.

ſom De ikke maa forſmaae. For de andre ſender jeg Dem indlagt Regningen, og beder Dem ved Leilighed ſende mig de indcasſerede Penge. Mange Hilſener til Deres gode Frue, til Hauchs og alle Venner

fra Deres hengivneſte
A. Oehlenſchläger.

den 30te Jan. 1830.

Kiæreſte Hiorth!

Jeg takker Dem hierteligt, ikke for 11, men for — 9 Subſcribentere. Hiorths og Hauchs Navne casſeres nemlig uden Skaanſel paa Subſcriptionsliſten, og maae lade ſig nøie med at ſtaae paa Venneliſten, ſom Frieexemplar-Bekommere. Svabakkerne casſeres[1]) i de nytrykte Tragødier, ſkiøndt til ſtor Nytte for mange Skueſpillere ved Opførelſen; men det er ſandt — en Bog for Publicum bør ikke trykkes ſom en Rolle ſkrives for en Skueſpiller. Frygten derimod for at ſelv „Tankens Antagelſe" kunde lide ved ſpaltede Bogſtaver er overdreven; naar ikke Tanken ſelv ſpaltes. En rigtig Tanke antage fornuftige Menneſter (og om dem er jo blot Talen), enten den er trykket med ſtor Corpus eller Petit. Det glædede mig at læſe deres Misnøie over Molbechs udentvivl altfor ſkrappe Dom over Ingemann[2]); det vilde glædet mig endnu mere at læſe deres Grunde for den modſatte Mening; det vilde udentvivl været dem let at beviſe deres Paaſtand udførligere.

Jeg havde havt iſinde at komme ud til Sorøe og ſtaae Fadder til Hauchs Søn — men det er for koldt. Gud velſigne Jer alle kiære Venner derude, og lad ingen Froſt kiøle Venſkabet mellem os.

Mange Hilſener til Deres gode Frue! Deres **A. Oehlenſchlæger.**

[1]) Dette var en gammel Bøn fra mig; ogſå imod den ſperrede Tryk ſom Deklamaſjonsvink for Skueſpillerne havde jeg erklæret mig.

[2]) Se Kritiſke Bidrag, Lithiſt. Afd., B. 2, S. 133–43.

Kbhavn. den 11. Mai 1831.

Her, kiæreſte Hiorth, ſendes Dem de tvende manglende Exemplarer. — For de modtagne 19 Rbdlr. takker jeg ſkyldigſt. Den ſtakkels K— maa De ſlet ikke være vred paa, det var min Skyld at han kom til Dem. — Hils Deres gode Kone, og min Ven Hauch, og ſig ham, at om to Dage er jeg færdig med min tydſke Fiſcher, (der er bleven til en Fiſcherinn, men, ſom jeg haaber, dog ſtærkere af Natur end hendes Fader) — ſaa ſkriver jeg Hauch et langt Brev til. Om en Maaneds Tid reiſer jeg til Leipzig for at hente Charlotte; men jeg maa først have Lænken om Halſen. Lykkeligviis gaae Rectores magnifici løſe, thi hvis de vare bundne til Huſet, ſaa maatte jeg blive hjemme.

Deres Ven
A. Oehlenſchlæger.

Kjøbh. den 24de Julii 1831.

Gode Professor Hjorth!

Da der idag viſer ſig en Leilighed — nemlig Hr. Weisner har tilbudet Oehl. at tage Bud med til Sorøe for os — og Oehl. ikke er tilſtede i dette Øyeblik, maae jeg bede Dem tilgive, at jeg ſkriver diſſe Haſtværks-Linier. Herved, foruden Exemplarer af 1ſte Bind Tragødier til Dem og Hauch, følger 5 Exemplarer til Rothe, Prof., Wilſter, Prof., Harder, Tegnelærer, Wegner, Adjunct, Chriſtenſen, Litteratus. (Til Scavenius og Kortright ere leverede her i Kiøbh.) Det har bedrøvet mig meget af Sophie S. at have erfaret at De har havt det ret ſørgeligt hos Dem med vedvarende Sygelighed ſiden De kom tilbage til Deres Hiem fra Deres Bye-Liv; det ſkulde glæde mig meget ifald alt nu igjen var lykkeligt og vel hos Dem. Tilſidſt takker jeg Dem for al den Uleilighed De ſaa venlig paatager Dem for os og vi ſaa ligefrem paalægger Dem, ved at uddele vore Bøger og være Incaſſator for os; men da jeg veed De giør det af Godhed for os og ei for Takken ſaa vil jeg blot ſige, at det er godt at have Venner rundt om i Landene hvorved man faaer det

udrettet for ingen Bekoſtning, ſom man ellers mangen Gang fik flet beſørget og dog maatte afgive meget til for Uleilighеden. Mange Hilſener til Deres Kone og Børn, og vær ſelv venligſt og forbindtligſt hilſet af Deres

gamle Veninde **Chriſt. Oehlenſchlæger.**

i en høiſt utilgivelig Haſt!

d. 16. October 1831.

Gode Prof. Hjorth!

Da Oehlenſchlæger endnu beſtandig har travlt med Artium og det altſaa maaſkee vilde endnu blive udſat flere Dage før han gav ſig Tid til at ſkrive Dem et par Linier til Bøgernes Ledſagelſe, ſaa maae De atter nøyes med et Brev fra mig hvori jeg dog haaber ikke ſom ſidſt at glemme det vigtigſte. Hermed følger 8 Exemplarer 2den Deel Tragødier, de 7 til Subcribenterne det 8de til Dem og desuden følger de to Exemplarer af 1ſte Deel De ſidſt fik for lidt. Priſen paa 2den Deel er 10 Mk. Efter Sædvane uleiliger vi Dem med at give Hauch et Exemplar ſom jeg har indlagt i et Ark Papir. Tak for al Deres Uleilighed med disſe Bøger.

Derſom Deres Kone nu maatte befinde ſig fuldkommen vel og De og alle de Smaae ligeledes, vilde det glæde meget

Deres forbundne hengivne

Chriſtiane Oehlenſchlæger.

Kjøbenhavn d. 3die Nov. 1832.

Kiære Profeſſor Hjorth!

Jeg ſender Dem herved 9 Exemplarer Oehl.s Tragødier 5te Deel til Dem, Hauch og til Subcribenterne. Priſen er for denne Deel 1 Rd. 72 ß. Tiden er mig meget knap, men jeg maae dog ſkrive Dem et par Linier. Det er med Henſyn paa, at jeg har fuldt op at beſtille, ubekvemt at Bogen juſt kommer ud nu, men da jeg øſer Penge ud, ſaa er det godt, at man kan faae noget ind til Hielp dertil. Tilgiv da, at jeg kun kort ſkriver Dem til. — Lotte har engang ſtrax da vi

fandt os i hendes Forbindelſe med Phiſter ſkrevet et Brev til Deres Kone, hvori hun efter Skyldighed meldte Dem dette, ogſaa et til Hauchs, men hun lod dem begge ligge og ſiden ſyntes hun det var for ſeent at affende dem. Mod alle Julemærker er Ph. et meget godt Menneſke, men uhyre heftig og meget ſtolt. Deraf maae vel det rigtignok meget Utilgivelige ſom vi har ſeet og oplevet, reiſe ſig. Forſvare Lotte og ham kan ingen, men at de ſtærkt og ſjældent elſke hinanden, er viſt. Letſindig ſom man har ſaa vedvarende kaldet ham, finder jeg ikke han juſt er; men uhyre lidenſkabelig. Meget ordentlig og ganſke viſt ingen ſlet Huusholder, i det mindſte veed han ret vel hvorledes man ſkal bære ſig ad for at være det Modſatte. Jeg troer det vil gaae godt. Gud give det! Men for at det ſkulde kunne det, maatte Lotte have ſamme Virkekreds ſom han, iſær da hun ſværmer for den, og deri har vi ei villet hindre hende. Han har ſluttet ſig med Gemyt til os og vi holde alle af ham med Grund. Jeg haaber alle Deres befinde ſig vel og mindes med det gamle Venſkab

Deres

hengivne forbundne

Chriſtiane Oehlenſchlæger.

d. 4. Decbr. 1832.

Kiære gode Profeſſor Hjorth!

Da De ved Hauch har ladet mig ſige, at De vilde jeg ſkulde opgiøre vort Regnſkab, ſaa nødes jeg til at viſe Dem at jeg er en uordentlig Perſon, men jeg bør dog tillige ſige et par Ord til mit Forſvar.

Først dette: Profeſſor Hjorth er en ſaa accurat Mand i et og alt, og i Pengeſager ſom en dygtig Kiøbmand, desuden behøver jeg for Dem vel ikke at priſe hans Redelighed, her behøves altſaa ingen Control. Men hvad der iſær maae undſkylde, at jeg ikke nøie kan opgive Dem hvorledes det ſtaaer, er at De boede i Sorøe hvor De veed jeg ikke uden ſtørſte Uro kunde tænke mig hen, hvad enten det nu var i Kiærlig-

hedsſager eller i Pengeſager. Dog ſaa meget veed jeg, at De forrige Vinter gav Lotte adſkillige Penge til os og at De gav mig, da jeg i Sommer kom til Sorøe, ſaa omtrent 5 Rbd. Dengang var hverken 4de eller 5te Deel udkommen; om der da reſterede for en enkelt Bog veed jeg ei, men jeg finder det rimeligt, at derved alt var afgiort til den Dato. Mod Enden af Junii (23de) udkom 4de Deel à 2 Rbd. 8 ß, og nu ſenere har De faaet 5te Deel à 1 Rbd. 72 ß. Af Lottes Udſagn og af Deres Brev af 8de Julii veed jeg, om jeg end ikke nøie erindrede det, at De da hun ſkulde reiſe ind til Kiøbenhavn var ſaa venſkabelig at give hende 10 Rbd. Sedler og 5 Rbd. rede Sølv. Efter deres Forlangende betalte jeg de 5 Rbd. Sølv til Deres Broder Jens (ved Sophie Schjørring)[1]). I Deres Brev ſtaaer: „de 10 Rbd. Sedler kunne vi jo betragte ſom Afdrag for de Penge, jeg ſkal indſamle." Altſaa, gode Ven! kan jeg viſt ſige: af Penge for 7 Expl. 4de D. à 2 Rbd. 8 ß. = 14 Rbd. 3 Mk. 8 ß | og for 7 Exemplarer 5te Deel à 1 Rbd. 72 ß = 12 Rbd. 1 Mk. 8 ß | i Alt 26 Rbd. 5 Mk., har jeg faaet 10 Rbd. Sedler.

Nu et par Ord til Beſlutning. Lotte og Phiſter lever i høieſte Grad i huuslig Fryd og Gammen. Aldrig i Verden er nogen falſkere omtalt end Phiſter og heller aldrig har kraenket Stolthed teet ſig mistænkeligere end dengang var Tilfældet. Jeg udbryder ſaare ofte ſom Bera om Hagbarth og Signe „Havde jeg vidſt at den Kiærlighed var ſaa ſtærk" jeg havde da viſt aldrig ſtridt med dem. Men jeg har den Satisfaction at Omſtændigheder har ſat dem paa en Prøve ſom kan være dem til ſtørſte Gavn for deres Livs Lykke. Phiſter er den elſkværdigſte Svigerſøn og han har mig kiær ſaa jeg ikke heller kan ønſte mig bedre i denne Henſeende. De lever ſom Børn, men han er dertil en fortræffelig Huusfader. Kiøber ſelv ind til Huusholdningen, og beregner ſom en Renteſkriver, og om Oehl. end tager noget feil naar han mener at de bliver Capitaliſter, ſaa tager jeg neppe feil naar jeg ſiger, at han vil

[1]) Sml. Krit. Bdr., Lithiſt. Afd., Bind 2, S. XV.

ſørge for at Tæring ſættes efter Næring. Hans Fader er en Ægtemand og Huusfader af førſte Slags og ham ſlægter han paa. Lotte ſkal nu ſnart begynde ſin Skuespillerinde-Bane. Han er tilfreds med hende; Siboni har godt Haab, ogſaa Frydendahl og Jomfru Jørgenſen, med hvem hun flere Gange har prøvet Joſepha i Armod og Høimodighed[1]). Gud give hende Held! Mange Hilſener til Kone, Børn og Dem ſelv

fra Deres hengivne og forbundne

Chriſtiane Oehlenſchlæger.

Den 18de December 1832.

Kiære Profeſſor Hjorth!

Tak for Deres Brev! Jeg erfarer at det ligger Dem paa Hierte at mulig kunne forholde os 10 Mk. 8 ß., men jeg vil neppe kunne hielpe Dem i denne ſchwierige Caſus uagtet jeg har det omtalte Brev, og uagtet det er af en ſenere Dato end Lottes Ankomſt til Sorøe, ſom var noget før den 20de Januar. Kunde jeg berolige Deres ømme Samvittighed ſkulde det meget glæde mig, ogſaa berolige mig ſelv. Forreſten beder jeg at De vilde have den Godhed at give mig ved Leilighed det her indlagte Brev tilbage; thi da jeg imellem giør et Udvalg af Vennebreve, ſaa er det jo billigt at dette maae være iblandt de ſom man opbevarer. — Mange Hilſener til Deres Kone og Dem ſelv fra os Alle!

Deres hengivne forbundne Veninde

Chriſtiane Oehlenſchlæger.

N.B. Fortryd ikke paa at jeg raillerer lidt med Dem.

Den 15de April 1833.

Jeg ſender Dem herved, gode Profeſſor Hjorth, 7 Exemplarer Tragødier 6te Deel à 2 Rbd. og 1 til Dem ſelv. Hauch har faaet ſit 8de Exemplar, altſaa[2]) er det eet mindre end ſædvanligt. I hvert Exemplar ſom dennegang ombringes til Subcribenterne lægges en Subcribtionsplan paa Fortſættelſe

[1]) et dengang hyppigt opført og gjerne ſet Stykke af Kotzebue.

[2]) Jeg udſætter gjerne min højædle Veninde for en cramerſk eller ſøren-mathieſenſk Udſættelſe, for ikke at forſtyrre Karakteren ved hypotetiſke Ændringer.

af Oehl.s Værker; at jeg ogſaa har lagt een i Deres betyder intet andet end at jeg antog at De ſom en curiøs Mand vel vilde ſee den. Derſom min kiære Ven vilde ſee lidt til at diſſe Planer retournerede enten under favorable eller ufavorable Vilkaar!!! At Deichmanns jagede med at ſende Holm en Subcribtionsplan var Skyld i at De ikke ſkaffede Subcribenterne, ſom var os til Skade og Dem med, thi nu har De uagtet De vel kunde vide at De fik en Plan og at Oehl. vilde ſende Dem et Fri-Exemplar ſubcriberet hos Boghandleren. Dette vidſte jeg jo ikke da jeg ſendte Dem og Hauch Exemplarer. Affig nu Deres hos Holm, De kan jo reent ud ſige ham at De har vor Tilladelſe dertil, det gielder ellers for et Aar. Det vilde ikke være os kiært at min Udſættelſe og Deichmanns Iil med at ſende Planerne til Boghandleren i en Bye hvor de meget godt veed vi har en privat Commisſionair, ſkulde blive en Udgift for Dem.

Jeg haaber De og Deres befinde ſig vel, og at de imellem erindre de Oehlenſchlægere.

Deres hengivne og forbundne
Chriſtiane Oehlenſchlæger.

Den 17de Julii 1833. (i Haſt!)

Gode Profeſſor Hjorth!

Ved at ſende Dem en Subcribtionsplan paa Oehlenſchlægers Værker var intet mindre Henſigten end at faae den tilbage med Deres Paategning, derimod ſaa mange Venner eller Bekjendtere De kan ſkaffe modtages med Taknemlighed, og derfor kom Planen til Dem, thi Oehl. har havt mange virkſomme Venner, ſom han takker for en betydelig Deel Subcribentere. Det har hidtil været Oehl. en Fornøielſe at bede Dem ikke forſmaae et Expl. af hvad han gav ud (med Levnet og Tragødier var det Deres Rettighed) ſaaledes vil det være ham fremdeles, og Deres Navn vil ligeſaa lidet ſavnes paa Liſten, ſom Oehl. øvrige kiære Venner, Ørſtederne, Mynſter, Hauch og flere. Jeg venter, at Prometheus er Dem en Nydelſe,[1]) i det mindſte kan jeg med Sandhed ſige, at jeg

[1]) Sml. ſidenefter Krit. Bdr., Lithiſt. Afd., B. 2, S. 243—97.

ſelv længes efter hvert Hefte; dette ſidſte er mig iſær kiært. Jeg kan forſtaae, at det er et Slags Surrogat for Comedien.

Deres **Chriſt. Oehlenſchlæger.**

Kiøbenhavn d. 25de Novbr. 1833.

Gode Profeſſor Hjorth!

Jeg har herved den Fornøielſe at ſende Dem Deres Exemplar og Hauchs af 7de Deel Tragødier, ſamt 6 til Subcribenterne, der er jo desværre een død, altſaa ſkal jeg ſende eet færre end ſædvanligt. Naar De forreſten fra Deres Bye tillader Udpaſſeren ſaae jeg helſt at det var en Ikke-Subcribent, deels fordi det er ſom ofteſt et Tegn paa et dannet Menneſke at ville eje Oehl. Skrifter, og desuden er det et Pengetab for os. Forreſten beder jeg ikke troe mig ſaa egoiſtiſk, at jeg af den Grund alvorlig vilde forholde nogen den evige Salighed, det er kun ſom De indſeer en Spas ſom jeg var gesvindt nok til at nedſkrive, ligeſom den kom mig i Hovedet. — Oehl. har i en Forerindring ſagt at Subcribtionsplanen paa Fortſættelſen af hans Værker fulgte atter med denne Deel, men da jeg veed at De har den og ikke behøver at purres for at virke hvad De formaaer for os, ſender jeg den ikke med, derimod naar Dronning Margarethe kommer ſender jeg med Deres eget, 6 foruden for at De kan lade høre om Subcribenterne ønſke Samlingen complet, eller ej. Jeg maae ikke glemme at takke fra Oehl. og mig ſelv for tilſendte Penge-Anviisning, heller ikke vil jeg glemme at bede Dem undſkylde at jeg ſkriver ſaa jaſket, men det bliver i denne Henſeende hver Dag værre, da jeg altid har voxende Forretninger og ſlettere Øjne ſaa det ikke er mig let at ſkiære mig een Pen jeg ſom ſkar i hundredeviis for Venner og Bekiendtere.[1]) Af den Grund at jeg ikke kan ſove meer end nogle ganſke faae Timer ſtrax jeg gaaer til Sengs er jeg oppe Kl. 5—5½ om Morgenen og det er i disſe tidlige Morgentimer jeg ſom ofteſt beſørger Skriveriet, fordi jeg ſiden ſaa let forſtyrres, ſaa det opſættes for længe.

Mange Hilſener til Dem og alle Deres fra Oehl. ſom

[1]) Dette må tages ordret; det gjorde Chr. Ø. i ikke få År af ren Paſſion.

er idelig beſkiæftiget med Arbeider, hvorfor han aldrig ſelv ſkriver Breve, — og fra mig og mine Børn!

Deres hengivne og forbundne
Chriſtiane Oehlenſchlæger.

Nytaarsdag 1834.

Gode Profeſſor Hjorth!

Jeg maae bede om Forladelſe for at Tragødier 7de Bind kom til Dem uden Priis vedtegnet, om det er min Skyld tør jeg ikke beſtemt nægte, dog forekommer det mig, at jeg ſkrev uden paa Pakken, men det bliver tidt hos Gyldendals ompakket og ſaaledes min Paategning ikke affendt. Jeg ſender nu herved efter Annoncen i ſyvende Deel Dronning Margarethe ſom 8de Binds 1ſte Hefte; det er at formodes at Subcribenterne i Sorøe ligeſom de øvrige gierne modtager den, imidlertid er det jo ingen Forpligtelſe og altſaa hvis nogen vægrer ſig hav da den Godhed at ſende mig tilbage hvad ikke bruges. De har jo en Deel af en af de ſenere Tragødier ſom Subcribenten bortdøde fra, ſaa kan det følges ad. 7 Exemplarer følger; Deres eget incluſive (Hauch faaer ſit her) og Deres af Prometheus for September og October, ligeledes en Norgesreiſe til Dem. Priſen er 7de Deel Tragødier 1 Rbd. 4 Mk. — 8de Deels 1ſte Hefte 1 Rbd. Det forekommer mig De er en Slags Overhoved for Holms Boghandling i Sorøe; han behøvede dog viſt af og til noget, men han reqvirerer aldrig meer noget fra os. Dronning Margarethe faaes ogſaa ſærſkildt til 7 Mk.. Norgesreiſen koſter 1 Rbd. Vilde De maaſkee naar De ſeer ham omtale ſligt. Mange Bække ſmaae giøre en ſtor Aa, og da en lille Søe ikke var af Vejen, ſaa er det begribeligt at jeg i det jeg er Boghandler da er om mig ſom man ſiger. Deres lille Lap ſidſt var lidt biſter, nu læſer jeg den om igien og ſeer at al min Præk om at tage Margarethe eller ei er overflødig. Bogen kom ud igaar (Nytaarsaften) og idag giver jeg Line Wilſter[1]) den med til Dem. Norgesreiſen kom lille Juleaften.

[1]) Frøken Caroline Wilſter, en ældre Søſter til Chr. Wilſters Huſtru og Fætterſke, ſom tidt beſøgte Sorø.

Derſom jeg nu ligeſom Hauch meente[1]) at det klæder unge Koner bedre at nævne Deres Mænd ved Navnet, end at kalde dem deres „Mand", da var det dog intet Plagiat fra Hauch. Jeg troer heller neppe i de 23 Aar jeg har været gift at nogen har kunnet gribe mig i at jeg kaldte Oehl. „min Mand". Jeg maae altſaa være ſnerpet ſiden jeg ſaa gammel ſom jeg er er endnu ſaa blyfærdig i dette Punct. Jeg maae derfor forſvare Hauch og tilføje at af alle de Mænd jeg har kiendt har jeg aldrig truffen paa en mere chevalereſk, mere fiint følende, delicat i ſit hele Væſen. Intet kan mere beviſe Sandheden af denne Dom, end hans Tone mod Lotte i al den Tid hun var i Sorøe, han tillod ſig ikke en Lyd mod hende ſom ikke var delicat. Da disſe ſaa høiſt velgiørende Egenſkaber ikke ere Galantheder, men det ædleſte Ridder-Væſen, forbunden med mandig Kraft og Mod, ſaa tilſtaaer jeg Dem gode Ven at jeg beundrer og elſker ham derfor i ligehøi Grad og er overbeviiſt om at Hauch er det herligſte Menneſke at leve med man kan tænke ſig. Tiden er desværre ikke til denne Tone. Min Fader havde meget af dette fine Væſen, og jeg vilde give meget til at han levede end, det vilde have havt god Indflydelſe paa mine Sønner, thi uagtet Oehl. virkelig ſelv har den Jomfruelighed ſom Hauch (der fordømmer de omtalte Benævnelſer), ſaa troer jeg at jo flere Exempler jo bedre til at modſtride den Mangel paa Ærbødighed for vort Kiøn ſom iſær modſtrider den fine Tone baade hos Mand og Qvinde. Tilgiv disſe Haſtværks-Bemærkninger. De vil let ſee at det kun er Kiærlighed til Hauch ſom er Skyld i at min Ringhed vil tillade ſig at ſige, at jeg er og altid har været enig med Hauch, ikke for at forſvare ham, men for at indeſtaae for at det ikke er ſmittet af paa ham nu nylig, men at han er født og opdragen med denne ſiælden fine Takt for den høieſte Sømmelighed i alle Henſeender. Jeg har ikke Tid til at reenſkrive og revidere dette Brev ellers vilde jeg ikke aſſende det ſaa jaſket og confuſt.

Deres hengivne **Chriſt. Ø.**

---

[1]) Disſe Ytringer ere Slutning på en Ferieſamtale om den herlige Chr. Lütken, der holdt ſå levende på det Naturlige.

Kjøbenhavn d. 7de Januar 1834.

Min høiſtærede Ven og Agent!

De havde ikke modtaget mine nærige Linier før De ſtrax ſang den Viſe jeg gierne gad høre, nemlig reqvirerede Bøger, ligeledes Holm. Jeg takker Dem, og har herved den Fornøielſe at ſende det forlangte. Fragtmanden vil reiſe om lidt altſaa maae jeg nøyes denne Gang med at anbefale mig i Deres Erindring. — Oehlenſchlæger har meent og ſagt det ſamme om Goethes Wilhelm Meiſter beder han mig ſige Dem.[1]) Og om Hegel er det viſt at ſaaledes har han talt til ham men troer ogſaa at han kan have talt til Dem (ſaaledes?) ſom De ſiger. Det var ikke heller Meningen at en Metaphyſiker ikke kunde elſke og bedømme Poeſie han ſiger ikke qva Metaphyſiker.[2]) Tilgiv Haſten. Deres forbundne og hengivne Veninde

Chriſtiane Oehlenſchlæger.

Min Høiſtærede. Den 31te Januar 1834.

Om Forladelſe at jeg glemte at melde Dem at Tordenſkiold koſter 7 Mk. 8 ß. men at De kun fik 1 Exemplar var jeg uſkyldig i, thi i Deres Brev ſtaaer kun eet forlangt hvilket jeg nu har efterſeet. Herved det ombyttede Exemplar af Dronning Margarethe. Er det ubeſkedent at bede Dem om en Uleilighed for ſelv at undgaae een? Holm har ſkrevet mig til forat bede mig ſende ſig Fortſættelſen af Oehl.s Værker 8de Deel, hvortil han har faaet en Subcribent. Det var blot at ſige ham at det vil vare lidt inden jeg kan ſende det der ſkal først trykkes Bind for Bind.[3]) Tak for ſenere Breve, og tak for Deres Boghandler-Aand til vort Gavn!

Deres Brev er beſørget.

en Gallop! Deres hengivne og forbundne **Chr. Ø.**

[1]) Sml. Øhl.'s Prometheus, Bind 4, S. 88—95.

[2]) Se Prometheus, B. 4, S. 107. Desværre mindes jeg ikke nu, 35 År efter, Detaillen af hvad jeg dengang huſkede og ſkrev om Hegels Yttringer; men Hegels ſtore Reſpekt for Goethe er mig altfor preſent i Almindelighed, til at jeg kan holde Øhl.'s Opfattelſe for rigtig, ſåledes ſom jeg kan holde Udtrykket ſelv for korrekt. Med denne Meddelelſe igjennem Fruen begyndte egentlig Duellen om Prometheus at ſlå de første Gniſter.

[3]) Brevets Afſkrift er nøjagtig, ſå at dette Steds Dunkelhed må hidrøre fra Haſtværket.

Per Daniel Amadæus Atterbom.

I.

(**Forord.** Et par endnu ældre Breve ere modtagne, før jeg kom hjem i 1821 fra min store Rejse (1817—21), og ere optagne i dennes Beskrivelse.)

Upsala, d. 26de Juni 1821.

Min älskade Broder Hjort!

För få dagar sedan bekom jeg på engång dina tvenne bref af d. 10. Mars och d. 10 Juni; jag vet ej orsaken, hvarföre det första icke hann fram förr än det andra. Glad att nu veta din adress, skickar jag dig äntligen de 220 marken, bifogade till denna skrifvelse, med tusenfaldiga tacksägelser för lånet och för ditt långa tålamod. Var god och efter inhändigandet af dessa rader låt mig veta, om vexeln rigtigt framkommit. Jag hade redan sista postdag velat skrifva, men jag var då sysselsatt med inpackning och anstallter till afresa från Stockholm, hvarifrån jag den 23de hit ankom. Du känner kanske genom Molbech och Fru Helwig, att jag från medlet af Februari detta år har vistats i Stockholm, liksom i fjol, för att öfva vår Kronprins [1]) i Tyska Språkets och Litteraturens kunskap. Nästa höst och vinter kommer jag förmodligen att tillbringa här i Upsala. Om jag sedan skall ännu engång återvända till Stockholm i samma förhållande, vet jag ej. Möjligtvis har Fru Helwig berättat dig, att mina oeconomiska omständigheter icke blifvit det ringaste förbättrade genom detta mitt förstliga språckmästarskap. Kort före

[1]) Den senere Kong Oscar I.

Jul — om jag mins rätt — skref jag till Dig sista gången, och bad om uppgift af din adress: men detta bref synes aldrig hafva kommit i dina händer. Under förleden sommar skref jag ock: men det brefvet tyckes hafva fått samma öde[1]). — Mellertid fägnar det mig obeskrifligt, att du nu åter inträffat i Köpenhamn; och med längtan ser jag ditt lofvade utförliga bref till mötes. Gif mig der ock en summarisk berättelse om din resas senare händelser, om Schellings närvarende belägenhet o. s. v. Jag ämnar i dessa dagar skrifva till honom: tyvärr är jag skyldig honom ett bref sedan i fjol somras. I tidningarna har jag sett, att han flyttat till Erlangen, och der hållit föreläsningar[2]). Således måtte väl nu snart die Weltalter[3]) på ett eller annat vis komma i dagsljuset. Genom din hemkomst till Danmark äro vi nu hvarandra betydligt närmare: gifve Gud, att jag i denna sommar kunde komma till Köpenhamn! Men nästa sommar torde denna utflygt kunna bli möjlig: jag hoppas då det outsägliga nöjet, att åter få sluta dig i mina armar, språka med dig om nytt och gammalt, och göra din hulda Olivias bekantskap. Det måste vara himmelskt, att efter en lång, innehållsrik och mångfärgad resa i främmande land, slutligen i sitt eget finna hvila och ny ungdom invid en trofast qvinnas älskande hjerta. Du är lycklig! Men du förtjenar också att vara det. I slutet af denna vecka reser jag härifrån till min hembygd, Östergöthland, för att besöka min på nittionde fjerde året ännu lefvande Morfar, mina Systrar, samt åtskilliga vänner och slägtingar. Omkring d. 1ste September tänker jag att åter vara här i Upsala.

I Svenska Litteraturen råder nu mycken liflighet;

---

[1]) Disse Breve ere forkomne eller slet besørgede; også fra mig gik et eller to fejl i Begyndelsen af Tyverne.

[2]) Jeg var så heldig at høre flere af disse i Vinterens Slutning. Flere end en halv Snes af Professorerne vare blandt Tilhørerne.

[3]) Vi havde seet Manuskriptet i München i Vinteren 1817—18.

likväl har jag sjelf ännu ej utgifvit mycket efter min hemkomst. Kanske har du hos Molbech sett de Poetiska Kalendrarna för 1820 och 1821, innehållande åtskilliga skaldestycken af mig; det tredje häftet af den i Upsala utkommande tidskriften Svea, der ett bref af mig från Rom till Geijer är meddeladt. Nu är af Svea äfven fjerde häftet utkommet, innehållande bland annat en lång afhandling af mig, som kallas Förberedelser till en Ästhetik, och hvaraf den andra hälften skall i det femte häftet meddelas i vinter. Med denna afhandling är jag sjelf nöjd. Jag smickrar mig med det hopp, at äfven Du skall skänka denna uppsats någon uppmärksamhet, åtminstone när hela afhandlingen ligger fullbordad engång för dina ögon. Till Jul skal den gamle Fågel Blå äntligen flyga ut, till hvilken du mins att jag redan i Rom och Albano förfärdigade brouillonen; sedan en samling af Bref öfver Tyskland och Italien. På en samling af mina Dikter spekulerar jag nu också ganska mycket. — Är dett sannt, hvad jag hört af en Doctor Ekström[1]), som träffat Dig i München och i Paris, att du ämnar låta trycka ett verk öfver din resa — i Norrige, af det skäl, at du i Danmark är ställd under en speciell censur?[2]) Lyckliga vore då våra Svenska från sina throner störtade Classici, om de förmådde, liksom Baggesen, beväpna Statens arm till sin hämnd! Man försökte väl här, för några månader sedan, något dylikt med Geijer; men vår Constitution gjorde att företaget ej kunde lyckas[3]). — I sista häftet af Iduna stå att läsa några oändligt vackra fragmenter af en poetisk behandling af Frithiofs Saga af Tegnér; om han gör det

---

[1]) Blev nok siden Generalfirurg for den svenske Hær?

[2]) På min store Reise tænkte jeg oftere: mon vi i Danmark skulde nødes til at ty til Norge, ligesom for et Årtusinde siden selvstændige Nordmænd måtte ty til Island? Jeg kan altså overmåde godt have yttret den Plan, skjønt jeg nu har glemt denne Samtale.

[3]) Sml. dise Breves 1ste Saml., S. 72—73.

Hela färdigt med samma framgång[1]), så har vår vitterhet at uppvisa ett verk, som fullkomligt täflar med Oehlenschlägers Helge, ja till och med i vissa punkter öfverträffar den. Tegnér har ock utgifvit en religiös Idyll, kallad Nattvards-Barnen, af utmärkt värda. Geijer arbetar på ett Sammandrag af Svenska Historien, hvarpå allmänheten väntar med stor begärlighet. Palmblad är sedan flera år sysselsatt med ett stort verlds-geographiskt och verldshistoriskt verk, hvoraf han i Svea meddelat tvenne profstycken, öfver Hinduerne och Tibet, samt, i en Stockholmsk Tidskrift, Hermes, ett tredje öfver Perserne och deras fornhäfder. Man väntar sig mycket af detta vidtomfattande och grundliga arbete. Hammarsköld har gifvit ut en Svenska Philosophiens Historia, rätt interessant. En ung poet med talent för humoristisk Skaldekonst har uppstigit, under namn af Vitalis (egentliga namnet är Sjöberg); han öfverträffas likväl af den anonyme Författarn til andra delen af Markalls-Nätter (den första har du väl redan sett hos Molbech?), der den romantiskt-komiska hjeltedikten Åsnan förråder ett alldeles utomordentligt anlag för det Ariostiska slaget af Epik. Åsnan sjelf är Markall (med sitt medborgerliga societetsnamn annars kallad Wallmark); och det är hans öden såsom åsna (sedan han i den föregående Nattens antika hjeltedikt, Rimthussiaden, blef till åsna förvandlad), hvilka i sex sånger här blifva skildrade. En ung student, vid namn Nicander, har uppträdt med en tragedi, Runesvärdet, som med många ofullkomligheter förenar många glänsande drag af en gryende dramatisk förmåga[2]). I Svea har Geijer meddelat en förträfflig afhandling om Republicanism och Feodalism, samt Grubbe en om

---

[1]) Men det gjorde han ikke ganske.

[2]) Alle disse Arbejders senere Udvikling og Skjæbne er bekjendt. — Palmblads orientalske Værk blev en Slags Fællessag. Når noget sær mærkeligt hørtes, så sagde man: Fortæl Palmblad det! Det må ind i hans Værk.

Philosophiens närvarande tillstånd; båda äro likväl ännu ej lyktade. Hallenbergs Kritik öfver Lagerbrings Svenska Historia är ett arbete af stor märkvärdighet. En samling Evangeliska Romanser. af Carl von Zeipel, utkommer till Jul; likaledes en Samling af Skaldinnan Euphrosynes Dikter. I Historien har i allmänhet en hop saker utkommit, som jag nu ej hinner uppräkna; likaledes i flera andra vetenskaper.

Lycka till, att snart bli Lärare i Soröe! Jag trodde, att denna Riddar-Akademi längesedan var råkad i förfall. Får du så stor lön, att du genast kan gifta dig? Jag är utnämnd till hvad man här kallar Magister Docens (i allmänna Historien), det vill säga, till en man, som har rätt at hålla föreläsningar och söka någon Adjunctur eller någon Professur, när någon blifver ledig — föröfrigt har man såsom Docens ingen annan inkomst, än fria luften. Det ser ut att dröja länge, innan jag får någon solidare.

Norrmännen, eller egentligen blott deras Storthing, hafva länge krånglat med oss och varit motspänstiga. Nu säges det, att de börja taga raison; i annat fall ämnar Konungen öfvertyga dem med kraftiga och särdeles handgripliga bevisgrunder. — Hvad tycks om de hurtiga Grekerne? Visa de ej ett mod, en charakter af lika angenämt förvånande, som oförmodad beskaffenhet? De uppträdde just i rättan tid, för att upplifva våra nedslagna sinnen öfver Neapolitanarnes skändliga feghet. Det Turkiska riket sväfvar nu på branten, och den Höga Porten lärer sannolikt innan kort ramla öfverända[1]).

Lef väl, bäste Broder! Helsa vördnadsfullt och hjertligen Oehlenschläger, Molbech, Estrup, Schouw; Bertouch icke förgätandes. Äfven den hederlige Nyerup, som skickat

[1]) Efter det danske Ordsprog kom der siden en Mand med en Slæde i Vejen, så at Porten næsten rokker mindre end for 48 År siden.

mig en liten bok om Danske Gadeviser. Dina böcker skall du erhålla[1]). Glöm ej Din oförändrade

Atterbom.

Upsala. d. 31te Maj 1822.

Min älskade Broder Hjort!

Jag kan icke lemna obegagnadt det ypperliga tillfälle, som en af mina bekanta, Adjuncten Collin, erbjuder mig, att få skicka Dig en liten skriftlig helsning. Med honom sänder jag också dem af Dina böcker, som en tid varit i mitt våld, nemligen Fiorillo's Geschichte der Mahlerei, o. s. v. Ett Schatull, som lär tilhöra Bertouch, medföljer äfven. Det blef mig påpackadt i —, förlorades på ett besynnerligt sätt, och återkom[2]) sent i mina händer.

Hur mår Du, redlige Broder? Hvarmed sysselsätter du dig? Hvad jag längtar, att snart få återse Dig! Vill Gud, så skall jag väl nästa år företaga en pilgrimsfärd till Köpenhamn. Underhåller Du correspondens med många af våra gemensamma Tyska vänner? Har du nyligen haft underrättelser från Schellingska familjen? Från Wilhelm Müller i Dessau har jag nyligen haft bref, fullt af intressanta nyheter; bland annat, att Schelling nu utgifver

---

[1]) dem, som Atterbom hade lånt af mig under Samrejsen.

[2]) Hvor A— kom, vandt han strax Alle ved sin Ändrighed og Elskværdighed. Aftalen om, at han skulde følge med mig til Italien (se min Rejsebeskrivelse) medførte, at et Reisesjatol efterlodes i Dresden, som hans vakkre Værtinde, Hofrådinde Ernst, Søster til begge Schlegel'erne, med Forekommenhed lovede at bevare. Jeg gjemte deri flere Sager, som jeg havde lært, at en expeditus, som Julius Cæsar kalder det, ikke kan slæbe med på Rejser, f. Ex. en kostbar Klarinet, med Sølvklapper, en ganske udmærket Prøve Erts fra Freiberg, som „Steigeren" lod mig putte i Lommen, medens han sang for os i Dybet, o. sl. T. — Til den berømte Grev Gneisenau anbefaledes A— af Steffens på Hjemrejsen; han vandt strax G—s Yndest, som tog ham i sit Hus, gav ham en Tjener, o. s. v. Men denne sidste fandt det bedst at befri A— for Byrden af at føre dette Møbel, som den ellers så husmoderlige Fru Ernst uforsigtigen havde medgiven ham, i Tanke om at jeg vel ikke kom den Vej hjem, stjal Indholdet, og medgav den lidet praktiske A— Skallen som Nødkuffert.

Vorlesungen über Mythologie[1]). Müller mår förträffligt: har eine liebe Frau, ein rundes Töchterlein, guten Rheinwein im Keller, Baum- und Rosenblüthen, die aus dem frühlingsjungen Garten in die Fenster seines Studirzimmers hereinhängen, m. m. Till råga på all denna glädje har han fått den underrättelse, att hans Lieder der Griechen (som verkligen äro rätt vackra) blifvit redan bekannta i Morea, der en af hans ungdomsvänner är Adjutant hos General Normann. Från Fouqué har jag för någon tid sedan erhållit ett bref på vers, med prsent af hans nya riddardikt Bertrand du Guesclin. — I höst utkommer ur min lilla poetiska verkstad Lycksalighetens Ö, Sagospel i fyra Äfventyr (det är en dramatiserad Svensk Folksaga). Det utgifves tillika under titel af Dikter af Atterbom, Första Bandet. Lycksalighetens Ö var till hälften färdiggjord redan i Januarii månad; men då måste jag afbryta midt in fervore operis, för att här vid Universitetet hålla offentliga Föreläsningar i Geijers ställe, hvilken såsom Rector Magnificus varit under denna Vår-Termin fritagen från skyldigheten att publicé föreläsa. Jag har läst öfver Korstågens Historia, och haft ett talrikt Auditorium. De första tolf eller femton lectionerna, innehållande en afhandling om det Historiska Sinnet och dess åsigt af Medeltiden, skola tryckas i höst i sjette häftet af Tidskriften Svea. Jag vill då skicka dem till Dig, och hoppas att Du blir nöjd med deras innehåll. Det är möjligt, att jag, något längre fram, utgifver åtminstone det första Korstågets fullständiga Historia. Wilken, oaktadt all sin förtjenst, har likväl lemnat många desideranda öfriga. Så har jag, i fyra månaders tid, varit helt och hållet begrafven i den

[1]) Stadigen kom der Rygter om det store Værks Fremkomst (sml. Krit. Bdr., Lithist. Afd., Bind 2, S. 125—26), hvis Begyndelse endelig kom i 1856 i Schellings „Sämmtliche Werke" under Titelen: Einleitung in die Philosophie der Mythologie.

stora folianten Gesta Dei per Francos. Nu återvänder jag till min Ö igen, och förmodar att under sommarn få fullborda den. Efter ett par veckor afreser jag till mina slägtingar i Östergöthland. Skrif snart, bäste vän! och adressera brefvet till Palmblad et Comp. i Upsala, så kommer det säkrast i mina händer. Sedan skall Du bekomma ett mera utförligt bref, innehållande mångahanda noticer om Svenska Litteraturen och mina arbets-projecter. I vinter ämnar jag utgifva i fragmentarisk form, på blandad prosa och vers, åtskilliga Memorabilia öfver Tyskland og Italien. Helsa oändligen till Oehlenschläger, Molbech, Schouw, Estrup och andra bekanta från

Din oföränderligt trofaste vän

Atterbom.

Upsala. d. 16 Febr. 1824.

Min trofaste Broder Hjort!

Himlen må veta, hvad det varit för en slyngel, med hvilken Du skickat ditt (förofrigt högst kärkomna) bref af d. 31 Aug. förledit år. Ty efter allt utseende har Du afsändt det med någon Resande, emedan jag ej förr än för en månad sedan erhöll det från posten, och utan de inuti brefvet omtalda och utanpå brefvet anmälta böckerna. Ett sådant obegripligt slarf har omöjligen vår Post-Inrättning kunnat tillåta sig; det är altså förmodligen någon personlig commissionär, som på detta samvetslösa sätt uppfyllt sin commission. Förlåt mig alltså, bäste Hjort, att Ditt vänskapsfulla bref blifvit så länge obesvaradt, och var öfvertygad om min innerliga tacksamhet, så väl för Din gästfria bjudning att tillbringa några vackra sommarmånader i Din trefliga boning, som för Din afsigt, att skänka mig et exemplar af Din philosophiska bok — hvilken jag på det högsta längtar efter att få läsa. Geijer förenar sin helsning med min, och har med mig svurit mångfaldiga eder öfver den sacramentskade karlen (hvem det då må

vara), som så länge försummat att framlemna Ditt bref och som lagt, Gud vete hvar, dina böcker! Mellertid, min älskade Vän, har ej heller jag varit sysslolös. Sedan jag taliter qualiter öfverstått den för mig ytterst svåra sommarn, hösten och vintern af 1822, då min helsa var i ett sådant tillstånd, att jag oupphörligt väntade på att få dö och var oskicklig till allt arbete, har den småningom allt mer och mer börjat förbättras; och isynnerhet har jag sedan sistförledna Augusti och September månader blifvit en helt annan menniska i anseende till friskhet, mod och lefnadslust. Derföre håller jag nu på med att fullborda den stora dramatiserade Sagodikt, som jag redan under hösten och vintern 1821 gjorde till hälften färdig, men sedan måste lägga bort, för att i Geijers ställe offentligen föreläsa Historien. I alla fall hade jag redan innan Jul kommit till slut med detta arbete (Lycksalighetens Ö), om jag ej blifvit tvungen att förspilla hösten med sammanskrifvandet af en latinsk Dissertation, för att erhålla Adjuncturen i Theoretiska och Practiska Philosophien, hvilken blifvit ledig efter Prof. Grenander. Lönen är obetydlig; 65 tunnor spannmål, svarande i låga sädespris-år (som t. ex. nu) mot 400 Rdr. Svensk Banco; i förmånligare åter mot 600 à 700 do: men det är dock bättre än allsintet, hvilket alltsedan begynnelsen af år 1821, då jag blef utnämnd till Docens i Univ. Historien, utgjort min inkomst. Också kan man utom den ordinära lönen förtjena något genom Föreläsningar. Jag har grundade anledningar att förmoda, att jag vid denna sysslas besättande icke blir förbigången: men utnämnandet har likväl ännu icke gått för sig. Disputationen handlar De Genio et Schemate Speculationis reipsa Philosophicae, och är ämnad att af mig fortsättas, i fall jag kommer att stanna såsom Lärare här vid Universitetet. I denna händelse ämnar jag ock att hålla Föreläsningar öfver samma föremål. Du kommar ju ock att läsa Philosophi i Soröe? Vår verksamhet erhåller då

en liknande charakter. — Föröfrigt har jag många dels poetiska, dels prosaiska projecter in petto, hvilka, om Gud vil låta min helsas förbättring fortfara, småningom skola fremträda i dagsljuset. Innan årets slut hoppas jag kunna skicka dig handgripliga och tjocka prof på, at jag nu är arbetsam.

Omkring midsommars-tiden resa tvenne af mina bekanta, Schlyter och Collin, till Köpenhamn; jag skall med dem skicka en och annan småsak, som (torde hända) ännu befinner sig bland mina gamla papper. Annars har Du ju rigtigt erhållit Schatullet, Dina böcker, o. s. v.? Hade en af Gneisenaus betjenter icke varit en förbannad slarf, så hade all den oredan med schatullet, m. m. aldrig uppkommit. Likväl måste jag taga på mig det felet, att ha behållit det alltför länge qvar i Sverige. Din svenske stallbroder har, dessvärre! äfven vid detta tillfälle visat sig såsom en dålig affairs-karl.

Ganska säkert skulle jag nästa Midsommar följa med Schlyter och Collin till Danmark, om icke den omständigheten nyligen inträffat, att jag förskaffat mig en fästmö, som troligtvis vill behålla mig qvar hos sig öfver hela sommarn. Få se, om det blir mig möjligt, att på några veckor skilja mig från Kärlekens roseńgård, för att i „Herthas Bögeskygge“ njuta den så många kära minnen uppfriskande Vänskapens Förgät-ej-mig. Saken har sina svårigheter: en resa till Dig skulle göra mig ett alldeles obeskrifligt nöje; men du inser, och vet af egen erfarenhet, att den kraft, som vill qvarhålla mig, icke är svag. Likväl — antingen i år, eller nästa år skall jag besöka Danmark! Så mycket är afgjordt. Helsa hjertligen Oehlenschläger, Schouw och Ingemann ifrån mig. Är ej den förträfflige Schouws helsa ännu förbättrad? Hans Plante-Geographie har nu äfven kommit hit. Hans bild lefver alltid hos mig i en kär hågkomst. Är Estrup ännu gift, och har fått en lika munter hustru, som han sjelf är? Ingemann har ju län-

gesedan realiserat sin sentimentala kärlekshandel? — Äfven hos oss befattar man sig mycket med at skrifva episka Dikter, men allmänheten finner dem alla tråkiga — med undentag af Tegnérs vackra bearbetning af Frithiofs Saga. Du känner dem ju? Man säger, at det Hela skall, innan kort, såsom ett särskildt verk utkomma. — Ägen I der i Köpenhamn, eller i Soröe, de från Upsala Universitet emanerande tidskrifterna Svea (hvaraf nu VI häften utkommit) och Svensk Litteratur-Tidning? I denna sista har nyligen Lyngbyes Samling af Färöiska Visor blifvit anmäld, med allt det loford, som en så ytterst intressant samling förtjenar, af Gumälius[1]), som nyligen utgifvit en förträfflig Edition af Xenophons Anabasis, med Ordbok. Han arbetar på ett stort Grekiskt Lexicon. Palmblad har gifvet utt ett märkvärdigt verk öfver Palästina, hvilket gjort mycket uppseende. Det sjette häftet af Svea är märkvärdigt genom en ypperlig philosophico-politisk afhandling „om sann och falsk Liberalism," af Professor Biberg. Jag är öfvertygad, att så väl denna afhandling, som en af Geijer (anonymt) i tjol utgifven bok, kallad „Nytt Ett och Annat i anledning af frågan om Academiska Jurisdictioñen", skulle göra Dig mycket nöje. Både dessa skrifter (den sista tredjedelen af Geijers bok innehåller en allmän grundritning af hela hans Statslära) gå ut på att utstaka en förnuftig och med historiens och vetenskapens förenade fordringar öfverensstämmande medelväg mellan Ultra-Monarchismen och Ultra-Liberalismen; hvilken sednare nu äfven här i Sverige grasserar och tagit nästan alla hufvudstadens dagblad (särdeles Argus och Stockholms-Posten) i besittning. I sjunde häftet

---

[1]) Sml. dieſe Breves 1ſte Samling, S. 457—62. — Den ſamme Dygtige, der nu er Domprovſt i Örebro og valgtes til Formand for Skolemands-Mødet ſammeſteds i Sommeren 1868 i en Alder af c. 80 År.

af Svea kommer äfven jag att mot denna anda draga i härnad; till en begynnelse har jag författat en liten artikel för „Litteratur-Tidningen“ om „Katholicism och Ultraism“, innehållande de lätta förtropparna. Du ser, att man nu äfven i vår litteratur håller sig vaken. Hvad som är en sak af större vigt än allt det nyssnämnda, är att Geijers stora „Svea Rikes Historia“ innan kort skall läggas under tryckpressen. Af Scriptores Rerum Svecicarum är 2dra Tomen snart färdig. Min Lycks. Ö kommer att utgifvas i tvenne afdelningar; hinner ej den andra at bli tryckt liktidigt med den första (hvars tryckning kanske begynner i nästa månad), så erhåller Du åtminstone den första med Schlyter och Collin — i fall jag ej får tillfälle att sjelf följa med. — Lef väl, min älskade Broder, och glöm ej

Din trogne, oföränderlige Vän
Atterbom.

P. S. Min utkorade Käresta är en vacker Blondine, an Gestalt, wie an Wesen, ein altnordisches Ritterfräulein, voll geraden Verstandes, schlichter Treue, Demuth und Frömmigkeit. Sie heisst Ebba, wie die Jugendgeliebte des grossen Gustaf Adölph. — En af mina Slägtingar, Kernell, vistas för det närvarande i Erlangen hos Schelling. — Vi tycka här, liksom Du, mycket om W. Scotts Romaner. Likväl äga icke alla lika värde. Har Du läst Fru Schoppenhauers Gabriele?

Solla, vid Linköping i Östergöthland, d. 1 Aug. 1824.

Min älskade Broder Hjort!

Jag hoppas, att Du längesedan erhållit det bref, som innehöll mina och Geijers tacksägelser för våra äntligen (på besynnerliga vägar och genom långa omgångar) framkomna Exemplar af Din högst intressanta bok om Erigena och den Christliga Philosophien. Likaledes, at Du redan mottagit det för Dig bestämda, med Beskow till Köpen-

hamn afsända Exemplaret af mitt nyaste Poem, Lycksalighetens Ö.[1]) Det skulle fröjda mig, om Du ansåge det värdt någon uppmärksamhet. Jag är nu sysselsatt med att fullända den andra Afdelningen, som skall utgifvas i vinter. Sedermera, will Gud, tänker jag gripa mig an med ett djerft försök: nemligen — en stor Tragedi, öfver något ämne ur Svenska Historien. Jag sväfvar ännu i valet mellan åtskilliga ämnen. Hvad Ön angår, så kan dess grund-Idee förmodligen ej rigtigt klart framträda för Läsaren, förrän äfven den andra delen utkommit.

Öfverbringarn af dessa rader, Herr Eric August Schröder, Magister Docens i Theoretiska Philosophien vid Upsala Universitet, längtar mycket att få göra Din bekantskap. Han är en af mina innerligaste vänner; renhjertad, dugtig; rik på klart sinne och grundliga kunskaper; anspråkslös och okonstlad. Han kan berätta Dig om mig hvarjehanda, och bland annat, att han sett min fästemö, hos hvars gamla Moder jag just nu vistas. Vidare kan han säga, att jag hade i denna Sommar ganska säkert kommit til Danmark, om ej Försynens skickelse gjort, att jag råkat förlofva mig — och i följe deraf hvarken kan eller vill undgå den nödvändighet, att tillbringa första sommarn af min fästmans-tid hel och hållen hos min Flicka. Men om vår Herre låter mig till nästa års sommar lefva och ha helsan, så hoppas jag, och tror mig kunna lofva med visshet, at Du då skal få träffa och härbergera mig i Ditt fädernesland. —

Steffens råkar Du förmodligen innan kort; han har vistats någon tid i Stockholm och Upsala. Huru lyckliga han på sista stället gjorde oss med sitt besök, kan Schröder beskrifva — eller rättare, icke beskrifva: men Du begriper det ändå.

---

[1]) Beskow kom desværre i en Ferie, hvor jeg var rejst fra Sorø, og jeg traf ham aldrig siden.

Lef väl, och helsa Din Olivia, samt våra gemensamma Vänner, på det hjertligaste från Din trofaste

Atterbom.

Upsala d. 9de Nov. 1824.

Älskade Broder Hjort!

För fyra eller fem dagar sedan erhöll jag i mina händer ett bref från Dig, dateradt den 30te Januari detta år!!! Gud vet, hvar detta bref, tillika med den medföljande Tyska Grammatiken, för hvilken jag på det högsta tackar, uppehållit sig så länge under vägen. Ett besynnerligt olycksöde hvilar öfver vår brefvexling, och i allmänhet öfver all communication oss emellan! Äfven Din förträffliga bok om Erigena bekom jag först efter många månaders uppskof; och då det bref, hvari jag längesedan tackade Dig för denna dyrbara skänk och tillika underrättade Dig om åtskilligt annat, ännu icke blifvit af Dig besvaradt, så är jag ganska oviss om det ännu kommit, eller någonsin kommer, i Dina händer. Lika oviss är jag, om Du erhållit det exemplar af Lycksalighetens Ö, som Svensken Beskow under sistförledna sommar[1]) lemnade för Din räkning i Köpenhamn hos Oehlenschlæger, hvilken då gaf honom det löfte, att fortskaffa boken till Dig. Men alldenstund jag alltsedan ej hört ett ord ifrån Dig, med undantag af en helsning meddelad genom Schröder (som likväl icke berättade, om Du nämnt någonting om Ön eller ej), så sväfvar jag ännu i tvifvelsmål, om min bok kommit Dig tillhanda eller icke. Allt detta gör, att jag skrifver äfven dessa rader blott med en högst osäker förhoppning, om de skola råka i Dina händer, eller ej. Palmblad ämnar i dag bestorma Herr Gyldendal med böner, att låta änteligen detta bref framkomma till Soröe. Ömsom har jag skrifvit till Dig på couverterne: Soröe, ömsom har jag skrifvit:

---

[1]) efter at have søgt mig forgjæves i Sorø; henad Vinteren fik jeg Bogen.

Kiöbenhavn och den Gyldendalske Boghandling; men det ena har hjelpt lika litet som det andra. Detta är orsaken, hvarföre jag ej i dag skrifver Dig till om åtskilligt, som jag annars gerna ville skrifva om. — Om detta bref framkommer till Dig, så svara för Guds skull genast, hvilken utanskrift och adress till Dig är fullt pålitlig? Du skall då snart få höra vidlyftigare af mig. Vill Du, eller någon af Dina Vänner och Bekanta, erhålla någon eller några af den Svenska Litteraturens producter, så vänden Er icke till Wiborg, eller till andra dylika Zauderer, utan till Palmblad & Co. i Upsala; hvilka försäkra på sin heder, att I skolen med möjligaste skyndsamhet få allt hvad I begären.[1])

Träffar Du snart min gamle vän Molbech, så säg honom, tillika med många helsningar, att äfven för honom ett exemplar af min Ö ligger aflagdt, och väntar på lägenhet att afsändas. Emedan jag vistades i Östergöthland, när exemplaren från Upsala skickades med Beskow, så kom under min frånvaro det Molbechska Exemplaret att glömmas. Vid tillfälle skall jag skicka Dig ett Åminnelse Tal af mig öfver en älskwärd slägting og Vän, som i blomman af sin ålder afled sistl. Mars i Erlangen, der han äfven af Schelling var innerligt afhållen. Det kan interessera Dig, i egenskap af min personlige vän; på något annat interesse gör det ej anspråk.

Jag arbetar nu på att fullborda sednare Afdelningen af min Ö; och grubblar emellanåt på utvägar att snart få gifta mig. Lycklig Du, som redan erhållit ett hem, och blifvit en lycklig husfader! Till sonen gratulerar jag — Helsa oändligt Din Olivia och alla Vänner från Din

evigt trofaste

Atterbom.

---

[1]) Indtil Årene Tredive var der hverken Age- eller Pakkepoſt igjennem Sverrig. Kanſelliråd Deichmann, Ejer af Gyld. Boghdl., klagede jævnlig over den ſvenſke Forſendelſes ſtore Ufuldkommenheder.

Solla vid Linköping, den siste April 1825.-

Älskade Broder Hjort!

Ditt oändligt välkomna bref har uppsökt mig här, der jag, i grannskapet af staden Linköping, i min hembygd Östergöthland, nu lefver hos min Ebba och hennes Mor, Öfverstinnan Ekenstam, i afsigt at njuta icke blott min flickas dagliga umgänge, utan också den unga våren, och tillfället att i mera ostörd ro, än i Upsala, få sysselsätta mig med fullbordandet af min Ös sednare Afdelning. Tusen tacksägelser för Din nya bjudning, och för Dina nya, hos Gyldendals på mig väntande böcker! Med Guds hjelp hoppas jag, att kort efter midten af Juni månad, eller kort efter Midsommarn, få i egen person afhämta dessa böcker, och sluta Dig, min outsägligt älskade Vän! i mina trofasta broderliga armar. Geijer, jag och en genialisk ung Musicus, Lindblad, ämna då komma gemensamt till Köpenhamn. En af mina intressantaste väninnor i Upsala, Öfverstinnan Silverstolpe, samt Fornforskaren Schröder, skola äfven utgöra ledamöter af detta rese-sällskap. Fru Silverstolpe och Lindblad resa sedan till Berlin, den förra för att besöka Fru v. Helwig, den sednare för att vidare resa omkring i Tyskland, Italien och Frankrike. Geijer, jag och Schröder återvända efter ett par veckor till Sverige igen. Du har rätt: hvad är all brefskrifning mot ett samtal, „endsige for 8, 14 Dages Samliv?“ Derföre, emedan jag hoppas få föra med Dig ett sådant samlif, gömmer jag tilldess allt det oändligen Myckna, som jag nu har att säga Dig. Din bok öfver Scotus har jag recenserat i ett litet nyss utkommet häfte af Svea; jag skall taga det med mig, äfvensom Rasks Isl. Grammat.[1]) i fall Du ej kan få den förr. Vänd Dig med slika åligganden till inga andra svenska Bokhandlare, än Palmblad och Ramström i Upsala.

---

[1]) Anvisning till Isländskan eller Nordiska Fornspråket, af E. C. Rask. Från Danskan öfversatt och omarbetad af Författaren. Stockholm 1818. På Mag:r A. Wiborgs förlag. S. 298. 8°.

Min adress öfver sommarn är Linköping och Solla. Helsa Din hulda Olivia, och andra Bekanta, från Din

Atterbom.

Köpenhamn d. 9de Juli 1825.

Min älskade Broder Hjort!

I går eftermiddag ankom jag till Danmarks Hufvudstad, i sällskap med Geijer och Schröder — tvenne kända medarbetare i Svenska Litteraturens magra Vingård. Men vår Herre är den, som växten gifver; och man bör hoppas på bättre tider. Gud gifve nu, at Du verkeligen måtte befinna dig i Soröe, och icke vara bortrest, t. ex. till Jylland, i fall Ferierna äro begynta! Om Du ännu är qvar i Soröe, så anhåller jag, att genom några radar från Din hand blifva genast underrättad derom. Vår Lohnbedienter säger oss, att jag i morgon eller öfvermorgon kan erhålla svar från Soröe, i fall Du är der.[1]) Om Lyckan så gynnar oss, så resa vi om nästkommande Tisdag dit, och jag behöfver icke säga, huru innerligt jag längtar, att få sluta Dig i mina armar!!

Molbech har jag ännu icke träffat, men ämnar söka honom i afton; Rask, Nyerup og Cancelli Råd Thomsen äro de enda Danska Litteratörer, jag hittills råkat. Nyerup har bjudit oss till sig på middagsmåltid om Måndag (i öfvermorgon); Oehlenschläger, Biskop Münter, P. E. Müller skola vi uppsöka med möjligaste första. I morgon vilja vi höra Grundtvig predika. Farväl så länge, älskade Vän! Helsa din Olivia, helsa Estrup og Ingemann!

Vi träffas snart!

Atterbom.

Geijer och Schröder bedja mycket helsa Dig. Vi bo i Hôtel du Nord.

---

[1]) Jeg var der; og jeg vilde naturligvis have været der, om ogsaa Ferien havde været begyndt, da jeg haabede faat paa hans Komme. Geijer og Schrøder indbødes ogsaa til mit Hus.

Solla d. 24 Aug. 1825.

Min redlige Broder Hjort!

Redan har en månad — ja, ett par dagar deröfver — förflutit, sedan vi sist sågo hvarandra; och ändå har jag ej låtit höra af mig, oaktadt det löfte, som jag gaf Dig och Din Olivia, då I på Eder gård räckten mig handen vid vårt afsked!!! Varen icke förtörnade på mig! Återkommen till Köpenhamn, blef jag gripen af ett sådant virrwarr, att jag från morgon till afton nästan aldrig ägde en enda stund, då jag fick sitta i fred och ro på min kammare; knapt hann jag med att rafsa ihop några rader till min väntande och längtande „Käresta“, och dem fick jag ändå icke sluta i Köpenhamn, utan blef först i Lund i stånd att fullborda och försegla dem. Sedan hade jag trott, at kunna inträffa här i de första dagarne af Augusti, och derpå genast skrifva till Dig; men en myckenhet oförmodade omständigheter hafva gjort, att jag blef qvarhållen en hel vecka i Lund, och sedermera en eller två dagar än här, än der på åtskilliga orter i Skåne, Blekinge och Calmar Län; så att jag ej ankom till Carlscrona förr än d. 13 dennes och till Calmar den 14, hvarifrån min resa hit icke slutades förr än d. 19, eller sistledne Fredags afton. Bäste Broder! var ej förmycket missnöjd med mig, och bed din hulda Olivia förlåta mig. Ack, hvad det kostade på mig, att skiljas från Er! Att jag älskar Dig som en bror, behöfver jag ej säga dig, det vet Du förut; men att jag älskar henne som en syster, det anförtror jag åt Dig att öfvertyga henne om, i fall hon ej tror sin svenske vän på hans egen hjertliga försäkran. Gud välsigne Er båda två, med allt så väl andligt, som lekamligt Godt! och styrke, för det första, din älskade Olivia, under den färd som snart instundar för henne, att jag måtte få glädja mig, innan kort, öfver den tillökning i Eder sällhet, som en ny plantas ankomst skall medbringa!

Den dagen, då jag ifrån Din trefliga boning ensam

färdades till Köpenhamn, var mig tom, sorglig och lång. Jag tänkte på Er med djup saknad, och blygs ej at bekänna, att mina ögon ofta fylldes af tårar. — Föröfrigt var formannen beskedlig; folket tog mig i allmänhet för att vara Norrman. Vid min återkomst fann jag blott Schröder[1]) öfrig af mitt fordna rese-sällskap; Geijer och de andra hade redan på Tisdagen — Din födelsedag — afrest till Kiel. Deichmann sade mig, at han i de första dagarne af Augusti med säkerhet väntade Din ankomst till Köpenhamn, och hade önskat att jag skulle dröja der för att åter råka Dig. Men det lät icke göra sig. Säkert har Du då af Schouw, som följde mig ett stycke väg på ångskeppet Caledonia, då jag d. 31 Juli afseglade till Helsingborg, äfvensom af Petersen, Rosenvinge, Oehlenschlæger, Thomsen och andra vänner, dem jag ej alla hinner uppräkna, fått underrättelser om mina öden och tidsfördrif under mitt sista vistande i Danmarks hufvudstad. Den gode Molbech återsåg jag icke; han var utrest på landet, och hann ej komma tillbaka före min afresa; jag fick ett hjertligt afskedsbref ifrån honom, som jag innan kort vill besvara. Allrasista aftonen i Köpenhamn tillbragte jag hos Oehlenschläger, som visade mig mycken välvilja, och äfven skänkte mig sin nya roman — om hvilken Tegnér, som läste den under mitt vistande i Lund, dömmer liksom „Herrarne i Sorö", d. v. s. att det är ett verk af mycken uppfinning och många genialiska partier, men af en lös plan, triviala reflexioner, och (i allmänhet) dåliga verser. Han tyckte att Köpenhamnsboernes omdöme, hvilket jag berättade för honom, var förmycket hårdt och egentligen

[1]) Schrøder var en egen „Erſcheinung", i det mindſte i Sorø; ſtille og venlig, men faſt i ſin Anſkuelſe. Han ſtuderede på en egen Måde. Han hørte meget opmærkſomt til ved Samtaler, men ſtrax da han trådte ind, tog han en Bog ud af min Huſtrus Boghylde, tog den i Lommen med ſig i Haven, Skoven, Kirken, o. ſ. v. — det var Høſts El. Ulfeldts Levnet — og læſte ſå, hvergang Leilighed gaves, et Stykke deri.

obilligt. Dock är det visserligen att befara, at Oehlenschläger immerfort mer och mer[1]) indulget genio, ända tilldess hans genius löper rentaf till —. Det vore stor synd! och skulle göra mig mycket ondt; ty jag värderar icke blott Oehlenschläger såsom författare, utan älskar honom äfven såsom menniska, — oaktadt all hans fåfänga.

Gerna skulle jag beskrifva för Dig min resa genom det södra Sverige; men post-timman slår och jag måste, för denna gång, sluta, ehuru jag har tusende, tusende saker att säga Dig. — Låt mig nu snart få underrättelser från Sorö! och skicka mig, så ofta din tid medgifver, korta noticer för Svea om det märkligaste, som i Danska Litteraturen produceres — vare sig utmärkt godt, eller utmärkt ondt (positive Verkehrtheit).[2]) Bed våra vänner i Sorö och Köpenhamn bidraga dertill! Jag har talat med några, t. ex. Schouw och Thomsen derom; de ha lofvat sina bona officia. Vi Upsalienser lofva, att då skicka korta noticer om Svenska Litteraturens „Erscheinungen“ tillbaka. Huru kunna vi annars å ömse sidor någonsin få veta, hvilka böcker som komma ut, och hvilka vi böra skaffa os?

Af min aflidna slägting Kernells Anteckningar skall jag skicka dig ett exemplar, med första möjliga lägenhet. Den 1 September afreser jag härifrån till Upsala, och återkommer ej förr, än i slutet af nästa Maj. Bittert afsked! men så kommer jag ock tillbaka såsom brudgum. Helsa oändligt Din Olivia, Ingemann och hans fru, Fogtmann (hvars Grundtvigs Saga[3]) kommit mig väl till pass på

---

[1]) Mon ikke rigtigere: op og ned?

[2]) Den Samvirkning, som nu udviklede sig herved, beskrives måske efter flere Læseres Mening for udførlig i de følgende Breve; men jeg har dog Intet synderligen kunnet udelade deraf, dels fordi det karakteriserer Atterboms Færd, dels fordi det indeholder så tydelige Prøver på en naturlig Skandinavismes Udvikling.

[3]) Fogtmann havde skjenket ham Roeskilde-Rim, som F— og jeg begge holdt så meget af, til Rejsebog på Hjemvejen.

gästgifvargårdarne), Estrup, kort sagdt, alla våra vänner i Sorö och Köpenhamn — de älskvärda Sångarinnorna Frökнarna Stemann icke förgätandes.[1]) Blida, idylliska, vänliga, gästfria „Dannevang"! Aldrig skall den svenske pilgrimen förglömma din ljufva bild; evigt skall han påminna sig med tacksamma rörelser de glada dagar han genomlefvat i dina herrliga bokskogar, på dina täcka sjöstränder, bland dina ädla, hjertliga söner och döttrar! Ja, måtte Försynen unna mig, at ännu en gång få se din „deilige Vang og Vænge, lukt af Bølgen blaae"! — och återse alla dervarande Vänner, sunda, verksamma och lyckliga!!!

Icke sannt? Mellertid stämma vi vårt första möte i Christiania? Och derifrån följer Du mig till Sverige?[2]) Kan ej Olivia följa med?

Evigt Din broderliga Vän

Atterbom.

N.B. De ofullbordade verserne till Din födelsedag skall Du erhålla nästa gång. Jag hinner ej nu afskrifva dem ur conceptet. —

*) Tusen hjertliga helsninger ifrån Atterboms till Hjort och Hans Olivia! Lika många hjertliga tacksägelser för de romerska skänkerna![3]) Välkomna till Upsala! önskar Eder Vän Ebba!

*) Tilfriſt af hans Huſtru.

---

[1]) To iſær af dem, Eleonore og Petronella, ſang ſå ſmukt, og A— havde flere Gange med „förtjusning" hørt dem i mit Hus og på det ſkjønne Næsbyholm, der dengang var Statskasſens Ejendom og hvor Værelſer og Have på en hel Dag for en Slik kunde udlejes af Gartneren til et Selſkab.

[2]) Desværre ſkede det aldrig, hverken her eller der! Stedſe var der noget ivejen — tilſidſt Skilsmisſen ved Døden. Atterbom døde i Upſala allerede i Året 1855. Jeg nåede først til Chriſtiania, uden Huſtru, med 2 Døttre i Året 1861.

[3]) Da jeg havde været over et År i Rom og i hele Italien i tvende, havde jeg hjembragt endel mindre Konſtſager, der efterhånden uddeltes til Slægt og Venner til en Amindelſe.

Upsala d. 1 April 1826.

Min älskade Broder Hjort!

I morgon bittida afreser härifrån till Helsingör en Tysk, vid namn Schley, som der är engagerad vid Svenska Consulatet; han har här i Upsala låtit trycka en Öfversättning af Tegnérs Frithiof; den kommer nu at concurrera med Fru v. Helwigs Öfversättning. Med denne Hr. Schley skickar jag ett litet häfte af Svea, hvilket han lofvat oförd röjligen fortskaffa till Dig. Det måste egentligen förefalla Dig, liksom mig, högst tråkigt (langweilig), emedan det handlar nästan om ingenting annat än jern; men det står dock frammanföre der en liten bit, som torde tala till Ditt och Din hulda Olivias hjerta.[1]) Det är det stycke, hvaraf jag skref hälften i din trägård på morgonen af din födelsedag, och sedan blef hindrad att göra färdigt; du minns huru jag berättade, att Estrup kom och afbröt mig med oändliga historiska discurser og disputer. Här har Du det nu både fullbordadt och tryckt; såsom en liten souvenir af de lyckliga dagar, dem jag tillbragte hos Dig och Din förträffliga Hustru. Gud velsigne Er och Edra båda små barn med allt möjligt Godt, jordiskt och himmelskt! Ditt för ett par månader sedan erhållna högst interessanta bref skall jag, såsnart jag kommit ned på landet i sommar, fullständigare besvara. Låt mig mellertid veta, om detta paquet rigtigt framkommit! Tack för Örsteds ypperliga bok mot Howitz: Fortsatte Betragtninger m. m. Hur går det nu med den nya theologiska polemiken? — Här polemiseras nästan blott in politicis, af och emot Riks-pöbel-Tidningen Argus. Andra Delen af Lycksalighetens Ö kan ej komma ut från trycket förrän i höst. Vill du skicka mig något litterärt, så kan det nu beqvämt ske genom Consulat-Secreterarn Schley i Helsingör. Gud med Dig!

Din **Atterbom.**

---

[1]) Svea. Häfte 9. Nr. I. Side 11.

Helsa obeskrifl. Ingemann, Fogtmann, Estrup etc. etc. och våra gemensamma vänner i Köpenhamn. I begynnelsen af Juni reser jag till Östergöthland, och förmodligen kommer mitt bröllopp att firas på Midsommars-aftonen.

Maj 1826.

Broder Hjort!

En Resande, Hr. Wedderköp från Upsala, har erbjudit sig att till Köpenhamn medtaga och hos Deichmann inlemna åtskilligt nytt från Upsala för Din räkning. Deribland är af mig en Recension i Sveas nyaste[1]) häfte öfver en grufligt dum bok af Jouy, öfversatt af en bland den Svenska (pseudo-) Liberalismens hjeltar, Friherre Anckarsvärd. De båda i Svea införda skrifterna mot Anckarsvärd göra här mycket uppseende, i anledning af partiernas och theoriernas härvarande politiska ställning. Upsalienserne anses nu för ifriga Royalister, ja Ultras, ehuru vi blott bemöda oss att gå en förnuftig medelväg. Gerna hade jag velat skicka Dig ett Tal, som jag förledne Thorsdag (d. 18) höll på Academiens Högtidssal öfver den nya Prinsens födelse (Du vet ju att Kronprins Oscar har fått en son,[2]) som heter Carl Ludvik Eugene?); men det är nu under tryck, och ännu ej färdigt. Med första lägenhet skall Du erhålla det. Den 2 eller 3 Juni reser jag härifrån. Min adress under sommarn blir Linköping och Solla. Helsa Olivia och alla öfriga Vänner 10,00,000faldt från

Atterbom.

Upsala den 18 Juni 1827.

Min älskade Broder Hjort!

Länge, oändligt länge ha väl Du och Din goda Olivia undrat på er svenska Vän, som nu snart i ett års tid tegat alldeles stilla. Mitt samvete har slagit mig många tusen gånger; men under en trägen mängd af göromål har den

[1]) Svea. Häfte 9. Nr. II. Side 135. „Moralen tillämpad Politiken."
[2]) Nuværende Kong Carl XV.

ena veckan, den ena månaden efter den andra rullat af; och slutligen tyckte jag, att jag icke kunde skicka Dig ett bref med heder, om jag icke kunde tillika skicka Dig en af mig förfärdigad bok, då Du, Oförliknelige! så ofta sändt till mig både egna och andras arbeten. Tusentaldiga tacksägelser! — Måtte nu den andra Delen af min Ö icke förskräcka Dig alltför mycket genom sin tjockhet. Genom det glesa spatiösa trycket har mitt skaldeverk kommit att se ännu extensivare ut, än det skulle gjort annars. Jag önskar att intensiteten ej må synas dig stå i disproportion till volumens vidd. För mig har hela detta försök varit blott ett stort lärospån (tirocinium), ett experiment, hvilket jag sjelf icke anser fullkomligt lyckadt, men hvarpå jag dock lärt mig ganska mycket, som jag vid en tillkommande större poetisk composition ämnar begagna. Att utarbeta min i många år tillämnade Tragedi „Erik den Helige", spökar nu starkt i mitt hufvud. Först skal jag likväl (till Jul, vill jag hoppas), utgifva en bok öfver Italien, på blandad prosa og vers: ett urval ur mina gamla resepapper.[1])

Jag reser i morgon härifrån till Östergöthland, att der tillbringa det återstående af sommarn. Der ämnar jag fullborda den nyss omtalda boken, och det i den dubbla solskensvärman af ett lyckligt närvarande och de italienska ungdomsminnena. Får Du under denna sommar någongång tid och lust at skrifva till Din gamle Atterbom, så kan Du antingen adressera Ditt bref på Upsala — medföljer Hrr Palmblads och Ramströms bref; eller ock (om Du vill skicka mig brefvet directe): Norrköping, Marmorbruket — med-

---

[1]) Den udkom dog først efter hans Død: Minnen från Tyskland och Italien af P. D. A. Atterbom, 1—2 B., Örebro, Lindh. 1859. Man har ikke upasselige talt den et Svar på det Spørgsmål af ham til Fosterjorden:

„Säg, om du i din minnesbok mig skrifvit,
O Svea! att en trogen Son jag var?"

följer Herr Bruks-Patronen Eckermanns bref. „Marmorbruket“ är nämligen en obeskrifligt vacker egendom, belägen 3 mil i öster om Norrköping, på stranden af Bråviken, i den stora skogsbygden Kolmården. Den nordiska naturen visar sig der i djerf skönhet: orten har verkligen tycke af Tyrol, och har ett stort vatten — en vik af Östersjön — dessutom.

Undra ej, att jag denna gången skrifver så kort och magert. Min hustru går redan omkring mig och packar in våra saker, jag har mycket af den i morgon förestående resans bestyr ännu oafgjordt, och blir i hvart ögonblick afbruten. Du känner sådant tillräckligen, af egen beprófved erfarenhet. Jag bör mellertid ej glömma nämna, att jag nu står på förslag till Ethices et Politices Professionen, efter aflidne Professor Biberg. Dock står jag der blott honoris causa; ty Professor Grubbe, som söker transport dit från Theoretiska Philosophien, blir naturligtvis den utkorade. Sedan ämnar jag söka den efter Grubbe lediga platsen. Man anser mig (här) böra få den; dock har jag (i Stockholm) många fiender, som säkert skola motarbeta mig allt hvad de förmå. Särdeles de usla Stockholmska Dagbladskrifvarne, Argus & Comp. Huru det nu må gå, så kan jag säga med Friedrich Schlegel:

„Dass das Gesindel mich hasst, hab' ich ja redlich verdient“.

Har Du läst Solgers Nachgelassene Schriften, med brefven mellan honom, Tieck och Raumer? På länge har jag ej läst någon bok, som gjort mig så mycket nöje: Ren synpunkt, friskt lif, godt sällskap.[1])

Min Ebba ber helsa Dig och Din Olivia på det högsta. Helsa henne, och alla våra gemensamma vänner i Sorö, Ingemann, Fogtmann m. fl., från Din trögt brefskrifvande, men icke dessmindre evigt trofaste

Vän

Atterbom.

---

[1]) Denne så interessante Samling udkom i 1826 i 2 Bind i Leipzig hos F. A. Brockhaus. Erster B. 780 S.; Zweiter B. 784 S.

P. S. Förgäfves hoppades jag och min hustru, att få här, under den nu redan skedda Magister-Promotionen (och längre), omfamna och hos oss härbergera Dig och Din Olivia! Hvad blef det af Er plan, att resa till Christiania och Upsala sommarn 1827?

Upsala d. 15de Jan. 1828.

Min älskade Broder Hjort!

Sedan jag väl hundrade gånger beslutit att skrifva Dig till, utan att det goda beslutet ändå blifvit verkställdt, ämnar jag idag gå til väga med större energi, och försöka om jag ej kan bringa et så lofligt företag till ända. Finn Magnusen skref till mig för en tid sedan, och började sitt bref med denna vers af Wessel:

„Den Prosit, som kom seent, er bedre end slet ingen."

Må Du också låta den gamle Wessel urskulda mig! Det är dock icke lättja, eller åtminstone icke endast lättja, som vållat min långa tystnad. Omständigheter, till en del ganska bedröfliga, ha egentligen förorsakat den. Icke långt efter, sedan jag vid min återkomst från Östergöthland, i de sista dagarne af September (1827), erhöll Ditt högst interessanta stora bref och Ditt få dagar efteråt skrifna lilla, blef min Ebba lagd på sjuksängen af en högst svår, farlig och långvarig sjukdom. Den begyntes dermed, att vår andra föräldra-förhoppning gjordes till intet; men på ett ännu bittrare sätt än den första. Du vet ju, att min hustru var äfven hösten 1826 illa sjuk af ett missfall.*) Under convulsioner och medvetslöshet, samt med instrumenters tillhjelp, födde hon en son, som framkom oskadad och välskapad, men nyss före födelsen redan hade gått genvägen till en bättre verld än denna! Min belägenhet kan icke med ord skildras; Du är, Gud ske lof, så lycklig, att Du

*) Fausse couche; kanske har man ej ordet missfall i denna bemärkelse på Danska?

näppeligen kan fullkomligt föreställa Dig den. Den arma Ebba sväfvade flera dagar mellan lif och död, och var så nära dödens portar, att läkarne, som i begynnelsen helt och hållet tviflade på möjligheten af hennes räddning, anse den för ett underverk, hvari deras konst har föga eller ingen del. Tillfrisknandet gik långsamt, och ej förr än mot slutet af November vågade vi underrätta henne om hennes sjukdoms egentliga beskaffenhet och den förlust hon gjort, — hvarom hon ända dittills fortfor att vara okunnig. Ett besynnerligt psychologiskt phänomen, som under dylika omständigheter stundom lärer inträffa; icke blot denna händelse, utan allt hvad som händt under tiden näst före den, var för hennes besinning höljdt i ett fullkomligt mörker, och det var lika märkvärdigt, som rörande att se, huru själen arbetade att fylla luckan i sina föreställningar och fastknyta det närvarande vid det förflutna. En välgörande förblindelse; en slöja, af den Evige Faderns barmhertighet hängd öfver det lidande Barnets öga! I allt annat var hon, sedan de första sanslöshets-dagarne gått förbi, så klok och redig som hvar och en af oss andra.

Under allt detta bekymmer måste jag dagligen hålla academiska Föreläsningar i Theoretisk Philosophi, tentera och examinera Studenter o. s. v., och denna tjenstbefattning blef jag tvungen att börja just når min hustru var som sjukast; ty Prof. Grubbe hade nyss förut blifvit utnämnd till Professor i Practiska Philosophien, till hvilken han sökt transport från den Theoretiska: derföre blef jag af Universitetets Canzler, Kron Prinsen, tillförordnad att såsom Vicarius förestå den lediga Professionen, til dess en ny „Logices et Metaphysices“ Professor blir utnämnd. Jag hade icke förut hunnit bereda mig på detta Vicariat, måste derföre skrifva så godt som inpromptu för hvar Dag, sitta uppe se'n Kl. 1 eller ½2 på morgonstunderna, emedan efter Kl. 10 f. m. dagen tillhörde min sjuka hustru — — Du kan lätt tänka, huru många myror jag hade i hufvudet.

Under Julen har jag väl hvilat mig litet, och kanske något mer än jag hade tid till; men dagliga bortbjudningar, calaser, besök af främmande under helgen ha utsträckt min hvila något öfver den gräns, som jag hade utstakat. Men så får jag nu ock umgälla det; redan d. 29 i denna månad begynna Föreläsningarna ånyo, och fortfara till slutet af Maj, kanhända ett stycke in i Juni. Jag föreläser fyra gånger i veckan, och har således (med afdrag af Påsk- och Pingst-veckan, då inga föreläsningar hållas) framför mig 60 à 70 Föreläsningar, af hvilka ännu blott 2 eller 3 finnas på papper. Det värsta är, att de nästa två till tre veckorna måste jag använda till författande af en latinsk Dissertation; enligt här brukliga formaliteter (högst dumma!) är detta en ovillkorlig skyldighet vid hvarje ansökning om någon academisk befordran. Jag söker nämligen att bli Grubbes efterträdare i Logiken och Metaphysiken, ehuru jag, upprigtigt sagdt, långt hellre ville ha en Profession i Vitterheten och Konstläran. Men denna är här på ett högst oskickligt vis förknippad med Bibliothekariatet, och innehafs nu af en gammal hedersman, som heter Aurivillius. Få nu se, om jag nolens volens blir Metaphysicus „ex professo". Det beror af Konungen, och utgången blir förmodligen afgjord fram på våren. Mina medsökande äro Mag. Doc. E. A. Schröder (icke Vicebibliothekarien, som besökte Dig i Sorö) och Juris Adj. Delldén. Vi äro ålagda att innan nästa månads slut ha utgifvit och försvarat våra Dissertationer. Strax derefter uppsätter Consistorium Academicum förslaget; på hvilket jag sannolikt erhåller första rummet. Derefter öfverlemnas saken till Konungen. Min disputation skall handla de fundamento cognitionis philosophicae; men blir ett rafs af strypta tankar i rep af half-latinska phraser. Absurda scholastiska sedvänjor! Jag skulle på tre dagar, om jag finge nyttja Svenska, skrifva en utförligare, interessantare och i alla afseenden bättre afhandling öfver detta ämne, än jag nu

är i stånd att förfärdiga på tre veckor, då jag skall pina mig till att kläda mina tankar i latin — der jag rör mig liksom i black och handklöfvar.

Mina föreläsningar handla om Philosophiens väsende, form och bestämmelse, och äro ämnade att meddela den allmänna grundritningen af hela min speculativa verldsåsigt. Blir jag ordinarius Professor, så skall jag öfva mig at hålla hvad man i Tyskland kallar „freier Vortrag", men som i Sverige är nästan alldeles obrukligt. (Vår aflidne philosoph Höijer nyttjade det likväl; och Grubbe gör det till någon del, men icke helt och hållet.) Hur är det hos Er i Danmark?[1]) Jag har redan gjort små försök i den vägen. Kanske utgifver jag, innan årets slut, i tryck dessa inledande föreläsningar. Jag kan icke säga, att icke deras utarbetande interesserar mig. Om blott tiden ej vore så knapp!

Af hjertat lyckönskar jag Dig till Din lifliga, glada och friska verksamhet. Den är i sanning utomordentlig. De lofvade exemplaren af Din bok om det Latinska Conjugations- och Declinations-systemet äro ännu ej hitkomna. Vi längta efter dem: mellertid tackar jag Dig i förväg för mitt. Likaledes tackar jag Dig i förväg för Din nya Tyska Grammatica, hvilken också ännu icke hunnit hit. Du är en afundsvärd menniska, som så kan tilvägabringa två, ja tre och fyra (när man räknar Recensionerna med) litterära arbeten på en och samma gång! Jag stackare prisar Gud, när jag står ut med att få färdigt ett i sönder. Till och med den simplaste recensions-bit upptager hos mig sin egen tid, och utesluter inom den alla öfriga meditationer.

Oändligt mycken tack för berättelsen om högtidlig-

---

[1]) Jeg skal kun bemærke, at alle mine Forelæsninger i Sorø, både over Tydsk og Engelsk, vare sådanne frie Foredrag. Sibbern holdt sådanne oftere; ogsaa H. C. Ørsted, ikke at tale om Oehlenschlæger.

heterna vid Din Sons döpelse på Sorö Academies invigelsedag![1]) Den har gjort mig och min hustru, Geijer och alla mina vänner outsägligt nöje. Helsa hjertinnerligen Din Olivia, och varen öfvertygade, att ingen kan varmare, än vi, deltaga i Er lycka. Du har ju nu två söner, och en dotter dessutom. Du lycksalige!!!

d. 16de Jan.

Tack, som en hedersman, för underrättelserna om Danska Litteraturen. Huru mycket de interesserat oss här, torde Du finna af Sveas sist utkomna Nummer, i fall den redan framkommit till Sorö. Gumælius, som är Sveas egentlige Redactör, har dör infört dem nästan allasamman. Han lånade derföre Ditt bref, under den tiden då jag hade som mest brådtom, excerperade ock tryckte, men kunde icke i Din handskrift dechiffrera namnet på Ingemanns nya Roman; så att den nu står berömd i Svea, men utan titel, — till desto större eggelse för läsarnes nyfikenhet. — Gumælius ämnar bli Prest och flytta härifrån innan årets slut; sedan vill jag, om lif och helsa fortfara, öfvertaga Sveas redaction, och dervid söka tillvägabringa åtskilliga förändringar till tidskriftens fördel. Mellertid löper nu innan kort en ny Nummer af stapeln. Blir jag Professor, och således en smula mindre fattig än jag nu är, så skall jag köpa mig allt det bästa af Ditt lands vitterhet, i poetisk og historisk väg — således och skaffa mig en fullständig samling af Oehlenschlägers och Ingemanns skrifter. Oehlenschlägers nya tragedi känna vi här ännu icke. Helt nyligen har jag omsider fått göra bekantskap med Ingemanns Kong Waldemar og hans Mænd, och tycker — i det hela taget — oändligt mycket om den. Hauchs tragedier längtar jag efter. Men hvad i all verlden har Heiberg för orsak att vredgas på mig i sin „flyvende Post“, och hvad säger han om mig? Du kunde för ro

[1]) d. 21. Maj 1827.

skull berätta mig det vid tilfälle. Molbechs omdöme öfver mina verser till Dig har jag sett, och jag gjorde dervid samma anmärkning, som Du.

Din allmänna charakteristik öfver Danska Litteraturens närvarande tillstånd kan verkligen, i det mesta, också lämpas till den Svenska; blott med ett och annat mutatum mutandum. Så t. ex. grasserar här, i följd af vår såkallade constitutionalitet, ett publicistiskt Dagblads-raseri och en liberalistisk all-omstöpnings-feber, ett politiskt skräfvel, som öfverröstar alla ädlare bemödanden, och leder publikens uppmärksamhet från allt, hvad som icke deltager i det dumma, idee-lösa skojet och skrålet för dagen. Tidningen Argus är anföraren för detta pack, för hvilket allt Högre i Stat, liksom i Religion, Vetenskap och Konst, är mystik, nonsens och ultraism; och han har med sina stockholmska medbröder gjort allt för att inbilla mängden, att vi Upsalienser äro en mystico-politisk congregation, som motarbetar Sveriges upplysning och frihet. Okunnigheten och tanklösheten här i landet är så stor, att hopen tror honom på hans ord, och många klokare icke veta hvad de skola tro. Ett i alla afseenden lumpet och föraktligt tidehvarf!! Men, hvad lönar det att förarga sig öfver dessa kältringar? Friskt mod! Ärlighet och dugtighet vara ändå längst, och efterverlden skall göra oss rättvisa.

I sommar ämnar jag utgifva ett urval ur mina gamla Rese-anteckningar öfver Tyskland och Italien, på blandad vers och prosa; jag har redan med Palmblad et Comp. gjort öfverenskommelse derom, och måste derföre tillbringa större delen af sommarn i — eller åtminstone i närheten af — Upsala. Sedan vill jag utgifva en samling af mina Lyriska Dikter — fragmentet Fågel Blå i en utvidgad gestalt, men likväl blott såsom Fragment — en ny upplaga af Lycksal. Ö, styckevis omarbetad och betydligt förkortad — slutligen ett historico-romantiskt poem öfver Erik d.

Helige och hans Korståg till Finnland etc. etc.[1]) Innan kort (d. ä. innan årets slut, vill Gud) skall Du få se af mig i Svea en utförlig recension öfver vår märkvärdige philosoph Höijer, en dito öfver vår kanske ännu märkvärdigare poët Stagnelius (död i sitt 30te år!), och en artikel öfver Lord Byron, med hvilken jag under sistförledna sommar gjorde förtrolig bekantskap.

Min Ö har växt förmycket på bredden, och har åtskilliga andra stora fel, dem jag skall söka afhjelpa i andra upplagan, som jag vill inskränka till ett enda ansenligt octaf-band. Akademiska förhinder tillåto mig ej att så, som jag velat, lägga sista handen vid verket — tryckningen måste gå i fläng, derföre fick jag ej granska och utstryka tillräckligt. Hufvudsvårigheten ligger likväl i ämnets allegoriska beskaffenhet. — Gud välsigne Dig, Din Olivia, Barn, och alla Vänner, som minnas och efterfråga mig!!

Evigt Din

Atterbom.

Min Ebba helsar Eder hjertligen! — Tag Din Olivia med i sommar, och kom hit! — Hvad våra vänner hastigt lemna oss! Min gamle ungdomsvän Hammarsköld[2]) dog i October; kort derefter fik jag underrättelse om Wilh. Müllers död, som djupt rörde mig. Hvad tycks? För någon tid sedan fick jag ett bref, skrifvet af Müller kort före hans död, fullt af helsa och glädje — och på samma gång, under omslag, några af mig till Malsburg[3]) skrifna bref om Italien, dem Fru v. Bardeleben[4]) fått till skänks af den döende Malsburg, och skall få tillbaka — Bref af en död vän och bref till en död vän!

---

[1]) Man seer, at den svulmende Poet endnu ikke havde opnået Sikkerhed i at udkaste Budget over sine poetiske Arbejders Tilendebringelse. Jeg formoder, at Forberedelser til det store Værk Siare och Skalder, som virkelig begyndte at udkomme i Å. 1841, meget mueligen have delt hans Virksomhed.

[2]) den bekjendte Skribent, Bibliotekar i Stokholm.

[3]) Oversætteren af endel af Calderon. Sml. Krit. Bidrag, Lithist. Afdeling, 3, 72.

[4]) En ansect tydsk Dame, Veninde af Amalia v. Helwig, Enke efter en Major, der faldt i Krigen mod Napoleon, som vi omgikkes i

Upsala. d. 9de Juni 1829.

Broder Hjort!

Tro icke, att jag blifvit glömsk af mina förbindelser till Dig, min oförgätlige Vän! för det, att jag så länge varit stillatigande. Innan kort skall Du få höra mer af mig. Håll nu mellertid till godo detta häfte af Svea. Min afhandling[1]) har många ofullkomligheter; dock hade jag mina skäl att nu redan låta trycka den. Öfver mycket kommer jag att tydligare yttra mig i fortsättningen, som kommer ut i höst. — Vill Du göra mig och Sveas Redaction en stor tjenst, så skicka mig snart några litterära underrättelser angående Danmarks nyaste Philosophi och Vitterhet, att införa i artikeln om Utländsk Litteratur. Gud med Dig! Helsa Din Olivia, Dine Små, alla Vänner i Sorö hjertl. — Jag reser i morgon med min hustru på några veckor till Östergöthland; derför är jag i dag så fåordig. I begynnelsen af August månad är jag här igen.

Din **Atterbom.**

Upsala d. 27de Dec. 1829.

Min förträffligaste Broder Hjort!

Alla Dina bref, näml. 1) af d. 28 Oct., 2) af d. 6 Dec., och 3) af d. 10 Dec., hafva rigtigt kommit mig tillhanda; och får jag för dem, så väl på egna vägnar, som på Sveas, aflägga min hjertligaste tacksägelse och förklara min lifligaste tillfredsställelse. Med stort begär väntar jag efter fortsättningen — och jag hoppas, att Du skall bli nöjd med det sätt, hvarpå jag åmnar låta Svea begagna dem. Mina vänner här äro, liksom jag sjelf, ense med Dig

---

Dresden i 1817; hun var dannet i Tiecks og Schlegelernes Skole, og fortalte f. Ex., at der var en Tid i Berlin, hvor de unge Piger måtte liste sig til at læse Athenäum og Gesticfelter Kater om Natten på Loftskamre. Således dominerede Ramler, Engel og de andre den rene Smags Præster i Familierne!

[1]) nemlig Om Philosophien och hennes Förhållande till vår Samtid. Swea. H. 12. S. 97—234.

derom, att man ej i Danmark bör tro dessa underrättelser komna från Dig; derför få blott 3 à 4 invigda del af sakens verkl. förhållande. Jag hade långt för detta velat svara och tacka Dig; men under dessa sista månader har jag varit så öfverhopad af (till en del ganska tädiösa) Professors-göromål, att jag knapt hunnit någongång titta i en bok (till och med i min egen vetenskap), än mindre skrifva några andra bref, än vissa lika lakoniska, som oundvikliga, slägt- och affärs-bref. Äfven i dag, ehuru jag under Julhelgen har en smula mer ledighet, har jag ej tillfälle att språka med Dig så utförligt, som jag önskade; ty man lefver under dessa dagar (liksom förmodl. äfven hos Er) i ett ständigt hvimmel af vänner, bjudningar, små lustbarheter etc. Slägtingar, ankomna på julbesök långväga ifrån, bo hos mig och conversera rundt omkring mig; Geijer, med åtskilliga andra Riksdagsmän, äro på kort permission hitkomna från Stockholm etc. etc. etc. —

Tack mellertid, som en hedersman, för Ditt nit och Din möda att befrämja Sveas bästa! När jag hunnit bekomma slutet af Din uppsats, skall jag, vill Gud, skicka Dig en längre och ordentligare epistel än denna. — Sjuklighet och landtresor under sommarn, akademiskt bestyr under hösten, och brist på medarbetare som hinna bli färdiga med någonting under de tider då jag icke hinner, ha varit orsak til den förargliga omständighet, at ännu ej ett nyare Svea-häfte utkommit, än det som Du (om jag minns rätt) i början af Sept. erhöll (ehuru jag långt förut afsände det). Nu är et nytt häfte verkl. under arbete, och skall väl ungefär i Mars månad löpa af stapeln. I detta komma Dina underrättelser om Danska Litteraturen att införas[1]). Hade Du ej satt Svea i stånd at hålla ord med sitt löfte om slika underrättelser (i förra häftet), så hade hon i det

[1]) I Svea. H. 11, Nr. I, Side 168—72, ere de anvendte.

mesta blifvit en lögnerska; men hon litade i hemlighet på Ditt ädelmod, — och nu kan hon, Gudi lof, framträda med heder inför både svenska och danska allmänheten.

Har jag ej redan berättat Dig, att vår Herre skänkt mig och min allrakäraste Ebba en Dotter? Hon föddes d. 27 Sept., och är alltså just i dag tre månader gammal. Hon heter Hedvig Catharina Fredrica, efter Farmoder, Mormoder och Moder; är tills dato ständigt frisk, glad och synes komma att tidigt utveckla sina själsförmögenheter. Näst Ljuset (sol-ljus och talg-ljus) fröjdar henne ingenting så mycket, som Bokstäfver. Guld, Silfver, Färgor, allt föraktar hon, när man visar henne ett Titelblad. Särdeles mycken uppbyggelse har hon funnit af titeln til en folio-upplaga af Aristoteles, och i Schleiermachers Plato förnöja henne äfven de små bokstäfverna. Syns det ej, att hon är född under philosophiska inflytelser? — Föröfrigt studerar jag gradationen af hennes utveckling enligt Heinroths Anthropologi, och controllerar denne i och med det samma.

Men jag står nu, liksom en ny Hercules vid skiljovägen, väl icke précist mellan Dygd och Last, eller Dygd och Vällust, men mellan den stränga Speculationens sphär å ena sidan, samt Poesiens, Litteratur-historiens, Konsternas, kort sagdt Ästhetikens, å den andra. Saken är i korthet den, att en gammal Professor Aurivillius, som i en person förenade ästhetiska Professionen och Bibliothekariatet, nyligen helt hastigt, midt under en Senatus Academici Session, aflidit. Man vill nu, med högsta skäl, afskilja dessa två oförenbara beståndelar från hvarandra, och inrätta en särskild Profession i Ästhetik. Det har redan i flera år, och innan jag ännu var Philosophiæ Adjunct, varit Kronprinsens önskan och project, att en sådan Profession skulle inrättas, och att den skulle tillfalla mig. Sannolikt går detta project nu i fullbordan. Bibliothekarien Schröder (som Du ju känner) blir då chef för Bibliotheket, och den

andre Schröder (Philosophiæ Adjuncten, som Du ju också känner) blir min efterträdare på den metaphysiska lärostolen. Hvad säger Du härom? Interesset för Philosophiens sak kommer visserl. alltid att hos mig oförsvagadt fortfara; men nog gläder jag mig åt utsigten, att omsider få la gaya çiençia till min egentl. virkningskrets, — den, i hvilken för mig pligt och böjelse mera odeladt sammanstämma, än i någon annan. För min besynnerliga organisation, — half poet, half philosoph, half reflexions- half phantasi-varelse, — passar den ju enkom — eller hur? — Också torde jag kunna sköta denna nya Profession ledigare, än den metaphysiska; så att jag derigenom får mera tid till auctorskap. Åtminstone skall då Svea erhålla en raskare fart; en samling af skrifter i 4 band utgifvas, o. s. v.

Den meddelade taflan af Din stora litterära verksamhet fröjdade mig högligen. Du skall snart få se, att icke heller jag lagt mig alldeles på latsidan. En förtretlig, och icke obetydlig, olycka hände mig i slutet af October; näml. att jag vid nedgåendet från mitt Auditorium tappade ett häfte af handskrifna Föreläsningar, som tillika innehöll materialierna och utkastet till fortsättning af min i sista Svea-häftet införda afhandling. Enligt all sannolikhet, och enligt hvad allmänt tros, har någon af mina åhörare stulit det, förmodl. för att derur bereda sig till någon tentamen för mig, utan att besinna den oersättliga skada han derigenom tillfogat mig. Den historiska delen af min afhandling var der fortsatt till och med Plato; den äldsta Theismen, Mosaismen, den äldsta Grekiska Philosophien, och äntligen Plato sjelf, voro der con amore behandlade. Flera veckor gingo förbi, innan jag kunde slå denna förlust ur sinnet; jag grämde mig så, att jag förlorade aptit, sömn och allt humör; ty först och främst var på detta vis producten af nästan ett halft års oafbrutna meditationer och studier så godt som tillintetgjordt, och sedan syntes mig ej mindre den speciella behandlingen af vissa hufvudmomenter, än

deras uppställning i allmänhet, så lyckad, att jag ej på ny räkning kan göra den bättre, men vel sämre. Denna förargl. händelse gör nu, att jag, omöjl. kan i nästa Svea-häfte omedelbart fortsätta den började afhandlingen; från Plato till Schelling och Hegel har jag det följande färdigt, men lacunen har jag för närvarande hvarken tid eller kraft att fylla, — särdeles som mina svaga ögon ej tillåta mig mycket arbete. I det stället meddelar jag nu så länge några Erläuterungen, Erörterungen und Zusätze til den i förra häftet meddelade begynnelsen; äfvensom en afhandling öfver Medeltiden, m. m.

Et omdöme öfver Ditt latinska Conjugations-System kommer verkl. i den nya Svea; men huru man kan veta det i Köpenhamn, är mig obegripligt. Hvad tycker Du om Fr. v. Schlegels Philosophie der Geschichte? Mig synes den en mycket läs- og tänk-värdig bok. Menzels bok „die Deutsche Litteratur" är skrifven med esprit och innehåller mycket godt; men är dock, i åtskilligt, frivol, briljerings-lysten och förflugen. Omdömet öfver Goethe är vidunderligt[1]).

Lycka till ett glad och verksamt Nyår! Tusende hjertl. helsningar till Din Olivia, Dina Små, samt alla gemensamma Vänner!

Din **Atterbom.**

Axel och Valborg, Oehlenschlägers, uppföres nu i Stockholm dagligen med största bifall. Jag reser, vill Gud, nästa sommar, antingen till Tyskland, eller åtminstone till — Danmark[2]). Min Ebba ber mig helsa äfven från henne.

[1]) Sml. Fogtmanns Breve i denne Saml. S. 211.

[2]) Den kjærligt drømmende Ven bevægede sig så hyppigt igjennem sine Planer, uden at nå til Udførelsen, som også disse Breve oftere lade skue.

Upsala den 14 Mars 1830.

Älskade Broder! Ganska rigtigt har jag bekommit 4de fortsättningen af Ditt högst interessanta Litteraturbref; denne fortsättning var i begynnelsen daterad d. 3 Febr. og i slutet d. 11 Febr.; och då Du der säger: „Nu skal det gaae rask efter hinanden, der skal ikke være 14 Dage imellem noget Brevs Afsendelse:“ så är förmodligen nu längesedan den 5te fortsättningen på vägen hit. Är det Dig möjligt att snart sätta kronan på Ditt verk, så låt mig erhålla slutet åtminstone innan medlet af nästkommande månad. En stor del af Din artikel är redan (af mig) svenskt bearbetad — Du förstår hvad jag menar. Din handskrift har stundom varit mig lidt vanskelig at läsa, eller dechiffrera, men „labor improbus omnia vincit.“

Du har väl rigtigt bekommit det bref, som jag afsände till Dig i (om jag minns rätt) Juldagarne? Jag skref der om mina familj-förhållanden, min lilla Dotter, som nu är ungefär ett halft år gammal, och mycket annat. —

Jag har nyss slutat ett halftredje ark långt bref till en af mina vänner i Stockholm, Poeten och Kammarherren v. Beskow, angående en ny litterär tidskrift, som enligt hans och mitt project skall utgifvas i Stockholm, men af en association Stockholmska, Upsaliensiska och Lundensiska Litteratörer. Då en flerårig erfarenhet visat, att oöfvervinnerliga svårigheter ligga i vägen för hvarje bemödande att här i Upsala utgifva en fullt ändamåls-enlig tidskrift, så ha vi nu beslutat, at låta Svea upphöra, och en annan träda i dess ställe, mera raskt, mångfaldigt och rörligt organiserad; denna nya (allt är ännu en hemlighet och är således tills vidare oss emellan) kommer sannolikt att heta „Scandia, en Tidskrift för Litteratur“, och utgifvas qvartalsvis, omkr. 12 à 13 ark hvar tredje månad. Möjligen fortfar Svea ändå (sådan är åtminstone min önskan), men ungefär i likhet med t. ex. Creuzers och Daubs Studien,

eller sås. en nederlagsplats för större vetenskapl. afhandlingar, af hvilka då ett band skulle kunna utgifvas årligen. Meningen är, att det första häftet af den nya tidskriften skall framträda i Juni månad; och för detta första häfte är nu artikeln om Danska Litteraturen destinerad. Men tryckningen måste börjas redan i nästa månad: ergo gör Du väl, om Du skickar mig slutet så skyndsamt som möjligt ske kan. Jag har nämligen ock åtskilliga andra artiklar, som jag lofvet till detta första häfte, och som äfven innan nästa månads förlopp måste vara färdiga. Mera om denna nya tidskrift nästa gång.

Ehuru constitutions-febern och det politiska sladder, som nu öfver hela Europa utgör all verklig culturs, all sann Vetenskaps och Konsts mäktigaste fiende och hinder, äfven i Sverige gripit vida omkring sig: så hoppas vår ecclesia pressa nu dock på en bättre tid, då sjelfva massan börjat ledsna vid sina såkallade Publicister, och den oändliga Riksdagen, som nu omsider slutar, tillfyllest uttröttat alla menniskor vid dithörande ämnen.

Gud med Dig! Många helsingar till Hustru, Barn och Vänner! från Din

Atterbom.

I höst ämnar jag utgifva en samling af mina poetiska saker. Sommaren skall användas till denna revision och redaction. Jag har nyligen med stort nöje läst Ingemanns bägge Waldemarer. I dessa dagar skall jag läsa hans Erik Menved. Tusen tack för Dina förträffliga Tanker til nøiere Eftertanke &c. — så borde man kalla alla sina philosophiska meditationer.

Upsala d. 28 Mars 1830.

Bäste Broder! Jag hinner i afton icke mer, än att under tusen tacksägelser berätta, att jag rigtigt erhållit alla Dina Fortsättelser, ända till och med den 7de, daterad i slutet d. 12 Mars; samt tillika säga Dig, att artikeln visserl. måste delas i två hälfter, af hvilka den sednare skall

följa den förra så snart som möjligt. Jag får tillika bedja Dig härnäst icke glömma att underrätta mig, om mina två sista bref, af hvilka ett skrefs under Juldagarne och det andra den 14 dennes, riktigt kommit Dig tilhanda.

Välkommen med notiserna om Philosophien och Poesien! Jag kan icke neka, att jag är än mera nyfiken på dem, än på allt det andra.

Helsa hjertl. Din Olivia och alla gemensamma Vänner! Bland dem den hedervärde Ingemann, hvars historiska romaner jag med mycket nöje studerat. Jag är just nu sysselsatt med Erik Menved. Säg honom, att jag nu mycket speculerar på ett slags hjeltedikt, kallad Erik den Helige[1]). Gud med Dig!

Evigt Din trofaste

Atterbom.

Upsala d. 5 Sept. 1830.

Älskade Broder!

Jag har under hela sommaren varit nästan oafbrutit sjuk. Se här orsaken både till dröjsmålet med den nya tidskriften och till min långa tystnad. Min tyska resa blef icke af; deremot reste jag kort före midsommarn upp till Dalarne, ett af Sveriges skönaste landskaper, som jag dittills aldrig sett. De tre veckor jag der tillbragte voro rika på njutning; sedermera har helsan varit lika trolös, som väderleken. Det har i det hela varit en ohygglig sommar; rigtigt en grön vinter (En resande Fransos säges hafva yttrat sig om det svenska klimatet, att der vore ständig vinter; blott med den skillnad, att under några månader vore han i Sverige grön, då han annorstäds vore endast hvit). — Jag har med hustru och dôtter vistats på ett två mil härifran beläget landställe, ända til de

[1]) Omtalt under 18. Juni 1827 som Tragedie.

sista dagarne af Augusti. För dina tre bref tackar jag hjertligen. Innan kort skall jag utförligt besvara dem. Nu vill jag dock i förväg nämna, för att blidka din otålighet (på hvilken jag icke det ringaste undrar), att första häftet af Skandia redan är under full tryckning, och väntas utkomma innan årets slut; samt att jag allaredan till Beskow, som i Stockholm bestyr tryckningen, öfversändt hela min bearbetning af de ifrågavarande Brefven. — Det förlorade Manuscriptet till fortsättningen af min philosophiska afhandling — är och förblifver förloradt. Icke det minsta spår deraf, eller hvad dess öde blifvit!! Det innehöll mina åsigter af Mosaismen och dess förhållande till Orientaliska Culturens öfriga former, den äldste Grekiska Philosophien till Plato, o. s. v. Det derefter följande äger jag i behåll, men den uppkomna lacunen, som förstört resultatet af ett halft års oafbrutna arbete, är jag, tills vidare, ur stånd satt att fylla. Under de dagar, då jag icke varit alltför mycket krank, har jag varit sysselsatt med en redaction af mina poetiska skrifter[1]); men för denna höst är jag stängd från all Poesi, derigenom, att jag nu blifvit Philosophiska Facultetens Decanus, och öfverhopad med en odräglig mängd prosaiska göromål.

Mera härnäst! Helsa de Dina!

Din trogne **Atterbom.**

Upsala. d. 26. Sept. 1830.

Bäste Broder!

Jag hoppas, att Du längesedan erhållit den underrättelse, at första häftet af Skandia utkommer till Jul. De tre hufvudsakliga hindren, hvarföre tryckningen ej börjat förr, hafva varit: 1° Uteblifvandet af de stilar, som af Bok-

[1]) Af Atterboms Samlade Dikter udkom to Bind lyriske Digte i Upsala 1837 og 38. Som Samlade Dikter udkom i 3 Bind i Örebro 1854—58, efter hans Død, en forbedret Udgave af Lycksalighetens Ö og Fågel Blå.

tryckarn Hörberg i Stockholm blifvit enkom beställda för denna tidskrift; 2° min sjuklighet under sommaren, och 3° Kammarherren m. m. Beskows frånvaro en tid på landet (Du vet, at han besörjer det exoteriska af Redactionen). — Af artikeln om Danska Litteraturen torde näppeligen mer än den juridiska, theologiska, medicinska och philologiska afdelningen kunna inrymmas i första häftet. Redan dessa utgöra i manuscript med min stil, inemot fyra ark. Likväl skall jag yrka på, att äfven Historien får plats i samma häfte, om möjligt blir, eller om utrymmet icke blir altför trångt. Då kunde fortsättningen, så som Du vill, öppnas med Philosophien.

Mellertid, under det att andra föregående artiklar i häftet tryckas, har jag ännu tid att erhålla ett bref ifrån Dig, innan vi begynna tryckningen af Din. Jag får alltså härmed fråga Dig, om Du har lust att skicka mig (men det skulle då ske snart) några supplementer eller tillägg, i fall något märkligt har under de sista månaderna tilldraget sig — och i förmodan att Du kunde vilja det, har jag bedt Beskow skicka till mig mitt redan afsända manuscript, för att inflåta dessa tillägg i sjelfva texten hellre, än att komma med dem oorganiskt spridda bakefter åt. Derigenom vinnes ock, att artikeln icke förlorar nyhetens prägel, ehuru dess utgifvande kom at dröja längre, än jag vid detta års begynnelse förmodade. — Jag hoppas, att man skal finna den läsbar och interessant, och att den skall göra nytta både i Sverige og i Danmark. I annat fall är det åtminstone icke Ditt fel. Men äfven jag har bearbetat den con amore, och jag vågar tro, att Du ej skall bli missnöjd med min åtgärd.

Din handskrift har på åtskilliga ställen gjort mig svårigheter, och jag är icke öfverallt säker, att ha läst rätt. Följande frågor har jag tecknat mig till minnes: 1. Hvad heter den mannen, som efter Mynster skrifvit öfver Justini Martyrs Evangelium?

2. Har jag läst rätt, at Theologen Lindberg äfven är „Numismatiker“?

3. Har jag läst rätt, at Rask's sista arbete heter: Veiledning til Akrasproget med et Tillæg om Akrambuisk? Hvarken jag eller någon annan menniska här i Upsala har hört talas om et sådant språk.

Var god och snarligen besvara dessa Spörsmål[1]). Petersens: Det Danske, Norske og Svenske Sprogs historie är jag högst nyfiken efter, och måste med första lägenhet söka skaffa mig.

Ännu har man ej kommit „in's Reine“ med den nya Professors-lön, som skal skapas och anslås åt Professorn i Æsthetiken; man tror dock, att det innan kort skall ske, och att jag således åtminstone under förloppet af år 1831 skall bli förvandlad till Æsthetices Professor. Mellertid har jag blifvit tillsagd, att under denna höst-termin fortfara med föreläsningar i och öfver Philosophi. Jag ämnar i dessa föreläsningar förbättra och fullända min i Svea införda afhandling, och sedan utgifva den särskildt, såsom mitt vale och testamente til Philosophien, under titel af „Philosophiska Studier“ eller något dylikt[2]). Värst är med den lacun, som det borttappade manuscriptets förlust förorsakade. Jag har, numera, hvarken tid eller lust att rigtigt fylla den; jag orkar icke gifva något vidare, än en ungefärlig antydning af min tankegång. Obegripligt, att jag ej har den ringaste spaning om detta manuscripts öde!

Öfversigten af d. Utländska Litteraturen i 12te H. af Svea är icke helt och hållet, men dock till största delen, af mig författad. Det fägnar mig högeligen, att så väl den, som min philosophiska afhandling, vunnit bifall hos Eder.

---

[1]) Det ſtede i Tide; ſe næſte Brev.

[2]) Først i 1835 udkom, i Upſala, „Skrifter af Atterbom“, 1 Band, indeholdende Studier till Philosophiens Historia og System. 556 Sider.

Mer en annan gång! Helsningar, hjertliga, tusenfaldiga, til Dig, Din Olivia, Barn och Vänner!

Evigt Din
Atterbom.

Upsala d. 7. Nov. 1830.

Redlige Broder Hjort!

För Dina bref af d. 7 och 16 Oct. tackar jag Dig hjertinnerligen. På första häftet tryckes nu oafbrutet, och till Jul skall det utkomma. Lyckan gjorde, att Dina Tillägg hunno anlända, just som det ark skulle börjas, som skulle innehålla begynnelsen af artikeln om Danska Litteraturen. Jag har verkligen försökt, att omedelbart inflåta de sista Tilläggen, och organiskt combinera dem med det öfriga. Mig synes, att det har gått ganska väl för sig, och jag hoppas, att Du skall bli nöjd med min åtgärd. Med Guds hjelp skall denna af oss gemensamt utarbetade uppsats åstadkomma åtskilligt godt, både i Danmarks och Sveriges litterära verld. Det värsta hindret för en lifligare gemenskap mellan Danska och Svenska Litteraturen är, för det närvarande, de danska böckernas alldeles enorma dyrhet. Näst engelska böcker, äro inga så dyra, som de danska; och vi fattiga Svenskar, med vårt klena pappersmynt, hafva lika litet råd till de sednare, som till de förra. Huru skall denna svårighet kunna afhjelpas? Å den danska sidan deremot, bör priset för svenska böcker vara en fullkomlig bagatell.

Jag motser med mycken längtan och förnöjelse ankomsten af den philosophiska afdelningen. Hur skola vi göra med Naturvetenskaps-sidan?

Såsnart häftet har lupit af stapeln, skall jag göra mitt bästa, att det skyndsamt kommer Dig tillhanda. Innan kort skall Du få höra mer af mig. Helsa hjertl. Din Olivia, Dina Barn och alla våra gemensamma Vänner. Helsa äfven den hederlige Lect. Lütken, och tacka honom

å mina vägnar för sitt Programm; i hvilket han äfven, såsom jag ser (s. 34) har gjort mig den äran att citera ett yttrande af mig. (De tre andra exemplaren voro väl bestämda åt Geijer och bägge Schrödrarne? Ännu är Ästhetiska Professionens reglering ej skedd; men lär vara i annalkande[1]). Blir jag Professor i Ästhetiken, så blir E. A. Schröder min efterträdare i Logiken och Metaphysiken.

Lefväl!!!

Din **Atterbom**.

Upsala d. 9 Jan. 1831.

Älskade Broder!

Tack för den hjertliga danska nyårs-önskningen! Jag skulle gerna se, att den bokstafligen ginge i fullbordan; och skickar Dig mellertid af lika varmt hjerta tillbaka den mere lakoniska svenska: „Godt nytt år, med allt hvad som kärt är."

I dessa dagar ändtligen utkommer första häftet af den nya tidskriften: om hvilken likväl, under höstens förlopp, blev decreteradt, att den skulle tryckas i Upsala och bibehålla Sveas namn. Den kallas nu „ny Följd" af Svea. Orsakerna till denna förändring skall jag en annan gång berätta. I korthed sagdt: Skandia-projectet strandade, just när tryckningen skulle begynna, på vissa litteratörers tröghet och på andras egoism. Det sista gäller i synnerhet om den lättsinnige och i grunden charakterslöse Tegnér, på hvars biträde den välmenande Beskow hade räknat mer än billigt. I harmen beslöto vi Upsalienser, att göra, hvad vi förmå, på egen hand, och att försöka (i fler än ett afseende) regenerera vår gamla Svea. Beskow

[1]) Forskjellige Gjentagelser i disse Breve har jeg forsætlig undladt at udelade, så at de i Sammenhæng med Resten karakterisere Tilstanden i Sverig i de Åringer, som behandles.

och några andra af dem, som biträdt associationen för Skandia, hafva nu lofvat att med råd och dåd bistå den föryngrade Svea. Mellertid blef ett helt år förspilldt (hvarunder Svea pauserade) på tillställningen och organiserandet af Skandia; men planen var förmycket tilltagen i stort, eller förmycket beräknad på storsinnighet och samdrägt, för at kunna lyckas. Resultatet blef den evidens, att det lilla, som för närvarande i Sverige kan åstadkommas för tillvägabringandet af någon litterär Tidskrift, endast kan utgå från Upsala. Det blir visserligen ganska fragmentariskt: men „något är dock bättre, än intet."

Jag har ej förr än nu, då häftet är färdigt att lemna tryckprässen, velat underrätta dig om denna förändring; ty Du kunde lätt ha fallit på den misstanke, att sluteligen ingenting blefve af alltsammans. Meningen är, at tryckningen af den nya Svea skall oafbrutit fortfara. Således börja Palmblads sättare och tryckare redan i nu ingångna vecka sitt arbete med nästa häftet. Der kommer en artikel af Geijer om Sveriges tillstånd under Hedendomens sista tidehvarf; en afhandling af mig om de svårigheter, som allmännast afskräcka från Philosophiens studium; en artikel af Palmblad om Hinduernes Dramatik o. s. v. Äfven en öfversigt af Europas Litteratur för åren 1829 och 1830. —

Gerna ville vi i detta nya häfte (som med Guds hjelp skall utkomma i April) införa fortsättning af artikeln om Danska Litteraturen. Var derföre god, att först skicka mig, ju förr, ju hellre, de lofvade tilläggen til Philologien och Historien; men sedermera ock resten om stycket af Philosophien, om Du möjligtvis får tid dertill. I annat fall nödgas vi visserligen uppskjuta dermed till ett följande häfte. I stycket af Philosophien slöt Du med expositionen af Steffens, bevis att han egentl. är Dansk, och ett anekdoton om hans inflytelse på Oehlenschläger. À propos:

blef Gamborg afsatt? Det synes så af Ditt sista bref; men i Din artikel står det icke — åtminstone icke på bestämdt sätt[1]).

Jag märker, att Heiberg och hans anhang spela (mutatis mutandis) ungefär samma role i Danmarks litteratur, som Tegnér och hans anhang i Sveriges. „Der Ernst, der heilige“, finnes hvarken hos den ena eller andra.

Hvad man nu har at hoppas in Politica? Icke stort! En andlig cholera (vel koller) grasserar i Europa, långt värre än den physiska. I anseende til Belgier och Polackar är jag af Din tanka, att man visserligen har en smula mer skäl, att interessera sig för de sednare. Dock ligger detta skäl mer i orättrådigheten af Polens delning etc., än i Polackarnes eget värde, hvilket aldrig varit synnerligen betydligt. Deras insurrection är förôfrigt, såframt de ej äga verklig visshet om några allvarsamma conspirationsprojecter inom sjelfva Ryssland (och derpå tviflar jag högeligen), en phantastisk tillställning, som ej kan sluta med annat, än antingen en skyndsam capitulation, eller ett skyndsamt och blodigt underkufvande.

Lef väl, och helsa hjertl. Din Olivia, Barn och Vänner, från Din

Atterbom.

P. S. Visserligen skulle vi gerna se Finnland åter tilhöra Sverige (af Norrige ha vi ej stor glädje)[2]): men huru skal detta ske? — that is the question! — Min Hustru och min lilla Hedvig bedja helsa.

Upsala d. 2 Febr. 1831.

Bäste Broder! Denna gången blott få ord, för att låta Dig veta, att den „nya Svea“ nu ändtligen är ut-

---

[1]) Han søgte sin Afsked i 1803 på Grund af Svageligҳed, men levede derefter netop 30 År i Roeskilde.

[2]) Dette skreves, vel at mærke, ved Nyårstid 1831.

kommen! Men emedan jag ej kan förutse, huru snart hela häftet kan blifva Dig tillsändt (i anledn. af ovissheten om öppet vatten, Resande[1]), o. s. v.), så skickar jag Dig nu de särskilda ark, som innehålla artikeln om. Danska Litteraturen. I sjelfva verket hade jag kunnat göra detta långt förr, ty dessa arken voro längesedan tryckta, — och då hade rättelser och tillägg från Dig hunnit ankomma innan häftets utkomst; men en obegriplig dumhet har vållat, att detta först nu faller mig in. Måste jag hafva öfverallt träffat Din mening! — Lef väl!

Din **Atterbom.**

Upsala d 6 Mars 1831.

Bäste Broder!

Tusende tacksägelser för Ditt bref af d. 17 Februarii! Jag skall bjuda till att begagna så väl tillägg, som rättelser, på bästa vis. Men nu önska Sveas läsare enständigt på snar och oafbruten fortsättning af artikeln om Danska Litteraturen, hvilken synes hafva allmänt interesserat. Vi ha derföre beslutit, att i det nu under tryck varande häftet, som utkommer i första dagarne af Maj (och kanske förr), införa „Historien“ ensam; och dertill äro två skäl: dels, att våra läsare, som veta ryktesvis, att Historien är en af Danska Litteraturens mest lysande sidor, med nyfikenhet emotse vår framställning deraf; dels, att afdelningen om Philosophien synes blifva mer utförlig, än någon af de förra (hvilket ock är helt billigt). Den historiska afdelningen, tillika med de philologiska tilläggen (och rättelserna), kunde således lämpligen meddelas i April-häftet. Men ditt sista bref om Historien är dateradt d. 12 Mars 1830. Skulle Du nu ej möjligen kunna medhinna, utan mycken tidsförlust och möda, att på ett par blad anteckna

[1]) At disse måtte være Kommunikasjons-Midlet, var dog en altfor patriarkalsk Tilstand i Sverrig!

det vigtigaste, som under sommarn, hösten och innevarande vinter i Historien blifvit utgifvet, samt skicka mig dessa blad till omkring d. 9—10 April? Du gör dermed vår gemensamma goda sak en stor tjenst. Hinner Du skicka dem förr, så är det så mycket bättre.

Det enda jag här hört öfverklagas i artikeln om Danmarks Litteratur (utom det att Juridiken är nog flygtigt affärdad i jemnförelse med de andra vetenskaperna), är, att der talas om Rask's nya grammatikaliska system, med stora loford, utan att någon antydning är gifven om hvari det individuella af detta system består. Förmodl. fruktade Du att dermed trötta svenska läsare.[1]) Kunde Du ej härnäst sända mig några ord derom, att inflätas i det philologiska tillägget? — Angående förhållandet mellan Brøndsted och de quinque Juvenes (Madevig etc.) hade Du uttryckt dig mindre tydligt, så att jag sjelf verkl. ansåg dem för att immediate vara hans lärjungar. Lyckligtvis exprimerade jag detta (med flit) på ett så sväfvande sätt, att rättelsen nu kan göras utan utseende af rättelse. Hvad Fogtmann angår, så hade jag om honom en större föreställning, och ditskref derföre på eget bevåg ett par prydliga epitheta; dessa må i Guds namn stå der, till den hedersmannens uppmuntran. — Heter Madevig ej så? heter han Madvig? I ditt sista bref skrifver Du namnet utan e. — Jag håller nu på att granska min bearbetning af den historiska afdelningen. Innan kort skickar jag Dig ett bref med förfrågningar. Kunde Du ej i det följande nyttja en något tydligare pictur?[2]) Skulle bruket af latinska bokstäfver besvära Dig genom större långsamhet? I sådant fall begär jag det icke; men nog vore det annars en god hjelp för mina ytterst svaga ögon.

---

[1]) Jeg antog bona fide, at det var vel bekjendt i Sverrig fra Rasks Ophold der og hans i Trykken udgivne svenske Skrifter.

[2]) Atterbom selv skrev en udmærket tydelig, skjøn og ens Hånd.

Jag längtar efter att få sända hela häftet, och höra ditt omdöme deröfver.

Mera härnäst! Gud med Dig och de Dina!

Din trofaste

Atterbom.

P. S. Schröder tackar för Ditt anbud at vara Bibliothekets commissionär vid Münterska Auctionen, men beklagar, att han redan lemnat commissionen åt en annan. En lapp från Palmblad om denna sak medföljer.

Upsala d. 27 April 1831.

Bäste Broder!

För att Du ej må tro Svea ånyo vara afsomnad, vill jag med dessa rader underrätta Dig, att den historiska afdelningen af Danska Litteraturen, tillika med det philologiska Tillägget, just i dessa dagar skall tryckas. Det nya häftet kommer ut i medlet af Maj, och sedermera komma väl bägge häftena på engång, på öppet vatten, till Danmark[1]). De flesta Svea-läsarne längta framförallt efter den poetiska afdelningen. Vi skola väl laga, at de, om icke förr, åtminstone erhålla den till julklapp.

Nu ändtligen lär det snart bli afgjordt, hur det går med den länge ifrågavarande ästhetiska Professionen. Tusende hjertliga helsningar från Mig och de Mina, till Dig och de Dina!!!

Evigt Din trofaste

Atterbom.

Ack, att vi snart finge råkas! Hvad vi nu skulle ha mycket att språka om!

Upsala d. 12 Juni 1831.

Älskade Broder!

Jag beklagar på det högsta de sjukdoms-bekymmer, hvaraf du så länge varit öfverhopad; men gläder mig åt

[1]) Min Tålmodighed blev virkelig albrig, som Atterbom skrev engang, til otålighet; men den var et par Gange ikke langt fra at blive træt.

Din Olivias och Din lilla Dotters återställande. Jag sjelf har nu snart en månadstid varit af hvarjehanda krämpor försatt i fullkomlig overksamhet; slutligen har jag äfven varit sängliggande några dagar, och går ännu instängd i mina rum, under väntan att den förskräckliga väderleken skall blifva något mera sommarlik. Bland annat hafva mina svaga ögon mycket lidit, hvarföre jag äfven, såsom du ser, nödgas betjena mig af min hustrus hand.

Nr. II af Sveas trettonde häfte är nyligen utkommit,[1]) och innehåller den andra afdelningen af Danska Litteraturen, nemligen afdelningen om Historien, samt det Philologiska Tillägget. Det är bedröfligt, att ej första Nummern framhunnit till Danmark; men nu erhåller man der troligtvis bägge Numrarna, eller hela det trettonde Häftet, på en gång — och detta kan hafva sina goda sidor. Jag har bedt Palmblad göra sitt bästa, att det nya Häftet måtte snart komma i Dina Händer. Jag har behandlat Dina materialier om Historien med frihet, samt tillåtit mig mångehanda omställningar och utläggningar. Jag önskar få höra, at jag träffat Din mening och att Du i det hela är nöjd med min åtgärd.

På arket 26 hindrades jag af min ögonsjukdom att sjelf läsa sista correcturet; derföre har der insmugit sig åtskilligt slarf, hvaraf jag anmärkt det hufvudsakligaste bak efter på Rättelserna. Hela denna afdelning är för öfrigt, på sätt och vis, en tämligen skarp lag- och förmaningsPredikan för våra landsmän på ömse sidor.[2]) Måtte den åstadkomma någon verkan!

---

[1]) tantæ molis erat *scandinavicum* condere pontem! kunde man säge, efter Virgil, om Besværligheden ved at få disse Betragtninger frem for Lyset.

[2]) Man seer, at Atterbom havde bevaret den Grundanskuelse, som var vågnet og næret på vor Samrejse i 1817 og 18, og som han udtalte få smukt i 1825 i Digtet på min Fødselsdag (se Svea. Tidskrift för Vetenskapp och Konst. Nionde Häftet, 1826, S. 11—14), hvor han siger:

Oehlenschägers Lefnadslopp har jag ännu ej sedt. Vilhelm Müllers efterlemnade skrifter, utgifvne af Gustav Schwab[1]), har jag, och sätter mycket värde på dem!

Så snart vår Herre åter behagar låta solen skina, ämnar jag genast (och således, vill Gud, efter 3 eller 4 dagar) företaga en sommarresa på några veckor ned åt min födelsebygd Östergöthland. Hustru och Dotter skola göra mig sällskap. Jag tänkar vara här tillbaka omkring begynnelsen af Augusti. Föröfrigt har jag ämnat anslå hela denna sommar till en redaction af mina poetiska skrifter; får jag någorlunda hälsan, så skall första bandet utkomma till Jul. —

Gud vare med Dig och De Dina! Många hjertliga helsningar från mig och min hustru!

Din trogne
Atterbom.

Upsala d. 11 September 1831.

Älskade Broder!

Jag tackar Dig af hjertat för Ditt i går erhållna bref af d. 4 September; men beklagar derjemte på det högsta den i Ditt fädernesland och närmast omkring Dig herrskande utomordentliga sjukligheten. Hos oss står ej mycket bättre till, och vi vänta nu dessutom på den namnkunniga cholerans ankomst. Gud hjelpe oss både i Sverige och Dannemark! Det förvånar mig högeligen, att Nr. II af trettonde Häftet af Svea ännu ej kommit i Dina Händer. Det är mig alldeles obegripligt. Emellertid skrifver nu Palmblad

Nu väl! — vi svärje
På nytt vort gamla heliga förbund:
Frid mellan våra mödrar, Danmark, Sverige!
På själens Landkort finns ej Öresund.
Af trogen syster-vänskap hämte stödet
De tvenne Hälfter, slutna till ett Helt:
Och göre Snillet, starkare än Ödet,
Till ett i Gud, hvad Menniskor fördelt.

[1]) hos F. A. Brockhaus, 1830, i 5 Bändchen.

ånyo i dag till Bokhandlaren Gleerup i Lund, att han skall genast skicka ett exemplar med Din address till den Gyldendalske Bokhandling i Köpenhamn. Jag längtar öfvermåttan att få höra Ditt och andra Danska Lärdas omdöme öfver den Historiska Artikeln. Ju förr Du kan skicka mig Ditt Bidrag (till exempel till medlet af October), ju bättre är det; men arbeta ej öfver Dina krafter.

För 14 dagar sedan återkommen från min Sommarresa, insjuknade jag straxt efter min hemkomst, och är ännu blott till hälften frisk; äfven mina ögon hafva deraf haft sin känning, hvarföre jag äfven nu, såsom Du ser, betjenar mig af min Hustrus hand. Gud vare med Dig och hela Ditt Hus!

Din trogne vän
Atterbom.

Upsala d. 16 November 1831.

Bäste Broder!

Svea längtar högeligen efter fortsättningen af Danska Philosophien. Det häfte, hvari denna Artikel skulle komma, lägges just i dessa dagar under pressen. Ett nyss utkommet häfte innehåller, bland annat, en rätt interessant artikel af Philosophiæ Adjuncten E. A. Schröder om den nyaste Fransyska Philosophien.

Jag hoppas, att Du rigtigt erhållit mit bref af d. 11 Sept., äfvensom, sent omsider, det Svea-häfte, som innehöll Danska Historien. Din målning af det sjukliga tillståndet i Seland och ditt närmaste grannskap, har gjort mig ängslig öfver Din långa tystnad. Gud låte allt stå väl till, både med Dig og de Dina!

I nästa Svea-häfte kommer en afhandling af mig, om rätta begreppet af Philosophiens Historia. Jag är nu ifrigt sysselsatt, att lägga sista handen vid densamma, eller öfvergå den med ultima lima. Jag arbetar på den just con amore, och är ej utan hopp, att den skall vinna Ditt

bifall. Lefde vi i en annan period, än denna, så skulle jag kanske dermed väcka någon uppmärksamhet. Men ingenium sæculi in barbariem ruentis har annat att tänka på.

Mångfaldiga hjertl. helsningar från mig och Ebba till Dig, din goda Olivia, Dina Små, alla gemensamma Vänner!

Evigt Din trofaste

Atterbom.

Upsala d. 11 Jan. 1832.

Redlige Broder!

Innan kort skall Du erhålla et utförligare bref, till svar på Ditt sista. Jag har uppskjutit det, emedan jag postdagligen, enligt Ditt benägna löfte, väntat på fortsättningens ankomst. Väl vore, om den nu snart anlände; ty tryckningen af artikeln om Danska Philosophien är redan börjad.

Jag minns ej, om jag berättat Dig, att jag alltsedan November månads början varit sysselsatt med utarbetandet af en stor bok, kallad Grunddrag til Philosophiens Historia. Den skall bestå af två solida octaf-band, af hvilka det första skall utkomma till Juni månads början, och det andra i höst. Det skall så inrättas, att det tillika innehåller min egen Philosophi — och derefter ämnar jag, för min återstående lifstid,[1]) öfverlemna mig endast åt poetiska och ästhetiska sysselsättningar. Jag smickrar mig med det hopp, att hafva gjort ett nyttigt och i åtskilliga afseenden nytt arbete.

Millioner hjertl. välönskningar på det nyss ingångna året för Dig, Din Olivia, Dina Små, och alla våra gemen-

---

[1]) Dette første formodentlig til det i 1841 begyndte og i 1855, dog efter hans Død 21. Juli 1855, endte saa interessante Værk Svenska Siare och Skalder eller Grunddragen af Svenska Vitterhetens Häfter. Intill och med Gustaf III:s Tidehvarf, 6 Bd. (sidste Bind udgivet af C. W. Böttiger).

samma Vänner! — Jag är, Gudi lof, nu friskare,[1]) än jag varit i flera år.

Din trogne
Atterbom.

Upsala d. 27 Febr. 1832.

Bäste Broder!

Tusen tack för det längese'n erhållna, högst interessanta fragmentet om Treschow — men var nu god och med första möjliga skicka resten! Svea kommer ej ur fläcken, förr än fortsättning kommer; hon har redan förut gjort en lång paus för denna artikels skull, ty begynnelsen blef ganska tidigt uppsatt och aftryckt, i förlitande på att fortsättningen skulle snarare inträffa. — Denna afdelning blir ypperlig, och jag hoppas, at Du skall bli nöjdare med min åtgärd vid denna, än vid den föregående. Jag var då sjuk, och vid dåligt lynne. Jag äger Treschows skrifter; han skänkte mig dem sjelf, under sitt vistande i Stockholm såsom norrskt Statsråd: men jag har aldrig kommit att läsa dem. Det är mig rätt kärt, at nu genom Dig erhålla en öfversigt af denne märkvärdige Gubbes Bestrebungen.

Hjertl. helsningar till Dig och de Dina,
från Mig och de Mina!!!

Evigt Din
Atterbom.

Upsala d. 8. Aug. 1832.

Redlige Broder!

Nyss återkommen från en resa till min födelsebygd Östergöthland, der jag tillbragt några veckor, skyndar jag att tacka Dig för dina bägge sista bref om Danska Philo-

[1]) Denne Følgegang i Atterboms Velbefindende begyndte allerede meget tidlig. Engang sagde Geijer til ham, i Studenterårene, for fuldt Alvor: „Jeg troer, at dit Onde er et organiſk Misforhold imellem det Åndelige og det Legemlige, idet at det Sidſte ikke altid kan afgive den Baſiskraft, ſom det Førſte undertiden kræver".

sophien, af hvilka det sednaste slutar med Psychologien. Besynnerliga missöden, nämligen 1° Min sjukdom under våren, samt 2° och 3° tvenne andra Contrahenters brist på ordhållighet, hafva gjort, hvad Du sannolikt ej förmodar, att det häfte, som alltsedan sistl. vinter varit under tryck, ännu ej kunnat utgifvas. Dock blir det nu omsider innan denna månads slut färdigt. Måtte jag sedan få något tillfälle, att snart sända Dig det! — Ett nytt häfte skall strax börjas, hvartill vi, försigtigtvis, samlat materialierna i förväg.

Maken till ful, ja vederstygglig sommar (om den så skall kallas) har jag aldrig sett. Derföre skyndade jag hit tillbaka; och genomgår nu med ultima lima, så godt jag förmår, min philosophiska bok (tillika första delen af mina prosaiska Skrifter), som nu är under tryckning. En förskräcklig möda kostar den mig; måtte den i något afseende motsvara mina önskningar! Jag längtar oändtligt efter att få recreera mig med redactionen af mina poetiska Skrifters första del, som sedan skall följa i ordningen. Äfven den största ansträngning inom den regionen är dock blott en maklig lustvandring, i jemnförelse mot de metaphysiska fatiguerna.

Gifver Gud oss lif och helsa till nästa sommar, så gar jag säkert en ny färd till Köpenhamn och Sorö. Måtte mellertid Försynen beskydda såväl det egentliga Danmark, som Sverige, för den lekamliga Choleran — den andliga har redan längese'n smittat våra Tidningar och deras Publicum! Att denna gemensamma fiende redan inträngt i Schleswig och landstigit på Bornholm, ha vi förnummit med sorgligt deltagande.

Tusenfaldiga helsningar till Dig och de Dina! Hur har äfventyret med Oehl—s dotter sedan aflupit? Har det lyktat med en tragisk, komisk eller idyllisk katastroph?

Evigt Din trogne

Atterbom.

Tiden är underlig, qvalmig, ängslig: Ob Heils- oder Unheils-schwanger? — Det vore rätt roligt, at nu ånyo få speculera och politisera tillsammans. Märkligt, att den unge Napoleon skulle så skyndsamt borttagas! Ludvig Philip gråter väl icke öfver hans död. Man larmar nu här, och förmodligen äfven i Danmark, öfver Förbundsdagens mesurer; men hvem är orsaken dertill, äfvensom till Rysslands närvarande öfvervigt och Polens undergång (m. m.), om ej det fördömda liberalistiska skojar-packet, som från den ena ändan af Europa till den andra uppviglar folken och hotar Regeringarna? Nöden har ingen lag, säger ordspråket. — Är Du ännu förtjust[1]) i Julirevolutionen? Jag var det aldrig ett ögonblick; lika litet som jag någonsin kunnat förlika mig med Lafayette; han är och förblifver, i mitt tycke, en välmenande — nattmössa, som duger blott att paradera såsom en gammal decoration vid hvarje nytt revolutions-försök. Hur är det möjligt, att så petrificeras i den uttrötta, af snart femtio års historia tillräckligt bedömda rolen af 1789? Jag hoppas, at Du ej i anledning häraf anser mig nitälska för Bourbonerne och Polignac; men jag vågar påstå: de äro aktningsvärdare, än de, som störtat dem. (Er et Post-Scr.)

Upsala d. 5 Dec. 1832.

Broder Hjort!

Bifogade Prospect, som jag för ro skull skickar Dig må till någon del förklara min långa tystnad. Jag har i organiserandet af denna Förening varit en icke obetydlig pars rerum, och får nu, en tid bortåt, mycket att göra, når

---

[1]) Nej! Forbavset kun beundrede jeg den som Begivenhed, og glad lyttede jeg til dens Spådomme. Jeg fandt det højst poetisk, tragisk, at et Folk siger til sin Konge: Kjør Din Vej — og at han så sluksøret kjører ud af Landet — kun langsomt, altid ventende på en Vending, hvorfor den værdige Hertuginde af Angouleme steg af og holdt Bøn i hvert Kapel, de kom til — men Vendingen ikke kommer!

det nya skeppet skall löpa af stapeln. Dessutom tryckes nu ifrigt på mina Philosophiska Studier (1ste delen af mina Prosaiska Skrifter), och två sättare förfölja mig oupphörligt, under det ultima lima ännu alltjemnt gör mig mycket hufvudbry. Mellertid har nu, för en tid sedan, sista häftet af Svea utkommit; det innehåller hela afhandlingen om Danska Philosophien, ehuru delad i två stycken[1]). Men huru skall jag nu, under vintern, kunna skaffa det till Dig? De återstående afdelningarna, om Vitterheten och Naturvetenskaperna, passa ganska väl till införande i den nya Tidskriften Skandia. Efter artikeln om Vitterheten hafva, alltigenom, de fleste läsare längtat.

Jag hinner ej mer i dag, och posttimman slår strax. Låt mig snart få höra något från Dig! Gud välsigne Dig och de Dina! Hjertl. helsningar från

Din evigt trofaste

Atterbom.

Det var ju bedröfligt, och en stor litterär förlust, att vännen Rask skulle så plötsligt gå ifrån oss!!!

---

[1]) Af Swea var 14. Hefte, 1831, det sidste. Dermed holdt Tidsskriftet op. I dette Hefte findes S. 244—306 og 469—488 Afdelingen (den tredje): Om Philosophien i Danmark. At ogsaa jeg holdt op med disse Meddelelser til Sverrig om Dansk Literatur, havde vel især sin Grund i min literære Deltagelse i den politiske Nytid i mit Fædreland.

NB. Anden Afdeling af Atterboms Breve nå til Året 1849; de ligge ordnede til Optagelse i disse Udvalgs 3dje Samling.

Mange Andre Forskjellige.

II.

Espe Præstegaard
den 21de August 1840.

Velbaarne Hr. Professor Hjort!

Meget maae jeg bede Dem tilgive at jeg saa silde besvarer Deres ærede Brev. Jeg modtog det efter min Hjemkomst fra Sjælland, hvor jeg har været 14 Dage i Sommer, og siden have Embedsforretninger, smaae Reiser og Besøg af Venner, hvormed jeg i denne Sommer særdeles har været glædet,[1]) forhindret mig i at komme ihu hvad jeg var Dem skyldig. Meget takker jeg for de tilsendte Prøver af Psalmesamlingen, hvilken jeg haaber snart vil forøge de herlige Opbyggelsesbøger, vi i de senere Aar have faaet. Valget finder jeg især fra den poetiske Side meget heldigt, og med Glæde har jeg af disse Prøver erfaret, at De ligesom jeg ynder Grundtvigs Sangværk, hvilket her i Fyen blant mine Bekjendte ikke har vundet saa meget Bifald, som jeg ønskede. Ogsaa glæder det mig, at De saa nøje har prøvet Alt og beholdt det Gode, at De heller ikke har overseet det lidet Gode, der findes i vor nuværende Kirkepsalmebog. Det vilde upaatvivlelig have stor Interesse for Mange, om De — f. Ex. i Registeret til Psalmesamlingen — kunde vedføje Forfatterens Navn til hver enkelt Psalme, forsaavidt det er bekjendt.

Om de Opvakte vil jeg neppe kunne meddele Dem mere end hvad der vistnok af Nordisk Kirketidende er Dem bekjendt. Af individuelle Træk har jeg kun erfaret faa, og disse ere af den Beskaffenhed, at jeg ikke tør meddele dem; thi det var

---

[1]) en Glæde, som nok fynske Præstegårde særdeles tidt nyde godt af.

umuligt endog med den yderste Forsigtighed at undgaae, at jo vedkommende Personer strax vilde kjendes, naar det mindste derom blev offentliggjort, og dette vilde deels vække Forfængelighed, deels fornærme[1]). Desværre er det mere overdreven sværmerisk Iver, som bliver bemærket, end stille, jævn Gudsfrygt, og, Gud være lovet! denne sidste findes efter min Overbeviisning virkelig hos de fleste Opvakte i Fyen. De Enkeltes Opvækkelseshistorie er næsten eens. Før Opvækkelsen have Nogle naturligviis været stikkelige og selvretfærdige, Andre udsvævende og dog tilfredse med sig selv — begge Slags faae meest i Forsamlinger eller ved Samtaler med Opvakte Øjnene op og see Elendigheden af Livet uden Gud i Verden; en Tidlang gaae de hen i en Tilstand som er Fortvivlelse nær, indtil de komme til klar Overbeviisning om Retfærdiggjørelsen ved Jesus; saa føle de sig en kort Tid usigelig salige ved Forsikkringen om deres Synders Forladelse; men komme efter disse søde Følelser atter i haarde Anfægtelser, som de dog ved Guds Naade overvinde, hvortil de især ved Forsamlingerne finde Styrke.

At de sætte Forsamlingerne høit, er naturligt; men de nedsætte derfor ikke Kirken, og for Sakramenterne have de den dybeste Ærbødighed. Jeg har kun truffet paa to Personer iblant dem, som jeg maae anse for velmenende Sværmere, ikke paa een eneste Hykler. De ere Alle velbekjendte med Bibelen og gamle gudelige Bøger, især Luthers og Pietisternes Skrifter, saavidt disse ere oversatte paa Dansk; nogle af de bedre Hoveder have i de sidste Aar læst og til Forundring forstaaet Grundtvigs Skrifter. Disse ville maaskee i Tiden give dem en mindre pietistisk Retning, end hidtil, da forhen Pontoppidans Lærebog har været saa anseet iblant dem, at jeg neppe tager meget feil, naar jeg kalder den deres symbolske Bog. Deraf følger nu ogsaa, at de anse alle verdslige For-

[1]) Ja, visseligen! Et Hovedhensyn, som enhver Offentliggjører stedse har at tage.

nøjelser for Synd; dog mener jeg, at kun Faa iblant dem gaae saa vidt, at de ville nægte alle dem Christendom, der ere af modsat Mening — kun de to ovennævnte, af hvilke den Ene var en Jyde, har jeg hørt med consequent Rigorisme paastaae dette, og dog var det høist ubilligt om vi paa den anden Side vilde nægte disse Ivrere christelig Kjærlighed; thi det var ingenlunde med stolt Høveren, men med hjertelig Medlidenhed, at de betragtede den muntre Ungdom, og de frygtede hverken Spot eller andre Fornærmelser, for at advare ved enhver Leilighed mod Dands, Spil, o. s. v. For Tiden forekommer det mig, som Fyenboerne ere mere tolerante end de opvakte Jyder, ja endog mere end Sjællænderne. Jyderne ere de strængeste, dog med stor Forskjel efter de forskjellige Egne. I Omegnen af Veile er en Bye i Østersnede Sogn, som hedder Gammel Sole. Bønderne der, som ere bekjendte blant de Opvakte under Navn af de Stærke, ere de strængeste Rigoristen i Danmark. Jeg har aldrig talt med Nogen af disse Kjæmper; men efter de Skildringer, jeg har hørt af dem, ville de neppe erkjende selv de opvakte Fynboer og dem fra andre Egne i Jylland for Brødre i Herren, siden de kunne finde sig i Balles Lærebog, den nye Psalmebog og den nye Udgave af Luthers Catechismus. Ethvert Forsøg paa at tvinge dem til at lade deres Børn lære Balles Lærebog var forgjæves; nu have de, saavidt jeg veed, faaet Tilladelse til, at Børnene maae confirmeres efter Pontoppidans. — De Opvaktes Levnet er ægte christeligt. Naturligviis kan ogsaa en eller anden blant dem falde og begaae en grov Synd; men han regnes da ikke længer blant de Opvakte, før han igjen har viist Anger og Bedring, ja han erindres endog om at holde sig borte fra Forsamlingerne. Deres Sædelighed er særdeles roesværdig fremfor Mængdens her i Fyen; som Tjenestefolk vise de Troskab; ogsaa deres Flid er roesværdig, naar de kun ikke plages for meget af aandelige Anfægtelser og gaae i en sygelig Tilstand, hvilket hos Fruentimmerne ikke er sjeldent; det er ogsaa rimeligt, at det svagere Kjøn lider meest ved den Spot og Tilside-

fættelse af Verden, de maae taale. Det gjør mig inderlig ondt, at de Opvakte i det Hele ere meget miskjendte ogsaa af gode Mennesker, ja endog af alvorlige Christne, især i de høiere Stænder. Verden hader dem, som den hadede de første Christne, man sætter en Ære i at tale Ondt om dem og lyve det, Mange af de Bedre troe Bagtalelsen og tør ikke undersøge, hvorvidt de onde Rygter ere sande, for ikke selv at ansees for Pietister, naar de omgikkes dem. Kunde jeg bidrage noget til at formilde den almindelige Miskjendelse af disse gode Mennesker, vilde det inderligt glæde mig.

Med særdeles Høiagtelse
ærbødigst
H. Agerbek.

$^{24}/_{2}61.$

Kiære Hiort,

det følger af sig selv, at jeg, dersom Agent Renck besøger mig, og jeg er hiemme, da modtager ham. Men jeg troer ikke, at jeg bør indlade mig i nogen politisk Discussion med ham. Dersom der var Udsigt til, at — som jeg kunde ønske det — Forfatningsspørgsmaalet kom for i et fuldstændigt Rigsraad, vilde jeg heller end gierne træffe Aftale med en saa betydende Collega, som Renck. Men Du veed — maaskee bedre end jeg — at hertil er ingen Udsigt. Hvad Regieringen har besluttet, eller vil foreslaae, og i hvad Form, veed jeg jo slet ikke. En politisk Samtale med Renck kunde altsaa kun oplyse denne om mine politiske Anskuelser, og da disse vel neppe falde sammen med Regieringens, vilde de, dersom de billigedes af ham, jo træde hindrende iveien for Regieringens. Dette er, udenfor Rigsraadet, hverken min Ret eller mit Ønske. Ifølge min totale Mangel paa politisk Betydenhed og Indflydelse kan jeg paa ingen Maade ønske, at mine Privatmeninger skulle nogensteds og mindst i Hertugdømmerne kunne citeres som Autoritet. Jeg troer derfor, at den Samtale, Du ønsker at bringe istand mellem Renck og mig, kun vilde blive lidet

fyldestgjørende for ham. Og jeg henstiller derfor ganske til Dig selv, hvorvidt Du desuagtet vil føre ham til mig. Derimod ønsker jeg i Fædrenelandets Interesse, at Renck vilde henvende sig til dem, hvis Indflydelse paa vore Anliggender er størst, Monrad og Hall. Renck kan oplyse dem, og de ham. Heraf kan[1]) et Resultat ventes. Af hans Samtale med mig kan intet Resultat ventes; indlade vi os i politiske Betragtninger, vilde disse, hvad Resultatet angaaer, ikke være stort andet end Kandestøberier.

Jeg beder Dig overveie de her anførte Momenter, der netop ere grundede i min store Høiagtelse for og Anerkiendelse af Renck, hvem jeg beder Dig at bevidne, paa den venskabeligste Maade, disse mine Følelser.

Din Ven
Bluhme.

Anm. De herfølgende Tillægsbreve skulle vise, mer end sige, hvad der desværre ofte vanskeliggjorde den lærerige Samtale med denne udmærkede Politiker, og tillige være et Tilknytningspunkt for den Bemærkning, at jeg kun besidder saa faa indholdsrige Breve fra hans Haand, da jeg nød den sjældne Lykke, daglig at kunne omgaaes ham i hans Hjem.)

Løverdag Morgen $^{23}/_{7}$ 64.

Kiære Hiort.

Først nu modtager jeg Dit Brev af Gaars Dato. Kan Du besøge mig idag Eft.-M. Kl. $6^{1}/_{2}$, saa skal jeg, om Gud vil, være hiemme. Jeg er halv død; jeg gaaer ikke ud, men drosjker ud hele Dagen*).

I Haast
Bluhme.

*) Bluhme var på den Tid Minister en Stund.

Kiære Hiort. $^{6}/_{2}$ 66.

Du er velkommen, naar Du vil, hos Din sengeliggende og værkbrudne

Ven
Bluhme.

[1]) måske bedre: „kunde". P. H.

Kjøbenhavn d. 21. Octbr. 1867.

Høistærede gamle Lærer! I fordums Tid, naar jeg spurgte Dem om en Gloſe til tydſk Extemporal-Stiil, fik jeg intet andet Svar end: „Skriv!" Det var et meget fornuftigt Svar, endſkjøndt jeg dengang ikke forſtod, hvorledes jeg ſkulde kunne ſkrive hvad jeg ikke vidſte.

Jeg kan nu idag med god Føie ſvare Dem: Læs! De vil ſikkert finde, blandt Børnene af Overkrigscommisſair Jacob Buntzen (min Bedſtefaders Broder), Anna Chriſtine, født den 5te Juni 1778 og død den 25de Octbr. 1859, Søſter til den omtalte Carl Buntzen o. fl. Brødre og Søſtre. Trænger De til min Veiledning, ſaa er jeg at træffe de fleſte Formiddage til Kl. 3—4 og ſaagodt ſom alle Aftener Kl. 6—8.

Deres hengivne
Edv. Buntzen[1]).

Frankfurt, 6 Juli 1850.

Hochverehrter Freund!

Da im vorigen Sommer gerade ein neuer Band meiner Kaiſerregeſten fertig wurde, ſo habe ich mich nach manchen Zweifeln und in der That nur aus Pflichtgefühl entſchloſſen, nachträglich noch einen Epilog über Deutſchlands Jammerzuſtände einzufügen. Sie erhalten ihn anliegend[2]), und mögen daraus ſehen, wie Ihr alter Freund denkt und ſchreibt.

Auch für die Zukunft bleiben meine Anſichten trübe genug. Die delicta majorum werden wir auch ferner zu büßen haben. Indeſſen haben wir doch endlich ſo viel gewonnen, daß die Entſcheidung unſers Schickſals nicht mehr auf der Gaſſe vor

---

[1]) Hr. Juſt.-R. Kammeradvokat Buntzen er mig en meget kjær Diſcipel fra Sorø, hvis 1ſte Akademiſt han blev i 1826, og desuden mig forbunden ved mit Forhold til hans Slægt. Han havde, til diſſe Breves 1ſte Samling, S. 442, lånt mig et helt Slægtregiſter, ſom jeg vel haſtigt havde gjennemſeet.

[2]) Denne vigtige Prøve er desværre forkommen, og Bogen haves ikke på Stadens Biblioteker.

sich geht, sondern zwischen geordneten Gewalten. Mir ist nichts widerwärtiger und fürchterlicher als der rohe Haufen, der zu sehr demoralisirt ist um noch gehorchen zu können, und darum gar befehlen möchte. Gesichert ist freilich nichts auf lange. Ein Ereigniß in Frankreich könnte plötzlich Alles wieder in Frage stellen. Aber wir müssen uns schon daran gewöhnen vom Tage zu leben.

So dachte ich auch im letzten Sept., als mich mein alter Freund, der treffliche Architekt Hübsch aus Carlsruhe, wissen ließ, daß er mit seiner Gattin und einem Schüler nach Italien gehe. Ich entschloß mich rasch zur Begleitung, und wie der Winter sich so rauh zwischen mich und die Heimat stellte, während es in dieser ruhiger wurde, zog ich weiter und weiter. In Rom, Neapel und Florenz habe ich mich am meisten aufgehalten. Gelehrter Neid hat mich zwar zuletzt aus der Vaticana vertrieben, aber ich bringe doch schöne Sachen mit an ungekannten Chroniken, Urkunden und Briefen, besonders des 13ten Jahrh. Meine frohsten Stunden verlebte ich in Neapel, wo ich außer deutschen Freunden, auch unter meinen dortigen Fachgenossen sehr werthe italienische gewann. In Florenz war die Zahl meiner Freunde kleiner, dafür fand ich aber auch einen (Professor Bonami aus Pisa), der viele wiegt. In Rom giebt es so zu sagen keine einheimische Wissenschaftsfreunde, und fremde waren keine da, als Antiquare, die meine Leute nicht sind.

Ich trat wohl oft in die Fusstapfen, die ich in jenem Winter 1818—19 getreten, als wir beide dort beisammen waren, und habe Ihrer redlich gedacht. Ihre Wohnung — ich denke in der Nähe des Barberinischen Platzes — wo Sie mit Ingemann wohnten[1]), wußte ich doch nicht mehr aufzufinden. Aber auf den prati d'Annibale gedachte ich unsers Eselsrittes,

[1]) Jeg havde i via del Tritone, højt oppe, truffen en rummelig Lejlighed på 3—4 Værelser, hvor flere Danske efterhånden losjerede hos mig, længst J. F. Schouw og selve Ingemann.

und der Tazetten, mit denen wir uns schmückten, obgleich sie diesmal der Winter zurückgehalten hatte, und so weiter bis zu dem Wirthshaus in Albano, wo mich der erste Fieberschauer ergriff.

Auch der dänischen Damen, die damals meine Reisegenossinnen nach Rom gewesen waren — einer Mutter und vier Töchter[1]) — erinnerte ich mich mit herzlichem Dank für deren mir bewiesene Freundlichkeit. Sie waren so frei von aller deutschen Prüderie, ich weiß nicht ob aus eignem Verdienst, oder ob alle Däninnen so sind[2]). Ich aber war noch so jugendgrün, und habe wohl nicht verstanden, so dankbar für diese heitre Begegnung zu sein, als mir geziemt hätte.

Der Tod hat seitdem gemäht unter den Freunden und Bekannten jener Tage. Sie selbst haben noch zuletzt den schwersten Verlust erlitten. Um so weniger sollten sich die übrig gebliebenen verlieren! Lassen wir einander nicht aus den Augen! Und somit leben Sie wohl für diesmal.

Ganz der Ihrige

Fr. Böhmer.

In Italien sah ich auch theilweise das österreichische Heer, dessen Betrachtung für mich in den zwei Revolutionsjahren das Einzige war, was mir Freude machte. —

---

[1]) Enkefru Bügel, Svigermoder til Kammerherre C. Brun til Krågerup, opholdt sig, med tre yngre Døttre og en fjerde knap voxen, om Vinteren 1818—19 i Rom og gjorde derfra den sædvanlige Affikter til Neapel, hvor Dr. Böhmer traf dem. Hendes Hus i Rom var et gjæstfrit Samlingssted for alle Danske, og flere morsomme Småhændelser indtraf her. Også bekostede hun flere Ture, og lod os f. Ex. se Marmorstatuerne i det vatikanske Museum belyste af Fakkelskin, o. lign. Omvendt førte vi Damerne om i Kirker, Gallerier og Villaer, hos Konstnerne, o. s. v. Også begge Augustenborgerne toge til Takke med Visitter hos denne Kreds af vakkre Landsmandinder.

[2]) Jeg måtte vel, som Forlovet, tiltro mit Blik en vis Uhildethed i i denne Sag, og jeg må da sige, at disse unge Damer for mig vare væsentlig „danske Piger". Det var også Ingemanns Dom.

Kbh. 8/1 44.

Kjære Ven!

Efter saalænge at have tiet, hvor jeg burde have skrevet, fordi jeg burde have takket — ikke blot paa egne men ogsaa paa Collegers Vegne —, bør jeg dog nu bryde Tausheden, for at melde Dig Begyndelsen af Commissionens Revision af det Mynsterske Psalme-Tillæg. Denne bliver indtil Videre ført i den Gang, Commissoriet foreskriver, og i alle Tilfælde har jo ogsaa dette Arbeide sin Nytte. Spørgsmaalet, om Indstillingen skal gaae ud over Commissoriet til at andrage paa en ny Psalmebog, er udsat til Revisions-Arbeidets Slutning. At dette Andragende vil blive gjort, er nu vist og sikkert; men jeg troer ogsaa, at Tryde og Rosenvinge ville tiltræde det. Jeg seer heller ikke, at Man efter Forarbeider, som navnlig Din sidste Samling, kan være andet bekjendt; Du har her grebet Sagen paa ægte praktisk Maade. Der hører en Conservatisme til, som M.'s, til endnu at vedblive at qvæde den gamle Sang om det store og uoverkommelige Arbeide, som endnu vilde være forbundet med en ny Psalmebogs Redigering.

Med venskabelig Hilsen til Din kjære Kone, og de bedste Ønsker for Dig og Dine i det nye Aar,

Din hengivneste

H. N. Clausen.

Kjøbenhavn 12 Mai 1849.

Da jeg modtog Dit Brev, kjære Ven! var allerede Efterretningen naaet til mig om den tunge Prøvelse, der er overgaaet Dig og Dine. Gud lade Dig finde Styrke, naar Smertens første Heftighed er ovre, i Dig selv og i Dine Børn til at bære det uerstattelige Tab som christelig Mand! —

Angaaende Ansøgningen har jeg talt med Madvig. Det er en Skam, at den rige Stiftelse ikke idet mindste har givet sine ældste Lærere et anstændigt Udkomme, og Misforholdet træffer Ingen saaledes som Dig. Madvig[1]) har bedet mig

[1]) Han var Minister med Clausen siden 1848.

melde Dig, at han skal antage sig Din Sag paa det Bedste, og søge udvirket alt hvad der er muligt. Jeg tvivler heller ikke om, at der paa andre Steder vil findes den ønskelige Stemning for Dig, og mindst behøver jeg at sige Dig, at mit Ord ikke skal svigte, hvor det kan være til nogen Hjælp.

Modtag en hjertelig Hilsen fra Din deeltagende Ven

H. U. Clausen.

N.B. Jeg modtog et Årstid efter Tilsagn af Regjeringen om en Art Erstatning.

— le 17 Mai 1864.

Mon cher ami!

Si jamais j'ai désiré de connaître parfaitement la langue danoise, afin de pouvoir l'écrire avec facilité et correctement, ce serait aujourd'hui au moment que je vais vous adresser ces quelques paroles. Jusqu' içi dans notre correspondance nous nous sommes servis de l'allemand, langue qui nous est également familière et que nous estimons tous les deux à cause de la littérature dont elle sert de véhicle. — Mais dans les facheuses circonstances des temps présents, tandis que les despotes allemands se sont unis pour attaquer et opprimer votre malheureuse patrie, tandis que la guerre la plus injuste et la cruauté la plus barbare ont rendu le nom des Allemands odieux non seulement à vous autres Danois, mais aussi à tout peuple amateur de la liberté et de la justice; vraiment, ce serait comme une ironie de nous entretenir dans une langue qui menace également la vôtre et la mienne, et dont les accens blessent à l'heure qu'il est les oreilles de vos braves compatriotes du Schleswig et du Jutland.

Permettez-moi donc de vous écrire en français, et quand vous voudriez me faire l'honneur de m'envoyer quelque réponse, écrivez s. v. p. en danois, car j'aime votre langue et je la lis facilement, quoique je n'aie pas l'habitude de m'en servir pour exprimer mes idées. Seulement je vous prierai de m'ecrire en lettres latines; car l'alphabet allemand,

dont les danois font usage, m'est par trop énigmatique. Pourquoi, mon cher, vos compatriotes n'ont-ils pas depuis longtemps rejeté ces tristes figures de lettres, que même notre Grimm à appeleés des caractères barbares? Que le Danemarc suive l'exemple de la Suède et des autres nations civilisées. La crise actuelle serait très-favorable à opérer un parail changement; car sans doute les caractères allemands ne trouveraient à prèsent que bien peu de defenseurs dans votre pays.

Le but que je me propose en vous écrivant, mon cher ami, n'est pas seulement de vous remercier encore une fois de la bienveillance que vous mettez à nous envoyer tout ce qui se rattache à la question du Schleswig-Holstein, question qui malheureusement à obtenu une si sanglante actualité. J'ai reçu en bon ordre vos deux derniers paquets, et je m'en fais un plaisir de vous témoigner ma reconnaissance, comme aussi celle de notre Société de littérature, qui met beaucoup de prix à votre attention, par laquelle elle reste à la hauteur des événements si intéressants qui se passent dans votre patrie. Mais ce n'est pas assez de vous remercier des présents litteraires que votre bonté nous à transmis, c'est encore un besoin vivement ressanti de vous témoigner toute notre sympathie pour votre malheureuse patrie, si indignement traitée par ses voisins et accablée par des maux sans nom par une guerre aussi détestable qu'injuste; qui sous le faux prétexte de la nationalité, tend à fouler aux pieds la nationalité danoise et à renverser vos institutions libres et libérales, qui font la gloire du Danemarc, mais qui en même temps sont comme un crime impardonnable aux yeux des despotes de Berlin, des Bismarck &. J'ai besoin de vous dire, combien mes compatriotes embrassent la cause du Danemarc et font les voeux les plus sincères pour le salut de votre noble nation. Nous aussi nous sommes un peuple libre, qui se réjouit des institutions les plus libérales; nous aussi

nous sommes de race germanique, quoique séparés de l'Allemagne par un développement tout à fait original; nous aussi nous possédons des ports excellents et des marins exercés qui font l'objet d'envie des Prussiens. En voilà assez pour nous faire sentir que les dangers, qui aujourd'hui tourmentent nos amis les Danois, aprés-demain vont nous menacer au sein de notre propre pays. Je vous assure que cette conviction est généralement répandu parmi mes Compatriotes, et que la sympathie des Hollandais pour la cause Danoise est aussi ardente qu'universelle. Sans doute, nous autres Hollandais, nous nous exprimons d'une manière calme et réservée; nous ne possédons pas l'enthousiasme de nos voisins allemands; et les temps sont passés que les flottes hollandaises puissent voler au secours du Danemarc, comme dans des siècles d'autrefois. Mais malgré tout cela, nous sentons vivement la justice de votre cause; nous détestons profondément vos oppresseurs barbares; nous applaudissons à chaque succès de la vaillante armée danoise; nous admirons le courage et les exploits glorieux de vos soldats et de vos marins, qui, peu nombreux et sans secours, tiennent ferme contre deux puissances écrasantes comme celle de la Prusse et de l'Autriche. Mais aussi, nous sommes indignés de la lâcheté de ceux qui devraient agir avec tout leur pouvoir comme vos alliés. La politique anglaise s'est fait connaître à votre égard de la plus triste manière; non seulement elle á agi en égoïste, mais aussi elle a méconnu ses propres intérêts. Et que dirai-je de la Suède qui laisse immoler ses frères, sans ètendre un bras à leur secours? C'est une honte pour le nom Scandinave, que toute la gloire militaire et patriotique du Danemarc peut à peine effacer.

O, comme ces prétendus liberaux et démocrates allemands sont aveuglés par leur passion soit-disant nationale. Eux-mêmes ils travaillent à la défaite de leur cause. Les voilà en fraternité avec la tyrannie dynastique des Hohen-

zollern, avec la féodalité aristocratique des Bismarck &., avec le despotisme militaire de cette armée prussienne si ennemie à la liberté civile. Une fois la liberté des duchés brisée, les institutions libérales vont être ecrasées au sein de la Prusse elle-même, et trop tard on se plaindra de ce qu'on a laissé détruire par les passions aveuglées du moment.

Encore une fois, mon ami, recevez l'assurance de ma sympathie. J'aurais dû vous l'offrir déjà depuis long-temps, mais accablé d'occupations, je ne trouvais pas un moment de loisir pour reprendre ma correspondance.

Dieu exauce nos voeux ardentes pour le Danemarc! Que la guerre, à présent assoupie pas un armistice, soit à toujours terminée! Que la sagesse de la conférence de Londres réussisse à trouver les moyens pour rétablir au plutôt possible la paix, et que cette paix soit juste et ne porte aucun préjudice aux droits incontestables de la nationalité danoise.

Puissent vos compatriotes du Schleswig et de Holstein être sauvés du péril imminent, que plusieurs d'entre eux tâchent d'amener sur leur pays, le péril affreux de tomber sous le joug militaire du gouvernement prussien ou sous le despotisme aristocratique du duc d'Augustenbourg, après avoir connu le bonheur du gouvernement modéré du Danemarc et de ces institutions libérales.

Que le temps adoucisse les blessures irréparables que la guerre vient de porter à votre patrie; et que votre douleur trouve une consolation bien méritée dans le souvenir de la gloire immortelle que le peuple danois s'est acquise par son dévouement patriotique et sa valeur héroïque.

C'est avec de tels sentiments, mon ami, que je suivrai l'histoire de votre pays. Je ressentais le besoin de vous en faire part, de vous dire combien vos désastres sont les nôtres. Combien j'aimerais vous témoigner tout cela en

personne et vous donner l'assurance renouvelée de mon amitié en vous serrant cordialement les mains.

Vous aussi, mon cher, gardez un souvenir bienveillant

à

votre ami —

Kjøbenhavn d. 7de Januar 1839.

Høistærede Hr. Professor!

Jeg har i dette Øieblik indstillet Deres Broderſøn[1]) til det reſiderende Capellanie i Kolding, med Hensyn til hvilket han i Slutningen af sin Ansøgning anmærker, at han i forskjællige Henseender maatte betragte det som en Lykke at kunne opnaae dette Embede.

De vil af denne Meddelelse kunne see, deels at jeg, trods visse Ankepoſter, baade vurderer Deres Broderſøns Dygtighed og ønsker at fremme hans Vel, deels at jeg har tænkt mig, at det kunde være Dem selv en personlig Glæde at være den Første, der bragte ham denne Efterretning.

ærbødigst

Hall.

Observatoriet 28de Juli 1861.

Høistærede Hr. Professor!

Derſom De iaften ikke er „anderwärts engagiert", saa kunde De, ifald De gjorde os den Fornøjelse at drikke Deres The hos os i al Simpelhed, have Leilighed til fra vore Vinduer eller fra Observatoriets flade Tag at see det Fakkeltog og Fyrværkeri, som Christianias Indbyggere foranstalte til Ære for Enkedronningen.[2])

Venskabeligst Deres forbundne

Christ. Hansteen.

---

[1]) Overlærer J. M. L. Hjort.

[2]) Det glædede mig at træffe Gamle Hansteen ved sit gamle ypperlige Lune. En Aften, da jeg med Welhaven besøgte ham, fortalte han f. Ex., hvilken Fornøjelse han den Dag havde haft ved i sin Protokol over Besøgende at indføre Plougs Navn umiddelbart ved mit. Der stå de nu ganske fredeligt tæt sammen! sagde han med det ham egne Smil.

(Frederiksberg Slot.) 16/9 67.

S. T.

Hr. Prof. Ridder Hjort.

Jeg er meget glad over at en saa competent Dommer, som Du, er tilfreds med mit Arbeide.[1]) Ogsaa for den Bog, Du sendte mig, er jeg Dig meget taknemmelig.[2]) Allerede før den kom, havde jeg limiteret min Dom om Grundtvig og tilføiet et Par Ord om Baggesen, som jeg haaber Du vil være fornøiet med.[3]) Jeg skal læse Dig det for paa Onsdag. Uagtet alt sit Talent havde Baggesen dog kun liden skabende Kraft og bragte ikke sin Tid synderlig fremad. Oehlenschlæger har skabt og fremtryllet en heel ny Digterverden og begrundet en ny Tid. Dette gjør en uhyre Kløft imellem dem.

Jeg har læst Din Fortale fra LV. til LXX., og her kan jeg underskrive Alt, hvad Du siger. Baggesens Opførsel mod Frk. Haller er af den Beskaffenhed, at alle Qvinder maa hade ham derfor. Det forekommer mig, at jeg endnu har læst, at Seline kommer til ham (i Drømme) fra Skjersilden og siger, at hun maa lide usynlige Qvaler, saalænge til han bestemmer sig til at besvare Fr. Hallers Kjærlighed.[4])

Hvad Du skriver om Din Barndom har baade moret mig og givet mig endnu større Lyst til ogsaa at læse Noget for Dig af min[5]) Barndom.

Hvad jeg endnu ønskede at vide, er om jeg rigtig har opfattet Pavels Rec. over St. Hansaften-Spillet.

Din Ven

C. Hauch.

---

[1]) nemlig: Prøver af det nedenomtalte Arbejde.

[2]) nemlig: Det andet Bind af Kritiske Bidrag, Lith. Afd., Bind 2, som det viste sig, at han manglede.

[3]) i Hauchs Skrift „Minder". 1867.

[4]) Men hvor læst? Skulde det ikke snarere være et bidende Indfald af Carl Heger eller Poul Møller? Men i alle Fald er det en udmærket Ironi.

[5]) Udtrykkelig var jeg nemlig indbuden til at høre Minder fra hans Ungdom oplæse.

P. S. Det er sandt, der er dog en Ting endnu. Skulde Du ikke vide, om det er Campe eller Salzmann, der har skrevet en Børneven i 8 Bind. Denne Bog spiller et Slags Rolle i min Barndom; jeg troer det er Campe, som har skrevet den.[1])

(Frederiksberg Slot.) 30/9 67.

Velb. Hr. Prof. og Ridder Hjort!

Jeg takker Dig meget baade for Dine egne Bøger, og for Tilsendelsen af Pavels Recension. Det har meget interesseret mig at læse om igjen Dine Bemærkninger og Indlæg med Hensyn til Heibergs Recensioner, der vel kunde fortjene, at man seer Dem noget nøiere efter i Sømmene, saaledes som Du har gjort. Dine Indvendinger imod det eensidige kritiske Brageri af Nutidens Digtere (forstaaer sig, at der herved menes de Digtere, der, som jeg og Andre, ikke hørte til ..... Parti) ere fuldt berettigede, og dertil et Ord i rette Tid. Som sagt, jeg har med stor Fornøielse læst alt dette og meget andet i dine Skrifter igjen. — Pavels Recension har bragt mig til for en Deel at modificere min Dom om ham; det er ikke blot hans, men hans Tids Anskuelser, der her komme frem, og forsaavidt er Recensionen af Vigtighed. Jeg beder Dig om at maatte beholde Bogen i nogen Tid (i 8 til 14 Dage), da jeg agter at bruge Noget deraf paa mine Forelæsninger.

Har Du seet Cl. Petersens nyeste Bog?[2]) I en Deel er jeg denne Gang enig med ham, og, naar man kan see bort fra den indbildte Overlegenhed og Hovmod, hvormed han skriver, maa man indrømme ham Meget. Jeg har endog været nødt til at rette et Par Steder i mit Manuscript (Minder af mit Ungdomsliv), for at det ikke skulde see ud, som om jeg havde ploiet med hans Kalv, eller seilet i hans Kjølvand, thi derhen har jeg ingen stor Lyst til at styre mit Fartøi. Trykningen af mit Manuscript er nu begyndt; i Begyndelsen af Decbr. maa det være færdigt fra Trykken.

Din meget hengivne C. Hauch.

[1]) Det var Salzmann; jeg fik den lånt til ham.

[2]) Om Forholdet imellem det Gamle og det Nye ved Oehlenschlægers Fremtræden. 1867. 176 S.

(Frederiksberg Slot.) 8/10 67.

S. T.

Hr. Prof. Ridder P. Hjort.

Jeg takker endnu engang for den tilsendte Recension af Pavels[1]) og beder Dig undskylde, at jeg har beholdt den saalænge. Den er ganske vist et mærkværdigt Bidrag for at bedømme hiin Tids Standpunkt; i Enkeltheder kan han have Ret, men naar Digteren hæver sig ret høit, saa svimler det for ham. Hans Bemærkning om, at Maanen kun seer blodrød ud, naar den staaer lavt paa Horizonten, hvor den altsaa ikke kan speile sig i Vandet, er for saavidt rigtig, og saa god at H. C. Ørsted kunde have skrevet den. Noget maa jeg forandre i min Dom over ham. — Men læs endelig Nr. 6 i Lærde Efterretninger over Reins Digte; der kommer i Begyndelsen Bitterheden mod Oehlenschlæger mere utilsløret frem. — Tak for Dine Bemærkninger[2]), de skulle alle blive benyttede.

Din meget hengivne

C. Hauch.

(Frederiksberg Slot.) 22de Mai 1868.

S. T.

Hr. Prof. og Ridder Hjort.

Du tager feil, hvis Du mener, at jeg skulde nære nogen Brede mod Dig, skjøndt de Breve, som jeg anseer for udgivne i et for mig uheldigt Øieblik, uden Tvivl har berøvet mig flere Menneskers Velvillie, som jeg sætter Priis paa[3]), og har gjort min Stilling endnu mere isoleret, end den allerede var, og derved vel ogsaa vil skade min literaire Virksomhed i Fremtiden, hvis jeg ellers skriver Noget igjen. Men, som sagt, dette tilgiver jeg gjerne, da jeg veed, at det ikke var din Hensigt at skade mig, og da jeg desuden skylder Dig Tak for Din

---

[1]) over Oehlenschlægers „Digte" af 1803, i Lærde Efterretninger.

[2]) ved Manuskriptet „Minder o. s. v."

[3]) Jeg tillader mig at tvivle herom og besidder flere, selv skriftlige Tegn, på det Modsatte. En livfuld Dame har endogsaa erklæret Kapitlet Hauch i 1ste Samling for det ubetinget mest Tiltalende i samme.

tidligere Virksomhed med Hensyn til mig. Jeg staaer nu desuden saa nær ved min Grav og den Stund, da jeg selv skal aflægge Regnskab for mine Gjerninger, at det kun lidet vilde sømme sig for mig at nære Uvillie mod noget Menneske, endsige mod dem, som tidligere have kæmpet for mig, og som ikke med Vidende og Villie have villet tilføie mig noget Ondt. Imidlertid anseer jeg det for en farlig Skik, der fra Tydskland[1]) har fundet Vei til os, at udgive Folks private Breve, og derved gjøre Brud paa det private Livs Sikkerhed, idetmindste før Vedkommende endnu ligge i deres Grave; og da jeg nødig vil udsætte mig for at Sligt oftere skal skee, saa ønsker jeg heller ikke at indlade mig i fortrolig Brev-Vexling med dem, som følge andre Principer, end jeg selv i denne Henseende.

Med al Anerkjendelse af Din tidligere Velvillie for mig:

C. Hauch.

Anmrk. At heller ikke Hr. Etatsråd Andersens Brede var saa slem, som hidsige Tunger vilde gjøre den til, viser Efterstående. Af mit Postscriptum til „Udvalg ꝛc." sendte jeg strax et Exemplar til denne Digter, ledsaget af et Brev, og modtog derpå efterstående, vel korte men dog uvrede, Svar:

„Kjøbenhavn d. 2den Januar 1867
(poetice for: 1868).

Velbaarne Hr. Professor!

For den Velvillie, der lyser ud af Deres Brev til mig, bringer jeg Dem min Tak!

Ærbødigst
H. C. Andersen.

Til
Hr. Prof. P. Hjort, R. a. D.

Solyst[2]). 25de August 1858.

Min forbindtligste Tak, Høistærede! for det meddeelte

---

[1]) ?? — Saml. desuden mit Postscriptum, S. 4.

[2]) Etatsråd Th. Suhrs Lyststed ved Emilies Kilde, hvor Heiberg og Frue hver Sommer vare kjære Gjæster.

Tidsskrift[1]), som jeg modtog for ½ Time siden og venter at faae Dem remitteret endnu idag ved Hr. Rottbøll, som kommer her til Middag, men som dog neppe vil kunne besørge det i Deres Hænder før imorgen Formiddag. Hurtigere Befordring har jeg ikke kunnet skaffe. Hvad der staaer om min Kone, er jo meget smukt, og kan maaskee ogsaa have nogen Interesse for tydske Læsere, hvem hendes Navn ikke er ubekjendt. Men hvo der skal have Interesse for de mange Detailleefterretninger om enkelte Stykkers Opførelse og om enkelte i Udlandet obscure Skuespilleres Præstationer indseer jeg ikke, ligesaalidt som jeg kan begribe, at et Blad, der lever af saadanne Meddelelser, kan finde Abonnenter og Læsere. Forf. til de kjøbenhavnske Theater-Efterretninger synes mig ogsaa, skjøndt han jo kjender Forholdene ved vort Theater, at være temmelig disorienteret i æsthetisk Henseende, da han vil have hele det barnagtige Apparat i „Jægerbruden" forstærket og „Don Juan", som hos os netop altid er givet i en værdig Skikkelse, ligesom i Frankrig udspækket med alle de smagløse Tilsætninger, som man i Tydskland har overlæsset den med, og de Mozartske Recitativer ophuggede til talende Dialog. Dette Forslag er temmelig i Strid med det samme Tidsskrifts Anbefaling af en ny Oversættelse af „Don Juan", der er bekjendt for alle disse Pletter og Klatter (sidste Side i Hæftet).

Med gjentagen Tak fra min Kone og mig.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

21de Novbr. 1859.

Mange Tak, Hr. Professor, for det Meddeelte, som hermed følger tilbage.

Prinds-Regentens skjønne Indbydelse[2]) vil naturligviis ikke bringe noget Udbytte. Midlet er forsøgt tidligere, og Re-

[1]) en af de mange Spekulasjoner, som man plages med at få tilsendt, og som jeg nok tænkte det kunde more H— et Øjeblik at smile ad.

[2]) Et Indfald af den dalevende Prinds Albert i England.

sultatet var stedse, at Publikum, eller rettere Nationen, forkastede hvad Dommerne havde antaget, ligesom her hjemme, da en Nationalsang skulde fremtvinges ved en Priisbelønning.[1]) Det er underligt, at man endnu ikke kjender Digternes Natur saa meget, at man veed, at uagtet de gjerne ville have Penge, gide de dog ikke gjøre Noget for at erhverve dem. Det er ganske andre Motiver, som sætte dem i Virksomhed, idetmindste de gode af dem. Saavidt jeg erindrer, er der heller aldrig fremkommet noget udmærket Værk ad denne Vei. Mig forekommer det som naar Lægerne foreskrive Moschus; det er gjerne et Tegn paa, at det er forbi med Patienten.

Deres ærbødige

J. L. Heiberg.

(Tydskland, i Året) 1850.

Wertheſter Freund!

Ihre lieben Briefchen vom 12ten Sept. v. J., dann vom 5ten und 21ſten Jan. d. J., nebſt deren Beilagen habe ich richtig empfangen, und die mit Addreſſen verſehenen Stücke ſofort beſorgt. Geleſen habe ich davon noch nichts, außer den von Wegener herausgegebenen Auguſtenburger Papieren, auf welche ich ſehr begierig war, die ich aber auch ſchon auf unſerer Stadtbibliothek angeſchafft vorfand. Offenbar waren nur[2]) die minder wichtigen Stücke zurückgelaſſen worden. Schade, daß die anderen entgiengen, die das dort getriebene Handwerk der Revolutions- und Aufruhrmacherei noch mehr dürften ans Licht geſtellt haben. Ich hätte mich namentlich gar ſehr gefreut, wenn die Redaction der Augsb. Allgem. Zeitung, die zur Bethörung Deutſchlands durch die aufgenommenen giftigen Artikel

---

[1]) Sml. Krit. Bdr., Pol. Afd. 1852, S. 81–82, og Lithiſt. Afd. Bind 2, Side 121–24.

[2]) Dette må dog nok anſees for meget tvivlſomt. Meget af de Sager afgjordes mundtligt under Beſøg og ved Forſamlinger; det blev altſå ſlet ikke nedſkreven.

so viel beigetragen hat, in etwas wäre compromittirt worden. — Wie ernst haben Sie S. 222 gewarnt[1]).

Durch die neusten Vorgänge, den Berliner Frieden und das Londoner Protokoll, hat nun für diese Sache ein neuer Abschnitt begonnen. Möge er sich abspinnen zum Besten des Rechts, der Ordnung und des Friedens! Daß Oestreich mit dem Londoner Protokoll einverstanden sein soll, ist mir eine Bürgschaft für dessen Gerechtigkeit und Billigkeit. Umgekehrt hat Preußen den Frieden vielleicht deshalb mit geschlossen, um gegen Oestreich freiere Hand zu bekommen. Jedenfalls wird nun die Kieler Verschwörer-Clique vom Schauplatz abzutreten haben, die über Holstein nnd Schleswig, nicht minder aber auch über Deutschland, so viel Unglück gebracht hat.

Ihr getreuer —

Kbhavn d. 12te Mai 1858.

S. T.

Hr. Professor Hjorth, R. af Dbr.

Ingen kan mere end jeg beklage Frn Heibergs Bortgang fra Theatret, og Faa have saa stor Grund dertil som jeg. Men skal der gjøres Noget i dette Anliggende, da maa det gaae ud fra Publikum, ikke fra En, der er saa meget Part i Sagen og saa meget interesseret i at hun, om muligt, forandrer sin Beslutning. Man tør vel forresten vente, at hendes bedste Triumph desværre vil tilbyde sig af sig selv, at Theatrets daglige Tilbagegang vil vise Følgerne af Det, der har tvunget hende til at resignere.

Med megen Paaskjønnelse, at Hr. Professoren i denne Sag har henvendt Dem til mig, og med største Agtelse

Deres

H. Hertz.

---

[1]) Mit sidste Brev til Hertugen, af 26de Februar 1848, står sidst i Bogen.

Berlin Jenner 47.

Min kjære Ven.

Nicht länger will ich es anstehn lassen Ihnen herzlich zu danken für das liebe Buch[1]) das Sie mir geschickt haben. Ja, wüßte ich so viel Dänisch es allein lesen zu können u. erlaubten es mir meine immer schwächer werdende Augen — nun aber werde ich doch, mittelbar, dazu kommen. Klärchen Steffens nehmlich, die viel Dänisch weiß, wäre schon seit längerer Zeit zu mir gekommen um mit mir zu lesen, wenn sie wohl gewesen wäre; jezt ist sie es aber u. wird kommen u. mich in die Lehre nehmen. — Wollen sehen was noch aus dem Kinde werden wird. —

Ihre Wiedererscheinung nach so langen Jahren hat mir wohl gethan.[2])

Sie hatten mich nicht vergessen und es thut dem Herzen wohl sich in freundlichem Andenken guter Menschen zu wissen, wenn man so glücklich ist daß wenn schon das eigentliche Gedächtniß schwächer geworden ist doch das des Herzens noch in aller Stärke ist — so daß was es einmal in sich aufgenommen auch fest darin geblieben ist.

Nun sagt Ihre schwache Veninde ein herzliches Lebewohl, Ihnen den Gruß meiner Louise[3]) gebend u. den Dank Ihrer lieben Tochter für die hübschen Manschetten (Verbet udeglemt). Angelegentlich empfehle ich mich Ihrer Gattin u. Ihren Kindern.

---

[1]) Min Psalmesamling af 1843.

[2]) Efter 25 År. På Hjemrejsen fra Germanistforsamlingen i Frankfurt a. M., i 1846, gik jeg over Berlin for at se Hende, Cornelius, Waagen, Fr. v. Raumer, o. Fl.

[3]) En ung Selskaberinde. — Fru Herz, som Jfr. de Lemos, f. 1764, d. 1847; alm. beundret for åndelig og legemlig Skjønhed, Jødinde, imponerende høj; Enke på 21 År efter en gammel anset Læge; hun så i sit Hus en talrig Kreds af Talenter, fra Dohm og Spalding til Fr. Schlegel og Humboldterne; inderlig Veninde af Schleiermacher; blev Christen, da hendes strenge Moder døde i 1817. Brød allerede ung uimodståligen igjennem det strenge „Selskabs" Barriere. Meget lærd, ej blot kundskabsrig, blev hun dog aldrig Skribentinde. Se også min Rejsebeskr.

Wenn Sie meine däniſchen Freunde Sibbern, Oerſtedt, Öhlenſläger ſehen, geben Sie ihnen meine Grüße mit der Bitte meiner in Gutem zu gedenken. Sie kennen gewiß Ström der hat mich auch dieſen Winter beſucht, nachdem er ſehr lange nicht in Berlin war.

Nun wirklich Lebewohl.

H. Herz.

Chriſtiania. 5 Novbr. 1862.

Herr Profeſſor Hjort.

Jeg er i Sandhed ſkamfuld ved først nu, efter Modtagelſen af Deres ſidſte venlige Linier og medfølgende Brochure, at takke for det allerede iſjor Modtagne. Jeg opſatte at tilſkrive Dem, til jeg havde gjennemlæſt Bøgerne, og det gik mig ſom det ſaa ofte gaaer, naar man først begynder med Udſættelſer. Senere havde jeg haabet paa en Reiſe til Udlandet at komme udenom Kjøbenhavn og da perſonlig hilſe paa Dem, men jeg kom til at reiſe directe til England, og først ankommen til dette Land, hvor jeg altid finder mig endog bedre end i mit eget, kunde jeg ikke løsrive mig derfra, før det blev ſaa ſeent paa Høſten, at jeg maatte ſkynde mig hjem den korteſte Vei. Undſkyld derfor min Forſømmelſe.

De tilſendte Bøger har jeg læſt med ſtor Fornøielſe. Deres „Sendebreve" ere sans replique. Plougs Proces er et godt Exempel paa den Frækhed, ſom er almindelig blandt Avis-redacteurer. Hvad der hos Andre kaldes Æresfølelſe, kjende de fleſte af dem ikke ſtort til. Jeg havde aldrig tænkt, at Ploug, der dog i enkelte Retninger har meget Talent, havde været ſaa uſel, at han aldrig vilde erkjende en Feiltagelſe eller tilbage-kalde en Fornærmelſe, men derimod imod bedre Vidende frem-turede i — og —, og kun ſtolede paa, at Publicum ſkulde glemme Begyndelſen af Striden, førend den kom til Ende. Hos os er desværre Saadant Regelen. Vi have for Tiden ikke et Blad, for hvis Udtalelſer nogen forſtandig Mand har Reſpect. Skal man nævnes i Aviſer, ønſker man helſt at blive

udskjældt. Jeg er glad ved at kunne sige, at jeg ofte paa denne Maade har været behandlet, og aldrig havt den Ydmygelse, at være godt omtalt i nogen Avis. Engang morede det mig at skrive i Aviserne, idet jeg vexelvis benyttede den ene Avis for at angribe den anden. Om mange Gjenstande kunde jeg endnu ofte have Lyst til at skrive. Men paa Grund af min Stilling og forskjellige Foretagender, hvori jeg er interesseret, maa jeg søge at afholde mig fra Collision med vor Presses smukke Repræsentanter, der, for at komme Een tillivs, søge at nedrive ikke alene ham selv, men ogsaa Alt hvad med ham staaer i Forbindelse. Deres Færd bringer mig ofte i Erindring en Scene i en fransk Roman: Jerome Paturot. Da Jerome bliver angrebet i Retten, siger hans Advocat til ham: „Bi lidt til jeg kommer til Orde, saa skal De høre hvor jeg skal skjælde, og det ikke blot vor Modpart selv, men ogsaa hans Fader og Moder og Slægtninge og Alt hvad ham tilhører."

Den i Sommer udkomne Begyndelse af Deres Ungdoms polemiske og æsthetiske Arbeider har det interesseret mig meget at læse. De forekommer mig dog at have været ubillig mod Baggesen, om man end kan forstaae Angrebets Heftighed af Tiden, da det blev skrevet. Deres Brev til Oehlenschlæger overraskede mig meget. Skjøndt hvert Ord deri er sandt, kunde man dog ikke vente, at han selv vilde erkjende det. Hans Mangel paa Critik var vel en Svaghed, men hans Overbevisning om Fortræffeligheden af Alt hvad han gjorde, var maaskee nødvendig for at hans Genie skulde vedblive at trives. Jeg havde engang den Fornøielse personlig at kjende ham; endog hans naive Forfængelighed var elskværdig paa samme Tid som man ikke kunde bare sig for at lee af ham i sit Hjerte. Det var med en besynderlig Følelse jeg en Aften heroppe, da han var i sit elskværdigste Humeur, hørte ham tale om de gamle Tvistigheder, hvorom jeg i min tidligste Ungdom havde læst, som gamle Begivenheder. Han talte da selv med Kjærlighed

om Baggesen og sit første Forhold til ham[1]), og declamerede Digte af ham.

Hos os leve vi, forsaavidt vi holde os til vort eget Sprog, fast alene af hvad vi faae fra Danmark. Hvoraf kommer det, at aldrig en ordentlig Literatur her vil trives? Vi kan aldrig blive qvit den fordømte Norske Norskhed d. e. det raa og dumme Hovmod. For adskillige Aar tilbage, da Galningen Henrik Wergeland endnu var ilive, tilskrev jeg leilighedsviis en af Deres Digtere nogle Vers, som jeg endnu mindes, da jeg ofte maatte tænke paa, at hvad der dengang var Tilfældet, endnu fremdeles er det i ligesaa høi Grad. Jeg vil deraf tillade mig at anføre nogle Linier:

Hos os er Alting ferskt og radicalt;
Blandt noget Godt er mange Sider triste,
Især er det for sund Forstand fatalt
At see den Skjønne, skjønne Kunster friste.
Her kaldes smukt, hvad ellers kaldes galt,
Her er omtrent som i en Daarekiste.
Man kunde lee, hvis ei man maatte græde,
Hvis Galskab ei i Længden maatte kjede.
Ak, gjerne flygter dannet Smag og Sands
Fra Norges Vildnis ned til Danmarks Have,
Hvor der er mindre Skraal end her til Lands,
Men meer af Viddets kostelige Gave,
Hvor vel, som andetsteds, er broget Glands,
Men hvor man ei seer Bøsler om at trave,
Hvor Smagens og Critikens Stemme høres,
Hvor ei et Vildsviin til en Afgud gjøres.

Det Vildsviin døde, men der er en heel Yngel igjen, og desværre det lader til der bestandig fødes flere. Og hvad der er det Værste: skjøndt Faae i sit Hjerte lide dem, lader man dem husere frit, og de øve et Slags Terrorisme. De ville ikke engang lade os more os ved vore dygtige Skuespillere, naar de ere fødte paa den anden Side af Cattegat; vi skulle

[1]) Dette kan måske senere hen bekræftes af et lignende Brev, som jeg er i Besiddelse af, fra en anden af de ældre Mænd i Christiania.

twinges til at glæde os i ret en Norsk Klods paa Scenen, og jo større Klods desbedre. De Nogle, der ere gode — og vi have virkelig nogle meget gode — skal ligne formeget de Danske i Udtalen!

Dog, jeg er kommen ind paa Forholde, som vel ikke interesere Dem.*) Man er let tilbøielig til at glemme, at hvad der interesserer Een selv, ikke derfor kan interessere Andre; hvad der ærgrer os, kan Andre lee af — derpaa har jeg som Advocat saa ofte Exempel. Jeg vil derfor slutte, haabende De uden alt for stort Besvær vil kunne dechiffrere hvad jeg har rablet[1]) ned.

Schweigaard beder hilse og ligeledes takke for Tilsendte.

Med Høiagtelse

Deres hengivne

Homan.

*) Jo, i høj Grad sandelig!

Berlin 13 December 1846.

Verehrtester Herr Professor.

Sie haben mir durch Ihre gütige Sendung eine sehr angenehme Ueberraschung bereitet, und ich bringe Ihnen für die vielfachen Gaben, wie für die begleitenden freundlichen Worte, die ich gar wohl verstehe aber doch nicht in gleicher[2]) Zunge zu erwiedern wage, meinen herzlichsten Dank dar. Mit Vergnügen habe ich gesehen, wie vielseitig und mit welchem glücklichen Erfolge Sie als Schriftsteller wirken. Jede einzelne Ihrer Arbeiten hat für mich Anziehendes gehabt. Die von Ihnen bezeichneten Stellen in den „tvende Taler" haben mich lebhaft in eine Zeit zurückversetzt, welche uns deutsche Jünglinge auf das tiefste bewegte; sie erinnerten mich daran, wie ich im November 1819 Görres „Deutschland und die Revolution" in einzelne Bogen zerlegt und unter meine Sachen zerstreut nach

[1]) Bogstaverne vare rigtignok meget små, men temmelig ens, og Stilen var ikke utydelig.

[2]) Jeg havde nemlig skreven ham til på Dansk, da han havde oversat større danske Skrifter.

Florenz brachte, und von dort an Niebuhr in Rom beförderte. Es war ja auch die Zeit, wo ich Sie kennen lernte.[1])

Ihre Sprachlehre wird eine bedeutende Lücke in meiner Bibliothek füllen; sie ist für das heutige Deutsch die einzige, die ich besitze; ich werde mich hinfort, wenn ich in der Praxis schwanke, schnell darüber belehren können, was die Theorie gebietet. Gestatten Sie mir dagegen als einem von Hause aus Niederdeutschen ein Paar kleine Berichtigungen zu den Mundartsproben S. 246. Es heißt richtiger deepde statt tiefde; mit verlöf st. m. verlaub; schrapen st. schrabben; vertellen st. verzählen; auch ist S. 247 duwe und schnuud (oder snuut) gut Plattdeutsch, ich zweifle ob Oberdeutsch. Das geistliche Liederbuch habe ich zunächst meiner Frau übergeben, und erfahren, daß es viele schöne und namentlich durch lebhafte Bewegung ausgezeichnete Melodien enthält. Ich werde suchen, es hier bekannter zu machen. — Wegeners gelehrte Abhandlung über Vedel werde ich der Königl. Bibliothek, falls sie sie noch nicht besitzt, als von Ihnen kommend überreichen.

Gerne hätte Ich Sie vor Ihrer Abreise noch einmal gesprochen. Eine Karte zur Sitzung der K. Akademie der Wissenschaften am 16. Octbr. traf Sie nicht mehr an. Auch that es mir leid, daß ich keine Karte mehr zu dem innern Raume der Aula auftreiben konnte. — Der Philosoph oberhalb Lichtenstein[2]) war der Statistiker Dieterici, der die Stelle des abwesenden Dekans der philos. Fakultät, Lachmanns, einnahm.

Wie sehr würde es mich freuen, Sie wieder einmal hier begrüßen zu können. Komme aber ich nach Seeland, dessen Buchenwälder, Seen und Schlösser gar sehr mich locken, so sind Sie auf Ihrer stolz im See sich spiegelnden Akademie vor meinem Besuche nicht sicher.

[1]) Brevskriverens Onkel, den bekjendte Historiker Prof. Rühs, lå på Dødslejet i Florents; jeg, som boede i Hus med ham, plejede ham tildels; Homeyer sendtes siden til Hjælp, og førte efter hans Død Enken tilbage til Berlin.

[2]) Jeg havde i mit Brev spurgt derom, da den hele Række af Lærde, som sadde der, jo interesserede mig.

Bis dahin leben Sie wohl! Laſſen Sie durch die politiſchen Händel Ihrer Neigung zu Deutſchland und den Deutſchen keinen Abbruch thun, und vergeſſen Sie unter dieſen nicht

Ihren Ihnen herzlich ergebenen

G. Homeyer.[1])

Viborg d. 3 Febr. 1868.

Høitærede, kjære Hr. Profeſſor!

For Deres Bog har De faaet megen Utak, og jeg maa ſtrax bekjende, at jeg hører med til de Venner af Dem og Deres Bog, ſom maae mene, at der vel er Noget i denne Bog, ſom man kunde ønſke udeladt, — Noget, ſom dog nok er kommet lidt for tidlig (et ſaadant ydre Henſyn har De ſelv meent, at der burde tages, — men Betimelighed hører til det, hvorom man altid har vanſkeligere at blive enig —), men ogſaa (naar alene det indre Henſyn til Bogen ſelv gjøres gjældende) Noget, ſom ikke ſynes at have Betydning nok til at komme med. Saaledes troer jeg, at Lotte Oehlenſchlæger, naar den Slægt er død, ſom har vidſt lidt om hende, ikke mere vil have nogen Intereſſe. Der ere ogſaa adſkillige Hentydninger til, hvad der var de Skrivende tilſtrækkelig bekjendt, men af Andre ikke ret forſtaaes, ikke heller altid ved Hjælp af Noterne, naar man ikke har det Skrift, hvortil der henviſes, ved Haanden. Om alt dette maa der kunne være forſkjellige Meninger. Men om der da og bliver noget tilbage, hvorom de Fleſte vilde mene, at det med Grund kunde ønſkes anderledes, ſaa er dog den ſtore Uret begaaet, at man over det, man ankede paa ved Bogen, har overſeet Bogen ſelv, at man ſaa omtrent kun har holdt ſig til Feilene, omendſkjønt vi feile Alle i mange Stykker, og med ſaa ſtor Heftighed er falden over de Synder, ſom man udentvivl ſelv er meget tilbøielig til at begaae i andre Retninger. Fra diſſe uvenlige Udtalelſer gjør Ludv. Mynſter

[1]) Er nu anſet juridiſk Prof. og Skribent, Godsejer i Pommern, Geh.-Råd, Medlem af Preuſſens Højeſte-Ret, af Herrehuſet, o. a. m.

en Undtagelse, som ret har glædet mig. De veed, hvor megen Glæde jeg har af denne Slags Samlinger, og den har jeg havt i fuldt Maal igjen af Deres Bog. Jeg maa af et oprigtigt Hjerte bringe Dem min Tak for, at den er bleven til, og jeg kan sympathisere med en Ven, som har yttret, at han nu ikke engang vilde undvære det, hvorom han dog mener, at det helst maatte være holdt tilbage. Der er i ethvert Tilfælde saa overveiende store Partier, hvor man aldeles ikke har med Noget af det Omtvistede at gjøre, f. Ex. den saa yderst tiltrækkende Samling af Fru Hegerm.-Lindencrones Breve. Naar jeg særlig nævner denne Afdeling, da er det, fordi jeg her har gjort Bekjendtskab med en Dame, som jeg i Forveien omtrent kun kjendte af Navn, som her træder saa aabent og klart frem i sin hele aandrige og dog saa reent menneskelige og qvindelige Elskværdighed, som det kun var muligt i Breve, skrevne af hende selv for kun at læses af den ene Ven, og som man nu dog maa takke ham for at have ladet Andre læse. Ogsaa i Hauchs Breve har jeg paa en Maade gjort et første Bekjendtskab med Forfatteren. Og om dette end ikke gjælder om Mynsters og Fogtmanns, er her dog kommet saa Meget til, som man i Forveien ikke havde og er glad ved at faae med (L. Mynster har i sin Faders Breve her fundet, hvad han ikke havde i sin egen Samling: „Mynster som Embedsmand"). Foruden de større Samlinger fra een Haand er her endnu Mere, som man maa skjønne paa, f. Ex. de allerførste, Deres Faders saa høist characteristiske. Kjære Hr. Professor! der vil nok komme en Tid, da man vil vide at vurdere Deres Bog, og den er upaatvivlelig allerede kommet for Mange.

Med gjentagen Tak for al den Venlighed De viser mig, forbliver jeg Deres med sand Høiagtelse hengivne

O. Laub.

Viborg d. 7 August 1868.

Allerede for længere Tid siden skulde jeg have takket Dem, høitærede Hr. Professor! fordi De saa jevnligt giver mig

Prøver paa, at De tænker venligt paa mig, og da tillige udtalt min Glæde over, at De saa vel har overvundet det sidste Sygdomsanfald og er vendt tilbage til Deres gamle Arbeider. Det Sidste, jeg fik fra Dem, var et Vidnesbyrd om, hvor vidt De er kommen med den nye (8de) Udgave af Deres danske Læsebog. Det var vistnok heldigt, om der var et ikke for stort Antal af gode Læsebøger, hvorimellem Valget stod aabent; men dette kan ikke opnaaes i vore Dage. Det vrimler af Læsebøger, hvoraf den ene skal være bedre end den anden, og Landemoderne oversvømmes hvert Aar af nye, hvorom vi her dog for en stor Deel tillade os at mene, „at der er ikke Brug for dem i dette Stift". At endog de bedre iblandt disse ikke kunne blive til uden ved at tage fra deres Forgængere, ligger vel i Sagens Natur; men at dette skeer saaledes sans façon[1]), er ganske vist ærgerligt og uanstændigt, og kunde vel mangen Gang ligefrem paatales som Plagiat.

At jeg nu først skriver disse Linier, har sidst sin Grund i en Reise paa 5 Dage til Seminarieexamen, — den sidste; thi herefter skulle Seminarierne jo lade deres Elever møde ved den almindelige Skolelærereexamen. I et Par Ord, jeg sagde til Afsked, søgte jeg at faa den bedste Side af Sagen frem: den, at Blikket skulde blive mindre vendt udad, end indad, mindre til den Form, hvori Gjerningen maa fremtræde som afsluttet, mere til Væsenet. Men jeg maatte tilføie, at det vilde beroe paa, hvorledes Eleverne saa toge Sagen; thi i Hjertet er jeg enig med dem (f. Ex. Seminariets Lærere), som finde Forandringen meget betænkelig, ligesom den vel og er meent som det første Skridt til at faae Seminarierne afskaffede. Der er vel ingen Tvivl om, at en Examensdressur kan faaes langt billigere og i kortere Tid, og dette vil man snart fatte. De, som ere komne ind paa Seminarierne, men ikke holde af

[1]) sigter til en Hr. Matzens Ran, i en meget ensidig skjønt meget brugbar Læsebog, han lavede ifjor. Jeg mener ligeledes, at sålænge Forgængeren tillige er en Sidegænger, o: ogsaa bruges i Skolerne, saa er Ranet aldeles lastværdigt.

den Anstrengelse, som her fordres, ville jo igjen gaae deres Vei, og naae Maalet førend de, som blive troe. Disse ville kun være de, hvem det ligger paa Hjertet, ikke blot at kunne præstere Noget, men at blive til Noget. Allerede iaar er Antallet af de Indmeldte (jeg troer, ikke blot ved Ranum Seminarium) mindre end i de foregaaende Aar. Det gjælder nu dobbelt om, at der ved Seminarierne haves de rette Kræfter, og at ledige Pladser (f. Ex. nu snart ved Johnstrup Sem.) blive godt udfyldte.

Den foreståaende Kirkecommission hører heller ikke til det, jeg tænker paa med Glæde.

Her hos mig staaer Alt omtrent ved det Gamle. Sommeren fører en Deel fornøielige Besøg med sig, navnlig Børnene, af hvem jeg har eller har havt de Fleste. Ved min Hjemkomst igaar Aftes traf jeg for første Gang tillige et Barnebarn.

Med en ærbødig og venlig Hilsen til Deres Døttre forbliver jeg med sand Høiagtelse

Deres ærbødigst hengivne

O. Laub.

Viborg d. 8. April 1869.

Høitærede Hr. Professor!

Modtag en hjertelig Tak for det Venskab, De har vist mig ved at lade mig saa snart læse, hvad hermed følger tilbage, som angaaer en Mand, der har havt og har en saa stor Betydning for mig og min hele Livsretning! Tak ogsaa for, hvad De i Anmærkninger og Tillæg har bidraget til at stille ham og det Omhandlede i det rette Lys! Forhandlingen om Psalmebogen — for at nævne noget Enkelt — har interesseret mig meget. Tillad mig blot den Bemærkning, at, uagtet De har Ret i, hvad de siger om et Tillægs Stilling til den gamle Psalmebog, saa har efter min Erfaring dette Tillæg dog beredt Veien for en ny Psalmebog ved at gjøre Trangen følelig paa samme Tid, som det i et indskrænket Maal tilfredsstillede den.

Jeg troer, at uden denne Forberedelse havde den nye Psalmebog ikke fundet saa almindelig Indgang, navnlig hos Landalmuen, som den har, medens den selv vel endnu maa betragtes som en Forberedelse til noget endnu Bedre, naar dets Tid maatte komme — ikke altfor snart og overilet.

At der iblandt Mynsters, som oftest saa træffende, men undertiden vel skarpe Domme ere nogle, som forekomme mig lidt for tidligt at være blevne offentliggjorte, og af ham maaskee aldrig vare tænkte at skulle blive det, bør jeg ikke fortie.

Deres

ærbødigst hengivne

H. Laub.

Kjøbenhavn d. 6 Februar 1830.

Gode Hrr. Professor!

Jeg skylder Dem endnu Takkigelse for Deres sidste interessante Meddelelse til mit Blad. — J. L. Heibergs Laterna-Magica-Angreb paa Oehlenschläger fik den bedste Retorsion ved Wilsters Doubletter. Jeg kan ikke sige Dem, hvormeget Folk heri Byen har længtes efter Wilsters Svar paa den Heibergske Epistel; fra Uge til Uge har man ventet det, og der er ikke gaaet en Dag hen uden at jeg jo har hørt Spørgsmaal derom. Nu er man nærved at opgive Haabet derom[1]).

Hauchs babyloniske Taarnbygning har ikke almindelig gjort den Virkning, man maatte have ventet sig. Man vil deri finde for megen Forbittrelse og for liden Vittighed[2]). Den litteraire og ulitteraire Masse vil lee; den bryder sig hverken om Sandheden, eller om selve Sagen, der omhandles; derfor er Heiberg saa ganske dens Mand.

„Isabella", vil De have mærket, er den Streng, der falder Heiberg vanskeligst at røre ved. Han har lovet sine gode

---

[1]) Et sådant Svar udeblev; og det var ganske rimeligt, da hine Doubletter allerede indeholdt et Svar.

[2]) Sml. disse Breves 1ste Saml., S. 288.

Venner en Gjendrivelse af den „Sludder", at han skulde være Plagiator; men endnu er der ikke kommen nogen.

Tillad mig, Hr. Professor! et Spørgsmaal. Jeg ønskede gjerne, naar Et eller Andet af Mærkelighed passerede ved Sorøe Akademie, da saa hurtigt som muligt at have en lille Artikel derom under min Nyhedspost, tilligemed de Digte, deslige Anledninger maatte fremkalde. —

Hvis Hr. Prof. Hauch ikke har anden Bestemmelse med den Tale, der blev holdt ved sidste Sorøe-Fest[1]), kunde jeg have stor Lyst til at fornemme hos ham, om han ikke vilde overlade den til mit Blad. Jeg har hørt den omtalt som et særdeles interessant Product og dens Indhold staaer jo ingenlunde i Modstrid med Bladets Tendents. Som fortrolig Ven af Prof. Hauch vil De vist let kunne erfare hans Tanker i den Henseende.

ærbødigst

A. P. Liunge.

Kjøbenhavn, d. 27 Januar 1835.

Gode Herr Professor!

Jeg skylder Dem endnu Svar paa Deres sidste ærede Brev; men mine mangehaande Sysler, der fra Nytaar igjen ere blevne forøgede med Contoirforretninger maae tjene mig til Undskyldning. Det gjør mig ondt, at De ved den —ske Boglades Uefterrettelighed savner saa mange Nummere af mit Blad[2]). Vil De tjene mig i at opgive mig, hvilke de Nr. ere, De ialt mangler af forrige Aargang; jeg skal da — hvis jeg selv har dem, da enkelte aldeles fattes mig — lade dem fremsøge og sende dem sammen under forseglet Convolut. Det

---

[1]) Om Naturvidenskabernes Værd og Diemed, Tale d. 28. Jan. 1830. Se Blandinger fra Sorø, Første Hæfte, S. 1—15; et Tidsskrift, hvis Medudgiver Hauch blev fra 6te til 10de Hefte.

[2]) Thi med Posten, som nu, kunde man den Gang ingen Blade få. Sml. den Titel, som Berlingske Tidende endnu den Dag i Dag fører, og Krit. Bdr. Pol. Afd. S. 191.

vilde være sikrere, om for Fremtiden nogen Privat heri Staden kunde modtage Deres Exemplar til Dem og affende det, hvergang der gaaer Leilighed. Det bliver regelmæssigen hver Dag leveret i Bogladen; men man kan ikke være sikker paa, om det virkelig affendes. Den Interesse, De bestandig har vist for mit Blad, giver mig Anledning til at bemærke, at dette i den sidste Tid har faaet et saa stærkt Sving ivejret med Hensyn til Abonnenttallet, at det nu tæller over 1000, en betydelig Forøgelse siden forrige Nytaar, da det talte 550. Det medfølgende Søndagsblad (som ogsaa staaer til Deres Tjeneste), har ligesaa mange. Det er naturligt, at den friere Discussion af offentlige Anliggender er den nærmeste Grund til denne forøgede Interesse fra Publikums Side.

Ærbødigst

A. P. Liunge.

Kjøbenhavn d. 9 Nov. 1839.

Høistærede!

Idet jeg bringer Dem min forbindtligste Tak for den høist interessante Artikel om Hauchs Roman[1]), troer jeg at skylde den Velvillie, De vedbliver at vise mit Blad, at meddele Dem en noget nøiagtigere Fremstilling af dettes forandrede Forhold i Henseende til et Par af dets forrige Medarbeidere, end De af offentlige Beretninger desangaaende kan have erholdt. — Det er Dem vel bekjendt, at O. Lehmann, Gjødwad og Wessely have unddraget Kbhvnsposten deres fremtidige Assistance for med Prof. David og Christensen at fortsætte „Fædrelandet“[2])

[1]) En polsk Familie. Se Krit. Bdr. Lith. Afd. Bind 3. S. 203—15.

[2]) D. 1. Oct. 1839 begyndte David en „Ny Række“ af sit Ugeblad Fædrl. i ubestemt Fordeling, men han nåede kun til Nr. 19, d. 3. Dec. På den Dag døde Frederik VI, og med stor Raskhed begyndte så hine Fem det nuværende Fædrl. d. 7. Dec. — Den 1. April 1840 indtrådte Monrad for David (under elegante Afskedshilsener). Den Ansvarlige var B. Christensen til 28. Marts 1841; så Lehmann til 13. Mai s. A.; så optoges C. Ploug til Redaktør, medens Gjødwad fra 1. Juli af blev ene Udgiver. Tilsidst nævnedes G. og Pl. begge som Udgivere, medens Ploug forblev den Ansvarhavende. Enkelte Dekorasjonsvexlinger, f. Ex. at J. A. Hansen toges til Ansvarhavende fra 1ste Juli 1843 til 4de Sept., forbigåes her.

som Dagblad; men De vil maaske ikke have bragt i Erfaring, at man først til mig henvendte en Proposition. Denne gik i det Væsentlige ud paa, at jeg skulde leie mit Blad til Lehmann, Gjødwad, Christensen og Wesseln for en Tid af 5 Aar mod en aarlig Leiesum af c. 1000 Rbd., og efter hiin Tids Udløb afstaae til de 2de Førstnævnte min halve Eiendomsret over det, hvorefter Udløsning af Sameiet skulde kunne skee paa en nærmere bestemmende Maade til den, der bød høiest. Jeg afslog dette Forslag, som, om det end muligviis kunde blive fordeelagtigt for mig i pecuniær Henseende, vilde bringe mig i et Afhængigheds- og Uselvstændigheds-Forhold, hvori jeg ikke vilde sætte mig, og stillede derimod det Contra-Forslag, at jeg vilde dele med de nævnte 4 Herrer Styrelsen af Bladet indtil Udløbet af min Censurtid (April 1842), i den Tid kun forbeholde mig det tilbudne Beløb aarlig, og da afgive en Actieret forholdsmæssig til det forøgede Udbytte, som man var gaaet ud fra at ville bringe Bladet op til. De 4 refuserede dette, og gjentoge som Ultimatum deres første Proposition med Tilføiende, at de, hvis jeg ikke antog den, vilde offentliggjøre, at de ikke længere medvirkede ved Kjøbenhavnsposten og derpaa udgive et nyt Dagblad. Denne Art af moralsk Tvang var jeg langt mindre villig til at underkaste mig, og ved at gjentage mit bestemte Afslag tog jeg nu mit Contra-Forslag tilbage. Dette er i muligste Korthed hvad der er passeret i denne Sag. Jeg behøver neppe at bemærke, hvor høiligen jeg beklager Tabet af en saa dygtig Medarbeider som Lehmann (Gjødwad skrev selv kun saare lidt og Wesseln næsten udelukkende om Bankens Anliggender og ikke altid populairt), og hvor fuldtvel jeg indseer, at Concurrencen af et nyt Dagblad i samme Retning som Kjøbenhavnsposten vil gjøre mit Blad Afbræk; men da det aldrig har været min Agt at gjøre Bladet til en blot Sinecure for mig og da min Uafhængighed er mig langt kjærere end pecuniær Binding, vil jeg, hvad Tab mit Afslag end maatte volde mig, dog aldrig fortryde det. De har sikkert fulgt Bladet opmærksomt, ogsaa siden hiint Frafald, og vil

kunne bedømme ihvorvidt det er gaaet tilbage; at det hverken har svigtet Farve eller Principer, vil De ialtfald vist indrømme. De Anker, som De vistnok ikke uden Føie har fremført imod dets Indhold nu, kunde i ikke ringere Grad fremføres imod det tilforn. De Vanskeligheder, der ere uadskillelige fra Udgivelsen af et Dagblad og Dag for Dag at finde Stof dertil, maae altid tjene til nogen Undskyldning. For Øieblikket har det en dobbelt vanskelig Stilling, idet at Mange, i den Forudsætning, at nu andre, mindre kjendte og maaskee mindre dygtige Hænder styre det, ere langt mere tilbøielige end tilforn til deri smaaligen at søge formeentlige Misgreb. Det har fra de frafaldne Medarbeideres Side heller ikke manglet paa Forslag til dets tilbageblevne, naturligviis for dem bekjendte stadige Medarbeidere om ogsaa at trække sig tilbage fra det, og jeg veed navnligen 3de, man har villet vinde ved fordeelagtige Tilbud, under den udtrykkelige Betingelse, at de strax skulde ophøre med al Medvirkning ved Kbhposten; men Ingen af dem har entreret derpaa. Det er nu min Agt fra Nytaar at give Bladet en Udvidelse, hvorved hvert Nr. vil komme til at rumme noget Mere end hidtil, og saavidt muligt at sørge for en større Livlighed og Variation i Indholdet. Dertil udkræves imidlertid Medvirkning af Flere. Jeg har idag henvendt mig til Prof. Hauch med Anmodning om at han, naar han maatte føle sig opfordret til at yttre sig over en eller anden Gjenstand, da ogsaa vilde vælge mit Blad til sit Organ, og jeg nærer det Haab, at De venskabelig hos ham vil understøtte dette mit Ønske. At jeg har sat ikke ringe Liid til Deres Pen, veed De alt af mine Breve, og det vil glæde mig ret meget, snart igjen at høre fra Dem. De undskylde, om jeg i disse Linier maaskee altfor meget har gjort Krav paa Deres Opmærksomhed for Bladets mere private Anliggender; Grunden hertil var den Interesse, De saa umiskjendelig har vist for det, og som jeg haaber det heller ikke for Fremtiden skal blive uværdigt til.

Ærbødigst

A. P. Linnge.

E. Gl. Breve og Pakker, Kbhposten vedkommende, beder jeg Dem, forsaavidt de ikke maatte indeholde Noget mig privatim vedkommende, at addressere til Redacteuren Hr. Grüne [1]) (Pilestræde Nr. 83, 1 Sal); i alle Tilfælde ville De lade dem være ufrankerede.

Kjøbenhavn d. 12. Juni 1856.

Velbaarne Hr. Professor!

Der skulde ikke være hengaaet saa mange Dage, inden jeg takkede Dem for Deres interessante Gave [2]) og det venlige Brev, hvormed den ledsagedes, hvis jeg ikke, dengang Brevet kom til mit Huus, havde været fraværende paa en Reise til Helsingør, og hvis jeg ikke efter min Hjemkomst havde troet, at jeg snart vilde finde Leilighed til, hvad jeg ønskede, at takke Dem mundtlig. Jeg er destoværre i disse Dage i den Grad overvældet med Consistoriesager, Examensarbeide og Examensforberedelser og med opsatte Erklæringssager i Skolcanliggender, der skulle gjøres færdige i den korte Tid, der ligger før Afgangsexamens Begyndelse ved Skolerne, at jeg, saameget mere som jeg under denne Mangfoldighed af forskjelligartet Arbeide er bleven noget træt og angreben og arbeider langsommere, maa, opgive Tanken om i de næste Dage, maaskee i den hele Tid før min Skolereise, at gjøre andre Gange end Forretningsgange. Jeg vil da ikke opsætte at udtale, at det har glædet mig at modtage et Vidnesbyrd om min Færd som Præsident i Rigsraadet af den Beskaffenhed, som det, De har givet mig, fra en Mand, der ikke har nogensomhelst Foranledning til her at tale anderledes, end han tænker, selv om øieblikkelig Velvillie har bragt ham til at udtrykke sin Dom i stærke Ord. Jeg modtager Vidnesbyrdet, hvad min Bestræbelse og Villie angaaer, med nogen Følelse af at have fortjent det; af Dygtighed og Evne, til at gjennemføre hvad jeg vilde og foresatte mig, veed jeg, at der savnedes meget, men jeg har an-

[1]) Den saa nøjagtige Erslew siger, at Gr. blev Red. i 1846, men han blev det formelig d. 14. Juli 1845, efterat, fra 5 Sept 1843 af, J. Davidsen og ngl. Andre for et Syns Skyld havde heddet det, samt saa Dage før tillige Udgiver.

[2]) af et par af mine Skrifter.

vendt hvad jeg besad, i den Sags Tjeneste, som jeg havde lovet redelig at fremme, og det er mig kjært, hvis hos Billigtdømmende den gode Villie har ladet Manglerne træde i Baggrunden. Jeg takker Dem for, at de har villet styrke Troen herpaa hos mig[1]).

Med den ærbødigste Høiagtelse

J. N. Madvig.

Stockholm d. 16. Mars 1868.

Herr Professor,

För omkring 10 dagar sedan hade jag äran emottaga Herr Professorns bref af den 28de sistl. Februarii, äfvensom den dervid fogade brefsamling. Jag borde längesedan derföre hafva uttalat min store förbindelse och erkänsamhet, men hela den nu förflutna weckan har warit uptagen af budget-debatten, och efter 10 à 12 timmars daglig Session i Kamrarne äro ej många stunder öfriga för läsning och brefskrifning. Läsningen af Herr Professorns bok har dock utgjort min hwila och recreation om aftnarne, — så mycket som den nödvendiga tidnings-läsningen medgifvit, — och jag begagnar nu en i öfrigt temligen sysselsatt Söndag för att afbörda min tacksamhets-skuld.

Jag har af gammalt en stor förkärlek för brefsamlingar; ock tror mig äga de mästa, eller åtminstone de bästa, Epistolographer, från Ciceros till senaste tider. Intet är af mera Kultur-historiskt interesse än dessa samlingar, som dertill hafwa den stora fördel att kunna återläsas så ofta som häldst, och att kunna likawäl fylla användandet af en kort ledig stund, eller långa lediga dagar, och der ämnet och stylen ofta täfla om företrädet. De stora moderna mönstren: Mdme de Sévigné, Voltaire, Horace Walpole, Byron, Goethe, Heine m. fl. äro werkliga Exemplaria græca, hvilka med nytta kunna dag och natt rådfrågas.

---

[1]) Den, som fra tidligste Tid har fulgt denne så udmærkede Mands Udvikling, vil dette Exempel på sin Stil i ikke ringe Grad tilfredsstille.

Att utgifva samtidiga bref är emedlertid en wansklig sak, och som aldrig aflöper utan en storm mot Utgifvaren. Han må wara aldrig så samwetsgrann i uteslutandet af hwad som kan wara anstötligt: få blifva altid de som med nöje se i tryck hwad de för många år sedan i förtroliga bref yttrat; och äfven de efterlefwande äro wanligen i detta afseende ganska granntyckta. För ingen är obekant, att detta är en ganska ömtålig sak, och hwar och en utgifvare, ej endast af andras, men äfven af sina egna bref måste wara derpå beredd, och noga hafva upgjort räkningen med sig sjelf, innan han frivilligt störtar sig in i den polemik, som häraf ovilkorligen måste upstå.

Jag är öfvertygad att detta äfven warit Herr Professorns händelse, och att en noga pröfning och ransakning föregått utgifvandet, och att resultatet deraf varit: Deo committe futura! Huruvida det bästa bemödandet i detta afseendet altid lyckats, detta saknar jag nog personal- och lokal-kännedom att bedömma; men hwad jag wet är, att för en opartisk och på afstånd stående person, som mig, boken är ej endast ganska underhållande, men äfven ganska lärorik, och förtjenar en utmärkt plats bland samlingar uti enahanda ämnen. Om, som jag förmodar, Herr Professorn ej låter afskräcka sig af gensägelserna, skall det blifva mig en werklig glädje att taga kännedom äfven af den lofvade fortsättningen. Om dylika publikationer gäller i högsta grad Ciceros: Senectutem delectant.

Jämte betygande af min upriktiga erkänsla, ber jag att få förnya uttrycket af min fullkomligaste högaktning.

Manderström.

d. 1 Nov. 1829.

Overbringeren af denne Billet, Dr. Bowring fra London, anbefales herved paa det Bedſte til Deres Godhed, kiære Hr. Profeſſor. Det er en Mand, ſom vil intereſſere Dem. Han forſtaaer alle europæiſke Sprog; har udgivet Anthologier af

flere, og har her samlet til en dansk, i hvilken han vil bekendtgiøre Oversættelser af danske Poesier. Desuden er han Redacteur af Westminster Review. Her har han funden almindelig Bifald. Hav den Godhed at lade ham see Mærkværdighederne i Sorøe, at hilse den gode Frue fra mig, og at give Bispedrengen et Kys i mit Navn[1]).

Deres
(Fr.) **Münter.**

20de Februar 1841.

Naar ieg endnu ikke har besvaret Deres Velbaarenheds Skrivelse, saa ligger Grunden deri, at ieg hver Løverdag i de sidste Uger har næret det Haab at kunde komme bort paa 2de Dage for at besøge min Datter i Sorø[2]), og der mundtlig besvare Deres Brev. Men desværre Tiden har ikke villet tillade det.

Jeg havde for længe siden anmeldt Deres lille Skrift[3]), naar det ikke indeholdt eet og andet, som ikke kunde forbigaaes med Taushed — Oprigtig talt, ieg havde ikke ventet sligt et Forsvar af Dem, som ikke stemmede med de Yttringer som forekommer i de smaa Artikler hvilke de behagede at sende mig til min Avis — Jeg er selv en frisindet Mand, men ieg kan ikke finde mig i, at man vil bortraisonnere Eden, og finder det høist farligt naar man blot forsøger derpaa. Undskyld at ieg taler aabent, men det har gjort mig ondt, at finde i Skriftet et saa delicat Punkt berørt, som efter min Overbe-

---

[1]) Min Søn Frederik, født den 21de Maj 1827, Sorø Akademies Indvielsesdag, og samme Dag døbt i Sorø Kirke, unanimo consensu imellem alle Vedkommende, af Biskop Münter; nu Politiassistent i Kjøbenhavn.

[2]) gift med Prof. Dr. Henrichsen.

[3]) Tvende Taler, holdne ved Sorø Akademies årlige Fest i 1828 og 1840. Her afhandles i en Anmærkning (S. 65—75) Umueligheden af at opfylde Embedseden efter Bogstaven, eller uden Fortolkning. Men Grændsen for Fortolkningen og Graden af Figurligheden i Udtrykket ere ingensteds med fuld Nøiagtighed angivne i Eden. Men hvad måtte følge deraf med Hensyn til Reskriptet af 31te Oktbr. 1840?

visning ikke lader sig forsvare. Imidlertid skal Deres Oplysninger om Kornhandelen hæderligen blive omtalt enten i Aviſen eller i Slutningen af mit store Skrift.

Jeg slutter med Agtelse.

Deres

Nathanson.

München den 11ten Sept. 1824.

Gerade um 8 Tage jünger als ein volles Jahr erscheint diese Antwort auf Ihren freundschaftlichen Brief vom 4ten Sept. 1823. Das mögen Sie, verehrter Freund, nicht übel nehmen. Ist Ihr Brief durch ein Buch über Jahr und Tag aufgehalten worden, so mag ein ähnliches Recht auch der Antwort gelten. — Ich habe in dieser Zeit an mehr als Einem Buch, wenigstens mittelbar, gearbeitet, indem ich die Acten machen musste, die dann als Buch gedruckt wurden. Als eine Probe davon, und als einen Beleg meines Entschuldigungsgrundes, schicke ich Ihnen, durch Ihren glücklichen Landsmann und Freund (?) v. Grosing ein Exemplar eines solchen Werkes, aus dem Sie sehen werden, dass ich die Zeit zum Antworten wenigstens nicht verschlafe. Inzwischen habe ich nicht nöthig, meine ganze Entschuldigung hierauf zu gründen. Brief und Buch von Ihnen — für beides vor allem andern meinen verbundensten Dank! — sind nicht früher als nach der Ostermesse in meine Hand gekommen. Die gute Gelegenheit der Messversendung war also einer unmittelbar zu schickenden Antwort abgeschnitten, und ich musste, da ich doch auch mit einer Art Buch antworten wollte, auf jeden Fall die Michaelis-Messe abwarten. Zum guten Glück findet sich jezt eine ungleich bessere Gelehenheit, da Hr. v. Grosing die Güte hat, Antwort und Zugabe an Sie mitzunehmen. Sie werden beides unversiegelt erhalten, weil dies die Mautordnungen[1]), die Hr. v. Gr. passiren muss so wollen.

[1]) Die Mauth er i Sydtydskland, især i Østerrig og Bayern, det almindelige Ord for Told.

Nun zuvörderst meinen besondern Dank für die ausführliche Mittheilung über Ihre ganze Lage. Sie haben mit Recht vorausgesezt, dass keiner Ihrer hiesigen Freunde wärmeren Antheil an Ihrem Schicksal nehmen, als eben ich. — Insofern ist auch Ihre Nachricht sicher an den rechten Mann gekommen. Ich habe sie aber Ihren übrigen Freunden allen mittgetheilt, und darf Ihnen von allen warme Theilnahme an Ihrem Glück versichern. Ganz ohne Nachrichten von Ihnen waren wir indess doch nicht geblieben, da seitdem mehrere Ihrer Landsleute uns besuchten (Wagner und Krarup vorzüglich), die uns alles, was Sie angieng, berichten mussten. Besser aber wissen wie es doch aus Ihrem eignen Briefe. Ganz vorzüglich hat mich Ihre umständliche Beschreibung der Akademie, an der Sie lehren, interessirt. Ihre Lehrstelle dabei mag Ihnen wohl viel zu thun geben, aber sie gewährt Ihnen gewiss auch eben so viel Freude durch den Einfluss auf die Bildung angesehener Jünglinge in der bildungsreichsten Lebensperiode. — Aber Ihre Beschreibung lässt mich vermuthen, daß man dort nicht weniger als bei uns im Lehrplan und in den Verordnungen unsicher über Zweck und Mittel der Bildung auf dieser Lebensstufe seyn mag. — Das liegt aber in der allgemeinen Bildungskrankheit unsrer Zeit, und lässt sich zwar im Einzelnen einigermassen abwehren, im Allgemeinen aber muss man nolens volens mit dem Strom schwimmen[1]). — Dass wir uns über die Nachrichten von Ihrem häuslichen Glück vor allem andern mit Ihnen gefreut haben, bedarf keiner besondern Versicherung. Sie waren ein glücklicher Bräutigam das erste Jahr nach Ihrer Heimkehr; — der Frau v. Thiersch ist dies, nach Ihrem Verlangen ausdrücklich bemerkt worden![2]) — und jezt sind

---

[1]) N— var Forfatter til et fortrinligt Skrift, just passende for sin Tid, nemlig: Der Streit der Philanthropismus und Humanismus in der Theorie des Erziehungs-Unterrichts. 1808. 359 S.

[2]) Hos Filologen Friedrich Thiersch, gift med en meget livlig Datter af Teologen Löffler i Gotha (engang meget yndet her i Danmark), havde jeg under mine tre Ophold i München „einen traulichen Zu-

Sie längst ein glücklicher Ehemann und, was noch mehr sagen will, auch ein glücklicher Vater. Da ist nichts weiter für Sie zu wünschen als Bestand und Fortgang dieses Glückes.

Zum schuldigen Dank für so viele und angenehme Nachrichten sollte ich nun billig Ihnen auch eine recht umständliche Beschreibung von dem Befinden aller Ihrer hiesigen Bekannten machen. Das Alles werden Sie aber ohne Zweifel vollständiger und lebendiger, als ein Brief es vermag, durch Hrn v. Grosing mündlich hören können, der eben diesen Cirkel Ihrer hiesigen Bekannten ebenfalls kennen gelernt hat. Doch will ich, um wenigstens nicht in den Verdacht blosser Bequemlichkeit zu fallen, Ihnen von uns und den von Ihnen ausdrücklich genannten Personen Einiges schreiben.

I. Roth[1]) hat sein Haus ganz nah neben dem unsrigen, in dem Sie uns zulezt gesehen haben, und das seit 3 Jahren mein Eigenthum ist, aufgebaut, und lebt darin mit seiner Frau und 6 Kindern ausschliessend sich, seiner Familie, einem ganz engen Kreise vertrauter Freunde, seinen Amtsgeschäften und vor allem andern seinen Forschungen, wie Sie es kennen. Seine Ausgabe von Hamanns Werken ist bereits bis zum 6ten Band fortgerückt, und 2 Bände Jacobischer Briefe, mit einem dazu bestimmten Umriss von Jacobi's Leben, werden die nächste Messe erscheinen. II. Thiersch hat seine Reise nach Italien glücklich vollbracht, und ist jezt mit Verarbeitung der eingesammelten Schäze beschäftiget. Auch er hat sich ein eignes Haus in unsrer nahen Nachbarschaft (neben dem chemischen Laboratorium, das der Akademiker Vogel[2]), Schlichtegrolls[3]) Tochtermann, bewohnt),

---

fluchtsort". Men da jeg kom igjen 36 År efter, krævede han mig stante pede til Regnskab, hvorfor Danmark ikke vilde være Tydskelands Admiralstaat, o. s. v. Han bad mig vel strax i Selskab, men som flädedrukken skyede han mig dog.

[1]) Friedrich Roth, et Kjærne-Exemplar af en Svaber. Udgivelsen af Hamann endte i 1843 med 8de Bind. Han læste de græske Tragikere, som vi læse Goethe og Schiller, var F. H. Jacobi's Husven og Udg. af fl. Bind af hans Werke, tillige duelig Embedsmand.

[2]) En Kemiker. [3]) Den velbekjendte Nekrologist.

gekauft. Seine Familie hat sich vermehrt; er hat jezt 2 Söhne und 2 Töchter. — Sein Heinrich, nach dem Sie ausdrücklich fragen[1]), ist noch ein geistig ausgezeichnetes Kind, hat aber seit Jahr und Tag an dem einen Bein eine Lähmung, die bis jezt durch kein Mittel (auch durch das Bad Gastein nicht, in dem sein Vater diesen Sommer mit ihm war), ganz gehoben werden konnte. Den Ältern ist dies ein grosser Kummer; doch haben sie in dem geistigen Fortschreiten und übrigem körperlichen Wohlbefinden dieses Kindes, so wie durch das fröhliche Gedeihen ihrer andern 3 Kinder, Trost und Ersaz. III. Kopp[2]) hat seine Frau verloren. Sie starb ganz plözlich, wenige Stunden nach ihrer 2ten Entbindung; das Kind aber, eine Tochter, lebt und ist die ganze Freude ihres Vaters. IV. Wiebekings[3]) haben ihren jüngsten Sohn, der in dem hiesigen Erziehungshause war, im lezten Winter verloren. Frau v. Köhler[4]) (die ich von Ihnen, nach Auftrag, besonders gegrüßt habe, und die Ihren besondern Gruß freundlichst erwiedert) und der kleine Franz, der Sohn der verstorbenen ältesten Tochter, der recht gut gedeiht, sind jezt ein doppelt theurer Schaz für die Ältern geworden. V. Waagen ist seit 2 Jahren von hier weg nach Berlin, und hat dort eine Anstellung gefunden, die ihm gute Aussichten eröffnet zu haben scheint[5]). VI. Cornelius ist seit einigen Tagen zum Director der hiesigen Akademie der bildenden Künste, an Langers Stelle, der

---

[1]) Da jeg kom igjen i 1856, var han bleven den ansete Teolog og Hoved for de tydske Irvingianere. Moderen mindede mig om den Spädom, jeg havde udtalt om hans store blå Øjne og sjældne stille Læselyst, og hans yngre Søstre trak Levningerne af en Børnebog frem, jeg havde given ham og som i alle de År var gåen i Arv fra ham nedad. Det var en smuk tydsk Familiescene.

[2]) oplyst Katolik, grundig historisk Forsker.

[3]) Geh.-Råd W—g, den i Århundredets Begyndelse i det nyskabte Bayern så berømte Brobygger, m. m.

[4]) en Datter af W—g, Fru Schellings bedste Veninde, ung Enke efter en Professor, jeg tror i Würzburg.

[5]) den siden så berømte Konstkjender og Galleridirektor i Berlin, som nylig på en Reise pludselig døde her i Kjøbenhavn.

kürzlich geſtorben iſt, ernannt worden. VII. Schellings ſind, ſo viel wir hören, in Erlangen beide wohl. Sie iſt von der Krankheit, die bedenklich ſchien, durch das Carlsbad glücklich geheilt. VIII. Unſre Kinder in Erlangen ſind wohl[1]). IX. Unſer Julius iſt ſeit Jahr und Tag in Amt und Brod, als Aſſeſſor bei der Kreis-Regierung in München[2]). X. Wir befinden uns wohl beiſammen, und leben in dem Kreiſe lieber Freunde ſo fort, wie Sie es kennen gelernt haben. — Ihre freundſchaftlichen Grüße werden von uns und von allen den genannten Freunden um uns freundſchaftlichſt erwiedert. Grüßen Sie auch Ihre l. Frau freundlichſt von uns, u. laſſen Sie uns Ihrem wohlwollenden Andenken empfohlen bleiben.

Niethammer[3]).

Baggesvogn den 17de Sept. 1856.

Hr. Professor Dr. Hjorth, R. af D.

Idet jeg aflægger min forbindtligſte Tak for de mig tilſendte Bøger og Papire, har jeg den Ære at remittere de ſidſtnævnte, og ſkal jeg ved min Nærværelſe i Kiøbenhavn engang i Efteraaret perſonlig tillade mig at hilſe paa Deres Høi- og Vbhed. og da tiltræde det i deres Ærede under c) omtalte Samfund[4]).

Med ſærdeles Høiagtelſe er jeg
Deres ærbødigſt forbundne
Nyholm.

---

[1]) Den ſkarpſindige Filolog Døderlein, N—s Svigerſøn, Gymnaſiets Rektor.

[2]) Da jeg kom igjen 36 År efter, var han bleven Reichsbaron, erbliches Mitglied der erſten Kammer, anſeet Præſident i det ſtore Landhusholdningsſelſkab ꝛc., men var forbleven den gemytlige Bayrer tillige.

[3]) Niethammer, en bekjendt Kantianer, var den Gang Oberſtudienrath i Bayern. Mere om ham i min Rejſebeſkrivelſe. NB. Flere ſkulle have ventet mange tydſke Breve allerede i 1ſte Saml.; de ville blive end mere ſkuffede i denne 2den. Thi jeg har levet og virket for mit Fædreland ſå enſidigt, at jeg ikke engang nåede til Sverig at beſøge tro Venner og det ſå mærkværdige Land, end ſige til at føre ſtadig tydſk Brevvexling. Fire tydſke Rejſer i 46, 53, 56 og 63 gjorde den ogſå tildels unødig.

[4]) Se herom i Kapitlet „Min Kaldelſe til Kbhavn".

Anmrk. Daværende Kmjk. W. Oxholm bragte i Febr. et ungt Menneske til mit Hus, Søn af Fru Kortright fra Portorico; en Onkel, en høj, mager, tavs Engellænder, fulgte med. Henimod Bortgangen tog denne en 100dalerseddel frem, holdt den i Flippen ud i Luften, og spurgte Oxh. om jeg skulde have Forskud. Men O— greb med elegant Abrethed om den, sigende we can enclose it, og tilstillede mig den sidenhen indlagt i et Brev ꝛc.

S. T. Hrr. Lector P. Hjort.

Kjøbenhavn d. 19 April 1828.

Deres ærede Skrivelse af 2den Dennes modtog jeg den 12te, og takker Dem saavel paa egne, som især paa Frue Kortrights, Vegne for det særdeles tilfredsstillende Indhold. Deres tydelige og klare Raisonnement angaaende den hele Afbenyttelse af den unge Kortrights Tid og Evner er især mig, som selv er opdragen i en Skole, indlysende, og hans Moder bifalder aldeles Deres Synsmaade af Sagen saavelsom Deres nærværende Fremgangsmaade og Planer, til hvilke hun med fuldkommen Tillid overlader det unge Menneske indtil videre. Da hun mener først at burde vel overveie alle Omstændigheder ved et saa vigtigt Skridt som det, ganske at opgive sin Idee om at lade ham studere ved Academiet, saa maa jeg udbede mig Deres Tilladelse til nærmere at maatte tilstille Dem hendes endelige Beslutning desangaaende, og skal jeg imidlertid med største Fornøielse besørge hvadsomhelst Meddelelser, der maatte forefalde det unge Menneske vedkommende.[1]) Fru Kortright beder at maatte forsikre Dem og Deres Frue om den oprigtige Erkjendtlighed, hvormed hun imodtager de hyppige Tegn paa Tilfredshed i hendes Søns Breve, som hun haaber vil fremdeles vedblive at fortjene Deres Velvillie.

Tør jeg bede Dem at erindre mig til Herr Etatsraaden, saavelsom til Prof. Fogtmann og andre gode Venner, samt at formælde min Respect til Deres gode Frue med mange Undskyldninger for al den additionelle Uleilighed, jeg saa pludseligen bragte i hendes Huus.

Med største Høiagtelse ærbødigst Deres

W. Oxholm.

[1]) Sml. Fogtmanns Breve i 1ste Saml. S. 274, 278, ꝛc.

Kjøbenhavn d. 13de September 1842.

En „Forening til christelige Opbyggelsesskrifter for Folket" har anmodet mig om at give den en Samling af nogle af vore gamle Psalmer „for Syge og Sorrigfulde". Hensigten med den skulde blandt Andet være, at Præsterne ved Husbesøg skulde uddele den gratis. Jeg har lovet at paatage mig dette Arbeide saa godt, som jeg formaaer. Hele Samlingen maa kun optage fire Ark, og jeg vilde henføre Psalmerne til disse Overskrifter: 1. om Verdens Forfængelighed og det evige Liv. 2. om Omvendelse og Tro. 3. om en Christens Kors og Bestandighed. 4. om Døden og Opstandelsen.

Naturligviis maatte mit Valg ofte falde paa Psalmer af Kingo og Brorson, som allerede findes i ældre Samlinger. I deres oprindelige Form kunde jeg ikke optage nogen af dem, og det er i den Anledning jeg giver mig den ærbødigste Frihed at henvende mig til Deres Velbaarenhed med Bøn om, at det maatte være mig tilladt at benytte de Forbedringer, som vore ældre Psalmer have modtaget i Deres herlige Psalmebog. Jeg ved saaledes ikke, for at nævne et Exempel, hvorledes jeg skulde giengive: „Far Verden far vel" eller „Sorrig og Glæde de vandre tilhobe" i en anden Form, end den hvori jeg nu kjender disse Mesterfange af Deres Samling. Deres Velbaarenheds Tilladelse til denne Afbenyttelse vilde ikke alene lette mit Arbeide, men virkelig først sætte mig istand til at jeg utvungen og med et godt Haab for den gode Sag kan stride til det.

Med Længsel seer jeg og Mange med mig den nye Udgave af Deres fortræffelige Samling imøde.

Med sand Høiagtelse og Hengivenhed
ærbødigst J. H. Paulli.

Kjøbenhavn d. 18 Maj 1835.

D. H. V. særdeles smigrende Anmodning om et Bidrag til Deres Læsebog for Almueskoler sætter mig i Grunden i nogen Forlegenhed. De kan ikke tvivle om min Beredvillighed til at opfylde denne Anmodning og mit

Ønske at kunne meddele Almuen det bedste af hvad jeg har, men jeg indseer ikke, hvorledes det er muligt at behandle (uden som et tørt Compendium) et saa indholdsrigt Tidsløb, som det fra Gorm til Valdemar den andens Død, paa 8 Sider, eller endog hele Danmarks Historie paa 24. Jeg skal derfor tage mig den Frihed mundtlig hos Deres Broder, Hr. Smith-Hjort, at forhøre mig om Deres Læsebogs hele Plan og Behandling, og haaber ved ham at erholde de Oplysninger, som ere mig nødvendige, forat bedømme i hvilket Forhold Fædrelandets Historie skal staa til det Hele. I Løbet af denne Uge ville vi vel komme paa det Rene dermed. Efter denne mundtlige Discussion skal jeg derpaa være saa fri at udbede mig Deres egne nøjere Bestemmelser.

Maa jeg ved denne Lejlighed bede Dem at brinde Hr. Etatsraad Estrup og Hr. Prof. Bredsdorff min ærbødigste Hilsen; jeg skylder den sidste endnu Tak for Recensionen af min Sagnhistorie, hvilken jeg offentlig skal bringe ham ved Fortalen til anden Del.

Med Højagtelse Deres ærbødigste

N. M. Petersen.

Kbh. d. 12. Nov. 1835.

Endelig sender jeg Dem noget, desværre kun noget, af det De ønskede til Deres Læsebog. At det har varet saa længe, maa jeg vistnok bede meget om Undskyldning for, men jeg har næsten hele Sommeren ikke været oplagt til Arbejde. Planen med Deres Læsebog vilde jeg ogsaa gjerne indvende noget imod; det er ganske i vor Tids Aand at stykke sammen, men selve Almuen bør uden Tvivl ikke have noget i Brudstykker, men alting i Sammenhæng. Skulde jeg derfor skrive noget af Fædrelandshistorien for den, saa vilde det ingenlunde blive en Samling af Anekdoter[1]),

[1]) Sligt var, som det kunde synes af disse Ord, slet ikke ønsket af mig.

da er Mallings Bog saa god som den behøves, men rigtignok et Udvalg, dog saaledes at det hele udgjorde et sammenhængende Helt uden Huller og Spring[1]). Dernæst var ogsaa den Tanke mig ubehagelig, hver Gang jeg vilde sætte noget op til Dem, at det skulde være saa og saa kort; det er mig umuligt at arbejde paa den Maade, hvad der bør siges, det skal siges, ligemeget hvormange Sider det bliver.

De vil vist ikke optage disse Bemærkninger ilde, de skulle kun tjene til Undskyldning for, at det har været mig saa besværligt at faa noget frem, og for at det jeg nu sender uden Tvivl slet ikke duer til sin Bestemmelse. det indeholder kun[2]) Svend Estridsen; naar jeg skulde sige noget om hans Regjering, bestemt til at læses, ikke til at læres, saa veed jeg ikke hvad jeg skulde skjære bort; men det følgende vil da, hvor Stoffet er rigere, blive endnu vidtløftigere, og jeg forudseer, at jeg der maa aldeles komme til kort[3]). Jeg sender derfor kun dette, og vil naturligvis ikke have noget imod, at De aldeles forkaster det, ligesom De vist heller ikke vil vredes over mine Bemærkninger.

Deres ærbødigste
N. M. Petersen.

S. T. Hr. Prof. P. Hjort,
Lector ved Sorø Akademi.

København d. 23 Febr. 1844.

Gud må vide, hvad jeg sidst har skrevet Dem til, som De synes at have optaget så ilde; hvad jeg véd, er kun, at jeg den gang (jeg tror, jeg var lige kommen fra Fyn)

---

[1]) Ja, det var just Knuden!

[2]) At få en halv Sv. Estridsens Historie, når man håber på en hel lille Danmarks-Historie, er unegtelig en stor Overraskelse og et bedrøveligt quid pro quo! — Siden gjorde Wegener (og jeg) et næppe uheldigt Forsøg på en sådan Danmarks Historie i Sammenhæng til Børnevennen.

[3]) Han kom snarere til altfor langt, kunde man sige.

ikke var i stand til at få det mindste til at hænge sammen; men det undrer mig, at vi således, uden at jeg har haft mindste anelse derom, i så lang tid skulle have levet i et slags uvenskab med hinanden[1]).

Så meget mere taknemmelig er jeg for Deres mig tilsendte program om det engelske konjugationssystem. Med Deres forrige arbejder af denne art har jeg i sin tid gjort mig bekendt, og skal bestræbe mig for også at tilegne mig dette, der, så vidt jeg skønner, er bygget på rigtige grundsætninger og vidner om en flittig samling. Hvad der især er i vejen for udbredelsen af disse undersøgelser er den latinske grammatik, men den vil vel også en gang tø op, ligesom mine frosne vinduer[2]). — Undskyld, at jeg ikke før har takket Dem; jeg havde i sinde først til gavns at gennemgå Deres interessante skrift, men andre arbejder have optaget min tid, og for øjeblikket gör den usædvanlige kulde mig uskikket næsten til alt. Med megen höjagtelse

Deres ærbødigste

N. M. Petersen.

d. 9de Mai 1863.

Idet vi tilstille Hr. Professoren et Exemplar af den af os udgivne Syntax, føle vi Trang til at udtale for Dem vor Anerkjendelse[3]) af, hvad der af Dem er virket for Behandlin-

---

[1]) Dette var nu meget langt fra Tilfældet! Jeg havde blot yttret, at en god Part af måske Kong Harald Hårdrådes Historie dog umulig kunde gå for det hele Danmarks; at jeg bedrøveligen var bleven stuffet i mit vakte glade Håb; at jeg hellere havde strax modtagen et rent Afslag, og at jeg ikke fattede, hvad Petersen tænkte sig ved denne (endog ufuldendte) Beskrivelse af en enkelt formel-dansk Herskers Hændelser.

[2]) Selv havde jeg dog, dengang allerede for 17 År siden, lagt det tørre latinske System godt i Blød, hvilket denne Sprogmand vel kunde have mindedes — men han frøs så gyseligt just den Dag.

[3]) Hvor sære behageligt det end må være at modtage et sådant Brev som ovenstående, så indskrænkes dog Glæden over denne „Anerkjendelse"

gen af tydſk Grammatik, og hvad alle ſenere Bearbeidere ſkylde Deres ſelvſtændige Studier, ſamt til at bringe Dem vor Tak for den Veiledning, vi ved vore tidligere Studier have fundet i deres Bøger, og for den Hjelp, vi ſelv ved nærværende Arbeide have havt deraf.

Med Høiagtelſe

T. L. Simonſen. Cand phil.

P. Peterſen. Adjunct.

Kbhavn d. 20de Juni 1840.

Høiſtærede Herr Profeſſor!

Saa godt ſom i Veſterport har jeg erfaret følgende Nyheder, hvilke jeg — da jeg juſt har nogle Øieblikke tilovers,

---

desværre betydeligt derved, at juſt de Ejendommeligheder ved min Tydſke Grammatik, ſom jeg iſær ſætter Pris på, ikke ere blevne anerkjendte af de ærede Herrer i Gjerningen. De have hverken kunnet benytte min Opſtilling efter det almind. ſyntaktiſke Syſtem, eller mit Konjugaſjonsſyſtem, eller min Forklaring af „Pronominers" og „Tals" Væſen, eller mine Bemærkninger om det Elaſtiſke eller Flydende i „Partiklerne".

Min Tak for D'Herrers ærede Skrivelſe kan derfor kun blive endel betinget. Iſær må jeg beklage, at de, ligeſålidt ſom Madvig eller Nogen af de andre Grammatikſkrivere hos os, have villet indrømme, at Syntaxis er en filoſofiſk Sammenſtilling af Reglerne for Ordenes gjenſidige Påvirkning i Sætningen efter et Princip, nemlig Princippet for denne gjenſidige Påvirknings Art og Måde. Jeg har flere Gange (f. Ex. i mit lidet Skrift om de pædagogiſke Misgreb i Madvigs Lat. Gramm., 1842. S. 31) angiven denne Virkningsmåde, og viſt, at Ordføjningslæren bør inddeles efter Årſagerne til Fænomenerne, men ikke efter diſſe ſelv, el. efter Virkningerne. En rigtig naturhiſtoriſk Jagttagelſe lærer, at 1) enten ſvare Ordene i Talen til hinanden, 2) eller de ſtyre hinanden, 3) eller de ſtå blot hos hinanden, eller 4) de ſtå ligeſom indſkudte imellem hinanden. Derved får Syntaxis for alle Sprog fire Hovedkapitler (foruden et par Tillægs-Ditto el. Korkularier), nemlig om 1) Sideordningen el. Overensſtemmelſen, 2) Underordningen el. Styrelſen, 3) Hosordningen el. Tilføjningen, 4) Mellemordningen el. Indſkydelſen. — Om hele Reſten tør jeg ikke tale her. Ikke engang det Talende i den egne Genitiv på -ius eller Tallenes fulde Mangel af Egenſkabs-Karakteren have kunnet bevæge vore Sprogforſkere til at opgive Talordsklaſſen. — Jeg vil her pege på, at den løjerlige Fr. Barfod nævner mine af T. Gram. „erhvervede Fortjeneſter" uden at vide om noget andet af mine mange Skrifter! Han ſiger, at jeg har „ſluttet" mig til Raſk, der — ſå godt ſom Intet har ſkreven om Tydſk; Spor af min Omgang med Raſk må viſt findes, men jeg ſluttede mig til det Tydſke Sprog og til Grimm, ſom Raſk ſelv ſiger.

fordi jeg er kommen tidligere ind end jeg ventede, o: Kl. 3 — ikke kan nægte mig den Fornøielse at meddele Dem. „Studenter-samfundet" vil ikke respectere Consistoriets Decret; men er-findet at udstede en Protest eller Declaration derimod.[1]) Politiet har imidlertid i Gaar igiennem Cancelliet faaet Ordre til at overholde Decretet. Hvad Enden herpaa vil blive er ikke godt at forudsee. I Søndags Aftes har der været Optøier i Kongens Have, hvilke fra Publicums — dog holdt! vel bedre paa Dansk — fra Pøblens Side vare saa livlige og stærke, at Politiets Magt viste sig utilstrækkelig, og at derfor militair Hjelp af Infanterie maatte hentes. Som Anledning foregives, at Regiments-Musikken, der som sædvanligt opførtes, ikke be-hagede Tilhørerne! Hoboisterne vare af Kongens Regiment og Tumulten skal have begyndt mod dem.

Kjøbenhavns 12 Stænderdeputerede ventilere, om de bør møde ved eller udeblive fra Kroningsfesten. De 36 Repræsen-tanter for Kiøbenhavn[2]) skulle i det mindste alvorlig paatænke (maaskee er det fast besluttet) at indgive Petition til Stænderne om Dagens Hovedthema.[3]) Saavidt jeg hidtil har kunnet mærke, raser der her i Folks Sind ligesaamegen Storm og Uroligheb, som vi i vort fredelige Landhjem have i Naturen. Mandag den 29de d. M. gives Bal paa Frederiksborg, Tirs-dag d. 30te skal gives Diner for de fyrstelige Personer paa Fredensborg, Onsdag d. 1ste Juli (formodes det) vil blive givet Festligheder her i Byen og deriblandt paa Theatret — Noget, som jeg ikkun kan udtrykke ved „Noget", fordi det endnu ikke skal være afgiort, hvad det skal være.

Til Væddeløbene ere ankomne over 30 Heste og mange Beskuere.

Deres ærb. hengivne
S. K. Povelsen.

---

[1]) Se om denne Strids Anledning og Karakter i Krit. Bdr., Pol. Afd. 1852, S. 210—14. Dekretet forbød et sådant Samfunds Stiftelse.

[2]) med disse menes vel de Toogtredive Mænd som de kaldtes.

[3]) som bekjendt menes herved „en Constitutions" Indførelse.

P. S. $^{26}/_{6}$.

Her tales i disse Dage kun om foreſtaaende Udnævnelser af Riddere og Commandeurer; af Deres Bekjendtere nævnes Prof. Peterſen og Madvig, Grev Lerche og Kmherre Caſtenſchiold, ude hos os. Rentekammeret har havt den Ærgrelſe ved Reſcript at faae en Foreſtilling tilbage, da H. Maj. fandt c. 11 Dusin altfor ſtærkt; hvad der ſiden er bleven af de Kammerfolk, veed jeg ikke. Hvad der vil blive af de nye „Cabinets-Herrer", vides heller ikke; man forſikrer kun, at 22 Alen gule Baand ere beſtilte til at hefte Sølvnøglerne paa. Vidſte man nu, hvilken Længde Baand der gaaer til en Kmh.-Sløjfe, ſaa vidſte man de ſplinterny Herrers Antal, men jeg mindes ikke, at dette Maal er angiven i Søren Mathieſens Regnebog.[1])

Om Studenter-Samfund-Sagen kan man intet høre over de høie Stemmer om „blive" og „ikke blive", der overalt lyde fra Øſt til Veſt.

Roeskilde d. 15de Juli 1840.

Høiſtærede Herr Profeſſor!

Stændernes Forſamling er idag begyndt ſaa overvættes rolig, at der ved Slutningen af Commisſarii Indlednings-Tale, hvorpaa et jublende „Længe Leve" for Kongen plejer at følge, indtraf en temmelig lang Pauſe, der omſider ikkun blev afløſt af et ſvagt og ikkun 2 Gange gientaget „Kongen leve", ſom blev intoneret af Kammerherre Caſtenſchiold.

Som noget, i det mindſte for mig, uventet, kan jeg ogſaa melde, at det var ſaa langt fra, at der ſporedes nogen Tilbøjelighed til at faae nogen ret kraftig Addreſſe i Gang, at der *ikke* blev yttret et eneſte Ord om Indgivelſen af Addreſſe, og at der ſom Følge heraf ej heller blev nedſat Committee til at forfatte en ſaadan. Nu er det vel ikke umueligt, at denne Sag kan blive bragt paa Bane i Morgen; men forhen plejede det altid at ſkee førſte Dag eller ſtrax efter Valgene.

Indlednings-Talen var temmelig lang og ſom det kunde ventes meget god. Den indeholdt Vink; men i mine Øjne

[1]) Et ſådant Rygte var ikke utroligt, når man huſker på Chriſtian VIII.s Smag og Skjønhedsſands. En af de førſte Anordninger, da de udråbte ham til Konge i Norge, galdt Hofherrernes grønne Uniform med karmoſinrød Krave, o. ſ. fr.

ikkun smukke Vink, om, at øjeblikkelig eller snarlig Forandring i Landets Grundlov ikke var at vente; ogsaa nogle uforbeholdne Yttringer mod Folkets selvvalgte Ordførere; men slet intet „Forbud" mod at tage denne Sag under Overvejelse.

En ret interessant Efterretning blev meddeelt angaaende Alt, hvad der hidtil er foranstaltet til Finantsernes Forbedring. Med Hensyn til alle de Deputeredes Competence skete denne Gang slet ingen Indsigelse.

Til Præsident valgtes Professor Schouw med 62 Stemmer. Det var unægteligen imod min Formodning, at han fik saamange Stemmer; men det har glædet mig, da han efter min Overbeviisning fortjener det. Vicepræsident blev Etatsraad Hvidt og Secretairer Justitsraad Skibsted og jeg.

Uheldigviis havde man overlagt Valgene inden min Ankomst i Aftes. Sagen bliver da heller ikke denne Gang saa farlig[1]), da lønnede Protocolførere haves i Candidaterne Liebe og Krieger; men hellere havde jeg naturligviis dog været frie, da med Bestillingen dog er forbunden meget Paapasserie, der kræver punctlig Opmærksomhed. Flere af mine Venner, som jeg i Morges fik fat paa i en Hast, fik jeg vel omstemt; men det hjalp ikke videre end at jeg fik færre Stemmer end Skibsted, som erholdt 52 af 69.

Til at danne Redactions-Commitee valgtes Algreen-Ussing og Deichmann.

Dette er det Væsentlige af det idag Passerede.

Lev vel!

Deres ærbødigst hengivne

S. K. Povelsen.

P. S. Stændertidendens Priis nedsættes til 2 Sk. pr. Ark.

---

[1]) I en tidligere Samling måtte Povelsen engang skrive 76 Ark fulde, Renskrift efter eget Udkast, fra en Aften til en Formiddag. — Men det var dog langt mindre, end hvad P. G. Bang formåede, som fra Middag til næste Formiddag engang, i Landbokommissionen, egenhændig conciperede 103 Folio-Ark (formodentlig dog brudne); han var en ren Herkules til Kontorarbejde og al Slags Udholdenhed.

Høistærede!

Idag har det store Slag staaet. Commissarius forholdt sig (efter Tilskyndelse) aldeles passiv. Ilden aabnedes af H. P. Hansen[1]) og Modpartiet lod derefter rolig Drewsen, Christensen og Lehmann udtale sig. Disses Foredrag vare dristige nok, og de gik blandt andet ud paa, at det skulde udtales, at Folket havde tabt Tilliden til Kongens Raad, og at dette derfor uden Barmhjærtighed maatte afskediges. Men herpaa fulgte en Salve, som jeg tør troe forbausede hine Talere. Etatsraad Bang holdt et kraftigt Foredrag, næsten det Bedste, der nogensinde af ham er hørt; efter ham fulgte Mynster, Steenfeldt foruden mange flere, og tilsidst Using og David med saa djærvt Forsvar for Kongen og hans Raad, at det lod sig forudsee, hvad Skjæbne Propositionen vilde faae; ja selv Grev Knuth talte i højeste Grad lojalt, og Sager lagde med høj og kraftfuld Stemme de Deputerede for Hovedstaden paa Hjærte, hvad der skyldes Kongen for Communal-Anordningen.[2]) I henved 5 Timer varede denne Kamp, og den endtes med, at Propositionen, i hvilken der skulde hovedsagelig udtales Utilfredshed med Statsstyrelsen under Foregivende af, at denne maatte tilskrives Kongens Raadgivere, aldeles blev afviist med 36 Stemmer mod 29.

Dette har jeg troet at kunne interessere Dem og jeg iler derfor med at meddele det.

I Hast.

Hengivenst

S. K. Povelsen.

---

[1]) Grosserer, Bankdirektør, ɔc. Denne min Ungdoms Skolekammerat besad en stor naturlig Veltalenhed, uddannet end mere ved flere roeskildske Sessjoner, og her behøvedes visselig ikke Stænder-Rygterne om Undervisning i Gestus med Armene af den berømte Aktør Nielsen. En blød Tunge, et vist smukt Mådehold og alm. Afholdthed gjorde, at han klogelig sattes forrest.

[2]) Det har oftere været sagt, og jeg har selv yttret det i min D. Læsebog, at Christian VIII havde måske stiftet ligeså meget sandt Gavn ved denne Anordning, som Frederik VI ved den om Provindsialstænderne.

(**Forord.** Flere Steder i dette Brev finde deres Belysning i forskjellige Anmærkninger i denne Bog).

Bakkehuset, d. 8 Jan. 1828.

Kjære Collega!

Jeg haaber, Collega[1]) Hauch efter Løfte har bragt Dem min foreløbige Undskyldning, at jeg først nu besvarer Deres venlige Skrivelse af 4de Novbr., og takker Dem for Deres medfulgte Vennegave[2]); men først vilde jeg have læst Deres Bog, inden jeg skrev, og da jeg var færdig dermed, fik jeg nogle Smaaupasseligheder, som, med deres Anledninger og Følger, satte mig ud af Arbeidet; imidlertid kom Julen, og jeg kunde her i min liden Oase ikke bringe i Erfaring, om De kom til Byen, eller ikke, og det forekom mig urimeligt, at jeg skulde skrive Dem til, paa det mit Brev og De skulde krydse hinanden, og De herinde mundtlig høre af mig, hvad De ved Deres Hjemkomst skriftlig vilde faae at læse i Sorø; og endelig traf jeg da efter hinanden paa Rothe, Ingemann, Hauch, som samtlig sagde mig, at De var her ikke, men vilde jeg have Bud ud til Dem, skulde De besørge det, da de reiste ufortøvet. I Gaar reiste da Hauch, som nok var den sidste, og nu er jeg da endelig kommet ifærd med at skrive Dem til.

Altsaa først Tak for Deres tydske Grammatik; jeg vilde ønske, at Sproget saaledes var blevet lært i min Barndom og Ungdom, saa vilde jeg bedre kunne bedømme og berømme den; men jeg har, skjøndt jeg nu egentlig er vel quasi en Art Professor i det tydske Sprog[3]), egentlig aldrig lært det uden ex usu, saa at Deres Grammatik bogstavelig er den første, jeg nogensinde deri har læst; ligesom og Grammatik i mine Skoleaar i Almindelighed lærtes som et Præceptum, som da Talebrugen lød, o: udenad uden allerringeste Begreb paa Rams,

[1]) Det var Rahbek ejendommeligt, meget hastigt at bruge meget fortrolig Til- og Omtale til mindre Kjendte, når han traf sammen med dem og så led dem.

[2]) 2den Udgave af min større tydske Grammatik.

[3]) Rahbek examinerede nemlig i flere År deri ved Examen Artium.

saa at De kan vide, at jeg i Psalmecommissionen[1]) — s. v. v. — gloede som en Ko paa en ny Port, da Riber[2]), istedenfor Nominativus og Accusativus nævnede Subject og Prædicat, som var noget, jeg aldrig havde ventet at træffe i den Gade. Jeg kan altsaa ikke nok sige Dem, hvad Priis jeg sætter paa Deres skarpsindige og grundige Behandling af Sproget; men De vil tillige indsee, at jeg under de Omstændigheder ikke er perfrictæ frontis nok, til at tage Plads mellem Deres Dommere, og nøyes med at ønske Dem fortjent Paaskjønnelse og Opmuntring til at fortsætte saa hæderlige og gavnlige Bestræbelser. —

Jeg kommer nu, kjære P. H., til den anden Part af Deres Brev, som jeg med fuldere Føie, og af fuldt Hjerte, kan besvare. Hvad De saa venlig skriver om min Imødekommen ved Høitiden paa Sorø[3]), var hvad jeg til enhver Tid, og mod enhver, hvem jeg personlig agtede, og imod hvem jeg kun havde litterarist Udstaaende, er redebon at giøre. I alle slige Stridigheder forekommer jeg mig aldrig uden som Sagfører, der vel med Iver og Varme troer at burde føre den Sag, jeg har i Sagen og for Sagen kan blive lidenskabelig, undertiden ogsaa uden at være det — kjed af at have saa ofte hørt mit Maadehold miskjende og misdømme — lade mig friste til at give raat for usødet, men da, naar Proceduren er tilende, og Blodet afkiølet, ikke lettelig seer en Uven i sin Vederpart, naar denne træder paa Fredsfod. Altid har jeg ønsket, at der i vor liden lærde Republik maatte være Samdrægtighed, for at hævde vor Agtelse mellem Pengedrogene, Rangdrogene, Fødselsdrogene, og alle de øvrige Drog, der omgive os, og hvem vi i vore Stri-

[1]) Rahbek blev i samme Aar, som han udnævnedes til Prof. i Æstetiken, i en Alder af 30 Aar, Medlem af denne Kommission til den „Evangeliske Psalmebogs" Udarbejdelse!

[2]) H. W. Riber; Student, da han var 14 Aar; litt. Krit.; gjorde i sit 30te Aar en pædagogisk Reise til Tydskland. Han var nok Kommissionens Sekretær, saavidt jeg mindes.

[3]) R—k mødte ved Indvielsen som Rector magnificus og kom strax meget venlig til mig, som i Striden om Frejas Alter havde skreven en temmelig nærgående Piece om hans „falske Logik".

digheder give hinanden til Priis. Lægger jeg nu hertil, hvad jeg og til Deres Huusfælle[1]), den hæderværdige Hauch, har skrevet, at Deres Sag i vor egentlige Strid var bedre — hvormed jeg ikke vil sige, rigtigere — end min, da de stred for en hædret Ven og Lærer, jeg kun for mig selv, maatte jeg til enhver Tid have gjerne grebet den første sig frembydende Leilighed til Nærmelse. Men da det endydermere traf paa hin Høitid, da den humane, dannefindede, ret kongelige Frederik den sjette havde, om jeg saa maa sige, electriseret min Sjæl, oplivet hver god Blodsdraabe i mit indre, ved sin ædle Paaskjønnelse af Fader Mallings og min Ungdomsven Stemanns Fortjeneste[2]), sin levende Interesse for den af Asken opstandne Phønix, sin menneskekjærlige Deeltagelse i Deres Hustrues Fare og Frelse[3]). Læg nu dertil, at Manden, jeg her havde for Øie, var en Datterdatters Søn af mine tidligere Aars sønligen ærede Rose, hvis Velsignelse, som han paa sin Sotteseng lyste over mig og der maaskee var det sidste Ord, der er kommet over hans Læber, aldrig er gaaet, og aldrig vil gaae mig af Minde, hvem jeg ærede og elskede som en Fader, sandelig, saa rødmer jeg næsten ved det forbindtlige, De siger mig, og tilføier blot:

Irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.[4])

Forunderlig har derimod, ved Mindet af samme Dag, den smukke Albertine St. Aubains uventede Død rørt mig og kaldt mig Ewalds deilige

---

[1]) Hauch logerede på den Tid i samme Gård, hvor jeg havde Embedsbolig.

[2]) Malling, der havde tidligere undslået sig for at blive adlet, var dog Aret forud bleven Ridder af Elefanten, og Stemann i samme År bleven Kaases Eftermand og optagen i det Geheime Statsråd.

[3]) Hvis Rummet tillader, skal jeg ved Bogens Ende belyse disse Yttringer.

[4]) Se Hor. Od. 1, 13, 18—20.

Saa knuser Storm de ranke Pile
Og skaaner et unyttigt Rør,
Saa nægtes Gravens Elsker Hvile,
Naar Haabets muntre Yndling døer —

levende i Erindring.

Jeg afbrød her i Mandags dette Brev, for at spørge vor Ven Peder Mogens Boye[1], om han havde noget til Dem at befale, men han havde kun en venlig Hilsen at sende. Ogsaa min Kone, der drages med en langvarig og fortrædelig Hoste, hilser Dem venskabeligst. Mange Hilsener til min lille Gudsøn, til hans venneblide Moder, for hendes forbindtlige Modtagelse af den selvbudne Fadder, og fremfor Alt til Dem selv, med inderlig Tak for Deres Bog og Brev.

Hilsen, Høiagtelse og Venskab

K. L. Rahbek.

Bakkeh. d. 19de Febr. 1830.

Saavel for de mig seneſt tilhændekomne tvende Bind Koch[2]), som især for deres venskabelige Brev af 14de takker jeg Dem hiertelig, med Forbehold, at svare Sorøes Lord Byron, som jeg villig vil kalde ham efter Dem, paa hans mig ikke mindre kiærkomne Skrivelse med næste Post. Naar jeg iøvrigt, k. Pr. H. tilraaber de brave Soraner mit macte virtute, gior jeg mig en kiær Pligt af at erklære Dem, at De staaer mig i første Række, og at Deres Svar[3]) til den iøvrigt høit fortjente og i mange Henseender høitstaaende Molbech paa hans illiberale og inhumane Kritik over den ikke retfærdigen behandlede Ingemann, i mine Tanker kun havde den Feil, som jeg har mod flere af Deres lignende Arbeider, at de komme i Dagblade, hvor de maa sønderlemmes. Vous êtez orfevre, Monsieur Josse! siger De formodentlig, og mener, jeg snakker for

[1]) alias: Peter Wegner.

[2]) Koch om Sjakspillet, hvilke han lånte.

[3]) Se Krit. Bdr., Lith. Afd., Bind 2, Side 137—43.

min egen syge Moster, men uagtet jeg ikke nægter Dem, at jeg vel kunde være fristet til at tilraabe mine Soraner: date obolum Belisario! og ønsker at turde paalægge Dem en contribution gratuite af mit Bidrag her aarlig[1]), vil jeg dog f. Ex. tilstaae Dem, at just Svaret til Molbech af personlige Grunde var mig velkommere paa fremmed Grund end paa min egen. Iøvrigt har jeg for Ven og Fiende og for adskillige af de 14 Selv aabenhjertig vedgaaet, at Alt, hvad mod Ingemanns Roman er indvendt, kunde være sandt, og det dog ligefuldt være et Mesterværk, og at jeg f. Ex. intet af Shakspears Mesterstykker kiender, som lignende Indvendinger jo kunne gjøres, og gjøres (imod), uden at de derfor have tabt af deres Værdi.

Har jeg imidlertid saameget mod den didactiske Terrorismus, der med Sværdet forfægter sin Sag, har jeg naturligviis uendelig meget mere mod den Kaadhed, der ingen Sag hylder, ingen Sag har, men blot vil more sit ligesindede Publikum, ligegodt paa hvad, eller hvis Bekostning. Denne hele Fremgangsmaade har indigneret mig til den Grad, at jeg, ligesom jeg skriftlig, mundtlig og til Protokollen havde protesteret mod Foreſtillingen af Nicolai Taarn,[2]) hvori en nasviis Dreng driver Giæk med vor ypperste Digters maaskee ypperste Drama, tilsidst pro loco erklærede, at jeg aldrig havde pebet i mine Dage, og ikke billigede Piben; men at, dersom jeg var saa lykkelig, ikke at være Theaterdirekteur længere, naar dette Stykke opførtes, peeb jeg første Gang i mit Liv: saaledes har frabedet mig et Exemplar af Fl. P., som Forlæggeren venskabelig havde tiltænkt mig, da jeg ikke vil læse den, uden jeg skulde

[1]) Rahbek udgav dengang en Fortsættelse af det bekjendte Minerva, kaldet Tritogenia.

[2]) Kjærlighed paa Nicolai Taarn eller hvad siger Parterret. Heroisk Vaudeville af H. C. Andersen. Dette var Forfatterens, ikke ganske talentløse, Ungdoms-Lapseri Nr. II; med Nr. I mener jeg naturligvis det konfuse Katalog på Indfalb, som Forf. Aaret iforvejen udgav under Navn af En Fodrejse. — David kaldte den i Mdskr. f. L. (I, 543—46) for „et bizart Product, uden komisk Virkning, uden parodisk Kraft", hvis „Slutning forfejler enhver tænkelig fornuftig Hensigt, som Forfatteren kan have havt."

forpligtes dertil, hvilket jeg og ubrødelig holder, endskjøndt den sendes en Pleiedatter af mig, daglig i Huset. Jeg vilde — hvorom jeg formodentlig i mit Brev til vor ædle Hauch udførligere vil udtale mig, — at der ingen Strid var; det har stedse været min Bestræbelse: ut inter quos summa esset laudis æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, at Sandheden med al mulig Meningsfrihed, og al tænkelig Energie, men uden Personlighed drøftedes og omtvistedes, men slaaer de kaade Drenge sig løs, og raabe Skaldepande efter Propheten, nu da er det godt, at der slippes Bjørne løs, der kunne — vel ikke sønderrive dem — men jage dem i Ammestuen igjen.

Vor Oehlenschlæger, som jeg overalt i mit Eneboerliv, i Vinter, da jeg er indefrossen og indesneet, sjældnere end nogensinde seer, skal i disse Dage have et flygtigt Anstød af sin Podagra. Hans Trillinger har han læst for mig, og jeg sætter overordentlig Priis paa dem, især de fire første Acter — den femte er mig for theatralsk, og vil jeg mellem os betroe Dem, at jeg hørte Stykket ikke uden al forudfattet Frygt, da hans og mine Ideer om det comiske, fra tidligere Dage af, have været temmelig divergerende; men dette fyldestgjorde mig aldeles over al Forventning, og er, endog efter mine rigoristiske Begreber, en sand Cömoedie.

Og nu k. Pr. Hiorth, hvad jeg egentlig burde begyndt med, min inderlige Tak for Deres venlige Ihukommelse af min Camma[1]); vel er med hende mit Livs Morgen neddalet, og de sidste ublandet lyse Timer vare de, da hun — hvorfor skal jeg ikke sige, hvad jeg føler? — i ualmindelig Blidhed og Reenhed lyste paa Sorø. Undre Dem derfor ikke, om et elskeligt Gienskin fra hende hviler for mig paa alle og alt, hvad mit Hierte gienkalder mig under denne Belysning. Dette vel i alt Fald til muligt fornøden Forklaring om den Hilsen, De kan have Ret i ikke at ville[2]) bringe; De seer fra Anſigt til Anſigt; jeg in speculo & quasi in ænigmate. —

---

[1]) død d. 21. Jan. 1829. [2]) sigter til en her ligegyldig Meningsforskjel.

Her afbrød min Ven Dr. Pingel mig i Aftes, og hialp Dem saaledes af med et formodentlig langt længere Brev, der hang over Deres Hoved[1]); dog maa jeg i Henhold til det fortige bede Dem ydermere hilse Dr. Fogtmann, som i forrige Brev blev glemt, fordi jeg vilde have tilføiet noget om hans hiertelige Tale over vor Malling.[2]) Mange Hilsener og til samtlige Øvrige, især til min vakre Respondens[3]), hvis rørende Mindedigt over Jacobine Estrup var som skrevet udaf og til mit Hierte i min Sorg. Ingemann venter jeg inden kort Tid at skulle skrive til; Hauch med næste Post. Mange Hilsener til Deres Frue og min Gudsøn.

Hilsen, Høiagtelse og Hengivenhed

Rahbek.

Fra Boye hilses venskabeligst.

Lund d. 28 Juni 1840.

Högtärade Herr Professor!

Då jag af Dem fått emottaga wärdefulla gåfvor, är det för mig en pligt, men en kär pligt, att öfversända bifogade obetydlighet, det första af mig utgifna arbete[4]), som jag tror för Dem kunna hafva något interesse. Jag ber Dem mottaga det med wälvilja, och wara öfvertygad om min oskrymtade Högaktning och tillgifvenhet.

H. Reuterdahl.

Stockholm d. 22 Sept. 1848.

Högtärade Herr Professor!

Ehuru knapp tiden för mig i dag är, kan jag icke underlåta att anmäla, att jag mottagit Deras bref med

---

[1]) Ak, gid det Brev var styrtet ned over mit Hoved ligesom hin min Oldefaders Velsignelse!

[2]) holden ved Sorø Akademies Mindefest d. 19 Decbr. 1829.

[3]) Chr. Wilster, som skrev et smukt Digt over Estrups første, i Mailand afdøde Hustru. — Min Respondens kalder R—k ham vel, fordi Rahbek det År var Rector magn., da Wilster disputerede (1827).

[4]) Nuværende Erkebiskop R. var den Gang teologisk Professor i Lund. Skriftet hed: Gamla Ordspråk på Latin och Swenska, med Gloss. 1840.

dagens post, och har gjort mig ett nöje af att genast fullgöra det mig deri gifna uppdrag.[1]) Då jag för det närvarande vistas i Stockholm som Riksdagsman, har jag icke personligen för husar-chefen, som är min gode wän, kunnat framföra Deras helsning och wänskapsfulla tänkesätt; men jag gör det redan i dag skriftligen, och är viss, att det för honom och hans kamrater skall vara en stor glädje att erfara, hur wänskapligt man mot Dem är sinnad i grannriket.

Alltid med utmärktaste Högaktning H. Hr. Professorns tillgifne Wän och ödmjuke tjenare

H. Reuterdahl.

Kjøbenhavn d. 4. April 1842.

Høistærede Herr Professor!

For de med Deres saa særdeles behagelige Skrivelse af 2den d. modtagne Smaaskrifter bevidner jeg Dem min Forbindtlighed og Taknemlighed. Jeg har strax leveret Geheimeraad Stemann det til ham Indlagte.

Det er herinde almindeligt bekjendt, at den nærmeste Grund til at Madvig nu skrev over latinsk Grammatik og gav sit Arbeide Navn af en Skole-Bog, var en Finantsoperation. Det er i den Henseende et Speculationsarbeide efter Boghandlerbestilling. At han ikke kunde levere en Skolebog, er vel en nødvendig Følge af hans hele Individualitet, som jeg iøvrigt, med Professoren, sætter særdeles høit.

De tvende Taler ere mig særdeles vel bekjendte. Professoren talte med mig om dem under mit Ophold i Sorø efter min Hjemkomst fra Udlandet, og dette henledte i den Grad min Opmærksomhed paa Skriftet, at jeg blev dets Anmelder i den Berlingske Tidende under Mærket BXIII[2]). Det er iøvrigt

[1]) At overlevere et Exemplar af mit Skrift „Navnes Breve" til det skånske Husarregiments Sjæf Sjøkrona, som med dette var marsjeret igjennem Sorø, og hvem jeg der var kommen til at vise om i Kirken og at berette Et og Andet til om Danmarks Stilling.

[2]) Berl. Tid. 1841. Nr. 62—64.

den eneste Gang, jeg har skrevet i hint Blad. Det var mig af Vigtighed at bidrage Mit til den rette Forstaaelse af Embeds-Eden. For min der fremsatte Fortolkning af „Præjudiceerligt" har jeg senere i Love og Reskripter fra Slutningen af 17de og 18de Aarhundrede fundet flere fortræffelige Argumenter, som jeg iøvrigt ikke har mærket mig, da de komme saa ofte igjen i Lovsproget fra hiin Tid, at Lignende altid med Lethed vil kunne opdrives. Den første Kilde til Embedseden er Hyldings-Eden efter Haandfæstningens Cassation; men hvorledes de nærværende forskjellige Formularer ere opstaaede, har jeg ikke undersøgt. Ved at udarbeide de Oversigter, som findes i den nye Statscalender foran Cabinets-Secretariatet, Statsraadet, Cancellierne og Høiesteret blev jeg iøvrigt opmærksom paa adskilligt Dunkelt af megen Vigtighed i Souverainitetshistorien.

I Professorens venlige Erindring anbefaler jeg fremdeles Deres taknemlige Discipel og

ærbødigst hengivne
M. Rosenorn.

Kjøbhvn d, 20 Aug. 1839.

S. T.

Hr. Dr. Prof. Hjort!

For det oversendte Exemplar af Deres pædagogiske Program, er jeg Dem særdeles forbunden: det skaffer mig ikke alene Leilighed til atter at gjøre mig bekjendt med et Skrift, hvis Tendents og Indhold vakte min hele Interesse, men ogsaa at skaffe et Par af mine Venner, hvilke jeg havde underrettet om den Fornøielse, Deres lille Skrift havde ydet mig, en lignende Glæde. Dette er ingen tom Compliment til en Mand, hvis Skrifter altid have fremkaldt min Agtelse for hans Hoved og Hjerte, men hvis enkelte dristige og djærve Yttringer havde forbauset mig, indtil jeg ved et Par særdeles behagelige og lærerige Samtaler lærte nøiere at kjende den Individualitet, hvoraf de vare udsprungne. Netop den hjerte-

lige og venlige Oprigtighed, hvormed De vandt mig for Dem, har givet mig Mod til ligefrem at yttre dette mit Sindelag for Dem. Jeg er rigtignok for ung, til at min Dom kan for Dem være af nogen synderlig Interesse, men jeg er gammel nok til at glæde mig ret hjerteligt over at finde en Mand med Hoved og Kundskaber, der udtalede flere af de Ideer, som jeg i længere Tid har fredet og næret i mit stille Sind, vel ogsaa nu og da har vovet at meddele Venner, som ikke misforstode mig. At De har viist mig Deres Deeltagelse for mig ved det vedlagte Brev og de venskabelige Raad, som ledsagede samme, skal jeg bevare i taknemlig Erindring. Jeg vilde ønske, at jeg turde smigre mig med, at De heller ikke ganske i Fremtiden vilde unddrage Dem at erindre

Deres hengivne og forbundne
C. E. Scharling.

C. Sk. Muligen vil det interessere at erfare, at jeg var saa heldig igaar at erholde det hoepnerske Reisestipendium, en 150 Rdr. aarlig. Gid nu blot H. M. allernaadigst vilde opfylde min Ansøgning.

Kbhvn. d. 16de Mai 1834.

Høistærede kjære Ven!

De har gjort mig en stor Glæde ved Foræringen af det oversendte Skrift[1]), som jeg tilligemed de Ord, hvormed denne Gave var ledsaget, ikke modtog uden inderlig Følelse. Uagtet Bog og Brev først idag ere komne mig ihænde, glæder det mig at see, at det var paa Christi Himmelfartsdag, at De havde tænkt med Venskab og Godhed paa mig. Denne Dag tilbragte jeg nemlig ikke uden vis urolig Ængstelse; thi den følgende Dag var bestemt til min første Optræden paa det theologiske Catheder.[2]) Det er mig derfor en kjær Tanke, at i den Tid, jeg saaledes tilbragte i en indre Bevægelse, havde en

[1]) min tydske Læsebog, 1ste Udg. — [2]) Sml. Fogtmanns Breve S. 169.

Ven i mit kjære Sorø erindret sig mig med Kjærlighed og Deeltagelse. — Derfor være De ret hjertelig takket for hiint Minde, som jeg stedse vil bevare med Erkjendtlighed. Da jeg allerede har skrevet to, tre Breve til Sorø, vil De maaskee deraf have erfaret, hvorledes jeg i Almindelighed har havt det siden vor Skilsmisse. Min nye Virksomhed forekommer mig ret behagelig; thi, hvorvel jeg fra Morgen til Aften har fuldt op at bestille, har jeg dog endnu kunnet overkomme det Arbeide, som paalaae mig; og selv adskillige af de Forretninger, som sagtens siden mindre ville tiltale mig, navnlig af de practiske (f. Ex. Communitetsregnskabet o. desl.), have dog ved deres Nyhed interesseret mig. Mine egentlige Forelæsninger lægger mig endnu adskillige Vanskeligheder i Veien, da jeg snart frygter for at gaae for hurtigt, snart for langsomt til Værks. Ogsaa generer det fremmede Sprog mig endeel, og gjør min Forberedelse saameget besværligere, da jeg i fem, sex Aar aldeles har været ude af Øvelse med at tale Latin, og dette Sprog, hvor det netop gjælder at træffe den hellige Skrifts inderste Hjertepunkt, er altfor marmoragtigt, om jeg saa maa sige det, i. e. for koldt og vidtløftigt omskrivende. Det er intet Under, at Spener og Pietisterne holdt collegia biblica i det tydske Modersmaal. — Hempels Bog „Christus som han er, var og bliver", eller hvad det er, den hedder, er i Grunden — ingen Ting. Nogle paranetiske Sætninger med Tilføielse af endeel Bibelsprog uden videre Forklaring skulde ikke gjøre Sagen klar. Der skal imidlertid være folgt 800 Expl. deraf! Den Lykke, saadanne Bøger have, er et mærkeligt Phænomen, hvis Grund vel tildeels er at søge i den bekjendte menneskelige vis inertiæ, der finder sig smigret ved ikke at sættes i Uleilighed ved at gjøre sig bekjendt med noget Nyt, men behagelig tygger Drøv. Langt bedre er da Sartorii: „Læren om Christi Person, Lære og Værk", som en Præst Leth (Bredsdorffs Svoger?) nylig har oversat, skjøndt der var Meget at sige imod den, især mod den Sikkerhed, hvormed han anfører omtvistede Bibelsteder i den Forstand, som den gamle Dogmatik underlagde dem, uden

at agte paa andet, end at Ordene lyde bogstaveligt saaledes. Det har altid forekommet mig ligesaa ufornuftigt som beklageligt, at dømme om Troesartikler ved at beraabe sig paa enkelte Skriftsteder, udrevne af deres Sammenhæng, i en Bibel-Oversættelse. Dette er ikke Meningen af perspicuitas sacræ scripturæ. — Under det meget Arbeide og Bekymring, som Deeltagelse i Communitetsstipendiernes Uddeling har foraarsaget mig, — hvilket Estrup i et Brev idag træffende kalder et beneficium flebile for de theol. Proff. havde jeg dog blandt Andet den Glæde at være deelagtig i Bortgivelsen af hiint Stipendium til Deres Broder W. B. Hjort[1]), der var særdeles anbefalet af de juridiske Professorer. Jo flere værdige Studerende man nødes til at unddrage hiin Hjælp paa Grund af det uhyre Antal Ansøgende (denne Gang 170 om 25 eller egentlig kun 24 Pladser), desto mere Glæde har man, naar Valget kan falde paa en Enkelt, der paa Grund af private Forbindelser interesserer os og hvis Værdighed sættes udenfor al Tvivl. Lev vel, kjære Professor Hjort! Jeg beder Dem modtage mine bedste Ønsker for Dem, Deres Kone og hele Familie.

hengivenst

C. E. Scharling.

Upsala d. 20. Jan. 1826.

Med Herr Gleerup begagnar jag lägenhet till Köpenhamn, och såsom vännen Atterbom är nedrest till Östergöthland, sänder jag å hans vägnar det Tal han hållit vid Arf-Prinsens födelse.

Jag begagnar äfven tilfället att göra mig ihogkommen hos alla Sorö-vänner, der Atterbom, Geijer och jag tillbragte en nöjsam dag. Atterbom var lyckligare, än vi, som fick dröja längre qvar. Hälsa Collegerna, som oss

[1]) Saml. ovenfor S. 133 og a. St.

ihogkomma, och framför allt Fru Hjort. Atterbom gifter sig just i dessa dagar med Fröken Ekenstam.

calamo festinante! ursägta!

Vänskapsfullt

J. H. Schröder[1]).

Weimar d. 18ten März 1839.

Es lebe Dänemark und seine Bewohner! Denn der Däne ist treu und wacker, wie man es selten bey anderen Nationen in dem Grade findet; — das haben mir schon manche Dänen bewiesen, und Sie nun, mein guter lieber Hiort, neuerdings wieder auf eine recht freundliche Weise durch den jungen hübschen Engländer[2]) für den ich mich herzlich interessiere, weil er von Ihnen mir Kunde bringt, und empfohlen ist, und für den ich doch leider noch nichts thun konnte. Pro primo, weil sein Professor, wo er lebt, es anfangs nicht wünschte, zu sehr die Zerstreuung für ihn fürchtend, denn ich wollte ihn nämlich bey mehreren Familien einführen, wo man Bälle und Societäten giebt, und junge Leute aus und eingehen, u. nun, wo der Professor so zufrieden mit ihm ist, daß er ihm das Erlaubniß ertheilen zu können glaubt, kommt mir theilweise Jemand Anderes zuvor, und in den noch übrigen Häusern hat er nun selbst keine Lust mehr eingeführt zu werden — da er so viel zu thun hatte. Sie sehen, daß Ihre Mühe und Sorge Früchte getragen, denn man ist überall mit dem liebenswürdigen jungen Mann zufrieden, und ich nicht weniger durch seine wenigstens lebendigen Erzählungen von Ihnen, Ihrer

---

[1]) Se ovenfor S. 335. Til det Meddelte kan jeg føje, at hvad Schr. således, snart siddende eller liggende, snart stående, havde fået samlet, det viste han sig senere hen virkelig i Besiddelse af ved mer end et tænksomt Spørgsmål, han forelagde mig ved Bordet om Aftenen.

[2]) Robert Hodgson fra Sandwich. Efter i 2 År at have fået Privatundervisning af mig og et par andre Lektorer i Sorø, var H— næsten voxen, og gik nu i nogen Tid til Weimar, der dengang stod i stort Ry i England som et Slags Universitet. Han boede i Huset hos Gymnasielærer, Prof. P(?).

interessanten lieben Frau und Kindern! Ich weiß wo und wie Sie leben, wie es in Sora hergeht, wie die Gegend, Ihre Spaziergänge sind, u. s. w. — und später hoffe ich ihn doch noch mit Manchem bekannt machen zu können, was ihm Nutzen und Vergnügen zugleich bringen kann, besonders in Hinsicht der Kunst, und einigen wahren Künstlern, die hier sind, — was jetzt in den kurzen Tagen und bey überall gedrängter Arbeit nicht so gut einzurichten war, wie jetzt nun, wo die Tage länger werden. —

Wie sehr wir hier Göthe vermissen, und vor allen ich[1]), können Sie begreifen. Sein Verlust wird mir schmerzlicher, je länger ich lebe, denn ich vermisse zu sehr seine Theilnahme, seine Aufmunterungen in der Kunst, die ich besonders noch in den letzten Jahren so schön genossen, daß sie wie eine Sonne manches in mir entfaltete, was sonst, schüchtern, furchtsam, wie ich eigentlich von Natur bin, nicht ans Licht gekommen wäre, und bedeutend meine Lebensgluth erhöhte. Er gab mir noch oft Ideen zum componieren auf, und waren unsere Ansichten denn bey der Auffassung verschieden, so war es ihm im Gegentheil oft interessant, den Gegenstand vielfältig aufgefaßt zu sehen, und er ging denn gütig und theilnehmend auch in meine Ansicht ein, wenn nur der Gegenstand überhaupt erfaßt war. — So beweinte ich bey seinem Tode den Gönner, Vater und Freund, und nie kann mir sein Verlust ersetzt werden.

Indessen interessiert sich unsere neue Direction für Kunst und Wissenschaft auch lebhaft, so auch die Großherzoginn; aber es ist mehr, weil es ja einem gebildeten Staat Noth thut dergl. zu fördern, als aus eigentlicher Liebe und Einsicht. — Schorn, der Redacteur des Kunstblattes, hat Anregung gegeben, die Kunstschule neu zu organisieren, und die unbedeutende Gemählde-Gallerie, die ich in Aufsicht hatte, ist nun auf die Lustschlösser vertheilt, und nur ein Kupferstichcabinet, auch für das Publi-

---

[1]) Froken Louise Seidler, hvis første Bekjendtskab jeg gjorde i 1817 i Schellings Hus, blev siden Galleri-Inspektør i Weimar.

kum, eingerichtet, und die Großherzoginn ahmt dem wahrhaft persönlich kunstsinnigen König v. Bayern nach, unseren 4 großen Dichtern Denkmahle durch die Kunst zu setzen. Ein neuer Anbau des Schlosses gab Gelegenheit dazu, und 4 Zimmer, jedes für einen Dichter, wird in Fresco oder Tempera ausgemahlt. Das Schiller und Wielands Zimmer ist in Arbeit. Ersteres mahlt ein gewisser Neher aus München, derselbe, welcher das Isarthor daselbst mit dem Einzug Ludwigs des Bayern decorirte, und das zweite ein Weimaraner, Preller, in Tempera. Am Schiller Zimmer war mir die Jungfrau von Orleans zugedacht (die 7 Trauerspiele Schillers werden in einzelnen Feldern vorgestellt), und ich war sehr glücklich darüber, da es encaustisch gemahlt werden sollte, wozu ich schon Versuche gemacht, und was sich für mich geeignet hätte. Da wurde der Plan geändert, und Fresco trat an die Stelle. Hier trat ich freywillig zurück, da mir nicht möglich war mit einem Künstler in die Schranken zu treten, der schon 6—8 Jahr Fresco gemahlt, was ohnehin eine ganz männliche Arbeit ist, u. höchst nachtheilig für die Gesundheit zugleich. Es war ein schwerer Kampf, aber ich bereue es niemahls zurückgetreten zu seyn. Nun arbeite ich einzelne historische Gegenstände u. Portraits dazwischen.

Am letzten May war ich wieder in München u. Oberitalien. Schelling hatte seine älteste Tochter an einen Diplomaten v. Zeda verheirathet, und diese ist jetzt in Paris schon von einer Tochter wieder entbunden. Sein ältester Sohn ist Professor in Erlangen. Er selbst und seine l. Frau kräftig u. wohl. Thiersch und Frau gleichfalls. Auch hier ist die älteste Tochter Braut mit einem Professor in Erlangen. — München würden Sie nicht wieder kennen, wundervolles wird da in jeglicher Hinsicht geschaffen; das Land leidet freylich unter so vorherrschender Kunstprotection, aber dafür brauchen die Deutschen wegen Architectur und Kunst kaum mehr(?) nach Italien zu reisen, da sie für jegliches ein Musterbild in München finden. Eine Basilika im Styl des 4ten Jahrhunderts, eine

gothiſche im vollendetſten Styl des 13ten Jahrhunderts, eine Kirche im altflorentiniſchen u. ſ. w. Talente werden geweckt, u. wunderbar ausgebildet, vor allem iſt die Glasmahlerey dort auch herrlicher jetzt, wie nur jemahls.

Anno 1832 war ich auch wieder einen Winter in Rom. Da fand ich aber ſo viel moderniſirt, ſo wenig Künſtlerzuſammenhalten, ſo wenig die ſchöne Zeit v. 20 bis 23, daß mir ganz wehmüthig darob zu Muth war, und ich gern nach Deutſchland zurück ging, wo ich früher aus Sehnſucht nach Italien bald vergangen war. Möchten Sie es beſſer in Deutſchland finden, wenn Sie einmahl dahin zurück kehrten. Möchte dieß doch geſchehen! Wie Viele würde es freuen, und recht vorzüglich Ihre alte Freundinn.

Louiſe Seidler.

Was macht Atterbom?[1])

Kjøbenhavn d. 2. Juni 1835.

Jeg har længe opſat at ſvare paa Deres Brev, ikke fordi jeg var uvis med mig ſelv om, hvad jeg ſkulde ſvare, men fordi jeg i en Tid af mere end 14 Dage har lidt Meget af en bullen Finger, ſom baade har gjort mig uoplagt, uagtet den dog ei har faaet Lov til at hindre mig fra at holde mine Forelæsninger m. M., og har gjort mig det vanſkeligt at ſkrive; thi uagtet det var den lille Finger paa venſtre Haand, kunde jeg ei ſkrive, uden at den kom i en Bevægelſe, jeg mærkede den ei havde Godt af, da jeg var bedſt tjent med at lade den hvile roligt i Bindet, hvori jeg bar Armen. Førſt i denne Uge har jeg udſat et Par Dages Forelæsninger for dens Skyld. — Dog til mit Svar. Det er korteligt dette, at jeg ikke kan indlade mig paa Noget af det, De ønſker af mig; dertil har jeg ei Tid; thi det vilde maaſkee koſte mig mere Tid, end Fuldendelſen af den anden Deel af min Æſthetik,

[1]) ſom havde levet i de ſelvſamme Kredſe, ſom Frøken Seidler og jeg i München ſåvelſom i Rom.

ſom dog ligger mig nærmere. Hvad de mig tilſendte 14 Sider angaaer, ſaa ſeer jeg ikke, at man kan gjøre bedre ved dem, end at ſkyde dem reent til Side, og ſpørge ſig, hvad der vel bedſt kunde ſtaae paa en ſaadan Plads; men ſaaledes ſkulde da en heel Opgave først løſes, og derpaa kan og vil jeg ei indlade mig. To Gange maa det iøvrigt vel hos os allerede være forſøgt, nemlig i Birchs og i Lütkens Læſebog; jeg ſkulde formode, at den ſidſte af disſe havde gjort det bedſt; men jeg kjender ingen af disſe Læſebøger; Lütkens har jeg endog aldrig ſeet, og har ei havt Leilighed at ſkaffe mig den tillaans i denne Tid. Men Lütken (Prof. Lütkens Broder) turde viſt være Dem den bedſte Medhjælper[1]).

Sibbern.

Kjøbenhavn, Løverdag d. 8 April 1843.

De kan vel vide, at det har været mig meget behageligt at erfare den fordeelagtige Dom, ſom baade De og Profeſſor Lütken, hvem jeg beder Dem bringe den hjerteligſte Hilſen fra mig, have fældet om min Dikaioſyne[2]). Angaaende ſamme har jeg ogſaa faaet en mig meget glædelig Skrivelſe fra Profeſſor Etatsraad Falk i Kiel, og i Kieler Correſpondentsblatt er begyndt en Anmeldelſe deraf, ſom jeg har Aarſag til at være meget tilfreds med, da den, uagtet Udgiveren, Olshauſen, hører til et andet politiſk Partie, end jeg, er ſkreven ſaa, at den ret fremhæver Pointerne i Det, jeg angaaende det danſk-ſlesvigſke Stridsanliggende har fremſat.

At erfare, at De var Forfatter til Brevene i Slagelſe Avis, har glædet mig meget.

Om det i Sorøe Foranſtaltede tør jeg ingen Dom have,

---

[1]) Jeg havde udbedet mig ſådanne Anmærkninger o. lign., ſom Reinhardt, Schouw, Eſtrup, Chr. Lütken, Wegener, Scharling, o. ſl. a. havde ſkjænket mig til en fremmed Forfatters Text, for derefter at indrette et Stykke til en Danſk Læſebog, Børnevennen, ſom jeg udarbejdede fra 1832—38.

[2]) Dikaioſyne, el. Bidrag til Politik og politiſk Jurisprudents for Danſke i ſtatsretslig, kirkelig og hiſtoriſk Henſeende. 1843.

da Præmisserne til en saadan fattes mig. Kun veed jeg, at jeg maa holde for, at Videnskabeligheden i Danmark, især med Hensyn til de naturhistoriske og andre Samlinger, vilde være meget vel tjent med, at Noget af Sorøes Indtægter kom Kjøbenhavns Universitet tilgode.

Til den tredie Udgave af Deres Psalmesamling gratulerer jeg. Det skal glæde mig at see den udkomme. Naar man retteligen forstod sig paa, hvad Stat og Statsstyrelse skal være, vilde man anse en ny Psalmebogs Overleverelse i Almuens og mange Andres Hænder for et meget vigtigt Anliggende i politisk Henseende — „politisk" taget i Ordets oprindelige og ægte Betydning.

Det er, siden jeg modtog Deres Brev, kommen mig i Tanker, om ikke De skulde hos os her i Danmark kunne entreprenere og etablere et Dagblad, som skulde kunne med Tiden tage Luven fra de fleste andre, og være saa meget tilfredsstillende, som hine ere det lidet. De, mener jeg, vilde ganske anderledes, naar De kastede Dem paa et saadant Foretagende, vide at benytte det rige Forraad, som Europas Litteraturer frembyder. Endog udenlandsk Politik vilde De, uden at behøve særdeles Tilladelse, forsaavidt kunne optage, skulde jeg mene, som De kunde give overskuende Tilbageblik paa de foregaaende Aaringer.

Fra Hegermanns kan jeg hilse. Jeg var derude i Forgaars. Man bevarer der, især bevarer Fru Hegermann, det gamle venskabelige Sindelag imod Dem, og tager varm Deel i hvad der vedkommer Dem. — Jeg er hele Vinteren igjennem jævnlig kommen ud paa Rolighed.

Sibbern.

E. S. Jeg vil dog ikke lade dette Brev afgaae, uden at underrette Dem om, at min Søn[1]), som idag har været oppe

[1]) nemlig Ludvig Frederik Gabriel Sibbern. Det var den Forårs-Examen, som bar Navnet philologicum, medens Efterårs-Examen bed philosophicum. Senere er han optrådt som ejendommelig skarp Skribent og akademisk Docens.

til anden Examens første Deel, i dette Øieblik kommer hjem, efter at have absolveret den med 3 pr. cet. og 2 laud.

(**Forord.** Om mit Skrift imod en af Soros farligste Forfølgere, betitlet „Soro Akademies Tilværelse forkastet af Physikeren Ørsted", skrev Soro Byes Sognepræst, der havde i over 40 År haft Embedet, saaledes til mig (jml. Kjøbenhavnspost samme År, Nr. 243—5):

Sept. 1842.

S. T. Hr. Professor Ridder Hjort.

Tak for den tidligere Meddelelse! Indvendingerne mod Ørsteds Plan ere drøie og Forsvaret for Academiet kjækt. Hvorfra har De i saa kort en Tid faaet de mange Vaaben fra, hvormed De overvælder denne frygtelige Helt?

ærbødigst

Sommer.

Nyføe d. 6te Jan. 1841.

S. T. Hr. Professor Hiort.

De har ret overrasket mig med den Bog, De har sendt mig, og jeg veed ikke, hvorledes jeg skal takke Dem for denne uventede og ufortiente Opmærksomhed; — dog kan jeg ikke nægte, Deres egen Persons Komme vilde have glædet mig endnu mere, især da vi i denne Tid havde Schouws[1]) her, som lagde Veien over Nyføe ved deres Hiemkomst fra Jylland og vare her i 9 Dage, til stor Glæde for os alle, Thorvaldsen iberegnet, som dobbelt nyder sine Venner her paa Nyeføe, hvor der er mere Sammenhold end i Hovedstaden, hvorfor da et Besøg af Dem her dobbelt vilde glæde ham; og da han bestemt til Foraaret reiser til Italien, vil De dog ikke være Een af de Faae,

---

[1]) Den fortræffelige Schouw var gift med Susanne Marie Auguftine Peschier Dalgas, en Søster til Forfatterinden, Datter af den franskreformerte Pastor Dalgas i Fredericia († 1811). Forfatterinden var gift med Baron Henrik Stampe på Nyfø i Præsts Amt. Begge Søstre stiftede Bekjendtskab med deres Ægtefæller på disses Rejser i Italien, hos to Brødre af dem, som vare Kjøbmænd i Neapel og Livorno.

som af hans Venner ikke have giort sig det til Pligt at vise ham den Opmærksomhed at besøge ham her. De kunde jo let faae et Partie arrangeret med Andre af hans Venner i Sorøe, og om ikke for andet, saa fra Konstens Side, troer jeg ikke De vilde blive utilfreds. Hvorledes lever vor kiere Professor Hauch, og Ingemann? Tør jeg bede ret meget at hilse begge disse Familier baade fra min Mand, Thorvaldsen og Deres forbundne

Chr. Stampe.

(**Forord.** Det var naturligt, at et génie som Jap. Steenstrup ikke kunde finde sig i at være i Bure, og sommetider i Lænker, i en Stilling som de daværende Lektorers i Sorø. Han måtte drage dybt Ånde altimellem; og jeg, som var hans højagtende Modstander i sligt, nød oftere den Ære og Glæde at høre hans Udbrud i den Retning.)

Sorø d. 22de Septbr. 1842.

S. T. Herr Professor Hjort, R. af D.

Den, der staaer udenfor Naturvidenskabens Overfyldelse, og ikke behøver at agere et Fordøielsesorgan for den, kan det formodentlig ikke *skrække*, men vel interessere, at see medfølgende Spiseseddel paa de Retter, som ere tyllede i en Stakkels Videnskab *blot i 10 Aar* og blot paa *een Restauration*, nemlig hos Leonhard og Bronn i Heidelberg. Tænk Dem bare, at Navnene paa Kokkene indtage over 100 Sider! Leonhard og Bronns Tidsskrift er kun eet af de mange, mange mineralogisk-geognostiske, og der gives andre Sider af Naturen end den mineralogisk-geognostiske.

Regnestykke: Hvor dybt *ligger* en Lector mineralogiæ & geognosiæ under Videnskabens niveau om 10 Aar, naar han tillige er Lector botanices og Lærer i Zoologien i Skolen og ved Realskolen??

Undskyld

Deres ærbødige

Japetus Steenstrup.

Berlin, d. 26sten Novbr. 1840.

Eine große Freude und Ueberraschung haben Sie, verehrter Herr Professor, mir durch das schöne Geschenk bereitet, was mir einen großen Genuß gewährt und zugleich von Ihrer freundlichen Gesinnung gegen uns zeugt. Ich habe schon manches schöne Lied in dem Büchlein[1]) gefunden und mich recht daran erbaut; Lieder, die ich schon früher kannte, klingen mir auf dänisch noch lieblicher, eindringlicher; wie mir denn überhaupt diese Sprache ungemein zusagt, und ich mich fleißig damit beschäftige, in der sicheren Hoffnung, das geliebte Dänemark bald einmal wieder zu sehen; — im Geist bin ich sehr oft dort und rufe mir die vielen herrlichen Stunden, die ich dort verlebt, die große Liebe, die uns allen zu Theil geworden, zurück. Ich komme mir glücklicher und reicher vor, seit ich Dänemark und Norwegen, meine eigentliche[2]) Heimath, gesehen.

Meine Eltern tragen mir viele Empfehlungen für Sie und Ihre liebe Frau auf; sie erinnern sich, sowohl als ich, mit großer Freude der leider nur gar zu kurzen Zeit, die wir in dem lieblichen Sorö zubrachten; — bei einem zweiten Aufenthalte in Dänemark wollen wir alles Versäumte nachholen! Vielleicht wird uns auch einmal die Freude zu Theil, Sie, verehrter Herr Professor, mit Ihrer lieben Frau, in Berlin zu sehen! — Indem ich Ihnen nochmals meinen herzlichsten Dank sage, verbleibe ich

Ihre
ergebene
Clärchen Steffens.

---

[1]) 2den Udgave af min Psalmesamling. 1840.

[2]) Den Anskuelse hos Steffens, som her går igjen, at han afgjort var en Normand, kan jeg ikke bifalde. Hans Fader, en Holstener, gift med en dansk Pige af ældgammel Slægt, Bangernes (St— skriver selv, at de nå op til Esbern Snare), tjente Kongen som Districtschirurg i Odsherred og blev sendt til Norge for at oprette et Hospital imod Radesygen. Her fødtes Sønnen År 1773 i Stavanger. Derfra forflyttedes Faderen som Regimentschirurg til Trondhjem. I 1779 kom Familien tilbage til Danmark. Her gik nu Steffens først i Helsingørs, og, da Faderen forflyttedes, siden i Roeskilde Latinskole,

Nørre Vosborg ved Ringkjøbing
d. 20de Juli 1843.

Velbaarne Hr. Professor Hjort.

En ikke uvigtig Deel af det danske Folk har anseet det for en ønskelig Sag, om gode danske Mænd kunde forsamles een Gang om Aaret paa et dertil passende Sted, for at række gamle Venner Broderhaanden, knytte nye Bekjendtskaber og slutte sig i en fastere Kreds om de Individer blandt os, der paa en hæderlig Maade ere fremtraadte foran Mængden.

Til et saadant Sted har man anseet Himmelbjerget, dette Danmarks høieste Punkt med dets yndige og majestætiske Omgivelser for det meest passende, og skjøndt Sagen hidindtil ei tilbørlig har været ordnet, har dog i de senere Aar paa dette Sted været en interessant Forsamling af danske Mænd fra Landets forskjellige Egne.

Vi ønske at disse Samlinger maae forfremmes og bevares paa en for det danske Folk og dets faderlige Regjering glædelig Maade, og vi ønske saaledes at ogsaa i Aar endnu flere gode Mænd, og fornemlig vore folkeligste Mænd, der maatte mødes og kjendes. Det er derfor at jeg, idet jeg er saa fri at gjøre deres Velbaarenhed opmærksom paa at denne Folkefest er bestemt til at afholdes Onsdagen den 16de August paa Himmelbjerget, tillader mig tillige at bemærke, at det visselig vilde glæde et stort og et godt Publicum, om De vilde finde Dem foranlediget til at deeltage i denne Fest. Skulde Hr. Professoren glæste Folkefesten med Deres Nærværelse, bedes De paa Himmelbjerget godhedsfuldt at aftræde i Undertegnedes Privat-Telt. Som Dirigent for indeværende Aars Himmelbjergfest

allerærbødigst

E. Tang.

---

hvorfra han dimitteredes til Universitetet i 1790. Efter at have studeret flere Aar i Kbhavn, besøgte han Norge, Holsten og Tydskland, og levede igjen i Kjøbenhavn fra 1802—4, men drog saa tilsidst til Halle, hvorefter han ansattes i Preussen og stedse forblev der. (Sml. Swea. 14de Hefte. S. 257—62). I sin Biografi („Was ich erlebte", 1840—44) nævner dog Steffens ogsaa Danmark som sit Fædreland, men mener vel dermed Staten „Danmark og Norge".

Herlufsmagle d. 10de Jan. 1832.

Kjære Ven!

Ret hjertelig havde jeg glædet mig til i Dag, da der skulde være Møde i Bibelselskabet, at besøge det kjære Sorøe engang igjen, og blandt de Venner der, som vise mig saamegen Kjærlighed, Godhed og Deeltagelse, ogsaa at gjeste Dem og Deres kjære Kone. En særlig Forkjølelse gjør mig det umueligt at tage ud idag; men jeg haaber, at den snart skal være overstaaet, og at jeg med det allerførste skal faa denne mig meget kjære Opmuntring og Trøst.

For den hjertelige og venlige Deeltagelse De, kjære Ven! har bevidnet min Kone og mig i vor Sorg[1]), modtage De den hjerteligste Tak! Jeg bringer Dem denne ikke i mit eget Navn alene, men, efter min Kones udtrykkelige Anmodning, ogsaa i hendes. Deres saa, hjertelige, usktrømtede Ord gjorde det saarede Hjerte godt; og vi vide begge at sætte Priis paa alt, hvad der bærer Sandheds og Naturligheds Præg. At ogsaa De og Deres Kone har gjennemgaaet meget i det forgangne Aar have vi med den sandeste Deeltagelse hørt. Gud skjænke Dem og os og alle et mindre sorgbetynget Aar, en Tid, hvori Sjælen kan aande lidt, falder os lettere, om det ellers stemmer med hans Villie! — For menneskelige Øine ere Udsigterne just ikke lyse. Af Bøger sender jeg Carl den 5te[2]) og nogle Tidsskrifter; men Svenskeren[3]), som jeg lider saare vel, beholder jeg efter Deres Tilladelse endnu lidt. Hvad der mangler skal jeg bringe, naar De, som jeg haaber, snart seer

Deres

C. Tryde.

---

[1]) over en ung blomstrende af alle så afholdt Datters Bortgang.

[2]) Hauchs Tragedie: Carl den Femtes Død.

[3]) d. e. Udsigten i Sweas 13de og 14de Hefte, 1831, over Danska Litteraturens Nuvarande Tillstånd. H. 13: Första Afdelningen, S. 26—77; Andra Afdeln., S. 365—413; H. 14: Tredje Afdeln., S. 244—306 og 469—88.

Herlufmagle d. 24de Sept. 1834.

Hr. Professor Hjort!

Tak, kjære Ven! for Gjennemlæsningen af dette mærkelige Brev.[1]) Det kaster unægtelig et Lys over Deres Forhold til Oehlenschlæger og fortjener derfor med al Ret at opbevares. At det maa være saare vanskeligt at staae i Venskabsforhold til en Mand, der er saa pirrelig ved al Critik, især for den, der, som De, har et saa bestemt baade indvortes og udvortes Kald til at være Critiker, er saare begribeligt. De maa heller ikke troe, at jeg, ligesaalidet som nogen anden forstandig Mand, kan misbillige, at de anvendte Critiken paa Oehlenschlægers Prometheus, kun tillade De — da De nu engang har viist mig den venlige Fortrolighed at tale til mig herom — at jeg siger, at Maaden, hvorpaa den yttredes, kunde, synes mig, været mindre saarende. De yttrer i Begyndelsen af dette Brev til Ø., „at den Strenghed, der visselig ligger i Deres Characteer," kunde bringe Dem til at fremsætte en Tanke haardere, end De tænkte den; og endskjøndt der i Deres personlige Omgang, og Deres mundtlige Omdømme om Ting og Personer, aldeles ikke synes mig at forekomme Spor af denne Strænghed, men tvertimod af den skjønneste Billighed, saa er det vel mueligt, at den ligger i Deres Skribentcharacteer. — De fleste Mennesker, om de saa aldrig skrive andet end Breve, træde i disse, eller i hvad de ellers skriftligt fremsætte, noget anderledes frem, end de i personlig Omgang vise sig; — saaledes var jo den saa særdeles godmodige og milde A. Ørsted i sine tidligere Skrifter ogsaa oftere strengere og skarpere, endog mod dem, han skyldte noget Hensyn, end hans Venner ønskede — og den synes mig virkelig at være fremtraadt her. Hos os, hvor det læsende Publicum er saa indskrænket, hvor enhver Forfatter strax er kjendt, om han endog skriver anonymt, befinder man sig egentligen kun som i et større sluttet Selskab, og enhver Yttring,

[1]) Dette var en Afskrift, tagen i Rom i 1818. Den er siden bleven trykt i Krit. Bdr. 1862, Bind 1, Side 105—31, til biografisk Oplysning.

der er anderledes fremsat i et Skrivt, end man vilde fremføre den i en Samtale, som holdtes mellem Flere, strider paa en Maade mod den gode Tone. Dette medfører sine Inconvenientser, jeg tilstaaer det, skjøndt det ogsaa har sine gode Følger; men neppe, kjære Ven! gaaer det an at sætte sig ud over dette Forhold, uden, ikke blot at paadrage sig personlige Ubehageligheder, men ogsaa at skade og forstyrre Virkningen af de Sandhedsyttringer selv, som fremsættes. De har, min kjære, ærede Ven! et saa sjældent klart og sikkert Blik, Deres Udtryk ere saa træffende, De rammer næsten altid det Punct, hvorpaa det just kommer an, at De, som jeg oftere har sagt Dem, er ganske fortrinlig skikket til at være Skribent og Critiker; men Sandheden kan gjerne fremsættes aabent, klart og træffende, og dog med et vist Maadehold, der bevarer den Kjærlighedens og Mildhedens Character, og dette forfeiler De maaskee[1]) undertiden. — At De vil tilgive, hvad jeg her saa ligefrem og fortroligt har tilladt mig at yttre, derom er jeg overbeviist; der er desuden neppe nogen af Deres Venner, der i høiere Grad, end jeg, skjønner Deres sande Værd, der saa gjerne vilde opmuntre Dem til at skrive ret meget og det især, foruden om Konst og Poesie, hvori De alt har givet os saa meget Berigtigende og Belærende, i det egentlig Speculative, hvoraf vi Intet har modtaget fra Dem siden Deres Scotus Erigena, og hvortil De dog besidder et saa umiskjendeligt Kald, ja hvori, efter min fulde Overbeviisning, Ingen for Tiden hos os kan præstere, hvad De formaaer. — De seer, hvorledes en Bevidsthed om sig selv og om den hele Tilværelse og dens Betydning, under stærke Brydninger, er i Begreb med at arbeide sig frem hos Menneskeslægten: kan De, der dog maa føle med Dem selv, at De har saa meget at sige, der kunde bidrage til at hæve det rette Løsensord frem af

[1]) Jeg har ladet dette „maaskee" komme med, som jeg har anseet det for Ret og Pligt at lade så meget andet komme med, uagtet jeg er vis på, at det ikke hidrører fra Trydes rolige Dom, men fra hans bløde Hjerte og så venlige Sind.

Sjælens Inderſte, holde Dem længere tilbage fra at ſænke Dem med Deres hele Kraft og Energie i Speculationens Dybder?

Hør mit Venneord!

Hils kjærligen Deres Kone! Beſøg ſnart

Deres

C. Tryde.

(Heidelberg, i Å. 1820.)
Sonntag d. 18ten Juni.

Hrn. Dr. Hjort, Wohlgeb.

Mein Lieber! Wenn es Ihnen angenehm iſt, ſo will ich Sie um 1/4 vor neun Uhr zur Kirche abhohlen. Sie werden eine gute Predigt hören. — Soll ich?

Ihr

C. Ullmann.

Heidelberg d. 14ten Juni 1827.

Verehrteſter Freund!

Noch habe ich Ihnen für die gütige Überſendung Ihrer ſehr intereſſanten und gehaltreichen Schrift über Ioh. Scotus Erigena, aus welcher ich unterdeſſen mannichfaltige Belehrung geſchöpft habe, meinen herzlichſten Dank abzuſtatten. Und vielleicht wäre auch jetzt dieſer Dank in meinem Inneren verſchloſſen geblieben, wenn ich demſelben nicht eine Bitte beyzufügen hätte. Sie erſehen gefälligſt aus der beyliegenden Ankündigung den literariſchen Plan, deſſen Ausführung einige Freunde mit mir beabſichtigen; wir wünſchen natürlich dem Unternehmen den nach Kräften und Verhältniſſen erreichbaren Grad von Vollkommenheit und Intereſſe zu ertheilen, und möchten namentlich dieſes Intereſſe auch durch Berückſichtigung der ausländiſchen theologiſchen Literatur erhöhen.[1])

Wollten Sie nun, verehrteſter Freund! nicht auch zu dieſem

[1]) Jeg turde naturligvis ikke indlade mig herpå; men ligeſom jeg, velbekjendt med heidelbergſke Forhold og Perſonligheder, i Året 1820 førte min Ungdoms Kammerat H. N. Clauſen, på hans Gjennemreiſe, til den berømte Daub og til den frodigt ſpirende Ullmann, ſåledes viſte jeg denne ſidſte, i hint Punkt, atter til Clauſen.

Zwecke mitwirken, und uns bisweilen Recensionen ganz besonders wichtiger theologischer Werke, die in Dänemark und Schweden erscheinen und entweder nicht bis zu uns dringen, oder nicht von uns verstanden worden, liefern? Natürlich müßte dabey eine genauere Angabe des Inhalts statt finden, weil wir die Werke selbst nicht lesen, und namentlich das hervorgehoben seyn, was für die Deutschen von besonderem Interesse ist. Außerdem aber ersuchen wir Sie freundlichst auch um andere Beyträge, hauptsächlich um Abhandlungen, und hier könnten Sie uns gewiß vieles Anziehende, namentlich aus der nordischen Kirchengeschichte, liefern. Sagt Ihnen die Tendenz u. Einrichtung der Zeitschrift zu und Sie wollen uns einmahl mit einem Beytrag erfreuen, so will ich Sie gebeten haben, das Manuscript an Hrn. Bischof Münter abzugeben, der wohl die Gewogenheit haben wird, dasselbe mit einer Sendung an Creuzen gelangen zu lassen. — Ebenso Briefe.

Es würde mir sehr erwünscht seyn, auch von Ihren persönlichen Verhältnissen etwas zu vernehmen. Was mich betrifft, so bin ich hier seit 3½ Jahr glücklich verheirathet, habe ein recht liebes gesundes Kinderpaar, sehe dem dritten entgegen, bin seit einem Jahre Mitglied der theologischen Facultät, und lebe in den geselligen Verhältnissen, die Sie kennen, recht angenehm. Lassen Sie mich u. das ganze alte Heidelberg Ihrem Andenken bestens empfohlen seyn.

Von Herzen der Ihrige

C. Ullmann.

Können und wollen Sie etwas zur Aufnahme unserer Zeitschrift in Dänemark thun, so will ich Sie darum freundlichst gebeten haben. N.B. das Honorar der Zeitschrift ist 1½ Friedrichsdor für den Bogen.

August 1840.

Jeg takker Dem ret meget for de Par Linier, De igaar sendte mig; de have meget moret mig. Der er, som jeg vel neppe behøver at forsikre Dem om, ikke et eneste sandt Ord

i det Anførte, men det forholder ſig dermed ganſke ſom med den heftige Scene, De viſt har hørt der ſkulde have fundet Sted imellem Biſkoppen og Profeſſor Clauſen i Skattebevillingsſagen, med Ørſteds Sygdomstilfælde, om hvem de i en af de jydſke Aviſer fortalte, at han var bleven ſyg i Stænderforſamlingen, ſaa at han maatte kjøre hjem til ſin Bolig paa Slottet, og de flere andre Krøniker, ſom der udſpredes om Stænderne.

Iøvrigt er der noget lærerigt i ſaadanne Yttringer, ſom dem, De har været ſaa god at meddele mig; man ſeer deraf yderligere, hvor uſtadig Popularitet er.[1]) Jeg kan derfor godt foreſtille mig, hvorledes de, ſom i deres offentlige Virkſomhed lade ſig lede af den, ofte i kort Tid, naar Vinden blæſer dem lidt imod, ſelv ſpringe om i det modſatte Hjørne, og fra ultraliberale blive ultra-conſervative, ſaaledes ſom man paa flere Steder, navnligen i England, og maaſkee ogſaa hos os, har ſeet Exempler paa. Ogſaa bekræfter den Erfaring ſig herved, ſom jeg oftere har havt Leilighed til at gjøre, at der ikke gives mere mistroiſke Perſoner end dem, der høre til et fremſtigende politiſk Parti; der behøves blot, at En af deres Tilhængere i enkelte Sager troer at burde iagttage en noget større Tilbageholdenhed, end de ſelv anſee for rigtigt, for at de ſtrax i ham ville ſee, hvad de kalder en Forræder.

Dog — hvortil fortælle Dem alt dette? De tænker ſelv altfor meget over vore offentlige Forhold og lever formeget med den nærværende Tid, til at De ikke ſkulde have havt Leilighed til at gjøre de ſamme Obſervationer.

Anbefalende mig i Deres venſkabelige Erindring forbliver jeg med ſærdeles Høiagtelſe

Deres ærb. forbundne

Algreen-Uſſing.

---

[1]) Den Nysgjærrige vil vel klage: Ja men, hvorfor forties de os da her! Men den Smagfulde vil viſt indrømme, at Stil og Tone i et Brev ſom dette er Tilfredsſtillelſe nok, og reſpektere Tavsheden.

Kbhavn d. 11te Sept. 1843.

Høistærede Herr Professor!

Mit Ophold paa Landet gjør, at jeg først nu modtager Deres ærede Billet, som jeg strax iler at besvare, haabende, at Svaret endnu tidsnok vil komme Dem tilhænde.

I et Tilfælde, som det omskrevne, forsaavidt dette kan bedømmes efter en almindelig Fremsættelse, hvilket iøvrigt er noget vanskeligt, troer jeg, at jeg ikke vilde foretage noget Videre eller gjøre yderligere Ophævelse deraf. Jeg forudsætter nemlig, at der var givet mig Leilighed til at yttre mig om Sagen og mit Forhold før Afgjørelsen, og at Akterne saaledes indeholdt fornøden Oplysning om, hvorledes jeg havde betragtet den og hvorfor jeg havde handlet som skeet er. Det Samme skulde jeg derfor troe, at ogsaa De, Høistærede, i et lige Tilfælde kunde gjøre. De er nemlig en saa fast og alvorlig Charakteer, at De meget vel i mindre vigtige Sager kan lade Et og Andet gaae hen over Dem, uden at Nogen deri vil see nogen Svaghed, men, som jeg troer, netop deri vil see den Aandens Ophøiethed, der seer bort over saameget af Livets Smaaligheder. Det er en af Fordelene, som jeg af egen Erfaring veed, af at være altid i sin Rustning, at man ikke behøver at trække Sværdet ved enhver ubetydelig Anledning, og Ingen vil troe om Professor Hjort, at han ikke nok, dersom han fandt det Gjenstanden værdt, kunde have ført Striden videre. Deres Charakteer staaer desuden saaledes ophøiet over al Plet, at der ikke kan være Tale om nogen moralsk Brøde i Ordets egentligere Betydning. Altsaa, min høistærede Herr Ven, vilde jeg lade den Fugl flyve, tænde min Cigar, lægge mig i mit Vindue og blæse den hele Historie med Røgen bort i den blaae Luft. Dog, som sagt, er dette kun min Mening, forsaavidt Spørgsmaalet er fremsat i sin Almindelighed.[1])

[1]) Jeg mener, at slige Betragtningers Fremstilling „i deres Almindelighed" ville finde sand Interesse hos den eftertænksomme Læser, hvormeget ogsaa de Danske, som Ingemann i en Vise påstår, ere ulystne til Eftertanke.

Jeg kunde muligen være af andre Tanker, dersom Tilfældet i alle dets Enkeltheder var mig bekjendt, og maa for dette Tilfælde, som vi Juristor altid gjøre, reservere det Fornødne.

Deres ganske hengivne

Algreen-Ussing.

Christiania d. 21de Mai 1842.

Mine Bestræbelser for en Revision af vore autoriserede Psalmebøger paadrog mig saa megen massiv Tiltale af nogle Guds Mænd her, og vakte i det Hele en saa bedøvende Avisdebat ikke blot om Kirkepoesi, men endog om Symboler og Dogmer i Almindelighed, at Arbeidet for det Første blev mig verleidet. Jeg har ladet denne Green af min Digtning hvile til et rimeligere Tidspunkt. De Smaating, jeg sender Dem her, ere fra en tidligere Periode og høre til en Triologi af Høitidskantater, som jeg har skrevet for Vor Frelsers Kirke i Christiania. Maaskee komme de nu for seent til Niemedet[1]), om de ogsaa ellers kunde indeholde noget Brugbart.

Jeg tilgiver mig ingenlunde selv, at jeg saa længe har opsat at besvare Deres venlige Brev og takke Dem for de gode og smukke Gaver, der medfulgte. Der er kun liden Vægt i de Undskyldninger, som her kunne fremføres; imidlertid vil jeg dog nævne een af dem: Ved en Forandring i Kirkemusiken var min Pintsekantate kommen af Brug, og blev siden savnet i Kirkens Archiv. Selv eiede jeg den hverken paa Papiret eller i Erindringen; jeg vidste kun, at jeg havde anseet den for den bedste af disse mine Festsange. Et Par af Kirkens Betjente gave mig dog Haab om at faae denne Raritet fremsøgt, og dermed gik nu Tiden hen. Omsider, da jeg havde besluttet at sende Dem hvad jeg havde, blev det mig sagt, at Kantoren, der var paa en længere Reise, endnu var i Besiddelse af Sangstemmerne med den underlagte Text. Først nu erfarer jeg at dette ikke er Tilfældet.

---

[1]) Det var om Råd el. Deltagelse ved en ny Udgave af min Psalmesamling at jeg havde tilskreven den Ædle; hans personlige Omgang havde jeg siden i 1861 den Glæde at nyde under et Besøg i Norge.

Jeg har imidlertid ofte nok tænkt paa Dem, og sagt mig selv, at De vist var en inderlig mild og overbærende Mand. Denne Tanke fastholder jeg ogsaa nu, idet jeg bringer Dem min sene Hilsen og med den min Lykønskning til det nye Oplag af Deres Psalmebog, der saa høilig fortjener at blive vidt udbredt og almindelig benyttet.

Med Høiagtelse
Joh. S. Welhaven.

Tør jeg bede Dem hilse Prof. Ingemann?

(**Forord.** Under en Deltagelse i Soro Akademis Ex. Art. lovede Forf. mig Svar på visse Spørgsmål i Anledning af min Danske Børnevens Udarbejdelse, hvilket vel ogsaa kan have almindeligere historisk Interesse.)

8de Jan. 1838.

1. Uagtet de danske Magnater i Begyndelsen af Waldemar II Fangenskab ikke have virket noget stort for Kongens Befrielse — maaskee fordi derved intet var at udrette — saa kunde dog siden Albert af Orlamündes Tog, og de betydelige Løsepenge og Gidsler der stilledes for Kongen ikke tænkes uden Magnaternes Medvirkning. Overhovedet var det først *efter* denne Tid, at det fiendtlige Forhold indtraadte mellem Kongemagten og Aristokratiet.

2. Adelen var sidenhen, baade hvad Dannelse og Moralitet angik, geraadet i Forfald. Uden at have deres Forfædres Fortieneſter, ansaae den sig for den eneste Stand i Riget, for den eneste, der havde Rettigheder og ingen andre Forpligtelser, end den at paasee Haandfæstningens Overholdelse. Det var et *forstenet Aristokratie*; men denne Talemaade kan rigtignok ikke bruges i en Dansk Læsebog. Man kunde maaskee kalde det et *Hof-Aristokratie*, ligesom det foregaaende et politisk, eller herskende, Aristokratie.

3. At hverken Christian II eller Christian III have forholdt sig mod Norge, som de burde, maae vel tilstaaes. Men megen Skyld var ogsaa hos de Norske selv, hvor der i dette Tidsrum vare forskjellige Partier, megen indvortes Svaghed,

og ingen egentlig kraftig Aand. Dog, at udføre dette videre vilde her blive altfor vidtløftigt.

4. Jeg troer ikke, at der for C. Gustavs Angreb laae saa meget Hævn til Grund, som politiske Planer. Da han besteg den svenske Throne, raadslog han, fortæller Puffendorf, med sine Fortroelige, om man først skulde angribe Danmark, Polen eller Rusland, thi man var eenig om, at Sverrig maatte have en Krig, for at vedligeholde den krigerske Aand hos Folket og Armeen. Man besluttede at begynde med Polen, da man troede snarere at kunne blive færdig med Danmark. At erobre Provindserne paa hiin Side af Sundet samt Norge, var en gammel Plan allerede fra Gustav Adolphs Tid. Maaskee var man i Danmark vidende derom, da man forekom Sverrig ved en Krigserklæring. —[1])

Undskyld, Høistærede! at denne Besvarelse — som vel ikke er synderlig tilfredsstillende — kommer saa seent. Jeg har i

[1]) Hertil meddelte Estrup, på Anmodning, disse Noter:

— — De veed, at Historikere have og ikke kunne andet end have forskjellige Anskuelser af forskjellige Begivenheder og Personer.

1. Man kan neppe forlange af de Danske, at de skulde have gjort mere, end de gjorde, for at befrie Valdemar II; thi Kongens og hans Børns Liv svævede i Fare, og det var ikke blot med en Greve af Meklenborg, man havde at gjøre, men med en Coalition.
2. Hvad angaaer Dommen over Adelen, da er den maaskee altfor almindelig dadlende, baade med Hensyn til Tid og til Personer, men desværre i det Hele retfærdig. Men om den saa skarpe Dom over en enkelt Stand er hensigtsmæssig i en slig Bog, er et Spørgsmaal. Børn og Almue taale ikke altid det stærke Lys, hvori man for den Modne og Dannede uden Fare kan stille en haard Sandhed. Historien lærer neppe Børn og Almue at hade det sextende og syttende Aarhundredes Adel, uden at Noget af dette forsaavidt fortjente Had ogsaa forplanter sig paa Nutidens altfor uskyldige Adel. Man meddeler den Yngre en Form, som den Ældre aldrig glemmer. Bedre at læge end at oprive Saar. Bedre at forene Stænder end ved gjenvækkede Lidenskaber at vanskeliggjøre Foreningen. Concordia res parvæ crescunt, og vi ere desværre kun smaae. Barnet bør ogsaa vide, at de Fleste af Fædrelandes Coryphæer lige fra trettende indtil syttende Aarhundrede ligeledes vare Adelsmænd!

det sidste Par Maaneder havt saa mange presserende Forretninger, at jeg nær ganske havde glemt min Forpligtelse. Venligst Tak for i Sommer.

Med Høiagtelse Deres forbundne

Werlauff.

Kbhavn d. 12te Decbr. 1836.

Høistærede Ven!

Tillad at mit lette Luftskib*) lander hos Dem, som saa ofte har sendt mig vægtfulde Ladninger af grundige Sprogværker.

H. C. Ørsted.

*) nemlig hans Digt „Luftskibet", i Duodez i lysegult Papir, med en Luftballons Billede udenpå.

Kjøbenhavn d. 11te Mai 1838.

S. T. Herr Professor Hjort.

Tilgiv at jeg først nu aflægger Dem min forbindtligste Tak for Deres mig tilsendte skjønne Samling af Psalmer. Jeg tillader mig at vedlægge min Mindetale over Overkammerherre Hauch. Den kan ikke gjøre Fordring paa anden Fortjeneste end at være en tro Skildring af en værdig Mand. Gid De maa finde, at jeg har opnaaet denne Hensigt.

Ærbødigst **H. C. Ørsted.**

(Jeg troer, at Bemærkningen ved Christian II.s Invasion i Sverrige er rigtig. Kun vilde jeg istedetfor Udtrykket „foranlediget" hellere bruge et andet, f. E. „under Paaskud af" el. „besmykket med", det pavelige Band.)

3. Er der Grund til at dadle Monarchiet. Det er meget langt fra, at Frederik III opfyldte Folkets Forventninger eller udførte den Provisoriske Anordnings Ligelighedsprincip. Det samme gjælder om samtlige hans Efterfølgere, ikke engang Fr. VI undtagen. Enevoldskongerne skabte en ny Adel, som aldrig ret kunde blive til noget. Meget bedre, om de gode Elementer i den gamle Adel vare blevne benyttede! Men man vilde, for at kunne regjere *ene* og i sand *Hof*-Stil, afskaffe det Gamle og sætte Glimmer i Stedet. Man tænkte kun paa Hof og Cabinet: derfor kunde Frederik III og Efterfølgere saa ganske tabe Bondestanden og tildeels endogsaa Borgerstanden af Sigte.

Paludan-Müllerne.

I—III.

(**Forord.** Ligesom man på en nærbeslægtet stor Literatur Himmel kan vise flere Dioskurer el. Broderpar, som f. Ex. Al. og W. Humboldt; Aug. og Fr. Schlegel; J. og W. Grimm; C. og Fr. Raumer, o. fl.: således kunde man også på vor liden Himmel, foruden de vældige Planeter H. C. og A. S. Ørsted, pege på flere skjønne Stjerne-Grupper, el. Billeder, med sjældent Skin, som f. Ex. den så klare Stjerne J. P. Mynster i Midten, med Broderen Ole Hieronimus og Stifbroderen Ole Bang på Siderne; J. L. Heiberg med Moderen Thomasine og Faderen P. Andreas; Carsten Hauch, med Svigersønnen den tvesidige Digter og Taler Hostrup; Frederik Paludan-Müller, med Broderen Caspar og Faderen den grundige Tænker Biskop Jens af Århus; Poul Martin Møller, med Faderen den lærde Biskop Rasmus af Lolland; ikke at tale om Bartholinernes store Slægt, ɔc.

I.

Aarhuus Bispegaard d. 22de April 1837.

Høiædle og Velbyrdige
Hr. Professor Hiort
i Sorøe.

Det er ikke uden Undseelse, at jeg bemærker Datoen paa Deres Velbyrdigheds behagelige Anmodning af 22de f. M., og jeg maae næsten frygte, at De har taget mig Henstanden med Besvarelsen noget ilde op; men Sagen er, at en Postdag efter den anden saaledes iler hen med Embedscorrespondence, at jeg uformærkt kommer længere fra de venskabelige Breves Dato, end jeg burde og vilde. Men jeg vil og ærligen tilstaae, at en vis Ubestemthed, som Deres Brev vakte hos mig, ikke har liden Skyld. Dersom jeg nogenlunde hurtig havde kunnet blive enig med mig selv om Indholdet og Formen af

det forlangte lille Arbeide, vilde vel og et Gienſvar ſnart kunne have været givet; men da dette ikke var Tilfældet, — eller blev det, efterat jeg flere Gange havde tænkt paa Diemedet af Stykket, det opgivne Thema, og min tilvante Stiil og Skrivemaade, for at finde Maaden, hvorpaa disſe Dele kunde bringes i en let og naturlig Harmonie; kan jeg vel ikke uden Grund antage dette ſom et Tegn paa, at jeg ikke er den rette Mand til at forfatte Bidraget.[1]) Hertil kommer, at jeg i denne Foraarstid har meget at faae fra Haanden, inden mine Reiſer i Stiftet begynde; ſaa at jeg forudſeer, at om jeg vilde paatage mig det omhandlede Arbeide, turde det heldige Øieblik til dets Forfattelſe ſandſynligviis komme ſaa ſeent, at Arket ſkulde under Preſſen, inden det indfandt ſig. Hvad man ſaaledes opſætter til en god Stund, kommer lettelig for ſilde, eller maaſkee ſlet ikke; og Følgen deraf er en Anger, hvormed hverken man ſelv eller andre er tient. Under ſlige Omſtændigheder troer jeg at handle rigtigſt i, ſtrax aabenhiertet at bede mig undſkyldt, og ſaameget friere formener jeg at kunne gjøre dette, da jeg baade holder mig forvisſet om, at De, ærede Hr. Profeſſor! har det kierere end et Løfte, hvis langſomme, eller — mueligen ufyldeſtgiørende — Opfyldelſe vilde ſætte Dem i et Slags Forlegenhed; og da det tillige er min fulde Overbeviisning, at Arbeidet vil lykkes langt bedre under Deres end under min Pen.

Med oprigtigt Ønſke om, at min Unddragelſe ikke maae berøve mig noget af Deres gode og venſkabelige Mening, er jeg med ſand Høiagtelſe

Deres Velbyrdigheds

ærbødige

J. Paludan-Müller.

---

[1]) Som man oftere vil have bemærket: Et Bidrag til 1ſte Udgave af den Danſke Børneven. -- Sml. Ordene på dennes Titelblad: „efter flere Gode Mænds ſaavelſom egne Haandſkrifter og Optegnelſer".

Aarhuus Bispegaard d. 7de Septbr. 1839.

Høiædle og Velbyrdige
Hr. Professor Hiort
i Sorøe.

Deres Velbyrdighed takkes ret meget for Deres behagelige Brev af 29de f. M. og for den Leilighed, det giver mig til at rykke ud til Dem selv med min Mening om Molboe-historierne i Deres ellers saa hensigtsmæssige og gode Læsebog. Jeg vil da oprigtig tilstaae Dem, at disse Historier, som var noget af det Første, jeg traf paa, da jeg tog Bogen i Haand, ikke just gjorde noget anbefalende Indtryk paa mig, just fordi jeg fandt dem i den Bog, hvis Bestemmelse det var at arbeide sig ind i Almueskolerne. Man kan ikke vente, at enten Skole-lærerne i Almindelighed eller Almuens Børn skulle i disse Historier see noget Andet eller noget Høiere end det Moer-somme eller Latterlige, og det forekommer mig heller ikke at være let at udfinde det Lærerige eller Poetiske i dem. Nu tilstaaer jeg gjerne, at det ikke kan falde vanskeligt at svække det første Indtryk af en Sag ved Raisonnement; ikke desmindre bliver det første Indtryk immer værdt at lægge Mærke til, da det ikke sielden findes, at der ligger en rigtig, — skjøndt endnu ikke opklaret, — Synspunkt til Grund for det. Men fra hvilken Side man endog vil betragte disse Historier i sig selv, kan det dog neppe, — saavidt jeg kan skiønne, — antages, at de ere paa deres rette Sted i en Læsebog for Almueskolerne; thi om de end ingen anden Virkning havde, turde de dog lettelig have den, at Tanken om latterlig Dumhed og En-foldighed kom rundt om i Landet til at hefte ved Benævnelsen: „en Molboe". Det vilde desuden være vanskeligt at anbefale Bogen i det Provstedistrict, hvortil Mols Herred hører; og dette synes mig at være end een Grund for, at Molboe-historierne helst maatte være udeladte. Jeg har her, ærede Herr Professor! oprigtig yttret Dem min Mening, men ogsaa kun min; thi jeg kan ikke sige, at jeg har hørt disse Bemærk-ninger af Andre; men jeg har heller ikke hørt dem modsagt

af de Enkelte, jeg har yttret dem til. Overhovedet troer jeg ikke, at Bogen endnu er meget kiendt eller almindelig udbredt her i Stiftet. Men da min Stemme kun er en enkelt, vil jeg ikke undlade at benytte en Leilighed, som sidst i denne Maaned vil tilbyde sig for mig ved min Nærværelse da paa Lyngbye Skolelærer-Seminarium, til at erfare om Flere have samme Anskuelse som jeg af de omhandlede Historiers Optagelse i Læsebogen. Jeg samles der ikke alene med Provsten for Mols Herred, men med flere i Naboelauget af Mols boende Geistlige, og jeg skal ikke glemme at spørge om deres Mening. Hvad jeg da erfarer, skal jeg oprigtig meddele Deres Velbyrdighed. Imidlertid ønskes Dem at leve vel, og at bevare i godhedsfuld Erindring

Deres Velbyrdigheds
ærbødigste
J. Paludan-Müller.

Aarhuus Bispegaard d. 4de Octbr. 1839.

Velbyrdige Hr. Professor Hiort i Sorøe.

De glædede mig meget, ærede Hr. Professor! ved Deres behagelige Skrivelse af 13de f. M. og den Maade, hvorpaa De havde optaget de Bemærkninger, jeg var saa fri at giøre over Molboehistorierne i Deres Læsebog. Efterat jeg nu har forelagt Spørgsmaalet om disse Historiers passende eller ikke passende Sted i en Læsebog for Almueskolerne for de forsamlede Geistlige ved Seminariet i Lyngbye i Slutningen af forrige Maaned, skylder jeg at tilmelde som det Resultat af Yttringerne, hvortil Spørgsmaalet gav Anledning, at omendskiøndt det ikke forekom mig, at Pluraliteten af de Tilstedeværende strax opfattede Historiernes Tilstædeværelse i Læsebogen fra samme Side og Synspunkt, som jeg havde opfattet den, var det dog den almindelige Mening, at disse Historier helst maatte have været udeladte; og saasom Provsten for Mols Herred bestemt yttrede, at han ikke kunde anbefale Bogen med disse Historier til Skolerne paa Mols, og efter

mit Skjønnende heller ikke til Skoler i de nærmeſt liggende Herreder, formener jeg, at denne Yttring ene er tilſtrækkelig til at vise det Ønskelige i, at Molboehiſtorierne blive udeladte af Bogens næſte Oplag. Bogen vil intet savne ved, at dette Par Blade bortfalde, og under alle Omſtændigheder er det dog viſt det Bedſte og Rigtigſte at udelade, hvad der — endog blot mueligen — kunde give Anſtød, eller gjøre Bogen mindre paſſende for visſe Egne. Desuden forekomme mig de faa Linier, der ere ſatte ſom Indledning til Hiſtorierne, og ſom ere heel ironiſke, at være umiskiendelig henvisende paa de virkelige Molboer, og mere angribende end ſelve de gamle Hiſtorier. Men nu nok om dette.

Min forbindtligſte Tak bevidnes Dem, ærede Hr. Profeſſor! for de 4 Exemplarer af Pſalme-Samlingen. Jeg anbragte disſe ved min Nærværelſe paa Seminariet ſaaledes, at jeg gav Et til Stiftelſen, Et til Forſtanderen, og Et til hver af de tilſtædeværende tvende Provſter til videre Meddelelſe. Samlingen ſynes mig ſmuk og vel valgt, ſaa at jeg ikke kan andet end ønſke den kiendt af Mange.

Med ſærdeles Høiagtelſe

Deres Velbyrdigheds

ærbødigſte

J. Paludan-Müller.

II.

Odenſe d. 1 April 1837.

S. T. Hr. Profeſſor P. Hiort.

Deres ærede Brev af 27de f. M. har jeg modtaget, og takker Dem ret meget derfor; det var en Beſtyrkelſe i mit Haab om at mine Ord om det Thorv. Muſeum muligen kunne give Anledning til Sagens videre Drøftelſe og derved bringe lidt mere Liv i Publicums noget matte Stemning.

Hvad Planen ſelv angaaer, da billiger jeg ligeſaalidt, ſom De, Alt hvad Committeen har gjort, hvilket jeg ogſaa uden

Forbeholdenhed har sagt. Især troer jeg, at den har feilet ved at fremlokke en forloren Enthusiasme i Kjøbenhavn, som enhver besindig Mand kunde forudsætte maatte dunste bort meget snart, og frembringe en Reaction, der uden al Tvivl begynder at yttre sig kjendeligt i Kjøbenhavn selv. Det havde været langt gavnligere for Sagen, at man successive havde vundet den offentlige Mening, end at skrabe 30,000 sammen i et Par Maaneder, for siden maaskee at lægge den hele Plan tilside. Men da Sagen nu engang er bragt paa Bane, og da det viser sig, at den kan trænge til enhver Understøttelse, har jeg troet at burde gjøre hvad der stod i min Magt til dens Fremme; især da den ligesaa vel er en national som en Kunstsag. Det forekommer mig, at Planen viser os Udsigter til at vinde Thorvaldsen for vor Historie, og at den Anstrængelse, Folket nu gjør for at drage ham gandske til sig, maa betragtes som den Sum, en Kjøbmand sætter i et Foretagende for at frelse en Capital, han staaer Fare for at tabe. Men kan Planen ikke sættes igjennem, vil det udentvivl fjerne ham gandske fra os, og dette aabenbare Nei af Nationen maa være smerteligere, end om han var jaget bort ved en Vilkaarlighed af Regjeringen. Dersom dette bliver Udfaldet, maa de Mænd, der have ladet det komme til denne Prøve, selv forsvare det.

Med Hensyn til de Indvendinger, De gjør imod Planen, maa jeg bemærke, at jeg har skrevet uden Opfordring og uden Meddelelser fra Committeen, og altsaa ikke kan meddele andre Oplysninger om Sagen, end dem, jeg selv har kunnet udlede af hvad der er talt og skrevet om den. De to Punkter, der uden Tvivl for Øieblikket ere de farligste, synes mig Efterretningen fra Stuttgard[1]), og den fornødne Sums Størrelse at være. Hvad det Sidste angaaer, da vilde der vistnok være meget vundet, dersom Committeen kunde sige med Bestemthed, at den vilde være tilfreds med 150,000 Rbdr.; men de 300,000,

[1]) om en tilsvarende Gave, som Thorvaldsen skulde have tiltænkt Kongen af Würtemberg.

som nu spøge i Folks Hoveder, skade Sagen mere, end man troer, og de kunne dog umuligt være nødvendige. Thorvaldsens Gave til Kongen af Würtemberg forekommer mig meget usikker, da nogle af hans Modeller, som kun ere til i eet Exemplar, allerede ere i Kjøbenhavn. Man maatte altsaa antage, at han efter disses Affendelse havde forandret sin Beslutning. Tingen maa imidlertid snart opklares.[1])

Med megen Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

Nykjøbing p. F. 25 Juni 1868.

Til Hr. Professor Dr. P. Hjort, R. af Dbg.

Maa jeg takke Hr. Professoren for Deres Brev af 18de d. M. i Anledning af min antiskandinaviske Artikel i Loll.-F. Stiftstidende og tillige bede Dem tilgive, at jeg har opsat dette en Ugestid. Jeg ventede hver Dag et heftigt Styrtebad over mit syndige Hoved og ønskede at vide, om det blev aldeles knusende, inden jeg talte videre om denne Sag. Men Fædrelandet gav sig god Tid; først idag har jeg faaet den første Artikel, der er pikant nok, men ingenlunde livsfarlig.

Deres Meddelelse om Grev Hamiltons Yttring om Lovligt og Ulovligt er advarende.[2]) Man maa jo troe, at naar Greven, den pæne Mand, tænker saaledes, ere Redactørerne, de praktiske Politikere, et godt Stykke forud paa samme Vei.*) Men om og disse kunne bona fide nøies med de taagede Forestillinger om Fremtiden, de bringe tiltorvs hver Dag, saa seer dog vist Statsmanden nok, hvad Agitationen fører til, og tænker paa Midler til at tage sin Part af Byttet. — Mon dog ikke det danske Folk engang skulde faae Øinene op og see Fararne ved den Vei, Enthusiasterne lokke det ind paa? — Naar man

---

[1]) Sml. Krit. Bdr., Pol. Afd., S. 355–66. (fra Februar 1837.)

[2]) Den Anskuelse hos den Lundske Professor Grev Hamilton, at man kun så længe nøjes med „de lovlige Midler", som man med dem alene kan nå sit Mål, fortjener vist al Opmærksomhed.

seer, hvor mægtig Illusionen er hertillands, og navnlig, hvor mange Penne der arbeide paa at give Folket, især Ungdommen, et aldeles forvanskket Billede af dets Historie, kunde man fristes til at tvivle derpaa.

*) Sml. Efterretninger fra Spanien i Till. til Berl. Tid., 1869. Nr. 141. Spalte 2.

Med Høiagtelse
ærbødigst
C. Paludan-Müller.

III.

Kjøbenhavn d. 10 Decbr. 66.

Høistærede Hr. Professor!

Modtag min oprigtige Taksigelse for den tilsendte Bog![1]) Det forholder sig ganske rigtigt, at jeg paa Fredensborg laante den af Deres Brodersøn, havde den i længere Tid til Gjennemlæsning og fik stor Interesse for den. Brevene læste jeg høit for min Kone, og vi fandt dem Begge meget mærkelige og interessante. Brevvexlingen fra 1818 er virkelig noget Enestaaende i Literaturen og høist betegnende for begge Parter, og den senere — om Prometheus — hvori Oehlenschlæger viser sig saa elskværdig, er en sand Vinding for hans tilkommende Biograph.[2])

Under Læsningen af Bogen gjorde jeg Dem oprigtig Afbigt for min Dom over Deres Opførsel mod Ingemann, som den løgnagtige Fama havde skildret mig ganske anderledes under Opholdet og Samlivet i Italien, end jeg nu seer, den har været.[3]) Af Bogens øvrige Indhold have mange af de æsthetiske Afhandlinger skjenket mig baade Fornøielse og Belærelse,

[1]) Da jeg nemlig erfor, at Digteren havde seet de tre Bind af mine Krit. Bidrags lith.-hist. Afdel. hos en Dame af min nærmeste Slægt, lånt dem, og yttret sit bestemte Bifald med de biografiske Meddelelser: tillod jeg mig at forære ham samme Saml. kirk. Afd., hvori også findes lignende Meddelelser.

[2]) Se Henvisningen ovenfor ved Fogtmanns Breve, S. 158.

[3]) En mig aldeles ubekjendt forbleven Bagtalelse.

ihvorvel jeg ikke kan dele Deres Angest for de Skribenter, der holde Formen — hvormed ikke menes formelt Legeværk — saa høit i Ære. I vor ufuldkomne Verden er det, efter mit Skjøn, altid en Anbefaling at stræbe efter Fuldkommenhed i Noget — og her i Noget, der har saa afgjørende og væsentlig Betydning, ogsaa med Hensyn til Indholdet. Uagtet Formen jo er Aandens Sag, kan vi her vel bedst lære af Naturen, der straffer med Monstrøsitet ethvert formelt Brud. Forsømmelse i dette Stykke er ogsaa et sikkert Kjendetegn paa, at en Forfatter gaaer ned ad Bakke, hvad vor egen Literatur tilstrækkeligt beviser; thi det gaaer virkelig i Konsten som i Livet, hvor begyndende Aandssløvhed gjerne giver sig tilkjende i en sjusket Paaklædning. Men det er et vidtløftigt Capitel!

Endnu i et andet Punkt kan jeg ikke være enig med Dem, uagtet jeg med stor Opmærksomhed har læst Afhandlingen Side LIV. 2 D. Baggesen manglede vel, trods sin overordenlig levende Phantasi, plastist Fremstillingsevne; men han er i flere Retninger uforlignelig — naturligviis naar man holder sig til hans bedste Ting — og selv hvor han feilede, vaklede, skiftede Meninger, og bittert polemiserede — selv der bør han, efter mit Skjøn, bedømmes skaanende og omtales med Deeltagelse. Han kan aldrig blive at henregne til de fordømte eller fordømmelige Aander. Han var hele sit Liv igjennem en lidende Aand — en Aand i Skærsilden.

Modtag endnu engang, høistærede Herr Professor, min Tak for Deres indholdsrige Gave! Med Ønsker for Deres og Deres Families Velbefindende forbliver jeg

Deres

ærbødigst forbundne

Fr. Paludan-Müller.

Velbaarne Kjøbenhavn, 1 April 1867.

Hr. Professor Hjort, R. af Dbr.

Efter et langvarigt Ildebefindende og en Vegeteren inden 4 Vægge griber jeg idag Pennen, for med et Par Ord at

bringe Dem, høistærede Herr Professor, min Tak for Tilsendelsen af Kritiske Bidrag — en indbunden Bog og nogle løse Ark — som De i denne triste Tid har havt den Godhed at sende mig til oplivende Underholdning.[1]) Jeg paaskjønner i Sandhed Deres Velvillie, men kan kun ikke finde mig i, at De taler, som om mine — den Yngres — Ord skulde have været Dem til nogen væsenlig Glæde og Opmuntring. Det er langtfra, at jeg selv tillægger mine Ord en saadan Kraft, og Verden synes virkelig hellerikke at gjøre det, hvilket dog ikke anfægter mig, da vi formodentlig ere her i Verden til indbyrdes Underviisning og gjensidig Optugtelse, saa at man i samme Øieblik, man træder op som Nationens Lærer, befindes at være — og behandles — som Discipel af en af de smaa Klasser, der kan trænge til lidt Correx. Tal derfor endelig ikke om, at mit Bifald kan opmuntre Andre, thi derved gjør De mig kun undseelig.

Deres første Brev med den indbundne Bog: Kirkelig-ethisk Afdeling, vilde jeg strax have besvaret, men da jeg blev forhindret deri, skal jeg nu ikke vende tilbage til de der afhandlede Materier (f. Ex. om Baggesen som dansk Forfatter), da vi dog formodentlig begge beholde vore Meninger. Underligt er det dog tidt forekommet mig, at netop De, Hr. Professor, har kunnet miskjende, og vedbliver at miskjende Baggesens store Betydning; thi af hvor uhyre Betydning har denne Mand ikke været for Dem og hele Deres timelige Existens? De har ofte villet ryste ham af Dem, men har aldrig formaaet det, dertil var han Dem for mægtig, og dertil havde De indladt Dem for dybt med ham.[2]) Dette beviser Personlighedens

[1]) et Exemplar af de Bind, som Prof. Müller havde lånt og som fremkaldte den for mig så behagelige Tilnærmelse.

[2]) Denne for mig overraskende Udtalelse af en så skarp Tænker skal jeg her ikke videre indlade mig på, men blot tillade mig at henvise foreløbigen til mine Ord, om mit Kjendskab til Baggesens Skrifter, i Athene, 7. Bind. S. 577: „Da jeg havde det i mine Øjne sjældne Held, *først i en Alder*, i hvilken Meningerne tage en bestemtere

ſtore Magt, ſelv naar denne Magt er reduceret til vis inertiæ — — Men jeg kommer her ind paa Ting, jeg aldeles ikke vilde berøre, og bryder derfor af.

Min Kone, der ganſke rigtig hedder Charite — og ogſaa for mig har ſvaret til ſit Navn, hilſer Dem og Deres Døttre venligſt. Selv forbliver jeg, med Tak for det Tilſendte,

Deres
ærbødigſt forbundne
Fr. Paludan-Müller.

Kbhavn d. 30te Novbr. 1868.

Høiſtærede Hr. Profeſſor!

I Gjenſvar paa Deres ærede Brev af 27de d. M. har jeg at bemærke, at de faa Breve, De har fra min Haand, ganſke ere til fri Dispoſition og at der følgelig fra min Side Intet er til Hinder for, at De efter Biſkop Fogtmanns Yttringer optager mine.

Jeg bør dog, da Talen er om en Dom over Oehlenſchlæger, tilføie, at mit perſonlige Bekjendtſkab til Manden er overordentlig ringe — jeg har kun ſeet ham og talt med ham et Par Gange.

Med gode Ønſker for Deres Velbefindende,

Deres ærbødige
Fr. Paludan-Müller.

Retning og Grundſætningerne begynde at udvikle ſig i faſtere Former, at blive nøjere bekjendt med Baggeſens Skrifter, ſå troede jeg ſåmeget tydeligere at føle det Slette og Upoetiſke i denne Mands Domme og Værker. Jeg læſte o. ſ. v. — men alt det Øvrige aldeles ikke før Februar 1816". Og allerede i Juli 1816 begyndte de Tolv Paragrafer at udkomme.

Et Tillæg.

(Til de oehlenſchlægerſke Breve.)

(**Forord.** Et Tilbageblik over de par enkelte Træk, jeg ovenfor i nogle Breve har kunnet meddele af en højædel Dannequindes, min dybt ærede Veninde Fru Chriſtiane Oehlenſchlægers, Karakter, har vakt en Ængſtelighed for, at Reflexionens Kulde ſkulde kunne ſlukke disſe iſolerede Stråler; og jeg tillader mig derfor her at tilføje en ægte Digters tro Afpræg af hendes *hele* ſande Billed.)

Andre troe, det er nok,
Naar et Suk, en flygtig medlidende Taare,
De offre til Næſtens Sorg.

Dig dog ſyntes kun lidt
En magtesløs Graad;
Men med Tungen ſkærpet til Kamp,
Med Løvemod i Barmen,
Med Begeiſtringens Ild
I den blusſende Kind
Stred du for Sandhed og Ret.

Og mangen Gang har du trodſet
Den faldende Regn
Og den iiskoldtſtormende Østvind;
Kun lidet agted du den,
Og lidet den koldere Vind
Fra Spotterens Læbe,
Naar det gialdt at kæmpe for Menneſkers Vel.

Ofte du banked
Paa de Mægtiges Døre,
Ei for dig selv, men for den,
Der uskyldig mod Vanheld stred;
Aldrig den Gang var dig tung,
Der bragte den Trængende Hielp,
Og tidt har du vakt med et dristigt Ord
Af Søvn den slumrende Retfærd.

Havde du levet i Tider,
Hvor det gialdt
Med ubøiet Sind
At bøie sin Nakke for Staalet,
At besegle sit Ord med sit Hierteblod,
At offre sit Liv for den Elskedes Frelse,
Da var du vandret til Graven
Med dristig Fod,
Og som Heltinde
Havde sildige Slægter dig priist.

Heller ei nu vil de dig glemme,
Thi en ædel Digter,
Danmarks herligste,
Valgte dig fremfor alle vort Lands
Guldlokkede Piger,
Og bandt sin Skiebne til din;
Og længe stod du ved hans Side,
Trofast med skærmende Blik,
Vaagende, værgende,
Kæmpende, aldrig hvilende,
Naar det gialdt dine Elskedes Vel.

Men den, som ei mildner sit Ord,
Som ei bøier sit Mod,
Som ei at smigre forstaaer,
Er besværlig tidt;
Thi Sandheds Sol er for stærk for den Svage,
Og Tusmørket elske vi meest,
Naar den langsomtbesnærende Dæmring
Drager sit Slør
Over Himlens rødmende Kind. —

Derfor miskiendte Verden dig,
Og Feighed svimled
Ved at skue det Mod,
Som den ei begreb.
Enkelte dog forstode dig,
Og de vide det vel,
At aldrig et troere Hierte slog
I en Qvindes Bryst.

Men Et jeg kiender,
Som paa Jorden du savned,
Et Blik af den valmuekrandsede Aand,
Den i sig selv hvilende,
Der lærte Stiernen at skinne med dæmpet Ildblik,
Med Mildhed og Fred
Fra dens høiere Kreds
Paa Tidens Vexel og Menneskets Vilkaar.

Derfor kom han, den seirende Helt,
Smertens Betvinger,
Forsængelighedens Fiende,
Sandhedens strenge Ven,
At trykke sit Kys paa din Læbe,
At række dig sin sneehvide Seierskrands,
At ryste Støvet af din Aands Vinger,
Og at svale din ildfulde Siæl
I Evighedens Bølger.

(C. Hauch. Lyriske Digte. 1842. S. 69—72.)

Min Kaldelse til Kjøbenhavn

i Aaret 1849.

Maxima — scriptori — lex est in historia,
ne qvid falsi dicere avdeat, ne qvid veri non avdeat.

Hans Gram.

(**Forord.** På en firårig Udenlandsrejse, fra 1817—21, hvor jeg opholdt mig i Tydskland, medens Wartburgfesten fandt Sted, i Italien, hvor jeg var i Rom over et År, i Holland, hvortil den Gang Belgien hørte, i Frankrig, hvor dengang Ludvig XVIII regjerede, og atter i Tydskland, hvor dengang de hemmelige Studenterforbindelser forfulgtes af Mainzer-Kommissionen, havde jeg næsten daglig Lejlighed til at høre om Politik, og den stadige Brydning imellem det Nye og det Gamle — idet at det Napoleonske Kejser-Regimentes Former mere eller mindre atter skulde omformes — og at anstille mine Betragtninger derover. Jeg vendte således hjem til Fædrelandet med den Vane, at sammenholde mine daglige Jagttagelser med et mere omfattende Overblik og med de Spørgsmål: pourquoi el. cui bono? I Rom traf jeg de meget unge Prindser af Augustenborg, il duca d'Olsazia og il bel fratello, som Romerne kaldte dem, og blev meget snart ret fortrolig med den Ældste, da jeg af den danske Gesandt, Prof. Brøndsted, anmodedes om i flere Uger at vise Ham og Hans Følge om i den vidunderlige By, og dette snart førte til en daglig Omgang, Deltagelse i alle Smårejser i Omegnen, o. s. v. Småting få sommetider en tilfældig Indflydelse, således her den, at Hertugen og jeg havde fælles Fødselsdag; jeg var fem År ældre. Hertugen var meget opriglig og betroede mig f. Ex. den østerrigske Kejser Frants den Andens Tale, da han var indbudt hos ham i Rom (hvor Frants i 1819 holdt en Slags Imperator-Indtog efter hans Svigerfaders Fald), om „Pontecorvo", hvem han negtede det lovlige Navn af Konge af Sverrig, og om, at han, Hertugen, jo nu kunde have været Konge der, hvis hans Fader var bleven udvalgt til Tronfølger i hans i 1810 afdøde Onkels Sted — foruden anden lignende Kjellingesnak.

Ved Hjemkomsten 1821 gik jeg over Augustenborg, hvor jeg opholdt mig nogle Dage og gjorde Bekjendtskab, om jeg tør sige så, med Hertugens Moder, H. K. H. Hertuginde Louise Augusta, der på Fredensborg havde godt kjendt min Moder som ganske ung Pige, hendes Forældre og Søskende, da min Bedstefader, den i sin Tid bekjendte Niels Schjørring, under Navn af Kammermusikus, var ansat til

at beskjæftige og vogte den sindssvækkede Christian VII. Jeg disputerede med hende ved Taffelet om, hvorvidt Kotzebue burde kaldes en stor Digter, hvorvidt man kunde troe, at der havde givedes nogen veltænkende Statsmand, der havde kunnet glædes ved den franske Revolusjon, og andre just i deres umådelige Omfang så tomme Temaer.

I de næste År førte dels Forbindelsen med Gisselfeldt, dels Rejser til Hoffet i Kbhavn, dels Jagter og Bøddelsbsener ikke sjælden Hertugen forbi eller igjennem Sorø, og han vedligeholdt vort første Ungdomsvenskab ved stadige Besøg hos mig. Også indbødes jeg undertiden til Gisselfeldt, når han var der. Men en stadig Brevvexling fandt ikke Sted. Jeg sendte ham mine ikke få Skrifter og han takkede i Breve for dem. Med det statsretlige Grundlag i Børnevennen, der første Gang udkom 1838, var han misfornøjet, vilde endogså have skjendt derover, men Hertuginden fik ham fra det, og han indførte den siden i flere Skoler på Als. Et alvorligere Sving tog først vor Korrespondents, da jeg, tildels vel ligeså meget af Bekymring over Sorø Akademis Forfølgelse som af oprigtig Interesse for den Augustenborgske Families rette politiske Valg, foreslog Hertugen at lade sine Sønner eller En af dem oplære i Sorø. Dermed begyndte en både udførligere, hyppigere og intimere Meddelelse imellem os, af hvilken jeg nu skal lade aftrykke enkelte Prøver, ledsagede med Oplysninger som Overgang til Beretningen om min Kaldelse til Kjøbenhavn i Året 1849. —

Som Indledning til efterstående lange Skrivelses bedre Forståelse må jeg fortælle, efter Hertugens mundtlige Beretning til mig i en fortrolig Samtale, dette Træk. Da den gamle Hertug Frederik Christian, der i Kjøbenhavn (i sine mange Ministerår) altid kaldtes „Hertugen", Frederik den Sjettes Svoger, lå på sit Dødsleje, kaldte han sine to Sønner til sig, den Ældste 15, den Yngre 11 År gammel og talte: „Mange Fædre, som man ved, har på Dødslejet tildelt deres Børn Formaninger og Advarseler til Afsked. Dette vil jeg ikke gjøre. Eders Moder og Jeg have ved omhyggelig Opdragelse plejet Eders Ungdoms Udvikling, og jeg har ved Valg af de bedste Lærere, jeg kunde få (den sidste var den ansete Nordmand, den teolog. Prof. Krogh-Meyer ved det kbhavnske Universitet), bestræbt mig for at skaffe Eder en grundig og passende Oplærelse. Skulde den nu ikke kunne være tilstrækkelig, så ville Ord i dette Øjeblik ikke kunne udrette Stort. Altså, Gud velsigne og bevare Eder!" Dermed rakte han dem Hånden.

„Men", vedblev han noget efter, „en Ting vil jeg dog på det afgjorteste kræve af Eder, og pålægger jeg først og fremmest Dig, Christian! Opgiver aldrig Eders Huses Rettigheder,

som Kong Frederik den Tredje så vilkårligen søgte at betage os Nydelsen af, hvis den engang skulde falde i vort Lod! Jeg mener de Arverettigheder til Fyrstendømmerne Slesvig og Holsten, som vor Linie, lige så fuldt som hans, have efter Sal. Kong Christian den Første. Opgiver dem aldrig af Frygt eller Ligegyldighed. Her, Christian! er Nøglerne til min Skrivepult; Du vil i den finde en fransk Memoire liggende, der udførligen kan oplyse Dig om Detaljen i hele denne Sag. Lov mig nu dette helligt! Men glem heller aldrig, hvor I leve og Hvem I skylde al Lydighed som Familiens høje Overhoved!

Augustenborg d. 2 April 1845.

Bedste Herr Professor!

Alt tidligere skulde jeg have besvaret Deres sidste Brev af 26de Decbr. f. A., naar det ei havde været min Hensigt paa en fyldestgjørende Maade at gaae ind paa de Gjenstande, samme omhandler; men da det hertil hidindtil har manglet mig Tid, saa er dette Aarsag i, at De først saa sildigt modtager mit Svar.

Først og fremmest vil jeg paa det Hjerteligste takke Dem for Deres Brev, og for den aabne og frimodige Maade, paa hvilken De i samme udtaler Dem. Jeg erkjender heri Deres gamle Venskab for mig, og jeg vil altid vide at paaskjønne samme. Den samme Frimodighed, som De har viist mod mig, vil jeg ligeledes vise mod Dem, og jeg haaber, at De heri ikkun vil finde et Bevis paa mit Venskab for og min Tillid til en gammel Ungdomsven. Altsaa til Sagen. For ikke at blive misforstaaet, maa jeg forudsende nogle Bemærkninger.

De siger: „Efter vor Kronprinds's Død uden Arvinger vil den danske Stat heel og holden gaae i Arv til et andet Fyrstehuus.[1]) Men da vil dette Moment uden Tvivl kunne gjøre Udslaget, at Augustenborgerne ere „danske Fyrster", Hesserne derimod ikke, — hvis nemlig Augustenborgerne ved-

[1]) Der taltes nemlig dengang om et Skifte imellem det Hessiske og det Holstenske Hus, da en Grundlov i Hessen skulde sige, at Herskeren ikke turde leve udenfor Hessen, hvilket igjen måtte fremkalde de alvorligste Betragtninger hos Monarkiets Beboere.

blive at være danske Fyrster. Men til en saadan Bedbliven høre tvende Ting: For det Første maae de unge Prindser opdrages til at være den danske Stats Prindser, eller Prindser i den danske Stat, og for det Andet maae de Augustenborgske Arvingers nærmeste Venner og Raadgivere ikke lade sig bedaare af Phantomer."

For at kunne udtale min Mening om disse Yttringer, seer jeg mig nødt til at tage min Tilflugt til Historien. Siden 1448 sidder den Oldenborgske Stamme paa den danske Throne. Indtil 1660 var Danmark et Valgrige, og Ingen af de Oldenborgske Konger, som indtil den Tid regjerede i Danmark, besad nogen Arverettighed paa den danske Throne; følgeligen gjælder dette ligeledes om sammes Børn og Efterkommere. Derimod besad det hele fra Christian den Første nedstammende oldenborgske Huus Arverettighed paa Slesvig og Holsteen, og det var just af denne Aarsag, at de danske Stænder fra 1448 indtil 1660 stedse valgte Een af den Oldenborgske Stamme til Konge, for paa denne Maade vedvarende at opretholde Forbindelsen ellem Kongeriget og Hertugdømmene. I Aaret 1660 renoncerede de danske Stænder paa deres Valgret, indrømmede Frederik den Tredie Arveretten til den danske Throne for hans mandlige og qvindelige Descendenter, og gave ham Ret til at bestemme den Statsforfatning, Kongeriget for Fremtiden skulde have. Bekjendt er det paa hvad Maade denne Konge misbrugte denne ham af Folket viste Tillid ved at lade Kongeloven affatte. Bekjendt er denne Lovs Indhold og den i samme fastsatte Arvefølge, og bekjendt er det, at denne Lov endnu bestaaer som Danmarks Grundlov. Ifølge denne Lovs Bestemmelser ere kun de Medlemmer af det Oldenborgske Huus, som nedstamme fra Frederik den Tredie, „Prindser af Blodet" eller „danske Prindser", og kun disse kunne gjøre Fordring paa de Rettigheder, som Kongeloven tilsikrer dem. Hvorledes jeg og mine Sønner, som paa Fædrene-Side slet ingen Arverettighed have paa den danske Throne, skulle kunne kaldes „danske Fyrster", indseer og begriber jeg ikke. En „dansk Fyrste" kan

kun den være, som qua Fyrste nyder saadanne Rettigheder i Danmark, som ingen Andre er i Besiddelse af, og da dette ikke er Tilfældet med mig og mine Sønner, saa kan jeg og de heller ikke gjøre mere Fordring paa denne Titel, end Prindsen af Hessen, der ligesaa vel som jeg har en dansk Prindsesse til Moder. Først i det Øieblik, at Arvesuccessionen udi Regjeringen tilfalder mig eller een af mine Sønner, *først da* er jeg eller han ifølge den danske Grundlovs Bestemmelse en „dansk Fyrste." Hvad mine Sønner i nærværende Tid ikke ere, kunne de heller ikke „vedblive" at være, og da det danske Folk i Aaret 1660 selv har bestemt og fastsat, hvilke Medlemmer af det Oldenborgske Huus skulde have Ret til at være „danske Fyrster", saa er det hverken min eller mine Sønners Skyld, at vi *ikke ere* „danske Fyrster". — Saalænge Kongeloven vedbliver at være Danmarks Grundlov, saa længe maa ogsaa den i samme foreskrevne Arvefølge beholde sin Gyldighed, og ifølge den er formodentligt Prindsen af Hessen efter Kronprindsens Død den nærmeste Arving. Hvorledes De nu kan mene, at mine Sønners „vigtigste", „helligste" og „eneste Rettighed" bestaaer deri at være „danske Prindser", næstefter de umiddelbar „Kongl. Prindser"[1]), begriber jeg ikke, med mindre den hessiske Familie renoncerer paa den danske Throne, eller at Kongeloven og den i samme fastsatte Arvefølge bliver forandret eller afskaffet. Skulde dette blive Tilfældet, og skulde jeg eller mine Sønner da blive de nærmeste Arvinger til den danske Throne, da vilde deraf følge for mig og dem saavel Rettigheden, som ogsaa Forpligtelsen, at være „danske Prindser"; men saalænge dette ikke er Tilfældet, kunne vi ingen Fordring gjøre paa en saadan „Rettighed".

Den samme Stilling, som mine Forfædre indtoge her i

---

[1]) til hvilke den Almindelige Forestilling regnede Landgrevinde Charlottes Søn Frederik, og således ogsaa regnede Augustenborgerne dertil som nedstammende fra Moderen Louise Augusta, overseende den schl.-holst. Oprindelse fra Faderen. Men til denne Alm. Forestilling holdt jeg mig udelukkende som Overtalelsesgrund for Fredens Skyld.

Landet, og de samme Rettigheder, de som „Fyrster" besad, indtager jeg og besidder jeg endnu. Denne Stilling og disse Rettigheder ere ei blevne forandrede derved, at de danske Stænder i Aaret 1660 opgave deres Valgret, og overdrog deres Arverettigheder til Danmarks Throne til Frederik den Tredie og hans Efterkommere. De ere heller ikke ophævede ved Stridighederne mellem Frederik den Fjerde og Hertugen af Gottorp, saaledes som disse Stridigheder vare min Familie aldeles uvedkommende, og de ere ligesaa lidet gaaede tilgrunde derved, at det tydske Rige blev opløst, da ingen tredie Mand har Ret til at disponere over Rettigheder, som tilhøre en anden ham uvedkommende Mand, hvilket dengang heller ikke er skeet.[1]) Disse Rettigheder, som mine Forfædre besad, og som efter dem ere gaaede i Arv paa mig, ere af dobbelt Art. Det Oldenborgske Huus er et gammelt tydsk Fyrstehuus, og som Medlem af dette Huus nyder jeg alle de Rettigheder, som tilkomme Medlemmerne af de tydske Fyrstehuse[2]), og som Descendent af Christian den Første nyder jeg med Hensyn til Hertugdømmene Slesvig og Holsteen de Arverettigheder, som de slesvigholsteenske Stænder ved Christian den Førstes Valg til Hertug af Slesvig og Greve af Holsteen indrømmede ham og hans Efterkommere. Disse Rettigheder ere i Henseende til Hertugdømmene lige saa gyldige som de Rettigheder, Frederik den Tredie i Aaret 1660 erholdt for sig og sine Efterkommere til Kongeriget, eftersom de have den samme Oprindelse. Det var nemlig her som der Folkets Repræsentanter, der i Folkets Navn overdrog dem til Fyrsterne. I Hertugdømmene skete dette til Fordeel for Christian den Førstes mandlige Descendenter; i Danmark skete det til Fordeel for Frederik den

[1]) Men det er uimodsigeligen skeet ved de slesv.-holst. Fyrsters Undladelse af det Tydske Riges Lovbud om, i Tide at søge Belæning „zur gesammten Hand" hver Gang en ny Overdragelse af Lænet ved Kongen af Danmark fandt Sted; og Dette var den Danske Påstands urokkelige Støttepunkt både mod russiske Gottorpere og slesvigske og tydske Oldenborgere.

[2]) men har også de samme Forpligtelser og er bunden af de samme Indskrænkninger.

Tredies mandlige og qvindelige Descendenter. (Heri stikker Knuden, og dette[1]) er den egentlige Kilde til alle vore nuværende politiske og nationale Stridigheder.[2]) Jeg har troet at maatte sende disse Bemærkninger forud for, som sagt, ikke at blive misforstaaet, og for at De kunde bedømme den Synsmaade, fra hvilken jeg ifølge mine Begreber om Ret og Uret er nødt til at betragte det hele Anliggende. Jeg gaaer nu over til at besvare det egentlige Indhold af Deres Brev. Saavidt jeg forstaaer Deres Mening, indeholdes denne omtrent i følgende Ord: Jeg skal slutte mig til det danske Partie, erklære mig for at være Dansk, lade mine Sønner give, hvad De kalder en dansk Opdragelse, — forat, i Tilfælde af at den danske Kongestamme uddøer, det danske Folk maaskee kunde blive foranlediget til at vælge een af mine Sønner til Konge i Danmark.

Denne Mening beroer paa den Forudsætning, at de europæiske Magter ikke ville indvillige i, at det nuværende danske Monarchie deles, og paa den Overbeviisning, at der i Monarchiets Indre ere forskjellige Partier, som indbyrdes ville komme i Strid med hinanden, men af hvilke dog det egentlig danske Partie vilde faae Overhaand.

De 4 Partier, som De nævner, ere:

1. det danske Partie eller det danske Folk,
2. det nyholsteenske Partie, som repræsenteres i Kieler Correspondenz-Blatt,
3. det skandinaviske Partie, hvis Organ er „Fædrelandet“ og
4. det slesvig-holsteenske Partie, som De finder for godt at benævne det oprørske Advokat-Partie.

For det Første tillader jeg mig kun forelobigen at bemærke, at De om Partierne i Hertugdømmene maae have en falsk Foreſtilling, naar De antager, at her existerer noget saakaldet

---

[1]) Skulde egentlig hedde: Og den forskjellige Forståelse af dette er osv.

[2]) men med den Forskjel, at det i Hertugdømmerne „Indrømmede“ aldeles gik tabt i Midten af 18de Århundrede under Christian VII.

nyholstœnsk og slesvig-holsteensk Partie. Det nyholsteensk bestaaer eller rettere sagt bestod blot af 8 à 10 Personer, som jeg Alle kan navngive Dem, og som i flere Aar forgjæves have bestræbt sig for gjennem Kieler Correspondenz-Blad at skaffe deres politiske Anskuelser Indgang hos Folket. Da dette imidlertid ikke lykkedes, saa benyttede de den første Leilighed, der tilbød sig, til at forlade den isolerede politiske Stilling, som de hidtil indtoge, og til at forbinde sig med Slesvig-Holstenerne, hvilket De blandt Andet kan see deraf, at Ohlshausen, Redacteuren af Kieler Correspondenzblad, underskrev den Kieler Adresse til den holsteensk Stænderforsamling, som ogsaa af en Tale, Advocat Clausen, ligeledes en Hovedmand for dette saakaldte Partie, holdt i Itzehoe i Anledning af det Ussingske Andragende.[1]) Det nyeholsteenske Partie har ophørt at existere, da det ganske har forenet sig med det saakaldte slesvig-holsteenske Partie. Hvad nu dette sidste Partie angaaer, saa forraader det ligeledes en fuldkommen Uvidenhed om Forholdene her, naar Man kalder Slesvig-Holstenerne et Partie, da dette saakaldte Partie indbefatter begge Hertugdømmers samtlige Beboere paa en forholdsviis ubetydelig Deel Mennesker nær. Sæt, at en Deel Mennesker befandt sig i Norge, som ønskede at forene Norge med Sverrig til een Stat under den svenske Forfatning, men at den øvrige store Deel af det norske Folk var imod denne Forening, og vilde opretholde Norges Selvstændighed, vilde Man da kunne kalde denne sidste Deel af Folket, i Modsætning til hiin ubetydelige Deel, et norsk „Partie"? Det er sandeligen ubegribeligt, hvorledes Man i Danmark kan være saa uvidende om vore Forhold, og hvorledes Man saaledes kan lade sig bedaare af Illusioner, at Man troer, at Folket i Hertugdømmene skulde lade sig lede af nogle Advokater, og at det ellers vilde være villigt til at opgive dets Fødelands Selvstændighed, og ønske en Forening med Danmark under Kongeloven og den i samme foreskrevne qvindelige Arvefølge,

[1]) det bekjendte, om Arvefølgen, som fremsattes i Roeskilde i Året 1844.

mod hvilken Folket i Hertugdømmene har en medfødt Sky. Slesvigholſtenerne have et ligeſaa retsgyldigt Krav paa, at Hertugdømmenes Selvſtændighed opretholdes, ſom Nordmændene have paa, at Norges Selvſtændighed opretholdes. Hvorledes vilde man ei ſkrige i Danmark, naar det faldt den ſvenſke Rigsdag ind at andrage paa, at Norge ſkulde tabe ſin Selvſtændighed og udgjøre een Stat med Sverrig, eller at, mod det norſke Folks Villie den mandlige Arvefølge ſkulde ophæves, fordi dette var ſkeet i Sverrig? Af Hertugdømmenes 800,000 Indvaanere høre i det Mindſte 700,000 til det ſaakaldte ſlesvig-holſteenſke Partie.

Jeg har anſeet det nødvendigt at ſende diſſe Bemærkninger forud, for at viſe Dem, at de Præmiſſer, fra hvilke De gaaer ud, ere urigtige, hvoraf følger, at Deres Concluſioner ligeledes maae være det. Antage vi nu, at Kronprindſen døer uden mandlige Arvinger, hvad vil da ſkee? Dette er Spørgsmaalet, ſom det her kommer an paa, ſom kun kan beſvares, naar Man veier Sagen fra alle Sider.

De yttrer i denne Anledning: „Men hvo vil ſnareſt opnaae noget? Og hvo meeſt? Det vil i alle 4 Tilfælde den, der holder ſig til det retmæsſigſte, mægtigſte og meeſt naturlige Partie, nemlig til det danſke Partie, eller den danſke Stat. Dette Partie vil efter Kronprindſens Død i Øieblikket mangle en Anfører, men vil i Sandhed hertil ſnarere vælge en danſk Prinds af det Oldenborgſke Huus, end en Efterkommer af „hiin heſſiſke Soldat".[1])

I denne Anledning tillader jeg mig at gjøre følgende Bemærkninger: Ifølge min Anſkuelſe af Sagen kan her ſlet ikke være Tale om, at Man i et ſaadant Tilfælde overhovedet opnaaer Noget, eller hvor lidet eller hvor meget; men Spørgsmaalet kan kun være: hvad er Ret og hvad er Uret? Ret er, at Sønnen af „hiin heſſiſke Soldat" ifølge Kongelovens Beſtemmelſer beſtiger den danſke Throne, ſaaſnart den

[1]) Dette ſigtede til en, Hertugen bekjendt, Spot af Prindſen af Noer.

nuværende Kongeſtamme uddøer, og Uret vilde det være, naar nogen Anden tragtede efter at ſætte ſig paa denne ham uvedkommende Throne. Naar Kongeloven og den i ſamme foreſtrevne Arvefølge til den Tid endnu beſtaaer i Danmark, ſaa bør[1]) ethvert danſk Partie, ſom gjør Fordring paa at kaldes det „retmæssige", anſee Sønnen af „hiin heſſiſke Soldat" for dets „retsmæssige" Konge, hvorimod det ved at vælge en anden Prinds til Konge af Danmark vilde gjøre ſig ſkyldig i en mod Grundloven ſtridende og derfor uretmæsſig og revolutionair Handling. Et Partie, ſom ſelv tilſtaaer at det i det afgjørende Øieblik mangler en Anfører og ſom førſt ved Hjælp af en ny Revolution ſeer ſig iſtand til at forſkaffe ſig denne, kan Man hverken kalde „retmæssigt" eller „mægtigt", da enhver Revolution er Beviis paa det Parties Afmagt, fra hvis Side den udgaaer. Føler et politiſk Partie ſig ſtærkt nok til at ſætte ſin Villie igjennem, ſaa vil det ſandelig nokſom vogte ſig for at kuldkaſte den beſtaaende Orden, da det derved løber Fare for at ſvække eller tabe ſin Indflydelſe og Magt. Skulde det danſke Partie ved Kronprindſens Død ſee ſig nødt til at ſkaffe ſig en Anfører ved Hjælp af en Omvæltning[2]), ſaa vilde dette være det bedſte Beviis for dets Afmagt; thi det vil viſe, at Partiet under en ſaadan Konges Anførſel, ſom ifølge Danmarks Grundlov var kaldt til at beſtige den danſke Throne, følte ſig for ſvagt til at udføre ſine Planer imod Hertugdømmene. I Forbigaaende ſagt, beviſer dette den uendelige Kortſynethed, for ikke at ſige Eenfoldighed, ſom ligger til Grund for den Politik, den Roeskildſke Stænderforſamling har fulgt, og ſom beſtaaer deri, at hiin Forſamling har troet at kunne opretholde Hertugdømmenes Forbindelſe med Danmark ved Hjælp af en Arvelov, der bringer et Dynaſtie paa den danſke Throne, ſom det danſke Folk ikke ſkjøtter om, og ſom, hvad der fremlyſer af Deres

[1]) Men jeg ſkrev ikke blot om et „bør" eller om en „Ret", men iſær om hvad der kunde forudſees, at Politiken ved Stormagternes Indblanding vilde føre til, nemlig til Valg af en Tronfølger!

[2]) Brevets Logik er udmærket, men dets Dialektik kun ſvag.

Brev, mange Danske haabe i Tidens Løb at kunne støde fra Thronen.[1]) Dog herom mere siden!

Hvad nu det skandinaviske Partie angaaer, da er det vanskeligt at forudsee, hvad det til den Tid vil gjøre; kun Saameget er vist, at begge danske Partier med Hensyn til Danmarks politiske Fremtid og med Hensyn til dettes Forhold til Hertugdømmene ere meget uenige. Det første eller det danske Partie vil sætte Danmarks Grændse ved Elben, det sidste ved Eideren. Det første vil erobre begge Hertugdømmene, det sidste vil lade sig nøie med Slesvig. Det skandinaviske Partie vil en Forening med Norge og Sverrig, det andet Partie vil en Forening med begge Hertugdømmer. Nu spørger jeg Dem, om De troer, at under disse Omstændigheder et nyt Dynastie med en Prinds af Hessen og under Kongelovens Auspicier vil kunne bestige den Throne, som den Oldenborgske Stamme i over 400 Aar har siddet paa? Om De troer, at de Danske til den Tid ville være villige til at lade sig regjere efter Kongelovens absolutistiske Bestemmelser af en fremmed Fyrste, der ifølge sin Fødsel er bestemt til at blive Churfyrste af Hessen? Til hvilken Uenighed og Forvirring vil Alt dette ikke give Anledning i Danmark, og hvor vaklende vil Alt dette ikke gjøre den Throne, som det ny Dynastie har at indtage?

Vende vi nu Blikket til Hertugdømmene. Her ville i det Øieblik Kronprindsen dør 700,000 Slesvig-Holstenere i tætsluttede Rækker staae beredte til at forsvare deres Rettighed, deres Lands Selvstændighed og deres Fyrstehuses Arverettigheder. Dette Fyrstehuus er ikke, som det hessiske i Danmark, et fremmed Dynastie, men det er det samme Dynastie, som i 400 Aar har herskket i Hertugdømmene, som deler Folkets Sympatier, som kjender dets Tarv, og som er kjendt af Folket. Her vil ikke(?) som i Danmark herske nogen Splid og Uenighed, da hver Mand veed hvad han vil, og hvad han med Ret kan gjøre

[1]) Man seer her, med hvilke Briller den Bildfarende allerede den Gang læste de velmenteste Advarsler eller, om jeg tør sige så, Forudsigelser.

Fordring paa, og her vil det heller ikke mangle paa nogen Anfører. Dette vil omtrent være Forholdene paa begge Sider. Overvei nu disſe uden at lade Deres ellers ſaa klare Blik hildes af nationale eller indgroede Fordomme! Siig Dem nu ſelv, hvilket Partie efter al Sandſynlighed vil være det mægtigere, ſaafnart Striden ſkal afgjøres i aaben Kamp.[1]) Seieren vil være der, hvor der herſker Ret, Enighed, Tillid og Orden.

Hvad nu de ydre politiſke Forhold angaaer, ſom De anfører, og ſom til den Tid kunde have Indflydelſe paa Qvæſtionens Afgjørelſe, ſaa bemærker jeg kun, at Holſteen hører til det tydſke Forbund, og at det ſom Forbundsſtat ſtaaer under Forbundets Love. Ifølge disſe blive alle Arveſtridigheder afgjorte ved en Auſtrægalinſtance, og følgeligen kunde dette ogſaa her blive Tilfældet, ſaafremt Striden førtes mellem arveberettigede Fyrſter, til hvis Tal det hesſiſke Huus imidlertid ikke hører. Indlyſende er det desuden, at de tydſke Fyrſter aldrig ville kunne indvillige i, at et gammelt tydſk Fyrſtehuus bliver berøvet Arveretten til dets Forfædres Throne, og at de endnu mindre ville indrømme Kongen af Danmark i Forening med en danſk Stænderforſamling Ret til at gjøre en Prinds af Heſſen til Hertug af Holſteen. Hertil kommer endnu, at det i politiſk og merkantilſt[2]) Henſeende vilde være i Tydſklands Intereſſe, at Holſteen kom ud af al Forbindelſe med Danmark, og at det under en ſelvſtændig Fyrſte udelukkende tilhørte Forbundet. Hvad Holſteen altſaa angaaer, da vil det danſke Partie nok ikke faae nogen Underſtøttelſe fra denne Side, og Spørgsmaalet vil da nærmeſt dreie ſig om Slesvig. Her vil det fornemmeligen komme an paa, hvad Folket ſelv vil, og hvo, ſom troer, at dette vil lade ſig ſkille fra Holſteen, for at komme under den danſke

---

[1]) Men jeg talte ſtedſe kun om en Afgjørelſe i Fredelighed, under Stormagternes ſikkert ikke udeblivende Indblanding.

[2]) Denne Forudſætnings Uholdbarhed viſe de ſenere alvorlige Beſtræbelſer, for at undgå Indlemmelſe i den tydſke Toldforening, ganſke afgjort. Ikke at tale om de ſeneſte preusſiſke Skattekræveres qvælende Favntag.

Kongelov og det hessiske Dynastie, han tager sandeligen meget feil. Naar De mener, at Iyderne have en Villie og en Arm, der i Verdenshistorien nyder sin fulde Respect, saa er dette ikke mindre Tilfældet med Slesvig-Holstenerne, hvis Villie og Arm de Danske i Erik Menveds og Erik af Pommerns Tid ved flere Leiligheder have prøvet.

Der bliver mig nu kun tilovers at udtale min Anskuelse af Sagen, forsaavidt denne angaaer mit personlige Forhold, og dette skal skee med den samme Uforbeholdenhed, med hvilken det Foreståaende er sagt. Hverken har jeg Lyst eller nogensomhelst Bevæggrund til at beile til en Throne, som ikke paa en retmæssig Maade tilkommer mig. Ifølge mine Anskuelser af Livet høre de kronede Hoveder til de ulykkeligste Mennesker paa Jorden, og jeg skal sikkerligen aldrig udstrække min Haand efter en Krone, som ikke paa lovlig Maade tilkommer mig. Men ligesaa vist som dette, er min Beslutning aldrig at opgive min Ret til en Krone, som ifølge min Overbeviisning tilkommer mig og min Familie. Og skulde den Tid komme, at den Oldenborgske Stamme paa den danske Throne uddøer, saa skal Intet afholde mig fra at gjøre min Ret paa begge Hertugdømmer gjeldende, og ingen Borgermester fra Kjøbenhavn, ingen roeskildsk Stænderforsamling, ingen kongelig Arvedeclaration, ingen Prinds af Hessen skal kunne afholde mig fra at gjøre det, som ifølge min Overbeviisning Ret, Pligt og Ære fordre af mig.

Jeg veed meget vel, at De, ved at læse dette, vil trække paa Skulderen, og at De maaskee vil svare: Det er Illusioner. Staten Slesvig-Holsteen bestaaer ikke mere, den er „opløst", Hertugdømmene høre til den europæiske Stat Danmark, som er en sammensat Stat som Preussen, Østerrig, Baiern, etc. De store Magter ville ikke tillade, at denne Stat bliver skilt. Hertil bemærker jeg: har Staten Slesvig-Holsteen bestaaet, saa bestaaer den ogsaa endnu, da den ved intet landsherreligt Decret eller ved en anden lovgyldig Act nogensinde er bleven opløst(?). Stiltiende kan ingen Stat opløses. Danmark og Her-

tugdømmene ere ligesaalidet en sammensat Stat, som Norge og Sverrig er det, eller som England og Hannover vare det, saalænge det hannoverske Huus sad paa den engelske Throne. Af hvad Grund skulde de store Potentater indvillige i at det Oldenborgske Huus, som i over 400 Aar har regjeret i Hertugdømmene, skal berøves sine Arverettigheder til dets Arvelande, for at et fremmed Fyrstehuus, som slet ingen Arverettigheder har til Hertugdømmene, her skulde komme til Regjeringen? For at den danske Stat ikke skal opløses! vil De svare mig. Skulde de store Potentater nu have en Interesse i at Hertugdømmene blive i Forbindelse med Danmark, saa ligger det dog meget nær, at de have langt større Interesse i at den samme Kongestamme, som i 400 Aar har siddet paa den fælles Throne, vedbliver at regiere i Danmark og Hertugdømmene, end at denne forjages, for at et nyt Dynastie kunde komme paa Thronen, som slet ikke besidder nogen Arveret paa Hertugdømmene, og som derfor har Hertugdømmenes Befolkning imod sig, og som i selve Danmark vil have Vanskelighed ved at holde sig paa Thronen. Er det da ikke tænkeligt, ja næsten rimeligt, at de store Potentater, der ikke lade sig lede af personlige Hensyn, og som meget lidet ville bekymre sig om Prindsen af Hessens Slægtskab med vor nuværende Konge, ville sige: „Ville I Danske blive i Forbindelse med Hertugdømmene, da forandrer Eders Arvefølge til Fordeel for de mandlige Medlemmer af Eders gamle Kongehuus; paa denne Maade kunne I jo blive i Forbindelse med Hertugdømmene, men forlanger ikke af os, at vi for Eders Skyld skulle indvillige i at et gammelt europæisk Fyrstehuus bliver udslettet af de regierende Fyrstehuses Tal, fordi(?) Eders Konge vil tilvende sin Søsterson en Arverettighed, som ikke tilkommer ham. Hertugdømmene ere intet Gods og deres Indvaanere ere ingen Flok Fæstebønder, som Man kan testamentere til den af sine Paarørende, som Man holder meest af!"

I de store Potentaters Raad sidde sandeligen andre Statsmænd end Ørsted og Ussing, og der gjelder det ikke ved sine

Andragender og Yttringer at vinde Gunst hos Kongen af Danmark eller hos en Deel af de danske Partimænd. Svarer det til de store Potentaters politiske Interesse, at det nuværende danske Monarchie bliver udeelt, saa er det indlysende, at de til dette Øiemeds Opnaaelse kun ville bifalde og understøtte *saadanne* Forholdsregler, som efter al Sandsynlighed kunne føre til et sikkert og heldigt Resultat. Nu spørger jeg Dem, om De troer, at den af den roeskildske Stænderforsamling foreslaaede Arvedeclaration giver nogen Art af Garantie i denne Henseende? Kan en fornuftig *Statsmand*, som er kjendt med Forholdene og med Folkestemningen i Danmark og i Hertugdømmene, som veed, hvorpaa denne gaaer ud, og som er bekjendt med Tidens Aand, troe, at alle de nationale og politiske Stridigheder, der bevæge Danmarks og Hertugdømmenes Beboere, skulle være endte ved et Kongeligt Magtsprog*), hvorved Arvefølgen efter den danske Kongelov blev paatvungen Hertugdømmene, og disse mod deres Villie og Ønsker bleve nødte til at lade sig regiere af hiin „hessiske Soldats Søn"? Kan en fornuftig Statsmand troe, at Folket i Hertugdømmene, saasnart Kronprindsen dør, godvillig og uden at gjøre Modstand vil give sig i hiin Hessers Vold? Er det ikke meget mere at formode, at det med al Kraft vil tage sig af sin *indfødte gamle* Fyrstestammes Rettigheder, for ved dennes Hjælp at sikkre sig sin Selvstændighed og Uafhængighed? Kan en fornuftig Statsmand troe, at den danske Kongelov vil overleve det oldenborgske Huus paa den danske Throne, og at det danske Folk vil lade sig regiere af hiin Hesser efter denne Lovs Bestemmelser?

*) atter Bedemandsstil!

Og styrter til den Tid Kongeloven, som alt har overlevet sig selv, og som i Realiteten kun bestaaer paa Papiret, saa er det meget rimeligt, at med selve Kongeloven ogsaa den i samme foreskrevne Arvefølge bliver tilintetgjort, og skeer dette, hvorpaa beroer da hiin hessiske Prindses Arveret, da han paa Fædrene Side ikke nedstammer fra den gamle Kongeslægt, der i mange Aarhundreder har siddet paa Danmarks Throne? Naar da den

Tid kommer, og naar da de af den roeskildske Stænderforsamling med saamegen Foragt behandlede saakaldte Prætendenter, understøttede af begge Hertugdømmers Befolkning, muligen ogsaa af det tydske Forbund og af det hele tydske Folk, fremtræde, for at hævde deres og Hertugdømmenes Rettigheder, troer De da, at den roeskildske Arvedeclaration skal virke som et Mirakel? At den skal være istand til at opretholde Hertugdømmenes Forbindelse med Danmark, under en Arvelovs Bestemmelser, som efter al Rimelighed vil blive tilintetgiort af det danske Folk selv, og under et Dynastie, som i dette Tilfælde vil have Vanskelighed at gjøre sin Ret paa selve Danmark gjeldende? Forraader det ikke en ubegribelig Mangel paa Indsigt og Statskløgt, at kunne troe, at vore internationale Forhold lade sig ordne ved deslige taabelige, uretfærdige og upopulaire Forholdsregler? Maa Man ikke være total blind, naar Man ved(?) deslige Midler troer at kunne tilveiebringe(?) en Statseenhed mellem Danmark og Hertugdømmene under det hessiske Dynasties Regimente?!! Kan den fornuftige Deel af det danske Folk da ikke begribe, at der stak en hessisk Intrigue bagved den ussingske Proposition[1]), nemlig den at sikkre Hesserne Thronfølgen i Danmark og den absolute Regieringsform ifølge Kongelovens Bestemmelser? At det hessiske Huus staaer paa svage Fødder i Danmark, kunne dets største Venner ikke nægte. At Kongen tidligere har været betænkt paa at faae Hesserne til at renoncere, bliver paastaaet af Mange. At Kronprindsen ikke ynder Hesserne er bekjendt. Giftermaalet med den russiske Prindsesse blev hævet ved dennes Død. Kunde Man nu have opnaaet en Declaration, som Ussing proponerede, og kunde Man faae det danske Folks Repræsentanter lokket til at erklære sig for samme, saa vilde Sagen have staaet ganske anderledes for Hesserne, end den nu staaer, thi derved vilde Man i det Mindste have vundet eet, nemlig at de Danske indirecte vare

[1]) Dette og lignende Udbrud af Lidenskabernes dybe Mistanke er der jo her på dette Sted ingen Anledning til at diskutere. Danmarks Mænd vilde den Ret, de erkjendte for den enegjældende.

blevne nødte til at holde fast ved Kongeloven og ved den i samme fastsatte Arvefølge, saasom den kongelige Declaration støttede sig paa begge. Skulde denne Declaration have nogen Gyldighed i Henseende til Hertugdømmene, saa kunde dette kun skee under den Forudsætning, at den af de Danske blev respecteret i sin hele Omfang, og det just paa den Tid, da Declarationen med Hensyn til Hertugdømmene skulde træde i Kraft. Usings Proposition var en Efterligning af det, som skete 1660. Dengang benyttede Man Hadet mod Adelen til at faae Stænderne til at indvillige i at tilintetgjøre Folkets Rettigheder, til at overdrage Enevoldsmagten til Kongen, og til at indføre den qvindelige Arvefølge. Saaledes vilde Man ogsaa nu benytte Frygten for og Misstemningen mod Hertugdømmene til at skaffe min Familie af Veien, og tillige til at sikkre Hesserne en Throne, som de under andre Omstændigheder nok ikke saa let vilde komme til at bestige. Den letsindige og overfladiske Maade, paa hvilken denne hele Sag er bleven behandlet i Roeskilde, viser noksom den Mangel, som Danmark har paa sande Statsmænd, og Historien vil i sin Tid udtale en Dom over den roeskildske Stænderforsamling, som sandelig ikke vil være til Ære for den danske Nation.

Ikke et eneste af de Spørgsmaal, som jeg i det Foregaaende har anført og som tale imod den foreslaaede Maade, at afgjøre Sagen paa, har Man opkastet i Roeskilde, ikke en eneste Deputeret er det faldet ind at fremhæve kun nogle af de mange Eventualiteter, som tale imod den Maade, paa hvilken Man troede at kunne sikkre den saakaldte Statseenhed. Ikke en eneste Deputeret har tænkt paa, at der gives andre og langt bedre og sikkrere Midler til det samme Maals Opnaaelse. Selv de Deputerede, som ere de ivrigste Fiender af Kongeloven, som ønske en constitutionel Forfatning, som afskye Absolutisme, som hade den hessiske Familie — selv de talte og stemmede i faveur af Kongeloven og det hessiske Dynastie!! Med hvilket Navn skal man betegne det, naar en Forsamling af Mænd, der ere kaldte til at varetage Folkets Bedste, at beskytte dets Rettig-

heder, at veie det, der tjener til Statens Vel og til Kongens Veiledning, — naar denne Forsamling tilraader Kongen ved et Magtsprog at sætte det igjennem, som Man ikke troer ad Rettens Vei og ved lovlige Midler at kunne opnaae, — naar i denne Forsamling ikke en eneste advarende Stemme imod hiint Magtsprog lader sig høre, — naar ikke Een af Forsamlingen gjør opmærksom paa, at Skylden til Striden mellem Kongeriget og Hertugdømmene i Grunden er paa det førstes Side, fordi Man der i Aaret 1660 lod sig overtale til at indføre en Arvefølge i Danmark, som ikke var gyldig i Hertugdømmene, og hvorved Man alt den Gang lagde Spiren til den Strid, som nu er opstaaet? Havde det ei været hiin Forsamlings Pligt imod Kongen, imod Fædrelandet og imod Folket at overveie denne Sag fra alle Sider, inden den afsagde sin Mening? Er dette skeet? Har man gjort sig Rede for det Ansvar, Man overtager imod Gud og Menneskene, ved at raade Regenten til at gjøre Noget imod den halve Deel af sit Rige og af sine Undersaatter, som disse anse[1]) for at være Uret? Og af hvad Grund er af alt dette ikke Noget skeet i den roeskildske Stænderforsamling? Fordi der ikke har herskет nogen sand Statsmands-Aand i den hele store Forsamling, og fordi de fleste Medlemmer have ladet sig lede af personlige Hensyn. Mangen Een har troet, at det vilde være Kongen behageligt, mangen Een har Tanken smigret paa saadan Maade at kunne faae Bugt med de forhadte Slesvig-Holstenere, mangen Een har meent, at det kun kom an paa at anvende Tvangsmidler imod Hertugdømmene, mangen Een, som jeg er en Torn i Øinene, har haabet derved at gjøre mig uskadelig for Fremtiden; mangen Een har slet ikke tænkt sig noget derved, og den store Hob har stiltiende fulgt de sædvanlige Førere. Dette vil nok saa omtrent være Historien af den Maade, paa hvilken hiin Sag er blevet be-

[1]) Dette „anse" er et godt Exempel på det hele øvrige Brevs vildfarende Sammenblanding af subjektiv og objektiv Betragtning.

handlet i Roeskilde og hvorved den Roeskildſke Forſamling i Henſeende til dens udviſte Mangel paa Statsmandsklogt, paa Retfærdigheds og Billighedsfølelſe har proſtitueret ſig for hele Europa.

Her kunde jeg ſlutte mit lange Brev, naar jeg ikke fandt mig foranlediget til endnu at tilføie nogle Bemærkninger om de af Dem brugte Udtryk: det „oprørſke“ ſlesvigholſteenſke Partie og „ſlesvigholſteenſke Sammenſvorne“? Naar nogen Anden mig Uvedkommende havde betjent ſig af disſe Yttringer i et Brev til mig, ſaa havde jeg ikke fundet det Umagen værd at tage ringeſte Notice af ſamme, men i en Mands Mund, ſom jeg i mange Aar har ſtaaet i et venſtabeligt Forhold til, erholde de en ganſke anden Betydning for mig, og jeg anſeer mig derfor ſaameget mere opfordret til at gaae deslige Beſkyldninger imøde, ſom de indirecte ogſaa ſigte til mig. En „Sammenſvoren“ kan Man kun kalde den, ſom med Andre forbinder ſig paa en ulovlig Maade, for at omſtyrte den retlig beſtaaende Orden, f. Ex. Statens Grundlov eller den ved ſamme faſtſatte Arvefølge, og en „Oprører“ er den, ſom til at udføre dette betjener ſig af den phyſiſke Magt. Ville f. Ex. de Danſke ved Kronprindſens Død ſætte en anden Prinds paa Danmarks Throne, end den, ſom ifølge den danſke Grundlov har Ret til at beſtige denne Throne, ſaa vilde de være „Oprørere“, og de Mænd, fra hvilke dette udgik, vilde Man med Føie kunne kalde „Sammenſvorne“, efterſom de havde forenet ſig i det Øiemed at kuldkaſte den retlig beſtaaende Arvefølge. Om alle deslige revolutionaire Foretagender er der hos Slesvigholſtenerne ſlet ikke Tale, tvertimod ville disſe opretholde det, ſom i retlig Henſeende alt har beſtaaet i Aarhundreder, nemlig Hertugdømmenes Selvſtændighed, Folkets Rettigheder og den mandlige Arvefølge i den Fyrſteſtamme, ſom ved Folkets eget Valg allerede for 400 Aar ſiden er kommet til Regieringen. Med andre Ord: Slesvigholſtenerne eller rettere ſagt Majoriteten af Indvaanerne i Slesvig og Holſteen ville ikke opgive deres Rettigheder i Henſeende til en

conſtitutionel Forfatning, de ville ikke opgive deres Lands Selvſtændighed, de ville ikke blive utroe imod og forjage deres indfødte Fyrſter, for at blive Provindſer af Kongeriget Danmark, for at komme ind under en ved den danſke Grundlov hjemlet Abſolutisme, for at erholde et fremmed Fyrſtehuus i „hiin heſſiſke Soldats" Dynaſtie. At ville kalde den ſtore Majoritet af Hertugdømmenes Beboere, ſom ſtræbe efter at opretholde diſſe Rettigheder og at ſikkre Hertugdømmene Beſiddelſen af ſamme, „Oprørere" og „Sammenſvorne", ſkulde i det Mindſte ikke de Danſke gjøre, ſom ſelv efterſtræbe en conſtitutionel Forfatning, eller ſom nære det Ønſke, at det danſke Folk ved Kronprindſens Død maatte vælge en „indfødt Prinds" iſtedetfor Sønnen af hiin fremmede Heſſer til Konge i Danmark, endſkjøndt denne ſidſte ifølge den danſke Grundlov er den nærmeſte Arving til den danſke Throne. Hvorledes kan De dadle hos Slesvigholſtenerne hvad de hos de Danſke finder naturligt, nemlig at et Folk hellere vil lade ſig regiere af en „indfødt" end af en „fremmed" Fyrſte? Forſkiellen er her kun den, at Slesvigholſtenerne have Ret til at lade ſig regiere af en ſaadan, hvorimod dette ikke er Tilfældet med de Danſke. Slesvigholſtenernes Forfædre have kun forpligtet ſig til at lade ſig regiere af Chriſtian den Førſtes mandlige Efterkommere, de Danſkes Forfædre have derimod forpligtet ſig til at lade ſig regiere af Frederik den Tredies mandlige og qvindelige Efterkommere.[1]) Folket i Hertugdømmene har aldrig opgivet(?) dets Ret paa en ſelvſtændig conſtitutionel Forfatning, Folket i Danmark har derimod den 10de Jan. 1661 overdraget Enevoldsmagten til Frederik III og hans Efterkommere.

At Man i Danmark betragter Skilsmiſſen fra Hertugdømmene ſom en Ulykke for Danmark, er begribeligt, og Ingen kan fortænke de Danſke i at de ſøge at forebygge denne af

[1]) Som af en fix Ide beherſkedes Hertugen, ligeſom talrige Holſtenere, Slesvigere og Tydſkere, af den Foreſtilling, at en politiſk Rettighed aldrig kan ſvinde hen, eller rent dø, eller, ſom alt andet jordiſk Liv, ligefrem dødes, være ſig ved Andre eller ved Selvdrab.

dem saameget frygtede Skilsmisse. Men hvad man kan og maa fortænke dem i, og hvad der fortjener den strængeste Dadel, det er den Maade og de Midler, de Danske betjene sig af, for at sikkre Forbindelsen mellem Danmark og Hertugdømmene. Istedetfor at gribe i den egne Barm og at tilstaae, at deres Forfædre have begaaet en politisk Feil i Aaret 1660 ved at udelukke den gamle Kongestamme fra Arvefølgen, og ved at indføre en qvindelig Arvefølge i Danmark, hvorved Spiren blev lagt til en mulig Skilsmisse fra Hertugdømmene, — og istedetfor at bestræbe sig for at udfinde en Maade, hvorved den i hiin Tid begaaede politiske Feil kunde blive redresseret[1]), søge de Danske at vælte Skylden over paa Hertugdømmenes Beboere, behandle dem i Pressen og i Stænderforsamlingerne som deres værste Fiender, som Oprørere, og som Folk, imod hvilke der bør anvendes Tvangsmidler! En naturlig Følge heraf er, at Forbittrelsen i Hertugdømmene mere og mere tiltager, og at Ønsket om en Skilsmisse fra Danmark derved næres og forøges, og at Folket mere og mere vender Blikket mod Syd, da det troer, at der ingen Retfærdighed er at finde mod Nord.

Dog, jeg vil slutte! Mit Brev er næsten blevet til en heel Afhandling, og er alt saa langt, at jeg næsten frygter for, at De vil være kjed af det, inden De kommer til Enden. Muligen, at De ikke vil bifalde Meget af det, som jeg har sagt, men i ethvert Tilfælde haaber jeg at have overbeviist Dem om, at min ivrigste Bestræbelse gaaer ud paa at gjøre det, som ifølge min Anskuelse Ret og Pligt byde, og som jeg troer at kunne forsvare for Gud og Mennesker. Til den Almægtiges Styrelse overlader jeg det Øvrige, og han, uden hvis Villie ingen Spurv falder til Jorden, vil nok lede Alt til det Bedste.

Lev nu vel, bedste Herr Professor; med gammelt Venskab nævner jeg mig

Deres hengivne
Chr. August
H. v. Schl.-Holst.

[1]) Men hvo begyndte på en sådan Redresering? Jeg mener i 1814—15 efter gamle Napoleons Fald! Og ved hvilke politiske „Midler?"

Anm. Dette alvorlige udførlige Brev overraskede mig ikke, men bedrøvede mig desto mere, da jeg nu stærkt måtte frygte for, at mit Håb om at få Hertugen til at betræde en anden Bane end hans pretenderte fædrene Arverettigheders eventuelle Gjennemførelse, nemlig Mæglingens imellem ham og Svogeren, vilde glippe. Thi hos mig havde ogsaa en politisk Anskuelse mer og mer sat sig fast. Allerede d. 28. Jan. 1828 holdt jeg i Sorø min politiske Tale om „den Konst at være en ægte Statsborger"; faa Aar efter gav jeg et historisk Overblik i Striden mellem Land- og Sø-Etaten; saa fulgte (1835) mine „Breve fra Provindserne"; og i 1840 begyndte mine „Breve om det slesvigholstenske Røre" (se Tvende Taler. 1840; Krit. Bidr. Pol. Afd. 1852; Navnes Udtog af Breve til en Ven i Sjælland 1847—8). Jeg vidste den Gang kun lidet om Hertugens literære Travlhed og hans inderlige Tilnærmelse til det alm. schleswigholsteinske Parti, som med stigende Tiltrækningskraft havde dannet sig, men anede desto Mere. Jeg havde mangen Tanke, som Virgil siger, alta mente repostum, men inden jeg kom til Beslutning, ankom dette ny Brev fra Hs. Durchlauchtighed.

Augustenborg d. 22de Juni 1845.

Bedste Hr. Professor!

Endskiøndt jeg endnu bestandig imødeseer det mig lovede Svar paa mit sidste Brev[1]), saa vil jeg dog ikke undlade at takke Dem for de to Breve, jeg siden den Tid har erholdt. Deres venlige Yttringer, i Anledning af mit lange Brevs Indhold, have meget glædet mig, og jeg deler ganske det af Dem Anførte, at man mundlig langt lettere kommer til et Resultat end ved at discutere en eller anden Sag skriftlig.[2]) Men hvad afholder Dem da fra engang at komme herhid? Det er jo nu saa let at reise, at De paa nogle faae Dage kan gjøre Turen hen og tilbage. Naar De tage fra Kiøbenhavn med det flensborger Dampskib, saa gjøre De Turen derfra til Brundsnis i nogle og tyve Timer, og fra Brundsnis, hvor min

[1]) af 2 April 1845.

[2]) Jeg var nu gaaen saa vidt i at pege paa Hovedsagen imellem os, nemlig a) Augustenborgernes Opgivelse af at tænke paa eventuel Handling som „Arvinger" til Hertugdømmerne, og blot b) at lære at give Tid — at jeg skriftlig ikke kunde tale tydeligere.

Vogn skal møde Dem, kiøre De paa to Timer til Augustenburg. Det Hele er jo et Kattespring, og De vilde gjøre mig den største Glæde ved at komme her, hvor De i 23 Aar ikke har været. Vi kunde da ret politicere, discutere og disputere, og jeg vil indestaae for, at Tiden ikke skulde blive Dem for lang imedens Deres Opholt her. Tag nu en rask Beslutning, riv Dem løs fra Deres vandte Sysler, og kom saa herover. Man maae kun ikke forestille sig, at dette er nogen Reise, men tænke sig det som en Lysttur man gjør. Saa snart De underretter mig om Dagen paa hvilken De vil indtræffe i Brundsnis, skal min Vogn være der ved Deres Ankomst, og i to Timer ere De saa paa Augustenburg. Nu Lev vel og lad mig snart erfare Deres Komme. Med gammelt Venskab

Deres tienstvillige

Chr. August,
H. v. S. Holstein.

(Anm. Denne Indbydelse måtte naturligvis modne en af hine Tanker til Plan. Forresten var jeg den Sommer ikke meget opsat på Virksomhed i slig Retning, som kan sees af efterstående Skrivelse til en Ven. — Jeg besluttede dog at skrive til Estrup.)

(Navnes Breve. I, 72.)

Lige fra Statsministeren til Skolepogen tage de nu Ferie. Kongen reiser ogsaa, og det fra Landets Østkyst indtil dets Vestkyst. Saa maa min Pen vel ogsaa feriere, endskjøndt jeg i dette ægte danske Blæst-Aar ikke føler synderlig Drift til at komme ud i det store Rum. Jeg tager derfor en kort Afsked med Dem, efterat have besvaret Deres Spørgsmaal om Hr. Ploug, og meddeelt et lille Curiosum. Ploug har ganske rigtig anbefalet den demokratiske Aand paa Skamlingsbanken: Fyrsternes Tid er forbi, sagde han, nu er Folkets kommen. Men Form have disse Statspoeter, eller Statsaander, ingen Sands for, og man kan derfor ikke ane, hvorvidt et saadant Genie gaaer i sin Demokratisme; i alt Fald maa De tillade mig at indskrænke mit Svar til at sige, at jeg alvorligen mener, at man af tusinde Steder hos de Gamle blot behøver at læse et eneste, for ubetinget at erklære sig for det Europæiske Monarkie imod den Europæiske Republik, f. Ex. naar Cicero siger (de Oratore II, 13, 56) om at blive jaget i Landflygtighed fra den ædleste Republik, nemlig Athenen: id quod optimo cuique accidere solitum est.

Mit Curioſum er dette, at et Brev fra Hertugdømmerne melder mig, at efter Brevſkriverens Erfaring er det aldeles ikke ualmindeligt derovre, at man troer, at de Danſke med Ordet „Schleswigholſteinere" ikke blot mene Separatiſterne, ſom raabe paa den indbildte Uadſkillelighed, med alle dens Conſeqventſer, men alle Beboere af Slesvig og Holſteen i Almindelighed. Enhver indſeer, hvilke Misforſtaaelſer, hvilken ugrundet Brede, hvilke ſpildte Modbeviſer dette maa medføre. Saa langt er man endnu fra at kjende Stridens Terminologie — endſige forſtaae dens Gjenſtand, dens Beviſer, disſes Grunde eller disſe Grundes Kraft. Det er dog meget ſørgeligt!

Kongsdal d. 17de Juli 1845.

Kjære Hr. Profeſſor!

Min Kone drager til Sølvbryllupet i Sorøe i Morgen[1]), og jeg veed ingen hurtigere og ſikkrere Leilighed til Transport af disſe Breve, ſom ſkulle bringe Dem, og ved Dem Lütken, Tak for Begges venlige Skrivelſer af 14de d. M. og Tak for Meddelelſen af de høiſt mærkelige Actſtykker[2]), ſom ledſagede Deres Brev. Altſaa førſt Tak og Hilſen, d. e. Hjertets Sprog, og dernæſt nogle ſindige Betragtninger angaaende den Sag, De har betroet mig. — Viſt nok gjør min Søn, den nye Jordegodseier, Fordring paa hver Skilling, jeg har i Kaſſen, men det kommer ikke an paa et Forſtud[3]), og jeg opfylder gjerne Deres Ønſke om et ſaadant mod Tilbagebetaling efter Deres egen Propoſition. Pengene, 160 Rd.[4]), følge med ſamme gode Leilighed. Og hermed er den oeconomiſke Side af Sagen afgjort. Jeg vender mig nu til den politiſke.

De troer[5]) at kunne omvende; jeg troer ikke at det vil

---

[1]) Prof. A. Rothes, ſom endnu lever med Huſtru og beboer ſamme Bolig endnu ſom Penſjoniſt.

[2]) nogle Breve fra Hertugen af Auguſtenborg til mig.

[3]) til en auguſtenborgſk Reiſe i Sommerferien.

[4]) hvilke E— ſiden betragtede ſom offrede på Fædrelandets Altar.

[5]) „Omvende" er ſå meget ſtærkt. Jeg troede kun ikke at burde forſømme et gjentaget Forſøg på at vække flere Betænkeligheder ved mine perſonlige Vink, hvoraf måſte Omvendelſe eller dog Standsning kunde fremgå, da jeg nu mærkede, hvorvidt det allerede var kommen.

lykkes Dem uagtet Deres Mod, Talent, Kundskaber og personlige Indflydelse. Jeg troer ikke paa den sildige Omvendelse. Deres fyrstelige Ven er consequent og en fast Charakter; han er klog nok til at indsee, at det nu er for *silde* at gerere sig som *dansk* Prinds, og at han ikke kan træde tilbage uden at tabe Terrain paa begge Grændser: i Hertugdømmene vilde han betragtes som en hadeværdig Overløber og i Kongeriget som en mistænkelig Overløber. Han vil *nu* handle meget klogere i at udspille den engang paatagne Rolle og lade det komme an paa en Katastrophe. Jeg indrømmer, at Deductionerne i Brevet af 2den April hvile paa en svag Grundvold, som det ikke er vanskeligt for Historien og Statsvidenskaben at ryste. Disse gode Vaaben vil De medbringe. Men man maa paa den anden Side indrømme, at Betragtningerne over Acterne af 1660 ere fuldkommen rigtige, sunde og sande, og at en prætenderet Arving til Hertugdømmene ikke kan gerere sig anderledes, saalænge en Grundlov som den af Aar 1660 afskjærer ham Successionen i Danmark.*) Jeg troer, at Deres Reise i dens Hovedformaal vil blive uden Frugt. — Det var en anden Sag, om De havde en høiere Bemyndigelse[1]) til at indlede en Underhandling om Forandring i Successionen. Jeg formoder at Realiteten allerede er afgjort paa den diplomatiske Vei i Faveur af Monarchiets Eenhed[2]) uden Hensyn til Hertugen. Det vil være de *fleste* af de store Magter omtrent ligegyldigt, om Successionsloven af 1660 bestaaer eller ikke. De Fyrstehuse, der kunde være nærmest interesserede i Opretholdelsen af den qvindelige Successions, have for Øieblikket kun liden Vægt. Deductionen har forøget min Agtelse for Hertugens Forstand og Indsigt, og jeg har ingen Grund til at tvivle om

*) NB!

[1]) Jeg følte fuld Bemyndigelse af personligt Venskab og af Fædrelandskjærlighed til at overtale den så stærkt Opæggede til den Beslutning: at ville afvente „Chancernes" Udfald.

[2]) 1 År efter blev dette forsøgt ved det Åbne Brev af 6te Juli 1846; men dette skal jo i Foråret endnu have lydt på det Modsatte, efter Udarbejdelse ved Reventlov-Criminils Sekretær: tilstrækkelig Grund altså til endnu at håbe på en Forhandlings Mueligheds og Resultat.

hans Ærlighed i Bekjendelſen af ſtatsretlige Grundſætninger.[1]) Jeg frygter altſaa for, at De intet vil udrette i den politiſke Retning. Men hvad jeg endmere frygter og troer ſom Ven at burde advare Dem for, er det, at De uagtet al Klogſkab og Forſigtighed let vil kunne komme i en ſkjæv Stilling, og at Deres Oprigtighed vil kunne misbruges i et fiendtlig ſtemt Hofs Omgivelſer, om end Fyrſten er den ædleſte og meeſt discrete Ven. Man har paa Als ſelv forſikret mig, at en danſk Mand ikke kan befinde ſig vel paa Auguſtenborg.[2]) Jeg anſaae det derfor rigtigſt at undlade at gjøre Hertugen min Opvartning, da jeg i Aaret 1837 opholdt mig et Par Dage i Sønderborg. Jeg vilde undgaae at komme i en ſkjæv Stilling.

Gjentagen Hilſen til Lütken!

Med Høiagtelſe og Venſkab

Deres hengivne

Eſtrup.[3])

P. S. Man imødeſeer med Bekymring et heſſiſk Dynaſties Succeſſion: hvordan er Proſpecten ved et Slesvig-Holſteenſk Dynaſties Succeſſion? Hvordanne ville da Forholdene blive mellem Kongeriget og Hertugdømmene? Hvorledes vil det da gaae med danſk Nationalitet og danſk Sprog i Slesvig og med den ſelvſtændige Holdning ved Siden af det tydſke Forbund?

---

[1]) Mærk disſe Ord af en lige ſå indſigtsfuld ſom ægte danſk Mand.

[2]) Jeg var meget villig til at beſinde mig ilde der — kunde jeg blot bidrage til at ſtandſe Hertugen i ſin Mistanke om Regjeringens Henſigter, og få ham til at begribe, at Pligt og Klogſkab lige meget bøde ham, ikke at lave Hiſtorie, men at vente på dens Kald. Engang ſtode vi tæt ved hans Læneſtol og afhandlede den gamle Qvæſtion, da ſagde Hertugen: „De er ogſå imod Alting! Hvad vil De da at jeg ſkal gjøre?“ Jeg ſatte mig ned i Stolen, lagde Armene overkors, og ſagde: Således blot! Tænd Deres Pibe (han var en ſtærk Tobaksryger) og vent på, hvad Skjæbnen vil bringe Dem!

[3]) Eſtrup døde allerede d. 29 Decbr. 1846.

Anm. Når min Tanke vendte sig til Estrup, var det ikke blot til den rige Mand. E— blev Student Året før mig, og vi lå i sex År sammen ved Universitetet. I 1817 traf jeg ham i Dresden, hvor han i de første Dage blev min Omviser; i Rom levede vi et halvt År sammen, så i Neapel, og så igjen i Rom. I Neapel tog han sig smukt af mig, da jeg overraskedes ved Efterretningen om min Faders Død, kun 52 År gml.; men, da det lignende Budskab traf ham sidenefter i Rom, flyede han ud i Bjergene, så jeg ingen Gjengjæld kunde vise. I 1822 ansattes vi begge i Sorø, og en tredje Samling af disse Breve vil måske vise, hvorledes vi virkede sammen, da han blev Direktor der, idet at han tilsidst tilbød at overdrage mig Broderparten af sit så tunge og vigtige Embede (sml. Fogtmanns Breve, S. 140 o. fl. St.). Ikke at tale om vort videnskabelige Samqvem! Men min Hovedgrund til at tye til Estrup var dog denne: Da de pariser Gnister i 1830 havde fænget i Tønderet i Hertugdømmerne, fik jeg snart fat i de to forbudne Pjecer[1]); Estrup havde allerede spekuleret over Lornsens Optøjer; vi aftalte da at udarbejde i Forening en tydsk Afhandling om de slesvigholstenske Meninger om Arvefølgen i Monarkiet, m. m. To Ark vare allerede renskrevne til Trykken, da Engelstoft, hvem Estrup havde betroet vor Plan, og som må have sladdret af Skole, pludselig meldte os, at Møsting havde givet ham det Vink, at vort Arbejde måtte rent holdes tilbage, da Kongen selv nok skulde bestemme, om og når den difficile Sag turde forhandles offentlig på Tryk. Jeg blev opbragt, men vi måtte lyde. Vedkommende anede ikke, at et sligt Spørgsmål kunde være eller blive Folkets Sag, og Man ændsede ikke, at det var den ellers i Danmark fri Videnskabs Sag.

Jeg rejste altså i min Sommerferie til Augustenborg og fik Permission noget ud over Tiden. —

Jeg bestyrkedes der snart i høj Grad i hvad jeg havde anet, at disse Fyrster i Tidens Løb havde sluttet sig inderligt til Schleswigholsteinerne, at deres Angest og vildfarende Iver for deres, mueligvis snart, „gefährdete Erbrechte", havde ført dem vidt frem imod Afgrunden i Valget af Midler til at beskjærme disse, og at Hertugen især med uendelig Flid arbejdede

[1]) De hedde: 1. Beleuchtung der Brochure, betitelt: Einige Worte über die Schrift des Herrn Canzleiraths Lornsen, über das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein. Von einem Schleswiger. Leipzig: bei F. A. Brockhaus. 1830. 16 S. 2. Ueber das bevorstehende Provisorium von Rathständen in Schleswig-Holstein. Hamburg. 1831; bei Hoffmann und Campe. Druck und Papier aus d. Herzogl. Waisenhaus-Buchdruckerei in Braunschweig. 11 S.

sig frem på de groveste Forseelsers Bane ved at stirre på det Mål, at skaffe det eventuelle (Stor)hertugdømme Nordalbingien(?) så ensartede tydske Undersåtter som mueligt, idet at han lod dansk Sprog og Væsen fanatisk forfølge, medens han selv i denne Sag, som et Centrum, var den usynlige, men dog alt bærende Midte. — Men jeg troede også at iagttage, at den daglige Aftenbøn i alle politiske Sovekamre lød: festina lente, ne ultra! Jeg skrev siden til en Fortrolig, som nu har meddelt mig det: „Selv gamle Stemann „er uretfærdig. Han klager over, at Hertugen betaler Folk for „at skrive for ham; men betaler Kongen f. Ex. ikke den lærde „Dr. Ostwald 100 Specier om Måneden for at skrive for Ham „(eller Monarkiet)? Og skrev ikke Dahlmann, Falck og fl. Andre „længe, førend Hertugen drømte om at lade skrive eller selv at „skrive? Ja, enhver som har en Proces betaler jo en Prokurator „for at skrive!" Men Augustenborgerne troede nu netop fuldt og fast, at de vilde få en stor Proces for de Europæiske Magters Skranke, og at Klogskab ligefrem bød at forberede sig itide paa Debatten. Dette var deres Vildfarelse. Deres uhyre Forseelse var, at de lyttede til egne og Andres Øretuderier om, at det, som var Svogerens Opfyldelse af streng Kongepligt og vel grundet Statsret, var — en Familie-Intrigue, en Forgabelse i en ung Prinds (Prindsen af Hessen har selv sagt til mig: Kongen elsker mig og gjør vel imod mig, så jeg med Rette kalder ham min „anden Fader"), som de ikke vilde vige for. Men en egentlig Forbrydelse var denne Blindhed ikke; selv Deltagelsen i Oprøret kan næppe ubetinget kaldes ved det Navn; jeg siger ubetinget; thi til Fyrsteretten hører ogsaa Ret til at bekrige andre Fyrster, når man ikke kan få sin Vilje med dem. Men ned i den dybeste Forbrydelses Afgrund sank Hertugen sorgeligst, da han frivillig, ulokket af Andre, brød det hellige Løfte, han gav ved Aftalen om Godsgodtgjørelsen som Vederlag. — Men da jeg her ikke skriver den ulykkelige Hertugs Biografi og end mindre Oprørets Historie, men kun oplysende Noter til Aktstykker, som offentliggjøres, så vil jeg sky en diffus Detalje, og tilføjer blot, at jeg overtaltes til om kort Tid at komme nok engang igjen til Sølvbryllups-festen den 22 Sept. og at medbringe min Kollega Tegnelærer Harder, der fra Ungdommen af var en Klient af det Danne-skjoldske Hus. —

Jeg begreb under disse to Besøg, hvor ganske fejlagtigen ja ødelæggende den i Kbhavn magthavende Regjerings Tænkemåde kunde virke på Tingene. Et Exempel af hundrede: Kongens tro Tjener Grev H. Reventlov-Criminil mente i sin Ængstelighed for at krænke Schleswigholsteinerne, at alt Stødende burde undgås, og forledtes i sit Valg ved sin ærlige Tro på dennes indre

Ret, idet at han, ligeså ufuldstændigt som selve A. P. Bernstorff, kjendte det rent Faktiske: det danske Monarkis rene Ret. Da så den i sin korrekte Lojalitet så beundringsværdige Carl Moltke skulde affatte Resolusjonen om den Husumer Bane, brugte han Udtrykket „die Staatsregierung"; men den fintfølende Criminil fik i Statsrådet Christian VIII til at forlange det ændret til „die allerhöchste Landesherrschaft", **for at** ikke det vistnok fuldkommen Rigtige skulde i Utide vække Anstød!! Dette instar omnium kan, som sagt, i sneevis repræsentere den dagligt voxende Kraftbyld. På Augustenborg strøg Lugten af den hvert Øjeblik igjennem Luften.

Af Enkeltheder vil jeg anføre det Efterstående, overladende til vore nasjonale Menneskekjendere at udfinde, hvorledes disse Sætninger skulde læses: Statholderen mente, at man i Danmark var langt mindre misfornøjet med ham, end bange for ham, da de Liberale hadede ham, fordi de ængstedes ved hans bekjendte Resoluthed, som vilde vise dem, at, „naar deres Revolution brød løs", så vilde han stå inden 24 Timer, på Kongens første Vink, i Frederits og afskjære alle jydske Demokrater fra Hr. Lehmann og Konsorter, m. m. „Og De ved, Hjort!" føjede han til, „at jeg ikke er en Karl til at spøge med." — Han udbad sig af mig en Liste på de graverende Ting, han skulde have sagt som Deputeret, og jeg lovede den under den Betingelse, at de **andre** Klager over hans Adfærd, ligemeget om billige eller ubillige, når blot faktisk fremførte, måtte komme med på Listen. Han var forresten misfornøjet med, at Broderen holdt sig alt for lidt til Danske — se, sagde han, hvem er her i Grunden ved Festen? —, hvortil jeg bemærkede, at jo mange vigtige Indbudne havde fulgt Hs. Majestæt Kongens, Grev Frijses og flere Andres Exempel og undskyldte sig. Thi Statholderen mente sikkerlig, i sin Raskhed eller Råhed, el. i sin krasse Tro på „Rettighedernes" daglige Klokkeringning for hans Øren, at Augustenborgernes Planer burde gå lige løs på Monarkiets Trone, en Anskuelse, som den ved Wegener sidenefter offentliggjorte hertugelige Korrespondents afgjort bekræfter. En Dragon, som Prinds Frederik af Noer, havde ingen Smag for et Angreb i trappetrinvis, han vilde i Storm hen over åben Mark.

(**Forord.** Hjemkommen fra disse to Besøg på Augustenborg til mit stille Sorø, erkjendte jeg, hvormeget jeg end havde seet og hørt, både af Interessant og mindre Hyggeligt, at den af mig indtagne Stilling måtte jeg korrekt tage vare på og fortsætte med Kraft, skjønt mit Håb om at opnå det Attrådte var betydeligen sunken. Men dette Attrådte var og blev: Af Kjærlighed til Fædrelandet, af dybeste Respekt for Retten, af Venskab for Her-

tugen, at stræbe at værne om Fredens Bevarelse ved at hindre ham i at bryde den. Jeg fortsatte således min private og offentlige Korrespondents. Jeg nærmede mig Enkelte, som jeg holdt for Ligesindede, både her og hisset ovre. Jeg gav f. Ex. en Affending fra „en Kommite", som havde dannet sig i Hovedstaden, et meget alvorligt Anbefalingsbrev til en anseet Lærd i Bayern; men Planen mislykkedes. Herom skrev en tro Medvirker i Efteråret 1845: „Med R—s Sendelse er det kun gaaet maadeligt. Jeg havde for kort siden Brev fra ham. Han havde rigtig modtaget de 13's Brev, med en Artikel af L—; men da denne aldeles ikke havde gouteret ham, og Geheimeraad Herrmann (i München), med hvem han derom havde confereret, havde tilraadet ham som en Tjeneste, han viste Landet og Regjeringen, at foranledige den tilbagetagen, sendte han den her tilbage. Jeg veed nu ikke, hvilken Bestemmelse den herværende Comitee tager eller har taget, men undlader ikke at tilstille Dem det Brev til —, som De havde været saa god at stille til Disposition til Artiklens Understøttelse. Efter hvad Monrad har sagt mig, var iøvrigt hverken han eller L—s Broder synderlig vel tilfreds med Artiklen." —

Fra en kjær Discipel, der var udviklet til en meget indsigtsfuld ung Mand, modtog jeg, i lignende Tankegang, det Efterstående:

Kjøbenhavn d. 11te October 1845.

Kjære Hr. Professor!

Hvad De skriver mig om Deres Ophold paa Augustenborg, har i høi Grad interesseret mig. Det stemmer med, hvad jeg altid har antaget om Stemningen der. Frygten for, at man vil danisere Holsteen, vil aldrig ophøre, saalænge der ikke gives denne Landsdeel særlige Garantier, hvorpaa den har et ligesaa vel i Ret som i Billighed grundet Krav. Vistnok bør man søge at vinde Beboerne af Hertugdømmerne, og det var ønskeligt, om man i den journalistiske Polemik vilde benævne Antagonisterne Separatister og ikke Slesvigholstenere[1]), da dette curieuse Navn virkelig synes at nyde en vis patriotisk Agtelse hos Hertugdømmernes Beboere. Iøvrigt, tager De ikke

[1]) Disse vare Separatister i den „Danske Stat" mod Syd; de opkommende Skandinaver vare det mod Nord. Thi den Gang kjendte Verdens Statsret ikkun 1 Dansk Monarki, = 1 Danmark.

feil af Durchlauchtigheberne?[1]) De kunne i det private Liv ellers være ganske dadelfrie Personer, skjøndt ogsaa dette vel kan være tvivlsomt; men der kan dog ikke være Skygge af Tvivl om, at intet levende Menneske har gjort saameget til den danske Stats Opløsning som Hertugen og Prindsen af Augustenborg? og i hvilket Øiemed — kan der tænkes noget andet end et aldeles egoistisk? Vel kan det nok være, at de Planer, man nærer paa Augustenborg, og hvilke iøvrigt ikke der ere nye, men ere Arvegods*), ikke blot omfatte Hertugdømmerne, men ogsaa Danmark og Norge, og upaatvivlelig tillige Sverrig, og det er derfor ganske rimeligt, at man nu vil prøve paa at vinde Dannemænd; men disse høitflyvende Planer ville ikke have andet Resultat, end i Forening med saamange analoge tidligere og samtidige Intriguer i Kongeslægten, at styrte hele vor gamle Kongestamme, og bringe baade Danmark og Hertugdømmerne under andre mægtigere Stater. Ville Augustenborgerne tænke paa at vinde Stemningen for sig i Danmark, da maa 1) Prindsen fratræde Statholderskabet og Generalcommandoen i Hertugdømmerne eller i det mindste i Slesvig; 2) begge Durchlauchtigheberne i den slesvigske Stænderforsamling optræde som Forsvarere af det danske Parti i Slesvig og Danmarks Rettigheder over Slesvig; det Første, fordi under den Udvikling, som Begivenhederne nu have taget, Prindsens med hans Embedspligter uforenelige Familie-Interesse og den Gang, som de offentlige Autoriteter i Hertugdømmerne gaae, i det danske Folks Øine nødvendig maae give ham Udseendet af dets værste Erkefjende, og det Andet, fordi de Danske i Slesvig lide en saa aabenbar Uret, at man ikke kan tænke sig den som andet end en koldtberegnende Usling, der, selv Dansk født, ikke træder i Skranken for dem. De gjør Dem intet Begreb om, for hvilket Had Statholderen er Gjenstand i visse Egne af Jylland. Overhovedet er Augustenborg ikke det

*) imno!

[1]) De her modsagte Yttringer mindes jeg desværre ikke, og jeg har ingen Afskrift af dem.

Sted, hvor de slesvigske Forhold skulle studeres. Reis til Ribe, Høistærede! og De vil begynde at komme ind i det Net af Lovløshed og Tyranni, som er draget over Folkets Hoved i Nordslesvig, og hvis Incarnation Folkestemmen seer i Statholderen — Geert, som de kalde ham.

Med hvad De skriver om Stændercomiteerne kan jeg ikke ganske være enig. Jeg har aldrig sat stor Pris paa denne Institution. Imidlertid vilde den i sin Tid have været et Hanefjed, men Regjeringen har aldrig villet det. Det hele var et Blændværk, en godmodig Tanke af Kongen, som hans Raadgivere forelobig gik ind paa for at vinde Tid, men som de — med Undtagelse af Ørsted, der tog Sagen alvorligt — bestemt aldrig nogensinde have tænkt eller villet, skulde erholde Realitet, hvilken det iøvrigt fuldkommen havde staaet i deres Magt at give den, naar de ikke med Hænder og Fødder havde kæmpet*) derimod.

Vil De ikke, kjære Professor, spørge Prof. Wegener, hvor et Rescript af 29 Mai 1671 om Rendsborgs Slotsgrunds Incorporation under Staden med Bibehold af den slesvigske Landshøihedsret staaer, da jeg meget ønsker snarest mulig at kunne efterslaae det.

Deres meget hengivne

*) Ja, det var just Ulykken! **M. Rosenorn.**

Jeg svarede strax herpå i efterstående Brev:

Sorø den 12te Octbr. 1845.

Min bedste Hr. Kammerjunker!

Jeg maa øieblikkelig svare Dem. At L.s Artikel ikke vilde due, har jeg forudsagt Dem; der skal Logik og Kjærlighedsgjerninger til en saadan Artikel, og subjective Ideer og Phantasie hjælpe ikke til noget. Jeg takker Dem af ganske Hjerte for Deres Modbemærkninger og beder Dem om det Venskabstegn ved Leilighed at fortsætte dem.

Først maa jeg meddele Dem et Par locale Oplysninger: jeg har langt mere tænkt paa Stemningen i begge Hertugdømmerne end just udelukkende paa den paa Augustenborg. Jeg saa jo mere end 100 Mænd fra alle Egne i Landet der; jeg blev bekjendt med ikke faa af dem; jeg talte med overordentlig mange af dem; jeg besøgte ogsaa Apenrade og

Hadersleb; jeg hørte der baade ægte danske Mænds og de afgjorteste Slesvig-Holsteneres Meninger. Jeg har ikke villet sigte til begge Fyrsternes Tale i det private daglige Liv, men kun til deres Svar paa alle mine politiske Spørgsmaal.

For det andet maa jeg bemærke, at hvad mig angaaer, da er mit Forhold til dem næsten 30 Aar gammelt, og om mig kan det altsaa ikke gjælde, at de nu ville trække Dannemænd til sig; og der har været et stadigt Samqvem især mellem Hertugen og mig ved Breve, Reiser o. s. v. Det har tværtimod været en af mine Ankr, at Hertugen gjorde for lidt for at holde Venskab med Danske, hvortil han altid svarede det samme, nemlig at „hans Hjem var Hertugdømmerne", „at hans Fod stod fast paa disses Grund", og at hans Beilen til Danskes Belvillie vilde blive udlagt som „Anglen efter Næstens Gods", ɔc. ɔc.

Efter disse Indledninger skal jeg nu tillade mig disse Indsigelser:

1. Hvad der er bleven Folkemening i Danmark kan efter min Dom ikke være Rettesnor for disse Fyrsters Handlinger. De maae snarere spørge: Hvorfor ere de Danske saa lettroende? Hvad Frygt kan deres Mening indjage os, naar den os fjendtligste af dem Alle, den Stænderdeputerede Brock i Viborg, ikke har andet at klage over — naar der fædres Facta af ham — end at Prindsen har indbudt den omreisende Landinspecteur Tidemann til sig, hvilket desuden er en Usandhed.

2. Den Lovløshed og det Tyrannie, som De siger at Nordslesvig lider under, kan i al Fald Hertugen ingen Del have i; det maa være Statholderens Skyld alene; men naar nu atter, som De selv siger, de offentlige Autoriteter derovre understøtte denne Lovløshed, saa bliver det dog et stort Spørgsmaal, om ikke just disse Autoriteter, om den hele tydske Tendents, om ikke danske Drillerier, om ikke den hele slesvigske uhyre Conservatisme (som jeg lærte at kjende derovre) har langt mere Skyld, end denne Statholder alene.

3. Jeg kan ikke troe, at Hertugen forlanger mere end at faae sine formentlige Arverettigheder til Holsten, el. til Slesvig og Holsten, lovlig og fuldstændig undersøgte og — om mueligt — anerkjendte. Dette „om mueligt" føjer han stedse til i hver længere Samtale, da han indrømmer, at Politikens Magtbestemmelser, eller gjældende Final-Hensyn, skyde mangen Rettighed reent tilside. Hertil kommer nu, at Hertugen bestemt antager, at man i Hertugdømmerne vil gjøre Meget — om ikke just derfor Oprør! — for at beholde det Oldenborgske Huus, og blive frie for det Hessiske. Videre end til at gruble

paa disse Data strækker sig næppe hans Planer eller Forhaabninger for Tiden.

4. Jeg mener, at vor ældre Regjering i 17. og 18. Aarhundrede har bidraget ligesaameget til den nærværende Usikkerhedstilstand ved Mangel paa politisk Blik[1]) og diplomatisk Skarphed, som disse to Fyrster. Disse have i Grunden kun udtalt og understøttet hvad Ridderskabet, hvad de nytydske patriotiske Lærde, Juristerne, ɔc. ɔc. have paastaaet, og troet at have bevist. Ogsaa Frederik VI har ved (alsidig) Ubestemthed skadet lige saa meget, som Augustenborgerne ved (ensidig) Bestemthed.

5. Men hermed vil jeg slet ikke have sagt, som De jo nok begriber, min ædle Ven! at disse to Fyrster ikke skulde have feilet — Gud fri mig! — jeg mener kun, at de Danske ogsaa for saa vidt feile, naar de søge det nærværende Tryks, det nærværende Ondes, Rod paa Overfladen, idet de mene, at just disse to Mænd have bevirket mere Ulykke, end alle de Andre, eller alt det Andet.

Vil De svare herpaa, saa kan De i fuldt Maal glæde og vist belære Deres

oprigtige og hengivne

P. Hjort.

Jeg har ikke tagen i Betænkning, efter mit Mottos Bydende, at meddele dette Brev, skjønt jeg godt forudseer, hvor let visse Folk ville finde en Knag, at hænge Deres Hat på, og Andre tillige en formentlig Lejlighed til at skaffe Deres Fjendskab imod mig Luft. —

Et andet Forsøg på at udvide min patriotiske Virksomhed var min Rejse til den store Germanistforsamling i Frankfurt a. M. i 1846; det var overmåde interessant og lærerigt, skjønt jeg led under det stadige Tryk at være en dansk Lærd. Men jeg må forbigå her en Beskrivelse[2]), da jeg intet betydeligt Brev har til Udgangspunkt, som min Bogs Plan kræver. Kun et Exempel til Prøve! Jeg sad ved Tabel d'Hote im Weidenbusch imellem Lappenberg og Pertz; jeg yttrede, at Geh. Just. Rath Michelsens Foredrag den Formiddag om „constitutio waldemariana", hvor han med Fingeren igjennem Luften betegnede „die lange Reihe von Herzögen, Grafen, Prälaten u. s. w.", som havde under-

[1]) Her havde bedre stået: Dansk Blik eller Gjennemblik o. s. v.

[2]) Jeg håber at levere denne i 2det Hefte af Krit. Bdr., Pol. Afd. som længe forberedes.

ſkreven dette herlige el. hellige Dokument, vilde bevæge mig til hos J. Grimm, Præſidenten, „at forlange Ordet til en abſolut Benegtelſe". „Thun Sie das ja nicht!" ſagde Pertz meget høflig og venlig, „der Augenblick, ꝛc. ꝛc."; og Lappenberg ſtemte i med. De rådede at ſammenkalde en 10—12 Medlemmer af dem, jeg helſt ønſkede mig (men hvad ſkulde være min Ledeſtjerne i det Chaos af flere hundrede?), en Aften på mit Værelſe og der fremſætte min Anſkuelſe af Qvæſtionen. Men af en Løgn har man ingen Anſkuelſe; man har kun den Dom, at den ſtåer udenfor Sandhedens Område.

Et tredje Forſøg var at ſøge en Forbindelſe med den dengang ganſke ukjendte Forfatter (Hr. Prof. Dr. Manicus, ſenere ſå almen afholdt ſom Redaktør af „Flensburger Zeitung") af Skriftet: „Kort Udſigt over de ſeparatiſtiſke, ſaakaldte ſlesvig-holſteenſke Partibevægelſer i den danſke Stat, af C. Hinrichſen[1]), udg. af L. Skau." Kbh. 1847 (i Foråret). Svaret lød:

Kopenhagen d. 11ten Juni 47.

Hochgeehrter Herr Profeſſor.

Ihr an mich gerichtetes Schreiben vom 8ten d. M. habe ich empfangen, und iſt mir Ihr gütiges Anerbieten, im Intereſſe der Sache für die Verbreitung des Buches durch Ihre Verbindungen mit deutſchen Gelehrten und Staatsmännern wirken zu wollen im höchſten Grade erfreulich geweſen. Der Zweck der Schrift, wie auch meine Vorrede beſagt, kann nur der ſein, gerade das größere deutſche Publikum und namentlich auch die große Zahl der Gebildeten, welche direct oder indirect Politiker ſind, von den Anſichten zu unterrichten, welche däniſcherſeits und vorzüglich vom Standpunkt der Geſammtmonarchie mit vollem und hiſtoriſchem Rechte geltend gemacht werden. Deßhalb ſchien eine Bearbeitung des trefflichen Buchs von C. Hinr. mir zeitgemäß und nützlich. Natürlich aber kömmt Alles auf die gehörige Verbreitung und demnächſt die öffentliche Beſprechung der Schrift an, welche, wenn ſie von irgend einem namhaften Publiciſten oder Hiſtoriker unternommen würde, freilich allerlei Debatten hervorrufen, aber doch nur der

[1]) Forf. valgte vel det Navn, da hans Fader, en Snedker i Gammelbyſkov i Angel, hed Heinrich M—.

Sache nützen könnte. Aus diesem Grunde stelle ich Ihnen, geehrtester Herr Professor, die beifolgenden 10 Exemplare zur gefälligen Disposition zu, und ersuche Sie etwanige briefliche Mittheilung über den Erfolg an die Eibe'sche Buchhandlung zu addressiren, welche sie an mich gelangen lassen wird.

Hochachtungsvoll

E. C.[1])

Men Hovedsagen blev dog Fortsættelsen af „Navnes" Breve. Jeg havde på Augustenborg i 1845 truffen Neergaard fra Oevelgönne; mine Forhold til Stemanns og hans danske Slægt i Sjælland nærmede os snart, foruden den politiske Baggrund hos begge. Dertil kom mit gamle Ønske om at rejse på det Plattydskes Studium. Han udkastede mig en god Plan, lovede Anbefalingsbreve, o. s. v. Hvad jeg oplevede i Frankfurt tilskyndede stærkt til Udførelsen; og medens jeg var i Frankfurt var det store *unerende* Selskab på Gråsten, hvis Resultat ligeledes opfordrede mig. Året iforvejen savnedes nemlig ved Sølvbryllupsfesten ikke mindre end 13 Reventlower, foruden Hovedmanden Fritz, Klosterprovsten. Men i 1846 modnedes Bredens bittre Frugt, og han mødte, til stor Triumf for alle Partier og alle Avisrapportører, på Gråsten, og deltog bl. A. i Glæden over — de dejlige *tydske* Ege der. Jeg søgte da henad Ferien om en Rejseunderstøttelse, og erholdt den ifølge efterstående behagelige egenhændige Skrivelse.

Bregentved den 5te Aug. 1847.

S. T. Dr. Ped. Hjort,

Lector ved Sorø Academie.

Jeg har havt den Ære at modtage Deres Brev af 18de f. M. og maae forelebig bede undskyldt, at først meget travl Beskjeftigelse forinden Hans Majestæts Afreise, og siden min Reise hertil, indtil nu have hindret mig i at besvare samme.

Studiet af det Plat-Tydske, saa nær med det Danske beslægtede, Sprog har vist megen Interesse for Sproggrandskeren,

[1]) Denne Oversætter E. C. troedes at være den geniale Dr. Christiani, som i Göttingen udgav 1847, for Christian VIII: Zwanglose Hefte über d. Schl.-Holst. u. Lauenb. Erbfolgefrage von einem deutschen Publicisten. Han var sjælden talentfuld, talte flydende Dansk, sagde den ene Vittighed efter den anden, citerte Goethe, Schiller o. fl. a. Digtere med stor Virtuositet. Han sagdes at have en Løn af 1,000 Th. qvartaliter.

saameget mere, som det trues med efterhaanden aldeles at fortrænges af det Højtydske, der allerede har fravundet det meget Territorium. Jeg anseer det derfor at en saadan Grandskning vel kan være en værdig Gjenstand for en Deel af de Understøttelser, der i videnskabeligt Øjemeed aarligen udredes af Finanzerne, og maae kun beklage, saaledes som og Hans Majestæt til Dem har yttret, at Deres Ønske i denne Henseende er fremkommet efterat den i denne Henseende normerede Sum for indeværende Aar havde modtaget sin Bestemmelse. Det er ikke umuligt at et Andragende fra Dem for næste Aar i samme Retning kunde faae et heldigt Udfald, naar De yttrede Dem herom i Begyndelsen af Aaret. Men muligen tillade Omstændigheberne Dem ej at udsætte Deres Forehavende saa længe; for dette Tilfælde vil det være mig en Fornøjelse at virke til Deres Øjemeeds Fremme allerede i dette Aar ved at forstrække Dem med de 200 Rdlr.*), som De eragte fornødne til denne Reise, enten mod Liqvidation i den Sum, der maatte vorde Dem tilstaaet i næste Aar til dette Øjemeed, eller om dette ej skulde blive Tilfældet, da mod Afgjørelse paa den Maade, der bedst maatte convenere Dem, hvormed det i Øvrigt ingenlunde vilde have Hast.

Skulde mit Forslag finde Deres Bifald, og af Dem kunne afbenyttes, beder jeg Dem, ved en Mand i Hovedstaden, naar jeg kommer tilbage dertil igjen, at lade Beløbet afhente hos mig mod Deres Qvittering.

*) hvilke Grev M. siden, ligesom C., erklærede for offrede på Fædrelandets Altar.

Med særdeles Højagtelse
Deres ærbødigste
A. W. Moltke.

I 1847 og 48 udgav jeg samlede i Trykken Brevene fra Slagelse Avis. Jeg fik intet Honorar, men af min Ungdomsbekjendt Carl Reitzel en Mangfoldighed af Exemplarer til Omdeling. Mit Håb om at udrette noget bestyrkedes, da jeg erfor, at Gamle Stemann nøjagtig lod samle hvert Nummer af Bladet, hvori Brevene fandtes, ligesom det allerede var vakt ved, at min Kollega C. Wegener havde anseet det for nødvendigt at modsige offentligt et formentligt Rygte om, at han skulde være Forfatteren;

hvilken Benegtelse, ſiffigt nok men til ingen Nytte hvad mig angik, fremkom, medens jeg var i Frankfurt.

Mit ſidſte Hefte udgaves efter Oprørets Udbrud og omtalte endnu Deputaſjonen fra Kiel til Frederik VII.

Jeg meddeler nu 1) det ſidſte Brev fra Hertugen til mig og 2) mit ſidſte Forſøg på at fremme a) Fredens Bevarelſe ſamt b) Hertugens åndelige og moralſke Frelſe.

Auguſtenborg d. ? 1848.

Bedſte Herr Profeſſor!

Der er indtruffet en Begivenhed, ſom muligen vil være af ſtoer Indflydelſe paa alle vore politiſke Forhold, og ſom foranlediger mig til at ſkrive til Dem, jeg mener Kongens pludſelige Død. Vor Herres Veie ere urandſagelige og hvem havde endnu for kort Tid ſiden troet at Frederik den 7de alt i denne Maaned vilde beſtige ſin Faders Throne? — Deres ſidſte Brev, ſom jeg herved takker for, er ſkrevet den 18de, følgeligen to Dage inden Kongens Død, og dog ſynes De dengang ingen Ahnelſe[1]) at have havt om den Fare, han ſvævede i.

En Konges Død er ſtedſe, mere eller mindere, en Begivenhed af Vigtighed, iſær i vor Tidsalder, men frem for Alt er Chriſtian VIII Død i nærværende Øieblik en Begivenhed, der for Danmark er af ſtørre Vigtighed, end alt Andet. Høiſt mærkeligt er det at Forſynet kaldte ham bort, juſt i det Øieblik da han ſtod i Begreb med at udføre en nye Plan, ſom han havde lagt, og ſom gik ud paa at tilindtetgjøre[2]) min Families Arverettigheder til Hertugdømmene. Thi dette var Henſigten med det paatænkte ſaakaldte Statsraad. Ved ſamme ſkulde de i det aabne Brev udtalte Grundſætninger erholde en practiſk Anvendelſe, og han troede derved at faae Succesſionsſpørgsmaalet afgjort til Fordeel for Heſſeren! Man kunde troe at det har været den afdøde Konges Beſtemmelſe,

---

[1]) Enhver Anelſe er man vel ikke altid foranlediget til at udtale.

[2]) Gid den ulykkelige Hertug havde haft en Anelſe om, at disſe Arverettigheder kunde være mere end tvivlſomme! Den dybtrodfæſtede Fordom om dem blev hans Grundulykke.

imod hans Villie at fremme den Schleswigholsteenske Sag mere og mere, og efter at have bragt den til et vist bestemt Punct da at skulle overladet det til Andere at afgjøre Sagen, maaskee i en ganske modsat Retning. — De siger i Deres Brev: „naar Gud kun vilde opholde Kongen i nogle Aar, saa vilde han nok nøde mig til at række Haanden til Fred og til meget mere." Hvad mener De med denne Yttering? Jeg forstaaer den ikke. I hvert Tilfælde tager De meget feil, naar De troer at jeg af Andere lader mig nøde til Noget, som er imod min Overbeviisning eller som strider imod mine Grundsætninger. Desuden er nu den Tvang, som De haaber paa, ved Kongens Død, tilindtetgjort, og De maae vende Deres Haab i saa Henseende til noget Andet. Men hvad den Yttering angaaer at jeg skal nødes til at række Haanden til Fred, saa veed jeg dog ikke hvad der berettiger Dem til at anse mig for et saa krigerisk sindet Menneske at jeg maatte nødes til at slutte Fred? Overhoved veed jeg slet ikke at jeg for Øieblikket befinder mig i Krig med Nogen. Kongen af Danmark og de danske Stænderforsamlinger have angrebet mine, efter mine Forfædere nedarvede Rettigheder, og jeg har forsvaret mig med alle de lovlige Vaaben som det stod i min Magt at betiene mig af.[1]) Fra hvilken Side er Angrebet skedt, og paa hvilken Side var Magten? Kongen af Danmark og de danske Stænderforsamlinger, i Forbindelse med den danske Presse, have uophørligen bekriget mig. Den Usingske Proposition, det aabne Brev og hundreder af Artikler i de danske conservative, liberale og radikale Blade vidner herom! Og imod alle disse Angreb har jeg kun ført en Forsvarskrig. At denne hidindtil er faldet ud til min Fordeel, og at jeg har været i Stand til seierrig at slaae alle hine Angreb tilbage, har jeg kun min Sags Retfærdighed at takke for. — Med hvilken Art af Ret kan man nu bestylde mig for at jeg ikke vil række Haanden til

[1]) De Danske og flere Andre mente dog nok, at der ogsaa vare adskillige ulovlige deriblandt, f. Ex. det Danskes bittre Forfølgelse i al Stilhed.

Fred? Jeg er jo den Angrebne, den Forfulgte, den hvis Rettigheder man vil træde i Støvet! Det er ikke mig, det er mine Modſtandere der ikke vil række Haanden til Fred, det er den danſke Regiering der hidindtil ſtedſe har udtænkt nye Planer til min og min Families Ødelæggelſe! Hvem der ikke angriber mig, imod den fører jeg ikke Krig, og ſaaſnart man lader mig i Roe er jeg det fredeligſte Menneſke paa Jorden. Det er følgeligen ikke mig det tilkommer at række Haanden til Fred, men det er den danſke Regjering og det danſke Folk, ſom de førſte Angribere, dette tilkommer.[1])

Maaſkee vil man i Danmark efter Haanden erkiende dette og indſee at man hidindtil har været paa gale Veie, og at man ved den hidindtil fulgte Politik kun har ſkadet ſig ſelv. — Chriſtian VIII Død og Frederik VII Thronbeſtigelſe vil ſikkerligen tilindtetgjøre mangen en Illuſion! Jeg ſagde i Begyndelſen af mit Brev, at Chriſtian VIII Død i nærværende Øieblik er for Danmark en Begivenhed af større Vigtighed end alt andet. Jeg mener hermed at denne Begivenhed vil blive Anledning til en ſtoer Forandring, ſom vil opſtaae deraf at alle fornuftige Folk i Danmark maae komme til Indſigt om at Danmark gaaer ſin Oplosning imøde ved at følge den politiſke Vei paa hvilken Chriſtian VIII har ført det danſke Folk. Jeg er nu engang kommet i at raiſonere, lad os derfor underſøge lidt nøiere Chriſtian VIII Politik og det Reſultat ſamme har havt. Med faae Ord er dette følgende: Politikken gik ud paa, at ſikkre Danmark Beſiddelſen af Hertugdømmene, og Midlerne ſom anvendtes hertil vare: 1) at berøve den Oldenborgſke Stamme dens Arverettigheder til Hertugdømmene, 2) at bringe det Heſſiſke Huus paa Kongerigets og Hertugdømmenes Trone, 3) at tilindtetgjøre Hertugdømmenes Selv-

[1]) Biografer og Hiſtorikere vil det påligge at overveje og om mueligt udfinde, hvorlænge vel Troen på krænkede Rettigheder forblev denne Fyrſtes førſte eller eneſte Motiv, og når ved ſtigende Bevidſthed dens Udſkejelſe fremkaldte Udtalelſer ſom denne og talrige lignende. Jeg, ſom Udgiver, kan kun her med Samvittighedsfuldhed fremlægge det faktiſk Foreſaldne til Efterverdenens Bedømmelſe.

stændighed og Rettigheder, 4) at nøde det danske Folk til at holde fast ved den absolute Kongelov. — Resultatet af denne Politik var hidindtil: 1) Splid og Uenighed i Familien, 2) Fiendskab imellem Kongerigets og Hertugdømmenes Beboere, 3) Protester fra Agnaterne og Hertugdømmenes Stænderforsamlinger, 4) den tydske Forbundsdags Erklæring, 5) de store Magters udtalte Misbilligelse af hiin Politik, 6) en almindelig Misstemning og Forvirring i alle Forhold der bestaae imellem Kongeriget og Hertugdømmene.

Der gives nok knap i Historien et Exempel paa nogen Monark, der i saa kort Tid har forstaaet at bringe alle offentlige Forhold i sit Land i Forvirring, som det Christian VIII har givet. Istedet for at søge at løse Knuden paa den simple Maade, ved at bortrydde Aarsagen og Anledningen til den forskiellige Successíon i Kongeriget og Hertugdømmene, nemlig Kongeloven med dens qvindelige Arvefølge, har han stedse trukket Knuden fastere og fastere sammen, saa at det for menneskelige Hænder næsten er umuligt at løsne den. De Midler, som Christian VIII har anvendt for at sætte sin Politik igjennem, have havt den modsatte Virkning. Istedetfor at berøve Agnaterne deres Rettigheder, har han forskaffet disse Anerkiendelse af Forbundet og alle Potentater, istedetfor at vinde Hertugdømmene og Europa for sine Planer, har han opbragt Hertugdømmene, Tydskland og den største Deel af de Europæiske Fyrster imod sine Planer. Han har nødt, ikke blot de tydske Fyrster, men ogsaa det hele tydske Folk til at tage Partie for Hertugdømmene og imod Danmark, thi han har just truffet det Sted, paa hvilket saavel de tydske Fyrster som det tydske Folk er meget empfindlig, nemlig et tydskt Fyrstehuuses Arverettigheder, og et tydskt Lands Forbindelse med et ikke til Tydskland hørende Kongerige. Herved kommer Fyrsternes og kommer Folkets Interesser med i Spillet, og det er den største Feil i den af Christian VIII fulgte Politik, at han fra Begyndelsen af ikke har erkiendt dette, og forudseet de Følger som hans Politik i denne Henseende maatte have.

Overhoved manglede det den afdøde Konge, uagtet han beſad en videnſkabelig Dannelſe, paa al politiſk Dannelſe og Indſigt, herom har jeg ved mangfoldige Samtaler, ſom jeg ſaavel i tidligere ſom i de ſenere Aar har havt med ham, fuldkommen overbeviiſt mig. Han var ikke iſtand til at kaſte ſit Blik ind i Fremtiden, og forud at beregne de forſkiellige Chanſer et politiſk Foretagende er underkaſtet. Han var i Politikken lidenſkabelig og partiiſk, derfor løb hans Ønſker af med hans Forſtand og dette forhindrede ham fra med roligt Overlæg at overveie Alt for og imod ſine Planer. Det var hans Vane at opfatte Alt, ogſaa det Politiſke, fra den Side ſom var ham den behageligſte, og han ſkuffede ſig ſom ofteſt derved, at han ſtedſe haabede det vilde ſkee ſom han ønſkede ſkulde ſkee. Han havde derved erholdt en Eenſidighed i at opfatte og bedømme de forſkiellige Politiſke Forholde, ſom mangen en Gang har ſadt mig i Forundring, og ſom jeg kun kan forklare mig ſom Følge af en feil Opdragelſe, der har givet hans Anſkuelſes-Maade denne eenſidige Retning.

Paa denne Maade er det at forklare, at en iøvrigt dannet og klog Mand i politiſt Henſeende har kunnet begaae ſaa ſtore Feilgreb, ſom Chriſtian VIII har begaaet, og hvorved han har tilveiebragt den ſtørſte Forvirring i alle offentlige Forhold imellem Kongeriget og Hertugdømmene.

Saa lidet ſom man i Danmark hidindtil er kommet til Erkjendelſe herom, og ſaameget man der har ſtolet paa Chriſtian VIII politiſke Indſigt, ſaa troer jeg dog at man efter Kongens Død ogſaa der vil komme til at begribe at man ved Hjelp af den hidindtil fulgte Politik ikke opnaaer ſine Ønſker. Navnligen mener jeg at det nok ſnart er forbie med Kongeloven, og at ſom Følge heraf den qvindelige Arvefølge ikke mere vil være det Middel ved hvilket man kan knytte Slesvig til Danmark. De vil erindre at det i den bekiendte Commisſions-Betænkning over Arvefølgen i Hertugdømmene, hvorpaa det aabne Brev er grundet, hedder: at Kongeloven *ikke* ſom Grundlov er indført i Slesvig, men at *kun* Kongelovens Arve-

følge er indført der. Falder nu Kongeloven, saa falder ogsaa dens Arvefølge, og følgeligen ophører det Bindemiddel som, efter den danske Regierings Udsagn og Erklæring, holder Slesvig ved Danmark. Ifølge hiin offentlige Erklæring som indeholdes i Commissions-Betænkningen, er Regieringens udtalte Mening den: „den danske Kongelov er ikke indført i Slesvig som Grundlov, og den gjelder derfor ikke i Slesvig; det som 1721 er indført i Slesvig er kun Arvefølgen efter Kongeloven, og Slesvig er blot ved denne Arvefølge knyttet til Danmark." Ifølge dette Raisonement, eller denne af Regieringen udtalte Theorie, har Kongeriget Danmark, som saadan, aldeles ingen Ret til Slesvig, men hvem der har Ret til Slesvig er alene den Person, der ifølge Kongelovens Arvefølge-Orden bliver Konge i Danmark. Det har formodentlig ikke været uden Hensigt, at den danske Regiering har opstildt og udtalt denne statsretlige Theorie, thi derved blev det danske Folk nødt til at holde fast ved den absolute Kongelov, og havde det lyktes Regieringen at bringe hiin Theorie til at blive anerkiendt af Hertugdømmene, Agnaterne, og det tydske Forbund, saa havde deri tillige lagt den stærkeste Modvægt imod de Danskes Ønske om Afskaffelsen af Kongeloven og Indførelsen af en Forfatning, thi Regieringen vilde da have beraabt sig paa at med Kongelovens Afskaffelse ogsaa dens Arvefølge vilde falde bort, og derved det Baand løses som knytter Slesvig til Danmark. Det nytter ikke de Danske at paastaae: at den samme Arvefølge gjelder i Slesvig som i Danmark, thi der gjelder efter hiin statsretlige, af den danske Regiering udtalte Theorie, kun den Arvefølge som indeholdes i Kongeloven, og som staaer og falder med denne Lov. — Men desuden er denne hele, fra dansk Side opstildte, statsretlige Theorie forkastet af alle tydske Retslærde og Statsmænd. Forbundsdagen har erklæret at den i Henseende til Successionen i Hertugdømmene forbeholdt sig sin Competence, og den har tilbageviist den Protest som Kongen af Danmarks Gesandt ved Forbundsdagen vilde nedlægge imod at Forbundsdagens Erklæring fandt Anvendelse paa Slesvig.

Dette er Reſultatet af Chriſtian VIII Politik i Henſeende til Hertugdømmene, og naar man ikke ideligen og atter ideligen vil leve i Illuſioner, ſaa maae de fornuftige Danſke tilſtaae, at dette Reſultat ikke er gunſtigt for Danmark.

den 19de Jan. (??)

Hertil havde jeg ſkrevet, da jeg modtog Deres ſidſte Brev, med det lille Skrift fra Clauſen og Schouw.[1]) — De have fuldkommen Ret naar de ſiger: „Nu begynder det at blive Alvor!!“ Dette Udraab vidner om at jeg havde Ret da jeg i det foregaaende ſagde, at Chriſtian VIII Død og Frederik VII Thronbeſtigelſe vilde tilindtetgjøre mange Illuſioner, og bringe den ſtore fornuftige Deel af de Danſke til at overveie i hvilken Stilling de ere bragte ved den afdøde Konges Politik. De, og muligen mange af deres Landsmænd, ſeer med Gyſen, ſom de ſelv ſiger, den nærmeſte Fremtid imøde; jeg og de fleſte Slesvigholſtenere med mig ſeer denne Fremtid med ſtørſte Rolighed imøde. Dette er Forſkiellen imellem deres og vor Stilling, en Forſkiel ſom vi have den af Chriſtian VIII fulgte Politik at takke for! Dette er det bedſte Beviis for hvor forkert hiin Politik har været. —

De „bønfalder om at gaae ind paa Planen til den „danſke Stats Beſtaaen“. Det er dog vel ikke mig De bønfalder om dette? Det er til den danſke Regiering og det danſke Folk at De maae rette diſſe Bønner. Jeg har ſom Oldenborger ingen Rettigheder i Danmark, følgeligen har jeg heller ingen Forpligtelſer imod Danmark. De eventuelle Rettigheder, ſom mine Forfædere beſadde til Danmarks Throne, har det danſke Folk i 1660 tilindtetgjort, og derved har det ſelv entlediget enhver Oldenborger, ſom ikke nedſtammer af Frederik III, fra enhver mulig Forpligtelſe imod Danmark. — Gjør Dem dog endeligen Sagen klaer, bedſte Hr. Profeſſor, og overbeviis Dem derved om, at det ikke er mig ſom her bør handle, men at det er den danſke Regiering og det danſke Folk dette til-

[1]) Det er: det velbekjendte!

kommer, saasnart Talen er om at gjøre noget til den saakaldte danske Stats Bestaaen.

den 20de Februar.

Hertil havde jeg skrevet, dengang jeg modtog Efterretningen om Udstedelsen af Cancelli-Patentet af 28de Januar. Jeg lagde da mit Brev hen for ikke at tilskrive Dem inden Meningerne om Patentet her i Hertugdømmene havde klaret sig, for da at kunne optage Traaden paa Nye. — Efter at dette nu er skedt, og efter at man nu her i Landet har fattet en Bestemmelse om den Maade paa hvilken man vil gaae frem, tilskriver jeg Dem paa Nye da jeg formoder at det vil interessere Dem at erfare noget Udførligere desangaaende.

I Almindelighed sender jeg den Bemærkning forud, at Patentet her blev modtaget med Kulde og Mistillid, og af en stoer Deel med største Uvillije. Dette er meget begribeligt naar man kiender den Stemning og de Anskuelser som i Løbet af de sidste 4 à 5 Aar have gjort sig gjeldende i Hertugdømmene; Patentet af 28de Januar er et nyt Beviis paa det jeg tidligere har sagt om den afdøde Konge, at det nemlig manglede ham paa politisk Indsigt og Omdømme, saasnart han forudsadte, at den af ham opfundne Idee om en fældes Constitution for Danmark og Hertugdømmene vilde finde Bifald her til Lands. Hvem der med nogen Opmærksomhed har fulgt Bevægelsen i Hertugdømmene og hvem der har været i Stand til med roligt og klart Blik at gjennemskue det Hele, har let maattet overbevise sig om at denne hele Bevægelse er gaaet ud paa, at sikkre Hertugdømmenes Selvstændighed og Uafhængighed som ogsaa deres Forbindelse med Tydskland; det Hele var en tydsk Bevægelse, og som Middel til denne Hensigts Opnaaelse tiente Arvefølgen. Det er kun dansk Kortsynethed som kan lade de Danske troe, at Arvefølgen var Aarsag og Anledning til Bevægelsen, og at denne vilde ophøre saasnart Arvefølgen paa den ene eller den anden Maade var reguleret. Arvefølgen var kun Middelet ved hvilket man kunde opnaae det man tragtede efter, nemlig Hertugdømmenes Selvstændighed

og deres vedvarende Forbindelse med Tydskland. Har man nu dette for Øie, saa vil man let overbevise sig om, at en fældes Constitution med Danmark er noget af det man hertil Lands mindst ønsker. Det er just det Modsatte af det Bevægelsen i Hertugdømmene er gaaet ud paa, og det som man alt siden længe har frygtet, og som man derfor med alle Kræfter har stridt imod. En fældes Constitution med Danmark er Noget som selv en Deel af de danske Slesvigere ikke ønsker, fordie de frygter at Slesvig derved vilde tabe sin Selvstændighed.

Hovedspørgsmaalet som opstod efter Patentets Bekjendtgjørelse var, om man burde vælge eller ikke vælge? For at afgjøre dette Spørgsmaal besluttede alle Deputerede og Suppleanter af begge Hertugdømmer at komme sammen i Kiel den 17de Februar for der at debattere dette Spørgsmaal og derefter tage en Beslutning. Denne Forsamling fandt Sted, og efter at man var bleven enig om at handle i Fældesskab, saa at Minoriteten skulde underkaste sig Majoritetens Beslutning, begyndte Discussionen, som skal have varet i 5 Timer. Der vare 60 Deputerede sammen, og foruden nogle faae der formedelst Sygdom ikke kunde komme, og derfor skriftligen havde indsendt deres Erklæring, feilede kun(!) 5 Nordslesvigske og de to Flensborger Deputerede. Resultatet var at man med 39 Stemmer imod 21 besluttede at vælge men kun med en Reservation. For at debattere den Form i hvilken man vilde fatte denne Reservation, forsamlede man sig atter om Aftenen Kl. 8 og efter en lang Debat der først endte Kl. 11 om Aftenen besluttede man enstemmigen at denne skulde lyde omtrent saaledes:

Jeg vælger ikke som Deputeret, men som af Hs. Majestæt bestemt Valgmand til at vælge en Raadgiver; tillige vælger jeg i den Overbeviisning at den Valgte hverken vil eller kan bortgive nogle af Hertugdømmenes Rettigheder, men at han meget mere vil fraraade Hans Majestæt enhver Forfatnings Indførelse som beroer paa Ideen om en Fældes-Stat, da en

saadan Forfatning strider imod Hertugdømmenes Rettigheder og Interesse, og at han tillige vil andrage paa, at der bliver forelagt et Udkast til een constitutionel Forfatning for begge Hertugdømmer Schleswig og Holsteen.

Dernæst blev besluttet at dette Referat skulde gives til Protocols ved Valget, og i Tilfælde af at Valgdirecteuren ikke vilde tilstede dette, da ikke at vælge.

De vil herefter nu selv kunne bedømme hvorledes Tingene staaer, og den Eensstemmedhed, hvormed Forsamlingen fattede hiin Beslutning, vil overbevise Dem om den Eendrægtighed og det Alvor med hvilket man er gaaet tilværks. Det er begge Hertugdømmenes Deputerede, til paa nogle faae nordslesvigske Bønder nær, der have udtalt dem imod Patentet af 28de Januar og imod enhver fældes Forfatning med Danmark.

Herefter kan opstaae Spørgsmaalet, om Regieringen vil paatvinge Hertugdømmene hiin Forfatning? thi godvilligen tager man ikke imod den, saasom man er af den Mening, at den strider imod Hertugdømmenes Rettigheder og Interesser. Jeg vil ikke indlade mig paa noget Raisonnement, jeg har kun refereret hvad der er skedt, og jeg vil overlade til Dem at drage Conclusionen af det Foreståaende. Kun Eet vil jeg endnu tilføie: Bevæg Dem ikke i Illusioner, troe ikke at alt hvad en Konge finder for godt at befale, derfor skeer, og troe ikke at en dansk Stat som indeslutter begge Hertugdømmer bliver creeret ved et Cancellie-Patent. I vore Dage har Folket at tale et Ord med, og siger Folket i Hertugdømmene Nei til den fældes Forfatning ved hvilken den nye danske Stat skal construeres, saa vil det blive Spørgsmaalet, hvorvidt man vil kunde realisere hiin Forfatning.

Sluttelig maae jeg endnu gjøre Dem et Spørgsmaal. Sig mig dog: hvorledes er det muligt at Nogen kan troe, at de Mænd, der have voteret den holsteenske Stænderforsamlings Retsforvaring i 1844, den Holsteenske og den Slesvigske Stænderforsamlings Adresser i 1846, og Ridderskabets Adresse i 1847, — og som alle ved det sidste nye Valg af Stænder-

deputerede paa Nye ere valgte, at disse Mænd skulde kunde fornægte de Grundsætninger og politiske Anskuelser til hvilke de i hine Acter have bekiendt dem?! Jeg for min Deel begriber ikke, hvorledes man har kundet forudsætte noget Lignende. Man maae i Danmark have besynderlige Tanker og Forestillinger om det man i den øvrige Verden kalder politisk Ære, naar man har kundet forudsætte at Patentet af 28de Januar her i Hertugdømmene vilde finde Bifald, og at de Deputerede uden videre ville opgive deres tidligere udtalte Grundsætninger, for at gaae ind paa Ideen om en fældes Forfatning med Danmark! — Jeg maae nu slutte, og faaer kun Tid til at takke Dem for Deres sidste Breve og for de smaae Piecer, som De har sendt mig. Med næste Post sender jeg Dem nogle Piecer herfra som omhandle Forfatningsspørgsmaalet. Med gammelt Venskab

Augustenborg d. 21de Febr. 1848.

Deres tjenstvillige
Christian August,
H. v. S. Holst.

(*Προμόχλιον.*) Allerede den 8de Novbr. 1844 — dette sees af Wegeners velbekiendte Afhandling: „Om den Augustenborgske Hertugs sande(?) Forhold til det holsteenske Oprør" (i 3dje Bind af Antisles. Fragm. S. 177) — skrev Falck til Hertugen, at Spørgsmålet von der gesammten Hand, i Sammers for Hertugen udarbejdede Bog om Arvefølgen i Schleswig-Holstein, ikke tilfredsstillede ham (nicht zur Genüge entwickelt), at han forgjæves havde talt til Sammer derom, men at det Punkt just nu var Gjenstand for Ostwalds „Angriffe", og at han, Falck, anså det for „sehr nöthig", at dette Angreb rigtig blev tilbagedreven. Kort iforvejen (26de Okt.) havde Prof. C. Paulsen yttret i et Brev til Ostwald: „Als ich einmal Falck auf die Unterlassung der Nachweisung um Gesammtbelehnung aufmerksam machte, wurde er etwas betreten, meinte aber, das Herkommen sei dagegen." Hertugens bedste Rådgivere kunde altså måske dog tilsidst have åbnet hans Øjne om hans aldeles tabte Arverettigheder — hvis det skulde have været så! — men denne Frelse skulde han nu ikke finde, og han forblev til sin Fordærvelse forstokket i sin, i og for sig meget tilgivelige, „Tro".

Men hine for Videnskaben og den danske Stat så betydningsfulde Angreb beroede på den højst vigtige Opdagelse, som Dr. juris

C. F. A. Oſtwald havde gjort. Denne Lærde er en Slesviger, fød i Nordby i Svanſen i 1809; han kom fra Lauenborg til Kjøbenhavn for nogle og tyve År ſiden og ſøgte om Tilladelſe til i det Geh. Arkiv at ſtudere Spørgsmålet om Arveretten til Riget, ſom dog negtedes ham. Men da til ſamme Tid Hertugen, ſom jo dagligen grublede over den Sag, ogſå lod Oſtwald opfordre til lignende Underſøgelſer — naturligvis i Tro om et Udfald i auguſtenborgſk Retning! — ſå tilſtededes ham Adgangen. Det nærmeſte Reſultat var aldeles afgjørende til det danſke Monarkis Beſkjærmelſe. Af Oſtwalds Udarbejdelſe trykkes to Ark, men Kong Chriſtian VIII, ſikkert i Tanke om at nå en fredelig Overenskomſt med Svogeren, lod dem holde tilbage. Men Baron Dirckinck-Holmfeld, ſom allerede i Schouws Dſk. Ugſk. Nr. 93, 2den Rk. havde ſkreven om Sagen, beråbte ſig i et franſk Skrift: Essai historique sur la question de la succession du royaume de Danemark, &c. &c. Coph. 1844, i det ſidſte Afſnit, Eclaircissements tirés de l'ouvrage (manuscrit) de M. Ostwald, på disſe Reſultater. Dog bleve de i Førſtningen kun til Spot og Tvivl for Tydſkerne, iſær i den bekjendte Michelſens Skrifter.

Men i 1848 begyndte A. F. Krieger ſine Antiſlesv. Fragm. med J. C. Larſens to lige ſå klare ſom grundige Afhandlinger om Samforlæningen, netop med Henſyn til Auguſtenborgerne, der ſtøttede ſig ganſke til Oſtwalds vigtige Opdagelſer, hvilke juſt indeholdt den Hovedſætning, at man urigtigen havde antagen, at de ſåkaldte Lombardiſke Læns-Regler fra den ældre Middel-A. beſtemte, i det tydſke Keiſer-Rige, hvorledes Succesſjonen opnåedes i Lænene, medens det netop var den egne Tydſke Ret, hvis Forſkrifter om „at ſøge Samforlæning" afgjorde, hvorvidt i givet Tifælde Side-Linier indtrådte i at arve Landene, og at det var Undladelſe af at ſøge ſådan Samforlæning, der berøvede alt Arvekrav, hvor gyldigt dette ellers kunde være. Med umådelig Tillidsfuldhed ſpurgte ſiden Michelſen og de ſchleswigholſteinſke Forfægtere: hvor bliver Oſtwalds Bog af? Og de beſtyrkedes i al deres Bildfarelſe, da dette Skrift — under Titelen: Zur Würdigung der Schrift „Zweite polemiſche Erörterung", von Dr. Michelſen ꝛc. — allerede begyndt at trykkes i 1847, indtil nu voxen op til 37 Ark, endnu ikke er forundt Udgivelſe af vores Regjering, entidlang for ikke at ſtøde Rusland, entidlang af mig ubekjendte (politiſke) Grunde. Endnu ved Londonertraktatens Afſluttelſe, da Rusland, ſom formentlig Gottorpſk Eventuel-Arving til Holſten, tog ſine (ugyldige) Forbehold, nøjedes Danmark med den danſke Miniſter Bluhmes (Billes) ſå fine Svar af 24. Maj 1852, et kort, men i Form og Indhold lige meſterligt diplomatiſk Aktſtykke. Efterhånden er dog Skriftets uomſtødelige Reſultat, ikke alene ved Pernices ſkarpſindige An-

erkjendelse, men siden ved selve Stormagters Påberåbelse af Tanken, hvad Augustenborgernes table Arveberettigelse angår, bleven udbredt.

Denne hele sande Forklaring af Udslukkelsen af de sønderborg-augustenborgske Arverettigheder til Holsten, idet at Hertugens nærmeste agnatiske Forfædre havde undladt („vernachlässigt") at søge Samforlæning, hvergang Lænet blev ledigt, forblev således uden al Værd og Virkning for Hs. Durchl., og han fremturede ufortrøden på den i hans Øjne rette og sikkre Vej. —

Hvad mine ringe men så velmente Bestræbelser angik, så ophørte „Navnes Breve" med Oprørets Udbrud. Jeg sendte dem, samlede som Bog, til de Forstjelligste, som jeg troede interesseredes derved; ikke alle lode høre fra sig, f. Ex. ikke de ægte Patrioter Fischer og Grauer d. Æ. i Åbenrå. Derimod sendte den Højstkommanderende for de svenske Hjælpetropper i Fyn, hvilke imponerede selv den preussiske Udenrigsminister Auerswald, den efterstående Bevidnelse:

S. H. T.

Jag har haft åren inhändiga de oss tillsända 2ne Exemplar af skriften „Breve om det Sleswig-Holsteenske Røre" och får, på egne och mina Krigskomraters vägnar, åran förklara vår skyldiga erkänsla för det bevis på upmärksamhet, hvarföre wi sålunda varit föremål.

Högquarteret Wedellsborg den 30 Junii 1848.

Löwenhielm
Fördelnings Befälhafvare.

Till Herr L. S. Navne.

Særdeles opmuntrende vare dernæst disse to Skrivelser, men som jeg desværre ikke turde eller kunde låne Øre:

(modtaget d. 24/5 1848.)

Høistærede Herr Anonym!

I det Haab, at disse Linier ad een eller anden Vei ville kunne naae Dem, tillader jeg mig at bringe Dem min Tak for den tredie Samling[1]), med den Bøn nærmere at overveie, om ikke en Bearbeidelse for det engelske Publikum endnu kunde have sin Interesse, naar den foretages med energisk Hurtighed.

[1]) af Navnes Breve.

Men fremfor Alt retter jeg til Dem personligt den Bøn, som jeg i Consistorii Navn har udtalt ganske almindeligt, at De vilde understøtte vort Foretagende, om det end er kommet for sildigt, om det end mere er en „Kamp for Æren end for Seiren." Vilde De tillade mig at udpege et enkelt Parti, hvis samlede Bearbeidelse i de antislesvigholstenske Fragmenter i høi Grad vilde glæde mig, da vilde jeg nævne f. Ex. Ridderskabets Vilkaar, altsaa som Grundlag 1460 og den hele senere Udvikling. Jeg behøver næppe at tilføie, at Adgang til de ridderskabelige Papirer i det slesvigholstenske Arkiv nu ikke længere vil nægtes.

Med Høiagtelse
A. F. Krieger.

Høistærede! Kbhavn d. 24de Mai 1848.

Endnu inden jeg har faaet Svar paa mit første Spørgsmaal, brister jeg mig til at gjøre et andet Forslag foruden hiint. De ville heri see et Beviis paa mit levende Ønske om Deres Medvirkning. Ved Siden af Ridderskabsthemaet er der nemlig et andet, der ligger mig meget paa Sinde, nemlig Beviset, det fuldstændige slaaende Beviis for, at Slesvig ikke er et souveraint Hertugdømme, ikke er en souverain Stat, med eet Ord en Gjendrivelse af Heibergs „das souveraine Herzogthum Schleswig", en Gjendrivelse med den logiske Styrke og det Herredømme over Materialet i dets fineste Enkeltheder, som staae til L. S. Navnes Raadighed.

Med Høiagtelse
A. F. Krieger.

I Foråret 1848 udgav jeg Skriftet „Oprøret i Holsteen", ledsaget af en i Slesvig truffen ondskabsfuld Karrikatur mod Danmark, og meddelte flere vigtige Tillæg i Kbhavnsposten i Sommerens Løb.

Tidlig på Foråret havde jeg endnu engang søgt at fremhæve den Qvæstion, som måske kunde have bragt Ballance i Vægtskålen for Hertugens Vedkommende, ved at tilsende Berl. Tid. den nedenstående Berigtigelse: men da i de samme Dage det schleswigholsteinske Røre gik over til Oprør — ved hvilken Lejlig-

hed det var ret karakteriſtiſk, at Hertugen, da han i Hamborg erfor dets Udbrud ved ſin Hjemkomſt fra en kort Tur til Kongen i Berlin, udbrød om Broderen: „Der dumme Junge hat uns alles verdorben!“ — forlangte den tilbage. Den meddeles nu her:

4 April 1848.

Herr Profeſſor Hjorth. Sore.

Indlagt har jeg den Ære at ſende Deres Opſkrift tilbages.

Kongen reiſer i Morgen tidlig Kl. 5 til Fredericia paa Dampſkibet Ægir.

Deres
Nathanſon.

Berigtigelſe.

Den Berlingſke Tidende af 2den Marts d. A. meddeler et Dokument, ſom er udſtedet af den afdøde Hertuginde af Auguſtenborg ved hendes Formæling i 1786, og ledſager tillige dette Dokument med Bemærkninger. Disſe Bemærkninger ſtemme ikke med de Regler, der, ſiden Kongeloven er indført, følges i det danſke Kongehus; hvorved Indſenderen ſeer ſig foranlediget til at give følgende Oplysninger til dem.

Lige ſaa lidt ſom der indtil 1665 i Danmark exiſterede en Arvelov, ligeſaa lidt gaves der indtil denne Tid i den Kongelige Familie nogen Huslov, ſom beſtemte på hvad Måde den private Formue, en Konge ved ſin Død efterlod ſig, ſkulde gå i Arv til hans Børn. Den dengang fulgte Regel var, at Kongens private Efterladenſkab blev delt imellem Børnene. Dette blev imidlertid forandret ved Kongeloven, i hvis 22de § det hedder:

„De Kongelige Døttre og Syſtere ſkulle med Fyrſtelig Underhold for„ſynes, indtil de med Kongens Villie og Videnſkab træder i Ægteſkab„ſtand, da de med en Fyrſtelig *Brudeſkat* i rede Penge ſkal forſørges „efter Kongens egen milde Behag; og derimod **fraſkrive** ſig fra nogen „videre Underhold hos Kongen for dem eller for deris Børn at *ſøge* og „*begiære*, indtil Arve-Succeſſionen udi Regieringen dem kunde tilfalde.“

I Henhold til denne Paragraf er ſiden 1665 den Regel indført i det Kongelige Hus, at alle danſke Prindſeſſer uden Undtagelſe ved deres Formæling udſtede en Akt i ſamme Udtryk ſom den, der er udſtedet af den afdøde Hertuginde af Auguſtenborg, i hvilken bekjendes, at Prindſeſſen ifølge Kongelovens Beſtemmelſe og imod den faſtſatte Brudeſkat, dog under Forbehold af den eventuelle Succeſſion, „fraſkriver“ ſig og ſine Børn al Ret til hendes Faders Efterladenſkab, den beſtå ſå hvori den ville. Et ſligt Dokument bliver ſtedſe ratihaberet og påtegnet af Prind-

sessens Gemal, som erklærer at ville holde over det, som Prindsessen har lovet. Såvel Kong Frederik den Tredjes Døttre, som fra den Tid af alle andre danske Prindsesser lige til Kong Frederik den Sjettes Døttre og Christian den Ottendes Søstre, have Alle ved deres Formæling udstedet en ganske ligelydende Akt med den, som Kong Christian den Syvendes Datter, Hertuginden af Augustenborg, ved hendes Formæling har undertegnet, og det er derfor påfaldende, at Mænd, der befatte sig med Statsret, ikke synes at kjende noget til denne i henved tohundrede År indførte Skik i det danske Kongehus.

Alle disse af de danske Prindsesser udstedte Akter må jo opbevares i det Gehejme Arkiv, og, som den i den Berlingske Tidende meddelte Akt tydeligen viser, ere de nok alle affattede i det Sprog og den Stil, som var i Brug for to hundrede År siden.

Meningen med disse Acter er, hvilket Indholdet af dem tydeligen viser, at enhver dansk Prindsesse for sig og sine Børn erklærer, ikke at ville gjøre nogensomhelst Fordring på hendes Faders Efterladenskab, denne bestå så hvori den ville, med Undtagelse af Brudeskatten og den eventuelle Successjon. Men Akten angår altså ikkun Prindsessens Fædrene-Arv, eller hendes Børns Mødrene-Arv, hvorimod hendes Børns Fædrene-Arv, eller de Rettigheder, som disse arve efter deres Fader[1]), aldeles ikke er omtalt i Dokumentet, og som derfor heller ikke berøres ved samme på nogen Måde.

Disse få Bemærkninger ville tjene til at oplyse den rette Sammenhæng med den af den afdøde Hertuginde af Augustenborg udstedte Akt, samt hvorvidt „Conclusioner" deraf ere at uddrage.

Jeg finder det meget karakteristisk, ja skjæbnesvangert, at det må antages, at Ingen i det Danske Kabinet i dette Anliggende viste sig opmærksom på den yderst vigtige Overensstemmelse imellem a) Janus-Dobbeltheden i Monarkiets Overhoved, nemlig at være Konge i Danmark og Hertug i Holsten m. m., og b) den Dobbelthed, som en Erklæring af Louise-Augusta måtte have omfattet, nemlig om hendes Børns Arveret efter 1) Hende og efter 2) deres Fader, hvis den skulde have haft den fuldstændige Kraftvirkning, som Kabinettet dog må antages at have tiltroet den.

I samme Forår valgtes jeg af mine Kolleger til at repræsentere Sors Akademi ved Universitetets Sørgefest for Christian VIII, hvilket skaffede mig den interessante Glæde at opleve de berømte Martsdage i Hovedstaden. Efter mine Opskrifter dengang har

[1]) Christian Albert, Hertug af Gottorp, † 1694, gift med Frederike Amalia, Datter af Frederik III, skal dog have tagen sit Forbehold i denne Henseende; de senere „negligerede" det.

jeg i 1852 (Krit. Bidr., Pol. Afdeling, S. 375—98) offentliggjort en Beskrivelse af Casinoaftenen, hvilken, mærkeligt nok, af en Kjender, som Højesteretsassessor O. Müller (Hist. Tidsskrift. Bind 6, H. 2, S. 150.), nævnes som den eneste, vor Literatur ejer. Resten af Året optoges af Opmærksomhed på Fædrelandets og Verdens Begivenheder.

Året 1849 var i flere Henseender et højst ulykkeligt År for mig, men blev tilsidst et meget afgjørende. Strax i Februar blev den vigtige Anstalt, jeg tjente ved, og mit mig kjære Embede altså tillige, rent ophævet. Det var et Resultat af mangeårig Misundelse, som den voxende Demokratisme understøttede, og som fandt Rygstød i uhyre Misgreb i Bestyrelsen og misforståede Klager af Ukyndige. Derpå fulgte i April den så nedslående Eckernförder-Ulykke, et Barsel, fordi Virkeligheden begyndte at tabe sin Kraft ved at gå over i Poesi.

I Maj ramte mig den skrækkelige Sorg, at min elskede Hustru, min trofaste Støtte, efter nogle få Dages uforudselige Sygdom blev bortkaldt. En Datter på 17 År fulgte hende snart.

— Midt om Sommeren, medens jeg grundede over min forladte Tilstand, overraskedes jeg af dette Brev:

Kjøbenhavn d. 28de Juli 1849
(Kattesund, Nr. 109, 2den Sal).

Høistærede Herr Professor!

Naar De idag om een og samme Gjenstand modtager et Brev baade fra Baron Dirckinck og mig, da er Grunden, jeg tilstaaer det oprigtigt, den, at jeg har bildt mig ind, at De maaskee vel saa godt vilde forstaae mig.

Det har længe været et Ønske hos Mange, jeg tør sige ikke de ringeste blandt vore Medborgere, at vor Bladlitteratur maatte blive forsøget med et godt og honet Dagblad, et Blad der ikke skulde staae i noget Parties, mindre endnu i nogen Personis Tjeneste, men som skulde kæmpe for Sandhed, Ret og Retfærdighed, for Alt, hvad der er ædelt, reent og godt, som kunde være et Organ for Regjeringen, saalænge den er retfærdig og god, men som tillige kunde blive en Skræk for Regjeringen, naar den vilde følge modsatte Principer, et Blad, som gjerne under hver Mand Deelagtighed i de saa yndede politiske Rettigheder, men som paa den anden Side ikke vilde en Anordning af Valgene, der udelukker den intelligenteste

Deel af Nationen, et Blad, der aldrig kunde blive saa tydst, at det ikke af sin yderste Evne skulde arbeide for Alt, hvad der kunde bidrage til en hæderlig Udgang af de nuværende ulykkelige Forhold til Hertugdømmerne, men heller aldrig saa dansk, at det skulde overse, at Hertugdømmernes Beboere ere vore Brødre, og ikke vide at skjelne Folket fra Forførerne.

„Den patriotiske Forening", der for nogen Tid siden blev stiftet her i Byen, ønsker at medvirke til et saadant Blads Udgivelse, og da det er mig bekjendt, at ingen passende Redacteur for et saadant Blad endnu er funden, saa var det, at det i en Samtale om denne Sag mellem Professor David, Baron D. og mig blev besluttet at forhøre, om De ikke kunde have Lyst at overtage et saadant Hverv. Dirckinck lovede at tilskrive Dem, men jeg kom som sagt i Tanke om, at det maaskee dog ei kunde skade, at jeg skrev med.

De fornødne materielle Kræfter troer jeg, at vi nogenledes ere i Besiddelse af, idetmindste har jeg lovet, i Haab om Assistance fra Bekjendtere og Venner, at ville garantere indtil 4000 Rbdlr. for eet Aar, hvilket er det allerhøieste man har kunnet tænke sig at risikere, hvis Entrepriſen ikke lykkedes. Et anstændigt Honorar for den Mand, der vilde overtage Ansvaret, har man tænkt sig, kort saavidt jeg skjønner har man hidtil ikke savnet noget Andet end en Person, til hvem man kunde have Tillid.

Det faldt os nu ind, at De muligen kunde være tilbøielig til at anvende det Otium, der ifølge Begivenhedernes Gang er faldet Dem til Deel, til at løse denne vistnok ikke lette men i Sandhed meget hæderlige Opgave, og det var derfor, for at erfare Deres Formening i denne Henseende, at det blev aftalt, at han (Baronen) og som De seer nu ogsaa jeg skulde tilskrive Dem. Han har slet ingen og jeg kun en enkelt Stemme i Afgjørelsen om, hvem der skal vælges til Redacteur, og jeg beder Dem derfor at betragte disse Yttringer for det de ere af en aldeles privat Oprindelse; men hvis jeg maatte være saa heldig at erfare, at De kunde være villig til

at stille Dem i Spidsen for et saadant Foretagende, da skal jeg strax andrage det for mine Medcomiterede, og derefter nærmere give Besked. At De i hvert Tilfælde vilde have meget at bemærke, og at en formelig vel betænkt Overeenskomst maatte skrives, det er en Selvfølge; min Tanke var blot i det Hele at erfare, om De kunde have nogen Stemning derfor. Bladet maatte jo begynde det allersnareste muligt og burde vel udgaae her fra Kjøbenhavn.

Jeg beder ei at omtale til Baronen, at De har modtaget disse Linier fra mig; det er ogsaa meer end tilstrækkeligt, naar De vil svare ham, der ganske vist meddeler mig Deres Brev.

Jeg maa desværre slide Tiden her i den forhadte Landbo-Commission, men er, som De seer, derfor ikke ledig ogsaa uden for dens Gebeet.

Hengivnest og ærbødigst

C. Neergaard.

Jeg svarede tilbage til denne ædle Mand, at jeg antog, Bladet måtte udgives i Kjøbenhavn, og at jeg altså for Tiden var ude af Stand til at udgive det. Jeg medgav iøvrigt nogle Råd, f. Ex. at Man behøvede jo ikke selv at overtage et Blad, men kunde træffe Akkord med et bestående udbredt således, at man fik Ret til at udfylde visse Spalter i det daglig eller på anden aftalt Tid. Man kunde jo fastsætte, at Pladsen stod Selskabet åbent til x. Tid efter Postens Ankomst, eller på anden Måde; kun at intet leveredes ifølge den bedrøvelige Udfyldningsdrift eller Redaktør-Ilfærdighed: Intet kunde bedre beskytte Overlæggets Frugt og Værdighedens Bevarelse. — Men der kom Intet i Stand.

I Efteråret stillede jeg mig til Valg til den grundlovgivende Rigsforsamling i Slagelse; men Hr. J. A. Hansen, dengang Overgeneral for den Tids Bondevenner, stillede en Hær af 600 Stemmer imod mig og hindrede mit Valg ved at slutte sig, i sit Blad Almuevennen, til de Liberales udspredte ublu Rygter om mit Landsforræderi under Sammenhæng med Augustenborgerne, osv.

På Årets sidste Dag kom den største Overraskelse. Indenrigsminister Rosenørn, en slink Soraner, som var bleven min Ven og allerede i Skolen stod mig nær, skrev således:

Kjøbenhavn d. 31te December 1849.

Det er næsten for seent, Høistærede, at takke Dem for Deres venlige Tilsendelser til Island, som De under 9de

September og 2den October omhandlede og ſom ere expederede derop, derimod haaber jeg, det endnu er Tid at komme tilbage paa en Yttring i Brevet af 9de September. — Der behøves nemlig en øvet Journaliſtpen til at kæmpe med Tydſkerne for os. Der er ikke længere Vanſkelighed ved at faae Artikler optagne i flere anſete Blade, men de maae ſkrives. — Efter oftere forudgaaet Berøring er man i Dag blevet enig om at henvende ſig til Dem. Deres Antydning i Brevet af 9de September gav mig Haab om, at De vilde gaae ind derpaa. Sponneck har iøvrigt havt megen Lyſt til, at De ſkulde til Flensborg i lignende Anledning. Men først og fremmeſt ſkal nu jeg, efter fælleds Overlæg, bede Dem komme herind ſnareſt i dette Anliggende, for derom at tale være ſig med Clauſen, Conſeilspræſidenten, Kammerherre Bille, Grev Sponneck eller, om De vil, foreløbig med mig.

Det afvigte Aar har medført gruelige Slag for Dem; Gud give, at det nye maa bringe bedre Dage, for Dem og Deres, ſamt for os Alle.

Deres venſkabeligſt hengivne

M. Roſenørn.

Et par Dage ind i det nye Aar ilede jeg til Byen, erklærede mig naturligvis ſtrax villig, traf en foreløbig Aftale, for ikke at ſpilde Tid, overgav mit Hus til min ældſte Datters Varetægt, en alvorlig klog Pige, ſom billigede min Opoffrelſe, flyttede ind i Tvermoeses Gård i Roſengården, fik mine Inſtruxer af Direktør Bille i Udenrigsminiſteriet, og til daglig Mellemhandler daværende Geh. Leg. Råd Skrike. Til mit foreløbige Underhold beſtemtes det ſamme, ſom en Rigsdagsmand oppebar. — Hvorledes dette Hverv ſnart udvidede ſig betydeligt, kan jeg måſke i Fremtiden meddele Adſkilligt om. Her blot Følgende: Bille erklærede med afgjort Beſtemthed, at Freden vilde føre til en Ligeſtilling af Danmark, Slesvig og Holſten under Kongen af Danmarks Herredømme og Regjering. At holde på Helſtaten var og blev ſåledes Kongens eller Regjeringens umiddelbare Pligt ſom Ret. Denne Anſkuelſe måtte ligge bagved Alt, og ſkinne igjennem alle Tider. Mit Hverv blev altſå, retteſt talt, en Modſætning til den almindeligt udbredte danſke Foreſtillings Ønſker, men det ſtemte aldeles med mine Grundſætninger og datidige Anſkuelſer. Hvor-

ledes imidlertid Partiernes Fanatisme og overfladiske Letsindighed udtalte sig om mig og handlede imod mig, ville ældre Læsere vel kunne tilbagekalde i Erindringen. I Spidsen for alle blinde Forfølgere gik Carl Ploug. Jeg vil kun minde om den forfærdelige Fordrejelse af Sandhed til Usandhed, da han skrev (se „den beskrevne Domsakt" S. 31): „Jeg fandt det lumpent af en Mand, der havde ladet sig engagere af den ene Side af Ministeriet (Clausen-Madvig) til at forsvare dets Politik, lod sig bruge af en anden Side af det (Sponneck-Reedtz) til at undergrave og nedsætte denne", samt om den barnagtige Opfindelse af en lollandsk Præst, en vis Hr. Wegener, at lave det Verbum at „bepeberhjorte", når den Handling skulde påsiges mig, at ville have Folk til at tro mine skjæve eller usandfærdige Meninger. — Jeg kom og i Berøring med mangfoldige Tydskere. Blot to Exempler vil jeg på dette Sted meddele, et Afslag og et Tilbud. Den så bekjendte Cotta tilskrev mig:

Stuttgart d. 3die Marts 1860.

Verehrter Herr!

Die Zeiten sind von der Art, daß wir uns ganz auf unseren alten Verlag beschränken. Wissen wir doch nicht, ob Morgen oder wann wir und der Rhein angegriffen werden wird! Wir senden also dankbar für Ihren freundlichen Antrag mit der Anlage Ihr Manuscript[1]) wieder zurück.

hochachtungsvoll

J. G. Cotta'sche Buchhdl.

En bekjendt politisk Literat tilbød mig sin Tjeneste og sendte „som Prøve" på den af ham ønskede Forhandlings-Form det Efterstående:

Berlin d. — 185—

Angenehm würde es mir sein, wenn Sie die Güte haben wollten, Fragen, die ich aus den deutschen Zeitungen schöpfe, zu beantworten. Ich würde für diesen Fall wöchentlich und auch wohl öfter mir erlauben, Ihnen einen Fragebogen einzusenden. Ich werde hier gleich einige Fragen folgen lassen:

---

[1]) Det var 2den Udgave af „Actenstücke zur Geschichte des Hochdeutschen im Herzogthum Schleswig", som jeg således forsøgte på at få udbredt i Tydskland.

1. Ist Se. Majestät der König von Dänemark vom L. Napoleon zu einem Besuche in Frankreich eingeladen worden u. wann würden sich Se. Majestät für diesen Fall nach Frankreich begeben?
2. Wird ein Congreß von Schutzzöllnern gegen den Handelsvertrag mit Frankreich in Frankfurt a. M. abgehalten werden?
3. Hat Preußen eine Depesche erlassen, welche die Versicherung giebt, daß die Ausgaben für den Bau der Kriegsschiffe den Hansestädten als Vorschuß bei der Regelung der Flotten-Angelegenheit beim Bunde angerechnet werden soll?
4. Ist nicht etwas Bestimmtes zu sagen, ob die Abtretung der Insel Sardinien an Frankreich unter gewissen Bedingungen vertragsmäßig festgesetzt ist?
5. Wird die Expedition nach Mexico, und unter welchen Bedingungen, zu Stande kommen?
6. Hat der Baron Ricasoli (Premierminister in Turin) eine Depesche an die Mächte in Europa geschickt, in welcher er auf die Räumung Roms dringt, und will er andererseits sein Amt niederlegen?
7. Sind die diplomatischen Beziehungen zwischen Turin und Madrid bereits abgebrochen?
8. Welchen Character wird die Zusammenkunft zwischen dem Könige von Preußen und dem Kaiser von Frankreich haben?
9. Handelt es sich in der That um ein Bündniß mit Frankreich, und ist dies von dem preußischen Ministerium dem Könige anempfohlen worden?
10. Verlautet Bestimmtes über eine Zusammenkunft des Königs von Preußen und des Kaisers von Österreich?
11. Hat die Pforte den Mächten Vorschläge wegen Einführung der administrativen und legislativen Union in den Donaufürstenthümern gemacht?
12. Wie verhalten sich die einzelnen Mächte zu diesem Vorschlage?

13. Wie verhält es ſich mit der hannoveraniſchen Politik in Bezug auf die deutſche Flotte?
14. Wird die Elbſchifffahrts-Reviſions-Commiſſion binnen kurzem zuſammentreten, und werden von Preußen Vorſchläge zu einer den Intereſſen des Verkehrs entſprechenden Regulirung der Elbſchifffahrts-Abgaben gemacht werden? Kann ich die darauf bezüglichen Schriftſtücke erhalten?

Slutnings-Betragtning

over

dette ſidſte Kapitels Hoved-Emne.

Dreven af en uimodſtåelig Følelſe og ſtærkt bevæget ved Erkjendelſen af Hertug Chriſtian Auguſts både i Ydre og Indre kongeartede Perſonlighed, ſamt alvorlig rørt over hans tragiſke Skjæbnes Ubøjelighed, har jeg i det Ovenſtående altid fremhævet, hvad der kunde tjene til at motivere, at Lidenſkab og gammelnordiſk Ihærdighed i at „ſtå på ſin Ret“ havde udøvet mer og mer ſå fataliſtiſk et Herredømme over denne Fyrſtes hele Fremfærd, at han tilſidſt arbejdede ſig ned i Afgrundens ſkjulteſte Dyb. Men roligt Overlæg kræver her ubetinget, at der gjøres mit Mottos ſidſte Bud Fyldeſt. Jeg har, efter Folke-Ordet, ſlået Skildringens Mynt ſå ofte i Vejret, idet at „Krone“ faldt ned, at jeg erkjender Pligten til ogſå at forſøge, om ikke „Plat“ vil viſe ſig efter et ukonſtlet Kaſt.

Denne Pligt vil jeg iagttage ved at ſøge Svar på det Spørgsmål, om der dog ikke ſkulde have viſt ſig Begivenheder eller Stillinger, hvorved Hertugen kunde have følt ſig tydeligen advaret om, at hans ſå længe nærede Overbevisning var langt mindre rodfæſtet, end han havde indbildt ſig; og jeg finder da, at jeg bør pege exempelvis på følgende Træk, iſolerede vel i det Hele, men dog alle i det Enkelte konvergerende mod ſamme Fokus:

1. Det har været vel bekjendt, at da Kong Chriſtian VII efter ikke få Års Vanſkeligheder af Kejſeren belænedes med hele Holſten, var der ſlet ikke Tale om nogen Samforlæning til nogen Sønderborg-Auguſtenborger; men denne Undladelſe, hvorved tidligere Forſømmelſer desuden gjentoges, ſlog ſålebes påny en tyk Streg over denne Side-Linies Arvekrav.

2. (En og Anden vil vide, at da Hertugens Fader ægtede Louisa Auguſta, oprippedes denne gamle Qvæſtion igjen, og at Faderen da hemmeligen ſkal have modtagen 400,000 Specier af Kongen for aldeles at gjøre Afkald på at eje eventuelt Arvekrav til Holſten. Men det var dog påfaldende, om Sønnen, Hertug Chriſtian A., aldrig ſkulde have hørt det mindſte herom: det kunde En og Anden da foranlediges til at tænke.)

3. I Falcks Handbuch des Schl.-Holſt. Privatrechts, B. 2, S. 169, har man ſiden 1831, da den udkom, kunnet læſe: „Durch die Aufhebung des deutſchen Reichs iſt Holſtein aber „nunmehr ein allodiales Land geworden, und da auch die „brandenburgiſche Anwartſchaft als erloſchen betrachtet werden „muß, kann es nicht mehr zweifelhaft ſein, daß nach „dem Abgange des Mannsſtammes die weibliche Linie zur „Regierung gelange."

4. Hvor højt end det mægtige ſlesvigholſtenſke Parti førte det ſtore Ord i Preſſen, hørtes der dog, endnu i 40erne, alt imellem et beroligende Ord.

   Endnu i Efteråret 1845 ſkrev en Mand, i en betydelig Stilling i Hertugdømmerne, ſåledes til mig, hvilket jeg meddelte Venner i Kjøbenhavn: „Ich habe mich überzeugt, die „Mehrzahl der deutſchen Einwohner der Monarchie ſind „Däniſcher geſinnt als die Dänen ſelber, aber ſo lange die „Leiter auf beiden Seiten die Preſſe nicht zur Beſonnenheit „bringen, werden auch ſelbſt die nüchternen und ruhigen „Gemüther erſteigert und irritirt. Der Gedanke einer mög„lichen Lostrennung der Herzogthümer vom Königreiche auf „dem Wege der Gewalt iſt eine reine burleske, und liegt „dem hieſigen Bewußtſein der Maſſe ſo fern, wie die Be„glückung mit moskowitiſchen Juſtitutionen dem Herzen unſeres Königs". — Jeg tilføjede: „At denne Dom er fælles for mange og vigtige Mænd derovre, må jeg anſe for afgjort; kun frygter jeg for, at man ikke ganſke forſtår de Herrer Skandinavers Artikler. Men man ſeer dog, at man kan gjøre Indtryk på et dukalt, el. hertugdømmeligt, Gemyt, og at enhver hertugdømmelig Anſkuelſe ikke tillige er fordømmelig ſtrax."

5. I ſamme År, ved Sølvbryllupsfeſten, var Selſkabet en Aften ſamlet i Interims-Haveſalen. Pianofortet, midt på Gulvet, var omgivet af en Sangerkreds, rundt om ſadde lyttende Gjæſter, blandt Andre den Kongl. Danſke Staldmeſter Grev Chr. Danneſkjold, Hertugens livlige Svoger. Da ſpurgte En

om Hs. Durchlauchtighed tillod, at man sang den skjønne Sang „Schleswig-Holstein meerumschlungen", hvilket tilstedes. Den tog sig musikalsk godt nok ud; men da så et par Damer udtalte sig om, hvor rørende dog denne Sang var, sprang Greven rask op og sagde med høj Røst: „Ja, den er så rørende, at den er ganske oprørende!" Alle tav forbavsede eller forlegne. Jeg ledte efter Hertugens Øjne, men fandt dem ikke, da han klogelig vendte sig ind i en Vinduesfordybning. Men Tildragelsen, hele Situasjonen, kunde unegteligen have tjent ham til Advarsel.

6. Jeg formener ligeledes, at ikke få af de lange Samtaler, som Hs. Durchl. fortroligen indlod sig på med mig, kunde have udkastet Frø til mer end en spirende Tvivl, hvoraf en Besindelse kunde være fremkommen, hvis han havde haft Vilje dertil. Men hans Viljes Frihed tildækkedes mere og mere ikke blot med et uklart Slør, men med en tyk Skorpe, der fatalistisk blev et uigjennemtrængeligt Harnisk imod Sandhedens opklarende Lysstråle som imod Kjærlighedens svalende Åndepust.
7. Sml. endelig alt det S. 530—2 Fremsatte.

Manden må altså, det slutter den sindigt eftertænkende Læser, have en tung Skyld at bære på. Unegteligt. En lang Tid har han vist tænkt og talt bona fide, naivt; men hans Tunge har dog bekjendt en afgjort Tro, en Skyldfrihed, rum Tid efterat hans i Stilhed brændende Iver havde fået ham til at begynde på det Ulovligste med fuld Bevidsthed. Dette byder min Samvittighed mig til Slutning at udtale som min Bekjendelse, hvor nødtvungen jeg end gjør det. Psychologen og Dommeren må det overlades at skildre Advokatkampen imellem hans højere og hans lavere Drift for hans Samvittigheds Skranke. Men på denne Bished ved jeg kun få sikkre Exempler at anføre, næst det Danskes Forfølgelse måske kun det ene, som er udtrykt i det hosklæbede Træsnit. Det må antages som afgjort, at Hertugen blev Ophavsmand og Udbreder[1]) af denne skammelige Bagvaskelse af Kongen og Statsregjeringen på en Tid, hvor han dog kun vilde gjælde for en 1) Tilhænger af den schleswigholsteinske Lære, og 2) for en eventuel Prætendent i den Kongelige Familie, men ikke for det, han nu som dansk Mand tillige var bleven ved sådanne Handlinger imod Konge, Stat og Landsmænd: En ulykkalig Forræder.

Men selv i denne rædsomme Udkårelse, igjennem Forsynets ufattelige Styrelser, til at betræde de mørkeste Omveje i den Tanke, at vandre på sikkre Gjenstier, kunde hans Nærmeste dog måske søge en dulmende Trøst under Pinen over den Pine, som hans Sjæl har lidt eller lider.

[1]) Vel før Året 1845.

Tillæg og Rettelser.

(Trods al anvendt Flid ere flere Fejl blevne stående, som Ingen mere end jeg kan beklage, uagtet jeg nok begriber deres Naturlighed. Jeg forbigår at bemærke de vanlige Bogstavbytninger, som ſ og f, n og u, i og l, de for De, o. ſ. v.)

S. 50. L. 4. f. n. Stavanger, læs: Levanger.
— 53. - 1. f. n. Tage Møller, læs: Müller.
— 62. - 7. f. n. tilføjes: en udmærket Suite.
— 64. - 8. f. n. casu, læs: casus.
— 68. Anmærkn. 1. Dette er fuldstændig oplyst af Etatsråd Krieger i Schouws Dsk. Tidsskrift, B. 3, S. 117 således: „Vi Danske have her begaaet en stor Feil; vor Taushed blev udlagt som en Indrømmelse, vor Ligegyldighed ved de falske Paastande, vor Langsomhed ved deres Gjendrivelse som et Beviis paa, at vi ikke kunde gjendrive dem."

„Et lille Bidrag til denne Taktik er Udbredelsen af følgende Fabel, der skal circulere i slesvigholsteenske Kredse. Det fortælles, at det juridiske Facultet ved Kjøbenhavns Universitet har havt Adgang til de offentlige Arkiver, for at besvare de kielske Professorers Skrift, men at Arkivunderſøgelserne have overbeviist Facultetet om de kielske Paastandes Uigjendrivelighed. Enhver, der kjender lidt til Forholdene vil vide, nt dette er den haandgribeligste Usandhed. Sagens virkelige Sammenhæng er følgende. Det er vitterligt, at man i tidligere Tider ikke har kunnet skaffe sig Adgang til Arkiverne. Da nu det kielske Skrift udkom, besluttede de historiske og juridiske Lærere ved Kjøbenhavns Universitet et nyt Forsøg paa at vinde Adgang til de offentlige Arkiver, navnlig til det udenlandske Departements og det slesvigholsteen-lauenborgske Cancellies Arkiv. Vi maatte troe, at den tidligere Kommission, der havde forsmået al Bistand fra danske Videnskabsmænd, havde samlet alt Material fra Regjeringens egne Arkiver, og vi maatte saaledes antage, at Underſøgelsesarbejdet vilde være os betydeligt lettet. Ved denne Arkivunderſøgelse paatog jeg mig at gaae Prof. Larsen tilhaande; Prof. Larsen som Statsretslærer paatog sig Udarbejdelsen af et Skrift, der efter at have gjennemgaaet fælles Prøvelse skulde udgaae i de juridiske og historiske Universitetslæreres Navn. Vi henvendte os da til vedkommende Autoriteter; vi erholdt efterhaanden vel temmelig fuldstændig Adgang til Arkiverne, ihvorvel man f. Ex. ikke vilde meddele os Successionscommissionens Betænkning, men adskillige Vanskeligheder gjordes med Hensyn til de fundne Bidrags offentlige Afbenyttelse. Fremfor Alt viste det sig imidlertid, at mange ældre Dokumenter vare aldeles ubenyttede, navnlig i det slesvig-holsteen-lauenborgske Cancellies Arkiv. Under disse Omstændig-

heder maatte Arkivunderſøgelſerne tage lang Tid endog (blot) for at komme til en foreløbig Afſlutning. At imidlertid ſelve Hovedſkriftets Udarbeidelſe ikke er rykket videre fremad i dette Øieblik er upaatvivlelig meget at beklage; de Partier, Prof. Larſen har fuldført, viſte imidlertid tilſtrækkeligt, at en grundig Underſøgelſe leder til aldeles antiſlesvigholſteenſke Reſultater; det kan nu vel være, at der ikke længere vil blive Brug for diſſe Underſøgelſer, men en modſat Mulighed kan ikke benægtes, og hvad der ſkal ſkee i denne Retning, kan ikke opſættes. Conſiſtorium ved Kjøbenhavns Univerſitet har derfor overdraget mig at udgive nogle ſtatsretlige og hiſtoriſke Bidrag i antiſlesvigholſtenſk Retning; Conſiſtorium opfordrer ikke blot Univerſitetslærere, men enhver anden kyndig Hiſtoriker eller Juriſt til at underſtøtte dette Foretagende." — Dette vigtige Arbejde af Larſen er de på S. 484 omtalte Afhandlinger.

— 73. - 23. crepule, læs: crapule.
— 78. - 19. elſket, læs; elſket og.
— 80. - 6. f. n. at dem, læs: af dem.
— 91. - 11. fiducica, læs: fiducia.
— 92. - 13. abcundi, læs: abeundi.
— 96. - 16. eaptatio, læs: captatio.
— 108. - 1-3. f. n. Den ſidſte Sætning udgår og iſtedenfor ſættes: „Foruden Hygoms Pſalme findes der en ſenere danſk Bearbejdelſe af den tydſke, der bærer alle en Overſættelſes Skrøbeligheder tilſkue, og på ingen Måde kan ſammenlignes med Hygoms Bearbejdelſe eller Omdigtning."
— 124. - 7. f. n. 6tus, læs: 6to.
— 132. - 22. liset, læs: licet.
— 136. - 7. retſindig, læs: retſindige.
— 136. - 16. De, læs: de.
— 143. - 12. Deres, læs: deres.
— 145. - 7. f. n. Roggert, læs: Rogert.
— 152. - 4. neseio, læs: nescio.
— 174. - 5. f. n. daværende, læs: dav. Overlærer, ſenere.
— 196. - 3. sontio, læs: sentio, og secas, læs: seous.
— 227. - 14. f. n. Kollerup, læs: Kolderup.
— 270. - 6. decam, læs: dicam.
— 290. - 7. f. n. Antomedon, læs: Automedon.
— 292. - 8. f. n. dishonneur, læs: deshonneur.
— 372. - 1. Pshycol—, læs: Psychol—.
— 373. - 7. f. n. verum, læs: rerum.
— 398. - 21. Sætter man Komma efter „Lebewohl", ſå mangler ikke Verbet.
— 410. - 1. f. n. iil, læs: til.
— 422. - 2. f. n. Øxholm, læs: Oxholm.
— 423. - 1. F. F. Paulli, læs: J. H. Paulli.
— 423. - 7. f. n. Hengivenged, læs: H — hed.
— 427. - 12. f. n. Korrellarier, læs: Korollarier.
— 488. - 6. f. n. Lænet ved, læs: Lænet til.

THIELES BOGTRYKKERI.